

Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ

КУДЛИЁТИ ФОРСӢ

**«ПАЁМИ ОШНО»
ДУШАНБЕ - 2008**

ББК

**Муҳаррири масъул:
Қиёмидин Сатторӣ**

**Ҳуруфчин ва саҳифабанд:
Ҳамидуллоҳи Азиз**

Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ аз зумраи шоъирони раддаи аввали адабиёти оламгири форсӣ аст, ки бо истеъдоди фитрӣ ва эҷозии сухани хеш шеъри Аҷамро нафаси тоза бахшида, забони форсии дариро дар сарзамини Ҳинду Покистон аз сари нав зинда гардонид ва ба мусалмонон ва умуман ба мардуми ситамдидаи ҷаҳон паёми озодиро расонид ва ба василаи ин корномаи бузург номи хешро дар ҷаридаи олам ҷовидон сабт намуд. Ин китоб осори комили форсии ӯро дарбар гирифта, барои ҳаводорони назми оламгири мутафаккири бузурги исломӣ чун барги сабз пешкаш мегардад. Умед дорем, ки аз ҷониби хонандагони гиромӣ бо дилгармӣ пазируфта мешавад.

Иқболи Лоҳурӣ – нуктасанҷи ховарӣ

*Хуш биё, эй нуктасанҷи ховарӣ,
Эй, ки мезебад туро ҷарфи дарӣ.*

Аллома Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ (1877-1938) аз зумраи бузургтарин ва машҳуртарин суҳанварони форсизабон ва мутафаккирони исломии нимаи аввали қарни XX нимҷазираи Ҳинд буда, бо осори ғановатманду пурмазмун ва саршори ғояҳои олиии инсондӯстии худ дар тамаддуни ҷаҳонӣ мақоми баландеро ишғол менамояд. Ҳаёту фаъолияти эҷодӣ ва таълифоти гуногуншаклу мухталифмазмунӣ Иқболи Лоҳурӣ аз дер боз боз мавриди таваҷҷӯҳу омӯзиш ва таҳқиқи пажӯҳишгарони Шарқу Ға ӯ, ба вижа аҳли таҳқиқи Ҳинду Покистон, Эрону Афғонистон, Тоҷикистон ва дигар кишварҳои ҷаҳон қарор гирифтааст. Онҳо доир ба Муҳаммад Иқбол ва осору афкори ӯ мақола ва рисолаҳои зиёде навишта, нисбат ба вай унвонҳо, таъбирҳои балеанд, суҳанони тавсифомезе, амсоли шоъири Машриқзамин, ҳакими миллат, лисонулмиллат, тарҷумони ҳақиқат, мутафаккири балеандмақом, бузургтарин файласуфи айёми мо, бузургтарин шоъири

форсизабони асри мо, файласуфи мумтоз, муҷаддиди адабиёт, Румии аср, мутафаккиру шоёири забардасти Шарқ, яке аз симоҳои дурахшонтарини адабиёти исломии айёми мо, сари суҳанварони асри ҷадиди забони форсӣ ва монанди инҳоро кор мефармоянд, ки ин бесабаб набуда, як навъ хулоса ва ё на шчагирии он пажӯҳишгарон аз таҳқиқоти доманадорашон мебошад. Таъсир ва шӯҳрати назми Муҳамад Иқболи Лоҳурӣ дар шуъуру рӯҳияи рӯшанфикрони мусулмони ҷаҳон, бахусус мусалмонони форсизабон хеле зиёд аст.

Чунон ки маъмур аст, замонҳои зиндагии Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ ба ҷаҳорияки охири қарни XIX ва нимаи аввали қарни XX рост меояд, ки дар ин давра ҷараёни ба зер тасарруфу тасаллоти Англия гузаштани нимҷазираи Ҳинд (*соли 1856 анҷом меёбад*) ва дар тамоми ин сарзамин ҳукмронии империяи Бритонияи Кабир барқарор ва тартибу усули фармонфармоии он ҷорӣ мегардад. Пас аз соҳибшудан ба ҳокимияти сиёсӣ мустамликадорон дар Ҳиндустон низому усули нави идоракунӣ, андозгирӣ, додрасиву қазоӣ ва тарзи англисии таҳсилро татбиқ менамоянд. Истифодаи забони форсӣ дар муассисаҳои қазоӣ, додрасӣ ва муурофеъаҳои додгоҳӣ манъ карда мешавад. Амалӣ намудани чунин тадбирҳо ва баъзе ҷорабиниҳои дигар боиси торафт афзудани нуфузи забони англисӣ чун забони расмӣ маъмурӣ ва коргузорию таҳсилот ва дар айни замон коста шудани мақоми дар гузашта баланди забони форсӣ ва рӯз то рӯз маҳдуд шудани доираи қорбасти он мегардад. Агар то вақти ба мустамликаи Англия табдил ёфтани нимҷазираи Ҳинд нишонаи маълумотнокии олий ва зиёии мутамаддину замонавӣ будан донишҷӯи ду забон: - санскрит (*ҳиндӣ қадим*) ва форсӣ (*ки чун забони муъоширату иртиботи байни халқҳо истифода бурда мешуд*) доништа мешуд, пас аз тасаллоти истеъморгарони аҷнабӣ забони англисӣ ҳамчун забони расмӣ ин мустамлика рӯз то рӯз доираи истифодаи забони форсиро маҳдудтар месохт.

Британия барои суғуст кардани таъсир ва нуфузи дини мубини Ислом дар ҷомеаи нимҷазираи Ҳинд зарбаи сахт ва ҳалокатоварро ба пайкари забони форсии дарӣ зад ва соли 1836 милодӣ ин забони муқтадир ва малакутиро аз мақоми забони давлатӣ ва илму адаб барандохт ва забонҳои англисӣ ва ҳиндиҳо ҷонишини он сохт. Аз ҳамин ҷо буд, ки мақом ва манзалати забони форсӣ дар нимҷазираи Ҳинд дар ҳаёти сиёсӣ иҷтимоӣ ва фарҳангӣ суғуст гардид ва аз ривочу равнақ монд. Ин фожиа ва ҷинояти бузургест, ки аз ҷониби истеъморгарони англис дар ин сарзамини бостонӣ содир гардид. Дар ин бора донишманди покистонӣ, доктор Сайид Муҳаммади Акрам бо надомат ва оҳу фиғон гуфтааст:

«Забоне, ки барои аъсори мутаволий (асрҳои тӯлонӣ) забони расмӣ кишвар буд, забоне, ки ёд гирифтани он мучиби ифтихор ва мувоҳот шуморида мешуд, забоне, ки азизтар аз забони мазҳабӣ ба шумор мерафт, забоне, ки аз забони модарӣ ҳам ширинтар пиндошта мешуд, забоне, ки забони шеър буд, забони завқ буд, забони дил буд, забони рӯҳ буд, дар диёри худ ғариб, аҷнабӣ ва ношинос гардид. Ин достонест ғамангез ва риққатафзое, ки қалам бар он мегирад».

Тибқи маълумоти таърихнигорон ҳукумати Британия ва истеъморгарони англис дар давраҳои аввали ҳукмронии худ дар нимҷазираи маҷзур нисбат ба мусулмонон, ки охири сулолаи ҳукмронии онҳо Темуриёни Ҳинд буд ва мавҷудияти ҳокимияти он расман соли 1803 милодӣ қатъ гардид, муносибати душманона доштанд ва онҳоро душмани ашадии худ мешуморидаанд. Бинобар ин онҳо ҳамчунин нисбат ба ойину забони расмӣ ва эътиқоди мусулмонон ва сулолаи Темуриёни Ҳинд, яъне дини Ислом ва забони форсӣ дарӣ ҳам мутанаффиру бадбин буданд. Истеъморгарони англис, ҷуноне ки қайд кардем, бо мақсади маҳдуд сохтани нуфузи дини мубини Ислом ва доираи истеъмоли забони форсӣ ба эҳёи ривочи расму ойини дини ҳиндӯӣ ва равнақи инкишофи забонҳои нави Ҳиндустон мадад мерасонанд ва мусоидат мекунанд. Яке аз ҷунин забонҳои наваҷодаи забони

урду мебошад, ки дар охирҳои қарни ҳаждаҳуми милодӣ дар заминаи забони форсӣ арзи зуҳур намуда, дар нимаи аввали қарни нуздаҳум ба сифати забони мустақилу давлатӣ шинохта мешавад. Муҳаммад Иқбол як қисми осори худ, махсусан осори давраи аввали эҷодиёташро ба ҳамин забони тоза бунёд навишта, дар роҳи ривочу рағнақи адабиёти урдузабон саҳми назаррас гузошта, дар таърихи ин адабиёт мақоми баландро ишғол кардааст.

Бо вучуди ҷой доштани чунин вазъи ногувор суннати бисёрғаниву пойдор ва қадимиву доманадори забону адабиёти форсии дарӣ дар нимҷазираи Ҳинд имконият надод, ки онҳо ба зудӣ аз байн биравад. Аз ин ҷост, ки сарфи назар аз танг гардидани доираи истифодаи забони форсӣ дар ин давра ҳам дар миёни адибону донишмандон ҳамчунон барқарор менамояд ва иддае аз адибон дар радифи забони модариашон бо забони форсӣ низ осори пурарзиши манзум офарида, суннатҳои наҷиби асрҳои пешинро идома додаанд. Аллома Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ бо баландии мақому аҳамияти бузурги осораи аз зумраи ҳамин адибон ба шумор меравад, ки дар ҷодаи эҷод ва пос доштани забони форсии дарӣ хидматҳои бузургеро анҷом дод.

Бояд ёдовар шуд, ки Муҳаммад Иқбол ба вазъи номусоид ва шароити аҳвали номувофиқу номатлуби охирҳои қарни XIX ва нимаи аввали қарни XX дар сарзамини Ҳиндустон мавҷудбуда нигоҳ накарда, қисми зиёди осори манзуми шомии афкори муҳиму арзишманди иҷтимоию сиёсӣ ва фарҳағиашро бо забони форсии дарӣ таълиф кард. Ин асарҳои шоъири шаҳир аз маснавиҳои «**Асрори худӣ**», «**Румузи беҳудӣ**», маҷмӯаи девони ашъори «**Паёми Машриқ**», маҷмӯаи «**Забури Аҷам**», манзумаи «**Ҷовиднома**», маснавии «**Мусофир**», маснавии «**Пас чӣ бояд кард, эй ақвоми Шарқ?**», маҷмӯаи «**Армуғони Ҳичоз**» ва амсоли ин иборат буда, масъалаҳои муҳиму рӯзмарраи иҷтимоию сиёсӣ, тарбиявӣ ахлоқӣ, фалсафӣ маънавий ва ҳаётии ҷомеаи замони муъаллифро инъикос менамоянд.

Ка й ба омўхта ш за ъни форсї шуғл варзидани Мухаммад Иқболи Лохурї, ки за ъни аслии мода риаш панҷобї буд, равшан маълум нест. Эҳтимол дорад, ки он аз муҳити хонаводаи ў оғоз гардида бошад. Зеро падари шоир аз ҷумла и мўътақидон ва дўстдорони осори шоъирони бузурги порсигў, амсоли Шайх Саъдї, Хоҷа Ҳофизи Шерозї, Санои Ғазнавї, Шайх Аттори Нишопурї, Мавлоно Ҷалолиддини Балхї, Мавлоно Абдурраҳмони Ҷомї ва дигар суханварони мутасаввиф буда, пайваста дар вақтҳои холигиаш аз кори тичорат ашъори онҳоро мутолиъа мекардааст. Муҳаққиқон ва пажӯҳишгарони шарҳи ҳоли Мухаммад Иқболи Лохурї навиштаанд, ки шоъир ҳангоми дар мадрасаи ибтидоӣ таҳсил на муда на ш дар баробари забонҳои арабӣ ва урду забони форсиро аз донишманди маъруфи он айём Мавлавї Мир Ҳасан меомӯзад ва бо таъҷиб ва раҳнамоии ў ба сурудаи шеър ба забони урду шурӯъ мекунад. Шояд Мухаммад Иқбол баъди соли 1895 милодӣ ба Коллеҷи Лохур барои фарогирии маълумоти олийворид гардидаанд, бо забони форсӣ шеър гуфта бошад. Аз ин давра аз шоъир аҷети пароканда ба забони форсӣ дарӣ боқӣ мондааст. Ошноӣ бо фаъолият ва омӯзиши осори алома Иқболи Лохурї нишон медиҳад, ки бо вучуди дар байни солҳои 1904 – 1914 милодӣ бештари вақти худро ба омӯзиши тадрис ва таҳқиқи осори мутафаккирони машҳури исломии Шарқ: *Абунасири Форобӣ, Абуалї ибни Сино, Абурайҳони Берунӣ, Ибни Рушд, Маҳмуди Шабистарӣ, Носири Хусрави Қубодиёнӣ, Мир Сайид Али Ҳамадонӣ* таърихи адабиёти форсӣ, афкори фалсафии Ғарб ва эҷоди ашъор ба забони урду сарф кардан, ў сари ҳар чанд вақт ба забони форсӣ ҳам ашъори диловезу дилнишин сурудааст. Ин суханвари тозахаёлу дурандеш ҳафиз дар шеърҳои дар ҳамин давра навиштааш ба мардуми мусалмони Шарқ хитоб менамояд, ки бедор шаванду ба таҳаввулоти ҳаёт бо дидаи ибрат нигаранд ва аз сиёсати золимонии истеъморгарону беадолатиҳои онҳо огоҳ гардида, хулосаи зарурӣ бароранд. Ў аз ситаму истисмори мустамликадорони ситамгар ва мақому мартабаи бузурги дар

ҳаёту чомеъа доштаи халқҳои зердасту заҳматкаши Машриқза мин ва аҳамияту зарурати аз озодиву истиқлолият воқиф сохтани мардумони кишварҳои Шарқро аз ҷумлаи вазифаҳои асосии шеър ва рисолати шоир медонад. Аз ин нуқтаи назар ва таҷассуми чунин ҳадафҳои матолиб нахустин маснавиҳои нисбатан муфассали форсии ғалсафии Муҳаммад Иқбол «**Асрори худӣ**» (*таълифи соли 1915*) ва «**Румузи беҳудӣ**» (*таълифи соли 1917*) ҷолиби диққат ва дорои аҳамияти бузург мебошад.

Азбаски «**Асрори худӣ**» аввалин маснавии калонҳаҷми аллома Иқболи Лоҳурӣ дар мавзӯи барои ӯ тоза ва ба забони форсии ғайри забони модарии вай, ки забони панҷобӣ буд, бинобар ин шоир дар қисмати даромади маснави аз робитаи маънавии худ бо Ҷалолуддини Румиву Аттори Нишопурӣ, баландии ҳиммат ва часорату далерии хеш дар бораи ба забони форсӣ дар чунин як мавзӯи ғалсафии мураккаб асар навиштани худ суҳан ба миён оварда, ба таври бисёр хоксорона ва узрхоҳона изҳор мекунад, ки матлаб ва мақсади ӯ аз таълифи ин маснави на ҷилвагар сохтани маҳорати суҳанварию ҳунари шоирӣ, балки ба забон гуворои форсии барои ӯ бегона, вале дархӯри баёни афкори баланди вай тасвир намудани андешаю ақидаҳои шоири адолатҷӯю инсонпарвар мебошад:

*...Ҳиндиям, аз порсӣ бегонаам,
Моҳи нав бошам, тихипаймонаам.
Хусни андози баён аз ман маҷӯ,
Хонсору Исфаҳон аз ман маҷӯ.
**Гарчи ҳиндӣ дар узубат шаккар аст,
Тарзи гуфтори дарӣ ширинтар аст.**
Фикри ман аз ҷилвааш масхур гашт,
Хомаи ман шоҳи нахли Тур гашт.
**Порсӣ аз рифъати андешаам,
Дархӯрад бо фитрати андешаам.**
Хурда бар мино мағир, эй ҳушманд,
Дил ба завқи хӯрдаи мино бубанд.*

Чунон ки мебинем, Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ дар ин ҷо аз хусуси дар сароидани ашғори порсӣ навмашқ (*моҳи нав*)

будани худ ва дар ин маснави ба таври хеле кам истифода бурда шудани обу ранги бадеъӣ ва ороиши сухан изҳори ақида на муда, таъкид мекунад, ки бо назардошти чунин вазъ аз эрод гирифтани ба назми маснавии ӯ сарфи назар бояд кард.

Агар мо суханони дар боби забони форсӣ гуфтаи аллома Иқболи Лоҳуриро бо диққат аз назар гузаронем, хоҳем دید, ки яке аз сабабҳои ба забони форсӣ рӯ овардани ӯ бо ин забон навишта шудани муҳимтарин асарҳои шоир ин ба осори дар тайи қарнҳо бо ин забон офаридашуда дилбастагӣ доштани аз он матолиби дилхоҳи хешро пайдо карда тавоништан ва бо суннату анъанаҳои адабии оламгири форсӣ содиқ будани ӯ мебошад. Муҳаммад Иқбол дар номаи дар таърихи 26 августи соли 1932 ба унвони донишманди маъруфи эронӣ, профессор Саъид Нафисӣ навиштааш ба мақоми забони форсӣ чунин баҳои баланд додааст: *«Ягона маҳсули зарраҳои вуҷуди сухани форсӣ медонам»* (Ниг. Иқбол аз назари эронӣ, мурағиб Хоҷа Абдуҳамиди Ирфонӣ, Қарочӣ, 1957, саҳ. 106).

Сабаби дигари ба забони форсӣ дарӣ дар таълифи осори фалсафии худ муроҷиғат намудани Муҳаммад Иқбол дар он аст, ки имкониятҳои ин забони малакутӣ барои баёни матолиби ривҷдоштаи он рӯзгор фаҳтару ширинтар ва барои дар навъҳои гуногуни назм инъикос намудани ҳар гуна мавзӯи мувофиқтару муносибтар буд. Сайид Муҳаммадали Фаҳри Доиҷисломи Гелонӣ, ки на устин муҳаққиқи осори форсӣ Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ дар Ҳиндустон буд, роҷеъ ба сабаби ба забони форсӣ бештар таълиф ёфтани асарҳои Муҳаммад Иқбол ва ба ин забон тавачҷӯҳи маҳсус зоҳир сохтани шоир чунин навиштааст:

«Доктор Иқбол охир эҳсос намуд, ки қолаби урду барои ифодаи афкори васеъӣ ӯ танг аст ва фақат форсӣ, ки забони оми Осиё ва забони илмӣ қадимӣ дунё буда, метавонад хизонаи ганҷи тасаввуроти ӯ бошад. Аз ин ҷиҳат чанд сол аст, ки афкори олияи худро дар қолаби форсӣ мерезад ва тӯтии шаккаршикан шуда ё булбули Шероз гаштааст». (Ниг. Иқбол аз назари эронӣ, саҳ. 106).

Дар ҳақиқа т шоъир ва мута ф кири бузурги исломӣ Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ ният ва бовар дошт, ки тавассути асарҳои форсиаш на танҳо ба дили халқҳои Ҳинду Покистон, балки ба дили мардумони мусалмони дигар кишварҳои Аҷам, аз қабилҳои Афғонистон, Эрон ва Туркия роҳ ёфта, онҳоро ба муқобили истеъморгарони Ғарб муттаҳид менамояд ва барои ба даст овардани озодӣ ва истиқлолият раҳнамун месозад:

Аҷам аз нағмаам оташ ба ҷон аст,

Садои ман дарои қорвон аст.

Худоро тезтар хонам чу Урфӣ,

Ки раҳ хобидаю маҳмил гарон аст.

Аз ин ҷиҳат Муҳаммад Иқбол мехост ва ба чунин худосае ҳам омада буд, ки забонии форсии аз истифода ба роварда ва маҳдудсохтаи истеъморгарони англисро аз вартаи ҳалокат кашида, бар зидди сиёсати ғайриинсонии пешгирифтаи онҳо нигаронад ва дар айни замон мардумони мустамликаҳоро аз мақру найранги истеъморгарон огоҳ созад. Илова бар ин, Муҳаммад Иқбол нисбат ба забони форсӣ ҳамчун ба забони тамаддуни қадимию доманадори саршори афкори умумиинсонӣ ва забони интишори дини мубини Исломи дуввумин забони расмии тамаддуни исломӣ эҳтироми фаровон мегузошт ва арзишу аҳамияти зиёд қоилад буд.

Агарчи Муҳаммад Иқбол дар маснавии «**Асрори худӣ**» ба таври хеле хоксорона аз забони форсӣ огоҳии комил надоштан ва аз воситаҳои тасвири бадеӣ ба таври зарурӣ истифода набурданастро ёдоварӣ мекунад, аммо дар ҳақиқат, дар ашъори диловезу гирои ӯ ягон лафзе ё таркибе ба назар намерасад, ки аз доираи қоидаи сарфу наҳви забони адабии форсӣ дарӣ каме ҳам берун бошад. Мутолиаи осори Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ нишон медиҳад, ки ӯ бештар ба баъи маъӣ ва фикрҳои баланду бикр диққати зарурӣ дода, ба истифодаи санъатҳои шеърӣ ва воситаҳои тасвири бадеӣ эътибори махсус намедихад. Дар ҳар сурат, ба тавассути осори Муҳаммад Иқбол дар муҳити Ҳинд ба қолаби забони форсӣ рӯҳи тоза меамад ва он ба шакли забони адабӣ аз нав зинда мегардад. Донишманди маъруфи эронӣ Муҳаммад Хусайн Машоихи Фариданӣ ба

ҳамин хидмати шоистаи ситоиши Муҳаммад Иқбол ишора намуда, навиштааст: **«Иқбол забони форсиро, ки дар он аср фақат барои навиштани лавҳи қабр ва кутуби мазор ё нусхаи ҳақимони юнонӣ ба кор мерафт, дубора ба шакли як забони адабӣ зинда кард»** (*Ниг. Иқбол аз назари эронӣ, сах. 28*).

Бо мурури замон бар асари саъю кӯшиш ва омӯзиши пайваста забондонии Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ такмил ёфта, мукамалтар мегардад ва маҳорати суҳанварии ӯ бештар инкишофу рушд меёбад. Адабиётшиноси покистонӣ Манзурулҳақ роҷеъ ба саҳми Муҳаммад Иқбол дар ривочу равнақи шеъри форсӣ дар Ҳинду Покистон чунин мегӯяд:

«Шеъри порсӣ дар Ҳинду Покистон ба вучуди марҳум Муҳаммад Иқбол музайян ва ораста шуд. Вай на танҳо яке аз бузургтарин шуърои порсигӯи Покистон маҳсуб мешавад, балки бояд ўро беҳтарини шуърои порсигӯи асри ҳозир шумурд. Вай на танҳо забону адабиёти порсиро дар Ҳинду Покистон зинда нигоҳ дошта ва онро тарвичу равнақ дода, балки шеъри порсиро ба мунтаҳои камол расонидааст» (*Ниг. Манзурулҳақ. Шеъри форсӣ дар аҳди ҳозир, маҷаллаи «Хилол», моҳи ноябри соли 1953, сах. 48*).

Худи Муҳаммад Иқбол дар манзумаи **«Ҷовиднома»** (*таълифаш солҳои 1929-1932*), дар бораи ба ҳадди камолот расидани маҳорати суҳанварӣ ва забондонии худ ишорае дорад. Мувофиқи тасвири ин асар шоъир ҳангоми бо ҳамроҳии рӯҳи Ҷалолуддини Румӣ сайру гашт намуданаш дар **«Ҷохи салотини Машриқ»** бо шоҳи бузурги Эрон Нодиршоҳи Афшор дучор меояд, ки ӯ Муҳаммад Иқболро бо чунин суҳанон хайра мақдам мегӯяд:

*Хуш биё, эй нуктасанҷи ховарӣ
Эй, ки мезебад туро ҳарфи дарӣ.
Маҳрами розем, бо мо роз гӯй,
Он чӣ медонӣ зи Эрон боз гӯй.*

Ин ишора а з он гувоҳӣ медиҳад, ки каломи форсии Муҳаммад Иқбол мисли суҳанварони бузурги забони форсии

дарӣ пухта, гуворо ва пурмӯҳтаво мебошад ва нозукию зебой ва ширинию хушоҳангии ин забонро чилвагар месозад.

Ў дар маснавии қаблан ёдоваршудааш дар бораи дар фалаки Миррих бо мунаҷҷими донишманди порсиғӯ ҳамсӯҳбат гардидани худ таваққуф намуда, забони осмониву фариштагон, забони сокинони Миррих будани порсии дариро зикр мекунад:

*Ошнои расму роҳи ҳар тарик,
Ошкор аз чашми ӯ фикри амиқ.
Одамиро диду чун гул баршукӯфт,
Дар забони Тӯсиву Хайём гуфт.
Нутқи идрокаш равон чун оби ҷӯ,
Маҳви ҳайрат будам аз гуфтори ӯ.
Ин ҳама хоб аст ё афсунгарӣ,
Бар лаби миррихиён ҳарфи дарӣ.*

Муҳаммад Иқбол нисбат ба забони форсӣ, ки онро тавассути осори гаронбаҳои худ аз нестӣ ва доираи танг начот ва раҳӣ бахшида, болу пари тоза ато намуд, меҳру муҳаббати фаровон дошт ва бузургтарин дарёфтҳои зеҳнӣ, фикрӣ ва ақлонии худро ба василаи он баён кард ва аҳли илму адаб ва ҳаводорони каломӣ хешро аз онҳо огоҳ сохт. Бинобар ин, забони форсӣ барои ӯ ба манзалаи забони модарӣ хизмат мекард ва азизу мӯҳтарам буд. Беҳуда нест, ки Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ ҳатто ҳангоми ин ҷаҳонро падруд намудани худ (*ним соат пеш аз ғавташ*) бо забони ширини форсӣ ин пора шеърӣ ҳасратомез ва пуарарзишро сурудааст:

*Суруди рафта боз ояд, ки н-ояд,
Насиме аз Ҳиҷоз ояд, ки н-ояд.
Саромад рӯзгори ин фақире,
Дигар донои роз ояд, ки н-ояд.*

Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ дар боби эҳё ва ривочу равнақи забони форсӣ ва нигоҳдошти густариши адабиёти форсизабони Ҳинду Покистон хидмати бузург ва шоистаи таҳсинеро анҷом додааст. Донишманди маъруфи эронӣ, профессор Саъид

Нафисӣ ба хидматҳои бузурги дар ҳаққи забону адабиёти форсӣ анҷомдодаи Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ баҳои баланду сазовор дода, барҳақ фармудааст:

«Сухансароёни форсизабон таъбироти чанд, монанди «Масеҳонафас», «Масеҳодам», «Исонафас» ва назари онҳо ҳамвора дар бораи пизишкони ҳозиқ, ки мурдаро зинда мекунад, ба қор бурдаанд. Дар замони мо ин гуна таъбирот дар бораи аллома Муҳаммад Иқбол - сароянда ва ҳақими бузург муносибтар аст. Зеро ки вай адаби форсӣ ва забони форсиро, ки дар Ҳинду Покистон беш аз сад сол мурда буд, бо дами масеҳоии худ зинда кард ва чунон зиндагӣ бахшид, ки аз даврони пеш аз марг ҳам нурӯмандтару бурӯмандтар шуд. Ин қорро қамтар қасе тавонистааст дар ҷаҳон бикунад. Иқбол муассиси ҷадида дар адабиёти милали исломӣ ва махсусан порсизабон метавонад ба шумор ояд. Эҷози вай дар ин аст, ки мардуми Ховарзаминро чунон аз ҳоби гарони чандсола барангехт, ки мояи шигифтагии ҷаҳониён шуд» (*Ниг. Иқбол аз назари эронӣ, саҳ. 110-111*).

Оре, Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ эҷогари забон ва адаби форсии дарӣ дар сарзамини Ҳинду Покистон аст ва бо ин лафзи ширини малакутӣ осори арзишманда сурудааст ва ба таъбири Ҳақим Фирдавсӣ кохи бузургеро аз назм пай афқандааст, ки аз ҳеч боду борони ҳаводиси рӯзгор газанде намеёбад ва ҳамеша то оламу одам аст, ҷовидон боқӣ мемонад. Вале аҷобати қор дар ин аст, ки бино ба ақидаи пажӯҳишгарон Муҳаммад Иқбол ба форсӣ асар эҷод мекард, вале бо ин забон равону фасеҳ гуфтутӯ қарда наметавонист. Ин нуқтаро писари ӯ – доктор Ҷовид Иқбол низ ҳангоми ташрифаш оварданааш ба Тоҷикистон дар яке сӯҳбатҳояш бо шоёри тоҷик Гулназар низ тасдиқ намудааст, ки дар мабуъоти кишварамон нашр гардид. Адиб ва донишманди эронӣ Эраҷи Афшор низ дар ёдоштҳои худ таҳти унвони «*Иқбол ба форсӣ суҳансаро буд, вале сӯҳбат намекард*», дар ин бора чунин фармудааст:

«Қушёр, фарзандам дар интернет ба хабаре тавачҷӯх қардааст, ки дар Пешовар интишор ёфта буд ва марбут

мешуд ба маросими адабӣ дар хонаи фарҳанги Эрон ва суханони Зухур Аҳмад дар он чо. Матлаб ба ин иборат оғоз мешуд, ки сурудаҳои Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ ба форсии саҳеҳ устувор аст ва медонем, ки рисолаи докторияш ҳам дар бораи фалсафа дар Эрон буд.

Доктор Зухур Аҳмад дар маҷлис (11 июли соли 2002) гуфтааст, ки Иқбол ва Сайид Сулаймон дар октябри соли 1933 ба Афғонистон рафтанд ва бо Нодиршоҳ дидор карданд. Сафари онҳо барои таҳияи барномаи дарсии донишҷӯёни риштаи адабии Донишгоҳи Кобул буд. Дар ин сафар Иқбол дар чандин маҳал суханронӣ кард, вале ҳамвора ба забони англисӣ ё урду. Сайид Сулаймон суханони ўро ба форсӣ барои ҳозирон тарҷума мекард.

Дар шеъри сеҳромези форсӣ сирре нухуфтааст, ки чавҳарвор дар чони одамӣ хона мекунад. Намуна - тавоноии Муҳаммад Иқбол дар офаридани қитъаҳои форсии мондагори ўст. Ў форсӣ ҳарф намезад, вале форсӣ фикр мекард ва сувари хаёли ў ба форсӣ нақш мегирифт» (Ниг. Эраҷи Афшор. *Аз ёддоштҳо. Садои Шарқ*, 2006, №3, саҳ. 141)

Боиси шигифт аст, ки ў ба форсӣ сўҳбат намекард, вале вақте ки қалам ба даст мегирифт, афкори баландпарвози ў дар қолиби забони форсӣ рӯи сафҳа мерехт. Дар ҳақиқат, андешаи баланд сухани оливу мувофиқро тақозо дорад. Маҳз каломи диловези форсӣ бо вусъат ва тавоноии худ ба баландӣ ва фитрати андешаву афкори нотақрори вай созгор омада буд. Худи аллома Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ ин нуктаро таъкид карда, фармудааст:

Порсӣ аз рифъати андешаам,

Бархӯрад бар фитрати андешаам.

Дар мавриди мақому манзалати аллома Муҳаммад Иқбол чун андешаманд, файласуфи бузург, олими варзида, суханвари тавоно ва пайванди ногустаниии ў бо тамаддун ва фарҳанги мардуми форсизабон донишманди тоҷик, профессор Расул Ходизода чунин барҳақ изҳори назар намудааст:

«Муҳаммад Иқбол шоъири миллии Покистон, ифтихор ва рамзи маънавии Покистон, яке аз меъморони Ҷумҳурии

Исломии Покистон мебошад ва баробари ҳамин, Иқбол имрӯз ба тамоми инсонияти мутамаддини ҷаҳон мутаъаллиқ аст, вай мутафаккир ва файласуфи умумибашарист. Дар айни замон Муҳаммад Иқбол шоъир ва мутафаккири мардуми форсизабони Машриқзамин: халқҳои Тоҷикистон, Эрону Афғонистон мебошад. Ин на танҳо барои он аст, ки Иқбол қисми зиёди мероси манзуми худ, яъне шоҳкорҳои эҷодиёташро ба забони форсӣ офаридааст. Муҳаммад Иқбол дар осори форсии худ бисёр маънаҳои муҳим ва рӯзмарраи ҳаёти иҷтимоиву сиёсӣ ва маънавию фарҳангии халқҳои форсинаждо акс кунонидааст. Гузашта аз ин, Иқбол дар осори форсӣ суннат ва анъанаҳои назми ҳазорсолаи порсӣ, роҳи эҷодии намояндагони баргузидаи адабиёти форсизабони сарзамини Ҳиндустонро бомуваффақият давом дод...

Вай ҳам мисли он бузургон ҷараёни таърихии адабиёти форсизабони Машриқзаминро як воқеаи том ва муштарақ медонист ва дар эҷодиёти худ на танҳо давомдиҳандаи анъанаҳои Хусраву Бедил, Калиму Ғолиб буд, балки он ҳам ба бехтарин ганҷҳои, ки дар адабиёти форсӣ дар давоми зиёда аз ҳазор сол дар хазинаи таърих гирд оварда буд, маншаъ ва чашмаи ҷонбахши эҷодии худ қарор дод. Аз ин сабаб фахр мекард, ки ӯ ғаввоси ҳамин баҳри бузурги шеъри Аҷам аст» (Ниг. Р. Ҳодизода. *Иқбол ва ҷаҳони имрӯз. Иқболнома. Мурағиб ва муҳаррир Алӣ Муҳаммадии Хуросонӣ. Академияи Иқболи Покистон, Лоҳур, 1999, саҳ. 11-12*)

Боиси сарфарозӣ ва хушбахтии мо, тоҷикон аст, ки осори пураарзиши Иқболи Лоҳуриро ба забони модариамон мехонем ва лаззати маънави мебарем. Аз за мон ки устоди зиндаёд Мирсаид Миршакар соли 1958 ба Ҳиндустон сафар кард ва тасодуфан бо осори пураарзиш ва каломи ҷовидонаи Муҳаммад Иқбол ошно гардид ва дар бозгашт китоби ӯро бо худ овард ва намунаи ашъори вайро ба таърих расонид ва дастраси хонандагони тоҷик гардонид ва бо ин хидмати худ бозори шеъри дарборӣ ва хасакиро дар Тоҷикистон касод кард. Ҳаводорон ва дӯстдорони шеъри асили форсӣ нахустин бор аз

чашмаи софу зулоли ашъори ноби Муҳаммад Иқбол ташнагӣ шикастанд ва минбаъд беш аз пеш иштиёқманд ва шефтаи суханони малакутӣ ва нағзу пурмағзи Муҳаммад Иқбол гардиданд. Афроди хештаншинос ва худогоҳи Тоҷикистон бо даъвати ӯ аз хоби ғафлати чандинасра бархостанд ва барои озодиву истиқлолияти кишварамон, ҳимоят аз арзишҳои милливу мазҳабӣ, расму ойин ва забони ширини модарӣ талаш варзиданд. Шеърҳои ҷовидонаи Иқболи Лоҳурӣ чун таронаи худшиносии ватандӯстон ва ҷавонони ҷоннисору фидокори тоҷик садо меод ва имрӯз ҳам чун пайки озодии озодагон танинандоз аст:

*Эй гунҷаи хобида, чун нарғис нигарон хез,
Кошонаи мо рафт ба тороҷи ғамон хез,
Аз нолаи мурғи чаман, аз бонги азон хез,
Аз гармии ҳангомаи оташнафасон хез,
Аз хоби гарон, хоби гарон, хоби гарон хез,
аз хоби гарон хез!*

Бояд гуфт, ки Иқболи Лоҳурӣ ба мардуми тоҷик ва диёри адабпарвари Мовароуннаҳр ихлосу самимияти хос ва эҳтироми бузург дошт ва фурӯғи ҷашми худро аз хоки поки Бухоро дар радифи Кобул (*Афғонистон*) ва Табреш (*Эрон*) медонист. Қобили қайд аст, ки аллома Иқболи Лоҳурӣ се кишвари форсизабонро аз ҳам ҷудо накарда, ҳамеша як сарзамини дорои тамаддун ва забони муштарак эътироф мекард, вале диёри Бухороро дар ин росто муқаддам медонист:

*Агарчи зодаи Ҳиндам, фурӯғи ҷашми ман аст,
Зи хоки поки Бухорову Кобулу Табреш.*

Ӯ борҳо аз тамадуни ғании мардуми Мовароуннаҳру Хуросон, бузургони илму адаб ва сарватҳои моддиву маънавии ин диёри бостонӣ, ба вижа лаъли Баҳрон дар ашъори диловези худ ёд кардааст. Аллома Иқболи Лоҳурӣ ба ҷавонони ғайр ва озодихоҳи Аҷам, яъне Эронзамини таърихӣ эътиқоди самимӣ дошт ва онҳоро даъват мекард, ки гирди вай халқа зананд, то ки ӯ бо оташи ниёконашон пайкарони аз обу гил сиришташудаи онҳоро чун сафоли кӯзаҳо бипазаду истехком бахшад ва ишонро дар ҷодаи худшиносӣ ва худошиносӣ

раҳнамоӣ кунад. Вай аз равзани девори зиндон дид, ки марде мерасад ва занҷири ғулумони Аҷамро мешиканад ва озодиву истиқлол, бахту саъодат ба онҳо меорад:

*Чун чароги лола сӯзам дар хиёбони шумо,
Эй ҷавонони Аҷам, ҷони ману ҷони шумо!...
Халқа гирди ман занед, эй пайкарони обу гил,
Оташе дар сина дорам аз ниёкони шумо.*

Ба қавли собиқ сафири Чумхурии Исломии Покистон дар Тоҷикистон Холид Амирхон: «Ҷама орзуву умеди ӯ навҷавонони миллат буданд. Шӯъир бовар дошт, ки ҷавонон имрӯзу ояндаанд ва хитоби зиёди ӯ барои ҷавонон, баҳусус ҷавонони Шарқ дар ашъораш аз боварии комил бар ишон аст. Ҷавонон барои Муҳаммад Иқбол оғози баҳор, дамидани субҳ умеди фардо, шохини баландпарвозанд. Ӯ аз ҷавонони Аҷам навмед намешавад ва бо боварии комил фардои рӯшанро ба дасти онҳо месупорад, ки ин андешаҳо дар мағз андар мағзи эҷодиёти аллома Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ решаи амиқ давонидаанд (Ниг. Холид Амирхон. Фарзанди номбардори Ховарзамин, Иқболнома, саҳ. 9).

Вай бо ашъори диловез ва афкори баландмазмуни худ дар пайравии бузургони адабиёти оламгири форсӣ, баҳусус пир ва муршиди бузургаш - Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ оташ дар дили ҳамагон зад ва ба андешаи донишманди тоҷик Алии Муҳаммадии Хуросонӣ: «Муҳаммад Иқбол дар эҷоди бадеъӣ ва рӯҳи созандагӣ дар тарбияи Инсонии комил ба ҳар паҳлӯе, ки мегардад, ба ҳар дурӣе, ки назар меафканад, ба ҳар самту тарафе, ки мавриди наззора баҳри кашфи асроре қарор медиҳад, ба Ҷалолуддини Румӣ рӯй меорад ва бо ҷозибай даруни шӯрҳо дар ниҳоди хеш дарк мекунад, ки худ бо истифода аз санъати талмеҳ гуфтааст:

*Аз найи он найвози покзод,
Боз шӯре дар ниҳоди ман фитод.
Гуфт: - Ҷонҳо маҳрами асрор шуд,
Ховар аз хоби гарон бедор шуд.*

Ҳамин такони дарунии Мавлоно ба Иқбол сабаб мешавад, ки вай вобаста ба равиш ва тақозои замон, овоз баланд менамояд, то ки Шарқи дар хобро аз ғафлат бедор созад. Ва овози ӯ овози инқилобҳои ҳамон давра замон ва гусастанӣ занҷиру озодӣ аз зери юғи истеъморгарони Ғарб буд. Ҳамин аст, ки Муҳаммад Иқбол аз як тараф бо оҳанги омирони ватандӯстонаву миҳанпарастона, аз ҷониби дигар хайрхонаву мададгоруна илтиҷо менамояд, ки баҳри озодиву ободии Шарқ бо дили гарму дидаи бедор бошем» (Ниг. Алии Муҳаммадии Хуросонӣ. Мавлоно Румӣ, аллома Иқбол ва Халилulloҳи Халилӣ. Алманахи «Боргоҳи сухан», китоби 9, Маскав, 2007, саҳ. 7).

Хулосаи калом, Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ аз зумраи шоирони раддаи аввали адабиёти оламгири форсӣ мебошад, ки бо истеъдоди фитрӣ ва эҷозии сухани хеш шеърӣ Аҷамро нафаси тоза бахшида, забони форсии дариро дар сарзамини Ҳинду Покистон аз сари нав зинда гардонид ва ба мусалмонон ва умуман ба мардуми ситамдидаи ҷаҳон паёми озодиро расонид ва ба василаи ин корномаи бузург номи хешро дар ҷаридаи олам ҷовидон сабт намуд. Дар ситоиши бузургӣ ва мақому манзалати аллома Муҳаммад Иқболи Лоҳурӣ донишманди маъруфи эронӣ, доктор Қосим Расо барҳақ фармуда:

*Сар зад аз Лоҳур рахшон ахтаре,
Он ки Покистон ҳаменозад бад - ӯ.
Худ на Покистон, ки хоки Ҳиндро,
Хомаи Иқбол бахшид обрӯ.
Шона зад аз хома бар зулфи сухан,
То ки бигӯяд рози пинҳон мӯ ба мӯ.
Дар «Паёми Маширик» он доно чу кард,
Бо Гуте, донои Мағриб гуфтӣгӯ.*

*Дар сухан аз шоъири Мағрибзамин,
Шоъири Маширикзамин бирбуд гӯ.*

*Хар кӣ чун ӯ зинда гардонад сухан,
Дар ҷаҳон ҳаргиз намирад номи ӯ.*

**Қиёмиддин
Сагторӣ,
Амрияздони Алимардон**

АСРОРИ ХУДЌ

*Дӣ шайх бо чарог ҳамегашт гирди шаҳр,
К-аз деву дад малуламу инсонам орзуст.
З-ин ҳамраҳони сустаносир дилам гирифт,
Шери Худову Рустами дастонам орзуст.
Гуфтам, ки ёфт менашавад, ҷустам мо
Гуфт: он ки ёфт менашавад, онам орзуст.*

Мавлоно Ҷалолиддини Румӣ

Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим

ТАМҲИД

*Нест дар хушку тари бешаи ман кӯтоҳӣ,
Чӯби ҳар нахл, ки минбар нашавад, дор кунам.*

Назирии Нишопурӣ

Роҳи шаб чун меҳри оламтоб зад,

Гиряи мам бар рухи гул об зад,
Ашки ман аз чашми наргис хоб шуст,
Сабза аз ҳангомаам бедор руст.
Боғбон зӯри каломам озмуд,
Мисрағе кориду шамшере дуруд.
Дар чаман ҷуз донаи ашкам накишт,
Тори афғонам ба пуди боғ ришт.
Зарраам, меҳри мунир они ман аст,
Сад сахар андар гиребони ман аст.
Хоки ман равшантар аз ҷоми Ҷам аст,
Маҳрам аз нозодҳои олам аст.
Фикрам он оху сари фитрок баст,
К-ӯ ҳанӯз аз нестӣ берун наҷаст.
Сабза норӯида зеби гулшанам,
Гул ба шох андар ниҳон дар доманам.
Маҳфили ромишгарӣ барҳам задам,
Заҳма бар тори рағи олам задам.
Баски уди фитратам нодирнавоств,
Ҳамнишин аз нағмаам ноошноств.
Дар ҷаҳон хуршеди нав зоидаам,
Расму ойини фалак ноидаам.
Рам надида анҷум аз тобам ҳанӯз,
Ҳаст ноошуфта симобам ҳанӯз.
Баҳр аз рақси зиёям бенасиб,
К-ӯ аз ранги ҳиноям бенасиб.
Хўтари ман неств чашми ҳасту буд,
Ларза бар тан хезам аз бими намуд.

Бомам аз Ховар расиду шаб шикаст,
Шабнами нав бар гули олам нишаст.
Интизори субҳхезон мекашам,
Эй хушо, зартуштиёни оташам.
Нағмаам, аз захма бепарвостам,
Ман навои шоъири фардостам.
Асри ман донандаи асрор нест,
Юсуфи ман баҳри ин бозор нест.
Ноумедастам зи ёрони қадим,
Тури ман сўзад, ки меояд Калим.
Қулзуми ёрон чу шабнам бехурӯш,
Шабнами ман мисли ям тўфонбадӯш.
Нағмаи ман аз ҷаҳони дигар аст,
Ин ҷарасро карвони дигар аст.
Эй басо шоъир, ки баъд аз марг зод,
Чашми худ барбасту чашми мо кушод.

Рахт боз аз нестӣ берун кашид,
Чун гул аз хоки мазори худ дамид.
Корвонҳо гарчи з-ин саҳро гузашт,
Мисли гоми ноқа камғавғо гузашт.
Ошиқам, фарёд имони ман аст,
Шўри ҳашр аз пешхезони ман аст.
Нағмаам з-андозаи тор аст беш,
Ман натарсам аз шикасти уди хеш.
Қатра аз селоби ман бегона бех,
Қулзум аз ошўби ў девона бех.

Дарнамегунчад ба чӯ Уммони ман,
Баҳрҳо бояд пайи тӯфони ман.
Ғунча, к-аз болидагӣ гулшан нашуд,
Дархӯри абри баҳори ман нашуд.
Барқҳо хобида дар чони ман аст,
Кӯҳу саҳро боби ҷавлони ман аст.
Панча кун бо баҳрам, ар саҳростӣ,
Барқи ман даргир, агар Синостӣ.
Чашмаи ҳайвон баротам кардаанд,
Маҳрами рози ҳаётам кардаанд.
Зарра аз сӯзи навоям зинда гашт,
Пар кушуду кирмаки тобанда гашт.
Ҳеч кас розе, ки ман гӯям, нагуфт,
Ҳамчу фикри ман дур(р)и маънӣ насуфт
Сирри айши ҷовидон хоҳӣ, биё,
Ҳам замин, ҳам осмон хоҳӣ, биё.
Пири гардун бо ман ин асрор гуфт:
Аз надимон розҳо натвон нухуфт.
Соқие, бархезу май дар ҷом кун,
Маҳв аз дил ковиши айём кун.
Шӯълаи обе, ки аслаш Замзам аст,
Гар гадо бошад, парастораш Ҷам аст.

Мекунад андешаро ҳушёртар,
Дидаи бедорро бедортар.
Эътибори қўҳ бахшад коҳро,
Қуввати шерон диҳад рӯбоҳро.

Хокро авчи Сурайё медиҳад,
Қатраро паҳнои дарё медиҳад.
Хомӯширо шӯриши маҳшар кунад,
Пойи кабк аз хуни боз аҳмар кунад.
Хезу дар чомам шароби ноб рез,
Бар шаби андешаам маҳтоб рез.
То сӯйи манзил кашам овораро,
Завқи бетобӣ диҳам наззораро.
Гармрав аз чустучӯи нав шавам,
Рӯшиноси орзуи нав шавам.
Чашми аҳли завқро мардум шавам,
Чун садо дар гӯши олам гум шавам,
Қимати чинси сухан боло кунам,
Оби чашми хеш дар коло кунам.
Боз бархонам зи файзи пири Рум,
Дафтари сарбаста асрори улум.
Ҷони ӯ аз шӯълаҳо сармоядор,
Ман фурӯғи як нафас мисли шарор.
Шамъи сӯзон тохт бар парвонаам,
Бода шабхун рехт бар паймонаам.
Пири Румӣ хокро иксир кард,
Аз ғуборам чилваҳо таъмир кард.
Зарра аз хоки биёбон рахт баст,
То шуъои офтоб орад ба даст.
Мавҷаму дар баҳри ӯ манзил кунам,
То дурри тобандае ҳосил кунам.
Ман, ки мастиҳо зи саҳбояш кунам,

Зиндагонӣ аз нафасҳояш кунам.

Шаб дили ман моили фарёд буд,
Хомӯшӣ аз "ё Раб"-ам обод буд.
Шикваошӯби ғами даврон будам,
Аз тихипаймонагӣ нолон будам.
Ин қадар наззораам бетоб шуд,
Болу пар бишкасту охир хоб шуд.
Рӯйи худ бинмуд пири Ҳақсиришт,
К-ӯ ба ҳарфи паҳлавӣ Қуръон навишт.
Гуфт: "Эй девонаи арбоби ишқ,
Чуръае гир аз шароби ноби ишқ.
Бар чигар ҳангомаи маҳшар бизан,
Шиша бар сар, дида бар наштар бизан.
Хандаро сармояи сад нола соз,
Ашки хунинро чигар паргола соз.
То ба кай чун ғунча мебошӣ хамӯш,
Накҳати худро чу гул арзонфурӯш.
Дар гиреҳ ҳангома дорӣ чун сипанд,
Маҳмили худ бар сари оташ бибанд.
Чун чарас охир зи ҳар ҷузви бадан
Нолаи хомӯшро берун фикан.
Оташастӣ, базми олам барфурӯз,
Дигаронро ҳам зи сӯзи худ бисӯз.
Ҷош ғӯ асрори пири майфурӯш,
Мавҷи май шав, кисвати мино бинӯш.
Санг шав ойинаи андешаро,

Бар сари бозор бишкан шишаро.
Аз найистон хамчу най пайғом деҳ,
Қайсро аз қавми Ҳақ пайғом деҳ.
Ноларо андози нав эҷод кун,
Базмро аз ҳою ҳу обод кун.
Хезу ҷони нав бидеҳ ҳар зиндаро,
Аз қуми худ зиндатар кун зиндаро.

Хезу по бар ҷодаи дигар бинех,
Ҷўши савдои куҳан аз сар бинех.
Ошнои лаззати гуфтор шав,
Эй дарои корвон, бедор шав.
3-ин сухан оташ ба пирӯҳан шудам,
Мисли най ҳангомаобистан шудам.
Ҷун наво аз тори худ бархостам,
Ҷаннае аз баҳри гўш оростам.
Баргирифтам парда аз рози худӣ,
Во намудам сирри эъҷози худӣ.
Буд нақши ҳастиям ангорае,
Ноқабуре, нокасе, ноқорае.
Ишқ сўҳон зад маро, одам шудам,
Олами кайфу ками олам шудам.
Ҳаркати аъсоби гардун дидаам,
Дар раги маҳ гардиши хун дидаам.
Баҳри инсон чашми ман шабҳо гирифт,
То даридам пардаи асрори зист.
Аз даруни коргоҳи мумкинот

Баркашидам сирри тақвими ҳаёт.
Ман, ки ин шабро чу маҳ оростам,
Гарди пойи миллати байзостам.
Миллате дар боғу роғ овозааш,
Оташи дилҳо суруди тозааш.
Зарра кишту офтоб анбор кард,
Хирман аз сад Румиву Аттор кард.
Охи гармам, рахт бар гардун кашам,
Гарчӣ дудам, аз табори оташам.
Хомаам аз ҳиммати фикри баланд,
Рози ин нӯҳ парда дар саҳро фиканд.
Қатра то ҳампояи дарё шавад,
Зарра аз болидагӣ саҳро шавад.

Шоъирӣ 3-ин маснавӣ мақсуд иест,
Бутпарастӣ, бутгарӣ мақсуд нест.
Ҳиндиям, аз порсӣ бегонаам,
Моҳи нав бошам, тихипаймонаам.
Ҳусни андозии баён аз ман мачӯ,
Хонсору Исфаҳон аз ман мачӯ.
Гарчи ҳиндӣ дар уzubат шаккар аст
Тарзи гуфтори дарӣ ширинтар аст.
Фикри ман аз чилвааш масхур гашт,
Хомаи ман шоҳи наҳли Тур гашт.
Порсӣ аз рифъати андешаам,
Дархӯрад бо фитрати андешаам.
Хӯрда бар мино магир, эй хушманд,

Дил ба завқи хўрдаи мино бубанд.

**ДАР БАЁНИ ИН КИ АСЛИ НИЗОМИ ОЛАМ АЗ
ХУДӢ АСТ ВА ТАСАЛСУЛИ ҲАЁТИ ТАЪИНОТИ
ВУЌУД БАР ИСТЕҲКОМИ ХУДӢ ИНҲИСОР ДОРАД**

Пайкари ҳастӣ зи осори худист,
Ҳарчӣ мебинӣ, зи асрори худист.
Хештанро чун худӣ бедор кард,
Ошкоро олами пиндор кард.
Сад ҷаҳон пӯшида андар зоти ӯ,
Ғайри ӯ пайдост аз исботи ӯ.
Дар ҷаҳон тухми хусумат коштаст,
Хештанро ғайри худ пиндоштаст.
Созад аз худ пайкари ағёрро,
То физояд лаззати пайкорро.
Мекашад аз қуввати бозуи хеш,
То шавад огоҳ аз нерӯи хеш.
Худфиребиҳои ӯ айни ҳаёт,
Ҳамчу гул аз хун вузӯ айни ҳаёт.
Баҳри як гул хуни сад гулшан кунад,
Аз пайи як нағма сад шеван кунад.
Як фалакро сад ҳилол овардааст,
Баҳри ҳарфе сад мақол овардааст.
Узри ин исрофу ин сангиндилӣ
Хулқу такмили ҷамоли маънавӣ.
Ҳусни Ширин узри дарди Кўҳкан,
Нофае узри сад оҳуи Хутан.

Сўзи пайҳам қисмати парвонаҳо,
Шамъ узри меҳнати парвонаҳо.
Хомаи ў нақши сад имрӯз баст,
То биёрад субҳи фардое ба даст.
Шўълаҳои ў сад Иброҳим сўхт,
То чароғи як Муҳаммад барфуруҳт.
Мешавад аз баҳри ағрози амал
Омилу маъмулу асбобу илал.
Хезад, ангезад, парад, тобад, рамад,
Сўзад, афрӯзад, кушад, мирад, дамад.
Вусъати айём ҷавлонгоҳи ў,
Осмон мавче зи гарди роҳи ў.
Гулбаҷайб офоқ аз гулқорияш,
Шаб зи хобаш, рӯз аз бедорияш.
Шўълаи худ дар шарар тақсим кард,
Ҷузпарастӣ ақдро таълим кард.
Худшикан гардиду аҷзо офарид,
Андаке ошуфту сахро офарид.
Боз аз ошуфтагӣ безор шуд,
В-аз баҳампайвастагӣ кўҳсор шуд.
Во намудан хешро хўйи худист,
Хуфта дар ҳар зарра нерўи худист.
Қуввати хомўшу бетоби амал,
Аз амал побанд асбоби амал.

Чун ҳаёти олам аз зўри худист,
Пас ба қадри устуворӣ зиндагист.

Қатра чун ҳарфи худӣ аз бар кунад,
Ҳастии бемояро гавҳар кунад.

Бода аз заъфи худӣ бепайкар аст,
Пайкараш миннатпазири соғар аст.
Гарчи пайкар мепазирад ҷоми май,
Гардиш аз мо вом гирад ҷоми май.
Кӯҳ чун аз худ равад, саҳро шавад,
Шиквасанҷи ҷўшиши дарё шавад.
Мавҷ то мавҷ аст дар оғўши баҳр,
Мекунад худро савори дўши баҳр.
Ҳалқае зад нур, то гардид чашм,
Аз талоши ҷилваҳо ҷунбид чашм.
Сабза чун тоби дамид аз хеш ёфт,
Ҳиммати ў синаи гулшан шикофт.
Шамъ ҳам худро ба худ занҷир кард,
Хешро аз зарраҳо таъмир кард,
Худгудозӣ пеша кард, аз худ рамид,
Ҳамчу ашк охир зи чашми худ чакид.
Гар ба фитрат пухтатар будӣ нигин,
Аз ҷароҳатҳо биёсудӣ нигин.
Мешавад сармоядори номи ғайр,
Дўши ў маҷрўҳи бори номи ғайр.
Чун замин бар ҳастии худ маҳкам аст,
Моҳ побанди тавофи пайҳам аст.
Ҳастии меҳр аз замин маҳкамтар аст,
Пас замин масхури чашми Ховар аст.

Чунбиш аз мижгон барад шаъни чинор,
Моядор аз сатвати ў кўҳсор .
Тору пуди кисвати ў оташ аст,
Асли ў як донаи гарданкаш аст.
Чун худӣ орад ба ҳам нерӯйи зист,
Мекушояд қулзуме аз ҷӯйи зист.

ДАР БАЁНИ ИН КИ ҲАЁТИ ХУДӢ АЗ ТАХЛИҚУ ТАВЛИД МАҚОСИД АСТ

Зиндагониро бақо аз муддаъост,
Корвонашро даро аз муддаъост.
Зиндагӣ дар ҷустуҷӯ пӯшида аст,
Асли ў дар орзу пӯшида аст.
Орзуро дар дили худ зинда дор,
То нагардад мушти хоки ту мазор.
Орзу чони ҷаҳони рангу бўст,
Фитрати ҳар шайъи эмин орзуост.
Аз таманно рақси дил дар синаҳо,
Синаҳо аз тоби ў ойинаҳо.
Тоқати парвоз бахшад хокро,
Хизр бошад Мӯсии идрокро,
Дил зи сӯзи орзу гирад ҳаёт,
Ғайри Ҳақ мирад, чу ў гирад ҳаёт.
Чун зи тахлиқи таманно бозмонд,
Шаҳпараш бишкасту аз парвоз монд.
Орзу ҳангомаорои худӣ,

Мавҷи бетобе зи дарёи худӣ.
Орзу сайди мақосидро каманд,
Дафтари афъолро шерозабанд.
Зиндари нафйи таманно мурда кард,
Шўъларо нуқсонӣ сўз афсурда кард.
Чист асли дидаи бедори мо?
Баст сурат лаззати дидори мо.
Кабк по аз шўҳии рафтор ёфт,
Булбул аз саъйи наво минқор ёфт.

Най бурун аз найситон обод шуд,
Нағма аз зиндони ў озод шуд.
Ақли нудраткўшу гардунтоз чист?
Ҳеч медонӣ, ки ин эъҷоз чист?
Зиндагӣ сармоядор аз орзўст,
Ақл аз зоидағони батни ўст.
Чист назми қавму ойину русум?
Чист рози тозағиҳои улум?
Орзуе, к-ў ба зўри худ шикаст,
Сар зи дил берун заду сурат бибаст.
Дасту дандону димоғу чашму гўш,
Фикру таҳйилу шуъуру ёду хуўш.
Зиндагӣ маркаб чу дар ҷангоҳ бохт,
Баҳри ҳифзи хеш ин олот сохт.
Оғаҳӣ аз илму фан мақсуд нест,
Ғунчаву гул аз ҷаман мақсуд нест.
Илм аз сомони ҳифзи зиндагист,

Илм аз асбоби тақвими худист.
Илму фан аз пешхезони ҳаёт,
Илму фан аз хоназодони ҳаёт.
Эй зи рози зиндагӣ бегона, хез,
Аз шароби мақсаде мастона хез!
Мақсаде мисли саҳар тобандае,
Мосиворо оташи сўзандае.
Мақсаде аз осмон болотаре,
Дилрабое, дилситоне, дилбаре,
Ботили деринаро ғоратгаре,
Фитна дар ҷайбе, саропо маҳшаре.
Мо зи таҳлиқи мақосид зиндаем,
Аз шуъои орзу тобандаем.

ДАР БАЁНИ ИН КИ ХУДӢ АЗ ИШҚУ МУҲАББАТ ИСТЕҲКОМ МЕПАЗИРАД

Нуқтаи нуре, ки номи ӯ худист,
Зери хоки мо шарори зиндагист.
Аз муҳаббат мешавад пояндатар,
Зиндатар, сўзандатар, тобандатар.
Аз муҳаббат иштиёоли чавҳараш,
Иртиқоъи мумкиноти музмараш.
Фитрати ӯ оташ андӯзад зи ишқ,
Оламафрӯзӣ биёмӯзад зи ишқ.
Ишқро аз теғу ханҷар бок нест,
Асли ишқ аз обу боду хок нест.

Дар чаҳон ҳам сулҳу ҳам пайкор ишқ,
Оби ҳайвон, теғи ҷавҳардор ишқ.
Аз нигоҳи ишқ хоро шақ шавад,
Ошиқи Ҳақ охир саропо ҳақ шавад.
Ошиқӣ омӯзу маҳбубӣ талаб,
Чашми Нӯҳӣ, қалби Айюбӣ талаб.
Кимиё пайдо кун аз мушти гиле,
Бӯса зан бар остини комиле.
Шамъи худро ҳамчу Румӣ барфуруз,
Румро дар оташи Табрез сӯз.
Ҳаст маъшуқе ниҳон андар дилат,
Чашм агар дорӣ, биё, бинмоямат.
Ошиқони ў зи хубон хубтар,
Хуштару зеботару маҳбубтар.
Дил зн ишқи ў тавоно мешавад,
Хок ҳамдӯши Сурайё мешавад.
Хоки Начд аз файзи ў чолок шуд,
Омад андар вақду бар афлок шуд.
Дар дили муслим мақоми Мустафост,
Обрӯи мо зи номи Мустафост.

Тур мавче аз ғубори хонааш
Каъбаро Байтулҳарам кошонааш.
Камтар аз оне, зи авқоташ абад,
Косиби афзоиш аз зоташ абад.
Бурё мамнунӣ хоби роҳаташ,
Тоҷи Кисро зери пойи умматаш.

Дар шабистони Ҳиро хилват гузид,
Қавму ойину ҳукумат офарид.
Моңд шабхо чашми ў маҳруми навм,
То ба тахти хусравӣ хобид қавм.
Вақти хайчо теғи ў оҳангудоз,
Дидаи ў ашкбор андар намоз.
Дар дуъои нусрат омин теғи ў,
Қотеғи насли салотин теғи ў.
Дар чаҳон ойини нав оғоз кард,
Маснади ақвоми пешин дарнавард.
Аз калиди дин дари дунё кушод,
Ҳамчу ў батни уми гетӣ назод.
Дар нигоҳи ў яке болову паст,
Бо ғуломи хеш бар як хон нишаст.
Дар масофе пеши он гардунсарир
Духтари сардори Тай омад асир.
Пой дар занчиру ҳам бепарда буд,
Гардан аз шарму ҳаё ҳам карда буд.
Духтаракро чун Набӣ бепарда дид,
Чодари худ пеши рӯйи ў кашид.
Мо аз он хотуни Тай урентарем,
Пеши ақвоми чаҳон бечодарем.
Рӯзи маҳшар эътибори мост ў,
Дар чаҳон ҳам пардадори мост ў.
Лутфу қаҳри ў саропо раҳмате,
Он ба ёрон, ин ба аъдо раҳмате.

Он ки бар аъдо дари раҳмат кушод,
Маккаро пайғоми «лотасриб» дод.
Мо ки аз қайди ватан бегонаем,
Чун ниғаҳ нури ду чашмему якем.
Аз Ҳиҷозу Чину Эронем мо,
Шабнами як субҳи хандонем мо.

Масти чашми соқии Батҳостем,
Дар чаҳон мисли маю миностем.
Имтиёзоти насабро пок сўхт,
Оташи ў ин хасу хошок сўхт.
Чун гули садбарг моро бў якест,
Ўст қони ин низому ў якест.
Сирри макнуни дили ў мо будем,
Наъра бебокона зад, ифшо шудем.
Шўри ишқаш дар найи хомўши ман,
Метапад сад нағма дар оғўши ман.
Ман чӣ гўям аз таваллояш, ки чист,
Хушкчўбе дар фироқи ў гирист.
Ҳастии муслим таҷаллигоҳи ў,
Турҳо болад зи гарди роҳи ў.
Пайкарамро офарид ойинааш,
Субҳи ман аз офтоби синааш.
Дар тапиди дам ба дам ороми ман,
Гармтар аз субҳи маҳшар шоми ман.
Абр озор асту ман бустони ў,
Токи ман намнок аз борони ў.

Чашм дар кишти муҳаббат коштам,
Аз тамошо ҳосиле бардоштам.
Хоки Ясриб аз ду олам хуштар аст,
Эй хунук шаҳре, ки он ҷо дилбар аст.
Куштаи андози Мулло Ҷомиям,
Назму насри ӯ илоҷи хомиям.
Шеър лабрези маъонӣ гуфтааст,
Дар санойи хоҷа гавҳар суфтааст.
*"Нусхаи кавнайнро дебоча ӯст,
Ҷумла олам бандагону хоҷа ӯст".¹*
Кайфиятҳо хезад аз сахҳои ишқ,
Ҳаст ҳам тақлид аз асмои ишқ.
Комили Бастом дар тақлиди фард
Иҷтиноб аз хӯрдани харбуза кард.
Ошиқӣ? Маҳкам шав аз тақлиди ёр,
То каманди ту шавад яздоншикор.
Андаке андар Ҳирои дил нишин,
Тарки худ кун, сӯи Ҳақ хичрат гузин.
Маҳкам аз Ҳақ шав, сӯи худ гом зан,
Лоту Уззои ҳавасро сар шикан.
Лашкаре пайдо кун аз султони ишқ,
Ҷилвагар шав бар сари Форони ишқ.
То Худои Каъба бинвозад туро,
Шарҳи *"иннӣ ҷоъилун"* созад туро.

¹ Ин байт аз Абдурраҳмони Љомӣ аст.

ДАР БАЁНИ ИН КИ ХУДӢ АЗ СУОЛ ЗАЪИФ МЕГАРДАД

Эй фароҳам карда аз шерон хироч,
Гаштай рӯбаҳмизоч аз эҳтиёҷ.
Хастагиҳои ту аз нодорӣ аст,
Асли дарди ту ҳамин беморӣ аст.
Мерабояд рифъат аз фикри баланд,
Мекушад шамъи хаёли арҷманд.
Аз хуми ҳастӣ майи гулфом гир,
Нақди худ аз кисаи айём гир.
Худ фуруд о аз шутур мисли Умар,
Алҳазар аз миннати ғайр, алҳазар!
То ба кай дарюзаи мансаб кунӣ,
Сурати тифлон зи най маркаб кунӣ.
Фитрате, к-ӯ бар фалак бандад назар,
Паст мегардад зи эҳсони дигар.
Аз суол ифлос гардад хортар,
Аз гадоӣ гидягар нодортар.
Аз суол ошуфта аҷзои худӣ,
Бе таҷаллӣ нахли Синои худӣ.
Мушти хоки хешро аз ҳам мапош,
Мисли маҳ ризқи худ аз паҳлӯ тарош.
Гарчи бошӣ тангрӯзу тангбахт,
Дар раҳи сели бало афканда рахт,
Ризқи хеш аз неъматӣ дигар маҷӯ,
Мавҷи об аз чашман Ховар маҷӯ.
То мабошӣ пеши Пайғамбар хичил,

Рӯзи фардое, ки бошад, ҷонгусил.
Моҳро рӯзӣ расад аз хони меҳр,
Доғ бар дил дорад аз эҳсони меҳр.
Ҳиммат аз Ҳақ хоҳу бо гардун ситез,
Обрӯи миллати байзо марез.
Он ки хошоки бутон аз Каъба руфт,
Марди косибро "ҳабибуллоҳ" гуфт.
Вой бар миннатпазири хони ғайр,
Гарданаши хамгаштаи эҳсони ғайр.
Хешро аз барқи лутфи ғайр сӯхт,
Бо пашизе мояи ғайрат фурухт.
Эй хунук он ташна, к-андар офтоб
Менахоҳад аз Хизар як ҷоми об.
Тарҷабин аз хичлати соил нашуд,
Шакли одам монду мушти гил нашуд.
Зери гардун он ҷавони арҷманд
Меравад мисли санавбар сарбаланд.

Дар тиждастӣ шавад худдортар,
Бахти ӯ хобида, ӯ бедортар.
Қулзуми занбил сели оташ аст,
Гар зи дасти худ расад шабнам хуш аст.
Чун ҳубоб аз ғайрати мардона бош,
Ҳам ба баҳр андар нагун паймона бош.

**ДАР БАЁМИ ИН КИ ЧУН ХУДӢ АЗ ИШҚУ
МУҲАББАТ МАҲКАМ МЕГАРДАД, ҚУВОИ
ЗОҲИРА ВА МАХФИЯИ НИЗОМИ ОЛАМРО
МУСАХХАР МЕСОЗАД**

Аз муҳаббат чун худӣ маҳкам шавад,
Қувваташ фармондеҳи олам шавад.
Пири гардун, к-аз кавокиб нақш баст,
Ғунчаҳо аз шохсори ӯ шикаст.
Панҷаи ӯ панҷаи Ҳақ мешавад,
Моҳ аз ангушти ӯ шақ мешавад.
Дар хусумоти ҷаҳон гардад ҳакам,
Тобеи фармони ӯ Дорову Ҷам.
Бо ту мегӯям ҳадиси Буалӣ,
Дар саводи Ҳинд номи ӯ ҷалӣ.
Он навопирои гулзори куҳан
Гуфт бо мо аз гули раъно сухан.
Хиттаи ин ҷаннати оташнаҷод,
Аз ҳавои доманаш минусавод.
Кӯчакабдолаш сӯи бозор рафт,
Аз шароби Буалӣ саршор рафт.
Омили он шаҳр меомад савор,
Ҳамрикоби ӯ ғулому ҷӯбдор.

Пешрав зад бонг: *"Эй ноҳушманд,
Бар ҷилавдорони омил раҳ мабанд!"*
Рафт он дарвеш сарафганда пеш,
Ғўтазан андар ями афкори хеш.

Чўбдор аз чоми истиқбор маст,
Бар сари дарвеш чўби худ шикаст.
Аз раҳи омил фақир озурда рафт,
Дилгарону нохушу афсурда рафт.
Дар хузури Буалӣ фарёд кард,
Ашк аз зиндони чашм озод кард.

Сурати барқе, ки бар кўҳсор рехт,
Шайх сели оташ аз гуфтор рехт.
Аз раги чон оташи дигар кушуд,
Бо дабири хеш иршоде намуд:
*"Хомаро баргиру фармоне навис!
Аз фақире сўйи султоне навис!
Бандаамро омилат бар дар задаст,
Бар матоъи ҷони худ аҳгар задаст.
Боз гир ин омил бадгавҳаре
Варна бахшам мулки ту бо дигаре."*
Номаи он бандаи ҳақдастгоҳ
Дарзаҳо андохт дар андоми шоҳ.
Пайкараш сармояи олом гашт,
Зард мисли офтоби шом гашт.
Баҳри омил ҳалқаи занҷир ҷуст,
Аз қаландар афви ин тақсир ҷуст.
Хусрави ширинзабон, рангинбаён,
Нағмаҳояш аз замири *"кун факон"*
Фитраташ раншан мисоли моҳтоб
Гашт аз баҳри сафорат интиҳоб.

Чангро пеши қаландар чун навохт,
Аз навое шишаи чонош гудохт.
Шавкате, к-ӯ пухта чун кӯҳсор буд,
Қимати як нағмаи гуфтор буд.
Нештар бар қалби дарвешон мазан,
Хешро дар оташи сӯзон мазан.

**ҲИКОЯТ ДАР ИН МАЪНИ, КИ МАСЪЛАИ
НАФЪИ ХУДӢ АЗ МУХТАРЕЪОТИ АҚВОМИ
МАҒЛУБАИ БАНИ НАВЪИ ИНСОН АСТ, КИ ВА
ИН ТАРИҚИ МАХФӢ АХЛОҚИ АҚВОМИ
ҒОЛИБАРО ЗАЪИФ МЕСОЗАНД**

Он шуидастӣ, ки дар аҳди қадим
Гӯсфандон дар алафзоре муқим.
Аз вуфури коҳ наслафзо буданд,
Фориғ аз андешаи аъдо буданд.
Охир аз носозии тақдир меш
Гашт аз тири балое синареш.
Шерҳо аз беша сар берун заданд,
Бар алафзори бузон шабхун заданд.
Чазбу истило шиъори қувват аст,
Фатҳ рози ошкори қувват аст.

Шери нар кўси шаҳаншоҳӣ навохт,
Мешро аз хуррият маҳрум сохт.
Баски аз шерон наёбад чуз шикор,
Сурх шуд аз хуни меш он марғзор.
Гўсфанде зираке, фаҳмидае,
Кўҳнасоле, гурги борондидае.
Тангдил аз рўзгори қавми хеш,
Аз ситамҳои ҳужаброн синареш.
Шикваҳо аз гардиши тақдир кард,
Кори худро маҳкам аз тадбир кард.
Баҳри ҳифзи хеш марди нотавон
Ҳилаҳо чўяд зи аҳли кордон.
Дар ғулумӣ аз пайи дафъи зарар,
Қуввати тадбир гардад тезтар.
Пухта чун гардад чунони интиқом,
Фитнаандешӣ кунад ақли ғулум.
Гуфт бо худ: "Уқдаи мо мушкил аст,
Қулзуми ғамҳои мо бе соҳил аст.
Меш натвонад ба зўр аз шер раст,
Симсоъид мову ў пўлоддаст.
Нест мумкин, к-аз камоли ваъзу панд
Хўйи гургӣ офаринад гўсфанд.
Шери нарро меш кардан мумкин аст,
Ғофилаш аз хеш кардан мумкин аст.
Соҳиби овозаи илҳом гашт,
Воъизи шерони хуношом гашт."
Наъра зад: "*Эй қавми каззоби ашир,*

*Бехабар аз явми наҳси мустамир.
Моядор аз қуввати рӯҳонием,
Баҳри шерон мурсали яздонием.
Дидаи бенурро нур омадам,
Соҳиби дастуру маъмур омадам.
Тавба аз аъмоли номаҳмуд кун,
Эй зиёнадеш, фикри суд кун.
Ҳар ки бошад тунду зӯровар, шақист,
Зиндагӣ мустаҳкам аз нафӣи худист.
Рӯҳи некон аз алаф ёбад гизо,
Торику-л-лаҳм аст мақбули Худо.*

*Тезии дандон туро расво кунад,
Дидаи идрокро аъмо кунад."*
Чаннат аз баҳри заъифон асту бас,
Қувват аз асбоби хусрон асту бас.
Чустучӯи азмату сатват шар аст,
Тангдастӣ аз аморат хуштар аст.
Барқи сӯзон дар камини дона нест,
Дона гар хирман шавад, фарзона нест.
Зарра шав, саҳро машав, гар оқилӣ,
То зи нури офтобе бархӯрӣ.
Эй, ки менозӣ ба забҳи гӯсфанд,
Забҳ кун худро, ки бошӣ арҷманд.
Зиндагиро мекунад нопойдор
Ҷабру қаҳру интиқому иқтидор.
Сабза помол асту рӯяд бор, бор,

Хоб марг аз дида шўяд бор, бор.
Ғофил аз худ шав, агар фарзонай,
Гар зи худ ғофил най, девонай.
Чашм банду гўш банду лаб бибанд,
То расад фикри ту бар чархи баланд.
Ин алафзори ҷаҳон ҳеч аст, ҳеч,
Ту бар ин мавҳум, эй нодон, мапеч.
Хайли шер аз сахткўши хаста буд,
Дил ба завқи танпарастӣ баста буд.
Омадаш ин панди хобовар писанд,
Хўрд аз хомӣ фусуни гўсфанд.
Он ки кардӣ гўсфандонро шикор,
Кард дини гўсфандӣ ихтиёр.
Бо палангон созгор омад алаф,
Гашт охир гавҳари шерӣ хазаф.
Аз алаф он тезии дандон намонд,
Ҳайбати чашми шарарафшон намонд.

Дил ба тадрич аз миёни сина рафт,
Ҷавҳари ойина аз ойина рафт.
Он чунуни кўшиши комил намонд,
Он тақозои амал дар дил намонд.
Иқтидору азму истиқлол рафт,
Эътибору иззату иқбол рафт.
Панҷаҳои оҳанин безўр шуд,
Мурда шуд дилҳову танҳо гўр шуд.
Зўри тан коҳиду хавфи чон фузуд,

Хавфи ҷон сармояи ҳиммат рабуд,
Сад мараз пайдо шуд аз беҳимматӣ,
Кўтадастӣ, бедилӣ, дунфитратӣ.
Шери бедор аз фусуни меш хуфт,
Инҳитоти хешро таҳзиб гуфт.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ АФЛОТУНИ ЮНОНӢ, КИ
ТАСАВВУФУ АДАБИЁТИ АҚВОМИ ИСЛОМИЯ АЗ
АФКОРИ Ӣ АСАРИ АЗИМ ПАЗИРУФТА, БАР
МАСЛАКИ ГӢСФАНДӢ РАФТААСТ ВА АЗ
ТАХАЙЮЛОТИ Ӣ ЭҲТИРОЗ ВОҶИБ АСТ**

Роҳиби дерина Афлотун-ҳаким
Аз гурӯҳи гӯсфандони қадим.
Раҳши Ӣ дар зулмати маъқул гум,
Дар кӯҳистони вучуд афқанда сум.
Ончунон афсуни номаҳсус хӯрд,
Эътибор аз дасту чашму гӯш бурд.
Гуфт: *"Сирри зиндагӣ дар мурдан аст,
Шамъро сад ҷилва аз афсурдан аст."*
Бар тахайюлҳои мо фармонравост,
Ҷоми у хобовару гетирабост.
Гӯсфанде дар либоси одам аст,
Ҳукми Ӣ бар ҷони сӯфӣ маҳкам аст.
Ақли худро бар сари гардун расонд,
Олами асбобро афсона хонд.
Кори Ӣ таҳлили аҷзои ҳаёт,
Қаъби шоҳи сарви раънои ҳаёт.
Фикри Афлотун зиёнро суд гуфт,

Ҳикмати ў будро нобуд гуфт.
Фитраташ хобиду хобе офарид,
Чашми ҳуши ў саробе офарид.
Баски аз завқи амал маҳрум буд,
Ҷони ў ворафтаи маъдум буд.
Мункири ҳангоман мавҷуд гашт,
Холиқи аъёни номашҳуд гашт.
Зиндаҷонро олами имкон хуш аст,
Мурдадилро олами аъён хуш аст.
Оҳуяш бебаҳра аз лутфи хиром,
Лаззати рафтор бар кабкаш ҳаром.
Шабнамаш аз тоқати рам бенасиб,
Тоирашро сина аз дам бенасиб.
Завқи рӯидан надорад донааш,
Аз тапидан беҳабар парвонааш.
Роҳиби мо чора ғайр аз рам надошт,
Тоқати ғавғои ин олам надошт.
Дил ба сӯзи шўълаи афсурда баст,
Нақши он дунёи афюнхӯрда баст.
Аз нишеман сӯи гардун пар кушуд,
Боз сӯйи ошён н-омад фуруд.
Дар хуми гардун хаёли ў гум аст,
Ман надонам, дурд ё хишти хум аст.
Қавмҳо аз суқри ў масмум гашт,
Хуфту аз завқи амал маҳрум гашт.

ДАР ҲАҚИҚАТИ ШЕЪР ВА

ИСЛОҲИ АДАБИЁТИ ИСЛОМИЯ

Гармхун инсон зи доғи орзу,
Оташин хок аз чароғи орзу.
Аз таманно май ба чом омад ҳаёт,
Гармхезу тезгом омад ҳаёт.
Зиндагӣ мазмуни тасхир асту бас,
Орзу афзуни тасхир асту бас.
Зиндагӣ сайдафкану дом орзу,
Ҳуснро аз ишқ пайғом орзу.
Аз чӣ рӯ хезад таманно дам ба дам,
Ин навои зиндагиро зеру бам.
Ҳарчи бошад хубу зебову ҷамил
Дар биёбони талаб моро далил,
Нақши ӯ маҳкам нишинад дар дилат,
Орзуҳо офаринад дар дилат.
Ҳусн халлоқи баҳори орзуст
Ҷилвааш парвардигори орзуст.
Синаи шоёр таҷаллизори ҳусн,
Хезад аз Синои ӯ анвори ҳусн.
Аз нигоҳаш хуб гардад хубтар,
Фитрат аз афсуни ӯ маҳбубтар.
Аз дамаш булбул наво омӯхтаст,
Ҷозааш рухсори гул афрӯхтаст.
Сӯзи ӯ андар дили парвонаҳо,
Ишқро рангин аз ӯ афсонаҳо.
Баҳру бар пӯшида дар обу гилаш,
Сад ҷаҳони тоза музмар дар дилаш.

Дар димоғаш нодамида лолаҳо,
Ношунида нағмаҳо, ҳам нолаҳо.
Фикри ӯ бо моҳу анҷум ҳамнишин,
Зиштро ноошно, хубофарин.
Хизр дар зулмоти ӯ оби ҳаёт,
Зиндатар аз оби чашмаш коинот.
Мо гаронсайрему хому содаем,
Дар раҳи манзил зи по уфтодаем.

Андалеби ӯ наво пардохтаст,
Ҳилае аз баҳри мо андохтаст,
То кашад моро ба фирдавси ҳаёт,
Ҳалқаи комил шавад қавси ҳаёт.
Корвонҳо аз дарояш гомзан,
Дар пайи овози нояш гомзан.
Чун насимаш дар риёзи мо вазад,
Нармак андар лолаву гул меҳазад.
Аз фиреби ӯ худафзо зиндагӣ,
Худҳисобу ношикебо зиндагӣ.
Аҳли оламро сало бар хон кунад,
Оташи худро чу бод арзон кунад.
Вой қавме, к-аз аҷал гирад барот,
Шоъираш вобӯсад аз завқи ҳаёт.
Хуш намояд зиштро ойнааш,
Дар чигар сад нашта аз нӯшинааш.
Бӯсаи ӯ тозагӣ аз гул барад,
Завқи парвоз аз дили булбул барад.

Суст аъсоби ту аз афюни ў,
Зиндагонӣ қимати мазмуни ў.
Мерабояд завқи раъноӣ зи сарв,
Чуррашоҳин аз дами сардаш тазарв.
Моҳиву аз сина то сар одам аст,
Чун наботиошён андар ям аст.
Аз наво бар ноҳудо афсун занад,
Киштияш дар қаъри дарё афканад.
Нағмаҳояш аз дилат дуздад субот,
Маргро аз сеҳри ў донӣ ҳаёт.
Дояи ҳастӣ зи ҷони ту барад,
Лаъли уннобӣ зи кони ту барад.
Чун зиён пироя бандад судро,
Мекунад мазмум ҳар маҳмудро.

Дар ями андеша андозад туро,
Аз амал бегона месозад туро.
Хаставу мо аз каломаш хастатар,
Анҷуман аз даври ҷомаш хастатар.
Ўӣ барқе нест дар найсони ў,
Як сароби рангу бў бустони ў.
Ҳусни ўро бо садоқат кор нест,
Дар ямаш ҷуз гавҳари тафдор нест.
Хобро хуштар зи бедорӣ шумурд,
Оташи мо аз нафасҳояш фусурд.
Қалб масмум аз суруди булбулаш,
Хуфта море зери анбори гулаш.

Аз хуму минову чомаш алҳазар,
Аз майи ойинафомаш алҳазар.
Эй зипоафтодаи сахбои ў,
Субҳи ту аз машриқи минои ў.
Эй дилат аз нағмаҳояш сардҷўш,
Заҳри қотил хўрдаӣ аз роҳи гўш.
Эй далели инҳитот андози ту,
Аз наво афтод тори сози ту.
Ончунон зор аз таносонӣ шудӣ,
Дар чаҳон нанги мусалмонӣ шудӣ.
Дар раги гул метавон бастан туро,
Аз насиме метавон хастан туро.
Ишқ расво гашта аз фарёди ту,
Зиштрў тимсолаш аз беҳзоди ту.
Зард аз озори ту рухсори ў,
Сардии ту бурда сўз аз нори ў.
Хастачон аз хастачониҳои ту,
Нотавон аз нотавониҳои ту.
Гиряи тифлона дар паймонааш,
Кулфати оҳе матоъи хонааш.

Сархуш аз дарюзаи майхонаҳо,
Љилвадузди равзани кошноҳо.
Нохуше, афсурдае, озурдае,
Аз лагадкўби нигаҳбон мурдае,
Аз ғамон монанди най коҳидае,
В-аз фалак сад шиква бар лаб чидае.

Лобаву кин чавҳари ойинааш,
Нотавонӣ ҳамдами деринааш.
Пастбахту зердасту дунниҳод,
Носазову ноумеду номурод.
Шеванаш аз чони ту сармоя бурд,
Лутфи хоб аз дидаи ҳамсоя бурд.
Вой бар ишқе, ки нори ӯ фусурд,
Дар Ҳарам зоиду дар бутхона мурд.
Эй миёни кисаат нақди сухан,
Бар аёри зиндагӣ ўро бизан.
Фикри равшанбин амалро раҳбар аст,
Чун дурахши барқи пеш аз тундар аст.
Фикри солеҳ дар адаб мебоядат,
Раҷъате сӯи Араб мебоядат.
Дил ба Салмои Араб бояд супурд,
То дамад субҳи Ҳичоз аз шоми Курд.
Аз чаманзори Ачам гул чидаӣ,
Навбаҳори Ҳинду Эрон дидаӣ.
Андаке аз гармии саҳро бихўр,
Бодаи дерина аз хурмо бихўр.
Сар яке андар бари гармаш бидех,
Тан даме бо сарсари гармаш бидех.
Муддате ғалтидаӣ андар харир,
Хў ба карбоси дуруште ҳам бигир.
Қарнҳо бар лола по кўбидаӣ,
Ораз аз шабнам чу гул шўидаӣ.

Хешро бар реги сӯзои ҳам бизан,
Ғўта андар чашман Замзам бизан.
Мисли булбул завқи шеван то кучо?
Дар чаманзорон нишеман то кучо?
Эй ҳумо аз юмни домат арҷманд,
Ошёне соз бар кӯҳи баланд.
Ошёни барқу тундар дар баре,
Аз куноми ҷуррабозон бартаре.
То шавӣ дархӯрди пайкори ҳаёт,
Ҷисму ҷонат сӯзад аз нори ҳаёт.

**ДАР БАЁНИ ИН КИ ТАРБИЯТИ ХУДИРО СЕ
МАРОҶИЛ АСТ: МАРҶАЛАИ АВВАЛРО
ИТОЪАТ ВА МАРҶАЛАИ ДУВВУМРО ЗАБТИ
НАФС ВА МАРҶАЛАИ САВВУМРО НИЁБАТИ
ИЛОҶИ НОМИДААНД**

**МАРҶАЛАИ АВВАЛ:
- ИТОЪАТ**

Хидмату меҳнат шиёори уштур аст,
Сабру истиқдол кори уштур аст.

Гоми ў дар роҳ камғавғостӣ,
Корвонро заврақи саҳростӣ.
Нақши пояш қисмати ҳар бешае,
Камхўру камхобу меҳнатпешае.

Маст зери бори маҳмил меравад,
Пойкўбон сўйи манзил меравад.
Сархуш аз кайфияти рафтори хеш,
Дар сафар собиртар аз асвори хеш.

Ту ҳам аз бори фароиз сар матоб,
Бархўрӣ аз *"индаҳу хусну-л маъоб."*
Дар итоғат кўш, эй ғафлатшиғор,
Мешавад аз чабр пайдо ихтиёр.
Нокас аз фармонпазирӣ кас шавад,
Оташ ар бошад, зи тугён хас шавад.
Ҳар ки тасхири Маҳу Парвин кунад,
Хешро занчирии ойин кунад.
Бодро зиндон гули хушбў кунад,
Қайд бўро нофаи оҳу кунад.
Мезанад ахтар сўи манзил қадам,
Пеши ойине сари таслим ҳам.
Сабза бар дайни нумў рўидааст,
Поймол аз тарки он гардидааст.

Лола пайҳам сўхтан қонуни ў,
Барчаҳад андар раги ў хуни ў

Қатраҳо дарёст аз ойини васл,
Зарраҳо саҳрост аз ойини васл.
Ботини ҳар шай зи ойине қавӣ,
Ту чаро ғофил аз ин сомон равӣ?
Боз, эй озоди дастури қадим,
Зинати по кун ҳамон занҷири сим.
Шиквасанҷи сахтии ойин машав,
Аз ҳудуди Мустафо берун марав.

МАРҲАЛАИ ДУВВУМ: - ЗАБТИ НАФС

Нафси ту мисли шутур худпарвар аст,
Худпарасту худсавору худсар аст.
Мард шав, овар зимомии ў ба каф,
То шавӣ гавҳар, агар бошӣ хазаф.
Ҳар кӣ бар худ нест фармонаш равон,
Мешавад фармонпазир аз дигароп.
Тарҳи таъмири ту аз гил рехтанд,
Бо муҳаббат хавфро омехтанд.
Хавфи дунё, хавфи уқбо, хавфи ҷон,
Хавфи оломи замини осмон.
Ҳубби молу давлату ҳубби ватан,
Ҳубби хешу ақрабову ҳубби зан.
Имтизочи мову тин танпарвар аст,
Куштаи фаҳшо ҳалоки мункар аст.

То асои "ло илаҳ" дорӣ ба даст,
Ҳар тилисми хавфро хоҳӣ шикаст.
Ҳар кӣ Ҳақ бошад чу ҷон андар танаш,
Ҳам магардад пеши ботил гарданаш.
Хавфро дар синаи ӯ роҳ нест,
Хотираш маръуби ғайриллоҳ нест.
Ҳар кӣ дар иқдими "ло" обод шуд,
Фориғ аз банди зану авлод шуд.
Мекунад аз мосиво қатъи назар,
Мениҳад сотур бар ҳалқи писар.
Бо яке мисли ҳуҷуми лашкар аст,
Ҷон ба чашми ӯ зи бод арзонгар аст.
"Ло илаҳ" бошад садаф, гавҳар-намоз,
Қалби муслимро ҳаҷи асғар намоз.
Дар кафи муслим мисоли ханҷар аст,
Қотили фаҳшову бағю мункар аст.
Рӯза бар ҷуъву аташ шабхун занад,
Хайбари танпарвариро бишканад.
Мӯъминонро фитратафрӯз аст ҳаҷ,
Ҳичратомӯзу ватансӯз аст ҳаҷ.
Тоъате сармояи ҷамъияте,
Рабти авроқи китоби миллате.
Ҳубби давлатро фано созад закот,
Ҳам мусовотошно созад закот.
Дил зи "ҳатто тунфиқу" маҳкам кунад,
Зар физояд, улфати зар кам кунад.
Ин ҳама асбоби истеҳкоми туст,

Пухтай маҳкам агар Исломи туст.
Аҳли қувват шав зи дардӣ ё қавӣ,
То савори уштури хокӣ шавӣ.

**МАРҲАЛАИ САВВУМ:
-НИЁБАТИ ИЛОҲӢ**

Гар шутурбонӣ, ҷаҳонбонӣ кунӣ,
Зеби сар тоҷи Сулаймонӣ кунӣ.
То ҷаҳон бошад, ҷаҳоноро шавӣ,
Тоҷдори мулки лоябло шавӣ.
Ноиби Ҳақ дар ҷаҳон будан хуш аст
Бар аносир ҳукмрон будан хуш аст.
Ноиби Ҳақ хамчу ҷони олам аст,
Ҳастии ӯ зилли исми аъзам аст.
Аз румузи ҷузву кул огаҳ бувад,
Дар ҷаҳон қоим ба амруллаҳ бувад.
Хайма чун дар вусъати олам занад,
Ин бисоти кӯҳнаро барҳам занад.
Фитраташ маъмуру меҳоҳад намуд,
Олами дигар биёрад дар вучуд.
Сад ҷаҳон мисли ҷаҳони ҷузву кул
Рӯяд аз кишти хаёли ӯ чу гул.

Пухта созад фитрати ҳар хомро,
Аз Ҳарам берун кунад асномро.
Нағмазо тори дил аз мизробӣ ӯ,
Баҳри Ҳақ бедорӣи ӯ, хоби ӯ.

Шайбро омӯзад оҳанги шабоб,
Медихад ҳар чизро ранги шабоб.
Навъи инсонро баширу ҳам назир,
Ҳам сипоҳӣ, ҳам сипаҳгар, ҳам амир.
Муддаъои аллама-л-асмостӣ,
Сирри субҳона-л-лазӣ асростӣ.
Аз асо дасти сафедаш маҳкам аст,
Қудрати комил ба илмаш тавъам аст.
Чун асо гирад ба даст он шахсавор,
Тезтар гардад саманди рӯзгор.
Хушк созад ҳайбати ӯ Нилро,
Мебарад аз Миср Исроилро.
Аз "қум"-и ӯ хезад андар гӯр тан,
Мурдаҷонҳо чун санавбар дар чаман.
Зоти ӯ тавҷеҳи зоти олам аст,
Аз ҷалоли ӯ наҷоти олам аст.
Зарра хуршеддошно аз сояш,
Қимати ҳастӣ гарон аз мояш.
Зиндагӣ бахшад зи эъҷози амал,
Мекунад таҷдид андози амал.
Ҷилваҳо хезад зи нақши пой ӯ,
Сад Калим овораи Синои ӯ.
Зиндагиро мекунад тафсири нав,
Медихад ин хобро таъбири нав.
Ҳастии макнуни ӯ рози ҳаёт,
Нағмаи нашнидаи сози ҳаёт.
Таъби мазмунбанди фитрат хун шавад,

То ду байти зоти ў мавзун шавад.

Мушти хоки мо сари гардун расид,
3-ин ғубор он шаҳсавор ояд падида,
Хуфта дар хокистари имрӯзи мо
Шўълаи фардои оламсўзи мо.
Ғунҷаи мо гулситон дар доман аст,
Чашми мо аз субҳи фардо равшан аст.
Эй савори ашҳаби даврон, биё,
Эй фуруғи дидаи имкон, биё.

Равнақи ҳангомаи эҷод шав,
Дар саводи дидаҳо обод шав.
Шўриши ақвомро хомўш кун,
Нағмаи худро биҳишти гўш кун.
Хезу қонуни ухувват соз дсх,
Ҷоми саҳбои муҳаббат боз дех,
Боз дар олам биёр айёми сулҳ,
Ҷангҷўёнро бидех пайғоми сулҳ.
Навӣ инсон мазраъу ту ҳосилӣ,
Корвони зиндагиро манзилӣ.
Рехт аз чаври хазон барги шачар,
Чун баҳорон бар риёзи мо гузар.
Сачдаҳои тифлаку барнову пир
Аз ҷабини шармсори мо бигир.
Аз вучуди ту сарафрозем мо,
Пас ба сўзи ин ҷаҳон созем мо.

ДАР ШАРҲИ АСРОРИ АСМОИ АЛӢ МУРТАЗО

Муслими аввал шаҳи мардон Алӣ,
Ишқро сармои имон Алӣ.
Аз валои дудмонаш зиндаам,
Дар чаҳон мисли гуҳар тобандаам.
Наргисам, ворафтаи наззораам,
Дар хиёбонаш чу бӯ овораам.
Замзам ар чӯшад зи хоки ман, аз ўст,
Май агар резад зи токи ман, аз ўст.
Хокаму аз меҳри ў ойинаам,
Метавон дидан наво дар синаам.
Аз рухи ў фол Пайғамбар гирифт,
Миллати Ҳақ аз шукӯҳаш фар гирифт.
Қуввати дини мубин фармудааш,
Коинот ойинпазир аз дудааш.

Мурсали Ҳақ кард номаш Бутуроб,
Ҳақ "ядуллаҳ" хонд дар Умму-л-китоб.
Ҳар кӣ донои румузи зиндагист,
Сирри асмой Алӣ донад, ки чист.
Хоки торике, ки номи ў тан аст,
Ақл аз бедоди ў дар шеван аст.
Фикр гардунрас, заминпаймо аз ў,
Чашм кӯру гӯш ношунво аз ў.
Аз ҳавас теги дурӯ дорад ба даст,
Раҳравонро дил бар ин раҳзан шакаст.

Шери Ҳақ ин хокро тасхир кард,
Ин гули торикро иксир кард.
Муртазо, к-аз теғи ў Ҳақ равшан аст,
Бутуроб аз фатҳи иқлими тан аст.
Мард кишваргир аз каррорӣ аст,
Гавҳарашро обрӯ худдорӣ аст.
Ҳар кӣ дар офоқ гардад Бутуроб,
Бозгардонад зи Мағриб офтоб.
Ҳар ки зин бар маркаби тан танг баст,
Чун нигин бар хотами давлат нишаст.
Зери пош ин чо шуқӯҳи Хайбар аст,
Дасти ў он чо қасими Кавсар аст.
Аз худогоҳӣ ядуллоҳӣ кунад,
Аз ядуллоҳӣ шаҳаншоҳӣ кунад.
Зоти ў дарвозаи шаҳри улум,
Зери фармонаш Ҳичозу Чину Рум.
Ҳукмрон бояд шудан бар хоки хеш,
То майи равшан хӯрӣ аз токи хеш
Хок гаштан мазҳаби парвонагист,
Хокро аб шав, ки ин мардонагист.
Санг шав, эй ҳамчу гул нозукбадан,
То шавӣ бунёди девори чаман.

Аз гили худ одаме таъмир кун,
Одамиро оламе таъмир кун.
Гар бино созӣ на девору даре,
Хишт аз хоки ту бандад дигаре.

Эй зи чаври чархи ноҳинчор тапг,
Чоми ту фарёдии бедоди санг,
Нолаву фарёду мотам то кучо?
Синакӯбиҳои пайҳам то кучо?
Дар амал пӯшида мазмуни ҳаёт,
Лаззати тахлиқ қонуни ҳаёт.
Хезу халлоқи ҷаҳони тоза шав,
Шӯъла дар бар қун, халиловоза шав.
Бо ҷаҳонӣ номусоъид сохтан,
Ҳаст дар майдон сипар андохтан.
Марди худдоре, ки бошад пухтакор,
Бо мизочи ӯ бисозад рӯзгор.
Гар насозад бо мизочи ӯ ҷаҳон,
Мешавад ҷангозмо бо осмон.
Барканад бунёди мавҷудотро,
Медихад таркиби нав зарротро.
Гардиши айёмро барҳам занад,
Чархи нилуфомро барҳам занад.
Мекунад аз қуввати худ ошкор,
Рӯзгори нав, ки бошад созгор.
Дар ҷаҳон натвон агар мардона зист,
Ҳамчу мардон ҷон супурдан зиндагист.
Озмояд соҳибн қалби салим
Зӯри худро аз муҳиммоти азим.
Ишқ бо душвор варзидан хуш аст,
Чун Халил аз шӯъла гул чидан хуш аст
Мумкиноти қуввати мардони кор

Гардад аз мушкилписандӣ ошкор.

Ҳарбаи дунҳимматон кин асту бас,
Зиндагиरो ин як ойин асту бас
Зиндагонӣ қуввати пайдостӣ,
Асли ӯ аз завқи истилостӣ.
Афви бечо сардии хуни ҳаёт,
Сактае дар байни мавзуни ҳаёт.
Ҳар кӣ дар қаъри мазаллат мондааст,
Нотавониро қаноъат хондааст.
Нотавонӣ зиандагиरो раҳзан аст,
Батнаш аз хавфу дурӯғ обистан аст.
Аз макорим андаруни ӯ тижист,
Шераш аз баҳри замоим фарбеҳист.
Ҳушёр, эй соҳиби ақли салим,
Дар каминҳо менишинад ин ғаним.
Гар хирадмандӣ, фиреби ӯ мах(в)ар,
Мисли ҳур бо ҳар замон рангаш дигар.
Шакли ӯ ақли назар нашнохтанд,
Пардаҳо бар рӯи ӯ андохтанд.
Гоҳ ӯро раҳму нарми пардадор,
Гоҳ мепӯшад ридои инкисор.
Гоҳ ӯ мастур дар маҷбурӣ аст,
Гоҳ пинҳон дар таҳи маъзурӣ аст.
Чеҳра дар шакли таносой намуд,
Дил зи дасти соҳиби қувват рабуд.
Бо тавоноӣ садоқат тавъам аст,

Гар худ огоҳӣ, ҳамин чоми Чам аст.
Зиндагӣ кишт асту ҳосил қувват аст,
Шарҳи рамзи ҳаққу ботил қувват аст.
Муддаъӣ гар моядор аз қувват аст,
Даъвии ӯ бениёз аз ҳуҷчат аст.
Ботил аз қувват пазирад шоми Ҳақ,
Хешро Ҳақ донад аз бутлони Ҳақ.

Аз "кун"-и ӯ заҳр Кавсар мешавад,
Хайрро гӯяд шаре, шар мешавад.
Эй зи одоби амонат беҳабар,
Аз ду олам хешро беҳтар шумар.
Аз румузи зиндагӣ огоҳ шав,
Золиму чоҳил зи ғайриллоҳ шав.
Чашму гӯшу лаб кушо, эй ҳушманд,
Гар мабинӣ роҳи Ҳақ, бар ман биханд.

**ҲИКОЯТИ НАВЧАВОНЕ АЗ МАРВ, КИ ПЕШИ
ҲАЗРАТИ САИИД МАҲДУМ АЛИИ ҲУҶВИРӢ
РАҲМАТУЛЛОҲУ АЛАЙҲ ОМАДА АЗ СИТАМИ
АЪДО ФАРӢД КАРД**

Сайиди Ҳуҷвир маҳдуми умам,
Марқади ӯ Пири Санҷарро ҳарам.
Бандҳои кӯҳсор осон гусехт,
Дар замини Ҳинд тухми сачда рехт.
Аҳди Форук аз чамолаш тоза шуд,
Ҳақ зи ҳарфи ӯ баландовоза шуд.

Посбони иззати Уммулкитоб,
Аз нигоҳаш хонаи ботил хароб.
Хоки Панҷоб аз дами ӯ зинда гашт,
Субҳи мо аз меҳри ӯ тобанда гашт.

Ошиқу ҳам қосиди тайёри ишқ,
Аз ҷабнаш ошкор асрори ишқ.
Достоне аз камолаш сар кунам,
Гулшане дар ғунчае музмар кунам.
Навҷавоне коматаш боло чу сарв
Вориси Лохур шуд аз шаҳри Марв.
Рафт пеши Сайиди волоҷаноб,
То рабояд зулматашро офтоб.
Гуфт: *"Маҳсури сафи аъдостам,
Дар миёни санғҳо миностам.*
*Бо ман омӯз, эй шаҳи гардунмакон,
Зиндагӣ кардан миёни душманон.*
*Пири доное, ки дар оташ ҷамол,
Баста паймони муҳаббат бо ҷалол."*
Гуфт: "Эй номаҳрам аз рози ҳаёт,
Ғофил аз анҷому оғози ҳаёт.
Фориғ аз андешаи ағёр шав,
Қуввати хобидаи, бедор шав.
Санг чун бар худ гумони шиша кард,
Шиша гардиду шикастан пеша кард.
Нотавон худро агар раҳрав шумурд,
Нақди ҷони хеш бо раҳзан супурд.

То кучо худро шуморӣ мову тим,
Аз гили худ шўълаи Тур офарин.
Бо азизон саргарон будан чаро?
Шиквасанчи душманон будан чаро?"
Рост мегўям: адў хам ёри туст,
Ҳастии ў равнақи бозори туст.
Ҳар кӣ донои мақомоти худист,
Ғазли Ҳақ донад агар душман, қавист.
Кишти инсонро адў бошад саҳоб,
Мумкиноташро барангезад зи хоб.

Санги раҳ об аст, агар ҳиммат қавист,
Селро пасту баланди ҷода чист?
Санги раҳ гардад ғасони теги азм,
Қатъи манзил имтиҳони теги азм.
Мисли ҳайвон хўрдан, осудан чӣ суд?
Гар ба худ маҳкам най, будам чӣ суд?
Хешро чун аз худӣ маҳкам кунӣ,
Ту агар хоҳӣ, ҷаҳон барҳам кунӣ.
Гар фано хоҳӣ, зи худ озод шав,
Гар бақо хоҳӣ, ба худ обод шав.

Чист мурдан? Аз худӣ ғофил шудан,
Ту чӣ пиндорӣ фироқи ҷону тан?
Дар худӣ кун сурати Юсуф мақом,
Аз асирӣ то шаҳаншоҳӣ хиром.
Аз худӣ андешу марди кор шав,

Марди Ҳақ шав, ҳомили асрор шав.
Шарҳи роз аз достонҳо мекунам,
Ғунча аз зӯри нафас во мекунам.
*"Хуштар он бошад, ки сирри дилбарон
Гуфта ояд дар ҳадиси дигарон."*²

ҲИКОЯТИ ТОИРЕ, КИ АЗ ТАШНАГӢ БЕТОБ БУД

Тоире аз ташнагӢ бетоб буд,
Дар тани ӯ дам мисоли мавҷи дуд.
Резаи алмос дар гулзор дид,
ТашнагӢ наззораи об офарид.
Аз фиреби резаи хуршедтоб
Мурғи нодон сангро пиндошт об.
Мояндӯзи нам аз гавҳар нашуд,
Зад бар ӯ минқору комаш тар нашуд,
Гуфт алмос: *"Эй гирифтори ҳавас!
Тез бар ман карда минқори хавас.
Қатраи обе наям, соқӣ наям,
Ман барои дигарон боқӣ наям.
Қасди озорам кунӣ, девонаӣ,
Аз ҳаёти худнамо бегонаӣ.
Оби ман минқори мургон бишканад,
Одамиро гавҳари ҷон бишканад."*
Тоир аз алмос коми дил наёфт,
Рӯи хеш аз резаи тобанда тофт.

² Ин байт аз Мавлоно Љалолиддини Румист.

Ҳасрат андар синааш обод гашт,
Дар гулӯи ӯ наво фарёд гашт.
Қатраи шабнам сари шохи гуле,
Тофт мисли ашки чашми булбуле.
Тоби ӯ маҳви сипоси офтоб,
Ларза бар тан аз ҳароси офтоб.
Кавкаби рамҳӯи гардунзодае,
Як дам аз завқи намуд истодае,
Сад фиреб аз ғунчаву гул хӯрдае,
Баҳрае аз зиндагӣ нобурдае.
Мисли ашки ошиқи дидадае,
Зеби мижгоне, чакидомодае.
Мурғи музтар зери шохи гул расид,
Дар даҳонаш қатраи шабнам чакид.
Эй, ки мехоҳӣ зи душман ҷон барӣ,
Аз ту пурсам: қатрай ё гавҳарӣ?
Чун зи сӯзи ташнагӣ тоир гудохт,
Аз ҳаёти дигаре сармоя сохт.
Қатра сахтандому гавҳархӯ набуд,
Резаи алмос буду ӯ набуд.
Ғофил аз ҳифзи худӣ як дам машав,
Резаи алмос шав, шабнам машав.

Пухтафитрат сурати кӯҳсор бош,
Ҳомили сад абри дарёбор бош.
Хешро дарёб аз эҷоби хеш,
Сим шав аз бастани симоби хеш.

Нағмае пайдо кун аз тори худӣ,
Ошкоро соз асрори худӣ.

ҲИКОЯТИ АЛМОСУ ЗУҒОЛ

Аз ҳақиқат боз бикшоям даре,
Бо ту мегӯям ҳадиси дигаре.
Гуфт бо алмос дар маъдан зуғол:
"Эй амини ҷилваҳои лозавол.
Ҳамдамему ҳасту буди мо якест,
Дар ҷаҳон асли вуҷуди мо якест.
Ман ба ком мирам зи дарди нокаси,
Ту сари тоҷи шаҳанишоҳон расӣ.
Қадри ман аз бадгилӣ камтар зи хок
Аз ҷамоли ту дили ойина чок.
Равшан аз торикии ман миҷмар аст,
Пас камоли ҷавҳарам хокистар аст.
Пушти по ҳар кас маро бар сар занад,
Бар матоғи ҳастиям аҳгар занад.
Бар сару сомони ман бояд гирифт,
Баргу сози ҳастиям донӣ, ки чист?
Мавҷаи дуди ба ҳам пайнастает,
Моядори як шарори ҷастает.
Мисли анҷум рӯйи ту, ҳам хӯйи ту,
Ҷилваҳо хезад зи ҳар паҳлӯйи ту.
Гоҳ нури дидаи Қайсар шавӣ,
Гоҳ зеби дастаи ханҷар шавӣ."
Гуфт алмос: *"Эй рафиқи нуктабин,*

Тирахок аз пухтагӣ гардад нигиш.

*То ба пиромуни худ дар ҷанг шуд,
Пухта аз пайкор мисли санг шуд.
Пайкарам аз пухтагӣ зуннур шуд,
Синаам аз ҷилваҳо маъмур шуд.
Хор гаштӣ аз вучуди хоми хеш,
Сӯхтӣ аз нармии андоми хеш.
Фориғ аз хавфу гаму васвос бош,
Пухта мисли санг шав, алмос бош.
Мешавад аз вай ду олам мустанир,
Ҳар кӣ бошад сахткӯшу сахтгир.
Мушти хоке асли санги асвад аст,
К-ӯ сар аз ҷайби Ҳарам берун задаст.*

*Рутбааш аз Тур болотар шудааст,
Бӯсагоҳи асваду аҳмар шудааст.
Дар салобат обрӯи зиндагист,
Нотавонӣ, нокасӣ, нопухтагист”.*

**ҲИКОЯТИ ШАЙХУ БАРАҲМАН ВА МУКОЛАМАИ
ГАНГУ ҲАМОЛА ДАР МАЪНИИ ИН КИ
ТАСАЛСУЛИ ҲАЁТИ МИЛЛИЯ АЗ МАҲКАМ
ГИРИФТАНИ РИВОЁТИ МАХСУСАИ МИЛЛИЯ
МЕБОШАД**

*Дар Банорас барҳаманде мӯхтарам,
Сарфурӯ андар ями буду адам.*

Баҳраи вофир зи ҳикмат доштӣ,
Бо худочӯён иродат доштӣ.
Зеҳни ӯ гирову нудраткӯш буд,
Бо Сурайё ақли ӯ ҳамдӯш буд.
Ошёнаш сурати анқо баланд,
Меҳру маҳ бар шўълаи фикраш сипанд.
Муддате минои ӯ дар хун нишаст,
Соқии ҳикмат ба чомаш май набаст.
Дар риёзи илму дониш дом чид,
Чашми домаш тоири маъно надид.
Нохуни фикраш ба хун олуда монд,
Уқдае буду адам накшуда монд.
Оҳ бар лаб шоҳиди ҳирмони ӯ,
Чехра ғаммози дили ҳайрони ӯ.
Рафт рўзе назди шайхи комиле,
Он ки андар сина парвардӣ диле.
Гӯш бар гуфтори он фарзона дод,
Бар лаби худ мўҳри хомўши ниҳод.
Гуфт шайх: "Эй тоифи чархи баланд,
Андаке аҳди вафо бо хок банд.

То шудӣ овораи саҳрову дашт,
Фикри бебоки ту аз гардун гузашт.
Бо замин дарсоз, эй гардуннавард,
Дар талоши гавҳари анҷум магард.
Ман нағўям аз бутон безор шав,
Кофирӣ? Шоистаи зуннор шав.

Эй амонатдори таҳзиби куҳан,
Пушти по бар маслаки обо мазан.
Гар зи ҷамъият ҳаёти миллат аст,
Куфр ҳам сармояи ҷамъият аст.
Ту, ки ҳам дар кофирӣ комил най,
Дархӯри тавфи ҳарими дил най.
Мондаем аз ҷодаи таслим дур,
Ту зи Озар, ман зи Иброҳим дур.

Қайси мо савдоии маҳмил нашуд,
Дар ҷунуни ошиқӣ комил нашуд.
Мурд чун шамъи худӣ андар вучуд,
Аз хаёли осмонпаймо чӣ суд?

Об зад дар домани кӯҳсор чанг
Гуфт рӯзе бо Ҳамола рӯди Ганг:
*"Эй зи субҳи офариниш яхбадӯш,
Пайкарат аз рӯдҳо зуннорпӯш.
Ҳақ туро бо осмон ҷамроз сохт,
Пот маҳруми хироми ноз сохт.
Тоқати рафтор аз поят рабуд,
Ин виқору рафъату тамкин чӣ суд?
Зиндагонӣ аз хироми пайҳам аст,
Баргу сози ҳастии мавҷ аз рам аст."*
Кӯҳ чун ин таъна аз дарё шунид,
Ҳамчу баҳре оташ аз кин бардамид.
Гуфт: *"Эй паҳнои ту ойнаам,*

Чун ту сад дарё даруни синаам.
Ин хироми ноз сомони фаност,
Ҳар кӣ аз худ рафт, шоёни фаност.
Аз мақоми худ надорӣ огаҳӣ,
Бар зиёни хеш нозӣ, аблаҳӣ!
Эй зи батни чархи гардон зодае,
Аз ту беҳтар соҳили афтодае.
Ҳастии худ назри қулзум сохтӣ,
Пеши раҳзан нақди қон андохтӣ.
Ҳамчу гул дар гулситон худдор шав,
Баҳри нашири бӯ пайи гулчин марав.
Зиндагӣ бар қои худ болидан аст,
Аз хиёбони худӣ гул чидан аст.
Қарнҳо бигзашту ман по дар гилам,
Ту гумон дорӣ, ки дур аз манзилам.

Ҳастиям болиду то гардун расид,
Зери домонам Сурайё орамид.
Ҳастии ту бенишон дар қулзум аст,
Зирваи ман сачдагоҳи анҷум аст.
Чашми ман бинои асрори фалак,
Ошно гӯшам зи парвози малак.
То зи сӯзи сабъии пайҳам сӯхтам,
Лаълу алмосу гуҳар андӯхтам.
Дар дарунам сангу андар санг нор,
Обро бар нори ман набвад гузор".
Қатрай? Худро ба пойи худ марез,

Дар талотум кўшу бо қулзум ситез.
Оби гавҳар хоҳу гавҳарреза шав,
Баҳри гўши шоҳиде овеза шав.
Ё худафзо шав, сабукрафтор шав,
Абри барқандозу дарёбор шав.
Аз ту қулзум гидяи тўфон кунад,
Шикваҳо аз тангии домон кунад.
Камтар аз мавче шуморад хешро,
Пеши пойи ту гудозад хешро.

**ДАР БАЁНИ ИН КИ МАҚСАДИ ҲАЁТИ МУСЛИМ
ЭЪЛОИ КАЛИМАТУЛЛОҲ АСТ ВА ҚИҲОД, АГАР
МУҲАРРИКИ ОН ҚОЪУЛАРЗ БОШАД, ДАР
МАЗҲАБИ ИСЛОМ ҲАРОМ АСТ**

Қалбро аз сабғатуллаҳ ранг деҳ,
Ишқро номусу ному нанг деҳ,
Табъи муслим аз муҳаббат қоҳир аст,
Муслим ар ошиқ набошад, кофир аст.
Тобеъи Ҳақ диданаш, нодиданаш,
Хўрданаш, нўшиданаш, хобиданаш.
Дар ризояш марзии Ҳақ гум шавад,
Ин сухан кай бовари мардум шавад.
Хайма дар майдони иллаллоҳ задаст,
Дар чаҳон шоҳид аланнос омадаст.
Шоҳиди холаш Набии инсу қон,
Шоҳиди содиқтарини шоҳидон.
Қолро бигзору боби ҳол зан,

Нури Ҳақ бар зулмати аъмол зан.
Дар қабои хусравӣ дарвеш зӣ,
Дидабедору худоандеш зӣ.
Қурби Ҳақ аз ҳар амал мақсуд дор,
То зи ту гардад ҷалолаш ошкор.
Сулҳ шар гардад, чу мақсуд аст ғайр,
Гар Худо бошад ғараз, ҷанг аст хайр.
Гар нагардад Ҳақ зи теги мо баланд,
Ҷанг бошад қавмро ноарҷманд.
Ҳазрати Шайхи Миёнмири Валӣ,
Ҳар хафӣ аз нури ҷони ӯ ҷалӣ.
Бар тариқи Мустафо маҳкампае,
Нағмаи ишқу муҳаббатро нае.
Турбаташ имони хоки шаҳри мо,
Машғали нури ҳидоят баҳри мо.
Бар дари ӯ ҷабҳафарсо осмон,
Аз муридонаш шаҳи Ҳиндустон.
Шоҳ тухми ҳирс дар дил коштӣ,
Қасди тасхири мамолик доштӣ.
Аз ҳавас оташ ба ҷон афрӯхтӣ,
Теғро *"ҳал мин мазид"* омӯхтӣ.
Дар Дакан ҳамгомаҳо бисёр буд,
Лашқараш дар арсаи пайкор буд.
Рафт пеши шайхи гардунпоје,
То бигирад аз дуъо сармояе.
Муслим аз дунё сӯи Ҳақ рам кунад,
Аз дуъо тадбирро маҳкам кунад.

Шайх аз гуфтори шаҳ хомӯш монд,
Базми дарвешон саропо гӯш монд.
То муриде, сиккаи симинбадаст
Лаб кушуду мӯҳри хомӯшӣ шикаст.
Гуфт: "Ин назри ҳақир аз ман назир,
Эй зи Ҳақ оврагонро дастгир.
Гӯтаҳо зад дар хайи меҳнат танам,
То гиреҳ зад дирҳамеро доманам"
Гуфт шайх: "Ин зар ҳаққи султони мост,
Он ки дар пирохани шоҳӣ гадост.
Ҳукмрони меҳру моҳу анҷум аст,
Шоҳи мо муфлистарини мардум аст.
Дида бар хони аҷониб дӯхтаст,
Оташи ҷўъаш ҷаҳоне сӯхтаст.
Қаҳту тоғун тобеъи шамшери ӯ,
Оламе вайрона аз таъмири ӯ,
Халқ дар фарёд аз нодорияш,
Аз тижидастӣ, заъифозорияш.
Сатваташ аҳли ҷаҳонро душман аст,
Навъи инсон корвон, ӯ раҳзан аст.
Аз хаёли худфиребу фикри хом
Мекунад тороҷро тасхир ном.
Аскарӣ шоҳиву афвоҷи ғамим
Ҳарду аз шамшери ҷўъи ӯ ду ним».
Оташи ҷони гадо ҷўъи гадост,
Ҷўъи султон мулку миллатро фаност.

Ҳар кӣ ханҷар баҳри ғайриллаҳ кашид,
Теғи ў дар синایی ў орамид.

**АНДАРЗИ МИР НАҶОТИ НАҚШБАНД
АЛМАЪРУФ БА ВОБОИ САҲРОЙ, КИ БАРОИ
МУСАЛМОНОНИ ҲИНДУСТОН РАҚАМ
ФАРМУДААСТ**

Эй, ки мисли гул зи гил болидаӣ,
Ту ҳам аз батни худӣ зоидаӣ.
Аз худӣ мағзар, бақоанҷом бош,
Қатрае май бошу баҳрошом бош.

Ту, ки аз нури худӣ тобандаӣ,
Гар худӣ маҳкам кунӣ, пояндаӣ.
Суд дар чайби ҳамин савдостӣ,
Хоҷагӣ аз ҳифзи ин колостӣ.
Ҳастиву аз нестӣ тарсидаӣ,
Эй сарат гардам, ғалат фаҳмидаӣ!
Чун хабар дорам зи сози зиндагӣ,
Бо ту гӯям чист рози зиндагӣ.
Гӯта дар худ сурати гавҳар задан,
Пас зи халватгоҳи худ сар бар задан.
Зери хокистар шарор андӯхтам,
Шўъла гардидан, назарҳо сўхтан,
Хонасўзи меҳнати чилсола шав,
Тавфи худ кун, шўълаи ҷаввола шав.

Зиндагӣ аз тавфи дигар рустан аст,
Хешро Байтулҳарам донистан аст.
Пар зану аз ҷазби хок озод бош,
Ҳамчу тоир эмин аз афтод бош.
Ту агар тоир най, эй ҳўшмаңд,
Бар сари ғор ошёни худ мабаңд.
Эй, ки бошӣ дар пайи касби улум,
Бо ту мегўям паёми пири Рум.
*"Илмро бар тан занӣ, море бувад,
Илмро бар дил занӣ, ёре бувад"*.³
Огаҳӣ аз қиссаи охунди Рум,
Он ки дод аңдар Ҳалаб дарси улум.
Пой дар занҷири тавҷеҳоти ақл,
Киштияш тўфонии *"зулмоти"* ақл.
Мўсии бегонаи Синои ишқ,
Беҳабар аз ишқу аз савдои ишқ.
Аз ташаккук гуфту аз ишроқ гуфт
В-аз ҳакам сад гавҳари тобаңда суфт.
Уқдҳои қавли машшоин кушуд,
Нури фикраш ҳар хафиро во намуд.
Гирду пешаш буд анбори кутуб,
Вар лаби ў шарми асрори кутуб.
Пири Табрезӣ зи иршоди Камол,
Чуст роҳи мактаби Мулло Ҷалол.
Гуфт: *"Ин гавгову қилу қол чист?
Ин қиёсу ваҳму истиқлол чист?"*

³ Ин байт аз Мавлоно Љалолиддини Румист.

Мавлавӣ фармуд: "Нодон, лаб бибанд,
Бар мақолоти хирадмандон маханд.
Пойи хеш аз мактабам берун гузор,
Қилу қол аст ин, туро бо вай чӣ кор?
Қоли мо аз фаҳми ту болотар аст,
Шишаи идрокро равшангар аст."
Сўзи Шамс аз гуфтаи Мулло фузуд,
Оташе аз чони Табрезӣ кушуд.
Бар замин барқи нигоҳи ӯ фитод,
Хок аз сўзи дами ӯ шўъла зод.
Оташи дил хирмани идрок сўхт,
Дафтари он фалсафиро пок сўхт.
Мавлавӣ бегона аз эъҷози ишқ,
Ношиноси нағмаҳои сози ишқ.
Гуфт: "Ин оташ чӣ сон афрўхтӣ?
Дафтари арбоби ҳикмат сўхтӣ."
Гуфт Шайх: "Эй муслими зуннордор,
Завқу ҳол аст ин, туро бо вай чӣ кор?
Ҳоли мо аз фикри ту болотар аст,
Шўълаи мо кимиёи аҳмар аст.
Сохтӣ аз барфи ҳикмат созу барг,
Аз саҳоби фикри ту борад тагарг.
Оташе афрўз аз хошоки хеш,
Шўълае таъмир кун аз хоки хеш.
Илми муслим комил аз сўзи дил аст,
Маънии Ислом тарки офил аст.
Чун зи банди офил Иброҳим раст,

Дар миёни шўълаҳо некў нишаст.
Илми Ҳақро дар қафо андохтӣ,
Баҳри ноне нақди дин дарбохтӣ.
Гармрав дар ҷустуҷӯи сурмай,
Воқиф аз чашми сиёҳи худ най.
Оби ҳайвон аз дами ханҷар талаб,
Аз даҳони аждаҳо Кавсар талаб.
Санги асвад аз дари бутхона хоҳ,
Нофаи мушк аз саги девона хоҳ,
Сўзи ишқ аз дониши ҳозир маҷӯй,
Кайфи Ҳақ аз ҷоми ин кофир маҷӯй."
Муддате маҳви такудав будаам,
Роздони дониши нав будаам.
Боғбонон имтиҳонам кардаанд,
Маҳрами ин гулситонам кардаанд.
Гулситоне, лолазори ибрате,
Чун гули қоғаз сароби нақҳате.
То зи банди ин гулистон растаам,
Ошён бар шохи Тубо бастаам.
Дониши ҳозир ҳиҷоби акбар аст,
Бутпарасту бутфурушу бутгар аст.
По ба зиндони мазохир бастай,
Аз ҳудуди ҳис бурун ноҷастай.
Дар сироти зидагӣ аз по фитод,
Бар гулӯи хештан ханҷар ниҳод.
Оташе дорад, мисоли лола сард,
Шўълае дорад, мисоли жола сард.

Фитраташ аз сўзи ишқ озод монд,
Дар чаҳони ҷустуҷў ношод монд.

Ишқ Афлотуну иллатҳои ақл,
Беҳ шавад аз наштараш савдои ақл.
Ҷумла олам соҳиду масҷуди ишқ,
Суманоти ақдро Маҳмуди ишқ.
Ин майи дерина дар минош нест,
Шўри "ё Раб" қисмати шабхош нест.
Қисмати шамшоди худ нашнохтӣ,
Сарви дигарро баланд афрохтӣ.
Мисли най худ рози худ кардӣ тигӣ,
Бар навои дигарон дил мениҳӣ.
Эй гадои резае аз хони ғайр,
Ҷинси худ мечўӣ аз дўкони ғайр.
Базми муслим аз чароғи ғайр сўхт,
Масҷиди ў аз шарори Дайр сўхт.
Аз саводи Каъба чун оҳу рамид,
Новаки сайёд паҳлўяш дарид.
Шуд парешон барги гул чун бўйи хеш,
Эй зи худ рам карда, боз о сўйи хеш.
Эй амини ҳикмати Уммулқитоб,
Ваҳдати гумгаштаи худ бозёб.
Мо, ки дарбони ҳисори миллатем,
Кофир аз тарки шиёори миллатем.
Соқии деринаро соғар шикаст,
Базми риндони ҳичозӣ баршикаст.

Каъба обод аст аз асноми мо,
Хандазан куфр аст бар Исломи мо,
Шайх дар ишқи бутон Ислом бохт,
Риштаи тасбеҳ аз зуннор сохт.
Пирҳо пир аз баёзи мӯ шуданд,
Сахра баҳри кӯдакони кӯ шуданд,
Дил зи нақши "ло илаҳ" бегонае,
Аз санамҳои ҳавас бутхонае.

Мешавад ҳар мӯдарозе хирқапӯш,
Оҳ аз ин савдогарони динфурӯш.
Бо муридон рӯзу шаб андар сафар,
Аз заруратҳои миллат беҳабар.
Дидаҳо бенур мисли наргисанд,
Синаҳо аз давлати дил муфлисанд.
Воъизон, ҳам сӯфиён мансабпараст,
Эътибори миллати байзо шикаст.
Воъизи мо чашм бар бутхона дӯхт,
Муфтии дини мубин фатво фуруҳт.
Чист ёрон баъд аз ин тадбири мо?
Рух сӯи майхона дорад пири мо!

АЛВАҚТУ САЙФУН

Сабз бодо хоки поки Шофеъӣ,
Оламе сархуш зи токи Шофеъӣ.
Фикри ӯ кавкаб зи гардун чидааст,

Сайфи буррон вақтро номидааст.
Ман чӣ гўям сирри ин шамшер чист,
Оби ў сармоядор аз зиндагист.
Соҳибаш болотар аз уммеду бим,
Дасти у байзотар аз дасти Калим.
Санг аз як зарбати ў тар шавад,
Баҳр аз маҳрумии нам бар шавад.
Дар кафи Мўсо ҳамин шамшер буд,
Кори ў болотар аз тадбир буд.
Синаи дарёи Аҳмар чок кард,
Қулзумеро хушк мисли хок кард.
Панҷаи Ҳайдар, ки Хайбаргир буд,
Қуввати ў аз ҳамин шамшер буд.
Гардиши гардуни гардон диданист,
Инқилоби рўзу шаб фаҳмиданист,
Эй асири душу фардо, дарнигар,
Дар дили худ олами дигар нигар.
Дар гили худ тухми зулмат коштӣ.
Вақтро мисли хате пиндоштӣ.
Боз бо паймонаи лайлу наҳор
Фикри ту паймуд тўли рўзгор.
Сохтӣ ин риштаро зуннори дўш,
Гаштай мисли бутон ботилфурўш.
Кимиё будиву мушти гил шудӣ,
Сирри Ҳақ зоидиву ботил шудӣ.
Муслимӣ? Озоди ин зуннор бош,
Шамъи базми миллати аҳрор бош.

Ту, ки аз асли замон огаҳ най,
Аз ҳаёти ҷовидон огаҳ най.
То кучо дар рӯзу шаб бошӣ асир,
Рамзи вақт аз *"лӣ маъаллаҳ"* ёд гир.

Ину он пайдост аз рафтори вақт,
Зиндагӣ сиррест аз асрори вақт.
Асли вақт аз гардиши хуршед нест,
Вақт ҷовид асту хур ҷовид нест.
Айшу ғам ошӯру ҳам ид аст вақт,
Сирри тоби моҳу хуршсд аст вақт.
Вақтро мисли макон густурдаӣ,
Имтиёзи дӯшу фардо кардаӣ.
Эй чу бӯ рам карда аз бустони хеш,
Сохтӣ аз дасти худ зиндони хеш.
Вақти мо, к-ӯ аввалу охир надид,
Аз хиёбони замири мо дамид.
Зинда аз ирфони аслаш зиндатар,
Ҳастии ӯ аз саҳар тобандатар.
Зиндагӣ аз даҳру даҳр аз зиндагист,
"Ло тасубуддаҳр" фармони Набист.
Нуктае мегӯямат равшан чу дур,
То шиносӣ имтиёзи абду хур.
Абд гардад ёва дар лайлу наҳор,
Дар дили хур ёва гардад рӯзгор.
Абд аз айём мебофад кафан,
Рӯзу шабро метанад бар хештан.

Марди хур худро зи гил бар мекунад,
Хешро бар рӯзгорон метанад.
Абд чун тоир ба доми субҳу шом,
Лаззати парвоз бар чонаш ҳаром.
Синаи озодаи чобукнафас,
Тоири айёмро гардад қафас.
Абдро таҳсили ҳосил фитрат аст,
Воридоти қони ӯ бенудрат аст.
Аз гаронхезӣ мақоми ӯ ҳамон,
Нолаҳои субҳу шомӣ ӯ ҳамон.
Дам ба дам навофарини кори хур,
Нағма пайҳам тоза резад тори хур.
Фитраташ заҳматкаши такрор нест,
Қодаи ӯ халқаи паргор нест.
Абдро айём занҷир асту бас,
Бар лаби ӯ ҳарфи тақдир асту бас.
Ҳиммати хур бо қазо гардад мушир,
Ҳодисот аз дасти ӯ суратпазир.
Рафтаву оянда дар мавҷуди ӯ,
Дерҳо осуда андар зуди ӯ.
Омад аз савту садо пок ин суҳан,
Дарнамеояд ба идрок ин суҳан.
Гуфтаму ҳарфам зи маънӣ шармсор,
Шикваи маънӣ, ки бо ҳарфам чӣ кор?
Зинда маънӣ чун ба ҳарф омад, бимурд,
Аз нафасҳои ту нори ӯ фусурд.

Нуктаи ғайбу ҳузур андар дил аст,
Рамзи айёму мурур андар дил аст.
Нағмаи хомӯш дорад сози вақт,
Ғўта дар дил зан, ки бинӣ рози вақт.
Ёди айёме, ки сайфи рӯзгор,
Бо тавонодастии мо буд ёр.
Тухми дин дар кишти дилҳо коштем,
Парда аз рухсори Ҳақ бардоштем.
Нохуни мо уқдаи дунё кушод,
Бахти ин хок аз сучуди мо кушод.
Аз хуми Ҳақ бодаи гулгун задем,
Бар куҳанмайхонаҳо шабхун задем.
Эй майи дерина дар минои ту,
Шиша об аз гармии саҳбои ту.
Аз ғуруру нахвату кибру мани,
Таъна бар нодории мо мезанӣ.
Ҷоми мо ҳамзеби маҳфил будааст,
Синаи мо соҳиби дил будааст.
Асри нав аз чилваҳо ораста,
Аз ғубори пойи мо бархоста.
Кишти Ҳақ сероб гашт аз хуни мо,
Ҳақпарастони ҷаҳон мамнуни мо.
Олам аз мо соҳиби такбир шуд,
Аз гили мо каъбаҳо таъмир шуд,
Ҳарфи "Иқраъ" Ҳақ ба мо таълим кард,
Ризқи хеш аз дасти мо тақсим кард.
Гарчи рафт аз дасти мо тоҷу нигин,

Мо, гадоёнро ба чашми кам мабин.
Дар нигоҳи ту зиёнкорем мо,
Кӯхнапиндорем мо, хорем мо.
Эътибор аз "ло илаҳ" дорем мо.
Ҳар ду олавро ниғаҳдорем мо,

Аз ғами имрӯзу фардо растаем,
Бо касе аҳди муҳаббат бастаем.
Дар дили Ҳақ сирри макнунем мо,
Вориси Мӯсову Ҳорунем мо.
Меҳру маҳ равшан зи тоби мо ҳанӯз,
Барқҳо дорад саҳоби мо ҳанӯз.
Зоти мо ойинаи зоти Ҳақ аст,
Ҳастии муслим зи оёти Ҳақ аст.

ДУЪО

Эй чу қон андар вучуди оламӣ,
Қони мо бошиву аз мо мерамӣ.
Нағма аз файзи ту дар уди ҳаёт,
Мавт дар роҳи ту маҳсуди ҳаёт.
Боз таскини дили ношод шав,
Боз андар синаҳо обод шав.
Боз аз мо хоҳӣ нангу номро,
Пухтатар кун ошиқони хомро.

Аз муқаддар шикваҳо дорем мо,
Нархи ту болову нодорем мо.

Аз тихидастон рухи зебо мапӯш,
Ишқи Салмону Билол арзон фурӯш.
Чашми бехобу дили бетоб деҳ,
Боз моро фитрати симоб деҳ.
Ояте бинмо зи оёти мубин,
То шавад аъноқи аъдо хозебин.
Кӯҳи оташхез кун ин коҳро,
3-оташи мо сӯз ғайриллоҳро.
Риштаи ваҳдат чу қавм аз даст дод,
Сад гиреҳ бар рӯи кори мо фитод.
Мо парешон дар ҷаҳон чун ахтарем,
Ҳамдаму бегона аз якдигарем.
Боз ин авроқро шероза кун,
Боз ойини муҳаббат тоза кун.
Боз моро бар ҳамон хидмат гумор,
Кори худ бо ошиқони худ супор.
Раҳравонро манзили таслим бахш,
Қуввати имони Иброҳим бахш.
Ишқро аз шуғли «ло» огоҳ кун,
Ошнои рамзи «иллаллоҳ» кун.
Ман, ки баҳри дигарон сӯзам чу шамъ,
Базми худро гиря омӯзам чу шамъ.
Ё Раб, он ашке, ки бошад дилфурӯз,
Бекарору музтару оромсӯз.
Корамаш дар боғу рӯяд оташе,
Аз қабои лола шӯяд оташе.
Дил ба дӯшу дида бар фардостам,

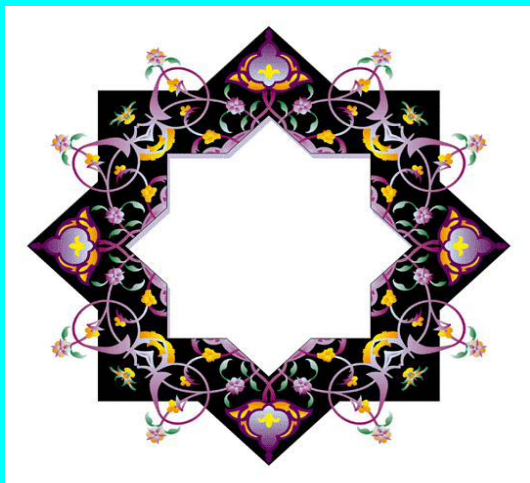
Дар миёни анчуман танҳостам.
"Ҳар касе аз занни худ шуд ёри ман,
Аз даруни ман начуст асрори ман".

Дар чаҳон, ё Раб, надими ман кучост?
Наҳли Синоям, Калими ман кучост?
Золимам, бар худ ситамҳо кардаам,
Шўълаеро дар бағал парвардаам.
Шўълае, ғоратгари сомони ҳуш,
Оташе афканда дар домони ҳуш.
Ақро девонагӣ омӯхта,
Илмро сомони ҳастӣ сўхта.
Офтоб аз сўзи ў гардунмақом,
Барқҳо андар тавофи ў мудом.
Ҳамчу шабнам дидаи гирён шудам,
То амини оташи пинҳон шудам.
Шамъро сўзи аён омӯхтам,
Худ ниҳон аз чашми олам сўхтам.
Шўълаҳо охир зи ҳар мўям дамид,
Аз раги андешаам оташ чакид.
Андалебам аз шарарҳо дона чид,
Нағмаи оташмизоче офарид.
Синаи асри ман аз дил холӣ аст,
Метапад Мачнун, ки маҳмил холӣ аст.
Шамъро танҳо тапидан саҳл нест,
Оҳ, як парвонаи ман аҳд нест.
Интизори ғамгусоре то кучо?

Чустучӯи роздоре то кучо?
Эй зи рӯят моҳу анчум мустанир,
Оташи худро зи ҷонам боз гир.
Ин амонат боз гир аз синаам,
Хори чавҳар баркаш аз ойинаам.
Ё маро як ҳамдами дерина деҳ,
Ишқи оламсӯзро ойина деҳ.
Мавҷ дар баҳр аст, ҳампахдӯӣи мавҷ,
Ҳаст бо ҳамдам тапидан хӯӣи мавҷ.

Бар фалак кавкаб надими кавкаб аст,
Моҳи тобон сар ба зонуи шаб аст.
Рӯз паҳлӯи шаби ялдо занад,
Хешро имрӯз бар фардо занад.
Ҳастии чӯе ба чӯе гум шавад,
Мавҷаи боде ба бӯе гум шавад.
Ҳаст дар ҳар гӯшаи вайрона рақс,
Мекунад девона бо девона рақс.
Гарчи ту дар зоти худ яктостӣ,
Оламе аз баҳри хеш оростӣ.
Ман мисоли лолаи саҳростам,
Дар миёни маҳфиле танҳостам.
Хоҳам аз лутфи ту ёре, ҳамдаме,
Аз румузи фитрати ман маҳраме.
Ҳамдаме, девонае, фарзонае,
Аз хаёли ину он бегонае.
То ба ҷони ӯ супорам хӯӣи хеш,

Боз бинам дар дили ў рӯи хеш.
Созам аз мушти гили худ пайкараш,
Ҳам санам ўро шавам, ҳам озараш.

РУМУЗИ БЕХУ Дї

*Чаҳд кун, дар беҳудӣ худро биёб,
Зудтар "валлоҳу аълам биссавоб."*

Мавлонои Рум

ПЕШКАШ БА ҲУЗУРИ МИЛЛАТИ ИСЛОМИЯ

*Мункир натавон гашт, огар дам занам аз ишқ,
Ин нашъа ба ман нест, агар бо дигаре ҳаст.*

Урфӣ

Эй туро Ҳақ хотами ақвом кард,
Бар ту ҳар оғозро анҷом кард.
Эй мисоли анбиё покони ту,
Ҳамгари дилҳо чигарчокони ту.
Эй назар бар хусни тарсозодае,
Эй зи роҳи Каъба дурафтодае.
Эй фалак мушти ғубори кӯи ту,
"Эй тамошогоҳи олам рӯи ту"
Ҳамчу мавҷ оташ таҳи по меравӣ,
"Ту кучо баҳри тамошо меравӣ?"

Рамзи сўз омўз аз парвонае,
Дар шарар таъмир кун кошонае.
Тарҳи ишқ андоз андар чони хеш,
Тоза кун бо Мустафо паймони хеш.
Хотирам аз сўхбати тарсо гирифт,
То ниқоби рўйи ту боло гирифт.
Ҳамнаво аз ҷилваи ағёр гуфт,
Достони гесўву рухсор гуфт.
Бар дари соқӣ ҷабин фарсуд ў,
Қиссаи муғзодагон паймуд ў.
Ман шаҳиди теғи абрўи туям,
Хокаму осудаи кўи туям.
Аз ситоишгустарӣ болотарам,
Пеши ҳар девон фуру н-ояд сарам.
Аз сухан ойинасозам кардаанд,
В-аз Сикандар бениёзам кардаанд.
Бори эҳсон барнатобад гарданам,
Дар гулистон гунча гардад доманам.
Сахткўшам мисли ханҷар дар ҷаҳон,
Оби худ мегирам аз санги гарон.
Гарчи баҳрам, мавҷи ман бетоб нест,
Бар кафи ман косаи гирдоб нест.
Пардаи рангам, шамиме нестам,
Сайди ҳар мавҷи насиме нестам.
Дар шарорободи ҳастӣ ахгарам,
Хилъате бахшад маро хокистарам.
Бар дарат чонам ниёз овардааст,

Ҳадяи сўзу гудоз овардааст.
3-осмони обгун ям мечакад,
Бар дили гармам дамодам мечакад.
Ман зи чў бориктар месозамаш,
То ба саҳни гулшанат андозамаш.
3-он ки ту маҳбуби ёри мостӣ,
Ҳамчу дил андар канори мостӣ.
Ишқ то тарҳи фиғон дар сина рехт,
Оташи ў аз дилам ойина рехт.
Мисли гул аз ҳам шикофам синаро,
Пеши ту овезам ин ойинаро.
То нигоҳе афканӣ бар рӯи хеш,
Мешавӣ занҷирии гесӯи хеш.

Боз хонам қиссаи поринаат,
Тоза созам доғҳои синаат.
Аз пайи қавме зи худ номаҳраме
Хостам аз Ҳақ ҳаёти маҳкаме.
Дар сукути нимашаб нолон будам,
Олам андар хобу ман гирён будам.
Ҷонам аз сабру сукун маҳрум буд,
Вирди ман "ё қайю ё қайюм" буд.
Орзуе доштам, хун кардамаш,
То зи роҳи дида берун кардамаш.
Сўхтан чун лола пайҳам то кучо?
Аз саҳар дарюзи шабнам то кучо?
Ашки худ бар хеш мерезам чу шамъ,

Бо шаби ялдо даровезам чу шамъ.
Чилваро афзудаму худ костам,
Дигаронро маҳфиле оростам.
Як нафас фурсат зи сўзи сина нест,
Ҳафтаам шармандаи одина нест.
Чонам андар пайкари фарсудае,
Чилваи охест гардолудае.
Чун маро субҳи азал Ҳақ офарид,
Нола дар абрешими удам тапид.
Нолае ифшоғари асрори ишқ,
Хунбаҳои ҳасрати гуфтори ишқ.
Фитрати оташ диҳад хошоқро,
Шўхии парвона бахшад хокро.
Ишқро доғе мисоли лола бас,
Дар гиребонаш гули як нола бас.
Ман ҳамин як гул ба дасторат занам,
Маҳшаре бар хоби саршорат занам.
То зи хокат лолазор ояд падида,
Аз дамат боди баҳор ояд падида.

Бисмиллоҳир-Раҳмонир-Раҳим

ТАМҲИД

ДАР МАЪНИИ РАБТИ ФАРДУ МИЛЛАТ

Фардро рабти ҷамоъат раҳмат аст,
Чавҳари ўро камол аз миллат аст.
То тавонӣ, бо ҷамоъат ёр бош,
Равнақи ҳангомаи аҳрор бош.
Ҳирзи ҷон кун гуфтаи Хайру-л-башар,
Ҳаст шайтон аз ҷамоъат дуртар.
Фарду қавм ойинаи яқдигаранд,
Силку гавҳар Қаҳқашону ахтаранд.
Фард мегирад зи миллат эҳтиром,
Миллат аз афрод меёбад низом.
Фард то андар ҷамоъат гум шавад,
Қатраи вусъатталаб қулзум шавад.
Моядори сирати дерина ў,
Рафтаву ояндаро ойина ў.
Васли истиқболу мозӣ зоти ў,
Чун абад лоинтиҳо авқоти ў.
Дар дилаш завқи нумў аз миллат аст,
Эҳтисоби кори ў аз миллат аст.
Пайкараш аз қавму ҳам ҷонаш зи қавм,
Зоҳираш аз қавму пинҳонаш зи қавм.
Дар забони қавм гўё мешавад,
Бар раҳи аслоф пўё мешавад.
Пухтатар аз гармии сўҳбат шавад,
То ба маънӣ фард ҳам миллат шавад.
Ваҳдати ў мустақим аз касрат аст,
Касрат андар ваҳдати ў ваҳдат аст.
Лафз чун аз байти худ берун нишаст,

Гавҳари мазмун ба ҷайби худ шикаст.
Барги сабзе, к-аз ниҳоли хеш рехт,
Аз баҳорон тори уммедаш гусехт.
Ҳар ки об аз Замзами миллат нахурд,
Шўълаҳои нағма дар удаш фусурд.
Фарди танҳо аз мақосид ғофил аст,
Қувваташ ошуфтагиро моил аст.
Қавм бо забт ошно гардонадаш,
Нармрав мисли сабо гардонадаш.
По ба гул монанди шамшодаш кунад,
Дасту по бандад, ки озодаш кунад.
Чун асири ҳалқаи ойин шавад,
Оҳуи рамҳуи ӯ мушкин шавад.
Ту худӣ аз беҳудӣ нашнохтӣ,
Хешро андар гумон андохтӣ.
Ҷавҳари нурест андар хоки ту,
Як шўъояш ҷилваи идроки ту.
Айшат аз айшаш, ғами ту аз ғамаш,
Зиндаӣ аз инқилоби ҳар дамаш.
Воҳид асту барнаметобад дуй,
Ман зи тоби ӯ ман астам, ту-туӣ.
Хешдору хешбозу хешсоз,
Нозҳо мепарварад андар ниёз.
Оташе аз сўзи ӯ гардад баланд,
Ин шарар бар шўъла андозад каманд.
Фитраташ озоду ҳам занҷирӣ аст,
Ҷузви ӯро қуввати кулгирӣ аст.

Хўгари пайкори пайҳам дидамаш,
Ҳам худӣ, ҳам зиндагӣ номидамаш.
Чун зи хилват хешро берун диҳад,
Пой дар ҳангомаи чилват ниҳад.

Нақшгир андар дилаш "ў" мешавад,
"Ман" зи ҳам мерезаду "ту" мешавад.
Ҷабр қатъи ихтиёраш мекунад,
Аз муҳаббат мойдораш мекунад.
Ноз то ноз аст, кам хезад ниёз,
Нозҳо созад ба ҳам, хезад ниёз.
Дар ҷамоъат худшикан гардад худӣ,
То зи гул барги ҷаман гардад худӣ.
*"Нуктаҳо чун теги пӯлод аст тез,
Гар намефаҳмӣ, зи пеши мо гурез".⁴*

ДАР МАЪНИИ ИН КИ МИЛЛАТ АЗ ИХТИЛОТИ АФРОД ПАЙДО МЕШАВАД ВА ТАКМИЛИ ТАРБИЯТИ Ў АЗ НУБУВВАТ АСТ

Аз ҷӣ рӯ барбаста рабти мардум аст,
Риштаи ин достон сардаргум аст.
Дар ҷамоъат фардро бинем мо,
Аз ҷаман ўро чу гул чинем мо.
Фитраташ ворафтаи яктой аст,
Ҳифзи ў аз анҷуманорой аст.
Сўзадаш дар шоҳроҳи зиндагӣ,

⁴ Аз Мавлои Рум аст.

Оташе овард гоҳи зиндагӣ.
Мардумон хўтар ба якдигар шаванд,
Суфта дар як ришта чун гавҳар шаванд.
Дар набарди зиндагӣ ёри ҳаманд,
Мисли ҳамкорон гирифтори ҳаманд.
Маҳфили анҷум зи ҷазбе бо ҳам аст,
Ҳастии кавкаб зи кавкаб маҳкам аст.
Хаймагоҳи корвон кўху ҷабал,
Марғзору домани саҳрову тал.
Сусту бечон тору пуди кори ў,
Нокушуда ғунҷаи пиндори ў.

Сози барқ оҳанги ў нанвохта,
Нағмааш дар парда нопардохта.
Гў: шамоли ҷустучў нохўрдай,
Захмҳои орзў нохўрдай.
Нобасомон маҳфили навзодааш,
Метавон бо пунба чидан бодааш.
Навдамида сабзаи хокаш ҳанўз,
Сардхун андар раги токаш ҳанўз.
Манзили деуу парӣ андешааш,
Аз гумони худ рамидан пешааш.
Тангмайдон ҳастии хомаш ҳанўз,
Фикри ў зери лаби бомаш ҳанўз.
Бими ҷон сармоёи обу гилаш,
Ҳам зи боди тунд меларзад дилаш.
Ҷони ў аз сахткўшӣ рам занад,

Панча дар домони фитрат кам занад,
Ҳар чӣ аз худ медамад, бардорадаш,
Ҳар чӣ аз боло фитад, бардорадаш.
То Худо соҳибдиле пайдо кунад,
К-ӯ зи ҳарфе дафтаре имло кунад.
Сози пардозе, ки аз овозае
Хокро бахшад ҳаёти тозае.
Зарраи бемоя хӯ гирад аз ӯ,
Ҳар матоъе арчи нав гирад аз ӯ.
Зинда аз як дам дусад пайкар кунад.
Маҳфиле рангин зи як соғар кунад.
Дидаи ӯ мекашад лаб, ҷон дамад,
То дуӣ мирад, якӣ пайдо шавад.
Риштааш, к-ӯ бар фалак дорад саре,
Пораҳои зиндагиро ҳамгаре.
Тозаандози назар пайдо кунад,
Гулситон дар дашту дар пайдо кунад.

Аз тафи ӯ миллате мисли сипанд,
Барҷаҳад шўрафкану ҳангомабанд.
Як шарар меафканад андар дилаш,
Шўълаи даргир мегардад гилаш.
Нақши пояш хокро бино кунад,
Зарраро чашмакзани Сино кунад.
Ақли урёнро диҳад перояе,
Бахшад ин бемояро сармоёе.
Домани худ мезанад бар ахгараш,

Ҳар чӣ ғаш бошад, рабояд аз зараш.
Бандҳо аз по кушояд бандаро,
Аз худовандон рабояд бандаро.
Гўядаш: ту бандаи дигар най,
3-ин бутони безабон камтар най.
То сӯи як муддаёяш мекашад,
Ҳалқаи ойин ба пояш мекашад.
Нуқтаи тавҳид боз омӯзадаш,
Расму ойини ниёз омӯзадаш.

АРКОНИ АСОСИИ МИЛЛИЯИ ИСЛОМИЯ

РУКНИ АВВАЛ: -ТАВҲИД

Дар чаҳони кайфу кам гардид ақл,
Пай ба манзил бурд аз тавҳид ақл.
Варна ин бечораро манзил кучост,
Киштии идрокро соҳил кучост.
Аҳли Ҳақро рамзи тавҳид азбар аст
Дар *"атӣ-р-Раҳмони абдан"* музмар аст.
То зи асрори ту бинмояд туро,
Имтиҳонаш аз амал бояд туро.
Дин аз ў, ҳикмат аз ў, ойин аз ў,
Зўр аз ў, қувват аз ў, тамкин аз ў.

Олимонро ҷилвааш ҳайрат диҳад,
Ошиқонро бар амал қудрат диҳад.
Паст андар сояш гардад баланд,
Хок чун иксир гардад арҷманд.

Қудрати ў баргузинад бандаро,
Навъи дигар офаринад бандаро.
Дар раҳи Ҳақ тезтар гардад тагаш,
Гармтар аз барқ хун андар рагаш.
Биму шак мирад, амал гирад ҳаёт,
Чашм мебинад замири коинот.
Чун мақоми "абдуҳу" маҳкам шавад,
Косаи дарюза чоми Чам шавад.
Миллати байзо тану чон "ло илаҳ,"
Сози моро пардагардон "ло илаҳ."
"Ло илаҳ" сармояи асрори мо,
Риштааш шерозаи афкори мо.
Ҳарфаш аз лаб чун бадал ояд ҳаме,
Зиндагиро қувват афзояд ҳаме.
Нақши ў гар санг гирад, дил шавад,
Дил гар аз ёдаш масўзад, гил шавад.
Чун дил аз сўзи ғамаш афрўхтем,
Хирмани имкон зи оҳе сўхтем.
Оби дилҳо дар миёни синаҳо,
Сўзи ў бигдохт ин ойинаҳо.
Шўълааш чун лола дар рағҳои мо,
Нест ғайр аз доғи ў колои мо.
Асвад аз тавҳид аҳмар мешавад,
Хеш Форуқу Абузар мешавад.
Дил мақоми хешию бегонагист,
Шавқро мастӣ зи ҳампаймонагист.
Миллат аз якрангии дилҳостӣ,

Равшан аз як ҷилва ин Синостӣ.

Қавмро андешаҳо бояд яке,
Дар замираш муддаё бояд яке.
Ҷазба бояд дар сиришти ӯ яке,
Ҳам аёри хубу зишти ӯ яке.
Гар набошад сӯзи Ҳақ дар сози фикр,
Нест мумкин инчунин андози фикр.
Мо мусалмонему авлоди Халил,
Аз "абикум" гир, агар хоҳӣ далил.
Бо ватан вобаста тақдири умам,
Бар насаб бунёди таъмири умам.
Асли миллат дар ватан дидан, ки чӣ,
Боду обу гил парастидан, ки чӣ.
Бар насаб нозон шудан нодонӣ аст,
Ҳуқми ӯ андар тану тан фонӣ аст.
Миллати моро асоси дигар аст,
Ин асос андар дили мо музмар аст.
Ҳозирему дил ба ғойиб бастаем,
Пас зи банди ину он ворастаем.
Риштаи ин қавм мисли анҷум аст,
Чун ниғаҳ ҳам аз нигоҳи мо гум аст.
Тири хушпайкони як кешем мо,
Якнамо, якбин, якандешем мо.
Муддаёи мо, маоли мо якест,
Тарзи андози хаёли мо якест.
Мо зи неъматҳои ӯ ихвон шудем,

Якзабону якдилу якчон шудем.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ ЯЪСУ ҲУЗНУ ХАВФ
УММУЛХАБОИС АСТ ВА ҚОТЕЪИ ҲАЁТ
ВА ТАВҲИД ИЗОЛАИ ИН АМРОЗИ ХАБИСА
МЕКУНАД**

Маргро сомон зи қатъи орзуст,
Зиндагонӣ маҳкам аз "ло тақнату"-ст.
То умед аз орзуи пайҳам аст,
Ноумедӣ зиндагониро сам аст.

Ноумедӣ ҳамчу гӯр афшорадат,
Гарчи Алвандӣ, зи по меорадат.
Нотавонӣ бандаи эҳсони ӯ,
Номуродӣ бастаи домони ӯ.
Зиндагиро яъс хобовар бувад,
Ин далели сустии унсур бувад.
Чашми ҷонро сурмааш аъмо кунад,
Рӯзи равшанро шаби ялдо кунад.
Аз дамаш мирад қувои зиндагӣ,
Хушк гардад чашмаҳои зиндагӣ.
Хуфта бо ғам дар таҳи як чодар аст,
Ғам раги ҷонро мисоли наштар аст.
Эй, ки дар зиндони ғам бошӣ асир,
Аз Набӣ таълими "ло таҳзан" бигир.
Ин сабақ Сиддикро сиддиқ кард,
Сархуш аз паймонаи таҳқиқ кард.

Аз ризо муслим мисоли кавкаб аст,
Дар раҳи ҳастӣ табассум дар лаб аст.
Гар Худо дорӣ, зи ғам озод шав,
Аз хаёли бешу кам озод шав.
Қуввати имон ҳаёт афзоядат,
Вирди "ло хавфун алайҳим" боядат.
Чун Калиме сӯи Фиръавне равад,
Қалби ӯ аз "лотахаф" маҳкам шавад.
Бими ғайриллах амалро душман аст,
Корвони зиндагиро раҳзан аст.
Азми маҳкам мумкинотандеш аз ӯ,
Ҳиммати олий таъаммулкеш аз ӯ.
Тухми ӯ чун дар гилат худро нишонд,
Зиндагӣ аз худнамоӣ боз монд.
Фитрати ӯ тангтобу созгор,
Бо дили ларзону дасти раъшадор.

Дуздад аз по тоқати рафторро,
Мерабояд аз димоғ афкорро.
Душманат тарсон агар бинад туро,
Аз хиёбонат чу гул чинад туро.
Зарби теги ӯ қавитар мефитад,
Ҳам нигоҳаш мисли ханчар мефитад.
Бим чун банд аст андар пои мо,
Варна сад сел аст дар дарёи мо.
Барнамеояд агар оҳанги ту,
Нарм аз бим аст тори чанги ту.

Гўштобаш дех, ки гардад нағмаhez,
Бар фалак аз нола орад растhez.
Бим ҷосусест аз иқлими марг,
Андарунаш тира мисли муми марг.
Чашми ў барҳамзани кори ҳаёт,
Гўши ў бузгири ахбори ҳаёт.
Ҳар шари пинҳон, ки андар қалби туст,
Асли ў бим аст, агар бинӣ дуруст.
Лобаву маккориву кину дурўғ,
Ин ҳама аз хавф мегирад фурўғ.
Пардаи зўри риё пироханаш
Фитнаро оғўши модар доманаш.
3-он ки аз ҳиммат набошад устувор,
Мешавад хушнуд бо носозгор.
Ҳар кӣ рамзи Мустафо фаҳмидааст,
Ширкро дар хавфи музмар дидааст.

МУҲОВАРАИ ТИРУ ШАМШЕР

Сирри Ҳақ тир аз лаби сўфор гуфт,
Теғро дар гармии пайкор гуфт:
Эй парихо чавҳар андар Қофи ту,
Зулфиқори Ҳайдар аз аслофи ту.
Қуввати бозуи Холид дидаӣ,
Шомро бар сар шафақ пошидаӣ.
Оташи қаҳри Худо сармоят,
Чаннату-л-фирдавс зери соят.
Дар хавоям ё миёни таркашам,

Ҳар кучо бошам, саропо оташам.
Аз камон оям чу сӯи сина ман,
Нек мебинам ба тӯи сина ман.
Гар набошад дар миён қалби салим,
Фориғ аз андешаҳои яъсу бим.
Чок-чок аз нӯки худ гардонамаш,
Нимае аз мавчи хун пӯшнонамаш.
В-ар сафои ӯ зи қалби мӯъмин аст,
Зоҳираш равшан зи нури ботин аст.
Аз тафи ӯ об гардад ҷони ман,
Ҳамчу шабнам мечакад пайкони ман.

ҲИКОЯТИ ШЕРУ ШАҲАНШОҲ ОЛАМГИР РАҲМАТУЛЛОҲУ АЛАЙҲ

Шоҳи Оламгири гардуностон,
Эътибори дудмони Курагон.
Пояи исломиён бартар аз ӯ
Эҳтироми шаръи пайғамбар аз ӯ.
Дар миёни корзори куфру дин,
Тиркаши моро хаданги охирин.
Тухми илҳоде, ки Акбар парварид,
Боз андар фитрати Доро дамид.
Шамъи дил дар синаҳо равшан набуд,
Миллати мо аз фасод эман набуд.
Ҳақ гузид аз Ҳинд Оламгирро,
Он фақири соҳиби шамшерро.
Аз пайи эҳёи дин маъмур кард,

Баҳри таҷдиди яқин маъмур кард,
Барқи теғаш хирмани илҳод сӯхт,
Шамъи дил дар маҳфили мо барфуруҳт.
Кӯрзавқон достонҳо сохтанд,
Вусъати идроки ӯ нашнохтанд.
Шӯълаи тавҳидро парвона буд,
Чун Бароҳим андар ин бутхона буд.
Дар сафи шоҳаншаҳон яктостӣ,
Фарқи ӯ аз турбаташ пайдостӣ.
Рӯзе он зебандаи тоҷу сарир,
Он сипаҳдору шаҳаншоҳу фақир,
Субҳгоҳон шуд ба сайри бешае,
Бо парасторе, вафоандешае.
Сархуш аз кайфияти боди саҳар,
Тоирон тасбеҳхон бар ҳар шаҷар.
Шоҳи рамзогоҳ шуд маҳви намоз,
Хайма барзад дар ҳақиқат аз маҷоз.
Шери нар омад падид аз тарфи дашт,
Аз хурӯши ӯ фалак ларзанда гашт.
Бӯйи инсон додаш аз инсон хабар,
Панҷа Оламгирро зад бар камар.
Дасти шаҳ нодида ханҷар баркашид,
Шарзашереро шикам аз ҳам дарид.
Дил ба худ роҳе надод андешаро,
Шери қолин кард шери бешаро.
Боз сӯйи Ҳақ рамид он носабур,
Буд меъроҷаш намози боҳузур.

Инчунин дил худнамову худшикан
Дорад андар синаи мўъмин ватан.
Бандаи Ҳақ пеши мавлоностӣ,
Пеши ботил аз наъам барҷостӣ.

Ту ҳам, эй нодон, диле овар ба даст,
Шоҳидеро маҳмиле овар ба даст.
Хешро дарбозу худро боз гир,
Дом густар аз ниёзу ноз гир.
Ишқро оташ занӣ, андеша кун,
Рӯбаҳи Ҳақ бошу шерӣ пеша кун.
Хавфи Ҳақ унвони имон асту бас,
Хавфи ғайр аз ширк пинҳон асту бас.

РУКНИ ДУВВУМ: - РИСОЛАТ

Торики офил Бароҳими Халил,
Анбиёро нақши пой ў далил.
Он Худои лам язадро ояте
Дошт дар дил орзуи миллате.
Чӯи ашк аз чашми бехобаш чакид,
То паёми *"Таҳҳаро байтӣ"* шунид.
Баҳри мо вайронае обод кард,
Тоифонро хонае бунёд кард.
То ниҳоли *"Туб алайно"* ғунча баст,
Сурати кори баҳори мо нишаст.
Ҳақ таъоло пайкари мо офарид,
В-аз рисолат дар тани мо ҷон дамид.

Ҳарфи бесавт андар ин олам будем,
Аз рисолат мисраъи мавзун шудем.
Аз рисолат дар ҷаҳон таквини мо,
Аз рисолат дини мо, ойини мо.
Аз рисолат сад ҳазори мо як аст,
Ҷузви мо аз ҷузви мо лоянфак аст.
Он ки шаъни ўст «*яхдӣ ман юрид*»,
Аз рисолат халқа гирди мо кашид.
Ҳалқаи миллат муҳитафзостӣ,
Маркази ў водии Батҳостӣ.

Мо зи ҳукми нисбати ў миллатем,
Аҳли оламо паёми раҳматем.
Аз миёни баҳри ў хезем мо,
Мисли мавҷ аз ҳам намерезем мо.
Умматаш лар ҳирзи девори Ҳарам
Наъразан монанди шерон дар Аҷам.
Маънии ҳарфам кунӣ таҳқиқ агар,
Бингарӣ бо дидаи Сиддиқ агар,
Қуввати қалбу ҷигар гардад Набӣ,
Аз Худо маҳбубтар гардад Набӣ.
Қалби мўъминро китобаш қувват аст,
Ҳикматаш ҳаблулвариди миллат аст.
Зиндагӣ қавм аз дами ў ёфтаст,
Ин саҳар аз офтобаш тофтаст.
Фард аз Ҳақ, миллат аз вай зиндааст,
Аз шуъои меҳри ў тобанда аст.

Аз рисолат ҳамнаво гаштем мо.
Ҳамнафас, ҳаммуддаъо гаштем мо.
Касрати ҳаммуддаъо ваҳдат шавад,
Пухта чун ваҳдат шавад, миллат шавад.
Зинда ҳар касрат зи банди ваҳдат аст,
Ваҳдати муслим зи дини фитрат аст.
Дини фитрат аз Набӣ омӯхтем,
Дар раҳи Ҳақ машъале афрӯхтем.
Ин гуҳар аз баҳри бепоёни ўст,
Мо, ки як ҷонем, аз эҳсони ўст.
То на ин ваҳдат зи дасти мо равад,
Ҳастии мо бо абад ҳамдам шавад.
Пас Худо бар мо шарифат хатм кард,
Бар Расули мо рисолат хатм кард.
Равнақ аз мо маҳфили айёмро,
Ў русулро хатму мо ақвомро.

Хидмати соқигарӣ бо мо гузошт,
Дод моро охирин ҷоме, ки дошт.
"Ло Набӣ баъдӣ" зи эҳсони Худост,
Пардаи номуси дини Мустафост.
Қавмро сармояи қувват аз ў,
Ҳифзи сирри ваҳдати миллат аз ў.
Ҳақ таъоло нақши ҳар даъво шикаст,
То абад Исломро шероза баст.
Дил зи ғайриллаҳ мусалмонбар кунад,
Наъраи *"ло қавма баъдӣ"* мезанад.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ МАҚСУДИ РИСОЛАТИ
МУҲАММАДИЯ ТАШКИЛУ ТАЪСИСИ ҲУРРИЯТУ
МУСОВОТУ УХУВВАТИ БАНИ НАВЪИ ОДАМ АСТ**

Буд инсон дар ҷаҳон инсонпараст,
Нокасу нобудманду зердаст.
Сатвати Кисрову Қайсар раҳзанаш,
Бандҳо дар дасту пову гарданаш.
Коҳину попову султон у амир,
Баҳри як нахчир сад нахчиргир.
Соҳиби аврангу ҳам пири куништ,
Боҷ бар кишти хароби ў навишт.
Дар калисо ускуфи ризвонфурўш,
Баҳри ин сайди забун доме ба дўш.
Барҳаман гул аз хиёбонаш бибурд,
Хирманаш муғзода бо оташ супурд.
Аз ғулумӣ фитрати ў дун шуда,
Нағмаҳо андар найи ў хун шуда.
То амини Ҳақ ба ҳақдорон супурд,
Бандагонро маснади Хоқон супурд.
Шўълаҳо аз мурда хокистар кушод,
Кўҳканро пояи Парвез дод.

Эътибори корбандонро фузуд,
Хочағӣ аз корфармоён рабуд.
Қуввати ў ҳар қуҳанпайкар шикаст,
Навъи инсонро ҳисори тоза баст.

То зи чон андар тани одам дамид,
Бандаро боз аз худовандон харид.
Зодани ў марги дунёи куҳан,
Марги оташхонаву дайру шаман.
Хуррият зод аз замири поки ў,
Ин майи нўшин чакид аз токи ў.
Асри нав, к-ин сад чароғ овардааст,
Чашм дар оғўши ў во кардааст.
Нақши нав бар сафҳаи ҳастӣ кашид,
Уммате гетикушое офарид.
Уммате аз мосиво бегонае,
Бар чароғи Мустафо парвонае.
Уммате аз гармии Ҳақ синатоб,
Заррааш шамъи ҳарими офтоб.
Коинот аз кайфи ў рангин шуда,
Қаблаҳо бутхонаҳои Чин шуда.
Мурсалону анбиё обои ў,
Акрами ў назди Ҳақ атқои ў.
"Кулли мўъмин ихватун" андар дилаш,
Хуррият сармоёи обу гилаш.
Ношикеби имтиёзот омада,
Дар ниҳоди ў мусовот омада.
Ҳамчу сарв озод фарзандони ў,
Пухта аз қолу бало паймони ў.
Сачдаи Ҳақ гул ба симояш зада,
Моҳу анҷум бўса бар пояш зада.

ҲИКОЯТИ БУУБАЙДУ ҶОБОН ДАР МАЊНИИ УХУВВАТИ ИСЛОМИЯ

Шуд асири муслиме андар набард,
Қоиде аз қондони Яздаҷард.
Габри борондидаву айёр буд,
Ҳилаҷўву пурфану маккор буд.
Аз мақоми худ хабардораш накард,
Ҳам зи номи худ хабардораш накард.
Гуфт: меҳоҳам, ки чон бахшӣ маро,
Чун мусалмонон амон бахшӣ маро.
Кард муслим теғро андар наём
Гуфт: хунат рехтан бар ман ҳаром.
Чун Дирафши Ковиёнӣ чок шуд,
Оташи авлоди Сосон хок шуд.
Ошкоро шуд, ки Ҷобон аст ў,
Мири сарбозони Эрон аст ў.
Қатли ў аз мири аскар хостанд,
Аз фиреби ў сухан оростанд.
Буубайд-он сайиди фавҷи Ҳичоз,
Дар дағо аз маш зи лашкар бениёз.
Гуфт: "Эй ёрон, мусалмонем мо,
Тори чангему як оҳангем мо.
Наъраи Ҳайдар навои Бузар аст,
Гарчи аз халқи Билолу Қанбар аст.
Ҳар яке аз мо амини миллат аст,

*Сулҳу кинаш сулҳу кини миллат аст.
Миллат ар гардад асоси ҷони фард,
Аҳди миллат мешавад паймони фард.
Гарчи Ҷобон душмани мо будааст,
Муслиме ёро амон бахшудааст.
Хуни ӯ, эй маъшари Хайру-л-аном,
Бар дами теги мусалмонон ҳаром.»*

ҲИКОЯТИ СУЛТОНИ МУРОД ВА МЕЪМОР ДАР МАЪНИИ МУСОВОТИ ИСЛОМИЯ

Буд меъморе зи иқлими Хучанд,
Дар фанни таъмир номи ӯ баланд.
Соҳт он санъатгари фарҳодзод
Масҷиде аз ҳукми Султони Мурод.
Хуш наёмад шоҳро таъмири ӯ,
Хашмгин гардид аз тақсири ӯ.
Оташи сўзанда аз хашмаш чакид,
Дасти он бечора аз ханҷар бурид.
Ҷўйи хун аз соъиди меъмор рафт,
Пеши қозӣ нотавону зор рафт.
Он ҳунарманде, ки дасташ санг суфт,
Достони ҷаври Султон боз гуфт.
Гуфт: "Эй пайгоми Ҳақ гуфтори ту,
Ҳифзи ойини Муҳаммад кори ту.
Суфтагӯши сатвати шоҳон наям,
Қатъ кун аз рӯйи Куръон даъвиям».
Қозии одил ба дандон хаста лаб,

Кард шахро дар ҳузури худ талаб.
Ранги шаҳ аз ҳайбати Қуръон парид,
Пеши қозӣ чун хатокорон расид,
Аз хичолат дида бар по дӯхта,
Орази ў лолаҳо андӯхта.
Як тараф фарёдии даъвогаре,
Як тараф шоҳаншаҳи гардунфаре.
Гуфт шаҳ: *"Аз карда хичлат бурдаам,
Эътироф аз чурми худ овардаам"*.
Гуфт қозӣ: *"Филқасос омад ҳаёт,
Зиндагӣ гирад ба ин қонун субот."*
Абди муслим камтар аз аҳрор нест,
Хуни шаҳ рангинтар аз меъмор нест.

Чун Мурод ин ояти маҳкам шунид,
Дасти хеш аз остин берун кашид.
Муддаъиро тоби хомӯшӣ намонд,
Ояти *"би-л-адли ва-л-аҳсонӣ"* хонд.
Гуфт: *"Аз баҳри Худо бахшидамаш,
Аз барои Мустафо бахшидамаш."*
Ёфт мӯре бар Сулаймоне зафар,
Сатвати ойини Пайғамбар нигар.
Пеши Қуръон бандаву мавло якест,
Бурёву маснади дебо якест.

ДАР МАЪНИИ ҲУРРИЯТИ ИСЛОМИЯ ВА СИРРИ ҲОДИСАИ КАРБАЛО

Ҳар ки паймон бо "ҳув-ал-мавҷуд" баст,
Гарданаш аз банди ҳар маъбуд раст.
Мӯъмин аз ишқ асту ишқ аз мӯъмин аст,
Ишқро номумкини мо мумкин аст.
Ақл саффоқ асту ў саффоқтар,
Поктар, чолоқтар, бебоқтар.
Ақл дар печоки асбобу илал,
Ишқ чавгонбози майдони амал.
Ишқ сайд аз зӯри бозу афканад,
Ақл маккор асту доме мезанад.
Ақро сармоя аз бими шак аст,
Ишқро азму яқин лоянфак аст.
Он кунад таъмир, то вайрон кунад,
Ин кунад вайрон, ки ободон кунад.
Ақл чун бод аст арзон дар ҷаҳон,
Ишқ камёбу баҳои ў гарон.
Ақл маҳкам аз асоси чуну чанд,
Ишқ урён аз либоси чуну чанд,
Ақл мегӯяд, ки худро пеш кун,
Ишқ гӯяд: имтиҳони хеш кун.
Ақл бо ғайр ошно аз иктисоб,
Ишқ аз фазл асту бо худ дар ҳисоб.
Ақл гӯяд: шод шав, обод шав,
Ишқ гӯяд: банда шав, озод шав.
Ишқро ороми ҷон ҳуррият аст,
Ноқаашро сорбон ҳуррият аст.
Он шунидастӣ, ки ҳангоми набард,

Ишқ бо ақли ҳаваспарвар чӣ кард?
Он имоми ошиқон Пури Батул,
Сарви озоде зи бустони Расул.
Аллаҳ-Аллаҳ бои бисмиллаҳ падар
Маънии "зибҳун азим" омад писар.
Баҳри он шаҳзодаи хайрулмилал,
Дӯш "Хатму-л-мурсалин неъма-л-чамал."
Сурхрӯ ишқи ғаюр аз хуни ў,
Шўхии ин мисраъ аз мазмуни ў.
Дар миёни уммат он кайвонҷаноб,
Ҳамчу ҳарфи "Қул ҳуваллаҳ" дар Китоб.
Мўсиву Фиръавну Шаббиру Язид,
Ин ду қувват аз ҳаёт ояд падида.
Зинда Ҳақ аз қуввати Шаббирӣ аст.
Ботил охир доғи ҳасратмири аст.
Чун хилофат ришта аз Қуръон гусехт,
Хурриятро захр андар ком рехт.
Хост он сарчилваи Хайрулдумам,
Чун саҳоби қибла борон дар қадам.
Бар замини Карбало бориду рафт,
Лола дар вайронаҳо кориду рафт.
То қиёмат қатъи истибдод кард,
Мавҷи хуни ў чаман эҷод кард.
Баҳри Ҳақ дар хоку хун ғалтидааст,
Пас бинои "ло илаҳ" гардидааст.

Муддаъояш салтанат будӣ агар,

Худ накардї бо чунин сомон сафар.
Душманон чун реги сахро лотабад,
Дўстони ў ба Яздон ҳамадад.
Сирри Иброҳиму Исмоил буд,
Яъне он иҷмолро тафсил буд.
Азми ў чун кўҳсорон устувор,
Пойдору тундсайру комгор.
Теғ баҳри иззати дин асту бас,
Мақсади ў ҳифзи ойин асту бас.
Мосивуллахро мусалмон банда нест,
Пеши Фиръавне сараш афканда нест.
Хуни ў тафсири ин асрор кард,
Миллати хобидаро бедор кард.
Теғи «ло» чун аз миён берун кашид,
Аз рағи арбоби ботил хун кашид.
Нақши «иллаллоҳ» бар сахро навишт,
Сатри унвони наҷоти мо навишт.
Рамзи Қуръон аз Ҳусайн омўхтем,
З-оташи ў шўълаҳо афрўхтем.
Шавкати Шому фари Бағдод рафт,
Сатвати Ғарнота ҳам аз ёд рафт
Тори мо аз захмааш ларзон ҳанўз,
Тоза аз такбири ў имон ҳанўз.
Эй сабо, эй пайки дурафтодагон,
Ашки мо бар хоки поки ў расон.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ ЧУН МИЛЛАТИ
МУҲАММАДИЯ МУАССИС БАР ТАВҲИДУ
РИСОЛАТ АСТ, ПАС НИҲОЯТИ МАКОНӢ
НАДОРАД**

Чавҳари мо бо мақоме баста нест.
Бодаи тундаш ба ҷоме баста нест.
Ҳиндиву чинӣ сафоли ҷоми мост,
Румиву шомӣ гили андоми мост.
Қалби мо аз Ҳинду Руму Шом нест,
Марзу буми ӯ ба ҷуз Ислом нест.
Пеши Пайғамбар чу каъби покзод
Ҳадяе овард аз Бонат Суъод
Дар санояш гавҳари шабтоб суфт,
Сайфи маслул аз сиюфу-л-Ҳинд гуфт.
Он мақомаш бартар аз чархи баланд,
Н-омадаш нисбат ба иқлиме писанд.
Гуфт: «Сайфун мин сиюфиллоҳ» гӯ,
Ҳақпарастӣ, ҷуз ба роҳи Ҳақ мапӯ.
Ҳамчунон он роздони ҷузву кул,
Гарди пояш сурмаи чашми Расул.
Гуфт бо уммат: "Зи дунёи шумо,
Дӯст дорам тоғату тибу нисо".
Гар туро завқи маъонӣ раҳнамоист,
Нуктае пӯшида дар ҳарфи "шумо"-ст.
Яъне он шамъи шабистони вучуд,
Буд дар дунёву аз дунё набуд.
Чилваи ӯ қудсиёнро синасӯз,

Буд андар обу гил одам ҳанӯз.
Ман надонам марзу буми ў кучост,
Ин қадар донам, ки бо мо ошноост.
Ин аносирро чаҳони мо шумурд,
Хештанро меҳмони мо шумурд.
3-он ки мо аз сина қон гум кардаем,
Хешро дар хоқдон гум кардаем.
Муслим астӣ, дил ба иқлиме мабанд,
Гум машав андар чаҳони чуну чанд,
Менагунҷад муслим андар марзу бум,
Дар дили ў ёва гардад Шому Рум.

Дил ба даст овар, ки дар паҳнои дил,
Мешавад гум ин сарои обу гил.
Уқдаи қавмияти муслим кушуд,
Аз ватан оқои мо хичрат намуд.
Ҳикматаш як миллати гетинавард,
Бар асоси калмае таъмир кард.
То зи баҳшишҳои он Султони дин
Масҷиди мо шуд ҳама рӯи замин.
Он ки дар Қуръон Худо ўро сугуд,
Он ки ҳифзи чони ў мавбӯд буд.
Душманон бедаступо аз ҳайбаташ,
Ларза бар тан аз шукӯҳи фитраташ.
Пас чаро аз маскани обо гурехт?
Ту гумон дорӣ, ки аз аъдо гурехт?
Қиссагӯён Ҳақ зи мо пӯшидаанд,

Маънии ҳичрат ғалат фаҳмидаанд.
Ҳичрат ойини ҳаёти муслим аст,
Ин зи асбоби суботи муслим аст.
Маънии ў аз тунукобе рам аст,
Тарки шабнам баҳри тасхири ям аст.
Бигзар аз гул, гулситон мақсуди туст,
Ин зиён пероябанди суди туст.
Меҳрро озода рафтан обрўст,
Арсаи офоқ зери пои ўст.
Ҳамчу чў сармоя аз борон махоҳ,
Бекарон шав, дар ҷаҳон поён махоҳ.
Буд баҳри талхрў як содадашт,
Соҳиле варзиду аз шарм об гашт.
Боядат оҳанг тасхири ҳама,
То ту мебошӣ фарогири ҳама.
Сурати моҳӣ ба баҳр обод шав,
Яъне аз қайди мақом озод шав.
Ҳар кӣ аз қайди чиҳот озод шуд,
Чун фалак дар шаш чиҳат обод шуд.
Бўи гул аз тарки гул ҷавлонгар аст,
Дар фароҳои чаман худгустар аст.
Эй, ки як ҷо дар чаман андохтӣ,
Мисли булбул бо гуле дарсохтӣ.
Чун сабо бори қабул аз дўш гир,
Гулшан андар ҳалқаи оғўш гир.
Аз фиреби асри нав хушёр бош,
Раҳ фитад, эй роҳрав, хушёр бош!

ДАР МАЪНИИ ИН КИ ВАТАН АСОСИ МИЛЛАТ НЕСТ

Ончунон қатъи ухувват кардаанд,
Бар ватан таъмири миллат кардаанд.
То ватанро шамъи маҳфил сохтанд,
Навъи инсонро қабоил сохтанд,
Чаннате чустанд дар биъса-л-қарор,
То *"аҳаллу қавмаҳум дора-л-бавор"*.
Ин шаҷар чаннат зи олам будааст,
Талхии пайкор бор овардааст.
Мардумӣ андар чаҳон афсона шуд,
Одамӣ аз одамӣ бегона шуд.
Рӯҳ аз тан рафту ҳафт андом монд,
Одамият гум шуду ақвом монд.
То сиёсат маснади мазҳаб гирифт,
Ин шаҷар дар гулшани Мағриб гирифт.
Қиссаи дини масеҳой фусурд,
Шўълаи шамъи калисоӣ фусурд.
Ускуф аз бетоқатӣ дармондае,
Мўхраҳо аз каф бурун афшондае.
Қавми Исо бар калисо по зада,
Нақди ойини чалипо во зада.

Даҳрият чун ҷомаи мазҳаб дарид,
Мурсале аз ҳазрати шайтон расид.
Он филорансовии ботилпараст,

Сурмаи ў дидаи мардум шикаст.
Нусхае баҳри шаҳаншоҳон навишт,
Дар гили мо донаи пайкор кишт.
Фитрати ў сўйи зулмат бурда рахт,
Ҳақ зи теғи хомаи ў лахт-лахт.
Бутгаре монанди Озар пешааш,
Баст нақши тозае андешааш.
Мамлакатро дини ў маъбуд сохт,
Фикри ў мазмумро маҳмуд сохт.
Бўса то бар пойи ин маъбуд зад,
Нақди Ҳақро бар аёри суд зад.
Ботил аз таълими ў болидааст,
Ҳилаандозӣ фане гардидааст.
Тарҳи тадбири забунфарҷом рехт,
Ин хасак дар ҷодаи айём рехт.
Шаб ба чашми аҳди олам чидааст,
Маслиҳат тазвиirro номидааст.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ МИЛЛАТИ МУҲАММАДИЯ
НИҶОЯТИ ЗАМОНӢ ҲАМ НАДОРАД, КИ
ДАВОМИ ИН МИЛЛАТИ ШАРИФА МАВЪУД АСТ**

Дар баҳорон ҷўши булбул дидаӣ?
Растахези ғунчаву гул дидаӣ?
Чун арўсон ғунчаҳо ороста,
Аз замин як шаҳри анҷум хоста.
Сабза аз ашки саҳар шўидаӣ?
Аз суруди оби ҷў хобидаӣ?

Ғунчае бармедамад аз шохсор,
Гирадаш боди насим андар канор.

Ғунчае аз дасти гулчин хун шавад,
Аз чаман монанди бӯ берун шавад.
Баст қумрӣ ошён, булбул парид,
Қатраи шабнам расиду бӯ рамид.
Рухсати сад лолаи нопойдор,
Кам насозад равнақи фасли баҳор.
Аз зиён ганчи фаровонаш ҳамон,
Маҳфили гулҳои хандонаш ҳамон.
Фасли гул аз настаран боқитар аст,
Аз гулу сарву суман боқитар аст.
Кони гавҳарпарварӣ, гавҳаргарӣ
Кам нагардад аз шикасти гавҳарӣ.
Субҳ аз Машрик, зи Мағриб шом рафт,
Ҷоми садрӯз аз хуми айём рафт.
Бодаҳо хӯрданду саҳбо боқӣ аст,
Дӯшҳо хун гашту фардо боқӣ аст.
Ҳамчунон аз фардҳои пайсипар
Ҳаст тақвими умам пояндатар.
Дар сафар ёр асту сӯҳбатқоим аст,
Фард раҳгир асту миллат қоим аст.
Зоти ӯ дигар, сифоташ дигар аст,
Суннати марғу ҳаёташ дигар аст.
Фард бармехезад аз мушти гиле,
Қавм зояд аз дили соҳибдиле.

Фард нури шасту ҳафтод асту бас,
Қавро сад сол мисли як нафас.
Зинда фард аз иртиботи чону тан,
Зинда қавм аз ҳифзи номуси кӯҳан.
Марги фард аз хушкии рӯди ҳаёт,
Марги қавм аз тарки мақсуди ҳаёт,
Гарчи миллат ҳам бимирад мисли фард,
Аз аҷал фармон пазирад мисли фард.

Уммати муслим зи оёти Худост,
Аслаш аз ҳангомаи "*қолу балост*".
Аз аҷал ин қавм бепарвостӣ,
Устувор аз «*наҳну наззалностӣ*».
Зикри қоим аз қиёми зокир аст,
Аз давоми ӯ давоми зокир аст.
То Худо "*ан йутфиу*" фармудааст,
Аз фусурдан ин чароғ осудааст.
Уммате дар ҳақпарастӣ комиле,
Уммате маҳбуби ҳар соҳибдиле.
Ҳақ бурун овард ин теғи асил,
Аз паёми орзуҳои Халил.
То садоқат зинда гардад аз дамаш,
Ғайри Ҳақ сӯзад зи барқи пайҳамаш.
Мо, ки тавҳиду Худоро ҳуҷҷатем,
Ҳофизи рамзи китобу ҳикматем.
Осмон бо мо сари пайкор дошт,
Дар бағал як фитнаи тотор дошт.

Бандҳо аз по кушуд он фитнаро,
Бар сари мо озмуд он фитнаро.
Фитнае помоли роҳаш маҳшаре,
Куштаи теги нигоҳаш маҳшаре.
Хуфта сад ошӯб дар оғӯши ӯ,
Субҳи имрӯзӣ назояд дӯши ӯ.
Сатвати муслим ба хоку хун тапид,
Дид Бағдод, он чи Румо ҳам надид.
Ту магар аз чархи качрафтор пурс,
3-он навойини куҳанпиндор пурс.
Оташи тоториён гулзори кист?
Шӯълаҳои ӯ гули дастори кист?
3-он ки моро фитрати Иброҳимист,
Ҳам ба Мавло нисбати Иброҳимист.

Аз таҳи оташ барандозем гул,
Нори ҳар Намрудро созем гул.
Шӯълаҳои инқилоби рӯзгор
Чун ба боғи мо расад, гардад баҳор.
Румиёро гарм бозоре намонд,
Он чаҳонгирӣ, чаҳондорӣ намонд.
Шишаи Сосониён дар хун нишаст,
Равнақи хумхонаи Юнон шикаст.
Миср ҳам дар имтиҳон ноком монд,
Устухони ӯ таҳи аҳром монд.
Дар чаҳон бонги азон будасту ҳаст,
Миллати исломиён будасту ҳаст.

Ишқ ойини ҳаёти олам аст,
Имтизоҷи солимоти олам аст.
Ишқ аз сўзи дили мо зинда аст,
Аз шарори "ло илаҳ" тобанда аст.
Гарчи мисли ғунча дилгирем мо,
Гулситон мирад, агар мирем мо.

ДАР МАЪНИИ ИН КИ НИЗОМИ МИЛЛАТ ҒАЙР АЗ ОЙИН СУРАТ НАБАНДАД ВА ОЙИНИ МИЛЛАТИ МУҲАММАДИЯ ҚУРЪОН АСТ

Миллатеро рафт чун ойин зи даст,
Мисли хок аҷзои ӯ аз ҳам шикаст.
Ҳастии муслим зи ойин асту бас,
Ботини дини Набӣ ин асту бас.
Барг гул шуд, чун зи ойин баста шуд,
Гул зи ойин баста шуд, гулдаста шуд.
Нағма аз забти садо пайдостӣ,
Забт чун рафт аз садо, ғавғостӣ.
Дар гулӯйи мо нафас мавҷи ҳавост,
Чун ҳаво побанди най гардад, навост.

Ту ҳамедонӣ, ки ойини ту чист?
Зери гардун сирри тамкини ту чист?
Он китоби зинда-Қуръони ҳаким
Ҳикмати ӯ лоязол асту қадим.
Нусхаи асрори таквини ҳаёт,
Бесубот аз қувваташ гирад субот.

Ҳарфи ўро райб не, табдил не,
Ояташ шармандаи таъвил не.
Пухтатар савдои хом аз зўри ў,
Дарфитад бо санг чом аз зўри ў.
Мебарад побанду озод оварад,
Сайдбандонро ба фарёд оварад.
Навъи инсонро паёми охири,
Ҳомили ў Раҳматун ли-л-оламин.
Арҷ мегирад аз ў ноарҷманд,
Бандаро аз сачда созад сарбаланд.
Раҳзанон аз ҳифзи ў роҳбар шуданд,
Аз китобе соҳиби дафтар шуданд.
Даштпаймоён зи тоби як чароғ,
Сад таҷаллӣ аз улум андар димоғ.
Он ки дўши кўҳбораш барнатофт,
Сатвати ў заҳраи гардун шикофт.
Бимгар он сармояи омоли мо,
Гунҷад андар синаи атфоли мо.
Он чигартоби биёбони камоб,
Чашми ў аҳмар зи сўзи офтоб.
Хуштар аз оҳу рами ҷаммозааш,
Гарм чун оташ дами ҷаммозааш.
Раҳти хоб афканда дар зери нахил,
Субҳдам бедор аз бонги раҳил.
Дашти сайр аз бому дар ноошно,
Ҳарзагарду аз ҳазар ноошно.

То дилаш аз гармии Қуръон тапид,
Мавҷи бетобаш чу гавҳар орамид.
Хонд з-оёти мубини ў сабақ,
Банда омад, хоҷа рафт аз пеши Ҳақ.
Аз ҷаҳонбонӣ навозад сози ў,
Маснади Ҷам гашт поандози ў.
Шаҳрҳо аз гарди пояш рехтанд,
Сад чаман аз як гулаш ангехтанд.
Эй гирифтори русум имони ту,
Шеваҳои кофирӣ зиндони ту.
Қатъ кардӣ амри худро дар зубур,
Ҷодапаймои «ило шайъи-н-нукур».
Гар ту мехоҳӣ мусалмон зистан,
Нест мумкин ҷуз ба Қуръон зистан.
Сўфии пашминапӯши ҳолмаст
Аз шаробу нағмаи қаввол маст.
Оташ аз шеъри Ироқӣ дар дилаш,
Дарнамесозад ба Қуръон маҳфилаш.
Аз кудоҳу бӯрӯ тоҷу сарир,
Фақри ў аз хонақоҳон бочгир.
Воъизи дастонзани афсонабанд,
Маънии ў пасту ҳарфи ў баланд.
Аз хатибу дайламӣ гуфтори ў,
Бо заъифу шозу мурсал кори ў.
Аз тиловат бар ту Ҳақ дорад Китоб,
Ту аз ў коме, ки мехоҳӣ, биёб.

ДАР МАЪНИИ ИН КИ ДАР ЗАМОНАИ
ИНҲИТОТ ТАҚЛИД АЗ ИЧТИҲОД
АВЛОТАР АСТ

Аҳди ҳозир фитнаҳо зери сар аст,
Табъи нопарвои ӯ офатгар аст.
Базми ақвоми куҳан барҳам аз ӯ,
Шохсори зиндагӣ бе нам аз ӯ.
Ҷилвааш моро зи мо бегона кард,
Сози моро аз наво бегона кард.
Аз дили мо оташи дерина бурд,
Нуру нори "ло илаҳ" аз сина бурд.
Музмаҳил гардад чу тақвими ҳаёт,
Миллат аз тақлид мегирад субот.
Роҳи обо рав, ки ин ҷамъият аст,
Маънии тақлид забти миллат аст.
Дар хазон, эй бенасиб аз баргу бор,
Аз шаҷар мағсил ба уммеди баҳор.
Баҳр гум кардӣ, зиёнандеш бош,
Ҳофизи ҷӯйи камоби хеш бош!
Шояд аз сели кӯҳистон бархӯрӣ,
Боз дар оғуш тӯфон парварӣ.
Пайкарат дорад агар ҷони басир,
Ибрат аз аҳволи Исроил гир.
Гарму сарди рӯзгори ӯ нигар,
Сахтии ҷони низори ӯ нигар.
Хун гаронсайр аст дар рағҳои ӯ,

Санги сад даҳлезу як симои ў.
Панҷаи гардун чу ангураш фишурд,
Ёдгори Мӯсиву Ҳорун намурд.
Аз навои оташинаш рафт сўз,
Лекин андар сина дам дорад ханўз.
З-он ки чун ҷамъияташ аз ҳам шикаст,
Ҷуз ба роҳи рафтагон маҳмил набаст.
Эй парешон маҳфили деринаат.
Мурд шамъи зиндагӣ дар синаат.
Нақш бар дил маънии тавҳид кун,
Чораи кори худ аз тақлид кун.

Иҷтиҳод андар замони инҳитот
Қавмро барҳам ҳамепечад бисот.
З-иҷтиҳоди олимони камназар
Иқтидо бар рафтагон маҳфузтар.
Ақли обоят ҳавасфарсуда нест,
Кори покон аз ғараз олуда нест.
Фикрашон ресад ҳаме бориктар.
Варъашон бо Мустафо наздиктар.
Завқи Ҷаъфар, ковиши Розӣ намонд,
Обрӯи миллати тозӣ намонд.
Танг бар мо раҳгузори дин шудааст,
Ҳар лаъиме роздори дин шудааст.
Эй, ки аз асрори дин бегонаӣ,
Бо як ойин соз, агар фарзонаӣ.
Ман шундастам зи наббози ҳаёт,

Ихтилофи туст миқрози ҳаёт.
Аз яқойини мусалмон зиндааст,
Пайкари миллат зи Қуръон зиндааст.
Мо ҳама хоку дили огоҳ ўст,
Эътисомаш кун, ки ҳаблуллоҳ ўст.
Чун гуҳар дар риштаи ў суфта шав
Варна монанди ғубор ошуфта шав.

ДАР МАЪНИИ ИН КИ ПУХТАГИИ СИРАТИ МИЛЛИЯ АЗ ИТТИБОЪИ ОЙИНИ ИЛОҲИЯ АСТ

Дар шарият маънии дигар маҷӯ,
Ғайри зав дар ботини гавҳар маҷӯ,
Ин гуҳарро худ Худо гавҳаргар аст,
Зоҳираш гавҳар, бутунаш гавҳар аст.
Илми Ҳақ, ғайр аз шарият ҳеҷ нест,
Асли суннат чуз муҳаббат ҳеҷ нест.
Фардро шаръ аст мирқоти яқин,
Пухтатар аз вай мақомоти яқин.
Миллат аз ойини Ҳақ гирад низом,
Аз низоми маҳкаме хезад давом.
Қудрат андар илми ў пайдостӣ,
Ҳам асову ҳам яди байзостӣ.
Бо ту гўям, сирри Ислому аст шаръ,
Шаръ оғоз асту анҷом аст шаръ.
Эй, ки бошӣ ҳикмати динро амин,
Бо ту гўям нуктаи шаръи мубин.
Чун касе гардад музоҳим бесабаб,

Бо мусалмон дар адои мустаҳаб.
Мустаҳабро фарз гардонидаанд,
Зиндагиро айни қудрат дидаанд.
Рӯзи ҳайчо лашкари аъдо агар,
Бар гумони сулҳ гардад бехатар.
Гирад осон рӯзгори хешро,
Бишканад ҳисну ҳисори хешро.
То нагирад боз кори ӯ низом,
То Хутан бар кишвараш омад ҳаром.
Сирри ин фармони Ҳақ донӣ, ки чист?
Зистан андар хатарҳо зиндагист.
Шаръ меҳоҳад, ки чун ойӣ ба ҷанг,
Шўъла гардӣ, вошикофӣ коми санг.
Озмояд қуввати бозӯи ту,
Мениҳад Алванд пеши рӯи ту,
Боз гӯяд: сурма соз Алвандро,
Аз тафи ханҷар гудоз Алвандро.
Нест меше нотавоне, лоғаре,
Дархӯри сарпанҷаи шери наре.
Боз чун бо саъва хўгар мешавад,
Аз шикори худ забунтар мешавад.
Шореъи ойин шиноси хубу зишт,
Баҳри ту ин нусхаи қудрат навишт.

Аз амал оҳан асаб месозадат,
Ҷои хубе дар ҷаҳон андозадат.
Хаста бошӣ, устуворат мекунад,

Пухта мисли кўҳсорат мекунад,
Ҳаст дини Мустафо дини ҳаёт,
Шаръи ӯ тафсири ойини ҳаёт.
Гар заминӣ, осмон созад туро,
Он чи Ҳақ меҳоҳад, он созад туро.
Сайқалаш ойина созад сангро,
Аз дили оҳан рабояд зангро.
То шиъори Мустафо аз даст рафт,
Қавмро рамзи бақо аз даст рафт.
Он ниҳоли сарбаланду устувор,
Муслими саҳрои уштурсавор,
Пой то дар водии Батҳо гирифт,
Тарбият аз гармии саҳро гирифт.
Ончунон коҳид аз боди Ачам,
Ҳамчу най гардид аз боди Ачам.
Он, ки кушти шерро чун гўсфанд,
Гашт аз помоли мўре дардманд.
Он, ки аз такбири ӯ санг об гашт,
Аз сафири булбуле бетоб гашт.
Он, ки аз маш кўҳро коҳе шумурд,
Бо таваккул дасту пой худ супурд.
Он, ки зарбаш гардани аъдо шикаст,
Қалби хеш аз зарбҳои сина хаст.
Он, ки гомаш нақши сад ҳангома баст,
Пой андар гўшаи узлат шикаст.
Он, ки фармонаш ҷаҳонро ногузир,
Бар дараш Искандару Доро фақир.

Кўшиши ў бо қаноъат соз кард,
То ба кашкули гадоӣ ноз кард.

Шайх Аҳмад Сайиди гардунчаноб,
Косибӣ нур аз замираш офтоб.
Гул, ки мепўшад мазори поки ў,
"Ло илаҳ" гўён дамад аз хоки ў.
Бо муриде гуфт: "Эй ҷони падар,
Аз хайлоти Аҷам бояд ҳазар!!
З-он ки фикраш гарчи аз гардун гузашт,
Аз ҳади дини Набӣ берун гузашт."
Эй бародар, ин насиҳат гўш кун,
Панди он оқои миллат гўш кун.
Қалбро з-ин ҳарфи ҳақ гардон қавӣ,
Бо Араб дарсоз, то муслим шавӣ.

ДАР МАЪНИИ ИН КИ ҲУСНИ СИРАТИ МИЛЛИЯ АЗ ТААДДУБ БА ОДОБИ МУҲАММАДИЯ АСТ

Соиле мисли қазои мубраме
Бар дари мо зад садои пайҳаме.
Аз ғазаб чўбе шикастам бар сараш,
Ҳосили дарюза афтод аз бараш.
Ақл дар оғози айёми шабоб
Менаяндешад савобу носавоб.
Аз мизочи ман падар озурда гашт,
Лолазори чехрааш афсурда гашт.

Бар лабаш оҳи чигартобе расид,
Дар миёни синаи ӯ дил тапид.
Кавкабе дар чашми ӯ гардиду рехт,
Бар сари мижгон даме тобиду рехт.
Ҳамчу он мурғе, ки дар фасли хазон
Ларзад аз боди саҳар дар ошён.
Дар танам ларзид чони ғофилам,
Рафт Лайлои шикеб аз маҳмилам.
Гуфт: Фардо уммати Хайруррасул
Чамъ гардад пеши он Мавлои кул.
Ғозиёни миллати байзои ӯ,
Ҳофизони ҳикмати раънои ӯ,
Ҳам шаҳидоне, ки динро хуччатанд,
Мисли анҷум дар фазои миллатанд.
Зоҳидону ошиқони дилфигор,
Олимону осиёни шармсор.
Дар миёни анҷуман гардад баланд,
Нолаҳои ин гадои дардманд.
Эй сиротат мушкил аз бемаркабӣ,
Ман чӣ гӯям, чун маро пурсад Набӣ!"
*"Ҳақ ҷавони муслиме бо ту супурд,
К-ӯ насибе аз дабистонам набурд.
Аз ту ин як кор осон ҳам нашуд,
Яъне он анбори гил одам нашуд".*
Дар маломат нармгуфтор он карим,
Ман раҳини хичлату уммеду бим.
Андаке андешу ёд ор, эй писар,

Иҷтимоъи уммати Хайрулбашар.
Боз ин риши сапеди ман нигар,
Ларзаи биму умеди ман нигар.
Бар падар ин чаври нозебо макун,
Пеши Мавло бандаро расво макун.
Ғунчае аз шохсори Мустафо,
Гул шав аз боди баҳори Мустафо.
Аз баҳораш рангу бӯ бояд гирифт,
Баҳрае аз хулқи ӯ бояд гирифт.
Муршиди Румӣ чи хуш фармудааст,
Он ки ям дар қатрааш осудааст:
*"Магсил аз Хатмуррасул айёми хеш,
Тақя кам кун бар фану бар гоми хеш."*⁵

Фитрати муслим саропо шавқат аст,
Дар чаҳон дасту забонаш раҳмат аст.
Он ки маҳтоб аз сарангушташ дуним,
Раҳмати ӯ ому ахлоқаш азим.
Аз мақоми ӯ агар дур истӣ,
Аз миёни маъшари мо нестӣ.
Ту, ки мурғи бӯстони мостӣ,
Ҳам сафиру ҳам забони мостӣ.
Нағмае дорӣ агар, танҳо мазан,
Ҷуз ба шохи бӯстони мо мазан.
Ҳарчӣ ҳаст аз зиндагӣ сармоядор,
Мирад андар унсури носозгор.

⁵ Ин байт аз Љалолиддини Румист.

Булбул астӣ, дар чаман парвоз кун.
Нағмае бо ҳамнавоён соз кун.
В-ар уқоб астӣ, таҳи дарё мазӣ,
Чуз ба хилватхонаи саҳро мазӣ.
Кавкабӣ? Метоб бар гардуни хеш,
По манеҳ берун зи пиромуни хеш.
Қатраи обе гар аз найсон барӣ,
Дар фазои бўстонаш парварӣ.
То мисоли шабнам аз файзи баҳор
Ғунчаи тангаш бигирад дар канор.
Аз шуъои осмон тоби саҳар,
К-аз фусунаш ғунча мебандад шаҷар.
Унсури нам баркашӣ аз ҷавҳараш,
Завқи рам аз солимоти музтараш.
Гавҳарат чуз мавчи обе ҳеч нест,
Саъйи ту ғайр аз саробе ҳеч нест.
Дар ям андозаш, ки гардад гавҳаре,
Тоби ў дарзад чу тоби ахтаре.
Қатраи найсон, ки маҳчур аз ям аст,
Назри хошоке мисоли шабнам аст.

Тинати поки мусалмон гавҳар аст,
Обу тобаш аз ями Пайғамбар аст.

Оби найсонӣ, ба оғӯшаш даро,
В-аз миёни қулзумаш гавҳар баро.
Дар ҷаҳон равшантар аз хуршед шав,

Соҳиби тобонии ҷовид шав.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ ҲАЁТИ МИЛЛИЯ
МАРКАЗИ МАҲСУС МЕХОҲАД ВА МАРКАЗИ
МИЛЛАТИ ИСЛОМИЯ БАЙТУЛҲАРОМ АСТ**

Мекушоям уқда аз кори ҳаёт,
Созамат огоҳи асрори ҳаёт.
Чун хаёл аз худ рамидан пешааш,
Аз ҷиҳат доман кашидан пешааш.
Дар ҷаҳони деру зуд ояд чӣ сон?
Вақти ў фардову дӣ зояд чӣ сон?
Гар назар дорӣ, яке бар худ нигар,
Чуз рами пайҳам най, эй беҳабар.
То намояд тоби номашҳуди хеш,
Шўълаи ў пардабанд аз дуди хеш.
Сайри ўро то сукун бинад назар,
Мавҷи ҷўяш баста омад дар гуҳар.
Оташи ў дам ба хеш андар кашид,
Лола гардиду зи шохе бардамид.
Фикри хоми ту гаронхез асту ланг,
Тўҳмати гул баст бар парвози ранг.
Зиндагӣ мурғи нишемансоз нест,
Тоириранг асту чуз парвоз нест.
Дар қафас вомондаву озод ҳам
Бо навоҳо мезанад фарёд ҳам.
Аз параш парвоз шўяд дамбадам,
Чораи худ карда ҷўяд дамбадам.

Уқдаҳо худ мезанад дар кори хеш,
Боз осон мекунад душвори хеш.
По ба гил гардад ҳаёти тезгом.
То ду боло гардадаш завқи хиром.
Созҳо хобида андар сӯзи ў,
Дўшу фардо зодаи имрӯзи ў.
Дамбадам мушқилтару осонгузор,
Дамбадам навофарину тозакор.
Гарчи мисли бӯ саропояш рам аст,
Чун ватан дар синае гирад, дам аст.
Риштаҳои хешро бар худ танад,
Тукмае гардад, гиреҳ бар худ занад.
Дар гиреҳ чун дона дорад баргу бар,
Чашм бар худ во кунад, гардад шаҷар.
Хилъате аз обу гил пайдо кунад,
Дасту пову чашму дил пайдо кунад.
Хилват андар тан гузинад зиндагӣ,
Анчуманҳо офаринад зиндагӣ.
Ҳамчунон ойини милоди умам,
Зиндагӣ бар марказе ояд ба ҳам,
Ҳалқаро марказ чу қон дар пайкар аст,
Хатти ў дар нуқтаи ў музмар аст.
Қавро рабту низом аз марказе,
Рӯзгорашро давом аз марказе.
Роздору рози мо Байтулҳарам,
Сӯзи мо, ҳам сози мо Байтулҳарам.
Чун нафас дар синаи ў парварем,

Чони ширин аст ў, мо пайкарем.
Тозарў бўстони мо аз шабнамаш,
Мазраъи мо обгир аз Замзамаш.
Тобдор аз зарраҳояш офтоб,
Дтазан андар фазояш офтоб.

Даъвии ўро далел астем мо,
Аз Бароҳини Халил астем мо.
Дар чаҳон моро баландовоза кард,
Во худуси мо қидам шероза кард.
Миллати байзо зи тавфаш ҳамнафас,
Ҳамчу субҳи офтоб андар қафас.
Аз ҳисоби ў яке бисёрият,
Пухта аз банди яке худдорият.
Ту зи пайванди ҳариме зиндаӣ,
То тавофи ў кунӣ, пояндаӣ.
Дар чаҳон чони умам чамъият аст,
Дар нигар сирри Ҳарам чамъият аст.
Ибрате, эй муслими равшанзамир,
Аз маоли уммати Мўсо бигир.
Дод чун он қавм марказро зи даст,
Риштаи чамъияти миллат шикаст.
Он ки болид андар оғўши Расул,
Їузви ў донандаи асрори кул.
Даҳр селе бар баногўшаш кашид,
Зиндагӣ хун гашту аз чашмаш чакид.
Рафт нам аз решаҳои токи ў,

Беди Мачнун ҳам нарӯяд хоки ў.
Аз гули ғурбат забонгумкардае,
Ҳам наво, ҳам ошён гумкардае.
Шамъ мурду навҳахон парвонааш,
Мушти хокам ларзад аз афсонааш.
Эй зи теги ҷаври гардун хастатан,
Эй асири илтибосу ваҳму зан(н).
Пираҳанро чомаи эҳром кун,
Субҳ пайдо аз ғубори шом кун.
Мисли обо ғарқ андар сачда шав,
Ончунон гум шав, ки яксар сачда шав.

Муслими пешин ниёзе офарид,
То ба нози оламошӯбе расид.
Дар раҳи Ҳақ по ба нӯки хор ҳаст,
Гулситон дар гӯшаи дастор баст.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ ҶАМЪИЯТИ ҲАҚИҚӢ АЗ
МАҲКАМ ГИРИФТАНИ НАСАБ-УЛ-ЪАЙНИ
МИЛЛИЯ АСТ ВА НАСАБУЛЪАЙНИ УММАТИ
МУҲАММАДИЯ ҲИФЗУ НАШРИ ТАВҲИД АСТ**

Бо ту омӯзам забони коинот,
Ҳарфу алфоз аст аъмоли ҳаёт.
Чун зи рабти муддаъое баста шуд,
Зиндагонӣ матлаъи барҷаста шуд.
Муддаъо гардад агар маҳмези мо,
Ҳамчу сарсар меравад Шабдези мо.

Муддаъо рози бақои зиндагӣ,
Чамъи симоби қувои зиндагӣ.
Чун ҳаёт аз мақсаде маҳрум шавад,
Зобити асбоби ин олам шавад.
Хештанро тобеъи мақсад кунад,
Баҳри ў чинад, гузинад, рад кунад.
Нохудоро ямравӣ аз соҳил аст,
Ихтиёри ҷодаҳо аз манзил аст.
Бар дили парвона доғ аз завқи сўз,
Тавфи ў гирди чароғ аз завқи сўз.
Қайс агар овора дар саҳростӣ,
Муддаъояш маҳмили Лайлостӣ.
То бувад шаҳрошно Лайлои мо,
Барнамехезад ба саҳро пои мо.
Ҳамчу ҷон мақсуд пинҳон дар амал,
Кайфу кам аз вай пазирад ҳар амал.
Гардиши хуне, ки дар рағҳои мост,
Тез аз саъйи ҳусули муддаъост.
Аз тафи ў хешро сўзад ҳаёт,
Оташе чун лола андӯзад ҳаёт.
Муддаъо мизроби сози ҳиммат аст,
Марказе, к-ў ҷозибӣ ҳар қувват аст.
Дасту пойи қавро чунбонд ў,
Як назар сад чашро гардонд ў.
Шоҳиди мақсудро девона шав,
Тоифи ин шамъ чун парвона шав,
Хушнавое нағмасози Қум задаст.

Захмаи маънӣ бар абрешум задаст.
То кашад хор аз кафи порасипар,
Мешавад пӯшида маҳмил аз назар.
Гар ба қадри як нафас ғофил шудӣ,
Дур сад фарсанг аз манзил шудӣ.
Ин куҳанпайкар, ки олам номи ўст,
3-имтизоҷи уммаҳот андоми ўст.
Сад найистон кошт, то як нола раст,
Сад чаман хун кард, то як лола раст.
Нақшҳо оварду афканду шикаст,
То ба лавҳи зиндагӣ нақши ту баст.
Нолаҳо дар кишти ҷон коридааст,
То навои як азон болидааст.
Муддате пайкор бо аҳрор дошт,
Бо худовандони ботил кор дошт.
Тухми имон охир андар гил нишонд,
Бо забонат калмаи тавҳид хоңд.
Нуқтаи адвори олам "ло илаҳ",
Интиҳои кори олам "ло илаҳ".
Чархро аз зӯри ў гардандагӣ,
Меҳрро пояндагӣ, рахшандагӣ.
Баҳр гавҳар офарид аз тоби ў,
Мавҷ дар дарё тапид аз тоби ў.

Хок аз мавчи нишеман гул шавад,
Муштипар аз сӯзи ў булбул шавад.
Шӯъла дар рағҳои ток аз сӯзи ў,

Хоки мино тобнок аз сўзи ў.
Нағмаҳояш хуфта дар сози вучуд,
Чўядат, эй захма дар сози вучуд,
Сад наво дорӣ чу хун дар тан равон,
Хезу мизробе ба тори ў расон.
3-он ки дар такбир рози буди туст,
Ҳифзу нашри "ло илаҳ" мақсуди туст.
То нахезад бонги Ҳақ аз оламе,
Гар мусалмонӣ, наёсоӣ даме.
Менадонӣ ояти Уммулкитоб,
Уммати одил туро омад хитоб.
Обу тоби чехраи айём ту,
Дар чаҳон шоҳид алалақвом ту,
Нуктасанҷонро салои ом деҳ,
Аз улуми уммие пайғом деҳ.
Уммие пок аз ҳаво гуфтори ў,
Шарҳи рамзи моғаво гуфтори ў.
То ба даст овард набзи коинот,
Во намуд асрори тақвими ҳаёт.
Аз қабои лолаҳои ин чаман,
Пок шуст олудагиҳои куҳан.
Дар чаҳон вобастаи динаш ҳаёт.
Нест мумкин ҷуз ба ойинаш ҳаёт.
Эй, ки медорӣ китобаш дар бағал,
Тезтар неҳ по ба майдони амал.
Фикри инсон бутпарастӣ, бутгарӣ,
Ҳар замон дар ҷустуҷӯи пайкаре.

Боз тарҳи озарӣ андохтаст,
Тозатар парвардигоре сохтаст.

К-ояд аз хун рехтан андар тараб,
Номи ӯ ранг асту ҳам мулку насаб.
Одамият кушта шуд чун гӯсфанд,
Пеши пойи ин бути ноарҷманд.
Эй, ки хӯрдастӣ зи минои Халил,
Гармии хунат зи саҳбои Халил.
Бар сари ин ботили ҳақпираҳан,
Теғи "ло мавҷуд иллоҳу" бизан.
Чилва дар торикии айём кун,
Он чи бар ту комил омад, ом кун.
Ларзам аз шарми ту, чун рӯзи шумор,
Пурсадат он обрӯи рӯзгор.
Ҳарфи Ҳақ аз ҳазрати мо бурдаӣ,
Пас чаро бо дигарон наспурдаӣ?

ДАР МАЪНИИ ИН КИ ТАВСЕЪИ ҲАЁТИ МИЛЛИЯ АЗ ТАСХИРИ ҚУВОИ НИЗОМИ ОЛАМ АСТ

Эй, ки бо нодида паймон бастай,
Ҳамчу сел аз қайди соҳил растай.
Чун ниҳол аз хоки ин гулзор хез,
Дил ба ғоиб банду бо ҳозир ситез.
Ҳастии ҳозир кунад тафсири ғайб,
Мешавад дебочаи тасхири ғайб.
Мосиво аз баҳри тасхир асту бас,

Синаи ў арсаи тир асту бас.
Аз "кун" - и Ҳақ мосиво шуд ошкор,
То шавад пайкони ту сандонгузор.
Риштае бояд гиреҳ андар гиреҳ,
То шавад лутфи кушуданро фиреҳ.
Ғунчай? Аз худ чаман таъбир кун,
Шабнамӣ? Хуршедро тасхир кун!
Аз ту меояд агар кори шигарф,
Аз дами гармӣ гудоз ин шири барф.
Ҳар кӣ маҳсусотро тасхир кард,
Оламе аз заррае таъмир кард.
Он ки тираш қудсиёнро сина хаст,
Аввал одамро сари фитрок баст.
Уқдаи маҳсусро аввал кушуд,
Ҳиммат аз таҳсири мавҷуд озмуд.
Кўху саҳро, дашту дарё, баҳру бар
Тахтаи таълими арбоби назар.
Эй, ки аз таъсири афюн хуфтаӣ,
Олами асбобро дун гуфтаӣ.
Хезу во кун дидаи махмурро,
Дун махон ин олами маҷбурро.
Ғояташ тавсеъи зоти муслим аст,
Имтиҳони мумкиноти муслим аст.
Мезанад шамшери даврон бар танат,
То бубинӣ ҳаст хун андар танат.
Синаро аз санг зўри реш кун,
Имтиҳони устухони хеш кун.

Ҳақ ҷаҳонро қисмати некон шумурд,
Ҷалвааш бо дидаи мўъмин супурд.
Корвонро раҳгузор аст ин ҷаҳон,
Нақди мўъминро аёр аст ин ҷаҳон.
Гир ўро, то на ў гирад туро.
Ҳамчу май андар сабў гирад туро.
Дуддули андешаат тўтипар аст,
Он ки гомаш осмон, паҳновар аст.
Эҳтиёчи зиндагӣ меронадаш,
Бар замин гардунсипар гардонадаш.
То зи тасхири қувои ин низом,
Зуфунуниҳои ту гардад тамом,
Ноиби Ҳақ дар ҷаҳон одам шавад,
Бар аносир ҳукми ў маҳкам шавад.

Тангиат паҳно пазирад дар ҷаҳон,
Кори ту андом гирад дар ҷаҳон.
Хешро бар пушти бод асвор кун,
Яъне ин ҷаммозаро моҳор кун.
Даст рангин кун зи хуни кўҳсор,
Ҷўйи обе, гавҳар аз дарё барор.
Сад ҷаҳон дар як фазо пўшидаанд,
Меҳрҳо дар зарраҳо пўшидаанд.
Аз шуъояш дида кун нодидаро,
Во намо асрори нофаҳмидаро.
Тобиш аз хуршеди оламтоб гир,
Барқи тоқафрўз аз селоб гир.

Собиту сайёраи гардун ватан,
Он худовандони ақвоми куҳан,
Ин ҳама, эй хоҷа, оғўши туянд,
Пешхезу халқадаргўши туянд.
Чустуҷўро маҳкам аз тадбир кун,
Анфусу офоқро тасхир кун.
Чашми худ бикшову дар ашё нигар,
Нашъа зери пардаи саҳбо нигар.
То насиб аз ҳикмати ашё барад,
Нотавон боҷ аз тавоноён хурад.
Сурати ҳастӣ зи маънӣ сода нест,
Ин куҳансоз аз наво афтада нест.
Барқ оҳанг аст, хушёраш занад,
Хешро чун захма бар тораш занад.
Ту, ки мақсуди хитоби "унзур" - ӣ,
Пас чаро ин роҳ чун кўрон бурӣ?
Қатрае, к-аз худфурўзӣ маҳрам аст,
Бода андар току бар гул шабнам аст.
Чун ба дарё дарравад, гавҳар шавад,
Ҷавҳараш тобанда чун ахтар шавад.

Чун сабо бар сурати гулҳо матан,
Ғўта андар маънии гулзор зан.
Он ки бар ашё каманд андохтаст,
Маркаб аз барқу ҳарорат сохтаст.
Ҳарф чун тоир ба парвоз оварад,
Нағмаро бе захма аз соз оварад.

Эй харат ланг аз раҳи душвори зист,
Ғофил аз ҳангомаи пайкори зист,
Ҳамраҳонат пай ба манзил бурдаанд,
Лайлии маънӣ зи маҳмил бурдаанд.
Ту ба саҳро мисли Қайс оворай,
Хастай, вомондай, бечорай.
Илми асмо эътибори одам аст,
Ҳикмати ашё ҳисори одам аст.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ КАМОЛИ ҲАЁТИ
МИЛЛИЯ ИН АСТ, КИ МИЛЛАТ МИСЛИ ФАРД
ЭҲСОСИ ХУДӢ ПАЙДО КУНАД ВА ТАВЛИДУ
ТАКМИЛИ ИН ЭҲСОС АЗ ЗАБТИ РИВОЁТИ
МИЛЛИЯ МУМКИН ГАРДАД**

Кўдакero дидӣ, эй болиғназар,
К-ӯ бувад аз маънии худ беҳабар.
Ношиноси дуру наздик ончунон,
Моҳро хоҳад, ки баргирад инон.
Аз ҳама бегона он момакпараст,
Гирямасту ширмасту хобмаст.
Зеру бамро гӯши ӯ даргир нест,
Нағмааш ҷуз шӯриши занҷир нест.
Содаву дӯшиза афкораш ҳанӯз,
Чун гуҳар покиза гуфтораш ҳанӯз.
Чустучӯ сармоия пиндори ӯ,
Аз «*чаро, чун, кай, куҷо?*», гуфтори ӯ.

Нақшгири ину он андешааш,
Ғайрчўйӣ, ғайрбинӣ пешааш.
Чашмаш аз дунбол агар гирад касе,
Ҷони ў ошуфта мегардад бaсе.
Фикри хомаш дар ҳавои рўзгор,
Паркушо монанди бози навшикор.
Дар пайи нахчирҳо бигзорадаш,
Боз сўйи хештан меорадаш.
То зи оташгирии афкори ў,
Гул фишонад зарчаки пиндори ў.
Чашми гирояш фитад бар хештан.
Дастаке бар сина мегўяд, ки "ман".
Ёди ў бо худ шиносояш кунад,
Ҳифзи рабти дўшу фардояш кунад.
Суфта айёмаш дар ин тори заранд,
Ҳамчу гавҳар аз пайи якдигаранд.
Гарчи ҳар дам коҳад, афзояд гилаш,
"Ман ҳамоностам, ки будам" дар дилаш.
Ин"ман"-и навзода оғози ҳаёт,
Нағман бедории сози ҳаёт.
Миллати навзода мисли тифлак аст,
Тифлаке, к-ў дар канори момак аст.
Тифлаке аз хештан ноогаҳе,
Гавҳари олудаи хоки раҳе.
Баста бо имрўзи ў фардош нест.
Ҳалқаҳои рўзу шаб дар пош нест.
Чашми ҳастиро мисоли мардум аст,

Ғайрро бинандаву аз худ гум аст.
Сад гиреҳ аз риштаи худ во кунад,
То сари тори худӣ пайдо кунад.
Гарм чун афтад ба кори рӯзгор,
Ин шуъури тоза гардад пойдор.

Нақшҳо бардораду андозад ў,
Саргузашти хешро месозад ў.
Фард чун пайванди айёмаш гусехт,
Шонаи идроки ў дандона рехт.
Қавм равшан аз саводи саргузашт,
Худшинос омад зи ёди саргузашт.
Саргузашти ў гар аз ёдаш равад,
Боз андар нестӣ гум мешавад.
Нусхаи буди туро, эй хушманд,
Рабти айём омада шерозабанд.
Рабти айём аст моро пираҳан,
Сӯзанаш ҳифзи ривоёти куҳан.
Чист таърих? Эй зи худ бегонае,
Достоне, қиссае, афсонае
Ин туро аз хештан оғаҳ кунад,
Ошнои қору марди раҳ кунад.
Рӯхро сармоҷи тоб аст ин,
Ҷисми миллатро чу аъсоб аст ин.
Ҳамчу ханҷар бар фасонат мезанад,
Боз бар рӯи ҷаҳонат мезанад.
Ваҳ, чи сози ҷоннигору дилпазир,

Нағмаҳои рафта дар тораши асир.
Шўълаи афсурда дар сўзаш нигар,
Дўш дар оғўши имрўзаш нигар.
Шамъи ў бахти умамро кавкаб аст,
Равшан аз вай имшабу ҳам дишаб аст.
Чашми паргоре, ки бинад рафтаро,
Пеши ту боз офаринад рафтаро.
Бодаи садсола дар минои ў,
Мастии порина дар саҳбои ў.
Сайдгире, к-ў ба дом андар кашид,
Тоире, к-аз бўстони мо парид.

Забт кун таърихро, поянда шав,
Аз нафасҳои рамида зинда шав,
Дўшро пайванд бо имрўз кун,
Зиндагиро мурғи дастомўз кун.
Риштаи айёмро овар ба даст
Варна гарди рўзкўру шабпараст.
Сар занад аз мозии ту ҳоли ту,
Хезад аз ҳоли ту истиқболи ту.
Машкан, ар хоҳи ҳаёти лозавод,
Риштаи мози зи истиқболу ҳол.
Мавҷи идроки тасалсул зиндагист,
Майкашонро шўри қулқул зиндагист.

**ДАР МАЪНИИ ИН КИ БАҚОИ НАВЪ АЗ УМУМАТ
АСТ ВА ҲИФЗУ ЭҲТИРОМИ**

УМУМАТ ИСЛОМ АСТ

Нағмаhez аз захмаи зан сози мард,
Аз ниёзи ў дуболо нози мард.
Пўшиши урёнии мардон зан аст,
Ҳусни дилчў ишқро пирохан аст.
Ишқи Ҳақ парвардаи оғўши ў,
Ин наво аз захмаи хомўши ў.
Он ки нозад бар вачудаш коинот,
Зикри ў фармуд бо тибу салот.
Муслиме, к-ўро парасторӣ шумурд,
Баҳрае аз ҳикмати Қуръон набурд.
Нек агар бинӣ, умумат раҳмат аст,
3-он ки ўро бо нуббуват нисбат аст.
Шафқати ў шафқати пайғамбар аст,
Сирати ақвомро суратгар аст.
Аз умумат пухтатар таъмири мо,
Дар хати симои ў тақдири мо.

Ҳаст агар фарҳанги ту маънирасе,
Ҳарфи уммат нуктаҳо дорад бaсе.
Гуфт он максуди ҳарфи *"кун факон"*
Зери пойи уммаҳот омад ҷинон.
Миллат аз тақрими арҳом асту бас,
Варна кори зиндагӣ хом асту бас.
Аз умумат гарм рафтори ҳаёт,
Аз умумат кашфи асрори ҳаёт.
Аз умумат печутоби ҷўйи мо,

Мавчу гирдобу хубоби чўйи мо.
Он духи рустокзоде, чоҳиле,
Пастболое, ситабре, бадгиле.
Нотароше, парваришнододае,
Камнигоҳе, камзабоне, содае,
Дил зи оломи умумат карда хун,
Гирди чашмаш халқаҳои нилгун.
Миллат ар гирад зи оғўшаш ба даст
Як мусалмони ғаюри ҳақпараст.
Ҳастии мо маҳкам аз оломи ўст,
Субҳи мо оламфурўз аз шои ўст.
В-он тиҳиоғўши нозукпайкаре,
Хонапарварде, нигоҳаш маҳшаре.
Фикри ў аз тоби Мағриб равшан аст,
Зоҳираш зан, ботини ў нозан аст.
Бандаҳои миллати байзо гусехт,
То зи чашмаш ишваҳо ҳал карда рехт.
Шўхчашму фитназо озодияш,
Аз ҳаё ноошно озодияш.
Илми ў бори умумат барнатофт,
Бар сари шомаш яке ахтар натофт.
Ин гул аз бустони мо норуста беҳ,
Доғаш аз домони миллат шуста беҳ.

"Ло илаҳ" гўён чу анҷум бешумор,
Баст чашм андар залои рўзгор.
По набурда аз адам берун ҳанўз,

Аз саводи кайфу кам берун ҳанӯз.
Музмар андар зулмати мавҷуди мо,
Он таҷаллиҳои номашҳуди мо.
Шабнаме, бар барги гул наншастае,
Ғунчаҳое аз сабо нохастае.
Бардамад ин лолазори мумкинот,
Аз хиёбони риёзи уммаҳот.
Қавмро сармоя, эй соҳибназар,
Нест аз нақду қумошу симу зар,
Моли ӯ фарзандҳои тандуруст,
Тардимоғу сахткӯшу чоку чувт.
Ҳофизи рамзи ухувват модарон,
Қуввати Қуръону миллат модарон

ДАР МАЪНИИ ИН КИ САӢИДАТ-УН-НИСО ФОТИМАТ-УЗ-ЗАҲРО УСВАИ КОМИЛАЕСТ БАРОИ НИСОИ ИСЛОМ

Марям аз як нисбати Исо азиз,
Аз се нисбат ҳазрати Заҳро азиз.
Нури чашми Раҳматан л-ил-оламин,
Он имоми аввалину охирин.
Он ки чон дар пайкари гетӣ дамид,
Рӯзгори тозаойин офарид.
Бонуи он тоҷдори ҳалато,
Муртазо, мушқилкушо, шери Худо.
Подшоҳу кулбае айвони ӯ,
Як ҳусому як зиреҳ сомони ӯ.

Модари он маркази паргори ишқ,
Модари он корвонсолори ишқ.

Он яке шамъи шабистони Ҳарам,
Ҳофизи чамъияти Хайрудумам.
То нишинад оташи пайкору кин,
Пушти по зад бар сари тоҷу нигин.
В-он дигар мавлои аброри ҷаҳон,
Қуввати бозуи аҳрори ҷаҳон.
Дар навои зиндагӣ сӯз аз Ҳусайн,
Аҳли Ҳақ хурриятомӯз аз Ҳусайн.
Сирати фарзандҳо аз уммаҳот,
Чавҳари сидқу сафо аз уммаҳот.
Мазраъи таслихро ҳосил Батул,
Модаронро усваи комил Батул.
Баҳри мӯҳтоҷе дилаш он гуна сӯхт,
Бо яхудӣ чодари худро фурӯхт.
Нуреву ҳам оташе фармонбараш,
Гум ризояш дар ризои шавҳараш.
Он адабпарвардаи сабру ризо,
Осиёгардону лаб Қуръонсаро.
Гиряҳои ӯ зи болин бениёз,
Гавҳар афшондӣ ба домони намоз.
Ашки ӯ барчид Ҷибрил аз замин,
Ҳамчу шабнам рехт бар Арши барин.
Риштаи ойини Ҳақ занҷири мост,
Поси фармони чаноби Мустафост.

Варна гирди турбаташ гардидаме,
Сачдаҳо бар хоки ў пошидаме.

ХИТОБ БА МУХАДДАРОТИ ИСЛОМ

Эй ридоят пардаи номуси мо,
Тоби ту сармоџи фонуси мо.
Тинати пойи ту моро раҳмат аст,
Қуввати дину асоси миллат аст.

Кўдаки мо чун лаб аз шири ту шуст,
"Ло илаҳ" омўхтӣ ўро нахуст.
Метарошад меҳри ту атвори мо,
Фикри мо, гуфтори мо, кирдори мо.
Барқи мо, к-ў дар саҳобат орамид,
Бар ҷабал раҳшиду дар саҳро тапид.
Эй амини неъматӣ ойини Ҳақ,
Дар нафасҳои ту сўзи дини Ҳақ.
Даври ҳозир тарфурушу пурфан аст,
Корвонаш нақди динро раҳзан аст.
Кўру яздонношинос идроки ў,
Нокасон занҷирии печоки ў.
Чашми ў бебоку нопарвостӣ,
Панҷаи миҷғони ў гиростӣ.
Сайди ў озод хонад хешро,
Куштаи ў зинда донад хешро.
Оббанди наҳли ҷамъият туй,
Ҳофизи сармоџи миллат туй.

Аз сари суду зиён савдо мазан,
Гом чуз бар чодаи обо мазан.
Ҳушёр аз дастбурди рӯзғор
Гир фазандони худро дар канор.
Ин чаманзодон, ки пар накшодаанд,
3-ошёнӣ хеш дур афтодаанд.
Фитрати ту ҷазбаҳо дорад баланд,
Чашми ҳуш аз усваи Заҳро мабанд.
То Ҳусайнӣ, шохи ту бор оварад,
Мавсими пешин ба гулзор оварад.

ХУЛОСАИ МАТОЛИБИ МАСНАВӢ ДАР ТАҒСИРИ СУРАИ ИХЛОС ҚУЛ ҲУВАЛЛАҲУ АҲАД

Ман шабе Сиддиқро дидам ба хоб,
Гул зи хоки роҳи ӯ чидам ба хоб.
Он "Амунуннос" бар Мавлои мо,
Он Калими аввали Синои мо.
Ҳиммати ӯ кишти миллатро чу абр
Сонии Ислому ғору Бадру қабр.
Гуфтамаш: "Эй хосаи хосони ишқ,
Ишқи ту сарматлаъи девони ишқ.
Пухта аз дастат асоси кори мо,
Чорае фармо пайи озори мо.
Гуфт: "То кай дар ҳавас гардӣ асир,
Обутоб аз сураи Ихлос гир.
Ин ки дар сад сина печад як нафас,
Сирре аз асрори тавҳид асту бас.

Ранги ў баркан, мисоли ў шавӣ,
Дар чаҳон акси чамоли ў шавӣ.
Он ки номи ту мусалмон кардааст,
Аз дуй сӯи якӣ овардааст.
Хештанро турку афғон хоңдай,
Вой бар ту, он чи будӣ, мондай.
Вораҳон номидаро аз номҳо,
Соз бо хум, даргузар аз чомҳо.
Эй, ки ту расвои ном афтодай,
Аз дарахти хеш хом афтодай.
Бо якӣ соз, аз дуй бардор рахт,
Ваҳдати худро магардон лахт-лахт.
Эй парастори якӣ, гар ту туй,
То кучо бошӣ сабақхони дуй?
Ту дари худро ба худ пӯшидай,
Дар дил овар, он чи бар лаб чидай.
Сад милал аз миллате ангехтӣ,
Бар ҳисори худ шабехун рехтӣ.
Як шаву тавҳидро машҳуд кун,
Ғоибашро аз амал мавҷуд кун.

Лаззати имон физояд дар амал,
Мурда он имон, ки н-ояд дар амал.

АЛЛОҲУ-С-САМАД

Гар ба "Аллоҳу-с-самад" дил бастай,
Аз ҳадди асбоб берун ҷастай.

Бандаи Ҳақ бандаи асбоб нест
Зиндагонӣ гардиши дӯлоб нест.
Муслим астӣ, бениёз аз ғайр шав,
Аҳли олабро саропо хайр шав.
Пеши мунъим шикваи гардун макун,
Дасти хеш аз остин берун макун.
Чун Алӣ дарсоз бо нони шаъир,
Гардани Марҳаб шикан, Хайбар бигир.
Миннат аз аҳли карам бурдан чаро,
Наштари "лою наъам" хӯрдан чаро?
Ризқи худро аз кафи дунон магир,
Юсуф астӣ, хешро арзон магир.
Гарчи бошӣ мӯру ҳам беболу пар,
Ҳоҷате пеши Сулаймоне мабар.
Роҳ душвор аст, сомон кам бигир,
Дар ҷаҳон озод зӣ, озод мир.
Сабҳаи "ақлилмин-ад-дунё" шумор,
Аз "таъиш ҳурран" шавӣ сармоядор.
То тавонӣ, кимие шав, гил машав,
Дар ҷаҳон мунъим шаву соил машав.
Эй шиносои мақоми Буалӣ,
Чуръае орам зи ҷоми Буалӣ.
Пушти по зан тахти Кайковусро,
Сар бидех, аз каф мадеҳ номусро.
Худ ба худ гардад дари майхона боз,
Бар тихипаймонағони бениёз.

Қоиди исломиён Ҳорунрашид,
Он ки Нақфур оби теғи ў чашид.
Гуфт Моликро, ки эй мавлои қавм,
Равшан аз хоки дарат симои қавм.
Эй навопардози гулзори ҳадис,
Аз ту хоҳам дарси асрори ҳадис.
Лаъл то кай пардабанд андар Яман,
Хезу дар дорулхилофат хайма зан.
Эй хушо тобонии рўзи Ироқ,
Эй хушо ҳусни назарсўзи Ироқ.
Мечакад оби Хизар аз токи ў,
Марҳами захми Масеҳо хоки ў.
Гуфт Молик: - Мустафоро чокарам,
Нест чуз савдои ў андар сарам.
Ман, ки бошам бастаи фитроки ў,
Барнахезам аз ҳарими поки ў.
Зинда аз тақбили хоки Ясрибам,
Хуштар аз рўзи Ироқ омад шабам.
Ишқ мегўяд, ки фармонам пазир,
Подшоҳонро ба хидмат ҳам магир.
Ту ҳамехоҳӣ маро оқо шавӣ,
Бандаи озодро мавло шавӣ.
Баҳри таълими ту оям бар дарат,
Ходими миллат нагардад чокарат.
Баҳрае хоҳӣ агар аз илми дин,
Дар миёни ҳалқаи дарсам нишин.
Бениёзӣ нозҳо дорад бaсе,

Нози ў андозҳо дорад бaсе.
Бениёзи ранги Ҳақ пӯшидан аст,
Ранги ғайр аз пираҳан шӯидан аст.
Илми ғайр омӯхтӣ, андӯхтӣ,
Рӯи хеш аз ғозааш афрӯхтӣ.

Арҷмандӣ аз шиъораш мебарӣ,
Ман надонам ту тӯӣ ё дигарӣ.
Аз нишеман хоки ту хомӯш гашт
В-аз гулу райҳон тижоғӯш гашт.
Кишти худ аз дасти худ вайрон макун,
Аз саҳобаш гидяи борон макун.
Ақли ту занҷирии афкори ғайр,
Дар гулӯи ту нафас аз тори ғайр.
Бар забонат гуфтугӯҳо мустаъор,
Дар дили ту орзӯҳо мустаъор.
Қумриёнатро навоҳо хоста,
Сарвҳоятро қабҳо хоста.
Бода мегири ба чом аз дигарон,
Чом ҳам гири ба вом аз дигарон.
Он нигоҳаш сирри «мо зога-л-басар»,
Сӯи қавми хеш боз ояд агар,
Мешиносад шамъи ў парвонаро,
Нек донад хешу ҳам бегонаро.
"Ласта миннӣ" гӯядат Мавлои мо,
Войи мо, эй войи мо, эй войи мо!
Зиндагонӣ мисли анҷум то кучо?

Ҳастии худ дар саҳар гум то кучо?
Реве аз субҳи дурӯғе хӯрдаӣ,
Рахт аз паҳнои гардун бурдаӣ.
Офтоб астӣ, яке дар худ нигар,
Аз нучуми дигарон тобе махар.
Бар дили худ нақши ғайр андохтӣ,
Хоб бурдӣ, кимиё дарбохтӣ.
То кучо рахшӣ зи тоби дигарон,
Сар сабук соз аз шароби дигарон.
То кучо тавфи чароғи маҳфиле,
3-оташи худсӯз агар дорӣ диле.

Чун назар дар пардаҳои хеш бош,
Мепару аммо ба ҷои хеш бош.
Дар ҷаҳон мисли хубоб, эй хушманд,
Роҳи хилватхона бар ағёр банд.
Фард фард омад, ки худро вошинохт,
Қавм қавм омад, ки ҷуз бо худ насохт.
Аз паёми Мустафо огоҳ шав,
Фориғ аз арбоби дуналлоҳ шав.

ЛАМ ЯЛИД ВА ЛАМ ЮЛАД

Қавми ту аз рангу хун болотар аст,
Қимати як асвадаш сад аҳмар аст
Қатраи оби вузӯи Қанбаре,
Дар баҳо бартар зи хуни Қайсаре.

Фориғ аз бобу уму аъмом бош,
Ҳамчу Салмон зодаи Ислом бош.
Нуктае, эй ҳамдами фарзона бин,
Шаҳдро дар хонаҳои лона бин.
Қатрае аз лолаи ҳамростӣ,
Қатрае аз нарғиси шаҳлостӣ.
Ин намеғӯяд, ки ман аз абҳарам,
Он намеғӯяд ман аз нилуфарам.
Миллати мо шони Иброҳимӣ аст,
Шаҳди мо имони Иброҳимӣ аст.
Гар насабро ҷузви миллат кардаӣ,
Раҳна дар кори ухувват кардаӣ.
Дар замини мо нагирад решаат,
Ҳаст номуслим ҳанӯз андешаат.
Ибни Масъуд-он чароғафрӯзи ишқ,
Ҷисму ҷони ӯ саропо сӯзи ишқ.
Сӯхт аз марғи бародар синааш,
Об гардид аз гудоз ойинааш.
Гиряҳои хешро поён надид,
Дар ғамаш чун модарон шеван кашид:
*"Эй дарего, он сабақхони ниёз,
Ёри ман андар дабистони ниёз".*
Оҳ он сарви сиҳиболои ман,
Дар раҳи ишқи Набӣ ҳампои ман.
*"Ҳайф, ӯ маҳруми дарбори Набӣ,
Чашми ман равшан зи дидори Набӣ".*
Нест аз Руму Араб пайванди мо,

Нест побанди насаб пайванди мо.
Дил ба маҳбуби ҳиҷозӣ бастаем,
3-ин ҷиҳат бо яқдигар пайвастаем.
Риштаи мо як таваллояш бас аст,
Чашми моро кайфи саҳбояш бас аст.
Мастии ӯ то ба хуни мо давид,
Кӯҳнаро оташ заду нав офарид.
Ишқи ӯ сармои ҷамъият аст,
Ҳамчу хун андар уруқи миллат аст.
Ишқ дар қону насаб дар пайкар аст,
Риштаи ишқ аз насаб маҳкамтар аст.
Ишқ варзӣ, аз насаб бояд гузашт,
Ҳам зи Эрону Араб бояд гузашт.
Уммати ӯ мисли ӯ нури Ҳақ аст,
Ҳастии мо аз вучудаш муштақ аст.
Нури Ҳақро кас начӯяд зоду буд,
Хилъати Ҳақро чӣ хочат тору пуд.
Ҳар кӣ по дар банди иқлиму қад аст,
Беҳабар аз *"Лам ялид лам юлад"* аст.

ВА ЛАМ ЯКУН ЛАҲУ КУФУВАН АҲАД

Муслими чашм аз қаҳон барбаста чист?
Фитрати ин дил ба Ҳақ пайваста чист?
Лолае, к-ӯ бар сари кӯҳе дамид,
Гӯшаи домони гулчине надид.
Оташи ӯ шӯълае гирад ба бар,

Аз нафасҳои нахустини сахар.
Осмон з-оғӯши худ нагзорадаш,
Кавкаби вомондае пиндордаш.
Бўсадаш аввал шуъои офтоб,
Шабнам аз чашмаш бишўяд гарди хоб.
Риштае бо "лам якун" бояд қавӣ,
То ту дар ақвом беҳамто шавӣ.
Он ки зоташ воҳид асту лошарик,
Бандааш ҳам дарнасозад бо шарик.
Мўминӣ, болои ҳар болотаре,
Ғайрати ў барнатобад ҳамсарӣ.
Хирқаи "ло таҳзану" андар бараш,
"Антуму-л-аълавна" тоҷе бар сараш.
Мекашад бори ду олам дўши ў,
Баҳру бар парвардаи оғӯши ў.
Бар ғави тундар мудом афканда гўш,
Барқ агар резад, ҳамегирад ба душ.
Пеши ботил теғу пеши Ҳақ сипар,
Амру наҳии ў аёри хайру шар.
Дар гиреҳ сад шўъла дорад ахгараш,
Зиндагӣ гирад камол аз ҷавҳараш.
Дар фазои ин чаҳони ҳоюҳу,
Нағма пайдо нест ҷуз такбири ў.
Афву адлу базлу эҳсонаш азим,
Ҳам ба қаҳр андар мизочи ў карим.
Сози ў дар базмҳо хотирнавоз,
Сўзи ў дар размҳо оҳангудоз.

Дар гулистон бо анодил ҳамсафир,
Дар биёбон чуррабози сайдгир.

Зери гардун менаёсояд дилаш,
Бар фалак гирад қарор обу гилаш.
Тоираш минқор бар ахтар занад,
Он сўйи ин кўҳначанбар пар занад.
Ту ба парвозе паре накшудай,
Кирмак астӣ, зери хок осудай.
Хор аз маҳчурии Қуръон шудӣ,
Шиквасанчи гардиши даврон шудӣ.
Эй чу шабнам бар замин афтагдай,
Дар бағал дорӣ китобе, зиндаӣ.
То кучо дар хок мегири ватан?
Рахт бардору сари гардун фикан!

АРЗИ ҲОЛИ МУСАННИФ БА ҲУЗУРИ РАҲМАТУ-Л-ИЛ-ОЛАМИН

Эй зуҳури ту шабоби зиндагӣ,
Ҷилваат таъбири хоби зиндагӣ.
Эй замин аз боргоҳат арҷманд,
Осмон аз бўсаи бомат баланд.
Шаш ҷиҳат равшан зи тоби рӯи ту,
Турку Тоҷику Араб, Ҳиндуи ту.
Аз ту боло пояи ин коинот
Фарқи ту сармояи ин коинот.

Дар чаҳон шамъи ҳаёт афрӯхтӣ,
Бандагонро хоҷагӣ омӯхтӣ.
Бе ту аз нобудмандиҳо хичил
Пайкарони ин сарои обу гил.
То дами ту оташе аз гил кушуд,
Тӯдаҳои хокро одам намуд.
Зарра домангири меҳру моҳ шуд,
Яъне аз нерӯи хеш огоҳ шуд.

То маро афтод бар рӯят назар,
Аз абу ум гаштай маҳбубтар.
Ишқ дар ман оташе афрӯхтаст,
Фурсаташ бодо, ки ҷонам сӯхтаст.
Нолае монанди най сомони ман,
Он чароғи хонаи вайрони ман.
Аз ғами пинҳон нагуфтан мушкил аст
Бода дар мино нухуфтан мушкил аст.
Муслим аз сирри Набӣ бегона шуд,
Боз ин Байтулҳарам бутхона шуд.
Аз Маноту Лоту Уззову Хубал,
Ҳар яке дорад буте андар бағал.
Шайхи мо аз барҳаман кофиртар аст,
З-он ки ўро Суманот андар сар аст.
Раҳти ҳастӣ аз Араб барчидай,
Дар хумистони Аҷам хобидай.
Шал зи барфоби Аҷам аъзои ў,
Сардтар аз ашки ў саҳбои ў.

Ҳамчу кофир аз ачал тарсандае,
Синааш фориғ зи қалби зиндае.
Наъшаш аз пеши табибон бурдаам,
Дар хузури Мустафо овардаам.
Мурда буд, аз оби ҳайвон гуфтамаш,
Сирре аз асрори Қуръон гуфтамаш.
Достоне гуфтам аз ёрони Начд,
Накҳате овардам аз бустони Начд.
Маҳфил аз шамъи наво афрӯхтам,
Қавмро рамзи ҳаёт омӯхтам.
Гуфт: бар мо бандад афсуни Фаранг,
Ҳаст ғавғояш зи қонуни Фаранг.
Эй Бусайриро ридобахшандай,
Барбати Салмо маро бахшандай.

Завқи Ҳақ деҳ ин хатоандешро,
Ин ки нашносад матоъи хешро.
Гар дилам ойинаи бечавҳар аст
В-ар ба ҳарфам ғайри Қуръон музмар аст.
Эй фуруғат субҳи аъсору духур,
Чашми ту бинандаи «*мо фиссудур*».
Пардаи номуси фикрам чок кун,
Ин хиёбонро зи хорам пок кун.
Танг кун раҳти ҳаёт андар барам,
Аҳли миллатро ниғаҳ дор аз шарам.
Сабз кишти нобасомонам макун,
Баҳрагир аз абри найсонам макун.

Хушк гардон бода дар ангури ман,
Заҳр рез андар майи кофури ман.
Рӯзи маҳшар хору расво кун маро,
Бенасиб аз бўсаи по кун маро.
Гар дури асрори Қуръон суфтаам,
Бо мусалмонон агар ҳақ гуфтаам.
Эй, ки аз эҳсонӣ ту нокас кас аст,
Як дуъоят музди гуфторам бас аст.
Арз кун пеши Худои аззу ҷал,
Ишқи ман гардад ҳамоғӯши амал.
Давлати ҷони ҳазин бахшидаӣ,
Баҳрае аз илми дин бахшидаӣ.
Дар амал пояндатар гардон маро,
Оби найсонам, гуҳар гардон маро.
Раҳти ҷон то дар ҷаҳон овардаам,
Орзуи дигаре парвардаам.
Ҳамчу дил дар синаам осудааст,
Маҳрам аз субҳи ҳаётам будааст.
Аз падар то номи ту омӯхтам,
Оташи ин орзу афрӯхтам.

То фалак деринатар созад маро,
Дар қимори зиндагӣ бозад маро.
Орзуи ман ҷавонтар мешавад,
Ин куҳансаҳбо гаронтар мешавад.
Ин таманно зери хокам гавҳар аст,
Дар шабам тоби ҳамин як ахтар аст.

Муддате бо доларўён сохтам,
Ишқ бо марғуламўён бохтам.
Бодаҳо бо моҳсимоён задам,
Бар чароғи офият домон задам.
Барқҳо рақсид гирди ҳосилам,
Раҳзанон бурданг колои дилам.
Ин шароб аз шишаи ҷонам нарехт,
Ин зари соро зи домонам нарехт.
Ақли Озар пешаам зуннор баст,
Нақши ў дар кишвари ҷонам нишаст.
Солҳо будам гирифтори шаке,
Аз димоғи хушки ман лоянфаке
Ҳарфе аз илм-ул-яқин нохондай,
Дар гумнободи ҳикмат мондай.
Зулматам аз тоби Ҳақ бегона буд,
Шомам аз нури шафақ бегона буд.
Ин таманно дар дилам хобида монд,
Дар садаф мисли гуҳар пўшида монд.
Охир аз паймонаи чашмам чакид,
Дар замири ман навоҳо офарид.
Эй зи ёди ғайри ту ҷонам тихӣ,
Бар лабаш орам, агар фармон диҳӣ.
Зиндагиро аз амал сомон набуд,
Пас маро ин орзу шоён набуд.
Шарм аз изҳори ў ояд маро,
Шафқати ту ҷуръат афзояд маро

Ҳаст шаъни раҳматат гетинавоз,
Орзу дорам, ки мирам дар Ҳичоз.
Муслимӣ, аз мосиво бегонай,
Ту кучо зуннории бутхонай?
Ҳайф, чун ўро сарояд рўзгор,
Пайкарашро дайр гирад дар канор.
Аз дарат хезад агар аҷзои ман,
Войи имрўзам, хушо фардои ман.
Фаррухо шаҳре, ки ту будӣ дар он,
Эй хунук хоке, ки осудӣ дар он.
"Маскани ёр асту шаҳри шоҳи ман
Пеши ошиқ ин бувад хубб-ул-ватан"
Кавкабамро дидаи бедор бахш,
Марқаде дар сояи девор бахш.
То биёсояд дили бетоби ман,
Бастагӣ пайдо кунад симоби ман.
Бо фалак гўям, ки оромам нигар,
Дидаи оғозам, анҷомам нигар!

ПАЁМИ МАШРИҚ

(Дар ҷавоби шоъири олмонӣ Гёте)

Лиллоҳил Машриқу вал Мағриб

**ПЕШКАШ БА ҲУЗУРИ АЪЛОҲАЗРАТ АМИР
АМОНУЛЛОҲОН ФАРМОНРАВОИ ДАВЛАТИ
МУСТАҚИЛАИ АФҶОНИСТОН ХАЛЛАДА-Л-ЛОҲУ
МУЛКАҲУ ВА ИҶДОЛАҲУ**

Эй амири комгор, эй шаҳриёр,
Навчавону мисли пирон пухтакор.
Чашми ту аз пардагиҳо маҳрам аст,
Дил миёни синаат чоми Ҷам аст.
Азми ту поянда чун кўҳсори ту,
Азми ту осон кунад душвори ту.
Ҳиммати ту чун ҳаёли ман баланд,
Миллати садпораро шерозабанд.
Ҳадя аз шоҳаншоҳон дорӣ базе,
Лаъду ёкути гарон дорӣ базе.
Эй амир, ибни амир, ибни амир,
Ҳадяе аз бенавое ҳам пазир!
То маро рамзи ҳаёт омӯхтанд,
Оташе дар пайкарам афрӯхтанд.

Як навои синатоб овардаам,
Ишқро аҳди шабоб овардаам.
Пири Мағриб, шоъири олмонавӣ,
Он қатили шеваҳои паҳлавӣ,
Баст нақши шоҳидони шўху шанг,
Дод Машриқро саломе аз Фаранг.
Дар ҷавобаш гуфтаам пайғоми Шарқ,
Моҳтобе рехтам бар шоми Шарқ.
То шиносои худам, худбин наям,
Бо ту гўям, ў кӣ буду ман киям.
Ў зи афрангӣ ҷавонон мисли барқ,
Шўълаи ман аз дами пирони Шарқ.
Ў чаманзоде, чаманпарвардае,
Ман дамидам аз замини мурдае.
Ў чу булбул дар чаман "фирдавси гўш",
Ман ба сахро чун ҷарас гарми хурўш.
Ҳар ду донои замири коинот,
Ҳар ду пайғоми ҳаёт андар мамот.
Ҳар ду ханҷар, субҳҳанд, ойинафом,
Ў бараҳна, ман ҳанўз андар наём.
Ҳар ду гавҳар, арҷманду тобдор,
Зодаи дарёи нопадоканор.
Ў зи шўҳӣ дар таҳи қулзум тапид,
То гиребони садафро бардарид.
Ман ба оғўши садаф тобам ҳанўз,
Дар замири баҳр ноёбам ҳанўз.
Ошнои ман зи ман бегона рафт,

Аз хумистонам тихипаймона рафт.
Ман шукӯҳи хусравӣ ўро диҳам,
Тахти Кисро зери пойи ў ниҳам.
Ў ҳадиси дилбарӣ хоҳад зи ман,
Рангу оби шоъирӣ хоҳад зи ман.
Камназар бетобии чонам надид,
Ошқорам диду пинҳонам надид.
Фитрати ман ишқро дар бар гирифт,
Сӯҳбати хошоку оташ даргирифт.
Ҳақ рамузи мулку дин бар ман кушуд,
Нақши ғайр аз пардаи чашмам рабуд.
Барги гул рангин зи мазмуни ман аст,
Мисраъи ман қатраи хуни ман аст.
То напиндорӣ сухан девонагист,
Дар камоли ин чунун фарзонагист.
Аз ҳунар сармоядорам кардаанд,
Дар диёри Ҳинд хорам кардаанд.
Лолаву гул аз навоям бенасиб,
Тоирам, дар гулситони худ ғариб!
Баски гардун сифлаву дунпарвар аст,
Вой бар марде, ки соҳибҷавҳар аст!
Дидаӣ, эй хусрави кайвонҷаноб,
Офтоби мо таворат билҳичоб?
Абтаҳӣ дар дашти хеш аз роҳ рафт,
Аз дами ў сӯзи иллаллоҳ рафт.
Мисриён афтода дар гирдоби Нил,
Сустраг турониёни жандапил.

Оли Усмон дар шиканчи рӯзгор,
Машриқу Мағриб зи хунаш лолазор.
Ишқро ойини салмонӣ намонд,
Хоки Эрон монду эронӣ намонд.
Сўзу сози зиндагӣ рафт аз гилаш,
Он куҳаноташ фусурд андар дилаш.
Муслими ҳиндӣ шикамро бандае,
Худфурӯше, дил зи дин баркандае.
Дар мусалмон шони маҳбубӣ намонд,
Холиду Форуқу Айюбе намонд.
Эй, туро фитрат замири пок дод,
Аз ғами дин синаи садчок дод.
Тоза кун ойини Сиддиқу Умар,
Чун сабо бар лолаи саҳро гузар.
Миллати овораи кўху даман,
Дар рағи ў хуни шерон мавҷзан.
Зираку рўинтану равшанчабин,
Чашми ў чун чуррабозон тезбин.
Қисмати худ аз ҷаҳон ноёфта,
Кавкаби тақдири ў нотофта.
Дар қаҳистон хилвате варзидаӣ,
Растахези зиндагӣ нодидаӣ.
Ҷони ту бар меҳнати пайҳам сабур,
Кўш дар таҳзиби афғони ғаюр!
То зи сиддиқони ин уммат шавӣ,
Баҳри дин сармояи қувват шавӣ.
Зиндагӣ ҷаҳд асту истиҳқоқ нест,

Чуз ба илми анфусу офоқ нест.
Гуфт ҳикматро Худо хайри касир,
Ҳар кучо ин хайрро бинӣ, бигир.
Сайиди кул, соҳиби Умму-л-китоб,
Пардагиҳо бар замираш беҳиҷоб.
Гарчи айни зотро бепарда дид,
"Раббӣ зиднӣ" аз забони ӯ чакид.
Илми ашё алламу-л-асмостӣ,
Ҳам асову ҳам яди байзостӣ.
Илми ашё дод Мағрибро фурӯғ,
Ҳикмати ӯ мост мебандад зи дӯғ.
Ҷони моро лаззати эҳсос нест,
Хоки раҳ чуз резаи алмос нест.
Илму давлат назми кори миллат аст,
Илму давлат эътибори миллат аст.
Он яке аз синаи аҳрор гир,
В-он дигар аз синаи кӯҳсор гир.
Дашна зан дар пайкари ин коинот,
Дар шикам дорад гуҳар чун Суманот.
Лаъли ноб андар Бадахшони ту ҳаст,
Барқи Сино дар кӯҳистони ту ҳаст.
Кишвари маҳкамасосе боядат,
Дидаи мардумшиносе боядат.
Эй басо одам, ки иблисӣ кунад,
Эй басо шайтон, ки идрисӣ кунад.
Ранги ӯ найрангу буди ӯ намуд,
Андаруни ӯ чу доғи лола дуд.

Покбозу каъбатайни ў дағал,
Риману ғадру нифоқ андар бағал.
Дарнигар, эй хусрави соҳибназар,
Нест ҳар санге, ки метобад, гуҳар.
Муршиди Румӣ — ҳакими покзод,
Сирри марғу зиндагӣ бар мо кушод.
*"Ҳар ҳалоки уммати пешин, ки буд,
З-он, ки бар қандал гумон бурданд уд"*⁶.
Сарварӣ дар дини мо хидматгарист,
Адли форуқиву фақри ҳайдарист.
Дар ҳучуми корҳои мулку дин,
Бо дили худ як нафас хилват гузин.
Ҳар кӣ як дам дар камини худ нишаст,
Ҳеч нахчир аз каманди ў наҷаст.
Дар қабои хусравӣ дарвеш зӣ,
Дида бедору худоандеш зӣ.
Қоиди миллат шаҳаншоҳи Мурод,
Теғ ўро барқу тундар хоназод.
Ҳам фақире, ҳам шаҳи гардунфаре,
Ардашере бо равони Бузаре.
Ғарқ будаш дар зиреҳ болову дўш
Дар миёни сина дил мўйинапўш.
Он мусалмонон, ки мирӣ кардаанд,
Дар шаҳаншоҳӣ фақирӣ кардаанд.
Дар аморат фақрро афзудаанд,

⁶ Ин байт аз Љалолиддини Румист (1207-1273).

Мисли Салмон дар Мадоин будаанд.
Хукмроне буду сомоне надошт,
Дасти ӯ чуз теғу Қуръоне надошт.
Ҳар кӣ ишқи Мустафо сомони ӯст,
Баҳру бар дар гӯшаи домони ӯст.
**Сўзи Сиддиқу Алӣ аз Ҳақ талаб,
Заррае ишқи Набӣ аз Ҳақ талаб.**
З-он, ки миллатро ҳаёт аз ишқи ӯст,
Баргу сози коинот аз ишқи ӯст.
Ҷилваи бепардаи ӯ во намуд
Ҷавҳари пинҳон, ки буд андар вучуд.
Рӯхро чуз ишқи ӯ ором нест,
Ишқи ӯ рӯзест, к-ӯро шом нест.
Хезу андар гардиш овар ҷоми ишқ,
Дар кӯҳистон тоза кун пайғоми ишқ.

Иқбол.

Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим

ЛОДАИ ТУР

Шаҳиди нози ў базми вучуд аст,
Ниёз андар ниҳоди ҳасту буд аст.
Намебинӣ, ки аз меҳри фалактоб
Ба симои саҳар доғи сучуд аст.

Дили ман равшан аз сўзи дарун аст,
Ҷаҳонбин чашми ман аз ашки хун аст.

Зи рамзи зиндагӣ бегонатар бод,
Касе, к-ӯ ишқро гӯяд чунун аст.

Ба боғон боди фарвардин диҳад ишқ,
Ба роғон ғунча чун Парвин диҳад ишқ,
Шуъои меҳри ӯ қулзумшикоф аст,
Ба моҳӣ дидаи раҳбин диҳад ишқ.

Уқобонро баҳои кам ниҳад ишқ,
Тазарвонро ба бозон сар диҳад ишқ.
Ниғаҳ дорад дили мо хештанро,
Валекин аз каминаш барҷаҳад ишқ.

Ба барги лола рангомезии ишқ,
Ба ҷони мо балоангезии ишқ,
Агар ин хоқдонро вошикофӣ,
Дарунаш бингарӣ хунрезии ишқ.

На ҳар кас аз муҳаббат моядор аст.
На бо ҳар кас муҳаббат созгор аст.
Бирӯяд лола бо доғи чигартоб,
Дили лаъли Бадахшон бешарор аст.

Дар ин гулшан парешон мисли бўям,
Намедонам чӣ меҳоҳам, чӣ чӯям?
Барояд орзӯ ё барнаояд,
Шаҳиди сӯзу сози орзӯям.

Чаҳон мушти гилу дил ҳосили ўст,
Ҳамин як қатраи хун мушкили ўст.
Нигоҳи мо дубин афтод, варна
Чаҳони ҳар касе андар дили ўст.

Саҳар мегуфт булбул боғбонро:
"Дар ин гил чуз ниҳоли ғам нагирад.
Ба пирӣ мерасад хори биёбон,
Вале гул чун ҷавон гардад, бимирад."

Чаҳони мо, ки нобуд аст будаш,
Зиён тавъам ҳамезояд ба судаш.
Куханро нав куну тарҳи дигар рез,
Дили мо барнатобад деру зудаш.

Навои ишқро соз аст одам,
Кушояд розу худ роз аст одам.
Чаҳон ў офарид, ин хубтар сохт,
Магар бо эзид анбоз аст одам?

На ман анҷому не оғоз чўям,
Ҳама розам, чаҳони роз чўям.
Гар аз рӯи ҳақиқат парда гиранд,
Ҳамон бўку магарро боз чўям.

Дило, норои парвона то кай?

Нагирӣ шеваи мардона то кай?
Яке худро ба сӯзи хештан сӯз,
Тавофи оташи бегона то кай?

Тане пайдо кун аз мушти ғуборе,
Тане маҳкамтар аз сангинҳисоре.
Даруни ӯ дили дардошное,
Чу ҷӯе дар канори кӯҳсоре.

Зи обу гил Худо хуш пайкаре сохт,
Чаҳоне аз Ирам зеботаре сохт.
Вале соқӣ ба он оташ, ки дорад,
Зи хоки ман чаҳони дигаре сохт.

Ба Яздон рӯзи маҳшар барҳаман гуфт:
"Фурӯғи зиндагӣ тоби шарар буд.
Валекин, гар наранҷӣ, бо ту гӯям,
Санам аз одамӣ пояндатар буд."

Гузаштӣ тезгом, эй ахтари субҳ,
Магар аз хоби мо безор рафтӣ?
Ман аз ноогаҳӣ гум карда роҳам,
Ту бедор омадӣ, бедор рафтӣ.

Тихӣ аз ҳою ҳу майхона будӣ,
Гили мо аз шарар бегона будӣ.
Набудӣ ишқу ин ҳангомаи ишқ,

Агар дил чун хирад фарзона будӣ.

Туро, эй, тозапарвоз офариданд,
Саропо лаззати бол озмой.
Ҳавас моро гаронпарвоз дорад,
Ту аз завқи паридан пар кушой.

Чӣ лаззат, ё Раб, андар ҳасту буд аст,
Дили ҳар зарра дар чӯши намуд аст.
Шикофад шохро чун ғунчаи гул,
Табассумрез аз завқи вучуд аст.

Шунидам дар адам парвона мегуфт:
"Даме аз зиндагӣ тобу табам бахш.
Парешон кун саҳар хокистарамро,
Валекин сӯзу сози як шабам бахш.

Мусалмонон, маро ҳарфест дар дил,
Ки равшантар зи ҷони Ҷабраил аст.
Ниҳонаш дорам аз озарниҳодон,
Ки ин сирре зи асрори Халил аст.

Ба кӯяш раҳсипорӣ, эй дил, эй дил,
Маро танҳо гузорӣ, эй дил, эй дил?
Дамодам орзуҳо офаринӣ,
Магар коре надорӣ, эй дил, эй дил?

Раҳе дар синаи анҷум кушой,
Вале аз хештан ноошной.
Яке бар худ кушо чун дона чашме,
Ки аз зери замин нахле барой.

Саҳар дар шохсори бўстоне,
Чӣ хуш мегуфт мурғи нағмахоне:
"Баровар ҳар чӣ андар сина дорӣ —
Суруде, нолае, оҳе, фиғоне!"

Туро як нуктаи сарбаста гӯям,
Агар дарси ҳаёт аз ман бигирӣ.

Бимири, гар ба тан қоне надорӣ
В-агар қоне ба тан дорӣ, намири.

Биҳил афсонаи он почароғе,
Ҳадиси сӯзи ӯ озори гӯш аст.
Ман он парвонаро парвона донам,
Ки қонаш сахтқӯшу шӯъланӯш аст.

Туро аз хештан бегона созад,
Ман он оби тарабноке надорам.
Ба бозорам маҷӯ дигар матоғе,
Чу гул қуз синаи чоке надорам.

Зиён бинӣ зи сайри бўстонам,

Агар чонат шаҳиди ҷустуҷӯ нест.
Намоям он чӣ ҳаст андар раги гул,
Баҳори ман тилисми рангу бў нест.

Бурун аз вартаи буду адам шав,
Фузунтар 3-ин ҷаҳони кайфу кам шав.
Худӣ таъмир кун дар пайкари хеш,
Чу Иброҳим меъмори Ҳарам шав.

Зи мурғони чаман ноошноям,
Ба шохи ошён танҳо сароям.
Агар нозукдилӣ, аз ман карон гир,
Ки хунам метаровад аз навоям.

Ҷаҳон, ё Раб, чӣ хуш ҳангома дорад,
Ҳамаро масти як паймона кардӣ.
Нигаҳро бо нигаҳ оmez додӣ,
Дил аз дил, ҷон зи ҷон бегона кардӣ.

Сикандар бо Хизар хуш нуктае гуфт:
*"Шарики сӯзу сози баҳру бар шав.
Ту ин ҷанг аз канори арса бинӣ,
Бимир андар набарду зиндатар шав."*

Сарири Кайқубод, иқлили Ҷам-хок.
Калисову бутистону Ҳарам-хок,
Валекин ман надонам гавҳарам чист?

Нигоҳам бартар аз гардун, танам-хок.

Агар дар мушти хоки ту ниҳоданд,
Дили садпораи хунобаборе,
Зи абри навбаҳорон гирия омӯз,
Ки аз ашки ту рӯяд лолазоре.

Дамодам нақшҳои тоза резад,
Ба як сурат қарори зиндагӣ нест.
Агар имрӯзи ту тасвири дӯш аст,
Ба хоки ту шарори зиндагӣ нест.

Чу завқи нағмаам дар чилват орад,
Қиёмат афканам дар маҳфили хеш.
Чу меҳоҳам даме хилват бигирам,
Чаҳонро гум кунам андар дили хеш.

Чӣ мепурсӣ, миёни сина дил чист?
Хирад чун сӯз пайдо кард, дил шуд.
Дил аз завқи тапиш дил буд, лекин
Чу як дам аз тапиш афтод, гил шуд.

Хирад гуфт: "Ў ба чашм андар нагунҷад,
Нигоҳи шавқ дар уммеду бим аст.

Намегардад куҳан афсонаи Тур,
Ки дар ҳар дил таманнои Калим аст."

Куништу масчиду бутхонаву дайр,
Чуз ин мушти гиле пайдо накардї.
Зи ҳукми ғайр натвон чуз ба дил раст,
Ту, эй ғофил, диле пайдо накардї.

Напайвастам дар ин бўстонсаро дил,
Зи банди ину он озода рафтам.
Чу боди субҳ гардидам даме чанд,
Гулонро обу ранге дода рафтам.

Ба худ боз оварад ринди куҳанро
Майи барно, ки ман дар ҷом кардам.
Ман ин май чун муғони даври пешин
Зи чашми масти соқї вом кардам.

Сафоламро майи ў ҷоми Ҷам кард,
Даруни қатраам пўшида ям кард.
Хирад андар сарам бутхонае рехт,
Халили ишқ Дайрамро Ҳарам кард.

Хирад занчирии имрўзу дўш аст,
Парастори бутони чашму гўш аст.
Санам дар остин пўшида дорад,
Бараҳманзодаи зуннорпўш аст.

Хирад андар сари ҳар кас ниҳоданд,

Танам чун дигарон аз хоку хун аст.
Вале ин роз кас чуз ман надонад,
Замири хоку хунам бечигун аст.

Гадои чилва рафтӣ бар сари Тур,
Ки чони ту зи худ номаҳраме ҳаст.
Қадам дар ҷустҷӯи одаме зан,
Худо ҳам дар талоши одаме ҳаст.

Бигӯ Цибрилро аз ман паёме,
Маро он пайкари нури надоданд.
Вале тобу таби мо хокиён бин,
Ба нури завқи маҳчурӣ надоданд.

Ҳумои илм то афтад ба домат,
Яқин кам кун, гирифтори шаке бош.
Амал хоҳӣ, яқинро пухтатар кун,
Яке ҷӯю яке бину яке бош.

Хирад бар чеҳраи ту пардаҳо бофт,
Нигоҳе ташнаи дидор дорам.
Дарафтад ҳар замон андеша бо шавқ,
Чӣ ошӯб афканӣ дар чони зорам!

Дилат меларзад аз андешаи марг,
Зи бимаш зард монанди зарирӣ.
Ва худ боз о, худиро пухтатар гир,

Агар гирӣ, пас аз мурдан намирӣ.

Зи пайванди тану чонам чӣ пурсӣ?
Ба доми чанду чун дар менаёям.
Даме ошуфтаам, дар печу тобам,
Чу аз оғӯши най хезад навоям.

Маро фармуд пири нуқтадоне:
«Ҳар имрӯзи ту аз фардо паём аст.

Дил аз хубони бепарво нигаҳ дор,
Ҳаримаш чуз ба ӯ додан ҳаром аст,»

Зи Розӣ маънии Қуръон чӣ пурсӣ?
Замири мо ба оёташ далил аст.
Хирад оташ фурӯзад, дил бисӯзад,
Ҳамин тафсири Намруду Халил аст.

Ман аз буду набуди худ хамӯшам,
Агар гӯям, ки ҳастам, худпарастам.
Валекин ин навои содаи кист?
Касе дар сина мегӯяд, ки "ҳастам!"

Зи ман бо шоъири рангинбаён гӯй:
"Чӣ суд аз сӯз, агар чун лола сӯзӣ?
На худро мегудозӣ з-оташи хеш,
На шомӣ дардмандеро фурӯзӣ."

Зи хубу зишти ту ноошноям,
Аёраш кардай суду зиёнро.
Дар ин маҳфил зи ман танҳотаре нест,
Ба чашми дигаре бинам ҷаҳонро.

Ту, эй шайхи Ҳарам, шояд надонӣ,
Ҷаҳони ишқро ҳам маҳшаре ҳаст.
Гуноҳи номаву мизон надорад,
На ўро муслиме, не кофаре ҳаст.

Чу тоб аз худ бигирад қатраи об,
Миёни сад гуҳар якдона гардад.
Ба базми ҳамнавоён ончунон зӣ,
Ки гулшан бар ту хилватхона гардад.

Ман, эй донишварон, дар печутобам,
Хирадро фаҳми ин маънӣ муҳол аст.
Чӣ сон дар мушти хоке тан занад дил,
Ки дил дашти ғизолони хаёл аст.

Маёро базм бар соҳил, ки он чо
Навои зиндагонӣ нармхез аст.
Ба дарё ғалту бо мавчаш даровез,
Ҳаёти ҷовидон андар ситез аст.

Саропо маънии сарбастаам ман,

Нигоҳи ҳарфбофон барнатобам.
На мухторам тавон гуфтан, на маҷбур,
Ки хоки зиндаам, дар инқилобам.

Мағӯ аз муддаёи зиндагонӣ,
Ту ро бар шеваҳои ӯ ниғаҳ нест.
Ман аз завқи сафар он гуна мастам,
Ки манзил пеши ман ҷуз санги раҳ нест.

Агар қардӣ ниғаҳ бар пораи санг,
Зи файзи орзуи ту гуҳар шуд.
Ба зар худро масанҷ, эй бандаи зар,
Ки зар аз гӯшаи чашми ту зар шуд.

Вафоноошно, бегонаҳӯ буд,
Нигоҳаш беқарор аз ҷустуҷӯ буд.
Ҷу дид ӯро, парид аз синаи ман,
Надонистам, ки дастомӯзи ӯ буд.

Мапурс аз ишқу аз найрангии ишқ,
Ба ҳар ранге, ки хоҳӣ, сар барорад.

Даруни сина беш аз нуктае нест,
Ҷу ояд бар забон, поён надорад.

Машав, эй ғунҷаи навруста, дилгир,
Аз ин бўстонсаро дигар чӣ хоҳӣ?

Лаби чӯ, базми гул, мурғи чамансайр,
Сабо, шабнам, навои субҳгоҳӣ!

Маро рӯзе гули афсурдае гуфт:
"Намуди мо чу парвози шарор аст.
Дилам бар меҳнати нақшофарин сӯхт,
Ки нақши килки ӯ нопойдор аст."

Чаҳони мо, ки поёне надорад,
Чу моҳӣ дар ями айём ғарқ аст.
Яке бар дил назар во кун, ки бинӣ
Ями айём дар як қом ғарқ аст.

Ба мурғони чаман ҳамдосто нам,
Забони ғунчаҳои безабонам.
Чу мирам, бо сабо хокам биёмез,
Ки чуз тавфи гулон коре надонам.

Намояд он чӣ ҳаст ин водии гул?
Даруни лолаи оташ ба қон чист?
Ба чашми мо чаман як мавҷи ранг аст,
Кӣ медонад ба чашми булбулон чист?

Ту хуршедиву ман сайёраи ту,
Саропо нурам аз назораи ту.
Зи оғӯши ту дурам, нотамомам,
Ту Қуръониву ман сӣ пораи ту.

Хаёли ў даруни дида хуштар,
Ғамаш афзуда, ҷон қоҳида хуштар.
Маро соҳибдиле ин нукта омўхт:
"Зи манзил ҷодаи печида хуштар."

Димоғам кофири зуннордор аст,
Бутонро бандаву парвардигор аст.
Диламро бин, ки нолад аз ғами ишқ,
Туро бо дину ойинам чӣ кор аст?

Санавбар бандаи озодаи ў,
Фурўғи рӯи гул аз бодаи ў.
Ҳаримаш офтобу моҳу анҷум,
Дили одам дари накшодаи ў.

Зи анҷум то ба анҷум сад ҷаҳон буд,
Хирад ҳар ҷо, ки пар зад, осмон буд.
Валекин чун ба худ нигристам ман,
Карони бекарон дар ман ниҳон буд.

Ба пойи худ мазан занчири тақдир,
Таҳи ин гунбади гардон раҳе ҳаст.
Агар бовар надорӣ, хезу дарёб,
Ки чун по во кунӣ, ҷавлонгаҳе ҳаст.

Дили ман дар тилисми худ асир аст,

Чаҳон аз партави ӯ тобгир аст.
Мапурс аз субҳу шомам 3-офтобе,
Ки пеши рӯзгори ман парир аст.

Наво дар сози чон аз захмаи ту,
Чӣ сон дар чониву аз чон бурунӣ?

Чароғам, бо ту сӯзам, бе ту мирам,
Ту, эй бе чуни ман, бе ман чӣ гунӣ?

Нафас ошуфтамавче аз ями ӯст,
Найи мо, нағмаи мо аз дами ӯст.
Лаби чӯе абад чун сабза рустем,
Раги мо, решаи мо аз нами ӯст.

Туро дарди якӣ дар сина печид,
Чаҳони рангу бӯро офаридӣ.
Дигар аз ишқи бебокам чӣ ранҷӣ?
Ки худ ин ҳою хуро офаридӣ.

Киро чӯй, чаро дар печутобӣ?
Ки ӯ пайдост, ту зери ниқобӣ.
Талоши ӯ кунӣ, чуз худ набинӣ,
Талоши худ кунӣ, чуз ӯ наёбӣ.

Ту, эй кӯдакманиш, худро адаб кун,
Мусалмонзодаӣ? Тарки насаб кун.

Ба ранги аҳмару хуну рағу пўст
Араб нозад агар, тарки араб кун.

На афғонему не турку таторем,
Чаманзодему аз як шохсорем.
Тамизи рангу бӯ бар мо ҳаром аст,
Ки мо парвардаи як навбахорем.

Ниҳон дар синаи мо оламе ҳаст,
Ба хоки мо диле, дар дил ғаме ҳаст.
Аз он саҳбо, ки чони мо барафрӯхт,
Ҳанӯз андар сабӯи мо наме ҳаст.

Дили ман, эй дили ман, эй дили ман!
Ями ман, киштии ман, соҳили ман!
Чу шабнам бар сари хокам чакидӣ?
Ва ё чун ғунча рустӣ аз гили ман?

Чӣ гӯям нуктаи зишту нақў чист?
Забон ларзад, ки маънӣ печдор аст.
Бурун аз шох бинӣ хору гудро,
Даруни ӯ на гул пайдо, на хор аст.

Касе к-ӯ дарди пинҳоне надорад,
Тане дорад, вале қоне надорад.
Агар қоне ҳавас дорӣ, талаб кун
Табу тобе, ки поёне надорад.

Чй пурсй, аз кучоям, чистам ман?
Ба худ печидаам, то зистам ман.
Дар ин дарё чу мавчи беқарорам,
Агар бар худ напечам, нестам ман.

Ба чандин чилва дар зери ниқобй,
Нигоҳи шавқи моро барматобй.
Давй дар ҳуни мо чун мастии май,
Вале бегонаҳўйй, дерёбй.

Дил аз манзил тижй кун, по ба раҳ дор,
Ниғахро пок мисли меҳру маҳ дор.
Матоъи ақду дин бо дигарон бахш,
Ғами ишқ, ар ба даст афтад, ниғаҳ дор.

Биё, эй ишқ, эй рамзи дили мо,
Биё, эй кишти мо, эй ҳосили мо.

Куҳан гаштанд ин хокиниҳодон,
Дигар одам бино кун аз гили мо.

Сухан дарду ғам орад, дарду ғам бех,
Маро ин нолаҳои дам ба дам бех.
Сикандарро зи айши ман хабар нест,
Навои дилкаше аз мулки Чам бех.

На ман бар маркаби хатлӣ саворам,
На аз вобастагони шаҳриёрам.
Маро, эй ҳамнишин, давлат ҳамин бас,
Чу ковам синаро, лаъле барорам.

Камоли зиндагӣ хоҳӣ, биёмӯз
Кушодан чашму чуз бар худ набастан.
Фуру бурдан чаҳонро чун дами об,
Тилисми зеру боло даршикастан.

Ту мегӯӣ, ки одам хокзод аст,
Асири олами кавну фасод аст.
Вале фитрат зи эъҷозе, ки дорад
Бинои баҳр бар чӯяш ниҳодаст.

Дили бебокро зарғом ранг аст,
Дили тарсандаро оҳу паланг аст.
Агар биме надорӣ, баҳр саҳрост,
Агар тарсӣ, ба ҳар мавҷаш наҳанг аст.

Надонам бодаам ё соғарам ман,
Гуҳар дар доманам ё гавҳарам ман.
Чунон бинам, чу бар дил дида бандам,
Ки чонам дигар асту дигарам ман.

Ту гӯӣ тоири мо зери дом аст,
Паридан бар пару болаш ҳаром аст.

Зи тан барҷастатар шуд маънии ҷон,
Фасони ханчари мо аз наём аст.

Чӣ сон зояд таманно дар дили мо?
Чӣ сон сӯзад чароғи манзили мо?
Ба чашми мо, ки мебинад, чӣ бинад?
Чӣ сон гунҷид дил андар гили мо?

Чу дар ҷаннат хиромидам пас аз марг,
Ба чашмам ин замину осмон буд.
Шаке бо ҷони ҳайронам даровехт,
Ҷаҳон буд он, ки тасвири ҷаҳон буд.

Ҷаҳони мо, ки ҷуз ангорае нест,
Асири инқилоби субҳу шом аст.
Зи сӯҳони қазо ҳамвор гардад,
Ҳанӯз ин пайкари гил нотамом аст.

Чӣ сон, эй офтоби осмонгард,
Ба ин дурӣ ба чашми ман дарой?
Ба хокӣ восилу аз хокдон дур,
Ту, эй мижгонгусил, охир кучой?

Тарош аз тешаи худ ҷодаи хеш,
Ба роҳи дитарон рафтани азоб аст.
Гар аз дасти ту кори нодир ояд,
Гуноҳе ҳам агар бошад, савоб аст.

Ба манзил раҳрави дил дарнасозад,
Ба обу оташу гил дарнасозад.

Напиндорӣ, ки дар тан орамидаст,
Ки ин дарё ба соҳил дарнасозад.

Биё, бо шоҳиди фитрат назар боз,
Чаро дар гӯшае хилват гузинӣ?
Туро Ҳақ дод чашми покбине,
Ки аз нураш нигоҳе офаринӣ.

Миёни обу гил хилват гузидам,
Зи Афлотуну Форобӣ буридам.
Накардам аз касе дарюзаи чашм,
Чаҳонро ҷуз ба чашми худ надидам.

Зи оғози худӣ касро хабар нест,
Худӣ дар ҳалқаи шому саҳар нест.
Зи Хизр ин нуқтаи нодир шунидам,
Ки баҳр аз мавҷи худ деринатар нест.

Дило, рамзи ҳаёт аз ғунча дарёб,
Ҳақиқат дар маҷозаш беҳиҷоб аст.
Зи хоки тира мерӯяд, валекин
Нигоҳаш бар шуъои офтоб аст.

Фурӯғи ӯ ба базми боғу роғ аст,
Гул аз саҳбои ӯ равшанаёғ аст.
Шаби кас дар ҷаҳон торик нағзошт,
Ки дар ҳар дил зи доғи ӯ чароғ аст.

Зи хоки наргисистон ғунчае руст,
Ки хоб аз чашми ӯ шабнам фурӯ шуст.
Худӣ аз бехудӣ омад падидор,
Ҷаҳон дарёфт охир он чӣ меҷуст.

Ҷаҳон, к-аз худ надорад дастгоҳе,
Ба кӯйи орзу меҷуст роҳе.
Зи оғӯши адам дуздида бигрехт,
Гирифт андар дили одам паноҳе.

Дили ман роздони ҷисму ҷон аст,
Напиндорӣ аҷал бар ман гарон аст.
Чӣ ғам, гар як ҷаҳон гум шуд зи чашмам,
Ҷанӯз андар замирам сад ҷаҳон аст.

Гули раъно чу ман дар мушкиле ҳаст
Гирифтори тилисми маҳфиле ҳаст.
Забони барги ӯ гӯё накарданд,
Вале дар синаи чокаш диле ҳаст

Мизочи лолаи худрӯ шиносам,
Ба шох андар гулонро бӯ шиносам.

Аз он дорад маро мурғи чаман дўст,
Мақоми нағмаҳои ў шиносам.

Чаҳон як нағмазори орзўе,
Баму зераш зи тори орзўе.
Ба чашмам ҳар чӣ ҳасту буду бошад,
Даме аз рўзгори орзўе.

Дили ман беқарори орзуе,
Даруни синаи ман ҳою ҳуе.
Сухан, эй ҳамнишин, аз ман чӣ хоҳӣ?
Ки ман бо хеш дорам гуфтугўе.

Давоми мо зи сўзи нотамом аст,
Чу моҳӣ чуз тапиш бар мо ҳаром аст.

Мачў соҳил, ки дар оғўши соҳил
Тапидӣ як даму марги давом аст.

Маранҷ аз барҳаман, эй воъизи шаҳр,
Гар аз мо сачдае пеши бутон хост.
Худои мо, ки худ суратгарӣ кард,
Бутеро сачдае аз қудсиён хост.

Ҳакимон гарчи сад пайкар шикастанд,
Муқими Суманоти буду ҳастанд.
Чӣ сон афраштаву Яздон бигиранд,

Ҳанӯз одам ба фитроке набастанд?

Чаҳонҳо рӯяд аз мушти гили ман,
Биё, сармоя гир аз ҳосили ман.
Ғалат кардӣ раҳи сарманзили дӯст,
Даме гум шав ба саҳрои дили ман.

Ҳазорон сол бо фитрат нишастам,
Ба ӯ пайвастаму аз худ гусастам.
Валекин саргузаштам ин ду ҳарф аст:
Тарошидам, парастидам, шикастам.

Ба паҳнои азал пар мекушудам,
Зи банди обу гил бегона будам.
Ба чашми ту баҳои ман баланд аст,
Ки овардӣ ба бозори вучудам.

Дарунам чилваи афкор-ин чист?
Буруни ман ҳама асрор- ин чист?
Бифармо, эй ҳақими нуктапардоз,
Бадан осуда, чон сайёр- ин чист?

Ба худ нозам, гадои бениёзам,
Тапам, сӯзам, гудозам, най навозам.
Туро аз нағма дар оташ нишондам,
Сикандарфитратам, ойинасозам.

Агар огоҳӣ аз кайфу ками хеш,
Яме таъмир кун аз шабнами хеш.
Дило, дарюзаи маҳтоб то кай?
Шаби худро барафрӯз аз дами хеш!

Чӣ ғам дорӣ, ҳаёти дил зи дам нест,
Ки дил дар ҳалқаи буду адам нест.
Махӯр, эй камназар, андешаи марг,
Агар дам рафт, дил боқист, ғам нест.

Ту эй дил, то нишинӣ дар канорам,
Зи ташрифи шаҳон хуштар гилемам.
Даруни синаам бошӣ пас аз марг?
Ман аз дасти ту дар уммеду бимам.

Зи ман гӯ сӯфиёни босафоро,
Худочӯёни маъниошноро,
Ғуломи ҳиммати он худпарастам,
Ки бо нури худӣ бинад Худоро.

Чу наргис ин чаман нодида магзар
Чу бӯ дар ғунчаи печида магзар.
Туро Ҳақ дидаи равшантаре дод,
Хирад бедору дил хобида магзар.

Тарошидам санам бар сурати хеш,
Ба шакли худ Худоро нақш бастам.

Маро аз худ бурун рафтан муҳол аст
Ба ҳар ранге, ки ҳастам, худпарастам.

Ба шабнам ғунчаи навруста мегуфт:
"Нигоҳи мо чаманзодон расо нест.
Дар он паҳно, ки сад хуршед дорад,
Тамизи пасту боло ҳаст ё нест?"

Заминро роздони осмон гир,
Маконро шарҳи рамзи ломакон гир.
Парад ҳар зарра сӯйи манзили дӯст,
Нишони роҳ аз реги равон гир.

Замири кунфакон ғайр аз ту кас нест,
Нишони бенишон ғайр аз ту кас нест.
Қадам бебоктар неҳ дар раҳи зист,
Ба паҳнои ҷаҳон ғайр аз ту кас нест.

Замин хоки дари майхонаи мо,
Фалак як гардиши паймонаи мо.
Ҳадиси сӯзу сози мо дароз аст,
Ҷаҳон дебочаи афсонаи мо.

Сикандар рафту шамшеру алам рафт,
Хирочи шаҳру ганчи кону ям рафт.
Умамро аз шаҳон пояндатар дон,

Намебинӣ, ки Эрон монду Чам рафт?

Рабудӣ дил зи чоки синаи ман,
Ба ғорат бурдаӣ ганчинаи ман.
Матоъи орзӯям бо кӣ додӣ?
Чӣ кардӣ бо ғами деринаи ман?

Зи пеши ин чаҳони рангу бӯ рафт,
Замину осмону чорсӯ рафт.
Ту рафтӣ, эй дил, аз ҳангомаи ӯ
Ва ё аз хилватободи ту ӯ рафт?

Маро аз пардаи соз огаҳӣ нест,
Вале донам навои зиндагӣ чист.
Сурудам ончунон дар шохсорон,
Гул аз мурғи чаман пурсид, ки "ин кист?"

Наво мастона дар маҳфил задам ман.
Шарори зиндагӣ бар гил задам ман.
Дил аз нури хирад кардам зиёгир,
Хирадро бар аёри дил задам ман.

Ачам аз нағмаҳои ман ҷавон шуд,
Зи савдоям матоъи ӯ гарон шуд.
Ҳучуме буд раҳ гум карда дар дашт,
Зи овози дароям корвон шуд.

Аҷам аз нағмаам оташ ба ҷон аст,
Садои ман даройи корвон аст.
Худоро тезтар хонам чу Урфӣ,
Ки раҳ хобидаву маҳмил гарон аст.

Зи ҷони беқарор оташ кушодам,
Диле дар синаи Машрик ниҳодам.
Гили ў шўълазор аз нолаи ман,
Чу барқ андар ниҳоди ў фитодам.

Маро мисли насим овора карданд,
Дилам монанди гул садпора карданд

Нигоҳамро, ки пайдо ҳам набинад,
Шаҳиди лаззати наззора карданд.

Хирад карбосро заррина созад,
Камолаш сангро ойина созад.
Навои шоъири ҷодунигоре,
Зи неши зиндагӣ нўшина созад.

Зи нахи орзў бар хўрдаам ман,
Ва рози зиндагӣ пай бурдаам ман.
Битарс аз боғбон, эй новакандоз,
Ки пайғоми баҳор овардаам ман.

Хаёлам, к-ў гул аз фирдавс чинад,

Чу мазмуни ғарибе офаринад
Дилам дар сина меларзад чу барге,
Ки бар вай қатраи шабнам нишинад.

Ачам баҳрест нопадоканоре,
Ки дар вай гавҳари алмосранг аст.
Валекин ман наронам киштии хеш
Ба дарёе, ки мавҷаш бенаҳанг аст.

Мағӯ кори ҷаҳон ноустувор аст,
Ҷар они мо абадро пардадор аст.
Бигир имрӯзро маҳкам, ки фардо
Ҷанӯз андар замири рӯзгор аст.

Рамидӣ аз худовандони Афранг,
Вале бар гӯру гунбад саҷда пошӣ.
Ба лолой чунон одат гирифтӣ,
Зи санги роҳ мавлое тарошӣ.

Қабои зиндагонӣ чок то кай?
Чу мӯрон ошён дар хок то кай?
Ба парвоз ову шохинӣ биёмӯз,
Талоши дона дар хошок то кай?

Миёни лолаву гул ошён гир,
Зи мурғи нағмагон дарси фиғон гир.
Агар аз нотавонӣ гаштай пир,

Насибе аз шабоби ин ҷаҳон гир.

Ба ҷони ман, ки ҷон нақши тан ангехт,
Ҳавои ҷилва ин гудро дурӯ кард.
Ҳазорон шева дорад ҷони бетоб,
Бадан гардад, чу бо як шева хӯ кард.

Ба гӯшам омад аз хоки мазоре,
Ки дар зери замин ҳам метавон зист.
Нафас дорад, валекин ҷон надорад
Касе, к-ӯ бар муроди дигарон зист.

Машав навмед аз ин мушти ғуборе,
Парешон ҷилваи нопойдоре.
Чу фитрат метарошад пайкареро,
Тамомаш мекунад дар рӯзгоре.

Ҷаҳони рангу бӯ фаҳмиданӣ ҳаст,
Дар ин водӣ базе гул чиданӣ ҳаст.
Вале чашм аз даруни худ набандӣ,
Ки дар ҷони ту чизе диданӣ ҳаст.

Ту мегӯӣ, ки ман ҳастам, Худо нест,
Ҷаҳони обу гилро интиҳо нест.

Ҳанӯз ин роз бар ман нокушуд аст,
Ки чашмам он чӣ бинад, ҳаст ё нест?

Бисотам холи аз мурғи кабоб аст,
На дар чомам майи ойинатоб аст.
Ғизоли ман хўрад барги гиёҳе,
Вале хуни дили ў мушки ноб аст.

Раги муслим зи сўзи ман тапидаст,
Зи чашмаш ашки бетобам чакидаст.
Ҳанўз аз маҳшари чонам надонад,
Чаҳонро бо нигоҳи ман надидаст.

Ба ҳарф андар нагирӣ ломаконро,
Даруни худ нигар ин нукта пайдост.
Ба тан чон он чунон дорад нишеман,
Ки натвон гуфт ин чо нест, он қост.

Ба ҳар дил ишқ ранги тоза бар кард,
Ғаҳ бо санг, гаҳ бо шиша сар кард.
Туро аз худ рабуду чашми тар дод,
Маро бо хештан наздиктар кард.

Ҳанўз аз банди обу гил нарастӣ,
Ту гўй румию афғониям ман.
Ман аввал одами берангу бўям,
Аз он пас ҳиндиву турониям ман.

Маро завқи сухан хун дар чигар кард,

Ғубори роҳро мушти шарар кард,
Ба гуфтори муҳаббат лаб кушудам,
Баён ин роҳро пӯшидатар кард.

Гурез охир зи ақли зуфунун кард,
Дили худкомро аз ишқ хун кард.
Зи Иқболи фалакпаймо чӣ пурсӣ?
Ҳакими нуқтадони мо ҷунун кард.

АФКОР

ГУЛИ НАХУСТИН

Ҷанӯз ҳамнафасе дар чаман намебинам,
Баҳор мерасаду ман гули нахустинам.
Ба оби ҷў нигарам, хешро назора кунам,

Ба ин баҳона магар рӯи дигаре бинам.
Ба хомае, ки хати зиндагӣ рақам задааст,
Навиштаанд паёме ба барги рангинам.
Дилам ба дӯшу нигоҳам ба ибрати имрӯз,
Шаҳиди чилваи фардову тозаойинам.
Зи тирашок дамидам, қабои гул бастам,
Вагарна ахтари вомондае зи Парвинам.

ДУЪО

Эй, ки аз хумхонаи фитрат ба чомам рехтӣ,
З-оташи саҳбои ман бигдоз минои маро.
Ишқро сармоя соз аз гармии фарёди ман,
Шўълаи бебок гардон хоки Синои маро.
Чун бимирам, аз ғубори ман чароғи лола соз,
Тоза кун доғи маро, сўзон ба саҳрое маро.

ҲИЛОЛИ ИД

Натвон зи чашми шавқ рамид, эй ҳилоли ид,
Аз сад ниғаҳ ба роҳи ту доме ниҳодаанд.
Бар худ назар кушо, зи тихидоманӣ маранҷ,
Дар синаи ту моҳи тамоме ниҳодаанд.

Тасхири фитрат

МИЛОДИ ОДАМ

Наъра зад ишқ, ки хунинчигаре пайдо шуд,
Хусн ларзид, ки соҳибназаре пайдо шуд.
Фитрат ошуфт, ки аз хоки ҷаҳони маҷбур
Худгаре, худшикане, худнигаре пайдо шуд.
Хабаре рафт зи гардун ба шабистони азал:
"Ҳазар, эй пардагиён, пардадаре пайдо шуд!"
Орзу беҳабар аз хеш ба оғӯши ҳаёт,
Чашм во карду ҷаҳони дигаре пайдо шуд.
Зиндагӣ гуфт, ки дар хок тапидам ҳама умр,
То аз ин гунбади дерина даре пайдо шуд.

ИНКОРИ ИБЛИС

Нурии нодон наям, сачда ба одам барам,
Ў ба ниҳод аст хок, ман ба наҷод озарам!
Метапад аз сӯзи ман хуни раги коинот,
Ман ба дави сарсарам, ман ба ғави тундарам.
Робитаи солимот, зобитаи уммаҳот,
Сӯзаму созе диҳам, оташи миногарам.
Сохтаи хешро даршиканам рез-рез,
То зи ғубори куҳан пайкари нав оварам.
Аз зави ман мавҷаи чарх сукунопазир,
Нақшгари рӯзгор, тобу таби ҷавҳарам,

Пайкари анчум зи ту, гардиши анчум зи ман,
Чон ба чаҳон андарам, зиндагии музмарам.
Ту ба бадан чон диҳӣ, шӯр ба чон ман диҳам,
Ту ба сукун раҳзанӣ, ман ба тапиш роҳбарам.
Ман зи тунукмоягон гидя накардам сучуд,
Қоҳири бедӯзахам, довари бемаҳшарам.
Одами хокиниҳод, дунназару камсавод,
Зод дар оғӯши ту, пир шавад дар барам.

ИҶВОИ ОДАМ

Зиндагии сӯзу соз беҳ зи сукуни давом,
Фохта шоҳин шавад аз тапиши зери дом.
Ҳеч наояд зи ту ғайри сучуди ниёз,
Хез чу сарви баланд, эй ба амал нармгом.
Кавсару тасним бурд аз ту нишоти амал,
Гир зи минои ток бодаи ойинафом.
Зишту нақў зодаи ваҳми худованди туст,
Лаззати кирдор гир, гом бинеҳ, чӯй ком.
Хез, ки бинмоямат мамлакати тозае,
Чашми қаҳонбин кушо, баҳри тамошо хиром.
Қатраи бемояӣ, гавҳари тобанда шав,
Аз сари гардун биафт, гир ба дарё мақом.
Теги дурахшандаӣ, чони қаҳоне гусил,
Чавҳари худро намо, ой бурун аз наём.
Бозуи шоҳин кушо, хуни тазарвон бирез,
Марг бувад бозро зистан андар куном.
Ту нашиносӣ ҳанӯз, шавқ бимирад зи васл,

Чист ҳаёти давом? Сўхтани нотамом!

ОДАМ АЗ БИҶИШТ БУРУН ОМАДА МЕГҶЯД:

Чӣ хуш аст зиндагиро ҳама сӯзу соз кардан,
Дили кӯху дашту сахро ба даме гудоз кардан.
Зи қафас даре кушодан ба фазои гулситоне,
Раҳи осмон навардан, ба ситора роз кардан.
Ба гудозҳои пинҳон, ба ниёзҳои пайдо
Назаре адошиносӣ ба ҳарими ноз кардан.
Гаҳе чуз яке надидан ба ҳучуми лозазоре,
Гаҳе хори нешзанро зи гул имтиёз кардан.
Ҳама сӯзи нотамомам, ҳама дарди орзӯям,
Ба гумон диҳам яқинро, ки шаҳиди чувстучӯям.

СУБҶИ ҚИЁМАТ

(Одам дар ҳузури Борӣ)

Эй, ки зи хуршеди ту кавкаби ҷон мустанир,
Аз дилам афрӯхтӣ шамъи ҷаҳони зарир.
Рехт ҳунарҳои ман баҳр ба як нойи об,
Тешаи ман оварад аз ҷигари хора шир.
Зӯҳра гирифтори ман, моҳ парастори ман,
Ақли калон кори ман, баҳри ҷаҳон дору гир.
Ман ба замин даршудам, ман ба фалак баршудам,
Бастаи ҷодуи ман зарраву меҳри мунир.

Гарчи фусунаш маро бурд зи роҳи савоб,
Аз ғалатам даргузар, узри гуноҳам пазир.
Ром нагардад ҷаҳон, то на фусунаш хўрем,
Ҷуз ба каманди ниёз ноз нагардад асир.
То шавад аз оҳи гарм ин бути сангин гудоз,
Бастани зуннори ў буд маро ногузир.
Ақл ба дом оварад фитрати чолокро,
Аҳримани шўълазод сачда кунад хокро.

БЎЙИ ГУЛ

Ҳуре ба кунчи гулшани ҷаннат тапиду гуфт:
"Моро касе зи он сўи гардун хабар надод.
Н-ояд ба фаҳми ман саҳару шому рўзу шаб,
Ақлам рабуд ин, ки бигўянд мурду зод.
" Гардид мавчи накҳату аз шохи гул дамид,
По инчунин ба олами фардову дї ниҳод.
Во кард чашму ғунча шуду ҳанда зад даме,
Гул гашту барг-барг шуду бар замин фитод.
3-он нозанин, ки банд зи пояш кушодаанд,
Оҳест ёдгор, ки бў ном додаанд.

НАВОИ ВАҚТ

Хуршед ба домонам, анҷум ба гиребонам,
Дар ман нигарӣ ҳечам, дар худ нигарӣ ҷонам,
Дар шаҳру биёбонам, дар коху шабистонам,
Ман дардаму дармонам, ман айши фаровонам,

Ман теги чаҳонсўзам, ман чашмаи ҳайвонам.

Чингизию темурӣ муште зи ғубори ман,
Ҳангоман афрангӣ як часта шарори ман.
Инсону чаҳони ў аз нақшу нигори ман,
Хуни чигари мардон сомони баҳори ман,
Ман оташи сўзонам, ман равзаи ризвонам.

Осудаю сайёрам, ин турфа тамошо бин,
Дар бодаи имрӯзам кайфияти фардо бин,
Пинҳон ба замири ман сад олами раъно бин,
Сад кавкаби ғалтон бин, сад гунбади хазро бин,
Ман кисвати инсонам, пирохани Яздонам.

Тақдири фусуни ман, тадбири фусуни ту,
Ту ошиқи Лайлой, ман дашти ҷунуни ту,
Ҷун рӯҳи равон покам, аз ҷанду чигуни ту,
Ту рози даруни ман, ман рози даруни ту,
Аз ҷони ту пайдоям, дар ҷони ту пинҳонам.

Ман раҳраву ту манзил, ман мазраъу ту ҳосил,
Ту сози сад оҳангӣ, ту гармии ин маҳфил,
Овораи обу гил, дарёб мақоми дил,
Гунчида ба ҷоме бин ин қулзуми бехосил,
Аз мавҷи баланди ту сар барзада тўфонам.

ФАСЛИ БАҲОР

Хез, ки дар кўху дашт хайма зад абри баҳор,
Масти тараннум ҳазор
Тўтию дурроҷу сор,
Бар тарафи ҷўйбор
Кишти гулу лолазор,
Чашми тамошо биёр,
Хез, ки дар кўху дашт хайма зад абри баҳор.

Хез, ки дар боғу роғ қофилаи гул расид,
Боди баҳорон вазид,
Мурғ наво офарид,
Лола гиребон дарид,
Ҳусн гули тоза чид,
Ишқ ғами нав харид,
Хез, ки дар боғу роғ қофилаи гул расид.

Булбулакон дар сафир, сулсулакон дар хурўш,
Хуни чаман гарми ҷўш,
Эй, ки нишинӣ хамўш,
Даршикан ойини хўш,
Бодаи маънӣ бинўш,
Нағма саро, гул бипўш,
Булбулакон дар сафир, сулсулакон дар хурўш.

Хучранишинӣ гузор, гўшаи сахро гузин,
Бар лаби ҷўе нишин,

Оби равонро бубин,
Наргиси нозофарин,
Лахти дили фарвадин,
Бўса занаш бар чабин,
Ҳучранишинӣ гузор, гўшаи саҳро гузин.

Дидаи маънӣ кушо, эй зи аён беҳабар,
Нимаи оташ ба бар, лола камар дар камар.
Мечакадаш бар чигар
Шабнами ашки саҳар,
Дар шафақ анҷум нигар,
Дидаи маънӣ кушо, эй зи аён беҳабар.

Хоки чаман во намуд рози дили коинот,
Буду набуди сифот,
Ҷилвагарихои зот,
Он чӣ ту донӣ ҳаёт,
Он чӣ ту хонӣ мамот,
Ҳеч надорад субот,
Хоки чаман во намуд рози дили коинот.

ҲАЁТИ ҶОВИД

Гумон мабар, ки ба поён расид кори муғон,
Ҳазор бодаи ноҳурда дар раги ток аст.
Чаман хуш аст, валекин чу ғунча натвон зист,
Қабои зиндагиаш аз дами сабо чок аст.
Агар зи рамзи ҳаёт огаҳӣ, маҷӯю магир

Диле, ки аз халиши хори орзӯ пок аст.
Ба худ хазидаву маҳкам чу кӯҳсорон зӣ,
Чу хас мазӣ, ки ҳаво тезу шӯъла бебок аст.

АФКОРИ АНЧУМ

Шунидам кавкабе бо кавкабе гуфт,
Ки дар баҳрему пайдо соҳиле нест.
Сафар андар сиришти мо ниҳоданд,
Вале ин корвонро манзиле нест.

Агар анчум ҳамон астӣ, ки будаст,
Аз ин деринатобиҳо чӣ суд аст?
Гирифтори каманди рӯзгорем,
Хушо он кас, ки маҳруми вучуд аст.

Кас ин бори гаронро барнатобад,
Зи буди мо набуди човидон беҳ.
Фазои нилгунам хуш наояд,
Зи авчаш пастии он хоқдон беҳ.

Хунук инсон, ки чонаш беқарор аст,
Савори рохвори рӯзгор аст.
Қабои зиндагӣ бар қоматаш рост,
Ки ӯ навофарину тозақор аст.

ЗИНДАГӢ

Шабе зор нолид абри баҳор,
Ки ин зиндагӣ гирияи пайҳам аст.
Дурахшид барқи сабуксайру гуфт:
"Хато кардаӣ, хандаи як дам аст."
Надонам ба гулшан кӣ бурд ин хабар
Суханҳо миёни гулу шабнам аст.

МУҲОВАРАИ ИЛМ ВА ИШҚ

Илм

Нигоҳам роздори ҳафту чор аст,
Гирифтори камандам рӯзгор аст,
Ҷаҳонбинам ба ин сӯ боз карданд,
Маро бо он сӯйи гардун чӣ кор аст?
Чакад сад нағма аз созе, ки дорам,
Ба бозор афканам розе, ки дорам.

Ишқ

Зи афсуни ту дарё шӯълазор аст,
Ҷаво оташгузору заҳрдор аст.
Чу бо ман ёр будӣ, нур будӣ,
Буридӣ аз ману нури ту нор аст.
Ба хилватхонаи лохут зодӣ,
Валекин дар нахи шайтон фитоदӣ.
Биё, ин хокдонро гулситон соз,
Ҷаҳони пирро дигар ҷавон соз.

Биё, як зарра аз дарди дилам гир,
Таҳи гардун биҳишти ҷовидон соз.
Зи рӯзи офариниш ҳамдамастем,
Ҳамон як нағмаро зеру бамастем.

СУРУДИ АНҶУМ

Ҳастии мо-низомии мо,
Мастиии мо-хиромии мо,
Гардиши бемақомии мо,
Зиндагии давомии мо,
Даври фалак ба коми мо,
Менигарему меравем,
Ҷилвағаҳи шуҳудро,
Бутқадаи намудро,
Разми набуду будро,
Кашмакаши вучудро,
Олами деру зудро,
Менигарему меравем.
Гармии корзорҳо,
Хомии пухтакорҳо,
Тоҷу сариру дорҳо,
Хории шаҳриёрҳо,
Бозии рӯзгорҳо,
Менигарему меравем.

Хоҷа зи сарварӣ гузашт,
Банда зи чокарӣ гузашт,

Зорию қайсарӣ гузашт,
Даври сикандарӣ гузашт,
Шеваи бутгарӣ гузашт,
Менигарему меравем.

Хок хамӯшу дар хурӯш,
Сустниҳоду сахткӯш,
Гоҳ ба базми нозу нӯш,
Гоҳ ҷанозае ба дӯш,
Мири ҷаҳону суфтагӯш,
Менигарему меравем.

Ту ба тилисми ҷуну ҷанд,
Ақли ту дар кушоду банд,
Мисли ғизола дар каманд,
Зору забуну дардманд,
Мо ба нишемани баланд,
Менигарему меравем.

Парда чаро? Зухур чист?
Асли зулому нур чист?
Чашму дилу шуъур чист?
Фитрати носабур чист?
Ин ҳама назду дур чист?
Менигарему меравем.

Беши ту назди мо каме,

Соли ту пеши мо даме,
Эй, ба канори ту яме,
Сохтай ба шабнаме,
Мо ба талоши оламе,
Менигарему меравем.

НАСИМИ СУБҲ

Зи рӯйи баҳру сари кӯҳсор меоям,
Валек менашиносам, ки аз қучо хезам.
Дихам ба ғамзада тоир паёми фасли баҳор,
Таҳи нишемани ў сими ёсуман резам.
Ба сабза ғалтаму бар шохи лола мепечам,
Ки рангу бӯ зи масомоти ў барангезам.
Хамида то нашавад шохи ў зи гардиши ман,
Ба барги долаву гул нарм-нармак овезам,
Чу шоъире зи ғами ишқ дар хурӯш ояд,
Нафас-нафас ба навоҳои ў даромезам!

ПАҶДИ БОЗ БА БАЧАИ ХЕШ

Ту донӣ, ки бозон зи як ҷавҳаранд,
Дили шер доранду мушти паранд.
Накӯшеваю пухтатадбир бош,
Ҷасуру ғаюру калонгир бош.
Маёмез бо кабку турангу сор,
Магар ин ки дорӣ ҳавои шикор.
Чӣ қавме фурумоҷи тарснок!

Кунад пок минқори худро ба хок!
Шуд он боша нахчири нахчири хеш,
Ки гирад зи сайди худ ойину кеш.
Басо шикра афтода бар рӯи хок
Шуд аз сӯхбати доначинон ҳалок.
Ниғаҳ дор худрову хурсанд зӣ,
Далеру дурушту тануманд зӣ.
Тани нарму нозук ба тиху гузор,
Раги сахт чун шохи оҳу биёр.
Насиби ҷаҳон он ҷӣ аз хуррамист,
Зи сангинию меҳнату пурдамист.
Ҷӣ хуш гуфт фарзанди худро уқоб,
Ки як қатра хун беҳтар аз лаъли ноб.
Мачӯ анҷуман мисли оҳуву меш,
Ба хилват гаро чун ниёкони хеш.
Чунин ёд дорам зи бозони пир,
Нишеман ба шохи дарахте магир.
Куноме нагирем дар боғу кишт,
Ки дорем дар кӯҳу саҳро биҳишт.
Зи рӯи замин дона чидан хатост,
Ки паҳнои гардун худододи мост.
Начибе, ки по бар замин судааст,
Зи мурғи саро сифлатар будааст.
Пайи шоҳбозон бисот аст санг,
Ки бар санг рафтани кунад тезчанг.
Ту аз зардчашмони саҳростӣ,
Ба гавҳар чу симурғи волостӣ.

Чавоне асилӣ, ки дар рӯзи чанг
Барад мардумакро зи чашми паланг.
Ба парвози ту сатвати нуриён,
Ба рағҳои ту хуни кофуриён.
Таҳи чархи гардандаи кўжпушт,
Бихўр, он чӣ гирӣ зи нарму дурушт.
Зи дасти касе тўъман худ магир,
Накў бошу панди накўёи пазир!

КИРМИ КИТОБӢ

Шунидам шабе дар кутубхона ман
Ба парвона мегуфт кирми китобӣ:
"Ба авроқи Сино нишеман гирифтам,
Басе дидам аз нусхаи Форёбӣ.
Нафаҳмидаам ҳикмати зиндагиро,
Ҳамон тирарўзам зи беофтобӣ".
Накў гуфт парвонаи нимсўзе,
Ки ин нуктаро дар китобе наёбӣ.
Тапиш мекунад зиндатар зиндагиро,
Тапиш медиҳад болу пар зиндагиро.

КИБРУ НОЗ

Ях чўйи кўхро зи раҳи кибру ноз гуфт:
"Моро зи мўйи ту шавад талх рўзгор.
Густох месароиву бебок меравӣ,

Ҳар сол шўхдидаю оворатар зи пор.
Шоёни дудмони кўхистониён найӣ,
Худро мағўй духтараки абри кўҳсор.
Гардандаву фитандаву ғалгандай ба хок,
Роҳи дигар бигиру бирав сӯи марғзор".
Гуфт оби чў": "Чунин сухани дилшикан мағў,
Бар хештан манозу ниҳоли манӣ макор.
Ман меравам, ки дархури ин дудмон наям,
Ту хешро зи меҳри дурахшон нигоҳ дор".

ЛОЛА

Он шўълаам, ки субҳи азал дар канори ишқ,
Пеш аз намуди булбулу парвона метапид.
Афзунтарам зи меҳру ба ҳар зарра тан занам,
Гардун шарори хеш зи тоби ман офарид.
Дар синаи чаман чу нафас кардам ошён,
Як шоҳи нозук аз таҳи хокам чу нам кашид.
Сўзам рабуду гуфт яке, дар барам биист,
Лекин дили ситамзадаи ман наёрамид.
Дар тангнои шох бәсе печу тоб хўрд,
То ҷавҳарам ба чилвағаи рангу бӯ расид.
Шабнам ба роҳи ман гуҳари обдор рехт,
Хандид субҳу боди сабо гирди ман вазид.
Булбул зи гул шунид, ки сўзам рабудаанд,
Нолиду гуфт: "Ҷомаи ҳастӣ гарон харид!"
Во карда сина миннати хуршед мекашам,
Оё бувад, ки боз барангезад оташам?

ҲИКМАТУ ШЕЪР

Буалӣ андар ғубори ноқа гум,
Дасти Румӣ пардаи маҳмил гирифт.
Ин фурутар рафту то гавҳар расид,
Он ба гирдобе чу хас манзил гирифт.
Ҳақ агар сўзе надорад, ҳикмат аст,
Шеър мегардад чу сўз аз дил гирифт.

КИРМАКИ ШАБТОБ

Як зарраи бемоя матоъи нафас андӯхт,
Шавқ ин қадараш сўхт, ки парвонагӣ омӯхт,
Паҳнои шаб афрӯхт.
Вомонда шуъое, ки гиреҳ хӯрду шарар шуд,
Аз сўзи ҳаёт аст, ки кораш ҳама зар шуд,
Дорои назар шуд!
Парвонаи бетоб, ки ҳар сў тақуҷ кард,
Бар шамъ чунон сўхт, ки худро ҳама ў кард,
Тарки ману ту кард.
Ё ахтараке, моҳи мубине ба камине,
Наздиктар омад ба тамошои замине
Аз чархи барине.
Ё моҳи тунук зав, ки ба як чилва тамом аст,
Моҳе, ки бар ў миннати хуршед ҳаром аст,
Озодмақом аст!
Эй кирмаки шабтоб, саропои ту нур аст,

Парвози ту як силсилаи ғайбу ҳузур аст,
Ойини зуҳур аст.
Дар тирашабон машъали мурғони шаб астӣ,
Он сўз чӣ сўз аст, ки дар тобу таб астӣ?
Гарми талаб астӣ.
Моем, ки монанди ту аз хок дамидем,
Дидем тапидем, надидем тапидем,
Ҷоё нарасидем!
Гўям сухани пухтаву парвардаву таҳдор,
Аз манзили гумгашта мағў, пой ба раҳ дор,
Ин чилва ниғаҳ дор!

ҲАҚИҚАТ

Уқоби дурбин ҷўйинаро гуфт:
"Нигоҳам он чӣ мебинад, сароб аст."
Ҷавобаш дод он мурғи ҳақандеш:
"Ту мебиниву ман лонам, ки об аст."
Салои моҳӣ омад аз таҳи баҳр,
Ки чизе ҳасту ҳам дар печутоб аст.

ҲУДО

(Нағмаи сорбони Ҳичоз)

Ноқай сайёри ман,
Оҳуи тотори ман,
Дирҳаму динори ман,
Андаку бисёри ман,
Давлати бедори ман,

Тезтарак гом зан,
Манзили мо дур нест.

Дилкашу зебостӣ,
Шоҳиди раъностӣ,
Рӯкаши хуростӣ,
Ғайрати Лайлостӣ,
Духтари саҳростӣ,
Тезтарак гом зан,
Манзили мо дур нест.

Дар тапиши офтоб,
Ғӯта занӣ дар сароб,
Ҷам ба шаби моҳтоб,
Тунд равӣ чун шаҳоб,
Чашми ту нодида хоб,
Тезтарак гом зан,
Манзили мо дур нест.

Лаккаи абри равон,
Киштии беводбон,
Мисли Хизар роҳдон,
Бар ту сабук ҳар гарон,
Лаҳти дили сорбон,
Тезтарак гом зам,
Манзили мо дур нест.

Сўзи ту андар зимом,
Сози ту андар хиром,
Бе хўришу ташнаком,
По ба сафар субҳу шом,
Хаста шавӣ аз мақом,
Тезтарак гом зан,
Манзили мо дур нест.

Шоми ту андар Яман,
Субҳи ту андар Қаран,
Реги дурушти ватан
Пойи туро ёсаман,
Эй, чу ғизоли Хутан,
Тезтарак гом зан,
Манзили мо дур нест.

Маҳ зи сафар по кашид,
Дар паси тал орамид,
Субҳ зи Машриқ дамид,
Ҷомаи шаб бардарид,
Боди биёбон вазид,
Тезтарак гом зан,
Манзили мо дур нест.

Нағмаи ман дилкушой,
Зеру бамаш ҷонфазой,
Қофилахоро дарой,

Фитнарабо, фитнесой.
Эй, ба Ҳарам чехрасой,
Тезтарак гом зан,
Манзили мо дур нест.

ҚАТРАИ ОБ

Маро маънии тозае муддаъост,
Агар гуфтаро боз гўям равост:
*"Яке қатраборон зи абре чакид,
Хиҷил шуд чу паҳнои дарё бидид,
Ки ҷое, ки дарёст, ман кистам?
Гар ӯ ҳаст, ҳаққо, ки ман нестам!"*⁷
Валекин зи дарё баромад хурӯш:
Зи шарми тунукмоягӣ рӯ мапӯш.
Тамошои шому саҳар дидай,
Чаман дидай, дашту дар дидай.
Ба барги гиёҳе, ба дӯши саҳоб,
Дурахшидӣ аз партави офтоб.
Гаҳе ҳамдами ташнокомони роғ,
Гаҳе маҳрами синачокони боғ,
Гаҳе хуфта дар току тоқатгудоз,
Гаҳе хуфта дар хоку бе сўзу соз,
Зи мавҷи сабуксайри ман зодай,
Зи ман зодай, дар ман афтодай.
Биёсой дар хилвати синаам,

⁷ Ин ду байт аз Саъдии Шерозист (сол ваф. 1292)

Чу чавҳар дурахш андар ойнаам,
Гуҳар шав, дар оғӯши қулзум бизӣ,
Фурӯзонгар аз моҳу анҷум бизӣ!

МУҲОВАРА МОБАЙНИ ХУДО ВА ИНСОН

Худо

Чаҳонро зи як обу гил офаридам,
Ту Эрону Тотору Занг офаридӣ.
Ман аз хок пӯлоди ноб офаридам,
Ту шамшеру тиру туфанг офаридӣ.
Табар офаридӣ ниҳоли чаманро,
Қафас сохтӣ тоири нағмазанро.

Инсон

Ту шаб офаридӣ, чароғ офаридам,
Сафол офаридӣ, аёғ офаридам.
Биёбону кӯҳсору роғ офаридӣ,
Хиёбону гулзору боғ офаридам.
Ман онам, ки аз санг ойна созам,
Ман онам, ки аз заҳр нӯшина созам.

СОҶИНОМА

(Дар Нишотбоғи Кашмир навишта шуд)

Хушо рӯзгоре, хушо навбаҳоре,

Нучуми Паран руст аз марғзоре.
Замин аз баҳорон чу боли тазарве,
Зи фаввора алмосбор обшоре.
Напечад ниғаҳ чуз, ки дар лолаву гул,
Нағалтад ҳаво чуз, ки бар сабзазоре.
Лаби чў худороии ғунча дидӣ?
Чӣ зебо нигоре, чӣ ойинадоре!
Чӣ ширин навое, чӣ дилкаш садое,
Ки меояд аз хилвати шохсоре.
Ба тан чон, ба чон орзу зинда гардад
Зи овои соре, зи бонги ҳазоре.
Навоҳои мурғи баландошёне
Даромехт бо нағмаи чўйборе.
Ту гўй, ки Яздон биҳишти баринро
Ниҳодаст дар домани кўҳсоре,
Ки то раҳматаш одамизодагонро
Раҳо созад аз меҳнати интизорӣ.
Чӣ хоҳам дар ин гулситон, гар нахоҳам
Шаробе, китобе, рубобе, нигоре?
Сарат гардам, эй соқии моҳсимо,
Биёр аз ниёғони мо ёдгоре.
Ба соғар фурў рез обе, ки чонро
Фурўзад чу нуре, бисўзад чу норе,
Шақоиқ бирўён зи хоки наждам,
Биҳиште фурў чин ба мушти ғуборе.
Набинӣ, ки аз Кошғар то ба Кошон
Ҳамон як наво болад аз ҳар диёре?

Зи чашми умам рехт он ашкнобе,
Ки таъсири ў гул дамонад зи хоре.
Каширӣ, ки бо бандагӣ хӯ гирифта,
Буте метарошад зи санги мазоре.
Замираш тихӣ аз хаёли баланде,
Худиношиносе, зи худ шармсоре.
Бирешимқабо хоҷа аз меҳнати ў,
Насиби танаш ҷомаи тор-торе.
На дар дидаи ў фуруғи нигоҳе,
На дар синаи ў дили беқароре.
Аз он май фишон қатрае бар каширӣ,
Ки хокистараш офаринад шароре!

ШОҲИН ВА МОҲӢ

Моҳибачаи шӯх ба шоҳинбачае гуфт:
Ин силсилаи мавҷ, ки бинӣ, ҳама дарёст.
Дорои наҳангони хурӯшандатар аз меғ,
Дар синаи ў дидаю нодида болоҳост.
Бо сели гарансангу замингиру сабукхез,
Бо гаҳари тобандаву бо лӯлӯи лолост.
Берун натавои рафт зи сели ҳамагираш,
Болои сари мост, таҳи пост, ҳама ҷост.
Ҳар лаҳза ҷавон асту равон асту давон аст,
Аз гардиши айём на афзун шуду не кост.
Моҳибачаро сӯзи сухан чехра барафрӯхт,
Шоҳинбача хандиду зи соҳил ба ҳаво хост.
Зад бонг, ки шоҳинаму корам ба замин чист?

Саҳрост, ки дарёст таҳи болу пари мост!
Бигзар зи сари обу ба паҳнои ҳаво соз,
Ин нукта набинад магар он дида, ки биност.

КИРМАКИ ШАБТОБ

Шунидам кирмаки шабтоб мегуфт:
На он мўрам, ки кас нолад зи нешам.
Тавон бе миннати бегонагон сўхт,
Напиндорӣ, ки ман парвонакешам.
Агар шаб тиратар аз чашми охуст,
Худафрўзам, чароғи роҳи хешам.

ТАНҲОӢ

Ба баҳр рафтаму гуфтам ба мавҷи бетобе:
"Ҳамеша дар талаб астӣ, чӣ мушкиле дорӣ?
Ҳазор лўлўи лолост дар гиребонат,
Даруни сина чу ман гавҳари диле дорӣ?"
Тапиду аз лаби соҳил рамиду ҳеч нагуфт.
Ба қўҳ рафтаму пурсидам:-"Ин чӣ бедодист,
Расад ба гўши ту оҳу фиғони ғамзадае?
Агар ба санги ту лаъле зи қатраи хун аст,
Яке даро ба сухан бо мани ситамзадае!"
Ва худ хазиду нафас даркашиду ҳеч нагуфт.
Раҳи дароз буридам, зи моҳ пурсидам:
"Сафарнасиб! Насиби ту манзилеет, ки нест,

Чаҳон зи партави симои ту суманзоре,
Фурӯғи доғи ту аз чилваи дилест, ки нест?"
Сўйи ситора рақибона диду ҳеч нагуфт.
Шудам ба ҳазрати Яздон, гузаштам аз маҳу меҳр,
Ки: "Дар чаҳони ту як зарра ошноям нест.
Чаҳон тихӣ зи дилу мушти хоки ман ҳама дил,
Чаман хуш аст, вале дархури навоям нест".
Табассуме ба лаби ӯ расиду ҳеч нагуфт.

ШАБНАМ

Гуфтанд, фуруд ой зи авчи Маҳу Парвез,
Бар худ зану бо баҳри пурушӯб биёмез.
Бо мавҷ даровез,
Нақши дигар ангез,
Тобанда гуҳар хез.
Ман айши ҳамоғӯшии дарё нахаридам,
Он бода, ки аз хеш рабояд, начашидам,
Аз худ нарамидам,
3-офок буридам,
Бар лола чакидам.
Гул гуфт, ки ҳангоман мурғони саҳар чист?
Ин анҷуман ораста болои шаҷар чист?
Ин зеру забар чист?
Поёни назар чист?
Хори гули тар чист?

Ту кистию ман киям, ин сўҳбати мо чист?
Бар шохи ман ин тоираки нағмасаро чист?
Мақсуди наво чист?
Матлуби сабо чист?
Ин кўҳнасаро чист?
Гуфтам, ки чаман разми ҳаёти ҳамаҷоист,
Базмест, ки шерозаи ў завқи ҷудоист,
Дам? - Гармнавоист,
Ҷон? - Чехракушоист,
Ин роз - худоист.
Ман аз фалак афтада, ту аз хок дамидӣ,
Аз завқи намуд аст, дамидӣ, ки чакидӣ,
Дар шох тапидӣ,
Сад парда даридӣ,
Бар хеш расидӣ!
Нам дар рағи айём зи ашки саҳари мост,
Ин зеру забар чист?-Фиреби назари мост.
Анҷум ба бари мост,
Лаҳти ҷигари мост,
Нури басари мост.
Дар пираҳани шоҳиди гул сўзани хор аст,
Хор аст, валекин зи надимони нигор аст,
Аз ишқ низор аст,
Дар паҳлуи ёр аст,
Ин ҳам зи баҳор аст.
Бархезу дил аз сўҳбати дерина бипардоз,
Бо лолаи хуршеди ҷаҳонтоб назар боз,

Бо аҳли назар соз,
Чун ман ба фалак тоз,
Дорӣ сари парвоз?

Ишқ

Фикрам чу ба чустучӯ кадам зад,
Дар Дайр шуду дари Ҳарам зад.
Дар дашти талаб басте давидам,
Доман чун гирдбод чидам.
Пӯён бе Хизар сӯйи манзил,
Бар дӯши хаёл баста маҳмил,
Чӯёи маю шикаста чоме,
Чун субҳ ба бод чида доме.
Печида ба худ чу мавҷи дарё,
Овора чу гирдбоди сахро.
Ишқи ту дилам рабуд ногоҳ,
Аз кор гиреҳ кушуд ногоҳ.
Огоҳ зи ҳастиву адам сохт,
Бутхонаи ақдро Ҳарам сохт.
Чун барқ ба хирманам гузар кард,
Аз лаззати сӯхтан хабар кард.
Сармаст шудам, зи по фитодам,
Чун акс зи худ ҷудо фитодам.
Хокам ба фарози Арш бурдӣ
3-он роз, ки бо дилам супурдӣ.
Восил ба канор киштиям шуд,
Тӯфони чамол зиштиям шуд.

Чуз ишқ хикояте надорам,
Парвои маломате надорам.
Аз ҷилваи илм бениёзам,
Сўзам, гириям, тапам, гудозам.

АГАР ХОҲӢ ҲАЁТ, АНДАР ХАТАР ЗӢ

Ғазоле бо ғазоле дарди дил гуфт:
*"Аз ин пас дар Ҳарам гирам кунومه.
Ба саҳро сайдбандон дар каминанд,
Ба коми оҳувон субҳе на шоме.
Амон аз фитнаи сайёд хоҳам,
Диле з-андешаҳо озод хоҳам"*
Рафиқаш гуфт: *"Эй ёри хирадманд,
Агар хоҳӣ ҳаёт, андар хатар зӣ.
Дамодам хештанро бар фасон зан,
Зи теги покгавҳар тезтар зӣ.
Хатар тобу тавонро имтиҳон аст,
Аёри мумкиноти ҷисму ҷон аст"*.

ҶАҲОНИ АМАЛ

Ҳаст ин майкадаву даъвати ом аст ин ҷо,
Қисмати бода ба андозаи ҷом аст ин ҷо.
Ҳарфи он роз, ки бегонаи савт аст ҳанӯз,
Аз лаби ҷом чакидасту калом аст ин ҷо.
Нашъа аз ҳол бигиранду гузаштанд зи қол,
Нуктаи фалсафа дурди таҳи ҷом аст ин ҷо.

Мо дар ин раҳ нафаси даҳр барандохтаем,
Офтоби сахари ў лаби бом аст ин чо.
Эй, ки ту поси ғалаткардаи худ медорӣ,
Он чӣ пеши ту суқун аст, хиром аст ин чо.
Мо, ки андар талаб аз хона бурун тохтаем,
Илмро ҷон бидамидему амал сохтаем.

ЗИНДАГӢ

Пурсидам аз баланднигоҳе: "Ҳаёт чист?"
Гуфто: "Маёе, ки талхтари ў накўтар аст".
Гуфтам, ки - "Кирмак асту зи гил сар бурун занад?"
Гуфто, ки - "Шўълазод мисоли самандар аст".
Гуфтам, ки - "Шар ба фитрати хомаш ниҳодаанд?"
Гуфто, ки - "Хайри ў нашиносӣ, ҳамин шар аст".
Гуфтам, ки - "Шавқи сайр набурдаш ба манзиле?"
Гуфто, ки - "Манзилаш ба ҳамин шавқ музмар аст".
Гуфтам, ки - "Хокӣ асту ба хокаш ҳамедиҳанд",
Гуфто - "Ҷу дона хок шикофад, гули тар аст".

ҲИКМАТИ ФАРАНГ

Шунидам, ки дар Порс марди гузин,
Адофаҳм, рамзошно, нуктабин.
Басе сахтӣ аз ҷонканӣ диду мурд,
Барошуфту ҷон шиквалабрез бурд.
Ба нолиш даромад ба Яздони пок,
Ки дорам диле аз аҷал чок-чок,

Камоле надорад ба ин якфанӣ,
Надорад фани тозаи чонканӣ.
Барад чону нопухта дар кори марг,
Чаҳон нав шуду ӯ ҳамон кӯҳна барг.
Фаранг офаринад хунарҳо шигарф,
Барангезад аз катрае барфи жарф.
Кашад гирди андеша паргори марг,
Ҳама ҳикмати ӯ парастори марг.
Равад чун наҳанг обдӯзаш ба ям,
Зи тайёраи ӯ ҳаво хӯрда бам.
Набинӣ, ки чашми чаҳонбини хур
Ҳамагардад аз ғози ӯ рӯз кӯр?
Туфангаш ба куштан чунон тездаст,
Ки афраштаи маргро дам гусаст.
Фирист ин кӯҳанабларо дар Фаранг,
Ки гирад фани куштани бедаранг.

ҲУР ВА ШОЪИР
(Дар ҷавоби назми Гёте мавсум ба
"Ҳур ва шоъир")

Ҳур

На ба бода майл дорӣ, на ба ман назар кушой
Аҷаб ин, ки ту надонӣ раҳу расми ошноӣ.
Ҳама сози ҷустуҷӯӣ, ҳама сӯзи орзӯӣ,
Нафасе ки мегудозӣ, ғазале, ки месароӣ.
Ба навое офаридӣ чӣ ҷаҳони дидкушое,
Ки Ирам ба чашмам ояд чу тилисми симиёӣ!

Шоъир

Дили раҳравон фиребӣ ба каломи нешдоре,
Магар ин, ки лаззати ў нарасад ба нўки хоре.
Чӣ кунам, ки фитрати ман ба мақом дар насозад,
Дили носабур дорам, чу сабо ба лолазоре.
Чу назар қарор гирад ба нигори хубрӯе,
Тапад он замон дили ман пайи хубтар нигоре.
Зи шарар ситора чўям, зи ситора офтобе,
Сари манзиле надорам, ки бимирам аз қароре.
Чу зи бодаи баҳоре қадаҳе кашида хезам,
Ғазале дигар сароям ба ҳавои навбаҳоре.
Талабам ниҳояти он, ки ниҳояте надорад,
Ба нигоҳи ношикебе, ба дили умедворе.
Дили ошиқон бимирад ба биҳишти ҷовидонӣ,
На навои дардманде, на ғаме, на ғамгусоре!

ЗИНДАГӢ ВА АМАЛ

(Дар ҷавоби назми Гейне
мавсум ба "Саволот")

Соҳили афтода гуфт: Гарчи базе зистам,
Ҳеч на маълум шуд, оҳ, ки ман чистам.
Мавҷи зи худ рафтае тез хиромиду гуфт:

Ҳастам, агар меравам, гар наравам, нестам!

АЛМУЛКУ ЛИЛЛОҶ

Ториқ чу бар канораи Андалс сафина сўхт,
Гуфтанд: -Кори ту ба нигоҳи хирад хатост.
Дурем аз саводи ватан, боз чун расем?
Тарки сабаб зи рўи шарифат кучо равост?
Хандиду дасти хеш ба шамшер бурду гуфт:
"Ҳар мулк мулки мост, ки мулки Худои мост".

ҶҶҶИ ОБ

Бингар, ки ҷўи об чӣ мастона меравад,
Монанди Қаққашон ба гиребони марғзор.
Дар хоби ноз буд ба гаҳвораи саҳоб,
Во кард чашми шавқ ба оғўши кўҳсор.
Аз сангреса нағма кушояд хироми ў,
Симои ў чу ойина берангу беғубор.
Зи баҳри бекарона чӣ мастона меравад,
Дар худ ягона, аз ҳама бегона меравад.
Дар роҳи ў баҳор парихона офарид,
Наргис дамиду лола дамиду суман дамид,
Гул ишва доду гуфт:-Яке пеши мо биист!
Хандид ғунчаву сари домони ў кашид.
Ноошнои чилвафурўшони сабзпўш
Сахро буриду синаи кўҳу камар дарид.
Зи баҳри бекарона чӣ мастона меравад,

Дар худ ягона, аз ҳама бегона меравад.
Сад чӯю дашту марғу кӯҳистону боғу роғ
Гуфтад: -Эй басити замин бо ту созгор,
Моро, ки роҳ аз тунукобӣ набурдаем,
Аз дастбурди реги биёбон нигоҳ дор.
Во карда синаро ба ҳавоҳои Шарқу Ғарб,
Дарбар гирифта ҳамсафарони забуну зор.
Зи баҳри бекарона чӣ мастона меравад,
Бо сад ҳазор гавҳари якдона меравад.
Дарёи пурхурӯш зи банду шикан гузашт,
Аз тангнои водию кӯҳу даман гузашт.
Яксон чу сал карда нишебу фарозро,
Аз кохи шоҳу бораву кишту чаман гузашт.
Бетобу тунду тезу чигарсӯзу беқарор,
Дар ҳар замон ба тоза расид, аз куҳан гузашт.
Зи баҳри бекарона чӣ мастона меравад,
Дар худ ягона, аз ҳама бегона меравад.

НОМАИ ОЛАМГИР

(Ба яке аз фарзандонаш, ки дуёи
марги падар мекард)

Надонӣ, ки Яздони дерина буд,
Басе диду санчиду басту кушуд.
Зи мо синачокони ин тираҳок
Шунидаст сад нолаи дарднок.
Басе ҳамчу Шаббир дар хун нишаст,
На як нола аз синаи ӯ гусаст.

На аз гиряи пири Канъон тапид,
На аз дарди Айюб охе кашид.
Мапиндор он кӯҳна нахчиргир
Ба доми дуъои ту гардад асир.

БИҲИШТ

Кучо ин рӯзгоре, шишабозе?
Биҳишт ин гунбади гардун надорад!
Надида дарди зиндон Юсуфи ў,
Зулайхояш дили нолон надорад.
Халили ў ҳарифи оташе нест,
Калимаш як шарар дар чон надорад.
Ба сарсар дарнаяфтад заврақи ў,
Хатар аз латмаи тўфон надорад.
Яқинро дар камин бўку магар нест,
Висол андешаи ҳичрон надорад.
Кучо он лаззати ақли ғалатсайр,
Агар манзил раҳи печон надорад?
Мазӣ андар чаҳони кўрзавқе,
Ки Яздон дораду шайтон надорад.

КАШМИР

Рахт ба Кошмар кушо, кӯҳу талу даман нигар,
Сабза чаҳон-чаҳон бубин, лола чаман-чаман нигар.
Боди баҳор мавҷ-мавҷ, мурғи баҳор фавҷ-фавҷ,
Сулсулу сор завҷ-завҷ бар сари норван нигар.
То нафитад ба зиннаташ чашми сипехри фитнабоз,

Баста ба чехраи замин бурқаъи настаран нигар.
Лола зи хок бардамид, мавҷ ба оби чӯ тапид,
Хок шарар -шарар бубин, об шикан-шикан нигар.
Захма ба тори соз зан, бода ба сотгин бирез,
Қофилаи баҳорро анҷуман-анҷуман нигар.
Духтараке, бараҳмане, доларухе, суманбаре,
Чашм ба рӯи ӯ кушо, боз ба хештан нигар.

ИШҚ

Ақле, ки чаҳон сӯзад як чилваи бебокаш,
Аз ишқ биёмӯзад ойини чаҳонтобӣ.
Ишқ аст, ки дар чонат ҳар кайфият ангезад,
Аз тобу таби Румӣ то ҳайрати Форобӣ.
Ин ҳарфи нишотовар мегӯяму мерақсам,
Аз ишқ дил осояд, бо ин ҳама бетобӣ.
Ҳар маънии печида дар ҳарф намеғунчад,
Як лаҳза ба дил даршав, шояд, ки ту дарёбӣ.

БАНДАГӢ

Дӯш дар майкада тарсобачаи бодафурӯш
Гуфт аз ман сухане, дор чу овеза ба гӯш:
Машраби бодагусорони кӯҳан ин будаст,
Ки ту аз майкада хезӣ ҳама мастӣ, ҳама хӯш.
Ман нагӯям, ки фурӯ банд лаб аз нуктаи шавқ,

Адаб аз даст мадеҳ, бода ба андоза бинӯш.
Гарди роҳем, вале завқи талаб ҷавҳари мост,
Бандагӣ бо ҳама ҷабрути худой мафуруш.

ҒУЛОМӢ

Одам аз бебасарӣ бандагии одам кард,
Гавҳаре дошт, вале назри Қубоду Ҷам кард.
Яъне аз ҳӯи ғуломӣ зи сагон хортар аст,
Ман надидам, ки саге пеши саге сар ҳам кард.

ЧИСТОНИ ШАМШЕР

Он сахткӯш чист, ки гирад зи санг об,
Мӯҳтоҷи Хизр мисли Сикандар намешавад?
Мисли нигоҳи дидаи намнок покрав,
Дар ҷӯи обу домани ӯ тар намешавад?
Мазмуни ӯ ба мисраъи барҷастае тамом,
Миннатпазири мисраъи дигар намешавад?

ҶУМҲУРИЯТ

Матоъи маънии бегона аз дунфитратон ҷӯӣ?
Зи мӯрон шӯҳии табъи сулаймонӣ намеояд.
Гурез аз тарзи ҷумҳурӣ, ғуломи пухтакорӣ шав,
Ки аз мағзи дусад хар фикри инсонӣ намеояд.

БА МУБАЛЛИҒИ ИСЛОМ ДАР ФАРАНГИСТОН

Замона боз барафрӯхт оташи Намруд,
Ки ошкор шавад ҷавҳари мусалмонӣ.
Биё, ки парда зи доғи чигар барандозем,
Ки офтоб ҷаҳонгир шуд зи урёнӣ.
Ҳазор нукта задӣ пеши дилбарони Фаранг,
Гудохтӣ санамонро ба илми бурҳонӣ.
Хабар зи шаҳри Салимо бидеҳ ҳиҷозиро,
Шарори шавқ фишон дар замири тӯронӣ.
Раҳи "Ироқ"-у "Хуросон" зан, эй мақомшинос,
Ба базми аъҷамиён тоза кун ғазалхонӣ.
Басе гузашт, ки дар интизори захмаварист
Чӣ нағмаҳо, ки на хун шуд ба сози афгонӣ.
Ҳадиси ишқ ба аҳли ҳавас чӣ мегӯӣ?
Ба чашми мӯр макаш сурмаи сулаймонӣ!

ҒАНИИ КАШМИРӢ

Ғанӣ-он сухангӯи булбулсафир,
Навосанчи Кашмири минупазир,
Чу андар саро буд, дар баста дошт,
Чу рафт аз саро, тахтаро во гузошт.
Яке гуфташ: -Эй шоъири дилрасе,
Аҷаб дорад аз кори ту ҳар касе.
Ба посух чӣ хуш гуфт марди фақир,
Фақир ба иқлими маънӣ амир:
"Зи ман он чӣ диданд, ёрон, равост,
Дар ин хона чуз ман матоъе кучост?"
Ғанӣ то нишинад ба кошоонаш,

Матоъи гаронест дар хонааш.
Чу он маҳфилафрӯз дар хона нест,
Тихитар аз ин ҳеч кошоно нест.

ХИТОБ БА МУСТАФО КАМОЛПОШО (санаи июли соли 1922)

Уммие буд, ки мо аз асари ҳикмати ӯ
Воқиф аз сирри ниҳонхонаи тақдир шудем:
Асли мо як шарари бохтаранге будаст,
Назаре кард, ки хуршеди ҷаҳонгир шудем.
Нуктаи ишқ фурӯ шуст зи дил пири Ҳарам,
Дар ҷаҳон хор ба андозаи тақсир шудем.
Боди саҳрост, ки бо фитрати мо дарсозад,
Аз нафасҳои сабо ғунҷаи дилгир шудем.
Оҳ, он ғулғула, к-аз гунбади афлок гузашт,
Нола гардид, чу побанди баму зер шудем.
Эй басо сайд, ки бе дом ба фитрок задем,
Дар бағал тиру камон, куштаи нахчир шудем!
*"Ҳар куҷо роҳ диҳад, асп бар он тоз, ки мо
Борҳо мот дар ин арса ба тадбир шудем».*⁸

ТАЙЁРА

Сари шоҳи гул тоире як саҳар

⁸ Ин байт аз Назирии Нишопурист (сол вафоташ 1615)

Ҳамегуфт бо тоирони дигар:
"Надоданд бол одамизодаро,
Замингир карданд ин содаро"
Бад-ў гуфтам:-"Эй мурғаки бодсанҷ,
Агар харфи ҳақ бо ту гўям, маранҷ.
Зи тайёра мо болу пар сохтем,
Сўйи осмон раҳгузар сохтем.
Чӣ тайёра он мурғи гардунсипар,
Пари ў зи боли малак тезтар.
Ба парвоз шоҳин, ба нирў уқоб,
Ба чашмаш зи Лохур то Форёб.
Ба гардун хурўшавандаву тундчўш,
Миёни нишеман чу моҳӣ хамўш.
*"Хирад з-обу гил Чабраил офарид,
Заминро ба гардун далил офарид,"*
Чу он мурғи зирак каломам шунид,
Маро як назар ошноёна дид.
Парашро ба минқор хориду гуфт:
Ки ман, он чӣ гўйӣ, надорам шигифт.
Магар, эй нигоҳи ту бар чуну чанд,
Асири тилисми ту пасту баланд.
*"Ту кори заминро наку сохтӣ,
Ки бо осмон низ пардохтӣ?"*⁹

ИШҚ

⁹ Ин байт аз Саъдии Шерозист (соли ваф. 1292)

Он ҳарфи дилфурӯз, ки роз асту роз нест,
Ман фош гӯямат ки шунид, аз кучо шунид:
Дузид з-осмону ба гул гуфт шабнамаш,
Булбул зи гул шуниду зи булбул сабо шунид.

ТАҲЗИБ

Инсон, ки рух зи ғозаи таҳзиб барфурӯхт,
Хоки сиёҳи хеш чу ойна вонамуд.
Пӯшид панҷаро таҳи дастонаи ҳарир,
Афсунии қалам шуду теғ аз камар кушуд.
Ин булҳавас санамкадаи сулҳи ом сохт,
Рақсид гирди ў ба навоҳои чангу уд.
Дидам чу ҷанг пардаи номуси ў дарид,
Чуз "ясфику-д-димов" "хасимум мубин" набуд!

МАЙИ БОҚӢ

Ғазалиёт

Баҳор то ба гулистон кашид базми суруд,
Навои булбули шӯрида чашми ғунча кушуд.
Гумон мабар, ки сириштанд дар азал гили мо,
Ки мо ҳанӯз ҳаёлем дар замири вучуд.
Ба илм ғарра машав, кори майкашӣ дигар аст,
Фақеҳи шаҳр гиребону остин олуд.
Баҳор барги парокандаро ба ҳам барбаст,
Нигоҳи мост, ки бар лола рангу об афзуд.

Назар ба хеш фуру́бастаро нишон ин аст,
Дигар сухан насарояд зи ғоибу мавчуд.
Шабе ба майкада хуш гуфт пири зиндадиле:
Ба ҳар замона Халил асту оташи Намруд.
Чӣ нақшҳо, ки набастам ба коргоҳи ҳаёт,
Чӣ рафтани, ки нарафту чӣ будани, ки набуд.
Ба дайриён сухани нарм гӯ, ки ишқи ғаюр
Бинои буткада афганд дар дили Маҳмуд!
Ба хоки Ҳинд навои ҳаёт беасар аст,
Ки мурда зинда нагардад зи нағмаи Довуд.

* * *

Ҳалқа бастанд сари турбати ман навҳагарон,
Дилбарон, зӯхравашон, гулбаданон, симбарон.
Дар чаман қофилаи лолаву гул рахт кушуд,
Аз кучо омадан ин ҳама хунинчигарон?
Эй, ки дар мадраса чӯйӣ адабу донишу завқ,
Наҳарад бода кас аз коргоҳи шишагарон!
Хирад афзуд маро дарси ҳақимони Фаранг,
Сина афрӯхт маро сӯҳбати соҳибназарон!
Баркаш он нағма, ки сармояи обу гили туст,
Эй зи худ рафта, тӣҳӣ шав зи навои дигарон.
Кас надонист, ки ман низ баҳое дорам,
Он матоъам, ки шавад дастзади бебасарон.

Метарошад фикри мо ҳар дам худованде дигар,
Раст аз як банд, то афтод дар банде дигар.
Бар сари бом о, ниқоб аз чеҳра бебоконе каш,

Нест дар кўйи ту чун ман орзуманде дигар!
Баски ғайрат мебарам аз дидаи бинои хеш,
Аз ниғаҳ бофам ба рухсори ту рўбанде дигар.
Як ниғаҳ, як хандаи дуздида, як тобанда ашқ,
Баҳри паймони муҳаббат нест савганде дигар.
Ишқро нозам, ки аз бетобии рўзи фироқ,
Ҷони моро баст бо дарди ту пайванде дигар.
То шавӣ бебоктар дар нолаи мурғи баҳор,
Оташе гир аз ҳарими синаам чанде дигар.
Чанги темурӣ шикаст, оҳанги темурӣ ба ҷост,
Сар бурун меорад аз *"Сози Самарқанде"* дигар.
Раҳ мадеҳ дар Каъба, эй пири Ҳарам, Иқболро,
Ҳар замон дар остин дорад худованде дигар.

Маро зи дидаи бино шикоятӣ дигар аст,
Ки чун ба чилва дарой, хичоби ман назар аст.
Ба нуриён зи мани по ба гил паёме гўй,
Ҳазар зи мушти ғуборе, ки хештаннигар аст.
Наво занему ба базми баҳор месўзем,
Шарар ба мушти пари мо зи нолаи саҳар аст.
Зи худ рамида чӣ донад навои ман зи кучост,
Чаҳони ў дигар асту чаҳони ман дигар аст.
Мисоли лола фитодам ба гўшаи чамане,
Маро зи тири нигоҳе нишона бар ҷигар аст.
Ба кеши зиндадилон зиндагӣ чафоталабист,
Сафар ба Каъба накардам, ки роҳ бехатар аст.
Ҳазор анчуман оростанду барчиданд

Дар ин сароча, ки равшан зи машъали қамар аст.
Зи хоки хеш ба таъмири одамӣ бархез,
Ки фурсати ту ба қадри табассуми шарар аст.
Агар на булҳавасӣ, бо ту нуктае гӯям,
Ки ишқ пухтатар аз нолаҳои беасар аст.
Навои ман ба Аҷам оташи куҳан афрӯхт,
Араб зи нағман шавқам ҳанӯз беҳабар аст.

Ба ин баҳона, дар ин базм маҳраме чӯям,
Ғазал сарояму пайғоми ошно гӯям.
Ба хилвате, ки сухан мешавад ҳиҷоб он ҷо,
Ҳадиси дил ба забони нигоҳ мегӯям.
Пайи назораи рӯи ту мекунам покаш,
Нигоҳи шавқ ба ҷӯи сиришк мешӯям.
Чу ғунча гарчи ба қорам гиреҳ зананд, вале
Зи шавқи чилвағаи офтоб мерӯям.
Чу мавҷ сози вучудам зи сели бепарвост,
Гумон мабар, ки дар ин баҳр соҳиле чӯям.
Миёнан ману ӯ рабти дидаву назар аст,
Ки дар ниҳояти дурӣ ҳамеша бо ӯям.
Қашид нақши қаҳоне ба пардаи чашмам,
Зи дасти шӯъбадабозе асири ҷодӯям.
Даруни гунбади дарбастааш нагунҷидам,
Ман осмони куҳанро чу хори паҳлӯям.
Ба ошён нанишинам зи лаззати парвоз,
Гаҳе ба шоҳи гулам, гоҳ бар лаби чӯям.

* * *

Хезу ниқоб баркушо пардагиёни созро,
Нағмаи тоза ёд дех, мурғи навотирозо.
Чода зи хуни раҳравон тахтаи лола дар баҳор,
Нози кӣ роҳ мсзанад қофилаи ниёзро?
Дидаи хобноки ў гар ба чаман кушудай,
Рухсати як назар бидех наргиси нимбозро.
"Ҳарфи нагуфтаи шумо бар лаби кўдакон расид",
Аз мани безабон бигў хилватиёни розро.
Сачдаи ту бароварад аз дили кофирон хурўш,
Эй, ки дарозтар кунӣ пеши касон намозро.
Гарчи матоъи ишқро ақд баҳои кам ниҳад,
Ман надихам ба тахти Чам оҳи чигаргудозро.
Барҳамане ба Ғазнавӣ гуфт : - Кароматам нигар,
Ту, ки санам шикастай, банда шудӣ Аёзро.

* * *

Ба мулозимони султон хабаре диҳам зи розе,
Ки ҷаҳон тавон гирифтан ба навои дилгудозе.
Ба матоъи худ чӣ нозӣ, ки ба шаҳри дардмандон
Дили Ғазнавӣ наарзад ба табассуми Аёзе.
Ҳама ноз бениёзӣ, ҳама соз бенавой,
Дили шоҳ ларза гирад зи гадои бениёзе.
Зи мақоми ман чӣ пурсӣ? Ба тилисми дил
асирам,
На нишеби ман нишебе, на фарози ман фарозе.
Раҳи оқилӣ раҳо кун, ки ба ў тавон расидан
Ба дили ниёзманде, ба нигоҳи покбозе.

Ба раҳи ту нотамомам, зи тағофули ту хомам,
Маву чони нимсўзе, туву чашми нимбозе.
Раҳи дайр тахтаи гул зи ҷабини саҷда резам,
Ки ниёзи ман нагунҷад ба ду рақъати намозе.
Зи ситези ошноён чӣ ниёзу ноз хезад?
Дилаке баҳонасўзе, ниғаҳе баҳонасозе!

Биё, ки соқии гулчеҳра даст бар чанг аст,
Чаман зи боди баҳорон ҷавоби Аржанг аст.
Ҳино зи хуни дили навбаҳор мебандад,
Арӯси лола чӣ андоза ташнаи ранг аст!
Нигоҳ мерасад аз нағмаи дилафрўзе
Ба маъние, ки бар ҷомаи сухан танг аст.
Ба чашми ишқ нигар то суроғи ў гирӣ,
Чаҳон ба чашми хирад симиёву найранг аст.
Зи ишқ дарси амал гиру ҳар чӣ хоҳӣ, кун.
Ки ишқ ҷавҳари хуш асту чони фарҳанг аст.
Баландтар зи сипеҳр аст манзили ману ту,
Ба роҳи қофила хуршед майли фарсанг аст.
Зи худ гузаштай, эй қатраи муҳоландеш,
Шудам ба баҳру гуҳар барнахостан нанг аст.
Ту қадри хеш надонӣ, баҳо зи ту гирад,
Вагарна лаъли дурахшанда порай санг аст.

* * *

Сурат напарастам ман, бутхона шикастам ман,
Он сели сабуксайрам, ҳар банд густам ман.
Дар буду пабудуи ман андеша гумонҳо дошт,

Аз ишқ хувайдо шуд ин нукта, ки ҳастам ман.
Дар Дайр ниёзи ман, дар Каъба намози ман,
Зуннорбадӯшам ман, тасбеҳбадастам ман.
Сармои дарди ту ғорат натавон кардан,
Ашке, ки зи дил хезад, дар дида шикастам ман.
Фарзона ба гуфторам, девона ба кирдорам,
Аз бодаи шавқи ту хушёраму мастам ман.

* * *

Ҳавои фарвадин дар гулситон майхона месозад,
Сабӯ аз ғунча мерезад, зи гул паймона месозад.
Муҳаббат чун тамом афтад, рақобат аз
миён хезад,
Ба тавфи шўълае парвона бо парвона месозад.
Ба сози зиндагӣ сўзе, ба сўзи зиндагӣ созе,
Чӣ бедардона месўзад, чӣ бетобона месозад!
Танаш аз сояи боли тазарве ларза мегирад,
Чу шоҳинзодае андар қафас бо дона месозад.
Бигӯ Иқболро, эй боғбон, рахт аз чаман бандад,
Ки ин ҷодунаво моро зи гул бегона месозад.

* * *

Аз мо бигӯ саломе он турки тундхўро,
К-оташ зад аз нигоҳе як шаҳри орзўро.
Ин нуктаро шиносад он дил, ки дардманд аст,
Ман гарчи тавба гуфтам, нашкастаам сабўро.
Эй булбул, аз вафояш сад бор бо ту гуфтам,
Гў дар канор гири боз ин рамидабўро.

* * *

Рамзи ҳаёт чўйӣ, чуз дар тапиш наёбӣ,
Дар кулзум орамидан нанг аст оби чўро.
Шодам, ки ошиқонро сўзи давом додӣ,
Дармон наёфаридӣ озори ҷустучўро.
Гуфтӣ: маҷў висолам, болотар аз хаёлам,
Узри нав офаридӣ ашки баҳоначўро.
Аз нола бар гулистон ошўби маҳшар овар,
То дам ба сина печад, мағзор ҳою хуро.

Ошно ҳар хорро аз қиссаи мо сохтӣ,
Дар биёбони ҷунун бурдиву расво сохтӣ.
Ҷурми мо аз донае, тақсири ў аз сачдае,
Не ба он бечора месозӣ, на бо мо сохтӣ.
Сад ҷаҳон мерўяд аз кишти хаёли мо чу гул,
Як ҷаҳону он ҳам аз хуни таманно сохтӣ.
Партави ҳусни ту меафтад бурун монанди ранг,
Сурати май парда аз девори мино сохтӣ.
Тарҳи нав афкан, ки мо ҷиддатписанд афтодаем,
Ин чӣ ҳайратхонаи имрўзу фардо сохтӣ?

* * *

Хуш он, ки рахти хирадро ба шўълаи май сўхт,
Мисоли лола матоъе зи оташе андўхт.
Ту ҳам зи соғари май чехраро гулистон кун,
Баҳор хирқафурўшӣ ба сўфиён омўхт.
Дилам тапид зи маҳрумии фақеҳи Ҳарам,
Ки пири майкада ҷоме ба фатвие нафрўхт.

Масанч қадри суруд аз навои бесарам,
Зи барқи нағма тавон ҳосили Сикандар сўхт.
Сабо, ба гулшани Веймар саломи мо бирасон,
Ки чашми нуктаварон хоки он диёр афрўхт.

* * *

Биёр бода, ки гардун ба коми мо гардид,
Мисоли ғунча навоҳо зи шохсор дамид.
Хўрам ба ёди тунукнўшии имоми Ҳарам,
Ки чуз ба сўхбати ёрони роздон начашид.
Ғузун қабилаи он пухтакор бод, ки гуфт:
"Чароғи роҳи ҳаёт аст чилваи умед".
Наво зи ҳавсалаи дўстон баландтар аст,
Ғазалсаро шудам он ҷо, ки ҳеч кас нашунид.
Аёри маърифати муштарист чинси сухан,
Хушам аз он, ки матоъи маро касе нахарид.
Зи шеъри дилкаши Иқбол метавон дарёфт,
Ки дарси ғалсафа меду ошиқӣ варзид.

* * *

Тиру синону ханчару шамшерам орзуост,
Бо ман маё, ки маслаки Шаббирам орзуост.
Аз баҳри ошёна хасандўзиам нигар,
Боз ин нигар, ки шўълаи даргирам орзуост.
Гуфтанд:"Лаб бубанду зи асрори мо мағў,
Гуфтам, ки хайр! Наъраи табрикам орзуост
Гуфтанд: Ҳар чӣ дар дилат ояд, зи мо бихоҳ.
Гуфтам, ки беҳичобии тақдирам орзуост.
Аз рўзгори хеш надонам чуз ин қадар,

Хобам зи ёди рафтани таъбирам орзуст.
Ку он нигоҳи ноз, ки аввал дилам рабуд?
Умрат дароз бод, ҳамон тирам орзуст!

* * *

Донаи сабҳа ба зуннор кашидан омӯз,
Гар нигоҳи ту дубин аст, надидан омӯз.
По зи хилваткадаи ғунча бурун зан чу шамим,
Бо насими саҳар омезу вазидан омӯз.
Офариданд агар шабнами бемоя туро,
Хезу бар доғи дили лола чакидам омӯз.
Агарат хори гули тозарасе сохтаанд,
Поси номуси чаман дору халидан омӯз.
Боғбон гар зи хиёбоии ту барканд туро,
Сифати сабза дигарбора дамидан омӯз.
То ту сўзандатару талхтар ойӣ берун,
Узлати хумкадае гиру расидан омӯз.
То кучо дар таҳи боли дигарон мебошӣ?
Дар ҳавои чаман озода паридан омӯз!
Дари бутхона задам, муғбачагонам гуфтанд:
"Оташе дар Ҳарам афрӯзу тапидан омӯз".

* * *

Зи хоки хеш талаб оташе, ки пайдо нест,
Таҷаллии дигаре дархури тақозо нест.
Ба мулки Чам надихам мисраъи Назириро,
"Касе, ки кушта нашуд, аз қабिलाи мо нест".
Агарчи ақли фузунпеша лашкаре ангехт,
Ту дилгирифта набошӣ, ки ишқ танҳо нест.

Ту раҳшинос найй в-аз мақом беҳабарӣ,
Чӣ нағмаест, ки дар барбати Салимо нест.
Назар ба хеш чунон бастаам, ки ҷилваи дӯст
Чаҳон гирифтӣ маро фурсати тамошо нест,
Биё, ки ғулғула дар шаҳри дилбарон фиканем,
Чунуни зиндадилон ҳарзагарди саҳро нест.
Зи қайду сайди наҳангон ҳикояте овар,
Мағӯ, ки заврақи мо рӯшиноси дарё нест.

* * *

Муриди ҳиммати он раҳравам, ки по нағзошт
Ба ҷодае, ки дар ў кӯҳу дашту дарё нест.
Шарики ҳалқаи риндони бодапаймо бош,
Ҳазар зи байъати пире, ки марди ғавфо нест.
Бараҳна ҳарф нагуфтан камоли гӯёист,
Ҳадиси хилватиён ҷуз ба рамзу имо нест.0

* * *

Мавҷро аз синаи дарё гусастан метавон,
Баҳри бепоён ба ҷӯи хеш бастан метавон.
Аз навое метавон як шаҳри дил дар хун нишонд,
Як чаман гул аз насиме сина хастан метавон.
Метавон Ҷибрилро гунҷишки дастомӯз кард,
Шаҳпараш бо мӯи оташдида бастан метавон.
Эй Сикандар, салтанат нозуктар аз ҷоми Ҷам аст,
Як ҷаҳон ойина аз санге шикастан метавон.
Гар ба худ маҳкам шавӣ, сели балоангез чист?
Мисли гавҳар дар дили дарё нишастан метавон.
Ман фақири бениёзам, машрабам ин асту бас,

Мумиёе хостан натвон, шикастан метавон.

* * *

Сад нолаи шабгире, сад субҳи балохезе,
Сад охи шараррезе, як шеъри диловезе.

Дар ишқу ҳаваснокӣ донӣ, ки тафовут чист?
Он тешаи Фарҳоде, ин ҳилаи Парвезе.
Бо пардагиён баргӯ, к-ин мушти ғубори ман
Гардест назарбозе, хокест балохезе.
Ҳушам барад, эй мутриб, мастам кунад, эй соқӣ,
Гулбонги диловезе аз мурғи саҳархезе.
Аз хоки Самарқанде тарсам, ки дигар хезад
Ошӯби Ҳалокуе, ҳангомаи Чингизе.
Мутриб, ғазале, байте аз Муршиди Рум овар,
То ғӯта задан чонам дар оташи Табресе.

* * *

Боз ба сурма тоб деҳ чашми карашмазойро,
Завқи чунун дучанд кун шавқи ғазалсаройро.
Нақши дигар тароз деҳ, одами пухтатар биёр,
Лӯбати хок сохтан менасазад Худойро.
Қиссаи дил нагуфтанист, дарди чигар
нухуфтанист,
Хилватиён, кучо барам лаззати ҳой-ҳойро?
Охи дарунатоб ку, ашки чигаргудоз ку?
Шиша ба санг мезанам ақли гиреҳқушойро.
Базм ба боғу роғ каш, захма ба тори чанг зан,
Бода бихӯр, ғазал сарой, банд кушо қабойро.

Субҳ дамиду корвон кард намозу рахт баст,
Ту нашунидай магар замзаман даройро?
Нози шаҳон намекашам, захми карам намехўрам,
Дарнигар, эй ҳавасфиреб, ҳиммати ин гадойро.

* * *

Фиреби кашмакаши ақл диданӣ дорад,
Ки мири қофилаву завқи раҳзанӣ дорад.
Нишони роҳ зи ақли ҳазорҳила мапурс,
Биё, ки ишқ камоле зи якфанӣ дорад.
Фаранг гарчи сухан бо ситора мегӯяд,
Ҳазар, ки шеваи ӯ ранги ҷавзанӣ дорад.
Зи маргу зист чӣ пурсӣ дар ин работи куҳан,
Ки зист коҳиши ҷон, марг ҷонканӣ дорад.
Сари мазори шаҳидон яке инон даркаш,
Ки безабонии мо ҳарфи гуфтанӣ дорад.
Дигар ба дашти Араб хайма зан, ки базми Аҷам
Майи гузаштаву ҷоми шикастанӣ дорад.
На шайхи шаҳр, на шоъир, на хирқапӯш Иқбол,
Фақири роҳнишин асту дил ғанӣ дорад.

* * *

Ҳасрати ҷилваи он моҳи тамоме дорам,
Даст бар сина, назар бар лаби боме дорам.
Ҳусн мегуфт, ки шоме напазирад сахарам,
Ишқ мегуфт, табу тоби давоме дорам.
На ба имрӯз асирам, на ба фардо, на ба дӯш,
На нишебе, на фарозе, на мақоме дорам.

Бодаи розаму паймонагусоре чўям,
Дар хароботи муғон гардиши чоме дорам.
Бениёзона зи шўрида навоям магузар,
Мурғи лохутаму аз дўст паёме дорам.
Парда баргираму дар парда сухан мегўям,
Теги хунрезаму худро ба наёме дорам.

* * *

Ба шохи зиндагии мо наме зи ташналабист,
Талоши чашман ҳайвон далели камталабист.
Ҳадиси дил ба кӣ гўям, чӣ роҳ баргирам?
Ки оҳ беасар асту нигоҳ беадабист.
Ғазал ба замзама хон, парда пасттар гардон,
Ҳанўз нолаи мурғон навои зерилабист.
Матоъи қофилаи мо ҳичозиён бурданд,
Вале забон накушой, ки ёри мо арабист.
Ниҳоли Турк зи барқи Фаранг бор овард,
Зухури Мустафавиро баҳона Булаҳабист.
Масанҷ маънии ман дар аёри Ҳинду Аҷам,
Ки асли ин гуҳар аз гиряҳои нимишабист.
Биё, ки ман зи хуми Пири Рум овардам
Майи сухан, ки ҷавонтар зи бодаи инабист.

* * *

Фарқе наниҳад ошиқ дар Каъбаву Бутхона,
Ин ҷилвати ҷонона, он ҷилвати ҷонона.
Шодам, ки мазори ман дар кўйи Ҳарам бастанд,
Роҳе зи мижа ковам аз Каъба ба Бутхона.
Аз базми ҷаҳон хуштар, аз хуру ҷинон хуштар

Як ҳамдами фарзона в-аз бода ду паймона.
Ҳар кас ниғаҳе дорад, ҳар кас сухане дорад,
Дар базми ту мехезад афсона зи афсона.
Ин кист, ки бар дилҳо оварда шабехуне?
Сад шаҳри таманноро яғмо зада туркона!
Дар дашти ҷунуни ман Чибрил забун сайде,
Яздон ба каманд овар, эй Ҳиммати мардона.
Иқбол ба минбар зад розе, ки набояд гуфт,
Нопухта бурун омад аз хилвати майхона.

Бе ту аз хоби адам дида кушудан натавон,
Бе ту будан натавон, бо ту набудан натавон.
Дар ҷаҳон аст дили мо, ки ҷаҳон дар дили мост,
Лаб фурӯ банд, ки ин уқда кушудан натавон.
Дили ёрон зи навоҳои парешонам сўхт,
Ман аз он нағма тапидам, ки сурудан натавон.
Эй сабо, аз тунукафшонии шабнам чӣ шавад,
Табу тоб аз ҷигари лола рабудан натавон.
Дил ба Ҳақ банду кушоде зи салотин маталаб,
Ки ҷабин бар дари ин бутқада судан натавон.

* * *

Ин гунбади миной, ин пастиву болой,
Даршуд ба дили ошиқ, бо ин ҳама паҳной.
Асрори азал ҷўйӣ? Бар худ назаре во кун,
Яктоиву бисёрӣ, пинҳониву пайдой.
Эй ҷони гирифтарам, дидӣ, ки муҳаббат чист?
Дар сина наёсой, аз дидӣ бурун оӣ.

Арӯси лола бурун омад аз сарочаи ноз,
Биё, ки чони ту сӯзам зи ҳарфи шавқангез.
Ба ҳар замона ба услуби тоза мегӯянд
Ҳикояти ғами Фарҳоду ишрати Парвез.
Агарчи зодаи Ҳиндам, фуруғи чашми ман аст
Зи хоки поки Бухорову Кобулу Табрес!

* * *

Дар чаҳони дили мо даври қамар пайдо нест,
Инқилобест, вале шому саҳар пайдо нест.
Войи он қофила, к-аз дунии ҳиммат мехост
Раҳгузоре, ки дар ӯ ҳеч хатар пайдо нест.
Бигзар аз ақлу даровез ба мавҷи ями ишқ,
Ки дар он чӯйи тунукмоя гуҳар пайдо нест.
Он чӣ мақсуди таку този хаёли ману туст,
Ҳаст дар дидаву монанди назар пайдо нест.

* * *

Гиряи мо беасар, нолаи мо норасост,
Ҳосили ин сӯзу соз як дили хуниннавоств.
Дар талабаш дил тапид, Дайру Ҳарам офарид,
Мо ба таманнои ӯ, ӯ ба тамошои мост.
Пардагиён беҳиҷоб, ман ба худӣ даршудам,
Ишқи ғаюрам нигар, майли тамошо кирост!
Мутриби майхона дӯш нуктаи дилкаш суруд,
Бода чашидан хатост, бода кашидан равост.
Зиндагии раҳравон дар таку тоз асту бас,
Қофилаи мавҷро чодаву манзил кучост.
Шӯълаи даргир зад бар хасу хошоки ман

Муршиди Румӣ, ки гуфт: *"Манзили мо кибриёт"*.

* * *

Сўзи сухан зи нолаи мастонаи дил аст,
Ин шамъро фуруғ зи парвонаи дил аст.
Мушти гилему завқи фиғоне надоштем,
Ғавғойи мо зи гардиши паймонаи дил аст.
Ин тирахоқдон, ки чаҳон ном кардаӣ,
Фарсуда пайкаре зи санамхонаи дил аст.
Андар расад нишаста ҳакими ситорабин
Дар чувстучӯи сарҳади вайронаи дил аст.
Лохутиён асири каманди нигоҳи ў,
Сўфӣ ҳалоки шеваи турконаи дил аст.
Маҳмуди Ғазнавӣ, ки санамхонаҳо шикаст,
Зуннории бутони санамхонаи дил аст.
Ғофилтаре зи марди мусалмон надидаам,
Дил дар миёни синаву бегонаи дил аст.
Сатват аз кўҳ ситонанду ба коҳе бахшанд,
Кулаҳи Чам ба гадои сари роҳе бахшанд.
Дар раҳи ишқ фалон ибни фалон чизе нест,
Яди байзои Калиме ба сиёҳе бахшанд.
Гоҳ шоҳӣ ба чигаргўшаи султон надиҳанд,
Гоҳ бошад, ки ба зиндонии чоҳе бахшанд.
Фақрро низ чаҳонбону чаҳонгир кунанд,
Ки ба ин роҳнишин теги нигоҳе бахшанд.
Ишқ помоли хирад гашту чаҳон дигар шуд,
Бувад оё, ки маро рухсати оҳе бахшанд?

* * *

Мисли ойина машав маҳви ҷамоли дигарон,
Аз дилу дида фурӯ шӯй хаёли дигарон.
Оташ аз нолаи мурғони Ҳарам гиру бисӯз
Ошёнe, ки ниҳодӣ ба нирҳоли дигарон.
Дар чаҳон болу пари хеш кушудан омӯз,
Ки паридан натавон бо пару боли дигарон.
Марди озодаму он гуна ғаюрам, ки маро
Метавон кушт ба як ҷоми зулоли дигарон.
Эй, ки наздиктар аз ҷонию пинҳон зи ниғаҳ,
Ҳаҷри ту хуштарам ояд зи висоли дигарон!

* * *

Чаҳони ишқ на мирӣ, на сарварӣ донад,
Ҳамин бас аст, ки ойини чокарӣ донад.
На ҳар кӣ тавфи буте карду баст зунноре,
Санампарастиву одоби кофарӣ донад.
Ҳазор Хайбару сад гуна аждар аст ин ҷо,
На ҳар ки нони ҷавин хӯрд ҳайдарӣ донад.
Ба чашми аҳли назар аз Сикандар афзун аст,
Гадогаре, ки маоли сикандарӣ донад.
Ва ишваҳои ҷавонони моҳсимо чист?
Даро ба халқай пире, ки дилбарӣ донад.
Фаранг шишагарӣ карду ҷому мино рехт,
Ба ҳайратам, ки ҳамин шишаро парӣ донад!
Чӣ гўямат зи мусалмони номусалмоне,
Ҷуз ин, ки пури Халил асту озарӣ донад.
Яке ба ғамқадаи ман гузар куну бингар
Ситорасўхтае кимёгарӣ донад!

Биё, ба маҷлиси Иқболу як-ду соғар каш,
Агарчи сар натарошад, қаландарӣ донад.

* * *

Хоҷае нест, ки чун банда парастораш нест,
Бандае нест, ки чун хоҷа харидораш нест.
Гарчи аз Туру Калим аст баёни воъиз,
Тоби он чилва ба ойинаи гуфтораш нест.
Пири мо маслиҳатан рӯ ба маҷоз овардаст,
Варна бо зӯҳравашон ҳеҷ сару кораш нест.
Дил ба ў банду аз ин хирқафурӯшон бигрез,
Нашавӣ сайди ғазоле, ки зи тотораш нест.
Нағмае офият аз барбати ман металабӣ?
Аз кучо баркашам он нағма, ки дар тораш нест?
Дили мо қашқа заду барҳаманӣ кард, вале
Ончунон кард, ки шоистаи зуннораш нест.
Ишқ дар сӯҳбати майхона ба гуфтор ояд,
З-он, ки дар Дайру Ҳарам маҳрами асрораш нест.

* * *

Биё, ки булбули шӯрида нағмапардоз аст,
Арӯси лола саропо карашмаву ноз аст.
Наво зи пардаи ғайб аст, эй мақомшинос,
На аз гулӯи ғазалхон, на аз раги соз аст.
Касе, ки захма расонад ба тори сози ҳаёт,
Зи ман бигир, ки он банда маҳрами роз аст.
Маро зи пардагиёни чаҳон хабар доданд,
Вале забон накушоям, ки чарх қачбоз аст.
Сухан дурушт мағӯ, дар тариқи ёрӣ қўш,

Ки сўхбати ману ту дар ҷаҳон худосоз аст.
Кучост манзили ин хокдони тираниҳод,
Ки ҳар чӣ ҳаст, чу реги равон ба парвоз аст.
Танам гуле зи хиёбони ҷаннати Кашмир,
Дил аз ҳарими Ҳичозу наво зи Шероз аст.

* * *

Хокему тундсайр мисоли ситораем,
Дар нилгун яме ба талоши канораем.
Буду набуди мост зи як шўълаи ҳаёт,
Аз лаззати худӣ чу шарар пора-пораем.
Бо нуриён бигў, ки зи ақли баланддаст
Мо хокиён ба дўши Сурайё савораем.
Дар ишқ ғунчаем, ки ларзад зи боди субҳ,
Дар кору зиндагӣ сифати санги хораем.
Чашм офаридаем чу наргис дар ин чаман,
Рўбанд баркушо, ки саропо назораем.

* * *

Араб аз сиришки хунам ҳама долазор бодо,
Аҷами рамидабўро нафасам баҳор бодо.
Тапиш аст зиндагонӣ, тапиш аст ҷовидонӣ,
Ҳама зарраҳои хокам дили беқарор бодо!
На ба ҷодае қарораш, на ба манзиле мақомаш,
Дилӣ ман-мусофири ман, ки худош ёр бодо.
Ҳазар аз хирад, ки бандад ҳама нақши номуродӣ,
Дили мо барад ба созе, ки гусастатор бодо.
Ту ҷавони хомсўзӣ, суханам тамом сўзӣ,
Ғазале, ки месароям, ба ту созгор бодо.

Чу ба ҷони ман дарой, дигар орзӯ набинӣ,
Магар ин, ки шабнами ту ями беканор бодо.
Нашавад насиби ҷонат, ки даме қарор гирад,
Табу тоби зиндагонӣ ба ту ошкор бодо.

* * *

Назари ту ҳама тақсиру хирад кӯтоҳӣ,
Нарасӣ ҷуз ба тақозои Калимуллоҳӣ.
Роҳ кӯр аст, ба худ ғӯта зан, эй солики роҳ,
Ҷодаро гум накунад дар таҳи дарё моҳӣ.
Ҳоҷате пеши салотин набарад марди ғаюр,
Чӣ тавон кард, ки аз кӯҳ наояд коҳӣ.
Мағзар аз нағмаи шавқам, ки биёбӣ дар пай
Рамзи дарवेशию сармояи шоҳаншоҳӣ.
Нафасам бо ту кунад, он чӣ ба гул кард насим,
Агар аз лаззати оҳи саҳарӣ огоҳӣ.
Эй фалак, чашми ту бебоку балочӯст ҳанӯз,
Мешиносам, ки тамошои дигар мехоҳӣ.

* * *

Сархуш аз бодаи ту хумшикане нест, ки нест,
Масти лаълайни ту ширинсухане нест, ки нест.
Дар қабои арабӣ хуштарак ойӣ ба нигоҳ,
Рост бар қомати ту пираҳане нест, ки нест.
Гарчи лаъли ту хамӯш аст, вале чашми туро
Бо дили хуншудаи мо сухане нест, ки нест.
То ҳадиси ту кунам, базми сухан месозам,
Варна дар хилвати ман анҷумане нест, ки нест.

Эй мусалмон, дигар эъҷози Сулаймон омӯз,
Дида бар хотами ту Аҳримане нест, ки нест.

* * *

Агарчи зеби сараш афсару кулохе нест,
Гадои кӯйи ту камтар зи подшоҳе нест.
Ба хоб рафта чавонону мурдадил пирон,
Насиби синаи кас оҳи субҳгоҳе нест.
Ба ин баҳона ба дашти талаб зи по манишин,
Ки дар замонаи мо ошноӣ роҳе нест.
Зи вақти хеш чӣ ғофил нишастай?
Дарёб замонае, ки ҳисобаш зи солу моҳе нест.
Дар ин работи куҳан чашми офият дорӣ?
Туро ба кашмакаши зиндагӣ нигоҳе нест.
Гуноҳи мо чӣ нависанд котибони амал,
Насиби мо зи чаҳони ту чуз нигоҳе нест.
Биё, ки домани Иқболро ба даст орем,
Ки ў зи хирқафурушонӣ хонақоҳе нест.

* * *

Шўъла дар оғӯш дорад ишқи бепарвои ман,
Барнахезад як шарор аз ҳикмати нозои ман.
Чун тамом афтад, саропо ноз мегардад ниёз,
Қайсро Лайло ҳаменоманд дар саҳрои ман.
Баҳри даҳлези ту аз Ҳиндустон овардаам
Сачдаи шавқе, ки хун гардид дар симои ман.
Теғи "ло" дар панҷаи ин кофири дерина деҳ,
Боз бингар дар чаҳон ҳангоман "илло"-и ман.
Гардише бояд, ки гардун аз замири рӯзгор

Дўши ман боз орад андар кисвати фардои ман.
Аз сипехри боргоҳат як чаҳон вофирнасиб,
Чилвае дорӣ дарег аз водии Синои ман.
Бо Худо дар парда гўям, бо ту гўям ошкор,
Ё Расулulloҳ! Ў пинҳону ту пайдои ман.

* * *

Бутони тоза тарошидаӣ, дарег аз ту,
Даруни хеш наковидаӣ, дарег аз ту.
Чунон гудохтаӣ аз ҳарорати Афранг,
Зи чашми хеш таровидаӣ, дарег аз ту.
Ба кўчае, ки диҳад хокро баҳои баланд,
Ба ним ғамза наарзидаӣ, дарег аз ту.
Гирифтам ин, ки китоби хирад фурӯ хондӣ,
Ҳадиси шавқ нафаҳмидаӣ, дарег аз ту.
Тавофи Каъба задӣ, гирди Дайр гардидӣ,
Ниғаҳ ба хеш напечидаӣ, дарег аз ту.

НАҚШИ ФАРАНГ

Паём

Аз ман, эй боди сабо, гўй ба донои Фаранг,
Ақл то бол кушудааст, гирифтортар аст.
Барқро ин ба чигар мезанад, он ром кунад,
Ишқ аз ақли фусунпеша чигардортар аст.
Чашм чуз ранги гулу лола набинад, варна,
Он чӣ дар пардаи ранг аст, паидортар аст.
Аҷаб он аст, ки эъҷози Масеҳо дорӣ,

Аҷаб ин аст, ки бемори ту бемортар аст.
Дониш андӯхтаӣ, дил зи каф андохтаӣ,
Оҳ з-он нақди гаронмоя, ки дарбохтаӣ!

* * *

Ҳикмати фалсафа корест, ки поёнаш нест,
Силии ишқу муҳаббат ба дабистонаш нест.
Бештар роҳи дили мардуми бедор занад,
Фитнае нест, ки дар чашми суҳандонаш нест.
Дил зи нози хунуки ӯ ба тапидан нарасад,
Лаззате дар халиши ғамзаи пинҳонаш нест.
Дашту кӯҳсор навардиду ғазоле нагирифт,
Тавфи гулшан заду як гул ба гиребонаш нест.
Чора ин аст, ки аз ишқ кушоде талабем,
Пеши ӯ сачда гузорему муроде талабем.

* * *

Ақл чун пой дар ин роҳ ҳам андар ҳам зад,
Шўъла дар об давониду чаҳон барҳам зад.
Кимиёсозии ӯ реги равонро зар кард,
Вар дили сўхта иксири муҳаббат кам зад.
Вой бар содагии мо, ки фусунаш хўрдем,
Раҳзанс буд, камин карду раҳи одам зад.
Ҳунараш хок баровард зи таҳзиби Фаранг,
Боз он хок ба чашми писари Марям зад.

Шараре коштану шўъла дурудан то кай?
Уқда бар дил задану боз кушудам то кай?

* * *

Ақли худбин дигару ақли Ҷаҳонбин дигар аст,
Боли булбул дигару бозуи шоҳин дигар аст.
Дигар аст он, ки барад донаи афтада зи хок,
Он, ки гирад хуриш аз донаи Парвин, дигар аст.
Дигар аст он, ки занад сайри чаман мисли насим,
Он, ки даршуд ба замири гулу насрин, дигар аст.
Дигар аст он, сўйи нўҳ парда кушодан назаре,
Ин сўйи парда гумону занну тахмин дигар аст.
Эй хуш он ақл, ки паҳнои ду олам бо ўст,
Нури африштаву сўзи дили одам бо ўст.

* * *

Мо зи хилваткадаи ишқ бурун тохтаем,
Хоки поро сифати ойна пардохтаем.
Дарнигар ҳиммати моро, ки ба дове фиканем
Ду Ҷаҳонро, ки ниҳон бурда, аён бохтаем.
Пеши мо мегузарад силсилаи шому саҳар,
Бар лаби ҷўйи равон хайма барафрохтаем.
Дар дили мо, ки бар ин дайри куҳан шабхун рехт,
Оташе буд, ки дар хушку тар андохтаем.
Шўъла будем, шикастему шарар гардидем,
Соҳиби завқу таманнову назар гардидем.

* * *

Ишқ гардид ҳаваспешаву ҳар банд гусаст,
Одам аз фитнаи ў сурати моҳӣ дар шаст.
Разм бар базм писандиду сипоҳе орост,
Теғи ў ҷуз ба сару синаи ёрон нанишаст.
Раҳзаниро, ки бино кард, Ҷаҳонбоне гуфт,

Ситами хоҷагии ў камари банда шикаст.
Беҳиҷобона ба бонги дафу най мерақсад,
Ҷома аз хуни азизони тунукмоя ба даст.
Вақти он аст, ки ойини дигар тоза кунем,
Лавҳи дил пок бишўему зи сар тоза кунем.

* * *

Афсари подшаҳӣ рафту ба яғмой рафт,
Найи исқандарию нағмаи дорой рафт.
Кўҳқан теша ба даст омаду парвезӣ хост,
Ишрати хоҷагию меҳнати лолой рафт.
Юсуфуро зи асирӣ ба азизӣ бурданд,
Ҷама афсонаю афсуни зулайхой рафт.
Розҳое, ки ниҳон буд, ба бозор афтод,
Он сухансозиву он анҷуманорой рафт.
Чашм бикшой, агар чашми ту соҳибназар аст,
Зиндагӣ дар пайи таъмири ҷаҳони дигар аст.

* * *

Ман дар ин хоки кўҳан гавҳари ҷон мебинам,
Чашми ҳар зарра чу анҷум нигарон мебинам.
Донаеро, ки ба оғўши замин аст ҳанўз,
Шох дар шоҳу барўманду ҷавон мебинам.
Кўҳро мисли пари коҳ сабук меёбам,
Пари коҳе сифати кўҳи гарон мебинам.
Инқилобе, ки нағунҷад ба замири афлок,
Бинаму ҳеҷ надонам, ки ҷӣ сон мебинам.
Хуррам он кас, ки дар ин гард саворе бинад,
Ҷавҳари нағма зи ларзидани торе бинад.

* * *

Зиндагӣ чӯйи равон асту равон хоҳад буд,
Ин майи кӯҳна ҷавон асту ҷавон хоҳад буд.
Он чӣ будасту набояд, зи миён хоҳад рафт,
Он чӣ боисту набудаст, ҳамон хоҳад буд.
Ишқ аз лаззати дидор саропо назар аст,
Ҳусн муштоқи намуд асту аён хоҳад буд.
Он заmine, ки бар ӯ гиряи хунин задаам,
Ашки ман дар ҷигараш лаъли гарон хоҳад буд.
*"Муждаи субҳ дар ин тирашабонам доданд,
Шамъ куштанду зи хуришед нишонам доданд."*¹⁰

ҶАМЪИЯТ-УЛ-АҚВОМ

Барфитад то равиши разм дар ин базми куҳан,
Дардмандони ҷаҳон тарҳи нав андохтаанд.
Ман аз ин беш надонам, ки кафандузде чанд,
Баҳри тақсими қубур анҷумане сохтаанд!

Шопенҳауер ва Нича

Мурғе зи ошёна ба сайри чаман парид,
Хоре зи шохи гул ба тани нозукаш халид.
Бад гуфт фитрати чамани рӯзгорро,
Аз дарди хешу ҳам зи ғами дигарон тапид.

¹⁰ Ин байт аз шоъири классики адабиёти урду ва форсизабони Ҳинду Покистон Мирзо Асадуллоҳи Ғолиб (1797-1869) аст.

Доге зи хуни бегунахе лоларо шумурд,
Андар тилисми гунча фиреби баҳор дид.
Гуфт:-Андар ин саро, ки бинояш фитода қач
Субхе кучо, ки чарх дар ў шомҳо начид?
Нолид, то ба ҳавсалаи он навогароз
Хун гашт нағмаву зи ду чашмаш фуру чакид.
Сўзи фиғони ў ба дили худҳуде гирифт,
Бо нўки хеш хор зи андоми ў кашид.
Гуфташ, ки суди хеш зи ҷайби зиён барор,
Гул аз шикофи сина зари ноб офарид.
Дармон зи дард соз, агар хастатан шавӣ,
Хўтир ба хор шав, ки саропо чаман шавӣ.

Фалсафа ва сиёсат

Фалсафиро бо сиёсатдон ба як мизон масанҷ,
Чашми он хуршедкўре, дидаи ин бе наме.
Он тарошад қавли Ҳақро хучҷати ноустувор,
Ин тарошад қавли ботилро далели маҳкаме!

СЎҲБАТИ РАФТАГОН (Дар олами боло)

Толстой

Боркаши Аҳриман, лашкарии шаҳриёр,

Аз пайи нони ҷавин теги ситам баркашид.
Зишт ба чашмаш нақўст, мағз надонад зи пўст,
Мардаки бегонадўст синаи хешон дарид.
Доруи беҳушӣ аст: тоҷ, калисо, ватан,
Ҷони худододро хоча ба ҷоме харид.

Карл Маркс

Роздони ҷузву кул аз хеш номаҳрам шудаст,
Одам аз сармоядорӣ қотили одам шудаст.

Ҳегел

Ҷилва диҳад боғу роғ маънии мастурро,
Айни ҳақиқат нигар ханзалу ангурро.
Фитрати азодхез лаззати пайкор дод,
Хочаву муздурро, омиру маъмурро.

Толстой

Ақли дурӯ офарид фалсафаи худпараст,
Дарси ризо медиҳӣ бандаи муздурро.

Маздак

Донаи Эрон зи кишти зору қайсар бардамид,
Марги нав мерақсад андар қасри султонун амир.
Муддате дар оташи Намруд месўзад Халил,
То тixӣ гардад ҳаримаш аз худовандони пир.

Даври парвезӣ гузашт, эй куштаи Парвез, хез,
Неъматӣ гумгаштаи худро зи Хусрав боз гир!

Кӯҳкан

Нигори ман, ки бaсе содаву камомез аст,
Ситезакешу ситамкӯшу фитнаангез аст.
Буруни ӯ ҳама базму даруни ӯ ҳама разм,
Забони ӯ зи Масеҳу дилаш зи Чингиз аст.
Гусаст ақлу чунун ранг басту дида гудохт,
Даро ба чилва, ки чонам зи шавқ лабрез аст.
Агарчи тешаи ман кӯхро зи по овард,
Ҳанӯз гардиши гардун ба коми Парвез аст.
Зи хок то ба фалак ҳар чӣ ҳаст, раҳпаймоғ,
Қадам кушой, ки рафтори корвон тез аст.

Нича

Аз сустии аносири инсон дилаш тағид,
Фикри ҳақим пайкари маҳкамтар офарид.
Афканд дар Фаранг сад ошӯби тозае,
Девонае ба корғаҳи шишагар расид.

Ҳақим Эйнштейн

Чилвае мехост монанди Калими носабур,
То замири мустанири ӯ кушуд асрори нур.
Аз фарози осмон то чашми одам як нафас,
Зудпарвозе, ки парвозаш наёяд дар шуъур.

Хилвати ў дар зуғоли тирафом андар мағок,
Ўилваташ сўзад дарахтеро чу хас болои Тур.
Бе тағайюр дар тилисми чуну чанду бешу кам,
Баргар аз пасту баланду деру зуду назду дур.
Дар ниҳодаш тору шеду сўзу созу марғу зист,
Аҳриман аз сўзи ў в-аз сози ў Ўибрилу хур.
Ман чӣ гўям аз мақоми он ҳакими нуктасанч,
Карда Зартуште зи насли Мўсиву Ҳорун зухур!

Байрон

Мисоли лолаву гул шўъла аз замин рўяд,
Агар ба хоки гулистон таровад аз ҷомаш.
Набуд дархўри табъаш ҳавои сарди Фаранг,
Тапид пайки муҳаббат зи сўзи пайғомаш.
Хаёли ў чӣ парихонае бино кардаст,
Шабоб ғаш кунад аз ҷилваи лаби бомаш.
Гузашт тоири маънӣ нишемани худро,
Ки созгоргар афтод халқаи домаш!

Нича

Гар наво хоҳӣ, зи пеши ў гурез,
Дар найи килкаш ғиреви тундар аст.
Нештар андар дили Мағриб фишурд,
Дадаш аз хуни чалипо аҳмар аст.
Он, ки бар тарҳи ҳарам бутхона сохт,
Қалби ў мўъмин, димоғаш кофар аст.
Хешро дар нори он Намруд сўз,

3-он, ки бустони Халил аз озар аст.

Қалол ва Ҳегел

Мекушудам шабе ба нохуни фикр

Уқдаҳои ҳақими олмонӣ.

Он, ки андешааш бараҳна намуд

Абади ро зи қисвати онӣ.

Пеши арзи ҳаёли ӯ гетӣ

Ҳиҷил омад зи тангдомонӣ.

Чун ба дарёи ӯ фуру рафтам,

Киштии ақд гашт тӯфонӣ.

Хоб бар ман дамид афсуне

Чашм бастам зи боқиву фонӣ.

Нигаҳи шавқ тезтар гардид,

Чехра бинмуд Пири яздонӣ.

Офтобе, ки аз таҷаллии ӯ

Уфуқи Руму Шом нуронӣ.

Шўълааш дар қаҳони тираниҳод

Ба биёбон чароғи раҳбонӣ.

Маънӣ аз ҳарфи ӯ ҳамерӯяд

Сифати лолаҳои нўмонӣ.

Гуфт бо ман: -Чӣ хуфтаӣ, бархез!

Ба саробе сафина меронӣ?

"Ба хирад роҳи ишқ мепӯӣ?"

Ба чароғ офтоб мепӯӣ?"¹¹

¹¹ Ин байт аз Љалолӣдини Румист

Петефи

Нафасе дар ин гулистон зи арӯси гул сурудӣ,
Ба диле ғаме фузудӣ, зи диле ғаме рабудӣ.
Ту ба хуни хеш бастӣ кафи лоларо нигоре,
Ту ба оҳи субҳгоҳӣ дили ғунчаро кушудӣ.
Ба навои худ гум астӣ, сухани ту-марқади ту,
Ба замин на боз рафтӣ, ки ту аз замин набудӣ!

МУҶОВАРАИ ҲАКИМИ ФАРОНСАВӢ ОҶЮСТ КОНТ ВА МАРДИ МУЗДУР

Ҳаким

"Бани - одам аъзои якдигаранд",
Ҳамон нахдро шоҳу баргу баранд.
Димоғ ар хирадзост, аз фитрат аст,
Агар по заминсост, аз фитрат аст.
Яке корфармо яке корсоз,
Наояд зи Маҳмуд кори Аёз.
Набинӣ, ки аз қисмати кори зист,
Саропо чаман мешавад хори зист?

Марди муздур

Фиребӣ ба ҳикмат маро, эй ҳаким,
Ки натвон шикаст ин тилисми қадим.
Миси хомро аз зар андудай,

Маро хўйи таслим фармудай?
Кунад баҳрро обноям асир,
Зи хоро бурад тешаам чўйи шир.
Ҳақи Кўҳкан додӣ, эй нуктасанч,
Ба Парвези пуркору нобурда ранҷ.
Хаторо ба ҳикмат магардон савоб,
Хизарро нагирӣ ба доми сароб.
Ба дўши замин бор сармоядор,
Надорад гузашт аз хўру хобу кор.
Чаҳонрост беҳрўзӣ аз дасти музд,
Надонӣ, ки ин ҳечкор аст дузд.
Пайи чурми ў пўзиш овардай?
Ба ин ақлу дониш фузун хўрдай?

Ҳегел

Ҳикматаш маъкулу бо маҳсус бар хилват нарафт,
Гарчи бикри фикри ў пероя пўшид чун арўс.
Тоири ақли фалакпарвози ў донӣ, ки чист?
"Мокиён, к-аз зўри мастӣ хоя гирад бе хурўс."

Ҷалол ва Гёте

Нуктадони алманиро дар Ирам
Сўҳбате афтод бо Пири Аҷам.
Шоъире, к-ў ҳам чу он олицаноб
Нест пайғамбар, вале дорад китоб.
Хонд бар донои асрори қадим
Қиссаи паймони Иблису Ҳаким.

Гуфт Румӣ: -'Эй суханро ҷоннигор,
Ту малаксайд астиву яздоншикор.
Фикри ту дар кунчи дил хилват гузид,
Ин чаҳони кӯҳнаро боз офарид.
Сӯзу сози ҷон ба пайкар дидаӣ,
Дар садаф таъмири гавҳар дидаӣ.
Ҳар касе аз рамзи ишқ огоҳ нест,
Ҳар касе шоёни ин даргоҳ нест.
*"Донад он, к-ӯ некбахту маҳрам аст,
Зиракӣ з-Иблису ишқ аз одам аст."*¹²

Пайғоми Бергсон

То бар ту ошкор шавад рози зиндагӣ,
Худро ҷудо зи шӯъла мисоли шарар макун.
Баҳри назора ҷуз ниғаҳи ошно маёр,
Дар марзу буми худ чу ғарибон гузар макун.
Нақше, ки бастай, ҳама авҳоми ботил аст,
Ақле ба ҳам расон, ки адабхӯрдаи дил аст.

Майхонаи Фаранг

Ёди айёме, ки будам дар хумистони Фаранг,
Ҷоми ӯ равшантар аз ойинаи Искандар аст.
Чашми масти майфурӯшаш бодаро парвардигор,
Бодахоронро нигоҳи соқияш пайғамбар аст.

¹² Ин байт аз Љалолиддини Румист

Чилваи ў бе Калиму шўълаи ў бе Халид,
Ақли нопарво матоъи ишқро ғоратгар аст.
Дар ҳавояш гармии як оҳи бетобона нест,
Ринди ин майхонаро як лағзиши мастона нест!

МУСЎУ ЛЕНИН ВА ҚАЙСАР УИЛЯМ

Мусйу Ленин

Басе гузашт, ки одам дар ин сарои куҳан,
Мисоли дона таҳи санги осие будааст.

Фиреби зориву афсуни қайсарӣ хўрдаст,
Асири ҳалқаи доми калисие будааст.
Ғуломи гурсна дидӣ, ки бардарид охир
Қамиси хоҷа, ки рангин зи хуни мо будааст.
Шарори оташи чумхур кўҳна сомон суҳт,
Ридои пири калисо, қабои султон сўҳт.

Қайсар Уилям

Ғуноҳи ишваю нози бутон чист?
Тавоф андар сиришти барҳаман ҳаст.
Дамодам навхудовандон тарошад,
Ки безор аз худоёни куҳан ҳаст,
Зи ҷаври раҳзанон кам гў, ки раҳрав
Матоъи хешро худ роҳзан ҳаст.
Агар тоҷи кай чумхур пўшад,
Ҳамон ҳангомаҳо дар анҷуман ҳаст.

Ҳавас андар дили одам намирад,
Ҳамон оташ миёни марзаған ҳаст.
Арӯси иқтидори сеҳрфанро
Ҳамон печоки зулфи пуршикан ҳаст.
*"Намонад нози Ширин бехаридор,
Агар Хусрав набошад, Кӯҳкан ҳаст."*

ҲУКАМО

Локк

Соғарашро саҳар аз бодаи хуршед афрӯхт,
Варна дар маҳфили гул лола тиҳичом омад.

Конт

Фитраташ завқи майи ойинафоме овард,
Аз шабистони азал кавкаби ҷоме овард.

Бергсон

Номае аз азал овард, на ҷоме овард,
Лола аз доғи чигар сӯзи давоме овард.

ШУЪАРО

Браунинг

Бепушт буд бодаи сарчӯши зиндагӣ,
Об аз Хизар бигираму дар соғар афканам.

Байрон

Аз миннати Хизар натавон кард сина доғ,
Об аз ҷигар бигираму дар соғар афканам.

Ғолиб

*"То бода талхтар шаваду сина рештар,
Бигдозам обгинаву дар соғар афканам."*¹³

Румӣ

Омезише кучо, гуҳари поки ӯ кучо?
Аз ток бода гираму дар соғар афканам.

ХАРОБОТИ ФАРАНГ

Дӯш рафтам ба тамошои ҳароботи Фаранг,
Шӯхгуфтори ринде дилам аз даст рабуд.
Гуфт:- Ин нест калисо, ки биёбӣ дар вай
Сӯхбати духтараки зӯхравашу ною суруд.
Ин хароботи Фаранг асту зи таъсири маяш
Он чӣ мазмум шуморанд, намояд маҳмуд.
Неку бадро ба тарозуи дигар санчидем,
Чашмае дошт тарозуи насорову яҳуд.
Хуб зишт аст, агар панҷаи гирот шикаст,
Зишт хуб аст, агар тобу тавони ту фузуд.

¹³ Ин байт аз Мирзо Асадуллоҳи Ғолиб аст.

Ту агар дарнигарӣ, чуз ба риё нест ҳаёт,
Ҳар кӣ андар гарави сидку сафо буд, набуд.
Даъвии сидку сафо пардаи номуси риёст,
Пири мо гуфт: - *"Мис аз сим бибояд андуд.*
Фош гуфтам ба ту асрори ниҳонхонаи зист,
Ба касе боз мағӯ, то ки биёбӣ мақсуд".

ХИТОБ БА ИНГЛИСТОН

Машриқӣ бода чашидаст зи минои Фаранг,
Аҷабе нест, агар тавбаи дерина шикаст.
Фикри навзодаи ў шеваи тадбир омӯхт,
Чӯш зад хун ба раги бандаи тақдирпараст.
Соқииё, тангдил аз шӯриши мастон нашавӣ,
Худ ту инсоф бидех, ин ҳама ҳангома кӣ баст?
"Бӯйи гул худ ба чаман роҳнамо шуд зи нахуст,
Варна булбул чӣ хабар дошт, ки гулзоре ҳаст."

ҶИСМАТНОМАИ САРМОЯДОР ВА МУЗДУР

Ғавғои корхонаи оҳангарӣ зи ман,
Гулбонги арғунуни калисо аз они ту.
Нахле, ки шаҳ хироҷ бар ў мениҳад, зи ман,
Боғи биҳишту Сидраву Тубо аз они ту.
Талхобае, ки дарди сар орад, аз они ман,
Саҳбои поки Одаму Ҳавво аз они ту.

Мурғобию тазарву кабўтар аз они ман,
Зилли ҳумову шаҳпари анқо аз они ту.
Ин хоку он чӣ дар шиками ў аз они мам,
В- аз хок то ба Арши муъалло аз они ту.

Навои муздур

Зи музди бандаи карбоспўшу меҳнаткаш
Насиби хоҷаи нокарда кор раҳти ҳарир.
Зи хайфишони ман лаъли хотами волӣ,
Зи ашки кўдаки ман гаҳвари ситоми амир.
Зи хуни ман чу залу фарбеҳӣ калисоро,
Ба зўри бозуи ман дасти салтанат ҳамагир.
Хароба рашки гулистон зи гиряи саҳарам,
Шабоби лолаву гул аз таровати чигарам.

* * *

Биё, ки тоза наво метаровад аз ранги соз,
Маё, ки шиша гудозад, ба соғар андозем.
Муғону Дайри муғонро низоми тоза диҳем,
Бинои майкадаҳои куҳан барандозем.
Зи раҳзанони чаман интиқоми лола кашем,
Ба базми ғунчаву гул тарҳи дигар андозем.
Ба тавфи шамъ чу парвона зистан то кай?
Зи хеш ин ҳама бегона зистан то кай?

ОЗОДИИ БАҲР

Бате меғуфт:- *"Баҳр озод гардид,*

Чунин фармон зи девони Хизар рафт".
Наҳанге гуфт:- "Рав, ҳар ҷо ки хоҳӣ,
Вале аз мо набояд беҳабар рафт".

ХУРДА

Мехӯрад ҳар зарраи мо печу тоб,
Маҳшаре дар ҳар дами мо музмар аст.
Бо Сикандар Хизр дар зулмот гуфт:
"Марг мушкил, зиндагӣ мушкилтар аст."

* * *

Дурдона адошиноси дарёст,
Аз гардиши осие чӣ донад?

* * *

Килкро нола аз тижимағзист,
Қалами сурмаро сарире нест.

* * *

Манам, ки тавфи Ҳарам кардаам буте ба канор,
Манам, ки пеши бутон наъраҳои хӯ задаам.
Дилам ҳанӯз тақозои ҷустуҷӯ дорад,
Қадам ба ҷодаи бориктар зи мӯ задаам.

* * *

Гул гуфт, ки айши навбаҳоре хуштар,
Як субҳи чаман зи рӯзгоре хуштар.
3- он пеш, ки кас туро ба дастор занад,
Мурдан ба канори шохсоре хуштар.

* * *

Сухангӯ тифлаку барнову пир аст,

Суханро солеву моҳе набошад.

* * *

Чашмро биной афзояд се чиз:
Сабзаву оби равону рӯйи хуш.
Колбудро фарбеҳӣ меоварад:
Ҷомаи қаз, қони беғам, бӯйи хуш

* * *

Эй бародар, ман туро аз зиндагӣ додам нишон,
Хобро марги сабук дон, маргро хоби гарон.

* * *

Тоқати афв дар ту нест агар,
Хезу бо душманон даро ба ситез.
Синаро коргоҳи кина масоз,
Сирка дар ангубини хеш марез.

* * *

Аз назокатҳои таби мӯшикофи ӯ мапурс,
К- аз дами боде зучочи шоъири мо бишканад.
Кай тавонад гуфт шарҳи қорзори зиндагӣ,
*"Мепарад рангаш, ҳубобе чун ба
дарё бишканад."*

* * *

Дар чаҳон монанди ҷӯйи кӯҳсор
Аз нишебу ҳам фароз огоҳ шав.
Ё мисоли сели безинҳор хез,
Фориғ аз пасту баланди роҳ шав.

* * *

Эй, ки гул чидӣ, манол аз неши хор,

Хор ҳам мерӯяд аз боди баҳор.

* * *

Мазан вусма бар ришу абрӯи хеш,
Чавонӣ зи дузидани сол нест.

* * *

Надорад кор бо дунҳимматон ишқ,
Тазарви мурдaro шоҳин нагирад.

* * *

Нақди шоъир дархури бозор нест,
Нон ба сими настаран натвон харид.

* * *

Чӣ хуш будӣ, агар марди нақўпай
Зи банди бостон озод рафтӣ,
Агар тақлид будӣ шеваи хуб,
Паямбар ҳам пайи аҷдод рафтӣ.

ЗАБУРИ АҶАМ

БА ХОНАНДАИ КИТОБИ "ЗАБУРИ АҶАМ"

Метапад пардаи чашмам пари коҳе гоҳе,
Дидаам ҳар ду ҷаҳонро ба нигоҳе гоҳе,
Водии ишқ бәсе дуру дароз аст, вале
Тай шавад ҷодаи садсола ба оҳе гоҳе.
Дар талаб кӯшу мадеҳ домани уммед зи даст,
Давлате ҳаст, ки ёбӣ сари роҳе гоҳе.

ҲИССАИ АВВАЛ

Зи буруни дар гузаштам, зи даруни хона гуфтам,
Сухани нагуфтаеро ҷӣ қаландарона гуфтам!

РАБ, ДУЪО

Ё Раб, даруни сина дили боҳабар бидеҳ,
Дар бода нашъаро нигарам, он назар бидеҳ.
Ин бандаро, ки бо нафаси дигарон назист,
Як оҳи хоназод мисоли саҳар бидеҳ.
Селам, маро ба ҷӯйи тунукмое мапеч,
Ҷавлонгаҳе ба водию кӯху камар бидеҳ.
Созӣ агар ҳарифи ями бекарон маро,
Бо изтироби мавҷ сукуни гуҳар бидеҳ.
Шоҳини ман ба сайди палангон гузоштӣ,
Ҳиммат баланду чангул аз ин тезтар бидеҳ.
Рафтам, ки тоирони Ҳарамро кунам шикор,

Тире, ки нофиканда фитад, коргар бидеҳ,
Хокам ба нури нағмаи Довуд барфуруз,
Ҳар зарраи маро пару боли шарар бидеҳ.

Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим

*"Ишқи шӯрангезро ҳар ҷода дар кӯйи ту бурд,
Бар талоши худ чӣ менозад, ки раҳ сӯйи ту бурд".*

* * *

Даруни синаи мо сӯзи орзу зи кучост,
Сабӯ зи мост, вале бода дар сабӯ зи кучост?
Гирифтам ин ки ҷаҳон хоку мо кафи хокем,
Ба зарра-зарраи мо дарди ҷустуҷӯ зи кучост?
Нигоҳи мо ба гиребони Қаҳқашон афтад,
Ҷунуни мо зи кучо, шӯри ҳою ҳӯ зи кучост?

* * *

Ғазал сарою навоҳои рафта боз овар,
Ба ин фасурдадилон ҳарфи дилнавоз овар.
Куништу Каъбаву Бутхонаву Калисоро
Ҳазор фитна аз он чашми нимбоз овар.
Зи бодае, ки ба хоки ман оташе омехт,
Пиёлае ба ҷавонони навниёз овар.
Наё, ки дил зи навояш ба сина мерақсад,
Маё, ки шишаи ҷонро диҳад гудоз, овар.
Зи найситони Аҷам боди субҳидам тез аст,
Шарорае, ки фуру мечакад зи соз, овар.

* * *

Эй, ки зи ман фузудай гармии оху ноларо,

Зинда кун аз садои ман хоки ҳазорсоларо.
Бо дили мо чиҳо кунӣ, ту ки ба бодаи ҳаёт
Мастии шавқ медиҳӣ обу гили пиёларо.
Ғунчаи дилгирифтаро аз нафасам гирех кушой,
Тоза кун аз насими ман доғи даруни лоларо.
Мегузарад хаёли ман аз Маҳу Меҳру Муштарӣ,
Ту ба камин чӣ хуфтаӣ, сайд кун ин ғазоларо.
Хочаи ман, нигоҳ дор обрӯи гадои хеш,
Он ки зи чӯйи дигарон пур накунад пиёларо.

* * *

Аз мушти ғубори мо сад нола барангезӣ,
Наздиктар аз ҷонӣ, бо хӯй кам омезӣ.
Дар мавҷи сабо пинҳон дуздида ба боғ ойӣ,
Дар бӯйи гул омезӣ, бо ғунча даровезӣ.
Мағриб зи ту бегона, Машриқ ҳама афсона,
Вақт аст, ки дар олам нақши дигар ангезӣ.
Он кас, ки ба сар дорад савдои чаҳонгирӣ,
Таскини ҷунунаш кун бо наштари чингизӣ.
Ман бандаи беқайдам, шояд ки гурезам, боз
Ин турраи печонро дар гарданам овезӣ.
Ҷуз нола намедонам, гӯянд ғазал хонам,
Ин чист, ки чун шабнам бар синаи ман резӣ?

* * *

Ман агарчи тирахокам, дилакест баргу созам,
Ба назораи ҷамоле чу ситора дида бозам.
Ба ҳавои захмаи ту ҳама нолаи хамӯшам,
Ту ба ин гумон, ки шояд зи наво фитода созам.

Ба замирам он чунон кун, ки зи шўълаи навое
Дили хокиён фурузам, дили нуриён гудозам.
Табу тоби фитрати мо зи ниёзмандии мо,
Ту Худои бениёзӣ, нарасӣ ба сўзу созам.
Ба касе аён накардам, зи касе ниҳон накардам,
Ғазал он чунон сурудам, ки бурун фитод розам.

* * *

Ба садои дардмандӣ, ба навои дилпазире
Хами зиндагӣ кушодам ба ҷаҳони ташнамире.
Ту ба рӯйи бенавоӣ дари он ҷаҳон кушодӣ,
Ки ҳанӯз орзуяш надамида дар замире.
Зи нигоҳи сурмасое ба дилу чигар расидӣ,
Чӣ нигоҳи сурмасое, ду нишона зад ба тире!
Ба нигоҳи норасоям чӣ баҳор чилва додӣ,
Ки ба боғу роғ нолам чу тазарви навсафире!
Чӣ аҷаб агар ду султон ба вилояте нагунҷад,
Аҷаб ин ки менагунҷад ба ду оламе фақире!

* * *

Бар сари куфру дин фишон раҳмати оми хешро,
Банди ниқоб баркушо моҳи тамоми хешро.
Замзамаи кўҳан саро, гардиши бода тез кун,
Боз ба базми мо нигар оташи ҷоми хешро.
Дом зи гесувон ба дўш заҳмати гулситон барӣ,
Сайд чаро намекунӣ тоири боми хешро?
Реги Ироқ мунтазир, кишти Ҳичоз ташнаком,
Хуни Ҳусайн боздеҳ Куфаву Шоми хешро.
Дўш ба роҳбар занад, роҳи ягона тай кунад,

Менадиҳад ба дасти кас ишқ зимоми хешро.
Нола ба остони Дайр беҳабарона мезадам,
То ба Ҳарам шинохтам роҳу мақоми хешро.
Қофилаи баҳорро тоири пешрас нигар,
Он ки ба хилвати қафас гуфт паёми хешро.

* * *

Навои ман аз он пурсӯзу бебоку ғамангез аст,
Ба хошокам шарор афтоду боди субҳидам тез аст.
Надорад ишқ сомоне, валекин тешае дорад,
Харошад синаи кӯҳсору пок аз хуни Парвез аст.
Маро дар дил халид ин нукта аз марди адодоне:
Зи маъшуқон ниғаҳ коритар аз ҳарфи диловез аст.
Ба болинам биё, як дам нишин, к-аз дарди
махчури
Тиҳипаймонаи базми туро паймона лабрез аст.
Ба бустон чилва додам оташи доғи чудоиро,
Насимаш тезтар месозаду шабнам ғалатрез аст.
Ишоратҳои пинҳон хонумон барҳам занад, лекин
Маро он ғамза мебояд, ки бебок асту хунрез аст.
Нишеман ҳардуро дар обу гил, лекин чӣ роз аст ин?
Хирадро сӯхбати гил хуштар ояд, дил камомез аст.
Маро бингар, ки дар Ҳиндустон дигар намебинӣ,
Бараҳманзодае рамзошнои Руму Табрез аст.

* * *

Дилу дидае, ки дорам, ҳама лаззати назора,
Чӣ гунаҳ, агар тарошам санаме зи санги хора?

Ту ба чилва дар ниқобӣ, ки нигоҳ бар натобӣ,
Маҳи ман, агар нанолам, ту бигӯ дигар чӣ чора?
Чӣ шавад агар хиромӣ ба сарои корвоне,
Ки матоъи норавонат дилакест пора-пора!
Ғазале задам, ки шояд ба наво қарор ояд,
Таби шўъла кам нагардад зи гусастани шарора.
Дили зиндае, ки додӣ, ба ҳичоб дарнасозад,
Ниғаҳе бидеҳ, ки бинад шараре ба санги хора.
Ҳама пораи диламро зи сурури ў насибе,
Ғами худ чӣ сон ниҳодӣ ба дили ҳазорпора?
Накашад сафинаи кас ба яме баландмавҷе,
Хатаре, ки ишқ бинад ба саломати канора.
Ба шукӯҳи бениёзӣ зи худойгон гузаштам,
Сифати маҳи тамоме, ки гузашт бар ситора.

* * *

Гарчи шоҳини хирад бар сари парвозе ҳаст,
Андар ин бодия пинҳон қадарандозе ҳаст.
Он чи аз кори фурӯбаста гиреҳ бикшояд,
Ҳасту дар ҳавсалаи замзамапардозе ҳаст.
Тоби гуфтор агар ҳаст, шиносое нест,
Войи он банда, ки дар синаи ў розе ҳаст.
Гарчи сад гуна ба сад сўз маро сўхтаанд,
Эй хушо, лаззати он сўз, ки ҳам созе ҳаст.
Мурда хокему сазовори дили зинда шудем,
Ин дили зиндаву мо кори худосоze ҳаст.
Шўълаи синаи ман хонафурӯз аст, вале

Шўълае ҳаст, ки ҳам хонабарандозе ҳаст.
Такия бар ақли ҷаҳонбини Фалотун накунам,
Дар канорам дилаке шўху назарбозе ҳаст.

* * *

Ин ҷаҳон чист? Санамхонаи пиндори ман аст.
Ҷилваи ӯ гавари дидаи бедори ман аст.
Ҳама офоқ, ки гирам ба нигоҳе ӯро,
Ҳалқае ҳаст, ки аз гардиши паргори ман аст.
Ҳастию нестӣ аз дидану нодидани ман,
Чи замону чи макон-шўҳии афкори ман аст.
Аз фусункории дил сайру сукун, ғайбу ҳузур,
Ин ки ғаммозу кушояндаи асрори ман аст.
Он ҷаҳоне, ки дар ӯ коштаро медараванд,
Нуру нораиш ҳама аз сабҳаву зуннори ман аст.
Сози тақдирому сад нағмаи пинҳон дорам,
Ҳар кучо захмаи андеша расад, тори ман аст.
Эй ман аз файзи ту поянда, нишони ту кучост?
Ин ду гетӣ асари мост, ҷаҳони ту кучост?

* * *

Фасли баҳор инчунин, бонги ҳазор инчунин,
Ҷеҳра кушо, ғазал саро, бода биёр инчунин.
Ашки чакидаам бубин, ҳам ба нигоҳи худ нигар,
Рез ба найситони ман барқу шарор инчунин.
Боди баҳорро бигӯ пай ба хаёли ман барад,
Водию даштро диҳад нақшу нигор инчунин.
Зодаи боғу роғро аз нафасам таровате,
Дар чамани ту зистам бо гулу хор инчунин.

Олами обу хокро бар маҳаки дилам бисой,
Равшану тори хешро гир аёр инчунин.
Дил ба касе набохта, бо ду ҷаҳон насохта,
Ман ба ҳузури ту расам рӯзи шумор инчунин.
Фохтаи куҳансафир нолаи ман шуниду гуфт:
Кас насуруд дар чаман нағмаи пор инчунин!

* * *

Бурун кашид зи печоки ҳасту буд маро,
Чӣ уқдаҳо, ки мақоми ризо кушуд маро.
Тапид ишқу дар ин кишти nobасомонӣ
Ҳазор дона фурӯ кард, то дуруд маро.
Надонам ин ки нигоҳаш чӣ дид дар хокам,
Нафас-нафас ба аёри замона суд маро.
Ҷаҳоне аз хасу хошок дар миён андохт,
Шарораи дилаке доду озмуд маро.
Пиёла гир зи дастам, ки рафт кор аз даст,
Карашмабозии соқӣ зи ман рабуд маро.

* * *

Хезу ба хоки ташнае бодаи зиндагӣ фишон,
Оташи худ баланд кун, оташи мо фурӯ нишон.
Майкадаи тиҳисабӯ, халқаи худфаромушон,
Мадрасаи баландбонг, базми фусурдаоташон.
Фикри гиреҳкушо ғулом, дин ба ривояте тамом,
3-он ки даруни синаҳо дил ҳадафест бенишон.
Ҳарду ба манзиле равон, ҳар ду амири корвон-
Ақл ба ҳила мебарад, ишқ барад кашон-кашон.

Ишқ зи по дароварад хайман шаш ҷиҳотро,
Даст дароз мекунад то ба таноби Каҳкашон.

* * *

Ту ба ин гумон, ки шояд сари остона дорам,
Ба тавофи хона коре ба худои хона дорам.
Шарари паридарангам, магузар зи ҷилваи ман,
Ки ба тоби як-ду оне таби ҷовидона дорам.
Накунам дигар нигоҳе ба раҳе, ки тай намудам,
Ба суроғи субҳи фардо равиши замона дорам.
Ями ишқи киштии ман, ями ишқи соҳили ман,
На ғами сафина дорам, на сари карона дорам.
Шараре фишон, валекин шараре, ки вонасӯзад,
Ки ҳанӯз навниёзам, ғами ошёна дорам.
"Ба умеди ин ки рӯзе ба шикор хоҳӣ омад",
Зи каманди шаҳриёрон рами охувона дорам.
Ту агар карам намоӣ ба муъоширон бубахшам-
Ду-се ҷоми дилфурузе зи ман шабона дорам.

* * *

Назар ба роҳнишинон, савора мегузарад,
Маро бигир, ки корам зи чора мегузарад.
Ба дигарон ҷӣ сухан густарам зи ҷилваи дӯст?
Ба як нигоҳ мисоли шарора мегузарад.
Раҳе ба манзили он моҳ саҳт душвор аст,
Ҷунон ки ишқ ба дӯши ситора мегузарад.
Зи пардабандии гардун ҷӣ ҷои навмедист,
Ки новаки назари мо зи хора мегузарад.
Ямест шабнами мо, Каҳкашон канораи ўст,

Ба як шикастани мавҷ аз канора мегузарад.
Ва хилваташ чу расидӣ, назар ба ӯ макушо,
Ки он дамest, ки кор аз назора мегузарад.
Ман аз фиروق чӣ нолам, ки аз ҳучуми сиришк
Зи роҳи дида дилам пора-пора мегузарад.

* * *

Бар ақли фалакпаймо туркона шабехун бех,
Як зарраи дарди дил аз илми Фалотун бех.
Дӣ муғбачае бо ман асрори муҳаббат гуфт:
Ашке ки фурӯ хӯрдӣ, аз бодаи гулгун бех.
Он факр, ки бе теге сад кишвари дил гирад,
Аз шавкати Доро бех, аз фарри Фаридун бех.
Дар Дайри муғон ойӣ, мазмуни баланд овар,
Дар хонақаҳи сӯфӣ афсонаву афсун бех.
Дар чӯйи равони мо бе миннати тӯфоне
Як мавҷ агар хезад, он мавҷ зи Чайхун бех.
Селе, ки ту овардӣ, дар шаҳр намегунҷад,
Ин хона барандозӣ, дар хилвати ҳомун бех.
Иқболи ғазалхонро кофир натавон гуфтан,
Савдо ба димоғаш зад, аз мадраса берун бех.

ОРЗУ

Ё мусалмонро мадеҳ фармон, ки чон бар каф
бинех!
Ё дар ии фарсуда пайкар тоза чоне офарин,
Ё чунои кун ё чунин.

Ё бараҳманро бифармо: нав худованде тарош!
Ё худ андар синаи зуннориён хилват гузин,
Ё чунон кун, ё чунин.

Ё дигар Одам, ки аз Иблис бошад камтарақ,
Ё дигар Иблис баҳри имтиҳони ақлу дин,
Ё чунон кун ё чунин.

Ё ҷаҳони тозае, ё имтиҳони тозае,
Мекуни то чанд бо мо он чи карди пеш аз ин,
Ё чунон кун ё чунин.

Ғақр бахшӣ, бо шукӯҳи Хусрави Парвез бахш,
Ё ато фармо хирад бо фитрати Рӯҳуламин,
Ё чунон кун ё чунин.

Ё бидуш дар синаи ман орзуи инқилоб,
Ё дигаргун кун ниҳоди ин замону ин замин,
Ё чунон кун ё чунин!

* * *

Ақл ҳам ишқ асту аз завқи ниғаҳ бегона нест,
Лекин ин бечораро он ҷуръати риндона нест.
Гарчи медонам хаёли манзил эҷоди ман аст,
Дар сафар аз по ништастан ҳиммати мардона нест.
Ҳар замон як тоза ҷавлонгоҳ мехоҳам аз ӯ,
То ҷунунфармои ман гӯяд: "дигар вайрона нест."

Бо чунин зўри чунун поси гиребон доштам,
Дар чунун аз худ нарафтан кори ҳар девона нест.

* * *

Сўзу гудози зиндагӣ лаззати чустуҷӯи ту,
Роҳ чу мор мегазад, гар наравам ба сӯи ту.
Сина кушода Ҷабраил аз бари ошиқон гузашт,
То шараре ба ӯ фитад з-оташи орзӯи ту.
Ҳам ба ҳавои чилвае пора кунам хичобро,
Ҳам ба нигоҳи норасо парда кашам ба рӯи ту.
Ман ба талоши ту равам ё ба талоши худ равам?
Ақлу дилу назар - ҳама гумшудагони кӯи ту.
Аз чамани ту рустаам, қатраи шабнаме бубахш,
Хотири ғунча во шавад, кам нашавад зи ҷӯи ту.

* * *

Дар ин маҳфил, ки кори ӯ гузашт аз бодаву соқӣ,
Надима ку, ки дар ҷомаш фурӯ резам майи боқӣ.
Касе, к-ӯ заҳри ширин мехӯрад аз ҷоми заррине,
Майи талх аз сафоли ман кучо гирад ба тарёқӣ.
Шарор аз хоки ман хезад, кучо резам, киро сўзам?
Ғалат кардӣ, ки дар ҷомам фиғандӣ сўзи муштоқӣ.
Муқаддар кард Мағриб чашмаҳои илму ирфонро,
Ҷаҳонро тиратар созад чи машшой, чи ишроқӣ.
Дили гетӣ "ана-л-масмум, ана-л-масмум!"

фарёдаш,

Хирад нолон, ки "мо индӣ би тарёқи ва ло роқӣ!"
Чи муллое, чи дарвеше, чи султоне, чи дарбоне,
Фурӯғи кор мечӯяд ба солусиву зарроқӣ.

Ба бозоре, ки чашми сайрафӣ шӯр асту камнур аст,
Нигинам хортар гардад, чу афзоёд ба барроқӣ.

* * *

Соқиё, бар чигарам шўълаи намнок андоз,
Дигар ошўби қиёмат ба кафи хок андоз.
Ў ба як донаи гандум ба заминам андохт,
Ту ба як чуръаи об он сўйи афлок андоз.
Ишқро бодаи мардафгану пурзўр бидех,
Лойи ин бода ба паймонаи идрок андоз.
Ҳикмату фалсафа кардаст гаронхез маро,
Хизри ман, аз сарам ин бори гарон пок андоз.
Хирад аз гармии саҳбо ба гудозе нарасид,
Чораи кор ба он ғамзаи чолок андоз.
Базм дар кашмакаши биму умед аст ҳанўз,
Ҳамаро беҳабар аз гардиши афлок андоз.
Метавон рехт дар оғўши хазон лолаву гул,
Хезу бар шохи куҳан хуни раги ток андоз.

* * *

Аз он обе, дар ман лола корад, сотгине дех,
Кафи хоки маро, соқӣ, ба боди фарвадине дех.
Зи миное, ки хўрдам дар Фаранг, андеша
торик аст,
Сафарварзидаи худро нигоҳи роҳбине дех.
Чу хас аз мавҷи ҳар боде, ки меояд, зи чо рафтам,
Дили ман аз гумонҳо дар хурўш ояд, яқине дех.
Ба ҷонам орзуҳо буду нобуди шарар дорад,
Шабафро кавкабе аз орзуи дилнишиие дех.

Нигоҳаш ақли дурандешро завқи чунун дода.
Валекин бо чунуни фитнасомон наштарӣ карда.
Ба худ кай мерасад ин роҳпаймои таносоне.
Ҳазорон сол манзил дар мақоми озарӣ карда.

* * *

Зи шоъир нолаи мастона дар маҳшар чӣ мехоҳӣ?!
Ту худ ҳангомай, ҳангомаи дигар чӣ мехоҳӣ?
Ба баҳри нағма кардӣ ошно табъи равонамро,
Зи чоки синаам дарё талаб, гавҳар чӣ мехоҳӣ?
Намози беҳузур аз ман намеояд, намеояд,
Диле овардаам, дигар аз ин кофар чӣ мехоҳӣ?

* * *

На дар андешаи ман корзори куфру имоне,
На дар қони ғамандӯзам ҳавои боғу ризвоне.
Агар ковӣ дарунамро, хаёли хешро ёбӣ,
Парешон ҷилвае чун моҳтоб андар биёбоне.

* * *

Мурғи хушлаҳчаву шохини шикорӣ аз туст,
Зиндагиро равиши нуриву норӣ аз туст.
Дили бедору кафи хоку тамошои ҷаҳон,
Сайри ин боғ ба шабгуна аморӣ аз туст.
Ҳама афкори ман аз туст - чи дар дил, чи ба лаб,
Гуҳар аз баҳр барорӣ, набарорӣ, аз туст.
Ман ҳамон мушти ғуборам, ки ба ҷое нарасад,
Лола аз тусту нами абри баҳорӣ аз туст.
Нақшпардоз туй, мо қалами афшонем,
Ҳозиророию оянданигорӣ аз туст.

Гилаго доштам аз дил ба забонам нарасид,
Меҳру бемеҳрию айёриву ёри аз туст.

* * *

Хуштар зи ҳазор порсой,
Гоме ба тариқи ошноӣ.
Дар синаи ман даме биёсой,
Аз меҳнату кулфати худой.
Моро зи мақоми мо хабар кун,
Моем кучову ту кучой!
Он чашмаки маҳрамона ёд ор,
То кай ба тағофул озмой?
Дӣ моҳи тамом гуфт бо ман:
"Дарсоз ба доғи норасой!"
Хуш гуфт, вале ҳаром карданд
Дар мазҳаби ошиқон ҷудой.
Пеши ту ниҳодаам дили хеш,
Шояд, ки ту ин гиреҳ кушой!

* * *

Бар ҷаҳони дили ман тохтанашро нигаред,
Куштану сӯхтану сохтанашро нигаред.
Равшан аз партави он моҳ диле нест, ки нест,
Бо ҳазор ойна пардохтанашро нигаред.
Он ки якдаст барад мулки сулаймонӣ чанд,
Бо фақирон ду ҷаҳон бохтанашро нигаред.
Он ки шабхун ба дилу дидаи доноён рехт,
Пеши нодон сипар андохтанашро нигаред.

* * *

Маро ба роҳи талаб бор дар гил аст ҳанӯз,
Ки дил ба қофилаву рахту манзил аст ҳанӯз.
Кучост барқи нигоҳе, ки хонумон сӯзад,
Маро муъомала бо кишту ҳосил аст ҳанӯз.
Яке сафинаи ин хомро ба тўфон дех,
Зи тарси мавҷ нигоҳам ба соҳил аст ҳанӯз.
Тапидану нарасидан чӣ оламе дорад,
Хушо касе, ки ба дунболи маҳмил аст ҳануз!
Касе, ки аз ду ҷаҳон хешро бурун нашнохт,
Фиребхӯрдаи ин нақши ботил аст ҳанӯз.
Нигоҳи шавқ тасалли ба ҷилвае нашавад,
Кучо барам халишero, ки дар дил аст ҳанӯз.
Ҳузури ёр ҳикоят дарозтар гардид,
Чунон ки ин ҳама ногуфта дар дил аст ҳанӯз.

* * *

Зимистонро сар омад рӯзгорон,
Навоҳо зинда шуд дар шохсорон.
Гулонро рангу нам бахшад ҳавоҳо,
Ки меояд зи тарфи ҷўйборон.
Чароғи лола андар дашту сахро
Шавад равшантар аз боди баҳорон.
Дилам афсурдатар дар сўҳбати гул,
Гурезад ин ғазол аз марғзорон.
Даме осуда бо дарду ғами хеш,
Даме нолон чу ҷўйи кўҳсорон.
Зи бими ин ки завқаш кам нагардад,

Нагўям ҳоли дил бо роздорон.

* * *

Ҳавои хонаву манзил надорам,
Сари роҳам, гариби ҳар диёрам.
Саҳар мегуфт хокистар саборо:
"Фусурд аз боди ин саҳро шарорам!
Гузар нармак, парешонам магардон,
Зи сўзи корвоне ёдгорам!"
Зи чашмам ашк чун шабнам фуру рехт,
Ки ман ҳам хокаму дар раҳгузорам.
Ба гўши ман расид аз дил суруде,
Ки чўйи рўзгор аз чашмасорам.
Азал тобу таби пешинаи ман,
Абад аз завқу шавқи интизорам.
Маяндеш аз кафи хоке, маяндеш,
Ба қони ту, ки ман поён надорам.

* * *

Аз чашми соқӣ масти шаробам,
Бе май харобам, бе май харобам!
Шавқам фузунтар аз беҳиҷобӣ,
Бинам, набинам - дар печу тобам.
Чун риштаи шамъ оташ бигирад,
Аз захмаи ман тори рубобам.
Аз ман бурун нест манзилғаҳи ман,
Ман бенасибам, роҳе наёбам.
То офтобе хезад зи Ховар,
Монанди анҷум бастанд хобам.

* * *

Шаби ман саҳар намудӣ, ки ба талъат офтобӣ,
Ту ба талъат офтобӣ, сазад ин ки бе ҳиҷобӣ.
Ту ба дарди ман расидӣ, ба замирам орамидӣ,
Зи нигоҳи ман рамидӣ ба чунин гаронрикобӣ.
Ту аёри камаёрон, ту қарори беқаророн,
Ту давои дилфигорон, магар ин ки дерёбӣ.
Ғами ишқу лаззати ӯ асари дугуна дорад,
Гаҳи сӯзу дардмандӣ, гаҳи мастиву харобӣ.
Зи ҳикояти дили ман ту бигӯ, ки хуб донӣ,
Дили ман кучо, ки ўро ба канори ман наёбӣ.
Ба ҷалоли ту, ки дар дил дигар орзу надорам,
Ба ҷуз ин дуъо, ки бахшӣ ба кабӯтарон уқобӣ.

* * *

Дар ин майхона, эй соқӣ, надорам маҳраме дигар,
Ки ман шояд нахустин одамам аз оламе дигар.
Даме ин пайкари фарсударо созӣ кафи хоке,
Фишонӣ обу аз хок оташ ангезӣ даме дигар.
Биёр он давлати бедору он чоми ҷаҳонбинро,
Аҷамро додаӣ ҳангомаи базми Ҷаме дигар.

* * *

Ба ҷаҳони дардмандон ту бигӯ чӣ кор дорӣ,
Табу тоби мо шиносӣ? Дили беқарор дорӣ?
Чӣ хабар туро зи ашке, ки фурӯ чакад зи чашме?
Ту ба барги гул зи шабнам дури шохвор дорӣ.
Чӣ бигӯямат зи ҷоне, ки нафас-нафас шуморад?

Дами мустаъор дорӣ? Ғами рӯзгор дорӣ?

* * *

Агар наззора азхудрафтагӣ орад, хичоб авло,
Нагирад бо ман ин савдо баҳо азбас гарон хоҳӣ.
Сухан бе парда гӯ бо мо, шуд он рӯзи камомезӣ,
Ки мегуфтанд ту моро чунин хоҳӣ, чунон хоҳӣ.
Нигоҳи беадаб зад рахнаҳо дар чархи миноӣ,
Дигар олам бино кун, гар хичобе дар миён хоҳӣ.
Чунон худро ниғаҳ дорӣ, ки бо ин бениёзиҳо,
Шаҳодат бар вучуди худ зи хуни дӯстон хоҳӣ.
Мақоми бандагӣ дигар, мақоми ошиқӣ дигар,
Зи нуре сачда мехоҳӣ, зи хоке беш аз он хоҳӣ.
Миси хоме, ки дорам аз муҳаббат кимиё созам,
Ки фардо чун расам пеши ту, аз ман армуғон хоҳӣ.

* * *

Нури ту во намуд сапеду сиёхро,
Дарёву кӯху дашту дар ӯ меҳру мохро.
Ту дар ҳавои он ки ниғаҳ ошноӣ ӯст,
Ман дар талоши он ки натопад нигохро.

* * *

Бидеҳ он дил, ки мастихои ӯ аз бодаи хеш аст,
Бигир он дил, ки аз худ рафтаву бегонаандеш аст.
Бидеҳ он дил, бидеҳ он дил, ки гетиро фаро гирад,
Бигир ин дил, бигир ин дил, ки дар банди
каму беш аст.
Маро, эй сайдгир, аз тиркаши тақдир берун каш,

Чигардӯзӣ чӣ меояд аз он тире, ки дар кеш аст?
Нагардад зиндагонӣ хаста аз кори ҷаҳонگیرӣ,
Ҷаҳоне дар гирех бастам, ҷаҳоне дигаре пеш аст.

* * *

Кафи хоки баргу созам ба раҳе фишонам ўро,
Ба умеди ин ки рӯзе ба фалак расонам ўро.
Чӣ кунам, чӣ чора гирам, ки зи шохи илму
дониш
Надамида ҳеҷ хоре, ки ба дил нишонам ўро.
Диҳад оташи ҷудой шарари маро намуде,
Ба ҳамон нафас бимирам, ки фурӯ нишонам ўро.
Майи ишқу мастии ў наравад бурун зи хунам,
Ки дил он чунон надодам, ки дигар ситонам ўро.
Ту ба лавҳи содаи ман ҳама муддаё нариштӣ,
Дигар он чунон адаб кун, ки ғалат нахонам ўро.
Ба ҳузури ту агар кас ғазале зи ман сарояд,
Чӣ шавад, агар навозӣ ба ҳамин ки донам ўро.

* * *

Ин дил ки маро додӣ, лабрезии яқин бодо!
Ин ҷоми ҷаҳонбинам равшантар аз ин бодо!
Талхӣ, ки фурӯ резад гардун ба сафоли ман,
Дар коми куҳанринде он ҳам шакарин бодо!

* * *

Рамзи ишқи ту ба арбоби ҳавас натвон гуфт,
Сухан аз тобу таби шўъла ба хас натвон гуфт.
Ту маро завқи баён додиму гуфтӣ, ки бигӯй,

Ҳаст дар синаи ман он чи ба кас натвон гуфт.
Аз ниҳонхонаи дил хуш ғазале мехезад,
Сари шохе ҳама гўям, ба қафас натвон гуфт.
Шавқ агар зиндаи ҷовид набошад, ачаб аст,
Ки ҳадиси ту дар ин як-ду нафас натвон гуфт.

* * *

Ёди айёме, ки хўрдам бодаҳо бо чангу най,
Ҷоми май дар дасти ман, минои май дар
дасти вай,
Дар канор ойӣ, хазони мо занад ранги баҳор
В-ар наёӣ фарвадин афсурдатар гардад зи дай.
Бе ту ҷони ман чу он созе, ки тораш даргусаст,
Дар хузур аз синаи ман нағма хезад пай ба пай.
Он чи ман дар базми шавқ овардаам,
донӣ ки чист?

Як чаман гул, як найистон нола, як хумхона май.
Зинда кун боз он муҳаббатро, ки аз нерӯи ў
Бўрӯи раҳнишинӣ дарфитад бо тахти Кай.
Дўстон хуррам, ки бар манзил расид оворае,
Ман парешон ҷодаҳои илму дониш карда тай!

* * *

Анҷум ба гиребон рехт ин дидаи тар моро,
Берун зи сипеҳр андохт ин завқи назар моро.
Ҳарчанд заминсоем, бартар зи сурайёем,
Донӣ, ки намезебад умре чу шарар моро.
Шому сахари олам аз гардиши мо хезад,

Донӣ, ки намесозад ин шому саҳар моро.
Ин шишаи гардунро аз бода тixӣ кардем,
Камкоса машав, соқӣ, минои дигар моро!
Шоёни ҷунуни мо паҳнои ду олам нест,
Ин роҳгузар моро, он роҳгузар моро.

* * *

Ховар, ки осмон ба каманди хаёли ўст,
Аз хештан гусаставу бе сўзи орзўст.
Дар тирахоки ў табу тоби ҳаёт нест,
Ҷавлони мавҷро нигарон аз канори ҷўст.
Бутхонаву Ҳарам ҳама афсурда оташе,
Пири муғон шароби ҳаво хўрда дар сабўст!
Фикри Фаранг пеши маҷоз оварад сучуд,
Бинои кўру масти тамошои рангу бўст.
Гардандатар зи чарху рабояндатар зи марг,
Аз дасти ў ба домани мо чоҳи бе руфўст.
Хоке ниҳоду хў зи сипехри кўҳан гирифт,
Айёру бемадору калонкору тўбатўст.
Машриқ харобу Мағриб аз он бештар хароб,
Олам тамом мурдаву бе завқи ҷустуҷўст.
Соқӣ, биёр бодаву базми шабона соз,
Моро хароби як ниғаҳи маҳрамона соз.

* * *

Фурсати кашмакаш мадеҳ ин дили беқарорро,
Як-ду шикан зиёда қун гесўи тобдорро.
Аз ту даруни синаам барқи таҷаллие, ки ман
Бо маҳу меҳр додаам талхии интизорро.

Завқи ҳузур дар ҷаҳон расми санамгарӣ ниҳод,
Ишқ фиреб медиҳад ҷони умедворро.
То ба фароғи хотире нағмаи тозае занам,
Боз ба марғзор деҳ тоири марғзорро.
Табъи баланд додаӣ, банд зи пойи ман кушой,
То ба палоси ту диҳам хилъати шаҳриёрро.
Теша агар ба санг зад, ин ҷӣ мақоми гуфтугӯст,
Ишқ ба дӯш мекашад ин ҳама кӯҳсорро.¹⁴

* * *

Ҷонам даровехт бо рӯзгорон,
Ҷӯй аст нолон дар кӯҳсорон.
Пайдо ситезад, пинҳон ситезад,
Нопойдоре бо пойдорон.
Ин кӯҳу сахро, ин дашту дарё,
Не роздорон, не ғамгусорон.
Бегонаи шавқ, бегонаи шавқ
Ин ҷӯйборон, ин обшорон.
Фарёди бе сӯз, фарёди бе сӯз,
Бонги ҳазорон дар шохсорон.
Доғе, ки сӯзад дар синаи ман,
Он доғ кам сӯхт дар лолазорон.
Маҳфил надорад, соқӣ надорад
Талхе, ки созад бо беқаророн.

* * *

Ба тасаллие, ки додӣ, нагузошт кори худро,
Ба ту боз месупорам дили беқарори худро.

¹⁴ Ин ғазал дар «**Љовиднома**» низ омадааст.

Ман ба суруди зиндагӣ оташи ӯ фузудаам,
Ту нами шабнаме бидеҳ лолаи ташнакомро.
Ақл варақ-варақ бигашт, ишқ ба нуктае расид,
Тоири зираке барад донаи зери домро.
Нағма кучову ман кучо? Сози сухан баҳонаест,
Сўйи қатор мекашам ноқай безимомро.
Вақти бараҳна гуфтан аст, ман ба киноя гуфтаам,
Худ ту бигӯ кучо барам ҳамнафасони хомро.

* * *

Нафасшумор ба печоки рӯзгори худем,
Мисоли баҳр хурӯшему дар канори худем.
Агарчи сатвати дарё амон ба кас надихад,
Ба хилвати садафи ӯ нигоҳдори худем.
Зи ҷавҳаре, ки ниҳон аст дар табиғати мо
Мапурс сайрафиёро, ки мо аёри худем.
На аз харобаи мо кас хироч мехоҳад,
Фақири роҳнишину шахриёри худем.
Даруни синаи мо дигаре! Чӣ булғачабист,
Киро хабар, ки туй ё ки мо дучори худем!
Кушой парда зи тақдири одами хокӣ,
Ки мо ба раҳгузари ту дар интизори худем.

* * *

Ба фиғон на лаб кушудам, ки фиғон асар надорад,
Ғами дил нагуфта бехтар, ҳама кас чигар надорад.
Чӣ Ҳарам, чи Дайр - ҳар ҷо сухане зи ошноӣ,
Магар ин ки кас зи рози ману ту хабар надорад.
Чи надиданист ин ҷо, ки шарар ҷаҳони моро

Нафасе нигоҳ дорад, нафасе дигар надорад.
Ту зи роҳи дидаи мо ба замири мо гузаштӣ,
Магар он чунон гузаштӣ, ки ниғаҳ хабар надорад.
Кас аз ин нигиншиносон нагузашт бар нигинам,
Ба ту месупорам онро, ки чаҳон назар надорад.
Қадаҳи хирадфурӯзе, ки Фаранг дод моро,
Ҳама офтоб, лекин асари саҳар надорад.

* * *

Мо, ки афтандатар аз партави моҳ омадаем,
Кас чӣ донад, ки чӣ сон ин ҳама роҳ омадаем.
Бо рақибон сухан аз дарди дили мо гуфтӣ,
Шармсор аз асари нолаву оҳ омадаем.
Парда аз чеҳра барафган, ки чу хуршеди саҳар
Баҳри дидори ту лабреси нигоҳ омадаем.
Азми моро ба яқин пухтатарак соз, ки мо
Андар ин маърака бе хайлу сипоҳ омадаем.
Ту надонӣ, ки нигоҳе сари роҳе чӣ кунад,
Дар хузури ту дуъо гуфта ба роҳ омадаем.

Эй Худои меҳру маҳ, хоки парешоне нигар,
Заррае дар худ фурӯ печад, биёбоне нигар.
Ҳусни бепоён даруни синае хилват гирифт,
Офтоби хешро зери гиребоне нигар.
Бар дили одам задӣ ишқи балоангезро,
Оташи худро ба оғӯши найистоне нигар.
Шӯяд аз домони ҳастӣ доғҳои кӯҳнаро,
Сахткӯшиҳои ин олудадомоне нигар.

Хоки мо хезад, ки созад осмоне дигаре,
Зарраи ночизу таъмири биёбоне нигар.

ЗАБУРИ АҶАМ

ҲИССАИ ДУВВУМ

*Шоҳу ниҳоли сидрай, хору ҳаси чаман машав,
Мункири ӯ агар шудӣ, мункири хештан машав!*

* * *

Ду олабро тавон дидан ба миное, ки ман дорам,
Кучо чашме, ки бинад он тамошое, ки ман дорам.
Дигар девонае ояд, ки дар шаҳр афганад хуе,
Дусад хангома бархезад зи савдое, ки ман дорам.
Махӯр нодон ғам аз торикии шабҳо, ки меояд,
Ки чун анчум дурахшад доғи симое, ки ман дорам.
Надими хеш месозӣ маро, лекин аз он тарсам
Надорӣ тоби он ошӯбу ғавғое, ки ман дорам.

Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим

Бархез, ки одамро хангоми намуд омад,
Ин мушти ғубореро анчум ба сучуд омад.
Он роз, ки пӯшида дар синаи ҳастӣ буд,
Аз шӯҳии обу гил дар гуфту шунуд омад.

* * *

Маху ситора, ки дар роҳи шавқ ҳамсафаранд,
Карашмасанчу адофаҳму сохиби назаранд.
Чӣ чилваҳост, ки диданд дар кафи хоке,

Қафо ба ҷониби афлок сўйи мо нигаранд.

* * *

Даруни лола гузар чун сабо тавонӣ кард,
Ба як нафас гиреҳи ғунча во тавонӣ кард.
Ҳаёт чист? Чаҳонро асири ҷон кардан,
Ту худ асири чаҳонӣ, кучо тавонӣ кард.
Муқаддар аст, ки масҷуди меҳру маҳ бошӣ,
Вале ҳанӯз надонӣ чиҳо тавонӣ кард.
Агар зи майкадаи ман пиёлае гирӣ,
Зи мушти хок чаҳоне ба по тавонӣ кард.
Ҷунон ба сина чароғе фурӯхтӣ, Иқбол,
Ба хеш он чӣ тавонӣ, ба мо тавонӣ кард.

* * *

Агар ба баҳри муҳаббат карона меҳоҳӣ,
Ҳазор шўъла диҳӣ, як забона меҳоҳӣ.
Маро зи лаззати парвоз ошно карданд,
Ту дар фазои чаман ошёна меҳоҳӣ,
Яке ба домани мардони ошно овоз,
Зи ёр агар ниғаҳи маҳрамона меҳоҳӣ.
Ҷунун надориву ҳуе фиғандай дар шаҳр,
Сабў шикастиву базми шабона меҳоҳӣ.
Ту ҳам ба ишвагарӣ кўшу дилбарӣ омўз,
Агар зи мо ғазали ошиқона меҳоҳӣ.

* * *

Замона қосиди тайёри он дилором аст,
Чӣ қосиде, ки вучудаш тамом пайғом аст.
Гумон мабар, ки насиби ту нест чилваи дўст,

Даруни сина ҳанӯз орзуи ту хом аст.
Гирифтам ин ки чу шоҳин баландпарвозӣ,
Ба ҳуш бош, ки сайёди мо куҳандом аст.
Ба авҷ мушти ғуборе кучо расад Чибрил?
Баландномии ӯ аз баландии бом аст.
Ту аз шумори нафас зиндаӣ, намедонӣ,
Ки зиндагӣ ба шикасти тилисми айём аст.
Зи илму дониши Мағриб ҳамин қадар гӯям:
Ҳуш аст оху фиғон, то нигоҳ ноком аст.
Ман аз ҳилолу чалипо дигар наандешам,
Ки фитнае дигаре дар замири айём аст.

* * *

Дигар зи содадилиҳои ёр натвон гуфт,
Нишаста бар сари болини ман зи дармон гуфт.
Забон агарчи далер асту муддаё ширин,
Сухан зи ишқ чӣ гӯям, чуз ин ки натвон гуфт.
Ҳушо касе, ки фурӯ рафт дар замири вучуд,
Сухан мисоли гуҳар баркашиду осон гуфт.
Хароби лаззати онам, ки чун шинохт маро,
Итоби зерилабӣ карду хонавайрон гуфт.
Ғамин машав, ки чаҳон рози худ бурун надихад,
Ки он чи гул натавонист, мурғи нолон гуфт.
Паёми шавқ, ки ман бе ҳичоб мегӯям,
Ба лола қатраи шабнам расиду пинҳон гуфт.
Агар сухан ҳама шӯрида гуфтаам, чӣ аҷаб?
Ки ҳар кӣ гуфт зи гесӯи ӯ, парешон гуфт!

* * *

Хирад аз завқи назар гарми тамошо будаст,
Ин ки чўяндаву ёбандаи ҳар мавҷуд аст.
Чилваи пок талаб, аз маҳу хуршед гузар,
3-он ки ҳар чилва дар ин Дайр ниғаҳолуд аст.

* * *

Ғуломи зиндадилонам, ки ошиқи сараанд,
На хонақоҳнишинон, ки дил ба кас надиханд.
Ба он диле, ки ба ранг ошнову беранг аст,
Аёри масчиду майхонаву санамкадаанд.
Нигоҳ аз Маҳу Парвин баландтар доранд.
Ки ошён ба гиребони Қаҳкашон наниҳанд.
Бурун зи анҷумане, дар миёни анҷумане,
Ба хилватанд, вале он чунон ки бо ҳамаанд.
Ба чашми кам манигар ошиқони содиқро,
Ки ин шикастабаҳоён матоъи қофилаанд.
Ба бандагон хати озодагӣ рақам карданд,
Чунон ки шайху бараҳман шўбони бе рамаанд.
Пиёла гир, ки майро ҳалол меғўянд,
Ҳадис агарчи ғариб аст, ровиён сиқаанд.

* * *

Лолаи ин чаман олудаи ранг аст ҳанўз,
Сипар аз даст маяндоз, ки ҷанг аст ҳанўз.
Фитнаеро, ки дусад фитна дар оғўшаш буд,
Духтаре ҳаст, ки дар маҳди Фаранг аст ҳанўз.
Эй, ки осуда нишинӣ лаби соҳил, барҳез,
Ки туро кор ба гирдобу наҳанг аст ҳанўз!
Аз сари теша гузаштан зи хирадмандӣ нест,

Эй басо лаъл, ки андар дили санг аст ҳанӯз.
Бош, то парда кушоям зи мақоми дигаре,
Чӣ диҳам шарҳи навоҳо, ки ба чанг аст ҳанӯз.
Нақшпардозӣ чаҳон чун ба чунунам нигарист,
Гуфт: "Вайрона ба савдои ту танг аст ҳанӯз."

* * *

Тақя бар ҳуччату эъқозу баён низ кунанд,
Кори Ҳақ гоҳ ба шамшеру синон низ кунанд.
Гоҳ бошад, ки таҳи хирқа зиреҳ мепӯшанд,
Ошиқон бандаи ҳоланду чунон низ кунанд.
Чун чаҳон кӯҳна шавад, пок бисӯзанд ўро
В-аз ҳамон обу гил эҷоди чаҳон низ кунанд.
Ҳама сармоёи худро ба нигоҳе бидиҳанд,
Ин чӣ қавмест, ки савдо ба зиён низ кунанд.
Он чи аз мавҷи ҳаво бо пари коҳе карданд,
Аҷабе нест, ки бо кӯҳи гарон низ кунанд.
Ишқ монанди матоъест ба бозори ҳаёт,
Гоҳ арзон бифурӯшанду гарон низ кунанд.
То ту бедор шавӣ, нола кашадам, в-арна
Ишқ корест, ки бе оҳу фиғон низ кунанд.

* * *

Чу мавҷ масти худӣ бошу сар ба тӯфон каш,
Туро кӣ гуфт, ки биншину по ба домон каш?
Ба қасди сайди паланг аз чамансаро бархез,
Ба кӯҳ рахт кушо, хайма дар биёбон каш.
Ба меҳру моҳ каманди гулӯфишор андоз,
Ситораро зи фалак гиру дар гиребон каш.

Гирифтам ин ки шароби худӣ базе талх аст,
Ба дарди хеш нигар, заҳри мо ба дармон каш.

* * *

Хизри вақт аз хилвати дашти Ҳиҷоз ояд бурун,
Корвон 3-ин водии дуру дароз ояд бурун.
Ман ба симои ғуломон фарри султон дидаам,
Шўълаи Маҳмуд аз хоки Аёз ояд бурун.
Умрҳо дар Каъбаву Бутхона менолад ҳаёт,
То зи базми ишқ як донои роз ояд бурун.
Тарҳи нав меафганад андар замири коинот,
Нолаҳо, к-аз синаи аҳли ниёз ояд бурун.
Чангро гиред аз дастам, ки кор аз даст рафт,
Нағмаам хун гашту аз рағҳои соз ояд бурун.

* * *

Зи султон кунам орзуи нигоҳе,
Мусалмонам аз гил насозам илоҳе!
Дили бениёзе, ки дар сина дорам,
Гадоро диҳад шеваи подшоҳӣ.
Зи гардун фитад он чи бар лолаи ман,
Фурӯ резам ўро ба барги гиёҳе.
Чу Парвин фурӯ н-ояд андешаи ман
Ба дарюзаи партави меҳру моҳе.
Агар офтобе сўйи ман хирмад,
Ба шўҳӣ бигардонам ўро зи роҳе.
Ба он обу тобе, ки фитрат бубахшад
Дари хашм чу барқе ба абри сиёҳе,

Раҳу расми фармонравоён шиносам,
Харон бар сари бому Юсуф ба чоҳе.

* * *

Бо нашъаи дарвешӣ дарсозу дамодам зан,
Чун пухта шавӣ, худро бар салтанати Чам зан.
Гуфтанд: чаҳони мо оё ба ту месозад?
Гуфтам, ки намесозад! Гуфтанд, ки барҳам зан!
Дар майкадаҳо дидам шоиста ҳарифе нест,
Бо Рустами Дастон зан, бо муғбачаҳо кам зан!
Эй лолаи саҳроӣ, танҳо натавонӣ сӯхт,
Ин доғи чигартобе бар синаи Одам зан.
Ту сӯзи даруни ӯ, ту гармии хуни ӯ,
Бовар накунӣ, чоке дар пайкари олам зан.
Ақл аст чароғи ту, дар роҳгузоре неҳ,
Ишқ аст аёғи ту, бо бандаи маҳрам зан.
Лахти дили пурхуне аз дида фурӯ резем,
Лаъле зи Бадахшонам бардору ба хотам зан.

* * *

Ҳавас ҳанӯз тамошогари чаҳондорист,
Дигар чӣ фитна паси пардаҳои зангорист.
Замон-замон шиканад он чи метарошад ақл,
Биё, ки ишқи мусалмону ақли зуннорист.
Амири қофилай, саҳткӯшу пайҳамкӯш,
Ки дар қабилаи мо Ҳайдарӣ зи Каррорист.
Ту чашм бастиву гуфтӣ, ки ин чаҳон хоб аст,
Кушой чашм, ки ин хоб хоби бедорист.
Ба хилват анҷумане офарин, ки фитрати ишқ

Якишиносу тамошописанди бисёрист.
Тапид як даму карданд зеби фитрокаш,
Хушо насиб ғазоле, ки захми ў корист.
Ба боғу роғ гуҳарҳои нағма мепошам,
Гаронматоғу чӣ арзон зи кундбозорист!

* * *

Фаришта гарчи бурун аз тилисми афлок аст,
Нигоҳи ў ба тамошои ин кафи хок аст.
Гумон бар, ки ба як шева ишқ мебозанд,
Қабо ба дўши гулу лола бе чунун чок аст.
Ҳадиси шавқ адо метавон ба хилвати дўст,
Ба нолае, ки зи олоиши нафас пок аст.

Тавон гирифт зи чашми ситора мардумро,
Хирад ба дасти ту шоҳини тунду чолок аст.
Кушой чехра, ки он кас, ки *"лан таронӣ"* гуфт,
Ҳанўз мунтазири чилваи кафи хок аст.
Дар ин чаман, ки суруд асту ин наво зи кучост,
Ки ғунча сар ба гиребону гул арақнок аст.

* * *

Араб, ки боз диҳад маҳфили шабона, кучост?
Ачам, ки зинда кунад руди ошиқона, кучост?
Ба зери хирқаи пирон сабўчаҳо холист,
Фигон, ки кас нашиносад майи ҷавона кучост?
Дар ин чаманкада ҳар кас нишемане созад,
Касе, ки созаду восўзад ошёна, кучост?
Ҳазор қофила бегонавор диду гузашт,

Диле кӣ дид ба андози маҳрамона, кучост?
Биё, ки дар раги токи ту хуни тоза давид,
Дигар мағӯй, ки он бодаи муғона кучост?
Ба як навард фурӯ печ рӯзгоронро,
Зи деру зуд гузаштӣ, дигар замона кучост?

* * *

Монанди сабо хезу вазидан дигар омӯз,
Домони гулу лола кашидан дигар омӯз,
Андар дилаки гунча хазидан дигар омӯз!

Мӯйина ба бар кардиву бе завқ тапидӣ,
Он гуна тапидӣ, ки ба чое нарасидӣ,
Дар анчумани шавқ тапидан дигар омӯз!

Кофир дили овора дигарбора ба ў банд,
Бар хеш кушо дидаву аз ғайр фурӯ банд,
Дидан дигар омӯзу надидан дигар омӯз!

Дам чист? Паём аст! Шунидӣ? Нашунидӣ!
Дар хоки ту як чилваи ом аст, надидӣ!
Дидан дигар омӯзу шунидан дигар омӯз!

Мо чашми уқобу дили шахбоз надорем,
Чун мурғи саро лаззати парвоз надорем,
Эй мурғи саро, хезу паридан дигар омӯз!

Тахти Чаму Доро сари роҳе нафурӯшанд,
Ин кӯҳ гарон аст, ба коҳе нафурӯшанд,
Бо хуни дили хеш харидан дигар омӯз!

Нолидиву тақдир ҳамон аст, ки будаст,
Он халқаи занҷир ҳамон аст, ки будаст.
Навмед машав, нола кашидан дигар омӯз!

Восӯхтай, як шарар аз доғи ҷигар гир,
Якчанд ба худ печу найистон ҳама дар гир,
Чун шӯъла ба хошок давидан дигар омӯз!

* * *

Эй ғунчаи хобида, чу наргис нигарон хез!
Кошонаи мо рафт ба тороҷи ғамон, хез!
Аз нолаи мурғи чаман, аз бонги азон хез!
Аз гармии ҳангомаи оташнафасон хез!
Аз хоби гарон, хоби гарон, хоби гарон хез!
Аз хоби гарон хез!

Хуршед, ки пироя ба симои саҳар баст,
Овеза ба ғӯши саҳар аз хуни ҷигар баст,
Аз дашту ҷабал қофилаҳо рахти сафар баст,
Эй чашми ҷаҳонбин, ба тамошои ҷаҳон хез!
Аз хоби гарон, хоби гарон, хоби гарои хез,
Аз хоби гарон хез!
Ховар ҳама монанди ғубори сари роҳест,
Як нолаи хомӯшу асарбохта оҳест,

Ҳар зарраи ин хок гиреҳхӯрда нигоҳест,
Аз Ҳинду Самарқанду Ироқу Ҳамадон хез!
Аз хоби гарон, хоби гарон, хоби гарон хез,
Аз хоби гарон хез!

Дарёи ту дарёст, ки осуда чу саҳроист,
Дарёи ту дарёст, ки афзун нашуду коста,
Бегонаи ошӯбу наҳанг аст, чӣ дарёст?
Аз синаи чокаш сифати мавчи равон хез!
Аз хоби гарон, хоби гарон, хоби гарон хез,
Аз хоби гарон хез!

Ии нуқта кушояндаи асрори ниҳон аст,
Мулк аст тани хокиву дин рӯҳи равон аст,
Тан зиндаву чон зинда зи рабти тану чон аст,
Бо хирқаву сачҷодаву шамшеру синон хез!
Аз хоби гарон, хоби гарон, хоби гарон хез,
Аз хоби гарон хез!

Номуси азалро ту аминӣ, ту аминӣ,
Дорои ҷаҳонро ту ясорӣ, ту яминӣ,
Эй бандаи хокӣ, ту замонӣ, ту заминӣ,
Саҳбои яқин дар кашу аз дайри гумон хез!
Аз хоби гарон, хоби гарон, хоби гарон хез,
Аз хоби гарон хез!

Фарёд зи Афрангу диловезии Афранг,

Фарёд зи Шириниву Парвезии Афранг,
Олам ҳама вайрона зи Чингизии Афранг,
Меъмори Ҳарам! Боз ба таъмири ҷаҳон хез!
Аз хоби гарон, хоби гарон, хоби гарон хез,
Аз хоби гарон хез!

* * *

Ҷаҳони мо ҳама хок асту пай сипар гардад,
Надонам ин ки нафасҳои рафта баргардад?
Шабе, ки гӯри ғарибон нишеман аст ўро,
Маху ситора надорад, чӣ сон саҳар гардад?
Диле, ки тобу таби лоязоли металабад,
Киро хабар, ки шавад барқ ё шарар гардад.
Нигоҳи шавқу хаёли баланду завқи вучуд
Матарс аз ин ки ҳама хоки раҳгузар гардад.
Чунон бизӣ, ки агар марги мост, марги давом,
Худо зи кардаи худ шармсортар гардад.

* * *

Боз бар рафтаву оянда назар бояд кард,
Ҳала, барҳез, ки андеша дигар бояд кард.
Ишқ бар ноқои айём кашад маҳмили хеш,
Ошиқӣ? Роҳила аз шому саҳар бояд кард.
Пири мо гуфт: *"Ҷаҳон бар равине маҳкам нест,
Аз хушу нохуши ӯ қатъи назар бояд кард.
Ту агар тарки ҷаҳон карда, сари ӯ дорӣ,
Пас нахустин зи сари хеш гузар бояд кард!"*
Гуфтамаш: *"Дар дили ман Лоту Манот аст басе"*
Гуфт: *"Ин буткадаро зеру забар бояд кард,"*

* * *

Хаёли ман ба тамошои осмон будаст,
Ба дўши Моҳу ба оғўши Қаҳқашон будаст.
Гумон мабар, ки ҳамин хокдон нишемани мост,
Ки ҳар ситора ҷаҳон аст ё ҷаҳон будаст.
Ба чашми мўр, фурўмая ошкор ояд,
Ҳазор нукта, ки аз чашми мо ниҳон будаст.
Замин ба пушти худ Алванду Бесутун дорад,
Ғубори мост, ки бар дўши ў гарон будаст.
Зи доғи лолаи хунин пиёла мебинам,
Ки ин гусастанафас соҳиби фиғон будаст.

* * *

Аз наво бар ман қиёмат рафту кас огоҳ нест,
Пеши маҳфил ҷуз баму зеру мақому роҳ нест.
Дар ниҳодам ишқ бо фикри баланд омехтанд,
Нотамоми ҷовидонам, кори ман чун моҳ нест.
Лаб фурў банд аз фиғон, дарсоз бо дарди фироқ,
Ишқ то оҳе кашад аз ҷазби хеш огоҳ нест.
Шўълае мебошу хошоке, ки пеш ояд, бисўз.
Хокиёнро дар ҳарими зиндагонӣ роҳ нест.
Чуррашохинӣ, ба мурғони саро сўҳбат магир,
Хезу болу пар кушо, парвози ту кўтоҳ нест.
Кирми шабтоб аст шоъир дар шабистони вучуд,
Дар пару болаш фурўге гоҳ ҳасту гоҳ нест.
Дар ғазал Иқбол аҳволи худиро фош гуфт,
З-он ки ин навкофир аз ойини Дайр огоҳ нест.

* * *

Шароби майкадаи ман на ёдгори Ҷам аст,
Фушурдаи чигари ман ба шишаи Аҷам аст.
Чу мавҷ метапад одам ба ҷустуҷӯи вучуд,
Ҳанӯз то ба камар дар миёнаи адам аст.
Биё, ки мисли Халил ин тилисм даршиканем,
Ки ҷуз ту ҳар чӣ дар ин Дайр дидаам, санам аст.
Агар ба синаи ин коинот дарнаравӣ,
Нигоҳро ба тамошо гузоштан ситам аст.
Ғалатхиромии мо низ лаззате дорад,
Хушам, ки манзили мо дуру роҳ ҳам ба ҳам аст.
Тағофуле, ки маро рухсати тамошо дод,
Тағофул асту беҳ аз илтифоти дам ба дам аст.
Маро агарчи ба бутхона парвариш доданд,
Чакид аз дили ман он чи дар дили Ҳарам аст.

* * *

Лолаи сахроям, аз тарфи хиёбонам баред,
Дар ҳавои дашту кӯҳсору биёбонам баред.
Рӯбаҳӣ омӯхтам, аз хеш дур афтодаам,
Чорапардозон, ба оғӯши найистонам баред.
Дар миёни сина ҳарфе доштам, гум кардаам,
Гарчи пирам, пеши муллою дабистонам баред.
Сози хомӯшам, навои дигаре дорам ҳанӯз,
Он ки бозам парда гардонад, пайи онам баред.
Дар шаби ман офтоби он куҳандоғе бас аст,
Ин чароғи зери фонус аз шабистонам баред.
Ман, ки рамзи шахриёрӣ бо гуломон гуфтаам,

Бандаи тақсирдорам, неши султонам баред.

* * *

Сухани тоза задам, кас ба сухан вонарасид,
Чилва хун гашту нигоҳе ба тамошо нарасид.
Санг мебошу дар ин коргаҳи шиша гузар,
Вой санге, ки санам гашту ба Мино нарасид.
Кўхнаро даршикану боз ба таъмир хиром,
Ҳар кӣ дар вартаи "ло" монд, ба "илло" нарасид.
Эй хуш он чўйи тунукмоя, ки аз завқи худӣ
Дар дили хок фурӯ рафту ба дарё нарасид.
Аз Калиме сабақ омўз, ки донои Фаранг
Чигари баҳр шикофиду ба Сино нарасид.
Ишқ андози тапидан зи дили мо омўхт,
Шарари мост, ки барчаству ба парвона расид.

* * *

Ошиқ он нест, ки лаб гарми фиғоне дорад,
Ошиқ он аст, ки бар каф ду чаҳоне дорад.
Дили бедор надоданд ба донои Фаранг,
Ин қадар ҳаст, ки чашми нигароне дорад.
Ишқ нопиду хирад мегазадаш сурати мор,
Гарчи дар косаи зар лаъли равоне дорад.
Дурди ман гир, ки дар майкадаҳо пайдо нест,
Пирамарде, ки майи тунду ҷавоне дорад.

* * *

Дар ин чаман дили мурғон замон-замон дигар аст,
Ба шохи гул дигар асту ба ошён дигар аст.

Ба худ нигар, гилаҳои ҷаҳон чӣ меғуӣ,
Агар нигоҳи ту дигар шавад, ҷаҳон дигар аст.
Ба ҳар замона агар чашми ту накӯ нигарад,
Тариқи майкадаву шеваи муғон дигар аст.
Ба мири қофила аз ман дуъо расону бигӯӣ:
"Агарчи роҳ ҳамон аст, қорвон дигар аст."

* * *

Мо аз Худой гум шудаем, ў ба ҷустуҷўст,
Чун мо ниёзманду гирифтори орзўст.
Гоҳе ба барги лола нависад паёми хеш,
Гоҳе даруни синаи мурғон ба ҳою хуст.
Дар наргис орамид, ки бинад ҷамоли мо,
Чандон карашма дон, ки нигоҳаш ба гуфтутўст.
Оҳи саҳаргаҳӣ кӣ занад дар фироқи мо?
Беруну андарун забару зеру чорсўст.
Ҳамгома баст аз пайи дидори хокӣе,
Наззораро баҳона тамошоӣ рангу бўст.
Пинҳон ба зарра-зарраву ноошно ҳанўз,
Пайдо ҷу моҳтобу ба оғўши коху кўст.
Дар хокдони мо гуҳари зиндагӣ гум аст,
Ин гавҳаре, ки гум шуда, моем ё ки ўст?!

* * *

Хоча аз хуни раги муздур созад лаъли ноб,
Аз ҷафои деҳхудоён кишти деҳқонон хароб,
Инқилоб!
Инқилоб, эӣ инқилоб!
Шайхи шаҳр аз риштаи тасбеҳ сад мўъмин ба дом,

Кофирони содадилро барҳаман зуннортоб,
Инқилоб!
Инқилоб, эй инқилоб!
Миру султон нардбозу каъбатайни шон дағал,
Чони маҳкумон зи тан бурданду маҳкумон ба хоб,
Инқилоб!
Инқилоб, эй инқилоб!
Воъиз андар масчиду фарзанди ў дар мадраса,
Он ба пирӣ кӯдаке, ин пир дар аҳди шабоб.
Инқилоб!
Инқилоб, эй инқилоб!
Эй мусалмонон, фиғон аз фитнаҳои илму фан,
Ахриман андар ҷаҳон арзону Яздон дерёб,
Инқилоб!
Инқилоб, эй инқилоб!
Шӯҳии ботил нигар, андар камини Ҳақ нишаст,
Шаппар аз курӣ шабехуне занад бар офтоб,
Инқилоб!
Инқилоб, эй инқилоб!
Дар калисо Ибни Марямро ба дор овехтанд,
Мустафо аз Каъба хичрат карда бо Уммулкитоб,
Инқилоб!
Инқилоб, эй инқилоб!
Ман даруни шишаҳои асри ҳозир дидаам,
Он чунон захре, ки аз вай морҳо дар печу тоб,
Инқилоб!
Инқилоб, эй инқилоб!

Бо заъифон гоҳ нерӯи палангон медиҳанд,
Шӯълае шояд бурун ояд зи фонуси хубоб,
Инқилоб!

Инқилоб, эй инқилоб!

* * *

Гарчи медонам, ки рӯзе бе ниқоб ояд бурун,
То напиндорӣ, ки чон аз печу тоб ояд бурун.
Зарбате бояд, ки чони хуфта бархезад зи хок,
Нола кай бе захма аз тори рубоб ояд бурун.
Токи хеш аз гирияҳои нимшаб сероб дор,
К-аз даруни ӯ шуъои офтоб ояд бурун.
Зарраӣ, бе мояӣ тарсам, ки нопаído шавӣ,
Пухтатар кун хешро, то офтоб ояд бурун.
Даргузар аз хоку худро пайкари хокӣ магир,
Чок агар дар сина резӣ, моҳтоб ояд бурун.
Гар ба рӯи ту ҳарими хешро дар бастаанд,
Сар ба санги остон зан, лаъли ноб ояд бурун.

* * *

Кушодарӯ зи хушу нохуши замона гузар,
Зи гулшану қафасу дому ошёна гузар.
Гирифтам ин ки ғарибию раҳшинос найӣ,
Ба кӯи дӯст ба андози махрамона гузар.
Ба ҳар нафас, ки барорӣ, чаҳон дигаргун кун,
Дар ин работи куҳансурати замона гузар.
Агар инони ту Чибрилу ҳур мегиранд,
Карашма бар дилашон резу дилбарона гузар.

* * *

Зиндагӣ дар садафи хеш гуҳар сохтан аст,
Дар дили шўъла фуру рафтани нагдохтан аст.
Ишқ аз ин гунбади дарбаста бурун тохтан аст,
Шишаи моҳ зи тоқи фалак андохтан аст.
Салтанат нақди дилу дин зи каф андохтан аст,
Ба яке дов ҷаҳон бурдану ҷон бохтан аст.
Ҳикмату фалсафаро ҳиммати мардӣ бояд,
Теги андеша ба рӯйи ду ҷаҳон охтан аст.
Мазҳаби зиндадилон хоби парешонӣ нест,
Аз ҳамин хок ҷаҳони дигаре сохтан аст.

* * *

Бурун з-ин гунбади дарбаста пайдо кардаам роҳе,
Ки аз андеша бартар мепарад оҳи саҳаргоҳӣ.

Ту, эй шоҳин, нишеман дар чаман кардӣ,
аз он тарсам
Ҳавои ӯ ба боли ту диҳад парвози кӯтоҳе.
Ғуборе гаштай, осуда натвон зистан ин ҷо,
Ба ёди субҳидам дарпечу маншин бар сари роҳе.
Зи ҷўйи Қаҳқашон бигзар, зи нили осмон бигзар,
Зи манзил дил бимирад, гарчи бошад
манзили моҳе.

Агар з-он барқи бепарво даруни ӯ тихӣ гардад,
Ба чашмам кӯҳи Сино менаарзад бо пари коҳе!
Чӣ сон одоби маҳфилро ниғаҳдоранду месўзанд,
Мапурс аз мо шаҳидони нигоҳи бар сари роҳе.

**Пас аз ман шеъри ман хонанду дарёбанду
мегӯянд:**

Чаҳонеро дигаргун кард як марди худоғоҳе.

* * *

Гунаҳқори ғаюрам, музди бехидмат намегирам,
Аз он доғам, ки бар тақдири ӯ бастанд тақсирам.
Зи файзи ишқу мастӣ бурдаам андешаро он чо,
Ки аз дунбола чашми меҳри оламтоб мегирам.
Ман аз субҳи нахустин нақшбанди мавчу гирдобам,
Чу баҳр осуда мегардад зи тўфон чора баргирам.
Чаҳонро пеш аз ин сад бор оташ зери по кардам,
Сукуну офиятро пок месўзад баму зерам.
Аз он пеши бутон рақсидаму зуннор барбастам,
Ки шайхи шаҳр марди бохудо гардад зи тақфирам.
Замоне рам кунанд аз ман, замоне бо ман омезанд,
Дар ин саҳро намедонанд сайёдам, ки нахчирам.
Дили бе сўз кам гирад насиб аз сўҳбати марде,
Миси тобидае овар, ки гирад дар ту иксирам.

* * *

Чаҳон кўр асту аз ойинаи дил ғофил афтодаст,
Вале чашме, ки бино шуд, нигоҳаш бар дил
афтодаст.
Шаби торику роҳи печ-печу бе яқин роҳе,
Далели корвонро мушкил андар мушкил
афтодаст.
Рақиби хомсавдо масту ошиқ масту қосид маст,
Ки ҳарфи дилбарон дорои чандин маҳмил

афтодаст.

Яқини мўъмине дорад, гумони кофире дорад,
Чӣ тадбир, эй мусалмонон, ки корам бо дил
афтодаст.

Гаҳе бошад, ки кори нохудой мекунад тўфон,
Ки аз тугёни мавче киштиям бар соҳил афтодаст.
Намедонам, ки дод ин чашми бино мавчи дарёро,
Гухар дар синаи дарё, хазаф бар соҳил афтодаст.
Насибе нест аз сўзи дарунам марзу бумамро,
Задам икхирро бар хоки сахро, ботил афтодаст.
**Агар дар дил чаҳоне тозае дорӣ, бурун овар,
Ки Афранг аз чароҳатҳои пинҳон бисмил
афтодаст.**

* * *

Наёбӣ дар чаҳон ёре, ки донад дилнавозиро,
Ба худ гум шав, ниғаҳ дор обрӯи ишқбозиро,
Ман аз корофарин доғам, ки бо ин завқи пайдой
Зи мо пушида дорад шеваҳои корсозиро.
Касе ин маънии нозук надонад чуз Аёз ин ҷо,
Ки меҳри Ғазнавӣ афзун кунад дарди аёзиро.
Ман он илму фаросат бо пари коҳе намегирам,
Ки аз теғу сипар бегона созад марди ғозиро.
Ба ҳар нархе, ки ин коло бигирӣ, судманда афтад,
Ба зӯри бозуи Ҳайдар бидеҳ идроки Розиро.
Агар як қатра хун дорӣ, агар мушти паре дорӣ,
Биё, ман бо ту омӯзам тариқи шоҳбозиро.
Агар ин корро кори нафас донӣ, ҷӣ нодонӣ!

Кашидї бодаҳо дар сўҳбати бегона пай дар пай,
Ба нури дигарон афрўхтї паймона пай дар пай.
Зи дасти соқии Ховар ду чоми арғувон даркаш,
Ки аз хоки ту хезад нолаи мастона пай дар пай.
Диле, к-ў аз табу тоби таманно ошно гардад,
Занад бар шўъла худро сурати парвона пай
дар пай.

Зи ашки субҳгоҳї зиндагиरो баргу соз овар,
Шавад кишти ту вайрон, то нарезї дона пай
дар пай
Бигардон чому аз ҳангомаи Афранг камтар гўй,
Ҳазорон корвон бигзашт аз ин вайрона пай
дар пай.

* * *

Ишқ андар чустучў афтоду Одам ҳосил аст,
Чилваи ў ошкор аз пардаи обу гил аст.
Офтобу моҳу анҷум метавон додан зи даст,
Дар баҳои он кафи хоке, ки дорои дил аст.

* * *

Биё, ки ховариён нақши тозае бастанд,
Дигар марав ба тавофи буте, ки бишкастанд.
Чї чилваест, ки дилҳо ба лаззати ниғаҳе
Зи хоки роҳ мисоли шарора барчастанд.
Кучост манзили тўрониёни шахрошўб,
Ки синаҳои худ аз тезии нафас хастанд.
Ту ҳам ба завқи худї рас, ки соҳибони тарик
Бурида аз ҳама олам ба хеш пайвастанд.

Ба чашми мурдадилон коинот зиндонест,
Ду чоми бода кашиданду аз ҷаҳон растанд.
Ғуломи химмати бедори он саворонам,
Ситораро ба синон суфта дар гиреҳ бастанд.
**Фариштаро дигар он фурсати суҷуд кучост,
Ки нуриён ба тамошои хокиён мастанд.**

* * *

Ишқро нозам, ки будашро ғами нобуд не,
Куфри ӯ зуннордору ҳозире мавҷуд не.
Ишқ агар фармон диҳад аз ҷони ширин ҳам
гузар,
Ишқ маҳбуб асту мақсуд асту ҷон мақсуд не.
*Кофириро пухтатар созад шикасти Суманот,
Гармии бутхона бе ҳангомаи Маҳмуд не.*
Масҷиду майхонаву дайру калисову куништ,
Сад фусун аз баҳри дил бастанду дил хушнуд не.
Нағмапардозӣ зи ҷӯйи кӯҳсор омӯхтам,
Дар гулистон будаам, як нола дардолуд не.
Пеши ман ойӣ, дами сарде, дили гарме биёр,
Ҷунбиш андар туст, андар нағмаи Довуд не.
Айби ман кам ҷӯю аз ҷомам аёри хеш гир,
Лаззати талхоби ман бе ҷони ғамфарсуд не.

* * *

Бар дили бетоби ман соқӣ майи нобе занад,
Кимиёсоз асту иксире ба симобе занад.
Ман надонам нур ё нор аст андар синаам,

Ин қадар донам баёзи ў ба маҳтобе занад.
Бар дили ман фитрати хомўш меорад ҳучум,
Соз аз завқи наво худро ба мизробе занад.
Ғам махўр, нодон, ки гардун дар биёбони камоб
Чашмаҳо дорад, ки шабхуне ба селобе занад.
Эй, ки нўшам хўрдаї, аз тезии нешам маранҷ,
Неш ҳам бояд, ки одамро раги хобе занад.

* * *

Фуруғи хокиён аз нуриён афзун шавад рўзе,
Замин аз кавкаби тақдири мо гардун шавад рўзе.
Хаёли мо ки ўро парвариш доданд тўфонҳо,
Зи гирдоби сипехри нилгун берун шавад рўзе.
Яке дар маънии одам нигар, аз ман чї мепурсї?
Ҳанўз андар табиғат мехалад, мавзун шавад рўзе.
Чунон мавзун шавад ин пеши по афтода мазмуне,
Ки Яздонро дил аз таъсири ў пурхун шавад рўзе.

* * *

Зи расму роҳи шаригат накардаам таҳқиқ,
Чуз ин ки мункири ишқ аст кофиру зиндиқ.
Мақоми одами хокиниҳод дарёбанд,
Мусофирони Ҳарамро Худо диҳад тавфиқ.
Ман аз тариқ напурсам, рафиқ мечўям,
Ки гуфтаанд: нахустин рафиқу боз тариқ.
Кунад талофии завқ он чунон ҳакими Фаранг,
Фуруғи бода фузунтар кунад ба чоми ақиқ.
Ҳазор бор накўтар матоъи бебасарї

Зи донише, ки дил ўро намекунад тасдиқ,
Ба печу тоби хирад гарчи лаззати дигар аст,
Яқини содадилон беҳ зи нуктаҳои дақиқ.
Калому фалсафа аз лавҳи дил фурӯ шустам,
Замири хеш кушодам ба наштари таҳқиқ.
**Зи остонаи султон канора мегирам,
На кофирам, ки парастам Худои бе тавфиқ.**

* * *

Аз ҳама кас канора гир, сўхбати ошно талаб,
Ҳам зи Худо худӣ талаб, ҳам зи худӣ Худо талаб.
Аз халиши қарашмае қор намешавад тамом,
Ақлу дилу нигоҳро қилва чудо-чудо талаб.
Ишқ ба сар кашидан аст шишаи коинотро,
Қоми ҷаҳоннамо маҷӯ, дасти ҷаҳонкушо талаб!
Роҳравон, бараҳнапо, роҳ тамом хорзор,
То ба мақоми худ расӣ, роҳила аз ризо талаб.
Чун ба камол мерасад, фақр далели хусравист,
Маснади Кайкубодро дар таҳи бўрӣ талаб.
Пеш нигар, ки зиндагӣ роҳ ба оламе барад,
Аз сари он чи буду рафт, даргузар, интиҳо талаб.
Зарбати рӯзгор агар нола чу най диҳад туро,
Бодаи май зи каф бинех, чора зи мўмиё талаб.

* * *

**Бинӣ ҷаҳонро, худро набинӣ,
То чанд нодон ғофил нишинӣ?
Нури қадимӣ, шабро барафрӯз,**

Дасти калимӣ, дар остинӣ.
Берун қадам неҳ аз даври офоқ,
Ту пеш аз инӣ, ту беш аз инӣ!
Аз марг тарсӣ, эй зинда ҷовид?
Марг аст сайде, ту дар каминӣ.
Ҷоне, ки бахшанд, дигар нагиранд,
Одам бимирад аз беяқинӣ.
Суратгариро аз ман биёмӯз,
Шояд, ки худро бозофаринӣ.

* * *

Ман ҳеҷ наметарсам аз ҳодисаи шабҳо,
Шабҳо, ки саҳар гардад аз гардиши кавкабҳо!
Нашнохт мақоми хеш, афтод ба доми хеш,
Ишқе, ки намуде хост аз шӯриши "ё Раб"-ҳо.
Оҳе, ки зи дил хезад аз баҳри ҷигарсӯзист,
Дар сина шикан ўро, олуда макун лабҳо.
Дар майкада боқӣ нест, аз соқии фитрат хоҳ
Он май, ки намегунҷад дар шишаи машрабҳо.
Осуда намегардад он дил, ки гусаст аз дӯст,
Бо қиръати масҷидҳо, бо дониши мактабҳо.

* * *

Ту кистӣ? Зи кучой, ки осмони кабуд
Ҳазор чашма ба роҳи ту аз ситора кушуд.
Чӣ гўямат, ки чӣ будӣ, чӣ кардай, чӣ шудӣ,
Ки хун кунад ҷигарамро Аёзии Маҳмуд.
Ту он найӣ, ки мусалло зи Қаҳқашон мекард,
Шароби сўфию шоъир туро зи хеш рабуд.

Фаранг агарчи зи афкори ту гиреҳ бикшод,
Ба ҷуръаи дигаре нашъаи туро афзуд.
Сухан зи номаву мизон дарозтар гуфтӣ,
Ба ҳайратам, ки набинӣ қиёмати мавчуд.

Хушо касе, ки Ҳарамро даруни сина шинохт,
Даме тапиду гузашт аз мақоми гуфту шунуд.
Аз он ба мактабу майхона эътиборам нест,
Ки сачдае набарам, бар дари чабинфарсуд.

* * *

Диёри шавк, ки дардошност хок он чо,
Ба зарра-зарра тавон дид ҷони пок он чо.
Майи муғона зи муғзодагон намегиранд,
Нигоҳ мешиканад шишаҳои ток он чо.
Ба забти ҷўши ҷунун кўш дар мақоми ниёз,
Бахуш бошу марав бо қабои чок он чо.

* * *

Ман деринаву маъшуқи ҷавон чизе нест,
Пеши соҳибназарон ҳуру ҷинон чизе нест.
Ҳар чӣ аз маҳкаму пояндашиносӣ гузарад,
Кўху саҳрову бару баҳру карон чизе нест.
Дониши мағрибиён, фалсафаи машриқиён
Ҳама бутхонаву дар тавфи бутон чизе нест.
Аз худ андешу аз ин бодия тарсон магузар,
Ки ту ҳастиву вучуди ду ҷаҳон чизе нест.
Дар тариқе, ки ба нўки мижа ковидам ман,
Манзилу қофилаву реги равон чизе нест.

* * *

Қаландарон, ки ба тасхири обу гил кўшанд,
Зи шоҳ боҷ ситонанду хирқа мепўшанд.
Ба чилватанду каманде ба меҳру маҳ печанд,
Ба хилватанду замону макон дар оғўшанд.
Ба рўзи базм саропо чу парниёну ҳарир,
Ба рўзи разм худогоҳу танфаромўшанд.
Низоми тоза ба чархи дуранг мебахшанд,
Ситораҳои куҳанро чаноза бар дўшанд.
Замона аз рухи фардо кушуд банди ниқоб,
Муъоширон ҳама сармасти бодаи дўшанд.
Ба лаб расид маро он сухан ки натвон гуфт,
Ба ҳайратам, ки фақеҳони шаҳр хомўшанд.

* * *

Ду даста тегаму гардун бараҳна сохт маро,
Фасон кашиду ба рўйи замона охт маро.
Ман он ҷаҳони хаёлам, ки фитрати азали
Ҷаҳони булбулу гудро шикасту сохт маро.
Майи ҷавон, ки ба паймонаи ту мерезам,
Зи ровақест, ки ҷому сабу гудохт маро.
Нафас ба сина гудозам, ки тоири Ҳарамам,
Тавон зи гармии овози ман шинохт маро.
Шикаст киштии идроки муршидони куҳан,
Хушо касе, ки ба дарё сафина сохт маро.

* * *

Мисли шарар зарраро тан ба тапидан диҳам,

Чун чароғи лола сўзам дар хиёбони шумо,
Эй чавонони Аҷам, қони ману қони шумо!
Ғутаҳо зад дар замири зиндагӣ андешаам,
То ба даст овардаам афкори пинҳони шумо.
Меҳру маҳ дидам, нигоҳам бартар аз

Парвин гузашт,

Рсхтам тарҳи Ҳарам дар кофиристони шумо.
То синонаш тезтар гардад фуру печидамаш,
Шўълае ошуфта буд андар биёбони шумо.
Фикри рангинам кунад назри тиждастони Шарқ
Пораи лаъле, ки дорам аз Бадахшони шумо.
Мерасад марде, ки занҷири ғуломон бишканад,
Дидам аз равзани девори зиндони шумо.
Ҳалқа гирди ман занед, эй пайкарони обу тил!
Оташе дар сина дорам аз ниёкони шумо.

* * *

Дами маро сифати боди фарвадин карданд,
Гиёхро зи сиришкам чу ёсамин карданд.
Намуд лолаи саҳронишин зи хунобам,
Чунон ки бодаи лаълӣ ба сотгин карданд.
Баладбол чунонам, ки бар сипеҳри барин
Ҳазор бор маро нуриён камин карданд.
Фурӯғи одами хокӣ зи тозақориҳост,
Маҳу ситора кунанд он чи пеш аз ин карданд.
Чароғи хеш барафрӯхтам, ки дасти Калим
Дар ин замона ниҳон зери остгин карданд.
Даро ба сачдаву ёрӣ зи хусравон маталаб,

Ки рӯзи фақр ниёкони мо чунин карданд.

* * *

Гузар аз он ки надидасту чуз хабар надихад,
Сухан дароз кунад, лаззати назар надихад.
Шунидаам сухани шоъиру фақеҳу ҳаким:
Агарчи нахл баланд аст, баргу бар надихад.
Таҷаллие, ки бар ӯ пири Дайр менозад,
Ҳазор шаб диҳаду тоби як саҳар надихад.
Ҳам аз Худо гила дорам, ки бар забон нарасад,
Матоъи дил бараду Юсуфе ба бар надихад.
На дар Ҳарам, на ба Бутхона ёбам он соқӣ,
Ки шўъла-шўъла бубахшад, шарар-шарар
надихад.

* * *

Дар ин саҳро гузар афтод шояд корвонеро,
Пас аз муддат шунидам нағмаҳои сорбонеро.
Агар як Юсуф аз зиндони фиръавний бурун ояд,
Ба ғорат метавон додан матоъи корвонеро.

* * *

Туро, нодон, умеди ғамгусориҳо зи Афранг аст,
Дили шоҳин насўзад баҳри он мурғе,
ки дар чанг аст.
Пушаймон шав, агар лаъле зи мероси падар хоҳӣ,
Кучо айши бурун овардани лаъле, ки дар санг аст.
Сухан аз буду нобуди ҷаҳон бо ман чӣ мегӯӣ?
Ман ин донам, ки ман ҳастам, надонам ин чӣ
найранг аст?

Дар ин майхона ҳар мино зи бими мӯҳтасиб
ларзад,
Магар як шишаи ошиқ, ки аз вай ларза ба санг
аст.
Худиро парда мегӯӣ, бигӯ ман бо ту ин гӯям:
Мазан ин пардаро чоке, ки домони ниғаҳ танг аст.
Куҳаншоҳе, ки зерп сояи ӯ пар баровардӣ,
Чу баргаш рехт, аз вай ошён бардоштан нанг аст.
Ғазал он гӯ, ки фитрат сози худро парда
гардонад,
Чӣ ояд з-он ғазалхоне, ки бо фитрат ҳамоҳанг аст.

* * *

Бигзар аз Ховару афсунии Афранг машав,
Ки наярзад ба ҷаве ин ҳама деринаву нав.
Чун пари коҳ, ки дар раҳгузари бод афтод,
Рафт Искандару Дорову Кубоду Хусрав.
Зиндагӣ анҷуманорову ниғаҳдори худ аст,
Эй, ки дар қофилай, бе ҳама шав, бо ҳама рав!
Ту фурӯзандатар аз меҳри мунир омадаӣ,
Он чунон зӣ, ки ба ҳар зарра расонӣ партав.
Он ниғине, ки ту бо аҳриманон бохтаӣ,
Ҳам ба Ҷибрили аминӣ натавон кард гарав.
Аз тунукҷомии мо майкада расво гардид,
Шишае гиру ҳақимона биошому бирав.

* * *

Ҷаҳони рангу бӯ пайдо, ту мегӯӣ, ки роз аст ин,

Яке худро ба тораши зан, ки ту мизробу соз аст ин.
Нигоҳи ҷилва бадмаст аз сафои ҷилва меларзад,
Ту мегӯӣ ҳиҷоб аст ин, ниқоб аст ин, маҷоз аст ин.
Биё, даркаш таноби пардаҳои нилгунашро,
Ки мисли шӯъла урӯн бар нигоҳи пок боз аст ин.
Маро ин хокдони ман зи фирдавси барин хуштар,
Мақоми завқу шавқ аст ин, ҳарими сӯзу соз аст ин.
Замоне гум кунам худро, замоне гум кунам ўро,
Замоне ҳар дуру ёбам, ҷӣ роз аст ин, ҷӣ роз аст ин?

* * *

Аз доғи фироқи ў дар дил чамане дорам,
Эй лолаи саҳроӣ, бо ту сухане дорам.
Ин охи ҷигарсӯзе дар хилвати саҳро бех,
Лекин ҷӣ кунам, коре бо анҷумане дорам.

* * *

Ба нигоҳи ошноӣ чу даруни лола дидам,
Ҳама завқу шавқ дидам, ҳама оҳу нола дидам.
Ба баланду пасти олам тапиши ҳаёт пайдо,
Чи даман, чи тал, чи саҳро - рами ин ғазола дидам.
На ба мост зиндагонӣ, на зи мост зиндагонӣ,
Ҳама ҷост зиндагонӣ, зи кучост зиндагонӣ?!

* * *

Ин ҳам ҷаҳоне, он ҳам ҷаҳоне,
Ин бекароне, он бекароне.
Ҳар ду ҳаёле, ҳар ду гумоне,
Аз шӯълаи ман мавҷи духоне.
Ин як-ду оне, он як-ду оне,

Ман ҷовидоне, ман ҷовидоне!
Ин камаёре, он камаёре,
Ман покҷоне, нақди равоне!
Ин ҷо мақоме, он ҷо мақоме,
Ин ҷо замоне, он ҷо замоне!
Ин ҷо чӣ корам? Он ҷо чӣ корам?
Оҳе фиғоне, оҳе фиғоне!
Ин раҳзани ман, он раҳзани ман,
Ин ҷо зиёне, он ҷо зиёне.
Ҳар ду фурӯзам, ҳар ду бисӯзам,
Ин ошёне, он ошён

* * *

Баҳор омад, ниғаҳ меғалтад андар оташи лола,
Ҳазорон нола хезад аз дили паркола-паркола.
Фишон як чуръа бар хоки чаман аз бодаи лаълӣ,
Ки аз бими хазон бегона рӯяд наргису лола.
Ҷаҳони рангу бӯ донӣ, вале дил чист-медонӣ?
Маҳе, к-аз халқаи офоқ созад гирди худ ҳола.

* * *

Суратгаре, ки пайкари рӯзу шаб офарид,
Аз нақши ину он ба тамошои худ расид.
Сӯфӣ! Бурун зи бунгаҳи торик по бинех,
Фитрат матоъи хеш ба савдогарӣ кашид.
Субҳу ситораву шафақу моҳу офтоб,
Бе парда чилваҳо ба нигоҳе тавон харид.

* * *

Боз ин олами дерина ҷавон мебоист,

Барги коҳаш сифати кўҳи гарон мебоист.
Кафи хоке, ки нигоҳи ҳамабин пайдо кард,
Дар замираш чигар олудафигон мебоист.
Ин маҳу меҳри кўҳан роҳ ба ҷое набаранд,
Анҷуми тоза ба таъмири ҷаҳон мебоист.
Ҳар нигоре, ки маро пеши назар меояд,
Хуш нигорест, вале хуштар аз он мебоист.
Гуфт Яздон, ки чунин асту дигар ҳеч мағў,
Гуфт Одам, ки чунин асту чунон мебоист!

* * *

Лолаи ин гулситон доғи таманное надошт,
Наргиси таннози ў чашми тамошое надошт,
Хокро мавҷи нафас буду диле пайдо набуд,
Зиндагонӣ корвоне буду колое надошт.
Рӯзгор аз хою хуи майкашон бегонае
Бода дар минош буду бодапаймое надошт.
Барқи Сино шиквасанҷ аз безабониҳои шавқ,
Ҳеч кас дар водии Айман тақозое надошт.
Ишқ аз фарёди мо ҳангомаҳо таъмир кард,
В-арна ин базми ҳамўшон ҳеч ғавғое надошт.

* * *

Ҳангомаро кӣ баст дар ин дайри дерпой?
Зуннориёни ў ҳама ноланда ҳамчу ной.
Дар бунғаҳи фақирӣ ба кошонаи амир
Ғамҳо, ки пуштро ба ҷавонӣ кунад дутой.

Дармон кучо, ки дард ба дармон фузун шавад,
Дониш тамом ҳилаву найрангу симиёй.
Бе зӯри сел киштии Одам намеравад,
Ҳар дил ҳазор арбада дорад ба нохудой.
Аз ман ҳикояти сафари зиндагӣ мапурс,
Дарсохтам ба дарду гузаштам ғазалсарой.
Омехтам нафас ба насими саҳаргаҳе,
Гаштам дар ин чаман ба гулон нониҳода пой.
Аз коху кӯ ҷудову парешон ба коху кӯй
Кардам ба чашми моҳ тамошои ин сарой.

* * *

Эи лола, эй чароғи кӯҳистони боғу роғ,
Дар ман нигар, ки медиҳам аз зиндагӣ суроғ.
Мо ранги шӯху бӯйи парешида нестем,
Моем он чи меравад андар дилу димоғ.
Мастӣ зи бода мерасаду аз аёғ нест,
Ҳарчанд бодаро натавон хӯрд бе аёғ.
Доғе ба сина сӯз, ки андар шаби вучуд,
Худро шинохтан натавон ҷуз ба ин чароғ.
Эй мавҷи шӯъла, сина ба боди сабо кушой,
Шабнам маҷӯ, ки медиҳад аз сӯхтан фароғ.

* * *

Ман бандаи озодам, ишқ аст имоми ман,
Ишқ аст имоми ман, ақл аст ғуломи ман.
Ҳангомаи ин маҳфил аз гардиши чоми ман,
Ин кавкаби шои ман, ин моҳи тамоми ман.
Ҷон дар адам осуда, бе завқи таманно буд,

Мастона навоҳо зад дар ҳалқаи доми ман.
Эй олами рангу бў, ин сўҳбати мо то чанд?
Марг аст давоми ту, ишқ аст давоми ман.
Пайдо ба замирам ў, пинҳон ба замирам ў,
Ин аст мақоми ў, дарёб мақоми ман.

* * *

Камсухан ғунча, ки дар пардаи дил розе дошт,
Дар ҳучуми гулу райҳон ғами дамсозе дошт.
Маҳраме хост зи мурғи чаману боди баҳор,
Тақя бар сўҳбати он кард, ки парвозе дошт.

* * *

Худро кунам сучуде, Дайру Ҳарам намонда,
Ин дар Араб намонда, он дар Аҷам намонда.
Дар барги лолаву гул он рангу нам намонда,
Дар нолаҳои мурғон он зеру бам намонда.
Дар коргоҳи гетӣ нақши наве набинам,
Шояд, ки нақши дигар андар адам намонда.
Сайёраҳои гардун бе завқи инқилобе,
Шояд ки рӯзу шабро тавфиқи рам намонда.
Бе манзил орамиданд, по аз талаб кашиданд,
Шояд, ки хокиёро дар сина дам намонда.
Ё дар баёзи имкон як барги содае нест,
Ё хомаи қазоро тоби рақам намонда.

"ГУЛШАНИ РОЗ"-И ҶАДИД

*Ба саводи дидаи ту назар офаридаам ман,
Ба замири ту ҷаҳоне дигар офаридаам ман.
Ҳама ховарон ба хобе, ки ниҳон зи чашми анҷум,
Ба суруди зиндагонӣ саҳар офаридаам ман.*

Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим

ТАМҲИД

Зи ҷони Ховар он сӯзи куҳан рафт,
Дамаш вомонду ҷони ӯ зи тан рафт.
Чу тасвире, ки бе тори нафас зист,

Намедонад, ки завқи зиндагӣ чист.
Дилаш аз муддаъо бсгона гардид,
Найи ӯ аз наво бегона гардид.
Ба тарзи дигар аз мақсуд гуфтам,
Чавоби номан Маҳмуд гуфтам.
Зи аҳди Шайх то ин рӯзгоре
Назад марде ба ҷони мо шароре.
Кафан дар бар ба хоке орамидем,
Вале як фитнаи маҳшар надидем.
Гузашт аз пеш он донои Табриз,
Қиёматҳо, ки раст аз кушти Чингиз.
Нигоҳам инқилобе дигаре дид,
Тулӯби офтобе дигаре дид.
Кушудам аз рухи маънӣ ниқобе,
Ба дасти зарра додам офтобе.
Напиндорӣ, ки ман бе бода мастам,
Мисоли шоъирон афсона бастам.
**Набинӣ хайр аз он марди фурудаст,
Ки бар ман тӯҳмати шеърӯ сухан баст.**
Ба кӯйи дилбарон коре надорам,
Дили зоре, ғами ёре надорам.
На хоки ман ғубори раҳгузоре,
На дар хокам дили беихтиёре.
Ба Ҷибрили Амин ҳамдостонам,
Рақибу қосиду дарбон надонам.
Маро бо фақр сомони Калим аст,
Фари шоҳаншаҳӣ зери гилем аст.

Агар хокам, ба сахрое нағунчам,
Агар обам, ба дарёе нағунчам.
Дили санг аз зучочи ман биларзад,
Ями афкори ман соҳил наварзад.
Ниҳон тақдирҳо дар пардаи ман,
Қиёматҳо бағалпарвардаи ман.
Даме дар хештан хилват гузидам,
Чаҳони лозаволе офаридам.
*"Маро з-ин шоъирӣ худ ор н-ояд,
Ки дар сад қарн як Аттор н-ояд."*¹⁵
Ба ҷонам разми маргу зиндагонист,
Нигоҳам бар ҳаёти ҷовидонист.
Зи ҷон хоки туро бегона дидам,
Ба андоми ту ҷони худ дамидам.
Аз он норе, ки дорам, доғдоғам,
Шаби худро бияфрӯз аз чароғам.
Ба хоки ман диле чун дона киштанд,
Ба лавҳи ман хати дигар навиштанд.
Маро завқи худӣ чун ангубин аст,
Чӣ гӯям, воридоти ман ҳамин аст.
Нахустин кайфи ўро озмудам,
Дигар бар ховарон қисмат намудам.
Агар ин номаро Ҷибрил хонад,
Чу гард он нури ноб аз худ фишонад,
Бинолад аз мақому манзили хеш,
Ба Яздон гӯяд аз ҳоли дили хеш.

¹⁵ Байт аз Маҳмуди Шабистарӣ аст.

Таҷаллиро чунон урён нахоҳам,
Нахоҳам, чуз ғами пинҳон нахоҳам.
Гузаштам аз висоли ҷовидонӣ,
Ки бинам лаззати оҳу фиғоне.
Маро нозу ниёзи одамӣ дех,
Ба ҷони ман гудози одамӣ дех!

СУОЛИ АВВАЛ

*Нахуст аз фикри хешам дар таҳайюр,
Чӣ чиз аст он ки гӯяндаш тафаккур?
Кадомин фикр моро шарти роҳ аст,
Чаро гаҳ тоъату гоҳе гуноҳ аст?*

ҶАВОБ

Даруни синаи одам чӣ нур аст?
Чӣ нур аст ин ки ғайби ӯ хузур аст?
Ман ўро собити сайёр дидам,
Ман ўро нур дидам, нор дидам.
Гаҳе нораш зи бурҳону далел аст,
Гаҳе нураш зи ҷони Ҷабраил аст.
Чӣ нуре - ҷонфурузе, синатобе,
Наярзад бо шуъоаш офтобе.
Ба хок олудаву пок аз макон аст,
Ба банди рӯзу шаб - пок аз замон аст.
Шумори рӯзгораш аз нафас нест,

Чунин чўяндаву ёбанда кас нест.
Гаҳе вомондаву соҳил мақомаш,
Гаҳе дарёи бепоён ба ҷомаш.
Ҳамин дарё, ҳамин чўби Калим аст,
Ки аз вай синаи дарё дуним аст.
Ғазоле, марғзораш осмоне,
Хўрад обе зи чўи Каҳқашоне.
Замину осмон ўро мақоме,
Миёни корвон танҳохироме.
Зи аҳволаш ҷаҳони зулмату нур,
Садои суру марғу чаннату хур.
Аз ў Иблису Одамро намуде,
Аз ў Иблису Одамро кушуде,
Ниғаҳ аз ҷилваи ў ношикеб аст,
Таҷаллиҳои ў яздонфиреб аст.
Ба чашме хилвати худро бубинад,
Ба чашме ҷилвати худро бубинад.
Агар як чашм барбандад, гуноҳест,
Агар бо ҳарду бинад, шарти роҳест.
Зи чўи хеш баҳре офаринад,
Гуҳар гардад, ба қаъри худ нишинад,
Ҳамон дам сурати дигар пазирад,
Шавад ғаввосу худро бозгирад.
Дар ў ҳангомаҳои бехурўш аст,
Дар ў ранғу садои чашму гўш аст.
Даруни шишаи ў рўзгор аст,
Вале бар мо ба тадриҷ ошкор аст.

Ҳаёт аз вай барандозад каманде,
Шавад сайёди ҳар пасту баланде,
Аз ӯ худро ба банди худ дарорад,
Гулӯи мосиворо ҳам фишорад.
Ду олам мешавад рӯзе шикораш,
Фитад андар каманди тобдораш,
Агар ин ҳарду оламо бигирӣ,
Ҳама офоқ мирад, ту намирӣ.
Манеҳ по дар биёбони талаб суст,
Нахустин гир он олам, ки дар туст.
Агар зерӣ зи худгирӣ забар шав,
Худо хоҳӣ, ба худ наздиктар шав.
Ба тасхири худ афтодӣ агар тоқ,
Туро осон шавад тасхири офоқ.
Хунук рӯзе, ки гирӣ ин чаҳонро,
Шикофӣ синаи нӯҳ осмонро.
Гузорад моҳ пеши ту сучуде,
Бар ӯ печи каманд аз мавҷи дуде,
Дар ин дайри кӯҳан озод бошӣ,
Бутонро бар муроди худ тарошӣ.
Ба каф бурдан чаҳони чорсӯро,
Мақоми пуру савту рангу бўро.
Фузунаш кам, ками ӯ беш кардан,
Дигаргун бар муроди хеш кардан,
Ба ранчу роҳати ӯ дил набастан,
Тилисми нӯҳ сипехри ӯ шикастан,
Фурӯ рафтган чу пайкон дар замираш,

Надодан гандуми худ бо шаъираш –
Шукӯҳи хусравӣ ин аст, ин аст,
Ҳамин мулк аст, к-ӯ тавъам ба дин аст.

СУОЛИ ДУВВУМ

*Чӣ баҳр аст ин ки илмаш соҳил омад?
Зи қаъри ӯ чӣ гавҳар ҳосил омад?*

ҶАВОБ

Ҳаёти пурнафас баҳри равоне,
Шуъуру огаҳӣ ўро кароне.
Чӣ дарёе, ки жарфу мавҷдор аст,
Ҳазорон кӯҳу саҳро бар канор аст.
Мапурс аз мавҷҳои беқарораш,
Ки ҳар мавҷаш бурун част аз канораш.
Гузашт аз баҳру саҳроро наме дод,
Ниғахро лаззати кайфу каме дод.
Ҳар он чизе, ки ояд дар ҳузураш,
Мунаввар гардад аз файзи шуъураш.
Ба хилват масту сӯхбатнопазир аст,
Вале ҳар шайи зи нураш мустанир аст.
Нахустин менамояд мустанираш,
Кунад охир ба ойине асираш.
Шуъураш бо ҷаҳон наздиктар кард,
Ҷаҳон ўро зи рози ў хабар кард.
Хирад банди ниқоб аз рух кушудаш,

Валекин нутқ урётар намудаш.
Нагунҷад андар ин дайри мукофот,
Чаҳон ўро мақоме аз мақомот.
Бурун аз хеш мебинӣ чаҳонро,
Дар ў дашту яму саҳрову конро.
Чаҳони рангу бў гулдастаи мо,
Зи мо озоду ҳам вобастаи мо.
Худӣ ўро ба як тори ниғаҳ баст,
Замину осмону меҳру маҳ баст.
Дили моро ба ў пўшида роҳест,
Ки ҳар мавҷуд мамнуни нигоҳест.
Гар ўро кас набинад, зор гардад,
Агар бинад, яму кўҳсор гардад.
Чаҳонро фарбеҳӣ аз дидани мо,
Ниҳолаш руста аз болидани мо.
Ҳадиси нозиру манзур розест,
Дили ҳар зарра дар арзи ниёзест.
Ту, эй шоҳид, маро машҳуд гардон,
Зи файзи як назар мавҷуд гардон.
Камоли зоти шай мавҷуд будан,
Барои шоҳиде машҳуд будан,
Зи дониш дар ҳузури мо набудан,
Мунаввар аз шуъури мо набудан.
Чаҳон ғайр аз таҷаллиҳои мо нест,
Ки бо мо чилваи нуру садо нест.
Ту ҳам аз сўҳбаташ ёрӣ талаб кун,
Ниғахро аз ҳаму печаш адаб кун.

"Яқин медон ки шерони шикорӣ
Дар ин раҳ хостаңд аз мӯр ёрӣ".
Ба ёриҳои ӯ аз худ хабар гир,
Ту Чибрили Аминӣ, болу пар гир.
Ба бисёрӣ кушо чашми хирадро,
Ки дарёбӣ тамошои Аҳадро.
Насиби худ зи бӯйи пираҳан гир,
Ба Канъон накҳат аз Мисру Яман гир.
Худӣ сайёду нахчираш маҳу меҳр,
Асири банди тадбираш маҳу меҳр.
Чу оташ хешро андар ҷаҳон зан,
Шабеҳун бар макону ломакон зан.

СУОЛИ САВВУМ

*Висоли мумкину воҷиб ба ҳам чист?
Ҳадиси қурбу бӯғду бешу кам чист?*

ҶАВОБ

Се паҳлӯ ин ҷаҳони чуну чанд аст,
Хирад кайфу ками ўро камаңд аст.
Ҷаҳони Тўсиву Уқлидус аст ин,
Пайи ақли заминфарсо бас аст ин.
Замонаш, ҳам маконаш эътиборист,
Замину осмонаш эътиборист.
Камонро зеҳ куну омоч дарёб,
Зи ҳарфам нуктаи Меъроҷ дарёб.

Маҷӯ мутлақ дар ин дайри мукофот,
Ки мутлақ нест ҷуз "нуру-с-самовот".
Ҳақиқат лозаволу ломакон аст,
Мағӯ дигар, ки олам бекарон аст.
Канори ў дарун асту берун нест,
Дарунаш паст, боло кам, фузун нест.
Абадро ақли мо носозгор аст,
Якӣ аз гиру дори ў ҳазор аст.
Чу ланг аст ў, сукунро дўст дорад,
Набинад мағзу дил бар пўст дорад.
Ҳақиқатро чу мо сад пора кардем,
Тамизи собиту сайёра кардем.
Хирад дар ломакон тарҳи макон баст
Чу зунноре замонро бар миён баст,
Замонро дар замири худ надидам,
Маху солу шабу рӯз офаридам.
Маху солат намеарзад ба як ҷав,
Ба ҳарфи *"кам лабастум"* ғўтазан шав.
Ба худ рас, аз сари ҳамгома бархез,
Ту худро дар замири худ фуру рез.
Тану ҷонро дуто гуфтан қалом аст,
Тану ҷонро дуто дидан ҳаром аст.
Ба ҷон пўшида рамзи коинот аст,
Бадан холӣ зи аҳволи ҳаёт аст.
Арӯси маънӣ аз сурат ҳино баст,
Намуди хешро пирояҳо баст.
Ҳақиқат рӯи худро пардабоф аст,

Ки ўро лаззате дар инкишоф аст.
Баданро то Фаранг аз ҷон ҷудо дид,
Нигоҳаш мулку динро ҳам дуто дид.
Калисо сабҳаи Питрус шуморад,
Ки ў бо ҳокимӣ коре надорад.
Ба кори ҳокимӣ макру фане бин,
Тани бечону ҷони бетане бин,
Хирадро бо дили худ ҳамсафар кун,
Яке бар миллати туркон назар кун,
Ба тақлиди Фаранг аз худ рамиданд,
Миёни мулку дин рабте надиданд.
Якиро он чунон сад пора дидем,
Адаб баҳри шумораш офаридем.
Кухан дайре, ки бинӣ мушти хок аст,
Даме аз саргузашти зоти пок аст.
Ҳакимон мурдaro сурат нигоранд,
Яди Мўсо, дами Исо надоранд.
Дар ин ҳикмат дилам чизе надидаст,
Барои ҳикмати дигар тапидаст.
Ман ин гўям: "ҷаҳон дар инқилоб аст,
Дарунаш зиндаву дар печу тоб аст".
Зи аъдоду шумори хеш бигзар,
Яке дар худ назар кун, пеш бигзар.
Дар он олам, ки ҷузв аз кулл фузун аст,
Қиёси Розиву Тўси ҷунун аст.
Замоне бо Арасту ошно бош,
Даме бо сози Бэкон ҳамнаво бош.

Валекин аз мақоми шон гузар кун,
Машав гум андар ин манзил, сафар кун.
Ба он ақле, ки донад бешу камро,
Шиносад андаруни кону ямро,
Чаҳони чанду чун зери нигин кун,
Ба гардун Моҳу Парвинро камин кун.
Валекин ҳикмати дигар биёмӯз,
Раҳон худро аз ин мақру шабу рӯз.
Мақоми ту бурун аз рӯзгор аст,
Талаб кун он ямин, к-ӯ бе ясор аст.

СУОЛИ ЧАҲОРУМ

*Қадиму мӯҳдас аз ҳам чун ҷудо шуд,
Ки ин олам шуд, он дигар Худо шуд?
Агар маъруфу ориф зоти пок аст,
Чӣ савдо дар сари ин мушти хок аст?*

ҶАВОБ

Худиро зиндагӣ эҷоди ғайр аст,
Фироқи орифу маъруф хайр аст.
Қадиму мӯҳдаси мо аз шумор аст,
Шумори мо тилисми рӯзгор аст.
Дамодам дӯшу фардо мешуморем,
Ба ҳасту буду бошад кордорем.
Аз ӯ худро буридан фитрати мост,
Тапидан, норасидан фитрати мост.
На моро дар фироқи ӯ аёре,

На ўро бе висоли мо қароре,
На ў бе мо, на мо бе ў-чӣ ҳол аст
Фироқи мо фироқ андар висол аст.
Чудой хокро бахшад нигоҳе,
Диҳад сармои кӯҳе ба коҳе.
Чудой ишкро ойинадор аст,
Чудой ошиқонро созгор аст.
Агар мо зиндаем, аз дардмандист,
В-агар пояндаем, аз дардмандист.
Ману ў чист - асрори илоҳист,
Ману ў бар давоми мо гувоҳест.
Ба хилват ҳам ба чилват нури зот аст,
Миёни анҷуман будан ҳаёт аст.
Муҳаббат дидавар бе анҷуман нест,
Муҳаббат, худ нигар, бе анҷуман нест.
Ба базми мо таҷаллиҳост, бингар.
Ҷаҳон нопиду ў пайдост, бингар.
Дар ў девору шаҳру коху кӯ нест,
Ки ин ҷо ҳеч кас ҷуз мову ў нест.
Гаҳе худро зи мо бегона созад,
Гаҳе моро чу созе менавозад.
Гаҳе аз санг тасвираш тарошем,
Гаҳе нодида бар вай саҷда пошем.
Гаҳе ҳар пардаи фитрат даридем,
Ҷамоли ёр бебокона дидем.
Чӣ савдо дар сари ин мушти хок аст?
Аз ин савдо дарунаш тобнок аст.

Чӣ хуш савдо, ки нолад аз фироқаш,
Валекин ҳам биболад аз фироқаш.
Фироқи ӯ чунон соҳибназар кард,
Ки шоми хешро бар худ саҳар кард.
Худиро дардманди имтиҳон сохт,
Ғами деринаро айши ҷавон сохт.
Гухарҳо силк-силк аз чашми тар бурд,
Зи нахли мотамӣ ширин самар бурд.
Худиро танг дар оғӯш кардан,
Фаноро бо бақо ҳамдӯш кардан.
Муҳаббат дар гиреҳ бастан - мақомот,
Муҳаббат даргузаштан аз ниҳоёт.
Муҳаббат завқи анҷоме надорад,
Тулӯби субҳи ӯ шоме надорад.
Ба роҳаш чун хирад печу ҳаме ҳаст,
Ҷаҳоне дар фуруғи як даме ҳаст.
Ҷазорон олам афтад дар раҳи мо,
Ба поён кай расад ҷавлонгаҳи мо!
Мусофир! Ҷовидон зӣ, ҷовидон мир,
Ҷаҳонеро, ки пеш ояд, фаро гир.
Ба баҳраш гум шудан анҷоми мо нест,
Агар ӯро ту дар гирӣ, фано нест.
Худӣ андар худӣ гунҷад - муҳол аст,
Худиро айни худ будан камол аст.

СУОЛИ ПАНҶУМ

Кӣ ман бошам? Маро аз "ман" хабар кун,

Чӣ маънӣ дорад "андар худ сафар кун"?

ҶАВОБ

Худӣ таъвизи ҳифзи коинот аст,
Нахустин партави зоташ ҳаёт аст.
Ҳаёт аз хоби хуш бедор гардад,
Дарунаш чун яке - бисёр гардад.
На ўро бе намуди мо кушуде,
На моро бе кушуди ў намуде.
Замираш баҳри нопадоканоре,
Дили ҳар қатра мавчи беқароре.
Сару барги шикебой надорад,
Ба чуз афрод пайдоӣ надорад,
Ҳаёт - оташ, худихо-чун шарарҳо,
Чу анҷум собиту андар сафарҳо.
Зи худ норафта берун - ғайрбин аст,
Миёни анҷуман хилватнишин аст.
Яке бингар ба худ печидани ў,
Зи хоки пайсипар болидани ў.
Ниҳон аз дидаҳо дар хою ҳуе,
Дамодам ҷустуҷӯи рангу бўе.
Зи сӯзи андарун дар ҷасту хез аст,
Ба ойине, ки бо худ дар ситез аст.
Ҷаҳонро аз ситези ў низоме,
Кафи хок аз ситез ойинафоме.
Нарезад чуз худӣ аз партави ў,
Нахезад чуз гуҳар андар зави ў.

Худиро пайкари хокӣ ҳиҷоб аст,
Тулӯъи ӯ мисоли офтоб аст.
Даруни синаи мо Ховари ӯ,
Фурӯғи хоки мо аз ҷавҳари ӯ.
Ту мегӯӣ: маро аз "ман" хабар кун,
Чӣ маънӣ дорад "андар худ сафар кун"?
Ту ро гуфтаам, ки рабти ҷону тан чист,
Сафар дар худ куну бингар, ки "ман" чист.
Сафар дар хеш - зодан бе абу мом,
Сурайёро гирифтаан аз лаби бом.
Абад бурдан ба як дам изтиробе,
Тамашо бе шӯъои офтобе.
Сутурдан нақши ҳар уммеду биме,
Задан ҷоке ба дарё ҷун Калиме.
Шикастан ин тилисми баҳру барро,
Зи ангуште шикофидан қамарро.
Ҷунон бозомадан аз ломаконаш,
Даруни сина ӯ, дар каф ҷаҳонаш.
Вале ин розро гуфтаам муҳол аст,
Ки дидан шишаву гуфтаан сафол аст!
Чӣ гӯям аз "ман"-у аз тӯшу тобаш,
Кунад "инно аразно" бе ниқобаш.
Фалакро ларза бар тан аз фари ӯ,
Замону ҳам макон андар бари ӯ.
Нишемавро дили Одам ниҳодаст,
Насиби мушти хоке уфтадаст,
Ҷудо аз ғайру ҳам побастаи ғайр,

Гум андар хешу ҳам пайвастаи ғайр.
Хаёл андар кафи хоке чунон аст,
Ки сайраш бе макону бе замон аст.
Ба зиндон асту озод аст - ин чист?
Каманду сайду сайёд аст - ин чист?
Чароғе дар миёни синаи туст,
Чи нур аст ин ки дар ойнаи туст?
Машав ғофил, ки ту ўро аминӣ,
Чӣ нодонӣ, ки сӯи худ набинӣ!

СУОЛИ ШАШУМ

*Чӣ чузв аст он ки ў аз кулл фузун аст?
Тариқи чустанӣ он чузв чун аст?*

ҶАВОБ

Худӣ з-андозаҳои мо фузун аст,
Худӣ з-он кулл, ки ту бинӣ, фузун аст.
Зи гардун бор-бор афтад, ки хезад,
Ба баҳри рӯзгор афтад, ки хезад.
Чуз ў дар зсри гардун худнигар кист?
Ба беболӣ чунон парвозгар кист?
Ба зулмат мондаву нуре дар оғӯш,
Бурун аз ҷаннат ту хуре дар оғӯш.
Ба он нутқе диловезе, ки дорад,
Зи қаъри зиндагӣ гавҳар барорад.
Замири зиндагонӣ ҷовидонист,

Ба чашми зоҳираш бинӣ, замонист.
Ба тақдираш мақоми ҳасту буд аст,
Намуди хешу ҳифзи ин намуд аст.
Чӣ мепурсӣ чӣ гун асту чӣ гун нест,
Ки тақдир аз ниҳоди ӯ бурун нест!
Чӣ гӯям аз чигуну бе чигунаш,
Бурун маҷбуру мухтор андарунаш.
Чунин фармудаи султони бадр аст,
Ки имон дар миёни ҷабру қадр аст.
Ту ҳар махлуқро маҷбур гӯӣ,
Асири банди назду дур гӯӣ.
Вале ҷон аз дами чонофарин аст,
Ба чандин чилваҳо хилватнишин аст.
Зи ҷабри ӯ ҳадисе дар миён нест,
Ки ҷон бе фитрати озод ҷон нест.
Шабехун бар ҷаҳони кайфу кам зад,
Зи маҷбури ба мухтори қадам зад.
Чу аз худ гарди маҷбури фишонад,
Ҷаҳони хешро чун ноқа ронад.
Нагардад осмон бе рухсати ӯ,
Натобад ахтаре бе шафқати ӯ.
Кунад бепарда рӯзе музмарашро,
Ба чашми хеш бинад чавҳарашро.
Қатори нуриён дар раҳгузор аст,
Пайи дидори ӯ дар интизор аст.
Шароб афрушта аз токаш бигирад,
Аёри хеш аз хокаш бигирад.

Чй пурсй аз тариқи чустучўяш,
Фурў орад мақоми ҳою хўяш.
Шабу рўзе, ки дорй, бар абад зан,
Фигони субҳгоҳй бар хирад зан.
Хирадро аз ҳавос ояд матоъе,
Фигон аз ишқ мегирад шуъое.
Хирад чуз /в/ ро, фигон кулро бигирад,
Хирад мирад, фигон ҳаргиз намирад.
Хирад баҳри абад зарфе надорад,
Нафас чун сўзани соъат шуморад.
Тарошад рўзҳо, шабҳо, саҳарҳо,
Нагирад шўълаву чинад шарарҳо.
Фигони ошиқон анҷоми корест,
Ниҳон дар як дами ў рўзгорест.
Худй то мумкиноташ вонамояд,
Гиреҳ аз андаруни худ кушояд.
Аз он нуре, ки вобинад, надорй,
Ту ўро фониву онй шуморй.
Аз он марге, ки меояд, чй бок аст?
Худй чун пухта шуд, аз марг пок аст.
Зи марги дигаре ларзад дили ман,
Дили ман, қони ман, обу гили ман.
Зи кори ишқу мастй барфитодан,
Шарори худ ба хошоке надодан,
Ба дасти худ кафан бар худ буридан,
Ба чашми хеш марги хеш дидан,
Туро ин марг ҳар дам дар камин аст,

Битарс аз вай, ки марги мо ҳамин аст.
Канад гӯри ту андар пайкари ту,
Нокиру Мункари ў дар бари ту.

СУОЛИ ҲАФТУМ

*Мусофир чун бувад? Раҳрав кадом аст?
Киро гӯям, ки ў марди тамома аст?*

ҶАВОБ

Агар чашме кушой бар дили хеш,
Даруни сина бинӣ манзили хеш.
Сафар андар ҳазар кардан чунин аст,
Сафар аз худ ба худ кардан ҳамин аст.
Касе ин ҷо надонад мо кучоём,
Ки дар чашми маҳу ахтар наёем.
Маҷӯ поён, ки поёне надорӣ,
Ба поён то расӣ, ҷоне надорӣ,
На моро пухта пиндорӣ, ки хоем,
Ба ҳар манзил тамому нотамомам.
Ба поси норасидан зиндагонист,
Сафар моро ҳаёти ҷовидонист.
Зи моҳӣ то ба маҳ ҷавлонғаҳи мо,
Макону ҳам замон гарди раҳи мо.
Ба худ печему бетобӣ намудем,
Ки мо мавҷему аз қабри вучудем.
Дамодам хешро андар камин бош,

Гурезон аз гумон сўйи яқин бош.
Табу тоби муҳаббатро фано нест,
Яқину дидро низ интиҳо нест.
Камоли зиндагӣ дидори зот аст,
Тариқаш растан аз банди чиҳот аст.
Чунон бо зоти Ҳақ хилват гузинӣ,
Туро ў бинаду ўро ту бинӣ.
Мунаввар шав зи нури "*ман яронӣ*",
Мижа бар ҳам мазан, ту худ намонӣ.
Ба худ маҳкам гузар андар ҳузураш,
Машав нопид андар баҳри нураш.
Насиби зарра кун он изтиробе,
Ки тобад дар ҳарими офтобе.
Чунон дар чилвагоҳи ёр месўз,
Аён худро, ниҳон ўро барафрўз.
Касе, к-ў дид оламро имом аст,
Ману ту нотамомем, ў тамом аст.
Агар ўро наёбӣ, дар талаб хез,
Агар ёбӣ, ба домонаш даровез.
Фақеҳу шайху муллоро мадеҳ даст,
Марав монанди моҳӣ ғофил аз шаст.
Ба кори мулку дин ў марди роҳест,
Ки мо кўрему ў соҳибнигоҳест.
Мисоли офтоби субҳгоҳӣ,
Дамад аз ҳар буни мўяш нигоҳе.
Фарангойини чумҳуриниҳод аст,
Расан аз гардани деве кушодаст.

Наво бе захмаву созе надорад,
Абӣ тайёра парвозе надорад.
Зӣ боғаш кишти вайроне накўтар.
Зи шаҳри ў биёбоне накўтар.
Чу раҳзан корвоне дар таку тоз,
Шикамҳо баҳри ноне дар таку тоз.
Равон хобиду тан бедор гардид,
Ҳунар бо дину дониш хор гардид.
Хирад чуз кофири кофиргаре нест,
Фани Афранг чуз мардумдарӣ нест.
Гурўхеро гурўхе дар камин аст,
Худояш ёр, агар кораш чунин аст.
Зи ман деҳ аҳли Мағрибро паёме,
Ки чумхур аст теги бе наёме.
Чӣ шамшере, ки қонҳо меситонад,
Тамизи муслиму кофир надонад.
Намонад дар ғилофи худ замоне,
Барад қони худу қони қаҳоне.

СУОЛИ ҲАШТУМ

Кадамӣ нуктаро нутқ аст "Аналҳақ"?
Чӣ гўйӣ ҳарза буд он рамзи мутлақ?

ҶАВОБ

Ман аз рамзи "Аналҳақ" боз гўям,
Дигар бо Ҳинду Эрон роз гўям.

Муғе дар ҳалқаи дайр ин сухан гуфт:
Ҳаёт аз худ фиребе хӯрду "ман" гуфт.
Худо хуфту вучуди мо зи хобаш,
Вучуди мо, намуди мо зи хобаш.
Мақоми таҳту фавқу чор сў-хоб,
Сукуну сайру шавқу ҷустуҷў-хоб.
Дили бедору ақли нуктабин-хоб,
Гумону фикру тасдиқу яқин-хоб.
Чу ў бедор гардад, дигаре нест,
Матоъи шавқро савдогаре нест.
Фурӯғи дониши мо аз қиёс аст,
Қиёси мо зи тақдири ҳавос аст.
Чу ҳис дигар шуд, ин олам дигар шуд,
Сукуну сайру кайфу кам дигар шуд.
Тавон гуфтан ҷаҳони рангу бў нест,
Замину осмону коху кў нест.
Тавон гуфтан, ки хобе ё фусунест,
Ҳичоби чеҳраи он бе чигунест.
Тавон гуфтан ҳама найрангу хўш аст,
Фиреби пардаҳои чашму гўш аст.
Худӣ аз коиноти рангу бў нест,
Ҳавоси мо миёни мову ў нест.
Ниғахро дар ҳаримаш нест роҳе,
Кунӣ худро тамошо бе нигоҳе.
Ҳисоби рӯзаш аз даври фалак нест,
Ба худбинӣ зан /н/у тахмину шакк нест.
Агар гўйӣ, ки "ман" ваҳму гумон аст,

Намудаш чун намуди ину он аст,
Бигў бо ман, ки дорои гумон кист?
Яке дар худ нигар, он бенишон кист?
Чаҳон пайдову мўхточи далеле,
Намеояд ба фикри Ҷабраиле.
Худӣ пинҳон зи ҳучҷат, бениёз аст,
Яке андешу дарёб - ин чӣ роз аст!
Худиро Ҳақ бад-он ботил мапиндор,
Худиро кишти беҳосил мапиндор.
Худӣ чун пухта гардад, лозавол аст,
Фироқи ошиқон айни висол аст.
Шарро тезболӣ метавон дод,
Тапиди лоязолӣ метавон дод.
Давоми Ҳақ ҷазои кори ў нест,
Ки ўро ин давом аз ҷустуҷў нест.
Давом он беҳ, ки ҷони мустаъоре
Шавад аз ишқу мастӣ пойдоре.
Вучуди кўҳсору дашту дар-ҳеч,
Чаҳон-фонӣ, худӣ-боқӣ, дигар-ҳеч!
Дигар аз Шанкару Мансур кам гўй,
Худоро ҳам ба роҳи хештан чўй.
Ба худгум баҳри таҳқиқи худӣ шав,
«Аналҳақ!» гўю сиддиқи худӣ шав!

СУОЛИ НЎҲУМ

*Кӣ шуд бар сирри "ваҳдат" воқиф охир?
Шиносоӣ чӣ омад ориф охир?*

ҶАВОБ

Таҳи гардун мақоми дилпазир аст,
Валекин меҳру моҳаш зудмир аст.
Ба дӯши шом наъши офтобе,
Кавокибро кафан аз моҳтобе.
Парад кӯҳсор чун реги равоне,
Дигаргун мешавад дарё ба оне.
Гулонро дар камин боди хазон аст,
Матоъи корвон аз бими ҷон аст.
Зи шабнам доларо гавҳар намонад,
Даме монад, даме дигар намонад.
Наво нашнида дар чанге бимирад,
Шарар ноҷаста дар санге бимирад.
Мапурс аз ман зи оламгирии марг,
Ману ту аз нафасзанчирии марг.

ҒАЗАЛ

Фаноро бодаи ҳар ҷом карданд,
Чӣ бедардона ўро ом карданд.
Тамошогоҳи марги ногаҳонро
Ҷаҳони моҳу анҷум ном карданд.
Агар як заррааш хўйи рам омўхт,
Ба афсуни нигоҳе ром карданд.
Қарор аз мо чӣ мечўйӣ, ки моро
Асири гардиши айём карданд.
Худӣ дар синаи чоке ниғаҳ дор,

Аз ин кавкаб чароғи шом карданд.

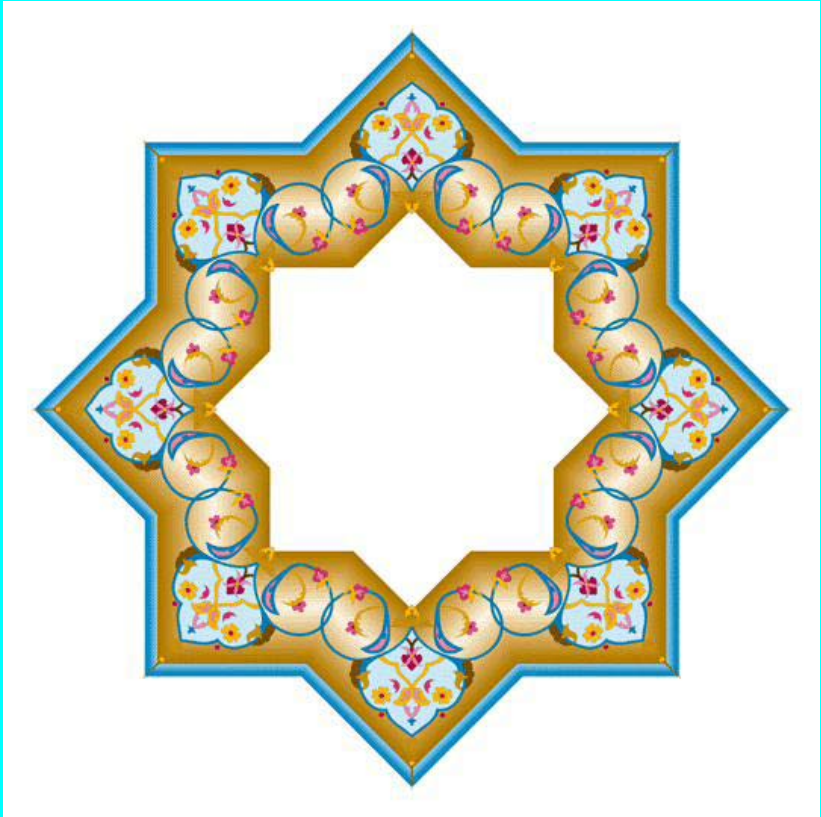
Чаҳон яксар мақоми офилин аст,
Дар ин ғурбатсаро ирфон ҳамин аст
Дили мо дар талоши ботиле нест,
Насиби мо ғами беҳосиле нест.
Ниғаҳ доранд ин чо орзӯро,
Сурури завқу шавқи чустучӯро.
Худиро лозаволӣ метавон кард,
Ғироқеро висоле метавон кард.
Чароғе аз дами гармӣ тавон сӯхт,
Ба сӯзан чоки гардун метавон дӯхт.
Худои зинда бе завқи сухан нест,
Таҷаллиҳои ӯ бе анҷуман нест.
Кӣ барқи чилваи ӯ бар чигар зад?
Кӣ хӯрд он бодаву соғар ба сар зад?
Аёри хусну хубӣ аз дили кист?
Маҳи ӯ дар тавофи манзили кист?
"Аласт" аз хилвати нози кӣ бархост?
"Бале" аз пардаи сози кӣ бархост?
Чӣ оташ ишқ дар хоке барафрӯхт,
Ҳазорон парда як овози мо сӯхт.
Агар моем, гардон чоми соқист,
Ба базмаш гармии хангома боқист.
Маро дил сӯхт бар танҳои ӯ,
Кунам сомони базмороии ӯ.
Мисоли дона мекорам худиро,

Барои ў ниғаҳ дорам худиро.

ХОТИМА

Ту шамшерӣ, зи коми худ бурун о,
Бурун о, аз наёми худ бурун о!
Ниқоб аз мумкиноти хеш баргир,
Маҳу хуршеду анҷумро ба бар гир!
Шаби худ равшан аз нури яқин кун,
Яди байзо бурун аз остин кун.
Касе, к-ў дидаро бар дил кушудааст,
Шароре кишту парвине дурудаст.
Шароре частае гир аз дарунам,
Ки ман монанди Румӣ гармхунам,
В-агарна оташ аз таҳзиби нав гир,
Буруни худ биафрӯз, андарун мир!

БАНДАГИНОМА

Бисмиллоҳир – Раҳмонир - Раҳим

Гуфт бо Яздон маҳи гетифуруз:
"Тоби ман шабро кунад монанди рӯз
Ёди айёме, ки бе лайлу наҳор
Хуфта будам дар замири рӯзгор.
Кавкабе андар саводи ман набуд,
Гардише андар ниҳоди ман набуд.
Не зи нурам дашту дар ойинапӯш,
Не ба дарё аз ҷамоли ман хурӯш.
Оҳ аз ин найрангу афсуни вучуд,
Вой з-ин тобониву завқи намуд.
Тофтан аз офтоб омӯхтам,
Хокдони мурдае афрӯхтам,
Хокдоне бо фуруғу бе фароғ,
Чехраи ӯ аз ғуломӣ доғ-доғ.
Одами ӯ сурати моҳӣ ба шаст,
Одаме, яздонкуше, одампараст.
То асири обу гил кардӣ маро,
Аз тавофи ӯ хичил кардӣ маро.
Ин ҷаҳон аз нури ҷон огоҳ нест,
Ин ҷаҳон шоёни меҳру моҳ нест.
Дар фазои нилгун ӯро биҳил,
Риштаи мо, нуриён, аз вай гусил.
Ё маро аз хидмати ӯ вогузор,

Ё зи хокаш одами дигар биёр.
Чашми бедорам кабуду кўр бех,
Эй Худо, ин хокдон бе нур бех!
Аз ғуломӣ дил бимирад дар бадан,
Аз ғуломӣ рӯҳ гардад бори тан.
Аз ғуломӣ заъфи пирӣ дар шабоб,
Аз ғуломӣ шери ғоб афганда ноб.
Аз ғуломӣ базми миллат фард-фард,
Ину он бо ину он андар набард.
Он яке андар сучуд ин дар қиём,
Кору бораш чун салоти бе имом.
Дарфитад ҳар фард бо фарде дигар,
Ҳар замон ҳар фардро дарде дигар.
Аз ғуломӣ марди Ҳақ зуннорбанд,
Аз ғуломӣ гавҳараш ноарчманд.
Шохи ў бе меҳргон урён зи барг,
Нест андар чони ў чуз бими марг.
Кўри завқу нешро дониста нўш,
Мурдае бе маргу наъши худ ба дўш.
Обрўйи зиндагӣ дарбохта,
Чун харон бо коҳу ҷав дарсохта.
Мумкинаш бингар, муҳоли ў нигар,
Рафту буди моҳу соли ў нигар.
Рўзҳо дар мотами яқдигаранд,
Дар хиром аз реги соъат камтаранд.
Шўрабум аз неши каждум хор-хор,
Мўри ў аждаргазу ақрабшикор.

Сарсари ў оташи дўзахнажд,
Заврақи Иблисро боди мурод.
Оташӣ-андар ҳаво ғалтидаӣ,
Шўълай-дар шўълае печидаӣ.
Оташӣ-аз дуди печон талхпўш,
Оташӣ-тундарғаву дарёхурўш,
Дар канораш морҳо андар ситез,
Морҳо бо кафчаҳои захррез.
Шўълааш гиранда чун калби ақур.
Ҳавлноку зиндасўзу мурданур.
Дар чунин дашти бало сад рўзгор
Хуштар аз маҳкумии як дам шумор!

ДАР БАЁНИ ФУНУНИ ЛАТИФАИ ҒУЛОМОН

МУСИҚӢ

Марғҳо андар фунуни бандагӣ,
Ман чӣ гўям аз фусуни бандагӣ.
Нағмаи ў холӣ аз нори ҳаст.
Ҳамчу сел афтад ба девори ҳаёт.
Чун дили ў тирасимои ғулом
Паст чун табъаш навоҳои ғулом.
Аз дили афсурдаи ў сўз рафт,
Завқи фардо, лаззати имрўз рафт.
Аз найи ў ошкоро рози ў,
Марги як шаҳр аст андар сози ў.

Нотавону зор месозад туро,
Аз ҷаҳон безор месозад туро.
Чашми ўро ашк пайҳам сурмаест,
То тавонӣ бар навои ў маист.
Алҳазар, ин нағмаи мавт асту бас,
Нестӣ дар қисвати савт асту бас.
Ташнакомӣ? Ин Ҳарам бе Замзам аст,
Дар баму зераш ҳалоки одам аст!
Сўзи дил аз дил барад, ғам медиҳад,
Заҳр андар соғари Ҷам медиҳад.
Ғам ду қисм аст, эй бародар, гўш кун,
Шўълаи моро чароғи хўш кун:
Як ғам аст он ғам, ки одамро хўрад,
Он ғами дигар, ки ҳар ғамро хўрад,
Он ғами дигар, ки моро ҳамдам аст,
Ҷони мо аз сўҳбати ў беғам аст.
Андар ў хангомаҳои Ғарбу Шарк,
Баҳру дар вай чумла мавҷудот ғарқ.
Чун нишеман мекунад андар диле,
Дил аз ў гардад ями бесоҳиле.
Бандагӣ аз сирри ҷон нооғаҳист,
3-он ғами дигар суруди ў тиҳист.
Ман намегўям, ки оҳангаш хатост,
Бевазанро ин чунин шеван равост.
Нағма бояд тундрав монанди сел,
То барад аз дил ғамонро хел-хел.
Нағма мебояд чунунпарвардае,

Оташе дар хуни дил ҳалкардае.
Аз нами ў шўъла парвардан тавон,
Хомўширо чузви ў кардан тавон.
Мешиносӣ? Дар суруд аст он мақом,
"К-андар ў бе ҳарф мерўяд калом".
Нағмаи равшан чароғи фитрат аст,
Маънии ў нақшбанди сурат аст.
Асли маъниро надонам аз кучост,
Сураташ пайдову бо мо ошност.
Нағма гар маънӣ надорад, мурдаест,
Сўзи ў аз оташи афсурдаест.
Рози маънӣ муршиди Румӣ кушуд,
Фикри ман дар остонаш дар сучуд.
*"Маънӣ он бошад, ки бистонад туро,
Бениёз аз нақш гардонад туро,
Маънӣ он набвад, ки кўру кар кунад,
Мардро бар нақш ошиқтар кунад"*.¹⁶
Мутриби мо чилваи маънӣ надид,
Дил ба сурат басту аз маънӣ рамид.

МУСАВВИРӢ

Ҳамчунон дидам фани суратгарӣ,
Не Бароҳиме дар ў, не Озаре,
Роҳибе дар ҳалқаи доми ҳавас,
Дилбаре бо тоире андар қафас.
Хусраве пеши фақире хирқапўш,

¹⁶ Ин ду байт аз «Маснавии маънави»-и Љалолидини Румӣ аст.

Марди кўҳистоние ҳезум ба дўш.
Нозанине дар раҳи бутхонае,
Чўгие дар хилвати вайронае.
Пираке аз дарди пирӣ доғ-доғ,
Он ки андар дасти ў гул шуд чароғ.
Мутрибе аз нағмаи бегона маст,
Булбуле нолиду тори ў гусаст.
Навҷавоне аз нигоҳе хўрда тир,
Кўдаке бар гардани бобои пир.
Мечакад аз хомаҳо мазмуни мавт,
Ҳар кучо афсонаву афсуни мавт.
Илми ҳозир пеши офил дар сучуд,
Шак бияфзуду яқин аз дил рабуд.
Беяқинро лаззати таҳқиқ нест,
Беяқинро қуввати таҳқиқ нест.
Беяқинро раъшаҳо андар дил аст,
Нақши нав овардан ўро мушкил аст,
Аз худӣ дур асту ранчур асту бас,
Раҳбари ў завқи чумхур асту бас.
Ҳуснро дарюза аз фитрат кунад,
Раҳзану роҳи тиҳидасте занад.
Ҳуснро аз худ бурун ҷустан хатост,
Он чи мебоист, пеши мо кучост?
Нақшгар худро чу бо фитрат супурд,
Нақши ў афканду нақши худ сутурд.
Як замон аз хештан ранге назад,
Бар зучочи мо гаҳе санге назад.

Фитрат андар тайласони ҳафтранг
Моңда бар қиртоси ў бо пойи ланг.
Бетапиш парвонаи камсўзи ў,
Акси фардо нест дар имрўзи ў.
Аз нигоҳаш раҳна дар афлок нест,
З-он ки андар сина дил бебок нест,
Хоксору беҳузуру шармгин,
Бенасиб аз сўхбати Рўҳул-амин.
Фикри ў нодору бе завқи ситез,
Бонги Исрофили ў бе растахез.
Хешро одам агар хокӣ шумурд,
Нури Яздон дар замири ў бимурд.
Чун Калиме шуд бурун аз хештан,
Дасти ў торику чўби ў расан.
Зиндагӣ бе қуввати эъҷоз нест,
Ҳар касе донандаи ин роз нест.
Он ҳунарманде, ки бар фитрат фузуд,
Рози худро бар нигоҳи мо кушуд.
Гарчи баҳри ў надорад эҳтиёҷ,
Мерасад аз чўйи мо ўро хироч.
Чун рабояд аз бисоти рўзгор,
Ҳар нигор аз дасти ў гирад аёр.
Ҳури ў аз ҳури чаннат хуштар аст,
Мункиру Лоту Мамоташ кофар аст.
Офаринад коиноти дигаре,
Қалбро бахшад ҳаёти дигаре,
Баҳру мавҷи хешро бар худ занад,

Пеши мо мавҷаш гуҳар меафканад.
3-он фаровонӣ, ки андар чони ўст,
Ҳар тихиро пур намудан шони ўст.
Фитрати покаш аёри хубу зишт,
Санъаташ ойинадори хубу зишт.
Айни Иброҳиму айни Озар аст,
Дасти ў ҳам бутшикан, ҳам бутгар аст.
Ҳар бинои кўҳнаро бармеканад,
Чумла мавҷудотро сўҳон занад.
Дар ғулومӣ тан зи чон гардад тихӣ,
Аз тани бечон чӣ уммеди беҳӣ!
Завқи эҷоду намуд аз дил равад,
Одамӣ аз хештан ғофил равад.
Ҷабраилеро агар созӣ ғулум,
Барфитад аз гунбади ойинафом.
Кеши ў тақдиду кораш Озарист,
Нудрат андар мазҳаби ў кофирист.
Тозагиҳо ваҳму шак афзоядаш,
Кўҳнаву фарсуда хуш меоядаш.
Чашми ў баррафта аз оянда - кўр,
Чун мучовир ризқи ў аз хоки гўр.
Гар хунар ин аст, марги орзўст,
Андарунаш зишту берунаш нақўст.
Тоири доно намегардад асир,
Гарчи бошад доме аз тори ҳарир.

МАЗҲАБИ ҒУЛОМОН

Дар ғуломӣ ишқу мазҳабро фироқ,
Анғубини зиндагонӣ бадмазоқ.
Ошиқӣ? Тавҳидро бар дил задан
В-он гаҳе худро ба ҳар мушкил задан.
Дар ғуломӣ ишқ чуз гуфтор нест,
Кори мо гуфтори моро ёр нест.
Корвони шавқ бе завқи раҳил,
Бе яқину бе сабилу бе далил.
Дину донишро ғулом арзон диҳад,
То баданро зинда дорад, чон диҳад.
Гарчи бар лабҳои ӯ номи Худоист,
Қиблаи ӯ тоқати фармонравост.
Тоқатеномаш дурӯғи бофурӯғ,
Аз бутуни ӯ назояд чуз дурӯғ.
Ин санам то сачдааш кардӣ, Худоист,
Чун яке андар қиём оӣ фаност.
Он Худо ноне диҳад, чоне диҳад,
Ин Худо чоне барад, ноне диҳад.
Он Худо яктост, ин сад пораест,
Он ҳамаро чора, ин бе чораест.
Он Худо дармони озори фироқ,
Ин Худо андар каломи ӯ нифоқ.
Бандаро бо хештан хӯғар кунад,
Чашму гӯшу хушро кофар кунад.
Чун ба чони абди худ рокиб шавад,
Чон ба тан, лекин зи тан ғоиб шавад.

Зиндаву бечон, чї роз аст ин, нигар!
Бо ту гўям маънии рангин, нигар!
Мурдану ҳам зистаи, эй нуктарас,
Ин хама аз эътиборот асту бас.
Моҳиёнро кўху сахро бе вучуд,
Баҳри мурғон қаъри дарё бе вучуд.
Марди кар сўзи наворо мурдае,
Лаззати савту садоро мурдае.
Пеши чангї масту масрур аст кўр,
Пеши рангї зинда дар гўр аст кўр.
Рўх бо Ҳақ зиндаву пояндаест
В-арна инро мурда, онро зиндаест.
Он ки ҳайи лоямут омад, Ҳақ аст,
Зистан бо Ҳақ ҳаёти мутлақ аст.
Ҳар кї бе Ҳақ зист чуз мурдор нест,
Гарчи кас дар мотами ў зор нест.
Аз нигоҳаш диданиҳо дар ҳичоб,
Қалби ў бе завқу шавқи инқилоб.
Сўзи муштоқї ба кирдораш кучо!
Нури офоқї ба гуфтораш кучо!
Мазҳаби ў танг чун офоқи ў,
Аз ишо ториктар ишроқи ў.
Зиндагї бори гарон бар дўши ў,
Марги ў парвардаи оғўши ў.
Ишқро аз сўхбаташ озорҳо,
Аз дамаш афсурда гардад норҳо.
Назди он кирме, ки аз гил барнахост,

Меҳру моҳу гунбади гардон кучост?
Аз ғуломӣ завқи дидоре маҷӯй,
Аз ғуломӣ ҷони бедоре маҷӯй.
Дидаи ӯ меҳнати дидан набурд,
Дар чаҳон хӯрду гарон хобиду мурд.
Ҳукмрон бикшоядаш банде агар,
Мениҳад бар ҷони ӯ банде дигар.
Созад ойине гиреҳ андар гиреҳ,
Гӯядаш: "меҷӯш аз ин ойин зиреҳ!"
Рез-пези қаҳру кин бинмоядаш,
Бими марги ногаҳон афзоядаш.
То ғулом аз хеш гардад ноумед,
Орзу аз сина гардад нопадид.
Гоҳ ӯро хилъати зебо диҳад,
Ҳам зимомии кор дар дасташ ниҳад.
Мӯҳраро шотир зи каф берун чаҳонд,
Байзақи худро ба фарзинӣ расонд.
Неъматии имрӯзро шайдош кард,
То ба маънӣ мункири фардош кард.
Тан ситабр аз мастии меҳри мулук,
Ҷони пок аз лоғарӣ монанди дук.
Гардад ар зору забун як ҷони пок,
Беҳ, ки гардад қаряи танҳо ҳалок.
Банд бар по нест, бар ҷону дил аст,
Мушкил андар мушкил андар мушкил аст.

ДАР ФАНИИ ТАЪМИРИ МАРДОНИ ОЗОД

Як замон бо рафтагон сўҳбат гузин,
Санъати озодмардон ҳам бубин.
Хезу кори Айбаку Сури нигар,
Вонамо чашме, агар дорӣ чигар.
Хешро аз худ бурун овардаанд,
Инчунин худро тамошо кардаанд.
Сангҳо бо сангҳо пайвастаанд,
Рӯзгореро ба оне бастаанд.
Дидани ў пухтатар созад туро,
Дар чаҳони дигар андозад туро.
Нақш сўйи нақшгар меоварад,
Аз замири ў хабар меоварад.
Ҳиммати мардонаву табъи баланд –
Дар дили санг ин ду лаъли арҷманд.
Саҷдагоҳи кист-ин аз ман мапурс,
Бехабар рав, доди ҷон аз тан мапурс.
Войи ман аз хештан андар ҳичоб,
Аз Фуроти зиндагӣ ноҳӯрда об.
Войи ман, аз беҳу бун баркандай,
Аз мақоми хеш дур афкандай.
Маҳкамиҳо аз яқини маҳкам аст,
Войи ман, шоҳи яқинам бенам аст.
Дар ман он нерӯи иллаллоҳ нест,
Саҷдаам шоёни ин даргоҳ нест.
Як назар он гавҳари нобе нигар,
Тоҷро дар зери маҳтобе нигар .
Мармараш з-оби равон гардандатар,

Як дам он чо аз абад пояндатар.
Ишқи мардон сирри худро гуфтааст,
Сангро бо нўки мижгон суфтааст.
Ишқи мардон поку рангин чун биҳишт,
Мекушояд нағмаҳо аз сангу хишт.
Ишқи мардон нақди хубонро аёр,
Ҳуснро ҳам пардадар, ҳам пардадор.

Ҳиммати ӯ он сўйи гардун гузашт,
Аз ҷаҳони чанду чун берун гузашт.
3-он ки дар гуфтам наёяд он чи дид,
Аз замири худ ниқобе баркашид.
Аз муҳаббат ҷазбаҳо гардад баланд,
Арҷ мегирад аз ӯ ноарҷманд.
Бе муҳаббат зиндагӣ мотам ҳама,
Кору бораш зишту номаҳкам ҳама.
Ишқ сайқал мезанад фарҳангро,
Ҷавҳари ойина бахшад сангро.
Аҳли дилро синаи Сино диҳад,
Бо ҳунармандон яди байзо диҳад.
Пеши ӯ ҳар мумкину мавҷуд мот,
Ҷумла олам талху ӯ шохи набот.
Гармии афкори мо аз нори ӯст,
Офаридан, ҷон дамидан кори ӯст.
Ишқ мўру мурғу одамро бас аст,
"Ишқ танҳо ҳар ду оламро бас аст".
Дилбарӣ бе қоҳирӣ ҷодугарист,

Дилбарӣ бо қоҳирӣ пайғамбарист.
Ҳарду ро дар корҳо омехт ишқ,
Оламе дар оламе ангехт ишқ!

ҶОВИДНОМА

ДЕБОЧА

*Хаёли ман ба тамошои осмон будаст,
Ба дӯши моҳу ба оғӯши Каҳкашон будаст.
Гумон мабар, ки ҳамин хокдон нишемани мост,
Ки ҳар ситора ҷаҳон аст ё ҷаҳон будаст!*

Иқбол

Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим

МУНОҶОТ

Одамӣ андар ҷаҳони ҳафтранг,
Ҳар замон гарми фиғон монанди чанг.
Орзуи ҳамнафас месӯзадаш,
Нолаҳои дилнавоз омӯзадаш.
Лекин ин олам, ки аз обу гил аст,
Кай тавон гуфтан, ки дорои дил аст.
Баҳру дашту кӯҳу қаҳ хомӯшу кар,
Осмону меҳру маҳ хомӯшу кар.
Гарчи бар гардун ҳуҷуми ахтар аст,
Ҳар яке аз дигаре танҳотар аст.
Ҳар яке монанди мо бечораест,
Дар фазои нилгун овораест.
Корвон барги сафар нокарда соз,
Бекарон афлоку шабҳо дерёз.
Ин ҷаҳон сайд асту сайёдем мо,
Ё асири рафта аз ёдем мо,
Зор нолидам, садое барнахост,
Ҳамнафас фарзанди Одамро кучост?!

Дидаам рӯзи ҷаҳони чорсӯй,
Он ки нураш барфурӯзад коху кӯй,

Аз рами сайёрае ўро вучуд,
Нест илло ин, ки гӯй рафту буд.

Эй хуш он рӯзе, ки аз айём нест,
Субҳи ўро нимрӯзу шом нест.
Равшан аз нураш агар гардад равон,
Савтро чун ранг дидан метавон.
Ғайбҳо аз тоби ў гардад хузур,
Навбати ў лоязолу бемурур.
Эй Худо, рӯзи қуну рӯзе маро
Вораҳон з-ин рӯзи бесўзе маро!

Ояи тасхир андар шони кист,
Ин сипехри нилгун ҳайрони кист?!
Роздони «алламу-л-асмо» кӣ буд,
Масти он соқиву он саҳбо кӣ буд?

Баргузидӣ аз ҳама олам киро,
Кардӣ аз рози дарун маҳрам киро?
Эй туро тире, ки моро сина суфт,
Ҳарфи «идъунӣ» кӣ гуфту бо кӣ гуфт?
Рӯйи ту имони ман, Қуръони ман,
Ҷилвае дорӣ дарег аз ҷони ман.
Аз зиёни сад шуъои офтоб
Кам намегардад матоъи офтоб!

Асри ҳозирро хирад занҷири пост,
Ҷони бетобе, ки ман дорам, қучост?
Умрҳо бар хеш мепечад вучуд,
То яке бе тоби ҷон ояд фуруд.

Гар наранҷӣ ин замин, ин шўълазор,
Нест тухми орзуро созгор.
Аз даруни ин гили беҳосиле
Бас ғанимат дон, агар рўяд диле.
Ту маҳӣ, андар шабистонам гузар,
Як замон бенурии ҷонам нигар.
Шўъларо парҳез аз хошок чист,
Барқро аз барфитодан бок чист?!

Зистам, то зистам андар фироқ,
Во намо он сўйи ин нилиравоқ,
Баста дарҳоро ба рўям боз кун,
Хокро бо қудсиён ҳамроз кун.
Оташе дар синаи ман барфурўз,
Удро бигзору ҳезумро бисўз.
Боз бар оташ бинех уди маро,
Дар чаҳон ошуфта кун дуди маро,
Оташи паймонаи ман тез кун,
Бо тағофул як ниғаҳ оmez кун.
Мо туро ҷўему ту аз дида дур,
Не, ғалат мо кўру ту андар ҳузур.
Ё кушо ин пардаи асрорро,
Ё бигир ин ҷони бедидорро.
Нахли фикрам ноумед аз баргу бар,
Ё табар бифрифт ё боди сахар!
Ақл додӣ, ҳам ҷунунӣ деҳ маро,
Раҳ ба ҷазби андарунӣ деҳ маро.

Илм дар андеша мегирад мақом,
Ишқро кошона қалби лояном.
Илм то аз ишқ бархудор нест,
Чуз тамошохонаи афкор нест.
Ин тамошохона сеҳри Сомирист,
Илми бе Рухулқудус афсунгарист.
Бе таҷаллӣ марди доно раҳ набурд,
Аз лагадқўби хаёли хеш мурд.
Бе таҷаллӣ зиндагӣ ранҷурӣ аст,
Ақл маҳҷуриву дин маҷбурӣ аст.
Ин ҷаҳони кўху дашту баҳру бар,
Мо назар хоҳему ў гўяд хабар.
Манзиле бахш ин дили овораро,
Боз деҳ бо моҳ ин маҳпораро,
Гарчи аз хокам нарўяд чуз калом,
Ҳарфи маҳҷурӣ намегардад тамом.
Зери гардун хешро ёбам ғариб,
3-он сўйи гардун, бигў, *"иннӣ қариб"*.
То мисоли меҳру маҳ гардад ғуруб,
Ин чиҳоту ин шимолу ин ҷануб.
Аз тилисми дўшу фардо бигзарам,
Аз маҳу меҳру сурайё бигзарам!

Ту фурўғи ҷовидон, мо чун шарор,
Як ду дам дорему он ҳам мустабор.
Эй ту нашносӣ низоӣи марғу зист,
Рашк бар Яздон барад, ин банда кист?!

Бандаи офоқгиру носабур,
Не ғиёб ўро хуш ояд, не хузур.
Он наям ман, ҷовидонӣ кун маро,
Аз заминӣ осмонӣ кун маро,
Забт дар гуфтору кирдоре бидех,
Ҷодаҳо пайдост, рафторе бидех.
Он чи гуфтам аз ҷаҳоне дигар аст,
Ин китоб аз осмоне дигар аст,
Баҳраму аз ман камошӯбӣ хатост,
Он ки дар қаърам фуруд ояд кучост?!
Як ҷаҳон бар соҳили ман орамид,
Аз карон ғайр аз рами мавҷе надид.
Ман, ки навмедам зи пирони кӯҳан,
Дорам аз рӯзе, ки меояд сухан.
Бар ҷавонон саҳл кун ҳарфи маро,
Баҳрашон поёб кун жарфи маро!

**ТАМҲИДИ ОСМОНӢ НАХУСТИН РӢЗИ
ОФАРИНИШ НАКӢҲИШ МЕКУНАД ОСМОН
ЗАМИНРО**

Зиндагӣ аз лаззати ғайбу хузур,
Баст нақши ин ҷаҳони назду дур.
Ончунон тори нафас аз ҳам гусехт,
Ранги ҳайратхонаи айём рехт.
Ҳар кучо аз завқу шавқи худгарӣ,
Наъраи "ман дигарам, ту дигарӣ".
Мову ахтарро хиром омӯхтанд,
Сад чароғ андар фазо афрӯхтанд.

Бар сипехри нилгун зад офтоб,
Хаймаи зарбафт бо симинтаноб.
Аз уфуқ субҳи нахустин сар кашид,
Олами навзодаро дар бар кашид.
Мулки Одам хокдоне буду бас,
Дашти ў бе корвоне буду бас.
Не ба кўхе оби чўе дар ситез,
Не ба сахрое сахобе рез-рез.
Не суруди тоирон дар шохсор,
Не рами оху миёни марғзор.
Бе таҷаллиҳои ҷон баҳру бараш,
Дудпечон тайласони пайкараш.
Сабза боди фарвадин нодидае,
Андар аъмоқи замин хобидае.
Таънае зад чархи нилӣ бар замин,
Рўзгори кас надидам инчунин.
Чун ту дар паҳнои ман кўре кучо,
Ҷуз ба қандилам туро нуре кучо?
Хок агар Алванд шуд, ҷуз хок нест,
Равшану поянда чун афлок нест.
Ё бизӣ бо созу барги дилбарӣ,
Ё бимир аз нангу ори камтарӣ.
Шуд замин аз таънаи гардун хичил,
Ноумеду дилгарону музмаҳил.
Пеши Ҳақ аз дарди бенурӣ тапид,
То нидое з-он сўйи гардун расид!
Эй амини аз амонат беҳабар,

Ғам махўр, андар замири худ нигар.
Рўзҳо равшан зи ғавғои ҳаёт,
Не аз он нуре, ки бинӣ дар чиҳот.
Нури субҳ аз офтоби доғдор,
Нури қон пок аз ғубори рўзгор.
Нури қон бе қодаҳо андар сафар,
Аз шуъои меҳру маҳ сайёртар.
Шустай аз лавҳи қон нақши умед,
Нури қон аз хоки ту ояд падид.
Ақли Одам бар қаҳон шабхун занад,
Ишқи ў бар ломакон шабхун занад.
Роҳдон андешаи ў бе далил,
Чашми ў бедортар аз Қабраил.
Хоку дар парвоз монанди малак,
Як работи кўҳна дар роҳаш фалак.
Мехалад андар вучуди осмон,
Мисли нўки сўзан андар парниён.
Доғҳо шўяд зи домони вучуд,
Бе нигоҳи ў қаҳон кўру кабуд.
Гарчи камтасбеҳу хунрез аст ў.
Рўзгоронро чу маҳмез аст ў.
Чашми ў равшан шавад аз коинот,
То бубинад зотро андар сифот.
Ҳар кӣ ошиқ шуд чамоли зотро,
Ўст сайид чумла мавҷудотро!

НАҒМАИ МАЛОИК

Фурӯғи мушти хок аз нуриён афзун шавад рӯзе,
Замин аз кавкаби тақдири ӯ гардун шавад рӯзе.
Хаёли ӯ, ки аз сели ҳаводис парвариш гирад,
Зи гирдоби сипеҳри нилгун берун шавад рӯзе.
Яке дар маънии Одам нигар, аз мо чӣ мепурсӣ,
Ҳанӯз андар табиъат мехалад, мавзун шавад рӯзе.
Чунон мавзун шавад ин пешипоафтада мазмуне,
Ки Яздонро дил аз таъсири ӯ пурхун шавад рӯзе.

ТАМҲИДИ ЗАМИНӢ

Ошкор мешавад рӯҳи ҳазрати Румӣ ва шарҳ медихад асрори Меъроҷро

Ишқи шӯрангези бепарвои шаҳр,
Шӯълаи ӯ мирад аз ғавғои шаҳр.
Хилвате чӯяд ба дашту кӯҳсор
Ё лаби дарёи нопадоканор.
Ман, ки дар ёрон надидам марҳаме,
Бар лаби дарё биёсудам даме.
Баҳру ҳангоми ғуруби офтоб,
Нилгун об аз шафақ лаъли музоб.
Кӯрро завқи назар бахшад ғуруб,
Шомро ранги саҳар бахшад ғуруб.
Бо дили худ гуфтугӯҳо доштам,

Орзуҳо, чустучӯҳо доштам.
Ониву аз ҷовидонӣ бенасиб,
Зиндаву аз зиндагонӣ бенасиб.
Ташнаву дур аз канори чашмасор,
Месурудам ин ғазал беихтиёр:

ҒАЗАЛ

*"Бикишой лаб, ки қанди фаровоман орзуст,
Бинмой рух, ки боғу гулистонам орзуст.
Як даст ҷоми бодаву як даст зулфи ёр,
Рақсе чунин миёнаи майдонам орзуст.
Гуфтӣ зи ноз беш маранҷон маро, бирав,
Он гуфтаниат, ки беш маранҷонам орзуст.
Эй ақл, ту зи шавқ парокандагӯй шав,
Эй ишқ, нуктаҳои парешонам орзуст.
Ин обу нони чарх чу сел аст бевафо,
Ман моҳиям, наҳангаму Уммонам орзуст.
Ҷонам малул гашт зи Фиръавну зулми ӯ,
Он нури чайби Мӯсии Имронам орзуст.
Дӣ шайх бо чароғ ҳамегашт гирди шаҳр,
К-аз деву дад малуламу инсонам орзуст.
З-ин ҳамраҳони сустаносир дилам гирифт,
Шери Худову Рустами Дастанаам орзуст.
Гуфтам, ки ёфт менашавад, ҷустаем мо,*

Гуфт он, ки ёфт менашавад, онам орзуст!"¹⁷

Мавҷ музтар хуфт бар санҷоби об,
Шуд уфуқ тор аз зиёни офтоб.
Аз матоъаш поре дуздид шом,
Кавкабе чун шоҳиде болои бом.
Рӯҳи Румӣ пардаҳоро бардарид,
Аз паси кӯҳ поре омад падид.
Талъаташ рахшанда мисли офтоб,
Шеби ӯ фархунда чун аҳди шабоб.
Пайкаре равшан зи нури сармадӣ,
Дар саропояш сурури сармадӣ.
Бар лаби ӯ сирри пинҳони вучуд,
Бандҳои ҳарфу савт аз худ кушуд.
Ҳарфи ӯ ойинае овехта,
Им бо сӯзи дарун омехта.
Гуфтамаш: "Мавҷуду номавҷуд чист?
Маънии маҳмуду номаҳмуд чист?"
Гуфт: "Мавҷуд он, ки меҳаҳад намуд
Ошкорое тақозои вучуд!
Зиндагӣ худро ба хеш оростан,
Бар вучуди худ шаҳодат хостан.
Анҷуман рӯзи аласт оростанд,
Бар вучуди худ шаҳодат хостанд.
Зиндаӣ ё мурдаӣ ё чон ба лаб,
Аз се шоҳид кун шаҳодатро талаб!

¹⁷ Ин ғазал аз Мавлоно Љалолиддини Румӣ аст.

Шоҳиди аввал шуъури хештан,
Хешро дидан ба нури хештан.
Шоҳиди сонӣ шуъури дигаре,
Хешро дидан ба нури дигаре.
Шоҳиди солис шуъури зоти Ҳақ,
Хешро дидан ба нури зоти Ҳақ.
Пеши ин нур ар бимонӣ устувор,
Ҳайу қоим чуи Худо худро шумор.
Бар мақоми худ расидан зиндагист,
Зотро бе парда дидан зиндагист.
Марди мўъмин дарнасозад бо сифот,
Мустафо розӣ нашуд илло ба зот.
Чист меъроҷ, орзуи шоҳиде,
Имтиҳоне рӯ ба рӯи шоҳиде?!
Шоҳиди одил, ки бе тасдиқи ӯ,
Зиндагӣ моро чу гудро рангу бӯ.
Дар хузураш кас намонад устувор
В-ар бимонад, ҳаст ӯ комилаёр.
Заррае аз каф мадеҳ тобе, ки ҳаст,
Пухта гир андар гиреҳ тобе, ки ҳаст.
Тоби худро барфузудан хуштар аст,
Пеши хуршед озмудан хуштар аст.
Пайкари фарсударо дигар тарош,
Имтиҳони хеш кун, мавҷуд бош!
Имчунин мавҷуд маҳмуд асту бас,
В-арна нори зиндагӣ дуд асту бас!"

Боз гуфтам: "Пеши Ҳақ рафтан чӣ сон,
Кўҳи хоку обро кафтан чӣ сон?
Омиру холиқ бурун аз амру халқ,
Мо зи шасти рўзгорон хастаҳалқ".
Гуфт: "Агар султон туро ояд ба даст,
Метавон афлокро аз ҳам шикаст.
Бош, то урён шавад ин коинот,
Шўяд аз домони худ гарди чиҳот.
Дар вучуди ӯ на кам бинӣ, на беш,
Хешро бинӣ аз ӯ, ўро зи хеш.
Нуктаи "*илло бисултон*" ёд гир
В-арна чун мўру малах дар гил бимир.
Аз тариқи зодан, эй марди накў,
Омадӣ андар чаҳони чорсў.
Ҳам бурун ҷастан ба зодан метавон,
Бандҳо аз худ кушодан метавон.
Лекин ин зодан на аз обу гил аст,
Донад он марде, ки ӯ соҳибдил аст.
Он зи маҷбурист, ин аз ихтиёр,
Он ниҳон дар пардаҳо, ин ошкор.
Он яке бо гиря, ин бо хандаест,
Яъне он чўянда, ин ёбандаест.
Он сукуну сайр андар коинот,
Ин саропо сайри берун аз чиҳот.
Он яке мўхтоҷии рўзу шаб аст
В-он дигар рўзу шаб ўро маркаб аст.
Зодани тифл аз шикасти ишкам аст,

Зодани мард аз шикасти олам аст.
Ҳар ду зоданро далел омад аз он,
Он ба лаб гўянду ин аз айни ҷон.
Ҷони бедоре чу зояд дар бадан,
Ларзаҳо афтад дар ин дайри куҳан!"

Гуфтам: "Ин зодан намедонам, ки чист?"

Гуфт: "Шаъне аз шуъуни зиндагист?!"

Шеваҳои зиндагӣ ғайбу ҳузур,
Он яке андар субот, он дар мурур.
Гаҳ ба ҷилват мегудозад ҳссро,
Гаҳ ба хилват ҷамъ созад ҳешро.
Хилвати ӯ равшан аз нури сифот,
Хилвати ӯ мустанир аз нури зот.
Ақл ӯро сўйи ҷилват мекашад,
Ишқ ӯро сўйи хилват мекашад.
Ақл ҳам худро бад-ин олам занад,
То тилисми обу гилро бишканад.
Мешавад ҳар санги раҳ ӯро адиб,
Мешавад барқу саҳоб ӯро хатиб,
Чашмаш аз завқи ниғаҳ бегона нест,
Лекин ӯро ҷуръати риндона нест.
Пас зи тарси роҳ чун кўре равад,
Нарм-нармак сурати мўре равад.
То хирад печидатар бар рангу бўст,
Меравад оҳиста андар роҳ дўст.
Кораш аз тадриҷ меёбад низом,

Ман надонам кай шавад кораш тамом!
Менадонад ишқ солу мохро,
Деру зуду назду дури рохро.
Ақл дар кўҳе шикофе мекунад,
Ё ба гирди ў тавофе мекунад.
Кўҳ пеши ишқ чун қоҳе бувад,
Дил сареъу-с-сайр чун моҳе бувад.
Ишқ шабхунӣ задан бар ломакон,
Гўрро нодида рафтан аз ҷаҳон.
Зўри ишқ аз боду хоку об нест,
Қувваташ аз саҳтии аъсоб нест.
Ишқ бо нони ҷавин Хайбар кушод,
Ишқ дар андоми маҳ чоке ниҳод.
Каллаи Намруд бе зарбе шикаст,
Лашкари Фиръавн бе ҳарбе шикаст.
Ишқ дар ҷон чун ба чашм андар назар,
Ҳам даруни хона, ҳам беруни дар.
Ишқ ҳам хокистару ҳам аҳгар аст,
Кори ў аз дину дониш бартар аст.
Ишқ султон асту бурҳони мубин,
Ҳарду олам ишқро зери нигин.
Лозамону дўши фардой аз ў,
Ломакону зеру болой аз ў.
Чун худиро аз Худо толиб шавад,
Чумла олам маркаб, ў рокиб шавад.
Ошкоротар мақоми дил аз ў,
Ҷазби ин дайри кўҳан ботил аз ў.

Ошиқон худро ба Яздон медиҳанд,
Ақли таъвилӣ ба қурбон медиҳанд.
Ошиқӣ, аз сӯ ба бесӯӣ хиром,
Маргро бар хештан гардон ҳаром.
Эй мисоли мурда дар сандуқи гӯр,
Метавон бархостан бе бонги сӯр.
Дар гулӯ дорӣ навоҳо хубу нағз,
Чанд андар гил бинолӣ мисли чағз.
Бар макону бар замон асвор шав,
Фориғ аз печоки ин зуннор шав.
Тезтар кун ин ду чашму ин ду гӯш,
Ҳар чӣ мебинӣ ниюш аз роҳи хӯш.
*"Он касе, к-ӯ бонги мӯрон бишнавад,
Ҳам зи дурон сирри дурон бишнавад"*.
Он нигоҳи пардасӯз аз ман бигир,
К-ӯ ба чашм андар намегардад асир.
*"Одамӣ дид аст, боқӣ нӯст аст,
Дид он бошад, ки диди дӯст аст.
Чумла танро даргудоз андар ба сар,
Дар назар рав, дар назар рав, дар назар"*¹⁸

Ту аз ин нӯҳ осмон тарсӣ, матарс,
Аз фароҳои чаҳон тарсӣ, матарс!
Чашм бикшо бар замону бар макон,
Ин ду як ҳол аст аз аҳволи қон.
То ниғаҳ аз чилва пеш афтодааст,

¹⁸ Аз Мавлои Румист.

Ихтилофи дўшу фардо зодааст.
Дона андар гил ба зулматхонае,
Аз фазои осмон бегонае,
Ҳеч медонад, ки дар ҷойи фарох
Метавон худро намудан шох-шоҳ.
Чавҳари ў чист, як завқи нумўст,
Ҳам мақоми ўст ин чавҳар, ҳам ўст?!

Эй, ки гўйӣ маҳмили ҷон аст тан,
Сирри ҷонро дар нигар, бар тан матан
Маҳмиле не, ҳоле аз аҳволи ўст,
Маҳмилаш хондан фиреби гуфтутўст.
Чист ҷон, ҷазбу суруру сўзу дард,
Завқи тасхири сипехри гирд-гард?!
Чист тан, бо рангу бў хў кардан аст,
Бо мақоми чорсў хў кардан аст.
Аз шуъур аст ин, ки гуйӣ назду дур,
Чист меъроҷ, инқилоб андар шуъур!
Инқилоб андар шуъур аз ҷазбу шавқ,
Во раҳонад ҷазбу шавқ аз таҳту фавқ.
Ин бадан бо ҷони мо анбоз нест,
Мушти хоке монеъи парвоз нест!

**ЗАРВОН, КИ РЎҲИ ЗАМОН ВА МАКОН АСТ,
МУСОФИРРО БА САЁҲАТИ ОЛАМИ УЛВӣ
МЕБАРАД**

Аз каломаш ҷони ман бетоб шуд,

Дар танам ҳар зарра чун симоб шуд.
Ногаҳон дидам миёни Ғарбу Шарк
Осмон дар як саҳоби нур ғарқ.
3-он саҳоб афраштае омад фуруд
Бо ду талъат, ин чу оташ, он чу дуд.
Он чу шаб торику ин равшаншиҳоб,
Чашми ин бедору чашми он ба хоб.
Боли ўро рангҳои сурху зард,
Сабзу симину кабуду лочвард.
Чун ҳаёл андар мизочи ў раме,
Аз замин то Каҳкашон ўро даме.
Ҳар замон ўро ҳавои дигаре,
Пар кушодан дар фазои дигаре.
Гуфт: "Зарвонам, чаҳонро қоҳирам,
Ҳам ниҳонам аз ниғаҳ, ҳам зоҳирам.
Баста ҳар тадбир бо тақдири ман.
Нотиқу сомит ҳама нахчири ман.
Ғунча андар шох меболад зи ман,
Мурғак андар ошён нолад зи ман.
Дона аз парвози ман гардад ниҳол,
Ҳар фироқ аз файзи ман гардад висол.
Ҳам итобе, ҳам хитобе оварам,
Ташна созам, то шаробе оварам.
Ман ҳаётам, ман мамотам, ман нушур,
Ман ҳисобу дўзаҳу фирдавсу хур.
Одаму афрашта дар банди ман аст,
Олами шашрўза фарзанди ман аст.

Ҳар гуле, к-аз шох мечинӣ, манам,
Умми ҳар чизе, ки мебинӣ, манам.
Дар тилисми ман асир аст ин чаҳон,
Аз дамам ҳар лаҳза пир аст ин чаҳон.
«Лӣ маъаллаҳ» ҳар киро дар дил нишаст,
Он чавонмардӣ тилисми ман шикаст.
Гар ту хоҳӣ ман набошам дар миён,
«Лӣ маъаллаҳ» боз хон аз айни ҷон!"

Дар нигоҳи ӯ намедонам чӣ буд,
Аз нигоҳам ин кӯҳанолам рабуд.
Ё нигоҳам бар дигар олам кушуд,
Ё дигаргун шуд ҳамон олам, ки буд.
Мурдам андар коминоти рангу бӯ,
Зодам аадар олами бе ҳою ҳў.
Риштаи ман з-он куҳанолам гусаст,
Як чаҳони тозае омад ба даст.
Аз зиёни оламе ҷонам тапид,
То дигар олам зи хокам бардамид.
Тан сабуктар гашту ҷон сайёргар,
Чашми дил бинандаву бедортар.
Пардагиҳо беҳиҷоб омад паид,
Нағмаи анҷум ба гӯши ман расид!

ЗАМЗАМАИ АНҶУМ

Ақли ту ҳосили ҳаёт, ишқи ту сирри коинот,
Пайкари хок, хуш биё, ин сўйи олами ҷиҳот.
Зўҳраву Моҳу Муштарӣ аз ту рақиби якдигар,
Аз пайи як нигоҳи ту кашмакаши таҷаллиёт.
Дар рами дўст ҷилваҳост тоза ба тоза, нав ба нав,
Соҳиби шавқу орзу дил надихад ба куллиёт.
Сидқу сафост зиндагӣ, нашъу намост зиндагӣ,
То абад аз азал битоз, мулки Худост зиндагӣ!

Шавқи ғазалсароиро рухсати ҳою ҳў бидех,
Боз ба ринду мўхтасиб бода сабў-сабў бидех.
Шому Ироқу Ҳинду Порс ҳў ба набот кардаанд,
Ҳў ба набот кардаро талхии орзў бидех.
То ба ями баланди мавҷ маъракае бино кунад,
Лаззати сели тундрав бо дили оби чў бидех.
Марди фақир оташ аст, мириву қайсарӣ хас аст,
Фолу фари мулукро ҳарфи бараҳнае бас аст!

Дабдабаи қаландарӣ, тантанаи сикандарӣ,
Он ҳама ҷазбаи Калим, ин ҳама сеҳри Сомирӣ.
Он ба нигоҳ мекушад, ин ба сипоҳ мекушад,
Он ҳама сулҳу оштӣ, ин ҳама ҷангу доварӣ.
Ҳар ду ҷаҳонкушостанд, ҳар ду давомхостанд,
Ин ба далели қоҳирӣ, он ба далели дилбарӣ.
Зарби қаландарӣ биёр, садди сикандарӣ шикан,
Расми Калим тоза кун, равнақи соҳирӣ шикан!

ФАЛАКИ ҚАМАР

Ин замин, ин осмон мулки Худост,
Ин Маху Парвин ҳама мероси мост.
Андар ин рам ҳар чӣ ояд дар назар,
Бо нигоҳи маҳраме ўро нигар.
Чун ғарибон дар диёри худ марав,
Эй зи худ гум, андаке бобок шав.
Ину он ҳукми туро бар дил занад,
Гар ту гўйи ин макун, он кун қунад.
Нест олам чуз бутони чашму гўш,
Ин ки ҳар фардои ў мирад чу дўш.
Дар биёбони талаб девона шав,
Яъне Иброҳими ин бутхона шав.
Чун замини осмонро тай кунӣ,
Ин чаҳону он чаҳонро тай кунӣ.
Аз Худо ҳафт осмон дигар талаб,
Сад замону сад маком дигар талаб.
Бехуд афтодан лаби чўйи биҳишт,
Бениёз аз ҳарбу зарби хубу зишт.
Гар наҷоти мо фароғ аз чустучўст,
Гўр хуштар аз биҳишти рангу бўст.
Эй мусофир, чон бимирад аз мақом,
Зиндатар гардад зи парвози мудом!

Ҳамсафар бо ахтарон будан хуш аст,
Дар сафар як дам наёсудан хуш аст.
То шудам андар фазоҳо пайсипар,

Он чи боло буд, зер омад назар.
Тирахоке бартар аз қандили шаб,
Соџи ман бар сари ман, эџ ачаб.
Ҳар замон наздиктар, наздиктар,
То намоён шуд кӯҳистони Қамар.
Гуфт Румӣ: "Аз гумонҳо пок шав,
Хӯтари расму раҳи афлок шав!
Моҳ, аз мо дуру бо мо ошност,
Ин нахустин манзил андар роҳи мост.
Деру зуди рӯзгораш диданист,
Форҳои кӯҳсораш диданист!"

Он сукут, он кӯҳсори ҳавлноқ,
Андарун пурсӯзу берун чок-чок.
Сад чабал аз Хофтину Яндарам,
Бар даҳонаш дуду нор андар шикам.
Аз дарунаш сабзае сар барназад,
Тоире андар фазояш пар назад.
Абрҳо бенам, ҳавоҳо тунду тез,
Бо замини мурдае андар ситез.
Олами фарсудае бе рангу савт,
Не нишони зиндагӣ дар вай, на мавт.
Не ба нофаш решаи нахли ҳаёт,
Не ба сулби рӯзгораш ҳодисот.
Гарчи ҳаст аз дудмони Офтоб,
Субҳу шои џ назояд Инқилоб!

Гуфт Румӣ: "Хезу гоме пеш неҳ,
Давлати бедорро аз каф мадеҳ.
Ботинаш аз зохири ӯ хуштар аст,
Дар қифори ӯ чаҳоне дигар аст.
Ҳар чӣ пеш ояд туро, эй марди ҳӯш,
Гир андар халқаҳои чашму гӯш.
Чашм агар биност, ҳар шайъ диданист,
Дар тарозуи ниғаҳ санҷиданист!
Ҳар кучо Румӣ барад, он чо бирав,
Як ду дам аз ғайри ӯ бегона шав!"
Дасти ман оҳиста сӯйи худ кашид,
Тунд рафту бар сари ғоре расид.

**Орифи ҳиндӣ, ки ба яке аз ғорҳои Қамар
хилват гирифта ва аҳли Ҳинд ӯро "Ҷаҳондӯст"
мегӯянд**

Ман чу кӯрон даст бар дӯши рафиқ,
По ниҳодам андар он ғори амиқ.
Моҳро аз зулматаш дил доғ-доғ,
Андар ӯ хуршед мӯҳтоҷи чароғ.

Ваҳму шак бар ман шабехун рехтанд,
Ақлу ҳӯшамро ба дор овехтанд.
Роҳ рафтам, раҳзанон андар камин,
Дил тӣҳӣ аз лаззати сидку яқин.
То ниғахро чилваҳо шуд беҳичоб,
Субҳ равшан бе тулӯъи офтоб,

Водии ҳар санги ў зуннорбанд,
Девсор аз нахлҳои сарбаланд.
Аз сиришти обу хок аст ин мақом
Ё ҳаёлам нақш бандад дар маном.
Дар ҳавои ў чу май завқу сурур,
Соя аз тақбили хокаш айни нур.
Не заминашро сипехри лочвард,
Не канораш аз шафақҳо сурху зард.
Нур дар банди залом он ҷо набуд,
Дудгарди субҳу шом он ҷо набуд.
Зери нахле орифи ҳиндинажд,
Дидаҳо аз сурмааш равшансавод,
Мӯй бар сар баставу урёнбадан,
Гирди ў мори сафеде ҳалқазан.
Одаме аз обу гил болотаре,
Олам аз дайри ҳаёлаш пайкаре.
Вақти ўро гардиши айём не,
Кори ў бо чархи нилифом не.
Гуфт бо Румӣ, ки ҳамроҳи ту кист?!
Дар нигоҳаш орзуи зиндагист!

Румӣ

Марде, андар ҷустуҷў оворае,
Собите, бо фитрати сайёрае.
Пухтатар кораш зи хомихои ў,
Ман шаҳиди нотамомиҳои ў.
Шишаи ҳудро ба гардун баста тоқ
Фикраш аз Ҷибрил меҳоҳад садоқ.

Чун уқоб афтад ба сайри моху меҳр,
Гармрав андар тавофи нўҳ сипеҳр.
Ҳарф бо аҳли замин риндона гуфт,
Ҳуру чаннатро буту бутхона гуфт.
Шўълаҳо дар мавчи дудаш дидаам,
Кибриё андар сучудаш дидаам.
Ҳар замон аз шавқ менолад чу нол,
Мекушад ўро фироқу ҳам висол.
Ман надонам чист дар обу гилаш,
Ман надонам аз мақому манзилаш.

Чаҳондўст

*Олам аз ранг асту берангист Ҳақ,
Чист олам? Чист одам? Чист Ҳақ?!*

Румӣ

Одамӣ шамшеру Ҳақ шамшерзан,
Олам ин шамшерро санги фасан.
Шарқ Ҳақро диду оламу надид,
Ғарб дар олам хазид, аз Ҳақ рамид.
Чашм бар Ҳақ боз кардан бандагист,
Хешро бе парда дидан зиндагист.
Банда чун аз зиндагӣ гирад барот,
Ҳам Худо он бандаро гўяд салат.
Ҳар кӣ аз тақдири хеш огоҳ нест,
Хоки ў бо сўзи қон ҳамроҳ нест!

Ҷаҳондӯст

Бар вучуду бар адам печидааст,
Машриқ ин асрорро кам дидааст.
Кори мо афлокиён ҷуз дид нест,
Ҷонам аз фардои ӯ навмед нест.
Дӯш дидам бар фарози Қашмруд
З-осмон афраштае омад фуруд.
Аз нигоҳаш завқи дидоре чакид,
Ҷуз ба сӯйи хокдони мо надид.
Гуфтамаш: "Аз маҳрамон розе мапӯш,
Ту чӣ бинӣ андар он хоки хамӯш.
Аз ҷамоли Зӯҳрае бигдохтӣ,
Дил ба чоҳи Бобулай андохтӣ!"
Гуфт: "Ҷангоми тулӯби Ховар аст,
Офтоби тоза ўро дар бар аст.
Лаъло аз санги раҳ ояд бурун,
Юсуфони ў зи чаҳ ояд бурун.
Растахезе дар канораш дидаам,
Ларза андар кӯҳсораш дидаам.
Рахт бандад аз мақоми озарӣ,
То шавад хўгар зи тарки бутгарӣ.
Эй хуш он қавме, ки ҷони ў тапид,
Аз гили худ хешро боз офарид.
Аршиёнро субҳи ид он соате,
Ҷун шавад бедор чашми миллате!"

Пири ҳиндӣ андаке дам даркашид,
Боз дар ман диду бетобона дид.
Гуфт:—Марги ақл? Гуфтам:-Тарки фикр!
Гуфт:—Марги қалб? Гуфтам:-Тарки зикр!
Гуфт:—Тан? Гуфтам, ки зод аз гарди раҳ,
Гуфт:—Ҷон? Гуфтам, ки рамзи лоилаҳ!
Гуфт:—Одам? Гуфтам:—Аз асрор ўст,
Гуфт:—Олам? Гуфтам:—Ў худ рўбарўст!
Гуфт:—Ин илму ҳунар? Гуфтам, ки пўст,
Гуфт:—Ҳуччат чист? Гуфтам:—Рўйи дўст!
Гуфт:—Дини омиён? Гуфтам:- Шунид,
Гуфт:—Дини орифон? Гуфтам, ки: - Дид!
Аз каломам лаззати ҷонаш фузуд,
Нуктаҳои дилнишин бар ман кушуд.

НҶҲТО СУХАН АЗ ОРИФИ ҲИНДӢ

1

Зоти Ҳақро нест ин олам ҳичоб,
Ғўтаро ҳоил магардад нақши об.

2

Зодан андар олами дигар хуш аст,
То шабоби дигаре ояд ба даст.

3

Ҳақ варои маргу айни зиндагист,
Банда чун мирад, намедонад ки чист?!

Гарчи мо мурғони бе болу парем,
Аз Худо дар илми марг афзунтарем.

4

Вақт?-Ширинӣ ба заҳр омехта,
Раҳмати омӣ ба қаҳр омехта.
Холӣ аз қаҳраш набинӣ шаҳру дашт,
Раҳмати ӯ ин, ки гӯӣ, даргузашт!

5

Кофирӣ марг аст, эй равшанниҳод,
Кай сазад бо мурда ғозиро чиҳод?!
Марди мўъмин зиндаву бо худ ба ҷанг,
Бар худ афтад, ҳамчу бар оху паланг!

6

Кофири бедордил пеши санам,
Беҳ зи диндоре, ки хуфт андар Ҳарам!

7

Чашмкўр аст ин ки бинад носавоб,
Ҳеч гаҳ шабро набинад офтоб!

8

Сўҳбати гил донаро созад дарахт,
Одамӣ аз сўҳбати гил тирабахт.
Дона аз гил мепазирад печу тоб,

То кунад сайди шуъои офтоб.

9

Ман ба гул гуфтам: "Бигў, эй синачок,

Чун бигирӣ рангу бӯ аз боду хок?"

Гуфт гул: "Эй ҳушманди рафтаҳӯш,

Чун пайёме гирӣ аз барқи хамӯш?

Ҷон ба тан моро зи ҷазби ину он,

Ҷазби ту пайдову ҷазби мо ниҳон!"

ҶИЛВАИ СУРУШ

Марди ориф гуфтугўро дар бубаст,

Масти худ гардиду аз олам гусаст.

Завқу шавқ ўро зи дасти ў рабуд,

Дар вучуд омад зи найранги шухуд.

Бо хузураш зарраҳо монанди Тур,

Бе хузури ў на нуру не зухур.

Нозанине дар тилисми он шабе,

Он шабе бе кавкаберо кавкабе.

Сунбулистони ду зулфаш то камар

Тобгир аз талъаташ кўху камар.

Ғарқ андар ҷилваи мастонае,

Хуш суруд он масти бепаймонае.

Пеши ў гарданда фонуси хаёл,

Зуфунун мисли сипехри дерсол.

Андар он фонус пайкар ранг-ранг,

Шакра бар гунҷшику бар оху паланг.

Ман ба Румӣ гуфтам: "Эй донои роз,
Бар рафиқи камназар бикшой роз".
Гуфт: "Ин пайкар чу сими тобноқ
Зод дар андешаи Яздони пок,
Боз бетобона аз завқи намуд
Дар шабистони вучуд омад фуруд.
Ҳамчу мо оворау ғурбатнасиб,
Ту ғарибӣ, ман ғарибам, ў ғариб!
Шони ў Цибриливу номаш Суруш,
Мебарад аз ҳушу меорад ба ҳуш.
Ғунҷаи моро қушуд аз шабнамаш,
Мурдаоташ зинда аз сўзи дамаш.
Заҳмаи шоъир ба сози дил аз ўст,
Чокҳо дар пардаи маҳмил аз ўст.
Дидаам дар нағмаи ў оламе,
Оташе гир аз навои ў даме!

НАВОИ СУРУШ

Тарсам, ки ту меронӣ заврақ ба сароб андар,
Зодӣ ба ҳичоб андар, мирӣ ба ҳичоб андар.
Чун сурмаи розеро аз дида фуру шустам,
Тақдири умам дидам пинҳон ба китоб андар.
Бар кишту хиёбон печ, бар қўху биёбон печ,
Барқе, ки ба худ печад, мирад ба саҳоб андар.
Бо мағрибиён будам, пур ҷустаму кам дидам,
Марде, ки мақомоташ н-ояд ба ҳисоб андар.
Бе дарди ҷаҳонгирӣ он қурб муяссар нест,

Гулшан ба гиребон каш, эй бӯ ба гулоб андар.
Эй зоҳиди зоҳирбин, гирам, ки худӣ фонист,
Лекин ту намебинӣ тӯфон ба ҳубоб андар.
Ин савти диловезе аз захмаи мутриб нест,
Маҳҷури чинон хуре нолад ба рубоб андар!

ҲАРАКАТ БА ВОДИИ ЯРҒАМИД, КИ МАЛОИКА ЎРО "ВОДИИ ТАВОСИН" МЕНОМАНД

Румӣ, он ишқу муҳаббатро далил,
Ташнакомонро каломаш салсабил.
Гуфт: "Он шеъре, ки оташ андар ўст,
Асли ў аз гармии "Аллоҳ ху"-ст.
Он наво гулшан кунад хошокро,
Он наво барҳам занад афлокро.
Он наво бар Ҳақ гувоҳӣ медиҳад,
Бо фақирон подшоҳӣ медиҳад.
Хун аз ў андар бадан сайёртар,
Қалб аз Руху-л-амин бедортар.
Эй басо шоир, ки аз сеҳри ҳунар,
Раҳзани қалб асту Иблиси назар.
Шоъири ҳиндӣ, Худояш ёр бод,
Ҷони ў бе лаззати гуфтор бод.
Ишқро хунёгарӣ омӯхта,
Бо халилон озарӣ омӯхта.
Ҳарфи ў ҷовидаву бе сўзу дард,
Мурд хонанд аҳли дард ўро, на мард.
З-он навои хуш, ки нашносад мақом,

Хуштар он ҳарфе, ки гӯйӣ дар маном.
Фитрати шоъир саропо чустуҷӯст,
Холиқу парвардигори орзӯст.
Шоъир андар синаи миллат чу дил,
Миллате, бе шоире, анбори гил.
Сӯзу мастӣ нақшбанди оламест,
Шоъирӣ бе сӯзу мастӣ мотамест.
Шеърро мақсуд агар одамгарист,
Шоъирӣ ҳам вориси пайғамбарист!"

Гуфтам: "Аз пайғамбарӣ ҳам боз гӯй,
Сирри ӯ бо марди маҳрам боз гӯй!"
Гуфт: "Ақвому милал оёти ӯст,
Асрҳои мо зи махлуқоти ӯст.
Аз дами ӯ нотик омад сангу хишт,
Мо ҳама монанди ҳосил, ӯ чу кишт!
Пок созад устухону решаро,
Боли чибрилӣ диҳад андешаро.
Ҳой ҳуйи андаруни коинот,
Аз лаби ӯ наҷму нуру нозиъот.
Офтобашро заволе нест, нест,
Мункири ӯро камоле нест, нест.
Раҳмати Ҳақ сӯҳбати аҳрори ӯ,
Қаҳри Яздон зарбати Каррори ӯ.
Гарчӣ бошӣ ақли кул(л) аз вай марам,
3-он ки ӯ бинад тану ҷонро ба ҳам.
Тезтар неҳ по ба роҳи Ярғамид,

То бубинї он чи мебоист дид.
Канда бар деворе аз санги Қамар
Чор тосини нубувватро нигар!"

Шавқ роҳи хеш дорад бе далил,
Шавқ парвозе ба боли Чабраил.
Шавқро роҳи дароз омад ду гом,
Ин мусофир хаста гардад аз мақом.
По задам мастона сӯи Ярғамид,
То баландиҳои ӯ омад паид.
Ман чї гӯям аз шукӯҳи он мақом,
Ҳафт кавкаб дар тавофи ӯ мудом.
Фаршиён аз нури ӯ равшанзамир,
Аршиён аз сурмаи хокаш басир.

Ҳақ маро чашму дилу гуфтор дод,
Чустучӯи олами асрор дод.
Пардаро баргирам аз асрори кул,
Бо ту гӯям аз тавосини русул!

Тосини Гутам

Тавба овардани зани раққосаи ишвафуруш
Гутам

Маїи деринаву маъшуқи чавон чизе нест,
Пеши соҳибназарон ҳуру чинон чизе нест.
Ҳарчи аз маҳкаму поянда шиносї гузарад,
Кӯҳу саҳрову бару баҳру карон чизе нест.

Дониши мағрибиён, фалсафаи машриқиён,
Ҳама бутхонаву дар тавфи бутон чизе нест.
Аз худ андешу аз ин бодия тарсон магузар,
Ки ту ҳастиву вучуди ду ҷаҳон чизе нест.
Дар тариқе, ки ба нўки мижа ковидам ман,
Манзилу қофилаву реги равон чизе нест!

Бигзар аз ғайб, ки ин ваҳму гумон чизе нест,
Дар ҷаҳон будану растан зи ҷаҳон чизе ҳаст.
Он биҳиште, ки Худое ба ту бахшад ҳама ҳеч,
То ҷазои амали туст ҷинон, чизе ҳаст.
Роҳати ҷон талабӣ, роҳати ҷон чизе нест,
Дар ғами ҳамафасон ашки равон чизе ҳаст.
Чашми махмуру нигоҳи ғалатандозу суруд
Ҳама хуб аст, вале хуштар аз он чизе ҳаст.
Ҳусни рухсор даме ҳасту даме дигар нест,
Ҳусни кирдору ҳаёлоту хушон чизе ҳаст!

Раққоса

Фурсати кашмакаш мадеҳ ин дили беқарорро,
Як-ду шикан зиёда кун гесўйи тобдорро.
Аз ту даруни синаам барқи таҷаллие, ки ман
Бо маҳу меҳр додаам талхии интизорро.
Завқи ҳузур дар ҷаҳон расми санамгарӣ ниҳод,
Ишқ фиреб медиҳад ҷони умедворро.
То ба фароғи хотире нағмаи тозае занам,

Боз ба марғзор деҳ тоири марғзорро.
Табъи баланд додай, банд зи пойи ман кушой,
То ба палоси ту диҳам хилъати шаҳриёрро.
Теша агар ба санг зад, ин чӣ мақоми гуфтугӯст,
Ишқ ба дӯш мекашад ин ҳама кӯҳсорро!

ТОСИНИ ЗАРТУШТ ОЗМОИШ КАРДАНИ АҲРИМАН ЗАРТУШТРО

Аҳриман

Аз ту махлуқоти ман нолон чу най,
Аз ту моро фарвадин монанди дай.
Дар чаҳои хору забунам кардай,
Нақши худ рангин зи хунам кардай.
Зинда Ҳақ аз чилваи Синои туст,
Марги ман андар яди байзои туст!

Тақя бар мисоқи Яздон аблаҳист,
Бар муродаш роҳ рафтан гумрахист.
Захрҳо дар бодаи гулфоми ўст,
Арраву кирму салиб инъоми ўст.
Чуз дуъоҳо Нӯҳ тадбире надошт,
Ҳарфи ои бечора таъсире надошт.
Шаҳрро бигзору дар ғоре нишин,
Ҳам ба хайли нуриён сӯҳбат гузин.
Аз нигоҳе кимиё кун хокро,

Аз муноҷоте бисӯз афлокро.
Дар кӯҳистон чун Калим овора шав,
Нимсӯзи оташи наззора шав.
Лекин аз пайғамбарӣ бояд гузашт,
Аз чунин муллогарӣ бояд гузашт.
Кас миёни нокасон нокас шавад,
Фитраташ гар шӯъла бошад, хас шавад.
То нубувват аз вилоят камтар аст,
Ишқро пайғамбарӣ дарди сар аст.
Хезу дар кошонаи ваҳдат нишин,
Тарки чилват ғӯю дар хилват нишин!

Зартушт

Пур дарёест, зулмат соҳилаш,
Ҳамчу ман селе назод андар дилаш.
Андарунам мавҷҳои беқарор,
Селро чуз ғорати соҳил чӣ кор?
Нақши берангӣ, ки ўро кас надид,
Чуз ба хуни Аҳриман натвон кашид.
Хештанро во намудан зиндагист,
Зарби худро озмудан зиндагист!

Аз балоҳо пухтатар гардад худӣ,
То Худоро пардадар гардад худӣ.
Марди ҳақбин чуз ба Ҳақ худро надид,
"Ло илаҳ" меғуфту дар хун метапид.
Ишқро дар худ тапидан обрӯст,
Арраву чӯбу расан идаини ўст.

Дар раҳи Ҳақ ҳар чӣ пеш ояд нақўст,
Марҳабо, номехрубониҳои дўст!

Чилваи Ҳақ чашми ман танҳо нахост,
Ҳуснро бе анҷуман дидан хатост.
Чист хилват? Дарду сўзу орзўст,
Анҷуман дид асту хилват ҷустуҷўст.
Ишқ дар хилват калимуллоҳӣ аст,
Чун ба чилват мехиромад шоҳӣ аст.
Хилвату чилват камоли сўзу соз,
Ҳар ду ҳолоту мақомоти ниёз.
Чист он? Бигзаштан аз дайру куништ,
Чист ин? Танҳо нарафтан дар биҳишт!
Гарчи андар хилвату чилват Худост,
Хилват оғоз асту чилват имтиҳост.
Гуфтаӣ: "Пайғамбарӣ дарди сар аст,
Ишқ чун комила шавад одамгар аст.
Роҳи Ҳақ бо корвон рафтан хуш аст,
Ҳамчу қон андар қаҳон рафтан хуш аст!"

ТОСИНИ МАСЕҲ РЎЪЁИ ҲАКИМ ТОЛСТОЙ

Дар миёни кўҳсори ҳафтмарг,
Водии бетоиру бе шоҳу барг.
Тоби маҳ аз дудгарди ў чу қир,
Офтоб андар фазояш ташнамир.
Рўди симоб андар он водӣ равон,

Ҳам ба ҳам монанди ҷӯйи Қаҳқашон.
Пеши ӯ пасту баланди роҳ ҳеч,
Тундсайру мавҷ-мавҷу печ-печ.
Ғарқ дар симоб марде то камар,
Бо мазорон нолаҳои беасар.
Қисмати ӯ абру боду об не,
Ташнаву обе ба ҷуз симоб не.
Бар карон дидам зане нозуктане,
Чашми ӯ сад қорвонро раҳзане.
Кофириомӯзи пирони қуништ,
Аз нигоҳаш зишт хубу хуб зишт.
Гуфтамаш: *"Ту кистӣ, номи ту чист?
Ин саропо нолаву фарёди кист?"*
Гуфт: *"Дар чашмам фусуни сомирист!
Номам Афрангину қорам соҳирист!"*
Ногаҳон он ҷӯйи симин ях бубаст,
Устухони он ҷавон дар тан шикаст.
Бонг зад: *"Эй пой бар тақдири ман,
Вой бар фарёди бетаъсири ман!"*
Гуфт Афрангин: *"Агар дорӣ назар
Андаке аъмоли худро ҳам нигар!"*
Пури Марям, он чароғи коинот,
Нури ӯ андар ҷиҳоту бе ҷиҳот.
Он Фалотус, он салиб, он рӯйи зард.
Зери гардун ту ҷӣ қардӣ, ӯ ҷӣ қард?!
Эй ба ҷонат лаззати имон ҳаром,
Эй парастори бутони симхом,

Қимати Рӯҳулқудус нашнохтӣ,
Тан харидӣ, нақди чон дарбохтӣ!

Таънаи он нозанини чилвамаст,
Он чавонро наштар андар дил шикаст.
Гуфт: "Эй гандумнамои чавфуруш,
Аз ту шайху барҳаман миллатфуруш.
Ақлу дин аз кофириҳои ту хор,
Ишқ аз савдогариҳои ту хор.
Меҳри ту озору озори ниҳон,
Кини ту марг асту марги ногаҳон.
Сӯхбате бо обу гил варзидаӣ,
Бандаро аз пеши Ҳақ дуздидаӣ.
Ҳикмате, к-ӯ уқдаи ашё кушод,
Бо ту ғайр аз фикри чингизӣ надод.
Донад он марде, ки соҳибчавҳар аст,
Чурми ту аз чурми ман сангинтар аст.
Аз дами ӯ рафта чон омад ба тан,
Аз ту чонро захма мегардад бадан.
Он чӣ мо кардем бо носути ӯ,
Миллати ӯ кард бо лоҳути ӯ.
Марги ту аҳлӣ чаҳонро зиндагист,
Бош, то бинӣ, ки анҷоми ту чист!"

ТОСИНИ МУҲАММАД НАВҲАИ РҶҲИ АБУҶАҲЛ ДАР ҲАРАМИ КАЪБА

Синаи мо аз Муҳаммад доғ-доғ,

Аз дами ў Каъбаро гул шуд чароғ.
Аз ҳалоки Қайсару Кисро суруд,
Навҷавононро зи дасти мо рабуд.
Соҳиру андар каломаш соҳирист,
Ин ду харфи "ло иллаҳ" худ кофирист.
То бисоти дини обо дарнавард,
Бо худовандони мо кард, он чӣ кард.
Пош-пош аз зарбаташ Лоту Манот,
Интиқом аз вай бигир, эй коинот.
Дил ба ғоиб басту аз ҳозир гусаст,
Нақши ҳозирро фусуни ў шикаст.
Дида бар ғоиб фурӯ бастан хатост,
Он чи андар дида менояд кучост?
Пеши ғоиб сачда бурдан курӣ аст,
Дини нав кӯр асту кӯрӣ дурӣ аст.
Хам шудан пеши Худои бечихот
Бандаро завқе набахшад ин салот!
Мазҳаби ў қотеъи мулку насаб,
Аз Қурайшу мункир аз фазли араб.
Дар нигоҳи ў яке болову паст,
Бо ғуломи хеш бар як хон нишаст.
Қадри аҳрори Араб нашнохта,
Бо кулуфтони Ҳабаш дарсохта.
Аҳмарон бо асвадон омехтанд,
Обрӯйи дудмоне рехтанд.
Ин мусовот, ин мувоҳот аъҷамист,
Хуб медонам, ки Салмон маздакист.

Ибни Абдуллоҳ фиребаш хўрдааст,
Растахезе бар Араб овардааст.
Итрати Ҳошим зи худ маҳчур гашт,
Аз ду рақъат чашмашон бенур гашт.
Аъҷамиро асли аднонӣ кучост,
Гунгро гуфтори сахбонӣ кучост?!
Чашми хосони Араб гардида кўр,
Барнаёӣ, эй Зухайр, аз хоки гўр!
Эй ту моро андар ин сахро далил,
Бишкан афсуни навои Ҷабраил!

Боз гў, эй санги асвад, боз гўй,
Он чӣ дидем аз Муҳаммад, боз гўй!
Эй Ҳубал, эй бандаро пўзишпазир,
Хонаи худро зи бекешон бигир.
Галлаешонро ба гургон кун сабил,
Талх кун хурмояшонро бар нахил.
Сарсаре деҳ бо ҳавои бодия,
«Иннаҳум аъҷозу нахлин ховия».
Эй Манот, эй Лот, аз ин манзил марав,
Гар зи манзил меравӣ, аз дил марав.
Эй туро андар ду чашми мо висоқ,
Мўҳдате, *«ин кунти аз маъти-л-фироқ»!*

ФАЛАКИ УТОРИД

Зиёрати арвоҳи Ҷамолудини Афғонӣ ва Саъид Ҳалимпашшо

Мушти хоке кори худро бурда пеш,
Дар тамошои таҷаллиҳои хеш.
Ё ман афтодам ба доми ҳасту буд,
Ё ба доми ман асир омад вучуд.
Андар ин нилӣ тутуқ чок аз ман аст,
Ман зи афлокам, ки афлок аз ман аст.
Ё замирамро фалак дар бар гирифт,
Ё замири ман фалакро дар гирифт.
Андарун аст, ин ки берун аст, чист?
Он чӣ мебинад нигах, чун аст, чист?
Пар занам бар осмони дигаре,
Пеши худ бинам ҷаҳони дигаре.
Оламе, бо кӯҳу дашту баҳру бар,
Оламе, аз хоки мо деринатар.
Оламе, аз абраке болидае,
Дастбурди одамӣ нолидае.
Нақшҳо нобаста бар лавҳи вучуд,
Хурдагири фитрат он ҷо кас набуд!

Ман ба Румӣ гуфтам: "Ин саҳро хуш аст,
Дар кӯҳистон шӯриши дарё хуш аст.
Ман наёбам аз ҳаёт ин ҷо нишон,
Аз қучо меояд овози азон?"
Гуфт Румӣ: "Ин мақоми авлиёст,
Ошно ин хоқдон бо хоки мост.

Булбашар чун рахт аз фирдавс баст,
Як-ду рӯзе андар ин олам нишаст.
Ин фазоҳо сӯзи охаш дидааст,
Нолаҳои субҳгоҳаш дидааст.
Зоирони ин мақоми арҷманд,
Покмардон аз мақомоти баланд.
Покмардон чун Фузайлу Бусаъид,
Орифон мисли Чунайду Боязид.
Хез, то моро намоз ояд ба даст,
Як-ду дам сӯзу гудоз ояд ба даст!"
Рафтаму дидам ду мард андар қиём,
Муқтадӣ Тотору Афғонӣ имом.
Пири Румӣ ҳар замон андар ҳузур,
Талъаташ бартофт аз завқу сурур.
Гуфт: "Машриқ з-ин ду кас беҳтар назод,
Нохуни шон уқдаҳои мо кушод.
Сайиду-с-содот Мавлоно Ҷамол,
Зинда аз гуфтори ӯ сангу сафол.
Турксолор, он Ҳалими дардманд
Фикри ӯ мисли мақоми ӯ баланд.
Бо чунин мардон ду рақбат тоъат аст
В-арна он коре, ки муздаш ҷаннат аст!"

Қиръати он пирмарди сахтқӯш,
Сурае «*ва начму*» он дашти хамӯш.
Қиръате, к-аз вай Халил ояд ба ваҷд,
Рӯҳи поки Ҷабраил ояд ба ваҷд.

Дил аз ў дар сина гардад носабур,
Шўри "иллаллоҳ" хезад аз қубур.
Изтироби шўъла бахшад дудро,
Сўзу мастӣ медиҳад Довудро.
Ошкоро ҳар ғиёб аз қиръаташ,
Бе ҳиҷоб Умму-л-китоб аз қиръаташ!

Ман зи чо бархостам баъд аз намоз,
Дасти ў бўсидам аз роҳи ниёз,
Гуфт Румӣ: "Заррае гардуннавард,
Дар дили ў як ҷаҳони сўзу дард.
Чашм ҷуз бар хештан накшодае,
Дил ба кас нододае, озодае.
Тундсайр андар фароҳои вучуд,
Ман зи шўҳӣ гўям ўро Зиндаруд!"

Афғонӣ

Зиндаруд, аз хоқдони мо бигўй,
Аз замину осмони мо бигўй!
Хокию чун қудсиён равшанбасар,
Аз мусалмонон бидеҳ моро хабар!

Зиндаруд

Дар замири миллати гетишикан
Дидаам овезиши дину ватан.
Рўҳ дар тан мурда аз заъфи яқин,
Ноумед аз қуввати дини мубин.

Турку Эрону Араб масти Фаранг,
Ҳар касеро дар гулӯ шасти Фаранг.
Машриқ аз султони Мағриб хароб,
Иштирок аз дину миллат бурда тоб.

Афғонӣ **Дин ва Ватан**

Лорди Мағриб, он саропо макру фан,
Аҳди динро дод таълими ватан.
Ў ба фикри марказу ту дар нифоқ,
Бигзар аз Шому Фаластину Ироқ.
Ту агар дорӣ тамизи хубу зишт,
Дил набандӣ бо кулӯху сангу хишт.
Чист дин? Бархостан аз рӯи хок,
То зи худ огоҳ гардад чони пок.
Менагунчад он ки гуфт "Аллоҳ ху",
Дар худуди ин низоми чорсӯ.
Парри қаҳ аз хоку бархезад зи хок,
Ҳайф, агар дар хок мирад чони пок.
Гарчӣ Одам бардамид аз обу гил,
Рангу нам чун гул кашид аз обу гил.
Ҳайф, агар дар обу гил ғалтад мудом,
Ҳайф, агар бартар напаррад з-ин мақом.
Гуфт тан: "Даршав ба хоки раҳгузар",
Гуфт чон: "Паҳнои оламро нигар!"
Чон нагунчад дар чиҳот, эй хушманд,

Марди хур бегона аз ҳар қайду банд.
Хур зи хоки тира ояд дар хурӯш,
З-он ки аз бозон наёяд кори муш!

Он кафи хоке, ки номидӣ ватан,
Ин ки гӯйӣ Мисру Эрону Яман,
Бо ватан аҳли ватанро нисбатест,
З-он ки аз хокаш тулӯъи миллатест.
Андар ин нисбат агар дорӣ назар,
Нуктае бинӣ зи мӯ бориктар.
Гарчи аз Машриқ барояд офтоб,
Бо таҷаллиҳои шӯху бе ҳичоб.
Дар табу тоб аст аз сӯзи дарун,
То зи қайди Шарқу Ғарб ояд бурун.
Бардамад аз Машриқи худ чилвамаст,
То ҳама офоқро орад ба даст.
Фитраташ аз Машриқу Мағриб барист,
Гарчи ў аз рӯи нисбат Ховарист!

Иштирок ва мудукият

Соҳиби "Сармоя" аз насли Халид,
Яъне он пайғамбари бе Ҷабраил.
З-он ки Ҳақ дар ботили ў музмар аст,
Қалби ў мӯъмин, димоғаш кофар аст.
Ғарбиён гум кардаанд афлокро,
Дар шикам чӯянд ҷони покро.
Рангу бў аз тан нагирад ҷони пок,

Чуз ба тан коре надорад иштирок.
Дини он пайғамбари ҳақношинос
Бар мусовоти шикам дорад асос.
То ухувватро мақом андар дил аст,
Беҳи ў дар дил, на дар обу гил аст.
Ҳам мулукият баданро фарбеҳист,
Синаи бе нури ў аз дил тихист.
Мисли занбӯре, ки бар гул мечарад,
Баргро бигзораду шахдаш барад.
Шоҳу баргу рангу бўйи гул ҳамон,
Бар ҷамолаш нолаи булбул ҳамон.
Аз тилисми рангу бўйи ў гузар,
Тарки сурат гӯю дар маънӣ нигар.
Марги ботин гарчи дидан мушқил аст,
Гул маҳон ўро, ки дар маънӣ гил аст!

Ҳарду роҷон носабурӯ ношикеб,
Ҳарду яздонношинос, одамфиреб.
Зиндагӣ инро хуруҷ, онро хироч,
Дар миёни ин ду санг одам зучоҷ.
Ин ба илму дину фан орад шикаст,
Он барад ҷонро зи тан, нонро зи даст.
Ғарқ дидам ҳарду роҷон дар обу гил,
Ҳарду роҷон равшану торик дил.
Зиндагонӣ сӯхтан бо сохтан,
Дар гиле тухми диле андохтан!

Саъид Ҳалимпӯшшо Шарқ ва Ғарб

Ғарбиёнро зиракӣ сози ҳаёт,
Шарқиёнро ишқ рози коинот.
Зиракӣ аз ишқ гардад ҳақшинос,
Кори ишқ аз зиракӣ маҳкамасос.
Ишқ чун бо зиракӣ ҳамбар шавад,
Нақшбанди олами дигар шавад.
Хезу нақши олами дигар бинех,
Ишқро бо зиракӣ оmez деҳ.
Шўълаи афрангиён намхўрдаест,
Чашмашон соҳибназар, дил мурдаест.
Захмҳо хўрданд аз шамшери хеш,
Бисмил афтоданд чун нахчири хеш.
Сўзу мастиро маҷў аз токашон,
Асри дигар нест дар афлокашон.
Зиндагиро сўзу соз аз нори туст,
Олами нав офаридан кори туст!

Мустафо, к-ў аз таҷаддуд месуруд,
Гуфт: "Нақши кўҳнаро бояд зудуд.
Нав нагардад Каъбаро раҳти ҳаёт,
Гар зи Афранг оядаш Лоту Манот.
Туркро оҳанги нав дар чанг нест,
Тозааш ҷуз кўҳнаи Афранг нест.
Синаи ўро даме дигар набуд,

Дар замираш оламе дигар набуд.
Лоҷарам бо олами мавҷуд сохт,
Мисли мум аз сӯзи ин олам гудохт.
Турфагиҳо дар ниҳоди коинот,
Нест аз тақлид тақвими ҳаёт.
Зиндадил халлоқи аъсору духур,
Ҷонаш аз тақлид гардад беҳузур.
Чун мусалмонон агар дорӣ ҷигар
Дар замири хешу дар Қуръон нигар.
Сад ҷаҳони тоза дар оёти ўст,
Асрҳо печида дар оноти ўст.
Як ҷаҳонаш асри ҳозирро бас аст,
Гир, агар дар сина дил маънирас аст.
Бандаи мўъмин зи оёти Худост,
Ҳар ҷаҳон андар бари ў чун қабост,
Чун кўҳан гардад ҷаҳоне дар бараш,
Медиҳад Қуръон ҷаҳоне дигараш!"

Зиндаруд

Заврақи мо хокиён бенохудост,
Кас надонад олами Қуръон кучост!

Афғонӣ

Оламе дар синаи мо гум ҳанўз,
Оламе дар интизори "қум" ҳанўз.
Оламе бе имтиёзи хуну ранг,
Шоми ў равшантар аз субҳи Фаранг.
Оламе пок аз салотину абид,

Чун дили мўъмин каронаш нопадид.
Оламе раъно, ки файзи як назар,
Тухм ў афканд дар чони Умар.
Лоязолу воридоташ нав ба нав,
Баргу бори муҳкамоташ нав ба нав.
Ботини ў аз тағайюр беғаме,
Зохири ў инқилоби ҳар даме.
Андаруни туст он олам, нигар,
Медиҳам аз муҳкамоти ў хабар!

МУҲКАМОТИ ОЛАМИ ҚУРЪОНИ

Хилофати Одам

Дар ду олам ҳар кучо осори ишқ,
Ибни Одам сирре аз асрори ишқ.
Сирри ишқ аз олами арҳом нест,
Ў зи Сому Ҳому Руму Шом нест.
Кавкаби бе Шарқу Ғарбу бе ғуруб,
Дар мадораш не шимолу не ҷануб.
Ҳарфи "иннӣ ҷобилун» тақдири ў,
Аз замин то осмон тафсири ў.
Маргу қабру ҳашру нашр аҳволи ўст,
Нуру нори он ҷаҳон аъмоли ўст.
Ў имому ў салоту ў Ҳарам,
Ў мидоду ў Китобу ў қалам.
Хурда - хурда ғайби ў гардад ҳузур,
Не ҳудуд ўро, на мулкашро суғур.

Аз вучудаш эътибори мумкинот,
Эътидоли ў аёри мумкинот.
Ман чӣ гўям аз ями бесоҳилаш,
Ғарқи аъсору духур андар дилаш.
**Он чӣ дар Одам бигунҷад олам аст,
Он чӣ дар олам нагунҷад Одам аст.**
Ошкоро меҳру маҳ аз чилваташ,
Нест раҳ Ҷибрилро дар хилваташ.
**Бартар аз гардун мақоми Одам аст,
Асли таҳзиб эҳтироми Одам аст!**

Зиндагӣ, эй зиндадил, донӣ ки чист?
Ишқи якбин дар тамошои дуист!
Марду зан вобастаи якдигаранд,
Коиноти шавқро суратгаранд.
Зан ниғаҳдорандаи нори ҳаёт,
Фитрати ў лавҳи асрори ҳаёт.
Оташи моро ба ҷони худ занад,
Ҷавҳари ў хокро Одам кунад.
Дар замираш мумкиноти зиндагӣ,
Аз табу тобаш суботи зиндагӣ.
Шўълае, к-аз вай шарарҳо даргусаст,
Ҷону тан бе сўзи ў сурат набаст.
Арҷи мо аз арҷмандиҳои ў,
Мо ҳама аз нақшбандиҳои ў.
Ҳақ туро додаст агар тоби назар,
Пок шав, қудсияти ўро нигар!

Эй зи динат асри ҳозир бурда тоб,
Фoш гўям бо ту асрори ҳичоб.
Завқи таҳлиқ оташе андар бадан,
Аз фурӯғи ў фурӯғи анҷуман.
Ҳар кӣ бардорад аз ин оташ насиб,
Сўзу сози хешро гардад рақиб.
Ҳар замон бар нақши худ бандад назар,
То нагирад лавҳи ў нақши дигар.
Мустафо андар Ҳиро хилват гузид,
Муддате ҷуз хештан касро надид.
Нақши моро дар дили ў рехтанд,
Миллате аз хилваташ ангехтанд.
Метавонӣ мункири Яздон шудан,
Мункир аз шони Набӣ натвон шудан.
Гарчи дорӣ ҷони равшан чун Калим,
Ҳаст афкори ту бе хилват ақим.
Аз камомезӣ тахайюл зиндатар,
Зиндатар, ҷўяндатар, ёбандатар!

Илму ҳам шавқ аз мақомоти ҳаёт,
Ҳарду мегирад насиб аз воридот!
Илм аз таҳқиқ лаззат мебарад,
Ишқ аз таҳқиқ лаззат мебарад.
Соҳиби таҳқиқро хилват азиз,
Соҳиби таҳқиқро хилват азиз.
Чашми Мўсо хост дидори вучуд,

Ин ҳама аз лаззати таҳқиқ буд.
«Лантаронӣ» нуктаҳо дорад дақиқ,
Андаке гум шав дар ин баҳри амиқ,
Ҳар кучо бе парда осори ҳаёт,
Чашмасораш дар замири коинот.
Дарнигар ҳангомаи офоқро,
Заҳмати ҷилват мадеҳ халлоқро.
Ҳифзи ҳар нақшофарин аз хилват аст,
Холами ўро нигин аз хилват аст!

Ҳукумати Илоҳӣ

Бандаи Ҳақ бениёз аз ҳар мақом,
Не ғулом ўро, на ў касро ғулом.
Бандаи Ҳақ марди озод асту бас.
Мулку ойинаш худодод асту бас.
Расму роҳу дину ойинаш зи Ҳақ,
Зишту хубу талху нўшинаш зи Ҳақ.
Ақли худбин ғофил аз беҳбуди ғайр,
Суди худ бинад, набинад суди ғайр.
Ваҳйи Ҳақ бинандаи суди ҳама,
Дар нигоҳаш суду беҳбуди ҳама.
Одил андар сулҳу ҳам андар масоф,
Васлу фаслаш лояроӣ, лояхоф.
Ғайри Ҳақ чун ноҳию омир шавад,
Зўрвар бар нотавон қоҳир шавад.
Зери гардун омири аз қоҳирист,

Омирӣ аз "мо сиваллаҳ" кофирист!

Қоҳири омир, ки бошад пухтакор,
Аз қавонин гирди худ бандар ҳисор.
Чуррашоҳин тезчангу зудгир,
Саъваро дар корҳо гирад мушир.
Қоҳиреро шарҳу дастуре диҳад,
Бebasират сурма бо кӯре диҳад.
Ҳосили ойину дастури мулук,
Деххудоён фарбеҳу деҳқон чу дук!

Вой бар дастури ҷумҳури Фаранг,
Мурдатар шуд мурда аз сури Фаранг.
Ҳуққабозон чун сипеҳри гирдгард
Аз умам бар тахтаи худ чида нард.
Шотирон, ин ганҷвар, он ранҷбар,
Ҳар замон андар камини яқдигар,
Фoш бояд гуфт сирри дилбарон,
Мо матоъу ин ҳама савдогарон.
Дидаҳо бе нам зи ҳубби симу зар,
Модаронро бори дӯш омад писар.
Вой бар қавме, ки аз бими самар
Мебарад намро зи андоми шачар.
То наёрад захма аз тораш суруд,
Мекушад нозодаро андар вучуд.
Гарҷӣ дорад шеваҳои ранг-ранг,
Ман ба ҷуз ибрат нагирам аз Фаранг.

Эй ба тақлидаш асир, озод шав,
Домани Қуръон бигир, озод шав!

Арз мулки Худост

Саргузашти Одам андар Шарқу Ғарб
Баҳри хоке фитнаҳои ҳарбу зарб.
Як арӯсу шавҳари ӯ мо ҳама,
Он фусунгар бе ҳама, ҳам бо ҳама.
Ишваҳои ӯ ҳама макру фан аст,
Не аз они ту, на аз они ман аст,
Дарнасозад бо ту ин сангу ҳаҷар,
Ин зи асбоби ҳазар, ту дар сафар.
Ихтилоти хуфтаву бедор чист,
Собитеро кор бо сайёр чист?
Ҳақ заминро чуз матоғи мо нагуфт,
Ин матоғи бебаҳо муфт аст, муфт.
Деххудое, нуктае аз ман пазир,
Ризқу гӯр аз вай бигир, ўро магир.
Сўхбаташ, то кай ту буду ӯ набуд,
Ту вучуду ӯ намуди бевучуд.
Ту уқобӣ, тоифи афлок шав,
Болу пар бикшову пок аз хок шав.
Ботини *"ал-арзу лиллаҳ"* зоҳир аст,
Ҳар кӣ ин зоҳир набинад кофир аст!

Ман нагўям даргузар аз коху кўй,
Давлати туст ин чаҳони рангу бўй.

Дона-дона гавҳар аз хокаш бигир,
Сайд чун шоҳин зи афлокаш бигир.
Тешаи худро ба кўҳсораш бизан,
Нуре аз худ гиру бар нораи бизан.
Аз тариқи озарӣ бегона бош,
Бар муроди худ чаҳони нав тарош.
Дил ба рангу бӯю коху кӯ мадеҳ,
Дил ҳарими ўст, чуз бо ў мадеҳ.
Мурдани бебаргу бе гӯру кафан,
Гум шудан дар нукраву фарзанду зан.
Ҳар кӣ ҳарфи "лоиллаҳ" азбар кунад,
Оламеро гум ба хеш андар кунад.
Фақр чўу рақсу урөнӣ кучост?!
Фақр султонист, раҳбонӣ кучост?!

Ҳикмат хайри касир аст

Гуфт ҳикматро Худо хайри касир,
Ҳар кучо ин хайрро бинӣ, бигир.
Им ҳарфу савтро шаҳпар диҳад,
Покии гавҳар ба ногавҳар диҳад.
Имро бар авчи афлок аст раҳ,
То зи чашми меҳр барқандад ниғаҳ.
Нусхаи ў нусхаи тафсири кул,
Бастаи тадбири ў тақдири кул.
Даштро гӯяд хубобе деҳ, диҳад,
Баҳрро гӯяд саробе деҳ, диҳад!
Чашми ў бар воридоти коинот,

То бубинад мўҳкамоти коинот.
Дил агар бандад ба Ҳақ, пайғамбарист
В-ар зи Ҳақ бегона гардад, кофирист.
Илмро бе сўзи дил хонӣ, шар аст,
Нури ў торикии баҳру бар аст.
Оламе аз ғози ў кўру кабуд,
Фарвадинаш баргреси ҳасту буд.
Баҳру дашту кўҳсору боғу роғ
Аз бами тайёраи ў доғ-доғ.
Синаи Афрангро норӣ аз ўст,
Лаззати шабхуну ялғорӣ аз ўст.
Сайри вожунӣ диҳад айёмро,
Мебарад сармоия ақвомро.
Қувваташ Иблисро ёрӣ шавад,
Нур нор аз сўҳбати норӣ шавад.
Куштани Иблис коре мушкил аст,
З-он ки ў гум андар аъмоқи дил аст.
Хуштар он бошад мусалмонаш кунӣ,
Куштаи шамшери Қуръонаш кунӣ.
Аз ҷалоли бечамолӣ аламон,
Аз фироқи бевисолӣ аламон!
Илм бе ишқ аст аз тоғутиён,
Илм бо ишқ аст аз лохутиён.
Бе муҳаббат илму ҳикмат мурдае,
Ақл тире, бар ҳадаф нохўрдае.

Кўрро бинанда аз дидор кун,

Булаҳабро Ҳайдари Каррор кун!

Зиндаруд

Мўҳкамоташ вонамуде аз Китоб,
Ҳаст он олам ҳанўз андар ҳиҷоб.
Пардаро аз чеҳра накшоёд чаро,
Аз замири мо бурун н-ояд чаро?!
Пеши мо як олами фарсудаест,
Миллат андар хоки ў осудаест.
Рафт сўзи синаи тотору курд,
Ё мусалмон мурд ё Қуръон бимурд!

Саъид Ҳалимпашшо

Дини Ҳақ аз кофирӣ расвотар аст,
3-он ки мулло мўъмини кофиргар аст,
Шабнами мо дар нигоҳи мо ям аст,
Аз нигоҳи ў ями мо шабнам аст.
Аз шигарфиҳои он Қуръонфурӯш
Чидаам Рӯҳуламикро дар хурӯш.
3-он сўйи гардун дилаш бегонае,
Назди ў Уммулкитоб афсонае.
Бенасиб аз ҳикмати дини набӣ,
Осмонаш тира аз бекавкабӣ.
Камнигоҳу кўрзавқу ҳарзагард,
Миллат аз қолу ақулаш фард-фард.
Мактабу муллову асрори Китоб,
Кўри модарзоду нури офтоб.

Дини кофир фикру тадбири чиҳод,
Дини мулло фӣ сабилиллаҳ фасод!

Марди Ҳақ, чони чаҳони чорсӯй,
Он ба хилват рафтаро аз ман бигӯй.
Эй зи афкори ту мӯъминро ҳаёт,
Аз нафасҳои ту миллатро субот,
Ҳифзи Қуръони азим ойини туст,
Ҳарфи Ҳақро фош гуфтан дини туст.
Ту Калимӣ, чанд бошӣ сарнагун,
Дасти хеш аз остин овар бурун.
Саргузашти миллати байзо бигӯй,
Бо ғизол аз вусъати саҳро бигуй.
Фитрати ту мустанир аз Мустафост,
Боз гӯй, охир мақоми мо кучост?!

Марди Ҳақ аз кас нагирад рангу бӯ,
Марди Ҳақ аз Ҳақ пазирад рангу бӯ,
Ҳар замон андар танаш қоне дигар,
Ҳар замон ўро чу Ҳақ шоне дигар.
Розҳо бо марди мӯъмин боз гӯй,
Шарҳи рамзи "қулли явмин" боз гӯй.
Чуз Ҳарам манзил надорад корвон,
Ғайри Ҳақ дар дил надорад корвон.
Ман намегӯям, ки роҳаш дигар аст,
Корвон дигар, нигоҳаш дигар аст!

Афғонӣ

Аз ҳадиси Мустафо дорӣ насиб?
Дини Ҳақ андар ҷаҳон омад "ғариб".
Бо ту гӯям маънии ин ҳарфи бикр,
Ғурбати дин нест фақри аҳли зикр.
Баҳри он марде, ки соҳибҷустуҷӯст,
Ғурбати дин нудрати оёти ўст.
Ғурбати дин ҳар замон манъи дигар,
Нуктаро дарёб, агар дорӣ назар!
Дил ба оёти мубин дигар бубанд,
То бигирӣ асри навро дар каманд.
Кас намедонад зи асрори Китоб,
Шарқиён, ҳам ғарбиён дар печу тоб.
Русиён нақши наве андохтанд,
Обу нон бурданду дин дарбохтанд.
Ҳақ бубин, Ҳақ гӯю ғайр аз Ҳақ мачӯй,
Як-ду ҳарф аз ман ба он миллат бигӯй!

Пайғоми Афғонӣ бо миллати Русия

Манзилу мақсуди Қуръон дигар аст,
Расму ойини мусалмон дигар аст.
Дар дили ў оташи сўзанда нест,
Мустафо дар синаи ў зинда нест.
Бандаи мўъмин зи Қуръон бар нахурд,
Дар аёғи ў на май дидам, на дурд.
Худ тилисми Қайсару Кисро шикаст,

Худ сари тахти мулукият нишаст.
То ниҳоли салтанат қувват гирифт,
Дини ӯ нақш аз мулукият гирифт.
Аз мулукият ниғаҳ гардад дигар,
Ақлу хушу расму раҳ гардад дигар!
Ту, ки тарҳи дигаре андохтӣ,
Дил зи дастури кӯҳан пардохтӣ.
Ҳамчу мо исломиён андар ҷаҳон,
Қайсариятро шикастӣ устухон.
То барафрӯзӣ чароғе дар замир,
Ибрата аз саргузашти мо бигир.
Пойи худ маҳкам гузор андар набард,
Гирди ин Лоту Ҳубал дигар магард.
Миллате мехоҳад ин дунёи пир,
Он ки бошад ҳам баширу ҳам назир.
Боз меойи сӯйи ақвоми Шарқ,
Баста айёми ту бо айёми Шарқ.
Ту ба чон афкандай сӯзе дигар,
Дар замири ту шабу рӯзе дигар.
Кӯҳна шуд Афрангро ойину дин,
Сӯйи он Дайри куҳан дигар мабин.
Кардай кори худовандон тамом,
Бигзар аз "ло", ҷониби "иллаҳ" хиром.
Даргузар аз "ло", агар ҷўяндай,
То раҳи исбот гирӣ, зиндаӣ.
Эй, ки мехоҳӣ низоми оламе,

Чустай ўро асоси маҳкаме?!

Достони кўҳна шустӣ боб-боб,
Фикрро равшан кун аз Уммулкитеб.
Бо сияҳфомон яди байзо кӣ дод?
Муждаи "ло Қайсару Кисро" кӣ дод?
Даргузар аз чилваҳои ранг-ранг,
Хешро дарёб аз тарки Фаранг.
Гар зи макри ғарбиён бошӣ хабир,
Рўбахӣ бигзору шерӣ пеша гир.
Чист рўбоҳӣ? Талоши созу барг,
Шери Мавло чўяд озодиву марг.
Чуз ба Қуръон зайғамӣ рўбоҳӣ аст,
Фақри Қуръон асли шоҳаншоҳӣ аст.
Фақри Қуръон ихтилоти зикру фикр,
Фикрро комила надидам чуз ба зикр.
Зикри завқу шавқро додан адаб
Кори ҷон аст, ин на кори кому лаб.
Хезад аз вай шўълаҳои синасўз,
Бо мизочи ту намесозад ҳанўз.
Эй шаҳиди шоҳиди раънои фикр,
Бо ту гўям аз таҷаллиҳои фикр!

Чист Қуръон? Хочаро пайғоми марг,
Дастгири бандаи бесозу барг.
Ҳеч хайр аз мардаки заркаш маҷў,
Лан танолу-л-бирра ҳатто тунфиқу.

Аз рибо охир чӣ мезояд? Фитан!
Кас надонад лаззати қарзи ҳасан!
Аз рибо чон тирадил чун хишту санг,
Одамӣ дарранда, бе дандону чанг.
Ризқи худро аз замин бурдан равост,
Ин матоъи бандаву мулки Худост.
Бандаи мӯъмин амин, Ҳақ молик аст,
Ғайри Ҳақ ҳар шай, ки бинӣ холик аст,
Рояти Ҳақ аз мулук омад нагун,
Қаряҳо аз дахлашон хору забун.
Обу нони мост аз як моида,
Дудаи Одам «ка нафсин воҳида!»

Нақши Қуръон то дар ин олам нишаст,
Нақшҳои коҳину попо шикаст.
Фош гӯям, он чи дар дил музмар аст,
Ин китобӣ нест, чизи дигар аст.
Чун ба чон даррафт, чон дигар шавад,
Чон чу дигар шуд, чаҳон дигар шавад.
Мисли Ҳақ пинҳону ҳам пайдост ин,
Зиндаву пояндаву гӯест ин.
Андар ӯ тақдирҳои Ғарбу Шарқ,
Суръати андеша пайдо кун чу барқ.
Бо мусалмон гуфт: "Чон бар каф бинех,
Ҳар чӣ аз ҳоҷат фузун дорӣ, бидех!
Офарида шаръу ойини дигар,
Андаке бо нури Қуръонаш нигар.

Аз баму зери ҳаёт огаҳ шавӣ,
Ҳам зи тақдири ҳаёт огаҳ шавӣ!"

Маҳфили мо бе маю бе соқӣ аст,
Сози Қуръонро навоҳо боқӣ аст.
Захмаи мо беасар афтад агар,
Осмон дорад ҳазорон захмавар.
Зикри Ҳақ аз умматон омад ғанӣ,
Аз замону аз макон омад ғанӣ.
Зикри Ҳақ аз зикри ҳар зокир ҷудост,
Эҳтиёҷи Руму Шом ўро кучост?
Ҳақ агар аз пеши мо бардорадаш,
Пеши қавми дигаре бигзорадаш.
Аз мусалмон дидаам тақлиду зан(н),
Ҳар замон ҷонам биларзад дар бадан,
Тарсам аз рўзе, ки маҳрумаш кунанд,
Оташи худ бар дили дигар зананд!

Пири Румӣ ба Зандаруд мегӯяд, ки шеъре биёр

Пири Румӣ, он саропо ҷазбу дард,
Ин суҳан донам, ки бо ҷонаш чӣ кард.
Аз дарун оҳе, чигарсўзсе, кашид,
Ашки ў рангинтар аз хуни шаҳид.
Он ки тираш ҷуз дили мардон насуфт,
Сўйи Афғонӣ нигоҳе карду гуфт:
"Дил ба хун мисли шафақ бояд задан,

Даст дар фитроки Ҳақ бояд задан.
Чон зи уммед аст чун чӯе равон,
Тарки уммед аст марги ҷовидон!"
Боз дар ман диду гуфт: "Эй Зиндаруд,
Бо ду байте оташ афкан дар вучуд
Ноқои мо хаставу маҳмил гарон,
Талхтар бояд навои сорбон.
Имтиҳони покмардон аз балост,
Ташнагонро ташнатар кардан равост.
Даргузар мисли Калим аз рӯди Нил,
Сӯйи оташ гом зан мисли Халил.

Нағмаи марде, ки дорад бӯйи дӯст,
Миллатеро мебарад то кӯйи дӯст!"

Ғазали Зиндаруд

Ин гулу лола ту гӯйӣ, ки муқиманд ҳама,
Роҳпаймо сифати мавҷи насиманд ҳама.
Маънии тоза, ки чӯему наёбем кучост?
Масҷиду мактабу майхона ақиманд ҳама.
Ҳарфе аз хештам омӯзу дар он ҳарф бисӯз,
Ки дар ин хонақа бе сӯз Калиманд ҳама.
Аз сафокӯшии ин такянишинон кам гӯй,
Мӯйжӯлидаву ношустагилеманд ҳама.
Чӣ ҳарамҳо, ки даруни Ҳараме сохтаанд,
Аҳли тавҳид якандешу дуниманд ҳама.
Мушкил ин нест, ки базм аз сари хангома гузашт,

Мушкил ин аст, ки бе нуқду надиманд ҳама!

ФАЛАКИ ЗҶҲРА

Дар миёии мову нури офтоб,
Аз фазои тӯ ба тӯ чандин ҳичоб.
Пеши мо сад пардари оветанд,
Ҷилваҳои оташинро беханд,
То зи камсӯзӣ шавад дилсӯзтар,
Созгор ояд ба шоҳу баргу бар.
Аз таби ӯ дар уруқи лола хун,
Оби ҷӯ аз рақси ӯ симобгун.
Ҷамҷунон аз хок хезад ҷони пок,
Сӯйи бесӯйӣ гурезад ҷони пок.
Дар раҳи ӯ марғу ҳашру нашру марғ,
Ҷуз табу тобе надорад созу барғ.
Дар фазои сад сипехри нилгун
Ғўта пайҳам хўрда боз ояд бурун.
Худ ҳарими хешу Иброҳими хеш,
Ҷун Забеҳуллоҳ дар таслими хеш
Пеши ӯ нўҳ осмон нўҳ Хайбар аст,
Зарбати ӯ аз мақоми Ҷайдар аст.
Ин ситези дам ба дам покаш кунад,
Маҳкаму сайёру чолокаш кунад.
Мекунад парвоз дар паҳнои нур,
Миҳлабаш гирандаи Ҷибрилу хур.
То зи *"мо зога-л-басар"* гирад насиб,

Бар мақоми "абдуҳ" гардад рақиб!

Аз мақоми худ намедонам кучост,
Ин қадар донам, ки аз ёрон чудост?!
Андарунам ҷанг бе хайлу сипаҳ,
Бинад он, к-ӯ ҳамчу ман дорад ниғаҳ.
Бехабар мардон зи разми куфру дин,
Ҷони ман танҳо чу Зайнулобидин.
Аз мақому роҳ кас огоҳ нест,
Ҷуз навои ман чароғи роҳ нест.
Ғарқи дарё тифлаку барнову пир,
Ҷон ба соҳил бурда як марди фақир.
Баркашидам пардаҳои ин висоқ,
Тарсам аз васлу бинолам аз фироқ.
Васл агар поёни шавқ аст, алҳазар,
Эй хунук оху фиғони беасар.
Роҳрав аз ҷода кам гирад суроғ,
Ғар ба ҷонаш созгор ояд фароғ.
Он диле дорам, ки аз завқи назар,
Ҳар замон хоҳад ҷаҳоне тозатар.
Румӣ аз аҳволи ҷони ман хабир,
Гуфт: "Меҳохӣ, дигар олам бигир!
Ишқ шотир, мо ба дасташ мӯҳраем,
Пеш бингар, дар саводи Зӯҳраем.
Олами аз обу хок ўро қавом,
Чун Ҳарам андар равоқи мушқфом.
Бо нигоҳи пардасўзу пардадар,

Аз даруни меғу моғи ў гузар.
Андар ў бимӣ худоёни куҳан,
Мешиносам ман ҳамаро тан ба тан.
Баълу Мардуху Яъуқу Насру Фаср,
Рамхану Лоту Маноту Асру Ғаср.
Бар қиёми хеш меорад далил,
Аз мизочи ин замони беҳалил!"

Маҷлиси худоёни ақвоми қадим

Он ҳавои тунду он шабгун саҳоб
Барқ андар зулматаш гум карда тоб.
Қулзуме андар ҳаво овехта,
Чоки домону гуҳар кам рехта.
Соҳилаш нопиду мавҷаш гармхез,
Гармхезу бо ҳавоҳо камситез.
Румиву ман андар он дарёи қир
Чун хаёл андар шабистони замир.
Ў сафарҳо дидаву ман навсафар,
Дар ду чашмам носабур омад назар.
Ҳар замон гуфтам: "Нигоҳам норасост,
Он дигар олам намебинам кучост!
То нишони кўҳсор омад падид,
Чўйбору марғзор омад падид.
Кўҳу саҳро сад баҳор андар канор,
Мушкбор омад насим аз кўҳсор.
Нағмаҳои тоирони ҳамнафас,

Чашмазору сабзаҳои нимрас.
Тан зи файзи он ҳаво пояндатар,
Ҷони пок андар бадан бинандатар.
Аз сари кӯҳпорае кардам назар,
Хуррам он кӯҳу камар, он дашту дар.
Водие хуш, бе нишебу бе фароз,
Оби Хизр орад ба хоки ӯ ниёз.
Андар ин водӣ худоёни куҳан,
Он худои Мисру ин раббу-л-Яман.
Он зи арбоби Араб ин аз Ироқ,
Ин илоҳу-л-васлу он раббу-л-фироқ.
Ин зи насли Меҳру домоди Қамар,
Он ба завҷи Муштарӣ дорад назар.
Он яке дар дасти ӯ теғи дурӯ
В-он дигар печида море дар гулӯ.
Ҳар яке тарсанда аз зикри ҷамил,
Ҳар яке озурда аз зарби Халил.
Гуфт Мардук: *"Одам аз Яздон гурехт,
Аз Калисову Ҳарам нолон гурехт.
То биафзояд ба идроку назар,
Сӯйи аҳди рафта боз ояд, нигар!"*
Мебарад лаззат зи осори кӯҳан,
Аз таҷаллиҳои мо дорад суҳан.
Рӯзгор афсонаи дигар кушод,
Мевазад з-он хоқдон боди мурод.
Баъл аз фарти тараб хуш месуруд,

Бар худоён розҳои мо кушуд!

НАҒМАИ БАЪЛ

Одам ин нилӣ тутукро бардарид,
Он сӯйи гардун худоеро надид.
Дар дили Одам ба ҷуз афкор чист?
Ҳамчу мавҷ ин сар кашиду он рамид!
Ҷонаш аз маҳсус мегирад қарор,
Бӯ, ки аҳди рафта боз ояд падид.
Зинда бод афрангии машриқшинос,
Он кӣ моро аз лаҳад берун кашид:
Эй худоёни куҳан, вақт аст, вақт!

Дар нигар он ҳалқаи ваҳдат шикаст,
Оли Иброҳим бе завқи аласт.
Сӯхбаташ пошида, ҷомаш рез-рез,
Он кӣ буд аз бодаи Ҷибрил маст.
Марди хур афтод дар банди ҷихот,
Бо ватан пайвасту аз Яздон гусаст.
Хуни ӯ сард аз шукӯҳи дайриён,
Лоҷарам пири Ҳарам зуннор баст:
Эй худоёни куҳан, вақт аст, вақт!

Дар чаҳон боз омад айёми тараб,
Дин ҳазимат хӯрда аз мулку насаб.
Аз чароғи Мустафо андеша чист?
3-он ки ўро пуф занад сад Булаҳаб.

Гарчи меояд садои "ло илах",
Он чи аз дил рафт, кай монад ба лаб?
Ахриманро зинда кард афсуни Ғарб,
Рӯзи Яздон зардрӯ аз бими шаб:
Эй худоёни куҳан, вақт аст, вақт!

Банди дин аз гарданаш бояд кушуд,
Бандаи мо бандаи озод буд.
То салот ўро гарон ояд ҳаме,
Ракъате хоҳему он ҳам бе сучуд.
Ҷазбаҳо аз нағма мегардад баланд,
Пас чӣ лаззат дар намози бесуруд?
Аз Худованде, ки ғайб ўро сазад,
Хуштар он деве, ки ояд дар шухуд:
Эй худоёни куҳанм, вақт аст, вақт!

Фурӯ рафтан ба дарёи Зӯҳра ва дидани арвоҳи Фиръавн ва Кашнарро

Пири Рум, он соҳиби "Зикри Ҷамил",
Зарби ўро сатвати зарби Халил.
Ин ғазал дар олами мастӣ суруд,
Ҳар худои куҳна омад дар сучуд!

Ғазал

*Боз бар рафтаву оянда назар бояд кард,
Ҳала барҳез, ки андеша дигар бояд кард,*

*Ишқ бар ноқай айём кашад маҳмили хеш,
Ошиқӣ? Роҳила аз шому саҳар бояд кард?
Пири мо гуфт: "Ҷаҳон бар равиши маҳкам нест,
Аз хушу нохуши ӯ қатъи назар бояд кард.
Ту агар тарки ҷаҳон карда, сари ӯ дорӣ,
Пас, нахустин зи сари хеш гузар бояд кард".
Гуфтамаш: "Дар дили ман Лоту Манот аст басте,"
Гуфт: "Ин буткадаро зеру забар бояд кард!"¹⁹*

Боз бо ман гуфт: "Бархез, эй писар,
Ҷуз ба домонам маёвез, эй писар!
Он қўхистон, он чиболи бе Калим,
Он, ки аз барф аст чун анбори сим.
Дар паси ӯ қулзуми алмогун,
Ошкоротар дарунаш аз бурун.
Не ба мавчу не ба сел ўро халал,
Дар мизочи ӯ сукуни ламязал.
Ин мақоми саркашони зўрмаст,
Мункирони ғоибу ҳозирпараст.
Он яке аз Шарқу он дигар зи Ғарб,
Ҷар ду бо мардони Ҷақ дар ҳарбу зарб.
Он яке бар гарданаш чўби Калим
В-он дигар аз теғи дарवेशӣ дуним.
Ҷарду Фиръавн, ин сағиру он кабир,
Ҷар ду дар оғўши дарё ташнамир.
Ҷар касе бо талхии марг ошност,

¹⁹ Ин ғазал аз Мавлои Рум аст.

Марги ҷабборон зи оёти Худост.
Дар пайи ман по бинех, аз кас матарс,
Даст дар дастам бидех, аз кас матарс.
Синаи дарё чу Мӯсо бардарам,
Ман туро андар замири ў барам!"

Баҳр бар мо синаи худро кушуд,
Ё ҳаво буду чу обе во намуд.
Қаъри ў як водие, бе рангу бў,
Водие, торикии ў тў ба тў.
Пири Румӣ сураи Тоҳо суруд,
Зери дарё моҳтоб омад фуруд.
Кўҳҳои шуставу урёну сард,
Андар он саргаштаву ҳайрон ду мард.
Сўйи Румӣ як назар нигристанд,
Боз сўи якдигар нигристанд.
Гуфт Фиръавн: *"Ин саҳар, ин ҷўйи нур,
Аз куҷо ин субҳу ин нуру зуҳур?"*

Румӣ

Ҳар чӣ пинҳон аст, аз ў пайдостӣ,
Асли ин нур аз яди байзостӣ!

Фиръавн

Ох, нақди ақлу дин дарбохтаи,
Дидаму ин нурро нашнохтаи.
Эй чаҳондорон, сўйи ман бингаред,
Эй зиёнкорон, сўйи ман бингаред.
Войи қавми аз ҳавас гардида кўр,
Мебарад лаълу гуҳар аз хоки гўр.
Пайкаре, к-ў дар аҷоибхонаест,
Бар лаби хомўши ў афсонаест.
Аз мулукият хабарҳо медиҳад,
Кўрчашмонро назарҳо медиҳад.
Чист тақдири мулукият? Шиқоқ,
Маҳкамӣ чустан зи тақдири нифоқ!
Аз бадомўзӣ забун тақдири мулк,
Ботилу ошуфтатар тадбири мулк.
Боз ағар бинам Калимуллохро,
Хоҳам аз вай як дили огохро.

Румӣ

Ҳокимӣ бе нури ҷон хом аст, хом,
Бе яди байзо мулукият ҳаром.
Ҳокимӣ аз заъфи маҳкумон қавист,
Бехаш аз ҳирмони маҳрумон қавист!
Тоҷ аз боҷ асту аз таслими боҷ,
Мард агар санг аст, мегардад зучоҷ.
Фавҷу зиндону салосил раҳзанист,
Ўст ҳоким, к-аз чунин сомон ғанист!

Зулхартум

Мақсади қавми Фаранг омад баланд,
Аз пайи лаълу гуҳар гӯре наканд.
Саргузашти Мисру Фиръавну Калим,
Метавон дидан зи осори қадим.

Илму ҳикмат кашфи асрор асту бас,
Ҳикмати бечустуҷӯ хор асту бас!

Фиръавн

Қабри моро илму ҳикмат баркушуд
Лекин андар турбати Маҳдӣ чӣ буд?

Намудор шудани Дарвеши Судонӣ

Барқ бетобона рахшид андар об,
Мавҷҳо болиду ғалтид андар об.
Бӯйи хуш аз гулшани ҷаннат расид,
Рӯҳи он Дарвеши Миср омад паид.
Дар садаф аз сӯзи ӯ гавҳар гудохт,
Санг андар синаи Кашнар гудохт.
Гуфт: "Эй Кашнар, агар дорӣ назар,
Интиқоми хоки дарвеше нигар.
Осмон хоки туро гӯре надод,
Марқаде чуз дар ями шӯре надод!"

Боз ҳарф андар гулӯи ў шикаст,
Аз лабаш охи чигартобе гусаст,
Гуфт: "Эй рӯҳи Араб, бедор шав,
Чун ниёкон холиқи аъсор шав.
Эй Фуъод, эй Файсал, эй ибни Саъуд,
То кучо бар хеш печидан чу дуд!
Зинда кун дар сина он сӯзе, ки рафт,
Дар чаҳон боз овар он рӯзе, ки рафт.
Хоки Батҳо, Холиде дигар бизой,
Нағман тавҳидро дигар сарой.
Эй нахили дашти ту боландатар,
Барнахезад аз ту Форуқе дигар?
Эй чаҳони мӯъминоти мушкфом,
Аз ту меояд маро бӯйи давом.
Зиндагонӣ то кучо бе завқи сайр,
То кучо тақдири ту дар дасти ғайр?
Бар мақоми худ наойӣ то ба кай,
Устухонам дар яме нолад чу най!
"Аз *бало тарсӣ*" ҳадиси Мустафост,
Мардро рӯзи бало рӯзи сафост!"

Сорбон, ёрон ба Ясриб, мо ба Начд,
Он худо ку, ноқаро орад ба ваҷд?!
Абр борид, аз заминҳо сабза руст,
Мешавад шояд, ки пойи ноқа суст.
Ҷонам аз дарди ҷудой дар нафир,
Он раҳе, к-ў сабза кам дорад, бигир!

Ноқа масти сабзаву ман масти дўст,
Ў ба дасти тусту ман дар дасти дўст.
Обро карданд бар саҳро сабил,
Бар чабалҳо шушта авроқи нахил.
Он ду оху дар қафои якдигар,
Аз фарози тал фуруд ояд, нигар!
Як дам об аз чашмаи саҳро хурад,
Боз сўйи роҳпаймо бингарад.
Реги дашт аз нам мисоли парниён,
Ҷода бар уштур намеояд гарон.
Ҳалқа-ҳалқа чун пари тиху ғамом,
Тарсам аз борон, ки дурем аз мақом.
*Сорбон, ёрон ба Ясриб, мо ба Наҷд,
Он ҳудо ку, ноқаро орад ба ваҷд?!*

ФАЛАКИ МИРРИХ

Аҳли Миррих

Чашмаро як лаҳза бастам андар об,
Андаке аз худ гусастам андар об.
Рахт бурдам зи чаҳоне дигаре
Бо замону бо маконе дигаре.
Офтоби мо ба офоқаш расид,
Рўзу шабро навъи дигар офарид.
Тан зи расму роҳи қон бегонаест,
Дар замону аз замон бегонаест.

Чони мо созад ба ҳар сўзе, ки ҳаст,
Вақти ў хуррам ба ҳар рўзе, ки ҳаст.
Менагардад кўҳна аз парвози рўз,
Рўзҳо аз нури ў оламфурўз.
Рўзу шабро гардиши пайҳам аз ўст,
Сайри ў кун з-он, ки ҳар олам аз ўст!

Марғзоре бо расадгоҳи баланд,
Дурбини ў сурайё дар каманд.
Хилвати нўҳ гунбади хазрост ин,
Ё саводи хокдони мост ин?
Гоҳ чустам вусъати ўро карон,
Гоҳ дидам дар фазои осмон.
Пири Рум, он муршиди аҳли назар,
Гуфт: "Миррих аст ин олам, нигар!
Чун чаҳони мо тилисми рангу бўст,
Соҳиби шаҳру диёру коху кўст.
Сокинонаш чун фарангон зуфунун,
Дар улуми чону тан аз мо фузун.
Бар замону бар макон қоҳиртаранд,
З-он ки дар илми фазо моҳиртаранд.

Бар вучудаш ончунон печидаанд,
Ҳар хаму печи фазоро дидаанд.
Хокиёнро дил ба банди обу гил,
Андар ин олам будан дар банди дил.
Чун диле дар обу гил манзил кунад,

Ҳар чӣ меҳоҳад ба обу гил кунад,
Мастиву завқу сурур аз ҳукми ҷон,
Ҷисро ғайбу ҳузур аз ҳукми ҷон.
Дар ҷаҳони мо дуто омад вучуд,
Ҷону тан, он бенамуд, он бонамуд.
Ҳокиёнро ҷону тан мурғу қафас,
Ғикри миррихӣ якандеш асту бас.
Ҷун касеро мерасад рӯзи фироқ,
Ҷустгар мегардад аз сӯзи фироқ.
Як-ду рӯзе пештар аз они марг,
Мекунад пеши касон эълони марг.
Ҷонашон парвардаи андом нест,
Лоҷарам хӯкардаи андом нест.
Тан ба хеш андар кашидан мурдан аст,
Аз ҷаҳон дар худ рамидан мурдан аст.
Бартар аз ғикри ту омад ин сухан,
3-он ки ҷони туст маҳкуми бадан.
Рахт ин ҷо як-ду дам бояд кушод,
Инҷунин ғурсат Худо касро надод!"

Баромадани анҷумшиноси миррихӣ аз расадгоҳ

Пирмарде, риши ӯ монанди барф,
Солҳо дар илму ҳикмат карда сарф.
Тезбин монанди доноёни Ғарб,
Кисваташ ҷун пири тарсоёни Ғарб.

Дерсолу қоматаш боло чу сарв,
Талғаташ тобанда чун туркони Марв.
Ошнои расму роҳи ҳар тариқ,
Ошкор аз чашми ў фикри амиқ.
Одамиро диду чун гул баршукуфт,
Дар забони Тўсиву Хайём гуфт:
"Пайкари гил, он асири чанду чун,
Аз мақоми таҳту фавқ омад бурун.
Хокро парвози бетайёра дод,
Собитонро чавҳари сайёра дод!"
Нутку идрокаш аён чун оби чў,
Маҳви ҳайрат будам аз гуфтори ў
Ин ҳама хоб аст, ё афсунгарӣ,
Бар лаби миррихиён ҳарфи дарӣ!
Гуфт: "Буд андар замони Мустафо,
Марде аз миррихиёни босафо.
Бар чаҳон чашми чаҳонбинро кушод,
Дил ба сайри хиттаи Одам ниҳод.
Пар кушуд андар фазоҳои вучуд,
То ба саҳрои Ҳичоз омад фуруд,
Он чӣ дид аз Машриқу Мағриб навишт,
Нақши ў рангинтар аз боғи биҳишт.
Будаам ман ҳам ба Эрону Фаранг,
Гаштаам дар мулки Нилу рӯди Ганг.
Дидаам Америку ҳам Жопуну Чин,
Баҳри таҳқиқи филизоти замин.
Аз шабу рӯзи замин дорам хабар,

Кардаам андар бару баҳраш сафар.
Пеши мо ҳангомаҳои Одам аст,
Гарчи ў аз кори мо номаҳрам аст!"

Румӣ

Ман зи афлокам, рафиқи ман зи хоқ,
Сархушу ноҳӯрда аз рағҳои тоқ.
Марди бепарвою номаш Зиндаруд,
Мастии ў аз тамошои вучуд.
Мо, ки дар шаҳри шумо афтодаем,
Дар ҷаҳону аз ҷаҳон озодаем.
Дар талоши ҷилваҳои нав ба нав,
Як замон моро рафиқи роҳ шав!

Ҳакими миррихӣ

Ин навоҳи Марғдини Барҳиёст,
Барҳиё номи абулобои мост.
Фарзмарз, он омири кирдори зишт,
Рафт пеши Барҳиё андар биҳишт.
Гуфт: "Ту ин ҷо ҷӣ сон осудай,
Умрӯ маҳкуми Яздон будай?!"
Аз мақоми ту нақӯтар оламест,
Пеши ў ҷаннат баҳори яқдамест.
Он ҷаҳон аз ҳар ҷаҳон болотар аст,
Он ҷаҳон аз ломакон болотар аст.
Нест Яздонро аз он олам хабар,
Ман надидам оламе озодтар.

Не Худое дар низоми ў дахил,
Не Китобу не Расулу Ҷабраил.
Не тавофе, не сучуде андар ў,
Не дуъое, не дуруде андар ў."
Барҳиё гуфт: "Эй фусунпардоз, хез,
Нақши худро андар он олам бирез!
То абулобо фиреби ў нахурд,
Ҳақ ҷаҳони дигаре бо мо супурд.
Андар ин мулки худододе гузар,
Марғдину расму ойинаш нигар!"

Гардиш дар шаҳри Марғдин

Марғдину он имороти баланд,
Ман чӣ гўям з-он мақоми арҷманд.

Сокинонаш дар сухан ширин чу нўш,
Хубрўю нармхўю содапўш.
Фикрашон бе дарду сўзи иктисоб,
Роздони кимиёи офтоб.
Ҳар кӣ хоҳад симу зар гирад зи нур,
Чун намак гирем мо аз оби шўр.
Хидмат омад мақсади илму хунар,
Корҳоро кас намесанҷад ба зар.
Кас зи динору дирам огоҳ нест,
Ин бутонро дар ҳарамҳо роҳ, нест.
Бар табиъат девмошин чира нест,

Осмонхо аз духонхо тира нест.
Сахткўш деҳқон чароғаш равшан аст,
Аз ниҳоби деҳхудоён эман аст.
Кишту кораш бе низоъи оби чўст,
Ҳосилаш бе ширкати ғайре аз ўст.
Андар он олам на лашкар, не қўшун,
Не касе рўзӣ хўрад аз кушту хун.
Не қалам дар Марғдин гирад фурўғ,
Аз фани таҳриру ташҳири дурўғ.
Не ба бозорон зи бекорон хурўш,
Не садоҳои гадоён дарди гўш!

Ҳакими миррихӣ

Кас дар ин чо соилу маҳрум нест,
Абду мавло ҳокиму маҳкум нест!

Зиндаруд

Соилу маҳрум тақдири Ҳақ аст,
Ҳокиму маҳкум тақдири Ҳақ аст.
Чуз Худо кас холиқи тақдир нест,
Чораи тақдир аз тадбир нест!

Ҳакими миррихӣ

Гар зи як тақдир хун гардад чигар,
Хоҳ аз Ҳақ ҳукми тақдири дигар.
Ту агар тақдири нав хоҳӣ равост,
3-он ки тақдироти Ҳақ лоинтиҳост.
Арзиён нақди худӣ дарбохтанд,

Нуктаи тақдирро нашнохтанд.
Рамзи борикаш ба ҳарфе музмар аст,
Ту агар дигар шавӣ, ў дигар аст.
Хок шав, назри ҳаво созад туро,
Санг шав, бар шиша андозад туро.
Шабнамӣ? Афгандагӣ тақдири туст,
Қулзумӣ? Пояндагӣ тақдири туст!
Ҳар замон созӣ ҳамон Лоту Манот,
Аз бутон чӯйӣ субот, эй бесубот?
То ба худ носохтан имони туст,
Олами афкори ту зиндони туст.
Ранчи беганҷ аст тақдир инчунин,
Ганчи беранҷ аст тақдир инчунин.
Асли дин ин аст агар, эй беҳабар,
Мешавад мӯҳтоҷ аз ў мӯҳтоҷтар.
Войи он дине, ки хоб орад туро,
Боз дар хоби гарон дорад туро.
Сеҳру афсун аст ё дин аст ин?
Ҳабби афюн аст ё дин аст ин?

Мешиносӣ, табъи даррок аз кучост?
Ҳурӣ андар бунгаҳи хок аз кучост?
Қуввати фикри ҳакимон аз кучост,
Тоқати зикри калимон аз кучост?
Ин дилу ин воридоти ў зи кист,
Ин фунуну мӯъҷизоти ў зи кист,

Гармии гуфтор дорӣ? Аз ту нест.
Шўълаи кирдор дорӣ? Аз ту нест!
Ин ҳама файз аз баҳори фитрат аст,
Фитрат аз парвардигори фитрат аст.
Зиндагонӣ чист? Кони гавҳар аст,
Ту аминӣ, соҳиби ў дигар аст.
Таъби равшан марди Ҳақро обрўст,
Хидмати халқи Худо мақсуди ўст.
Хидмат аз расму раҳи пайғамбарист,
Музди хидмат хоستان савдогарист!

Ҳамчунон ин боду хоқу абру кишт,
Боғу роғу коху кўю сангу хишт.
Эй, ки мегўйӣ матоъи мо зи мост,
Марди нодон, ин ҳама мулки Худост.
Арзи Ҳақро арзи худ донӣ, бигў,
Чист шарҳи ояи "ло туфсиду".
Ибни Одам дил ба иблисӣ ниҳод,
Ман зи иблисӣ надидам ҷуз фасод.
Кас амонатро ба кори худ набурд,
Эй хуш он, к-ў мулки Ҳақ бо Ҳақ супурд.
Бурдаӣ чизе, ки аз они ту нест,
Доғам аз коре, ки шоёни ту нест.
Гар ту бошӣ соҳиби шай, месазад
В-ар набошӣ, худ бигў, кай месазад!
Мулки Яздонро ба Яздон боз дех,
То зи кори хеш бикшоӣ гирех.

Зери гардун фақру мискинӣ чарост,
Он чи аз мавлоост, мегӯӣ зи мост?!
Бандае, к-аз обу гил берун начаст,
Шишаи худро ба санги худ шикаст.
Эй, ки манзилро намедонӣ зи раҳ
Қимати ҳар шай зи андози ниғаҳ.
То матоъи туст гавҳар, гавҳар аст
В-арна санг аст, аз пашизе камтар аст.
Навӣ дигар бин, ҷаҳон дигар шавад,
Ин замину осмон дигар шавад!

Аҳволи дӯшизаи Миррих, ки даъвои рисолат карда

Даргузаштем аз ҳазорон кӯю коҳ,
Бар канори шаҳр, майдони фароҳ.
Андар он майдон ҳучуми марду зан,
Дар миён як зан, қадаш чун норван.
Чеҳрааш равшан, вале бе нури ҷон,
Маънии ӯ бар баёни ӯ гарон.
Ҳарфи ӯ бе сӯзу чашмаш бе наме,
Аз сурури орзу номаҳраме.
Фориғ аз ҷӯши ҷавонӣ синааш,
Кӯру суратнопазир ойнааш.
Беҳабар аз ишқу аз ойини ишқ,
Саъвае, радкардаи шоҳини ишқ,
Гуфт бо мо он ҳақими нуктадон:

*"Нест ин дӯшиза аз миррихиён,
Содаву озодаву бе реву ранг,
Фарзмарз ўро бидуздид аз Фаранг.
Пухта дар кори нубувват сохташ,
Андар ин олам фурӯ андохташ!"*
Гуфт: "Нозил гаштаам аз осмон,
Даъвати ман, даъвати охирзамон.
Аз мақоми марду зан дорад суҳан,
Фоштар мегӯяд асрори бадан.
Назди ин охирзамон тақдири зист
Дар забони арзиён гӯям, ки чист!"

Тазкири набияи Миррих

Эй занон, эй модарон, эй хоҳарон,
Зистан то кай мисоли дилбарон?
Дилбарӣ андар ҷаҳон мазлумӣ аст,
Дилбарӣ маҳқумиву маҳрумӣ аст.
Дар ду гесӯ шонагардонем мо,
Мардро нахчири худ донем мо.
Мард сайёдӣ ба нахчире кунад,
Гирди ту гардад, ки занчире кунад.
Худгудозиҳои ӯ макру фиреб,
Дарду доғу орзу, макру фиреб.
Гарчи он кофир Ҳарам созад туро,
Мубталои дарду ғам созад туро.

Ҳамбари ў будан, озори ҳаёт,
Васли ў захру фироқи ў набот.
Морпечон аз ҳаму печаш гурез,
Заҳрҳояшро ба хуни худ марез.
Аз умумат зард рӯйи модарон,
Эй хунук, озодии бешавҳарон!

Ваҳйи Яздои пай ба пай ояд маро,
Лаззати имон бияфзояд маро.
Омад он вақте ки аз эъҷози фан
Метавон дидан чанин андар бадан.
Ҳосиле бардорӣ аз кишти ҳаёт,
Ҳар чӣ хоҳӣ аз банину аз банот.
Гар набошад бар муроди мо чанин,
Бемуҳобо, куштани ў айна дин.
Дар паси ин аср аъсори дигар,
Ошкоро гардад асрори дигар.
Парвариш гирад чанин навъи дигар,
Бе шаби арҳом дарёбад сахар.
То бимирад он саропо Аҳриман
Ҳамчу ҳайвоноти айёми кӯҳан.
Лолаҳо бе доғу бо домони пок
Бениёз аз шабнаме хезад зи хок.
Худ ба худ берун фитад асрори зист,
Нағма бе мизроб бахшад тори зист.
Он чӣ аз найсон фурӯ резад, магир,
Эй садаф, дар зери дарё ташна мир!

Хезу бо фитрат Бие, андар ситез,
То зи пайкори ту хур гардад каниз.
Растан аз рабти ду тан тавҳиди зан,
Ҳофизи худ бошу бар мардон матан!

Румӣ

Мазҳаби асри навойинӣ нигар,
Ҳосили тазҳиби лодинӣ нигар.
Зиндагиро шаръу ойин аст ишқ,
Асли тазҳиб аст дин в-ин аст ишқ.
Зохири ӯ созноку оташин,
Ботиини ӯ нури Раббилламин.
Аз табу тоби дарунаш илму фан,
Аз ҷунуни зуфунунаш илму фан.
Дин нагардад пухта бе одоби ишқ,
Дин бигир аз сӯхбати арбоби ишқ!

ФАЛАКИ МУШТАРӢ

Арвоҳи ҷалилаи Ҳаллоҷ ва Голиб ва
Қурратульайн Тоҳира, ки ба нишемани
биҳиштӣ нагаравиданд ва ба гардиши ҷовидон
гароиданд

Ман фидои ин дили девонае,
Ҳар замон бахшад дигар вайронае.

Чун бигирам манзиле, гўяд, ки хез
Марди худрас баҳрро донад фақиз.
3-он ки оёти Худо лоинтиҳост,
Эй мусофир, чодаро поён кучост?
Кори ҳикмат дидану фарсудан аст,
Кори ирфон дидану афзудан аст.
Он бисанчад дар тарозуи ҳунар,
Ин бисанчад дар тарозуи назар.
Он ба даст овард обу хокро,
Ин ба даст овард чони покро.
Он ниғахро бар таҷалли мезанад,
Ин таҷаллиро ба худ гум мекунад.

Дар талоши чилваҳои пай ба пай,
Тай кунам афлоку менолам чу най.
Ин ҳама аз файзи марде покзод,
Он, ки сўзи ў ба чони ман фитод.
Корвони ин ду бинои вучуд
Бар канори Муштарӣ омад фуруд.
Он ҷаҳон, он хокдоне нотамом,
Дар тавофи ў қамарҳо тезгом.
Холӣ аз май шишаи токаш ҳанўз,
Орзу норушта аз хокаш ҳанўз.
Нимшаб аз тоби моҳон нимрўз,
Не бурудат дар ҳавои ў, на сўз.
Ман чу сўйи осмон кардам назар,
Кавкабаш дидам ба худ наздиктар.

Ҳайбати наззора аз ҳушам рабуд,
Шуд дигаргун назду дуру деру зуд.
Пеши худ дидам се рӯҳи покбоз,
Оташ андар сина шуд гетигудоз.
Дар бари шон қуллаҳои лолагун,
Чехраҳо рахшанда аз сӯзи дарун.
Дар табу тобе зи ҳангоми аласт,
Аз шароби нағмаҳои хеш маст.
Гуфт Румӣ: *"Ин қадар аз худ марав,
Аз дами оташнавоён зинда шав.
Шавқи бепарво надидастӣ, нигар,
Зӯри ин саҳбо надидастӣ, нигар.
Ғолибу Ҳаллоҷу Хотуни Аҷам,
Шӯрҳо афканда дар қони Ҳарам.
Ин навоҳо рӯхро бахшад субот,
Гармии ӯ аз даруни коинот!"*

Навои Ҳаллоҷ

Зи хоки хеш талаб оташе, ки пайдо нест,
Таҷаллии дигаре дархури тақозо нест.
Назар ба хеш чунон бастаам, ки ҷилваи дӯст
Чаҳон гирифтӣ маро фурсати тамошо нест.
Ба мулки Ҷам надихам мисраъи Назириро;
"Касе, ки кушта нашуд аз қабилаи мо нест".
Агарчи ақли фусунпеша лашкаре ангехт,
Ту дилгирифта набошӣ, ки ишқ танҳо нест.

Ту раҳшипос найй в-аз мақом беҳабарӣ,
Чӣ нағмаест, ки дар барбати Салимо нест.
Зи қайду сайди наҳангон ҳикояте овар,
Мағӯ, ки заврақи мо рӯшиноси дарё нест.
Муриди ҳиммати он раҳравам, ки по нагузошт
Ба ҷодае, ки дар ӯ кӯҳу дашту дарё нест.
Шарики ҳалқаи риндони бодапаймо бош,
Ҳазар зи байъати пире, ки мурд, ғавғо нест!

Навои Ғолиб

*"Биё, ки қоидаи осмон бигардонем,
Қазо ба гардиши ратли гарон бигардонем.
Агар зи шаҳна бувад гиру дор, наандешем
В-агар зи шоҳ расад армузон, бигардонем.
Агар Калим шавад ҳамзабон, сухан накунем,
В-агар Халил шавад меҳмон, бигардонем.
Ба ҷанг боҷситонони шохсореро
Тиҳисабод зи дари гулситон бигардонем.
Ба сулҳ болфишонони субҳгоҳиро
Зи шохсор сӯйи ошён бигардонем.
Зи Ҳайдарем ману ту, зи мо аҷаб набувад
Гар офтоб сӯи ховарон бигардонем".²⁰*

Навои Тоҳира

"Гар ба ту афтадам назар чеҳра ба чеҳра, рӯ ба рӯ,

²⁰ Ин ғазал аз Мирзо Асадуллоҳи Ғолиб аст.

Шарҳ диҳам гами туро нукта ба нукта, мӯ ба мӯ.
Аз пайи дидани рухат ҳамчу сабо фитодаам,
Хона ба хона, дар ба дар, кӯча ба кӯча, кӯ ба кӯ.
Меравад аз фироқи ту хуни дил аз ду дидаам
Даҷла ба Даҷла, ям ба ям, чашма ба чашма, ҷӯ ба ҷӯ.
Меҳри туро дили ҳазин бофта бар қумоши қон
Ришта ба ришта, нах ба нах, тор ба тор, пӯ ба пӯ.
Дар дили хеш Тоҳира гашту надид ҷуз туро
Сафҳа ба сафҳа, ло ба ло, парда ба парда,
тӯ ба тӯ!"²¹

Сўзу сози ошиқони дардманд
Шўрҳои тоза дар чонам фиканд.
Мушкилоти кӯҳна сар берун заданд,
Боз бар андашаам шабхум заданд.
Қулзуми фикрам саропо изтироб,
Соҳилаш аз зўри тўфоне хароб.
Гуфт Румӣ: "Вақтро аз каф манех,
Эй, ки меҳоҳӣ кушуди ҳар гиреҳ.
Чанд дар афкори худ бошӣ асир,
Ин қиёматро бурун рез аз замир!"

ЗИНДАРУД МУШКИЛОТИ ХУДРО ПЕШИ АРВОҶИ БУЗУРГ МЕГҶЯД

Аз мақоми мўъминон дури чаро,

²¹ Ин ғазал аз Қ урратулъайн аст.

Яъне аз фирдавс маҳчурӣ чаро?

Ҳаллоҷ

Марди озоде, ки донад хубу зишт,
Менагунчад рӯхи ӯ андар бихишт.
Чаннати мулло маю хуру ғулом,
Чаннати озодагон сайри давом.
Чаннати мулло хуру хобу суруд,
Чаннати ошиқ тамошои вучуд.
Ҳашри мулло шаққи қабру бонги сур,
Ишқи шӯрангез худ субҳи нушур.
Илм бар биму ричо дорад асос,
Ошиқонро не умеду не ҳарос.
Илм тарсон аз ҷалоли коинот,
Ишқ ғарқ андар ҷамоли коинот.
Илмро бар рафтаву ҳозир назар,
Ишқ гӯяд: "Он чи меояд, нигар!"
Илм паймон баста бо ойини ҷабр,
Чораи ӯ чист ғайр аз ҷабру сабр?!
Ишқ озоду ғаюру носабур,
Дар тамошои вучуд омад часур.
Ишқи мо аз шикваҳо бегонаест,
Гарчи ӯро гирияи мастанаест.
Ин дили маҷбури мо маҷбур нест,
Новаки мо аз нигоҳи хур нест.
Оташи моро бияфзояд фиروق,

Чони моро созгор ояд фироқ,
Бе халишҳо зистам, нозистан,
Бояд оташ дар таҳи по зистан.
Зистан ин гуна тақдири худист,
Аз ҳамин тақдир таъмири худист.
Заррае аз шавқи беҳад рашки меҳр,
Гунчад андар синаи ў нўҳ сипеҳр.
Шавқ чун бар оламе шабхун занад,
Ониёнро ҷовидонӣ мекунад!

Зиндаруд

Гардиши тақдир маргу зиндагист,
Кас надонад гардиши тақдир чист!

Ҳаллоҷ

Ҳар кӣ аз тақдир дорад созу барг,
Ларзад аз нерӯи ў Иблису марг.
Ҷабр дини марди соҳибҳиммат аст,
Ҷабри мардон аз камоли қувват аст.
Пухтамарде пухтатар гардад зи ҷабр,
Ҷабр марди хомро оғӯши қабр.
Ҷабри холид оламе барҳам занад,
Ҷабри мо беҳу буни мо барканад.
Кори мардон аст таслиму ризо,
Бар заъифон рост н-ояд ин қабо.
Ту, ки донӣ аз мақоми Пири Рум,

Менадонӣ аз каломи Пири Рум,
Буд габре дар замони Боязид
Гуфт ўро як мусалмони саъид:
Хуштар он бошад, ки имон оварӣ,
То ба даст ояд наҷоту сарварӣ.
Гуфт: *"Ин имон агар ҳаст, эй мурид,
Он, ки дорад шайхи олам Боязид.
Ман надорам тоқати он, тоби он,
К-он фузун омад зи кўшишҳои ҷон"*.
Кори мо ғайр аз умеду бим нест,
Ҳар касеро ҳиммати таслим нест.
Эй, ки гўйӣ буданӣ ин буд, шуд,
Корҳо побанди ойин буд, шуд.
Маънии тақдир кам фаҳмидаӣ,
Не худиро, не Худоро дидаӣ.
Марди мўъмин бо Худо дорад ниёз,
Бо ту мо созем, ту бо мо бисоз.
Азми ў халлоқи тақдири Ҳақ аст,
Рўзи ҳайчо тири ў тири Ҳақ аст!

Зиндаруд

Камнигоҳон фитнаҳо ангехтанд,
Бандаи Ҳақро ба дор овехтанд.
Ошкоро бар ту пинҳони вучуд,
Боз гў, охир гуноҳи ту чӣ буд?

Ҳаллоҷ

Буд андар синаи ман бонги сур,
Миллате дидам, ки дорад қасди гур.
Мӯъминон бо ҳўю бўйи кофирон,
"Ло илах" - гўёну аз худ мункирон.
"Амри Ҳақ" гуфтанд нақши ботил аст,
3-он ки ў вобастаи обу гил аст.
Ман ба худ афрўхтаи нори ҳаёт,
Мурдари гуфтаи зи асрори ҳаёт.
Аз худӣ тарҳи чаҳоне рехтанд,
Дилбарӣ бо қоҳирӣ омехтанд.
Ҳар кучо пайдову нопаддо худӣ,
Барнаметобад нигоҳи мо худӣ.
Норҳо пўшида андар нури ўст,
Ҷилваҳои коинот аз Тури ўст.
Ҳар замон, ҳар дил дар ин дайри куҳан
Аз худӣ дар парда мегўяд суҳан.
Ҳар кӣ аз нораш насиби худ набурд,
Дар чаҳон аз хештан бегона мурд.
Ҳинду ҳам Эрон зи нураш маҳрам аст,
Он, ки нораш ҳам шиносад, он кам аст.
Ман зи нуру нори ў дорам хабар,
Бандае маҳрам, гуноҳи ман нигар.
Он чӣ ман кардам, ту ҳам кардӣ, битарс,
Маҳшаре бар мурда овардӣ, битарс!

Тоҳира

Аз гуноҳи бандаи соҳибҷунун
Коиноти тозае ояд бурун.
Шавқи беҳад пардаҳоро бардарад,
Кӯҳнагиро аз тамошо мебарад.
Охир аз дору расан гирад насиб,
Барнагардад зинда аз қўйи ҳабиб.
Чилваи ӯ бингар андар шаҳру дашт,
То напиндорӣ, ки аз олам гузашт.
Дар замири асри худ пӯшидааст,
Андар ин хилват чӣ сон гунчидааст?

Зиндаруд

Эй, туро доданд дарди чустучӯй,
Маънии як шеъри худ бо ман бигӯй.
*"Қумрӣ кафи хокистару булбул қафаси ранг,
Эй нола, нишони цигари сӯхтае чист?!"*

Ғолиб

Нолае, к-ӯ хезад аз сӯзи чигар,
Ҳар кучо таъсири ӯ дидам дигар.
Қумрӣ аз таъсири ӯ восӯхта,
Булбул аз вай рангҳо андӯхта.
Андар ӯ марге ба оғӯши ҳаёт,
Як нафас ин чо ҳаёт, он чо мамот.
Ончунон ранге, ки аржангӣ аз ўст,

Ончунон ранге, ки берангӣ аз ўст.
Ту надонӣ, ин мақоми рангу бўст,
Қисмати ҳар дил ба қадри ҳою хуст.
Ё ба ранг о, ё ба берангӣ гузар,
То нишоне гирӣ аз сўзи чигар!

Зиндаруд

Сад ҷаҳон пайдо дар ин нилифазост,
Ҳар ҷаҳонро авлиёву анбиёст:

Ғолиб

Нек бингар андар ин буду набуд,
Пай ба пай ояд ҷаҳонҳо дар вучуд.
Ҳар кучо ҳангомаи олам бувад,
Раҳмату-л-лилоламайне ҳам бувад!

Зиндаруд

Фоштар гӯ, з-он ки фаҳмам норасост,

Ғолиб

Ин суханро фоштар гуфтан хатост!

Зиндаруд

Гуфтугӯи аҳди дил беҳосил аст,

Ғолиб

Нуктаро бар лаб расидан мушкил аст!

Зиндаруд

Ту саропо оташ аз сӯзи талаб,
Бар сухан ғолиб наой, эй аҷаб!

Ғолиб

Халқу тадбиру хидоят ибтидост,
Раҳмату-л-лилоламаине интиҳост!

Зиндаруд

Ман надидам чехраи маънӣ ҳанӯз,
Оташе дорӣ агар, моро бисӯз!

Ғолиб

Эй чу ман бинандаи асрори шеър,
Ин сухан афзунтар аст аз тори шеър.
Шоъирон базми сухан оростанд,
Ин калимон бе яди байзостанд.
Он чӣ ту аз ман бихоҳӣ, кофирист,
Кофирӣ, к-ӯ моварои шоъирист!

Ҳаллоҷ

Ҳар кучо бинӣ чаҳони рангу бӯ,
Он, ки аз хокаш бирӯяд орзӯ,

Ё зи нури Мустафо ўро баҳост,
Ё ҳанўз андар талоши Мустафост!

Зиндаруд

Аз ту пурсам, гарчи пурсидан хатост,
Сирри он чавҳар, ки номаш Мустафост.
Одаме ё чавҳаре андар вучуд,
Он, ки ояд гоҳ-гоҳе дар вучуд!

Ҳаллоҷ

Пеши ў гетӣ ҷабин фарсудааст,
Хешро худ «абдуҳу» фармудааст.
«Абдуҳу» аз фаҳми ту болотар аст,
З-он ки ў ҳам Одаму ҳам чавҳар аст.
Чавҳари ў не Араб, не Аъчам аст,
Одам асту ҳам зи одам ақдам аст.
«Абдуҳу» суратгари тақдирҳо,
Андар ў вайронаҳо таъмирҳо.
«Абдуҳу» ҳам ҷонфизо, ҳам ҷонситон,
«Абдуҳу» ҳам шиша, ҳам санги гарон.
Абд дигар, «абдуҳу» чизе дигар,
Мо саропо интизор, ў мунтазар.
«Абдуҳу» даҳр асту даҳр аз «абдуҳуст»,
Мо ҳама рангему ў бе рангу бўст.
«Абдуҳу» бо ибтидо беинтиҳост,
«Абдуҳу»-ро субҳу шоми мо кучост?!
Кас зи сирри «абдуҳу» огоҳ нест,

«Абдуҳу» чуз сирри "иллаллоҳ" нест.
"Ло илах" теғу дами ў «абдуҳу»,
Фоштар хоҳи бигў "ҳу абдуҳу".
«Абдуҳу» чанду чигуни коинот,
«Абдуҳу» рози даруни коинот.
Муддаё пайдо нагардад 3-ин ду байт,
То набинӣ аз мақоми "мо рамайт".

Бигзар аз гуфту шунид, эй Зиндаруд,
Ғарқ шав андар вучуд, эй Зиндаруд!

Зиндаруд

Кам шиносам ишқро, ин кор чист?
Завқи дидор аст, пас дидор чист?

Ҳаллоҷ

Маънии дидори он охирзамон,
Ҳукми ў бар хештан кардан равон.
Дар чаҳон зӣ чун расули инсу қон,
То чу ў бошӣ қабули инсу қон.
Боз худро бин, ҳамин дидори ўст,
Суннати ў сирре аз асрори ўст!

Зиндаруд

Чист дидори Худои нўҳ сипехр,

Он ки бе ҳукмаш нагардад моҳу меҳр?!

Ҳаллоҷ

Нақши Ҳақ аввал ба қон андохтан,
Боз ўро дар қаҳон андохтан.
Нақши қон то дар қаҳон гардад тамом,
Мешавад дидори Ҳақ дидори ом.
Эй хунук марде, ки аз як хўйи ў
Нўҳ фалак дорад тавофи кўйи ў.
Войи дарвеше, ки хўе офарид,
Боз лаб барбасту дам дар худ кашид.
Ҳукми Ҳақро дар қаҳон қорӣ накард,
Ноне аз чав хўрду каррорӣ накард.
Хонақоҳе ҷусту аз Хайбар рамид,
Роҳибӣ варзиду султонӣ надид.

Нақши Ҳақ дорӣ? Қаҳон нахчири туст,
Ҳаминон тақдир бо тақдири туст.
Асри ҳозир бо ту мечўяд ситез,
Нақши Ҳақ бар Лавҳи ин кофир бирез!

Зиндаруд

Нақши Ҳақро дар қаҳон андохтанд,
Ман намедонам чӣ сон андохтанд?

Ҳаллоҷ

Ё ба зўри дилбарӣ андохтанд,

Ё ба зўри қоҳирӣ андохтанд.
3-он ки Ҳақ дар дилбарӣ пайдотар аст,
Дилбарӣ аз қоҳирӣ авлотар аст.

Зиндаруд

Боз гў, эй соҳиби асрори Шарқ,
Дар миёни зоҳиду ошиқ чӣ фарқ?

Ҳаллоҷ

Зоҳид андар олами дунё ғариб,
Ошиқ андар олами уқбо ғариб!

Зиндаруд

Маърифатро интиҳо нобудан аст,
Зиндагӣ андар фано осудан аст.

Ҳаллоҷ

Сукри ёрон аз таҳипаймонагист,
Нестӣ аз маърифат бегонагист.
Эй, ки чўйӣ дар фано мақсудро,
Дарнамеёбад адам мавҷудро!

Зиндаруд

Он ки худро беҳтар аз Одам шумурд,
Дар хуму ҷомаш на май боқӣ, на дурд.
Мушти хоки мо ба гардун ошност,
Оташи он бе сару сомон кучост?

Ҳаллоҷ

Кам бигў з-он хоҷаи аҳли фироқ
Ташнакому аз азал хунинаёқ.
Мо чаҳул, ў орифи буду набуд,
Куфри ў ин розро бар мо кушуд.
Аз фитодан лаззати бархостан,
Айш афзудан зи дарди костан.
Ошиқӣ дар нори ў восўхтан,
Сўхтан бе нори ў носўхтан.
З-он ки ў дар ишқу хидмат ақдам аст,
Одам аз асрори ў номаҳрам аст.
Чок кун пирохани тақлидро,
То биёмўзӣ аз ў тавҳидро!

Зиндаруд

Эй, туро иқдими чон зери нигин,
Як нафас бо мо дигар сўхбат гузин!

Ҳаллоҷ

Бо мақоме дарнамесозему бас,
Мо саропо завқи парвозему бас.
Ҳар замон дидан, танидан кори мост,
Бе пару боле паридан кори мост!

Намудор шудани хоҷаи аҳли фироқ Иблис

Сўхбати равшандилон як дам, ду дам,

Он ду дам сармояи буду адам.
Ишқро шӯридатар карду гузашт,
Ақдро соҳибназар карду гузашт.
Чашм барбастам, ки бо худ дорамаш,
Аз мақоми дида дар дил орамаш.
Ногаҳон дидам ҷаҳон торик шуд,
Аз макон то ломакон торик шуд,
Андар он шаб шӯълае омад падида,
Аз дарунаш пирамарде барҷаҳид.
Як қабои сурмай андар бараш,
Ғарқ андар дуди печон пайкараш.
Гуфт Румӣ: хоҷае, аҳли фироқ,
Он саропо сӯзу он хунинаёқ,
Кӯҳнаи камхондаи андаксухан,
Чашми ӯ бинандаи ҷон дар бадан!
Ринду муллову ҳакиму хирқапӯш,
Дар амал чун зоҳидони сахткӯш.
Фитраташ бегонаи завқи висол,
Зӯҳди ӯ тарки ҷамоли лоязол.
То густаан аз ҷамол осон набуд,
Қор пеш афқанд аз тарки сучуд.
Андаке дар воридоти ӯ нигар,
Мушкилоти ӯ, суботи ӯ нигар.
Ғарқ андар разми хайру шар ҳанӯз,
Сад паямбар дидаву кофар ҳанӯз!
Ҷонам андар тан зи сӯзи ӯ тапид,
Бар лабаш оҳи ғамолуде расид.

Гуфту чашми нимво бар ман кушуд,
Дар амал чуз мо кӣ бархурдор буд?
Ончунон бар корҳо печидаам,
Фурсати одинаро кам дидаам.
Не маро афраштае, не чокаре,
Ваҳйи ман бе миннати пайғамбаре.

Не ҳадису не китоб овардаам,
Ҷони ширин аз фақеҳон бурдаам.
Риштаи дин чун фақеҳон кас наришт,
Каъбаро карданд охир хишт-хишт.
Кеши моро инчунин таъсис нест,
Фирқа андар мазҳаби Иблис иест.
Даргузаштам аз сучуд, эй беҳабар,
Соз кардам арғунуни хайру шар.
Аз вучуди Ҳақ маро мункир магир,
Дида бар ботин кушо, зоҳир магир.
Гар бигӯям "нест", ин аз аблаҳист,
3-он ки баъд аз дид натвон гуфт нест,
Ман "бале" дар пардаи "ло" гуфтаам,
Гуфтаи ман хуштар аз ногуфтаам.
То насиб аз дарди Одам доштам,
Қаҳри ёр аз баҳри ў нагзоштам.
Шўълаҳо аз киштзори ман дамид,
Ў зи маҷбурӣ ба мухторӣ расид.
Зиштии худро намудам ошкор,
Бо ту додам завқи тарку ихтиёр.

Ту начоте деҳ маро аз нори ман,
Во кун, эй Одам, гиреҳ аз кори ман.
Эй, ки андар банди ман афтодай,
Рухсати исён ба шайтон додай.
Дар чаҳон бо ҳиммати мардона зӣ,
Ғамғусори ман, зи ман бегона зӣ.
Бениёз аз нешу нӯши ман гузар,
То нагардад номаам ториктар.
Дар чаҳон сайёд бо нахчирҳост,
То ту нахчирӣ, ба кешам тирҳост.
Сохиби парвозро афтод нест,
Сайд агар зирак шавад, сайёд нест!"

Гуфтамаш: *"Бигзар зи ойини фироқ,
Абгаза-л-ашё индӣ ат-талоқ"*.

Гуфт: "Сози зиндагӣ сӯзи фироқ,
Эй хушо сармастии рӯзи фироқ!
Бар лабам аз васл менояд сухан,
Васл агар хоҳам, на ӯ монад, на ман".
Ҳарфи васл ӯро зи худ бегона кард,
Тоза шуд андар дили ӯ сӯзу дард.
Андаке ғалтид андар дуди хеш,
Боз гум гардид андар дуди хеш.
Нолае з-он дуди печон шуд баланд,
Эй хунук чоне, ки гардад дардманд!"

Нолаи Иблис

Эй худованди савобу носавоб,
Ман шудам аз сӯхбати Одам хароб.
Ҳеч гаҳ аз ҳукми ман сар барнатофт,
Чашм аз худ басту худро дарнаёфт.
Хокаш аз завқи «або» бегонае,
Аз шарори кибриё бегонае.
Сайд худ сайёдро гӯяд, бигир,
Аламон аз бандаи фармонпазир!
Аз чунин сайде маро озод кун,
Тоъати дирӯзаи ман ёд кун.
Паст аз ӯ он ҳиммати волои ман,
Войи ман, эй войи ман, эй войи ман!
Фитрати ӯ хому азми ӯ заъиф,
Тоби як зарбам наёрад ин ҳариф.
Бандаи соҳибназар бояд маро,
Як ҳарифи пухтатар бояд маро.
Лӯбати обу гил аз ман боз гир,
Менаояд кӯдакӣ аз марди пир.
Ибни Одам чист? Як мушти хас аст,
Мушти хасро як шарор аз ман бас аст.
Андар ин олам агар чуз хас набуд,
Ин қадар оташ маро додан чӣ суд?
Шишаро бигдохтан оре бувад,
Сангро бигдохтан коре бувад.
Ончунон танг аз футуҳот омадам,

Пеши ту баҳри мукофот омадам.
Мункири худ аз ту мехоҳам, бидеҳ,
Сўйи он марди Худо роҳам бидеҳ.
Бандае бояд, ки печад гарданам,
Ларза андозад нигоҳаш дар танам.
Он, ки гўяд: "Аз ҳузури ман бирав",
Он, ки пеши ӯ наярзам бо ду чав.
Эй Худо, як зиндамарди ҳақпараст,
Лаззате шояд, ки ёбам дар шикаст!

ФАЛАКИ ЗУҲАЛ

**Арвоҳи разила, ки бо мулку миллат ғаддорӣ карда
ва дўзах эшонро қабул накарда**

Пири Румӣ, он имоми ростон,
Ошнои ҳар мақоми ростон,
Гуфт: "Эй гардуннаварди сахткӯш,
Дидаӣ он олами зуннорпӯш?
Он ки бар гирди камар печидааст,
Аз думи исторае дуздидааст.
Аз гаронсайрӣ хироми ӯ сукун,
Ҳар нақў аз ҳукми ӯ зишту забун.
Пайкари ӯ гарчи аз обу гил аст,
Бар заминаш по ниҳодан мушкил аст,
Сад ҳазор афраштаи тундарбадаст,
Қаҳри Ҳақро қосим аз рўзи аласт.
Дурра пайҳам мезанад сайёро.

Аз мадораш барканад сайёрао.
Оламе матруду мардуди сипеҳр,
Субҳи ў монанди шом аз бухли меҳр.
Манзили арвоҳи бе явмуннушур,
Дўзах аз эҳроқашон омад нуфур.
Андаруни ў ду тоғути кўҳан,
Рўҳи қавме қушта аз баҳри ду тан.
Чаъфар аз Банголу Содик аз Дакан,
Нанги Одам, нанги дин, нанги ватан
Ноқабуду ноумеду номурод,
Миллате аз корашон андар фасод.
Миллате, к-ў банди ҳар миллат қушод,
Мулку динаш аз мақоми худ фитод.
Менадонӣ хиттаи Ҳиндустон,
Он азизи хотири соҳибдилон.
Хиттае, ҳар чилвааш гетифуруз,
Дар миёни хоку хун ғалтад ҳанўз.
Дар гилаш тухми ғуломиро кӣ кишт?
Ин ҳама кирдори он арвоҳи зишт!
Дар фазои нилгун як дам биист,
То мукофоти амал бинӣ, ки чист!"

Қулзуми хунин

Он чи дидам менагунчад дар баён,
Тан зи саҳмаш беҳабар гардад зи ҷон.
Ман чӣ дидам? Қулзуме дидам зи хун,
Қулзуме тўфонбурун, тўфондарун.

Дар ҳаво морон, чу дар кулзум наҳанг,
Кафча шабгун, болу пар симобранг.
Мавҷо дарранда монанди паланг,
Аз ниҳебаш мурда бар соҳил наҳанг.
Баҳр соҳилро амон як дам надод,
Ҳар замои кӯҳпорае дар хун фитод.
Мавҷи хун бо мавҷи хун андар ситез,
Дар миёнаш заврақе дар афту хез.
Андар он заврақ ду марди зардрӯй,
Зардрӯ, урёнбадан, ошуфтамӯй.

Ошкоро мешавад рӯҳи Ҳиндустон

Осмон шақ гашту хуре покзод
Пардаро аз чехраи худ баркушод.
Дар ҷабинаш нору нури лоязол,
Дар ду чашми ӯ сурури лоязол.
Ҳуллае дар бар сабуктар аз саҳоб,
Тору пудаш аз раги барги гулоб.
Бо чунин хубӣ насибаш тавқу банд,
Бар лаби ӯ нолаҳои дардманд.
Гуфт Румӣ: *"Рӯҳи Ҳинд аст ин, нигар,
Аз фигонаш сӯзҳо андар ҷигар!"*

Рӯҳи Ҳиндустон нолаву фарёд мекунад

Шамъи чон афсурд дар фонуси Ҳинд,
Ҳиндиён бегона аз номуси Ҳинд.

Мардаки номаҳрам аз асрори хеш,
Захмаи худ кам занад бар тори хеш.
Бар замони рафта мебандад назар,
Аз таши афсурда месўзад чигар.
Бандҳо бар дасту пойи ман аз ўст,
Нолаҳои норасои ман аз ўст.
Хештанро аз худӣ пардохта,
Аз русуми кўҳна зиндон сохта.
Одамият аз вучудаи дардманд,
Асри нав аз поку нопокаш нажанд.

Бигзар аз факре, ки урени дихад,
Эй хунук факре, ки султонӣ дихад.
Алҳазар аз ҷабру ҳам аз хўи сабр,
Ҷобиру маҷбулло заҳр аст ҷабр.
Ин ба сабри пайҳамӣ хўтар шавад,
Он ба ҷабри пайҳамӣ хўтар шавад.
Ҳардуро завқи ситам гардад фузун,
Вирди ман *"ё лайта қавмӣ яъламун"*.

Кай шаби Ҳиндустон ояд ба рўз,
Мурд Ҷаъфар, зинда рўҳи ў ҳанўз.
То зи қайди як бадан вомераҳад,
Ошён андар тани дигар ниҳад.
Гоҳ ўро бо калисо созбоз,
Гоҳ пеши дайриён андар ниёз.
Дини ў, ойини ў савдогарист,

Антарӣ андар либоси ҳайдарист.
То ҷаҳони рангу бў гардад дигар,
Расми ў, ойини ў гардад дигар.
Пеш аз ин чизе дигар масҷуди ў
Дар замони мо ватан маъбудӣ ў.
Зохири ў аз ғами дин дардманд,
Ботинаш чун дайриён зуннорбанд.
Ҷаъфар андар ҳар бадан миллаткуш аст.
Ин мусалмони куҳан миллаткуш аст.
Ханд-хандон асту бо кас ёр нест,
Мор агар хандон шавад, ҷуз мор нест.
Аз нифоқаш ваҳдати қавме дуним
Миллати ў аз вучуди ў лаъим.
Миллатеро ҳар кучо ғоратгарест,
Асли ў аз Содиқе ё Ҷаъфарест.

Аламон, аз рӯҳи Ҷаъфар, аламон,
Аламон аз ҷаъфарони ин замон!

**Фарёди яке аз заврақнишинони кулзуми
хунин**

Не адам моро пазирад, не вучуд,
Вой аз бемеҳрии буду набуд.
То гузаштем аз ҷаҳони Шарқу Ғарб,
Бар дари дўзах шудем аз дарду карб.
Як шараф бар Содиқу Ҷаъфар назад,
Бар сари мо мушти хокистар назад.

*Гуфт: "Дўзахро хасу хошок бех,
Шўълаи ман з-ин ду кофир пок бех!"*

Он сўйи нўҳ осмон рафтем мо,
Пеши марги ногаҳон рафтем мо.
Гуфт: "Ҷон сирре зи асрори ман аст,
Ҳифзи қону ҳадми тан кори ман аст.
Ҷони зиште гарчи н-арзад бо ду ҷав,
Эй, ки аз ман ҳадми қон хоҳӣ, бирав.
Инчунин коре намеояд зи марг,
Ҷони ғаддоре наёсояд зи марг!"

Эй ҳавои тунд, эй дарёи хун,
Эй замин, эй осмони нилгун,
Эй нучум, эй моҳтоб, эй офтоб,
Эй Қалам, эй Лавҳи маҳфуз, эй Китоб,
Ин ҷаҳон беибтидо, беинтиҳост,
Бандаи ғаддорро мавло кучост?!

Ногаҳон омад садое ҳавлноқ,
Синаи саҳрову дарё чок-чок.
Рабти иқлими бадан аз ҳам гусехт,
Дамбадам кўҳпора бар кўҳпора рехт.
Кўҳҳо мисли саҳоб андар мурур,
Инҳидоми оламе бе бонги сур.
Барқу тундар аз табу тоби дарун
Ошён чустанд андар баҳри хун.

Мавҷҳо пуршӯру аз худ рафтатар,
Ғарқи хун гардид он кӯху камар.
Он чи бар пайдову нопаддо гузашт,
Хайли анҷум диду бепарво гузашт!

ОН СӢИ АФЛОК

Мақоми ҳакими олмонӣ Нича

Ҳар кучо истезаи буду набуд,
Кас надонад сирри ин чархи кабуд.
Ҳар кучо марг оварад пайғоми зист,
Эй хуш он марде, ки донад марг чист?
Ҳар кучо монанди бод арзон ҳаёт,
Бесуботу бо таманнои субот.
Чашми ман сад олами шашрӯза дид,
То ҳади ин коинот омад паид.
Ҳар ҷаҳонро Моҳу Парвине дигар,
Зиндагиро расму ойине дигар.
Вақти ҳар олам равон монанди жав,
Дерёз ин ҷову он ҷо тундрав.
Соли мо ин ҷо маҳе, он ҷо даме,
Беши ин олам ба он олам каме.
Ақли мо андар ҷаҳони зуфунун,
Дар ҷаҳони дигаре хору забун!

Бар сағури ин ҷаҳони чуну ҷанд
Буд марде бо садое дардманд,

Дидаи ӯ аз уқобон тезтар,
Талъати ӯ шоҳиди сӯзи чигар,
Дамбадам сӯзи даруни ӯ фузуд,
Бар лабаш байте, ки сад бораш суруд:
**"На Цибриле, на фирдавсе, на ҳуре, не
худованде,
Кафи хоке, ки месӯзад зи ҷони орзуманде!"**

Ман ба Румӣ гуфтам: *"Ин девона кист?"*

Гуфт: *"Ин фарзонаи олмонавист!"*

Дар миёни ин ду олам ҷойи ӯст,

Нағмаи дерина андар нойи ӯст.

Боз ии Ҳаллочи бе дору расан,

Навӣ дигар гуфта он ҳарфи куҳан.

Ҳарфи ӯ бебоку афкораш азим,

Ғарбиён аз теги гуфтораш дуним.

Ҳамнишин бар ҷазбаи ӯ пай набурд,

Бандаи мачзубро мачнун шумурд.

Оқилон аз ишқу мастӣ бенасиб,

Набзи ӯ доданд дар дасти табиб.

Бо пизишкон чист ғайр аз реву ранг,

Войи мачзубе, ки зод андар Фаранг.

Ибни Сино бар баёзе дил ниҳад,

Раг занад ё ҳабби хобовар диҳад,

Буд Ҳаллоҷе ба шаҳри худ ғариб,

Ҷон зи мулло бурду кушт ӯро табиб!"

Марди раҳдоне набуд андар Фаранг,
Пас фузун шуд нағмааш аз тори чанг.
Роҳравро кас нишон аз раҳ надод,
Сад халал дар воридоти ӯ фитод.
Нақд буду кас аёр ӯро накард,
Кордоне марди кор ӯро накард.
Ошике, дар оҳи худ гумгаштае,
Солике, дар роҳи худ гумгаштае.

Мастии ӯ ҳар зучочеро шикаст,
Аз Худо бубриду ҳам аз худ гусаст.
Хост то бинад ба чашми зоҳире
Ихтилоти қоҳирӣ бо дилбарӣ.
Хост то аз обу гил ояд бурун,
Хўшае, к-аз кишти дил ояд бурун.
Он чи ӯ чўяд, мақоми кибриёст,
Ин мақом аз ақлу ҳикмат моварост.
Зиндагӣ шарҳи ишороти худист,
"Ло"-у "иллаҳ," аз мақомоти худист.
Ӯ ба "ло" дармонду то "илло" нарафт,
Аз мақоми абдуҳу бегона рафт.
Бо таҷаллӣ ҳамканору беҳабар,
Дуртар чун мева аз беҳи шаҷар.
Чашми ӯ чуз руъяти Одам нахост,
Наъра бебокона зад: "Одам кучост?"
В-арна ӯ аз хокиён безор буд,
Мисли Мўсо толиби дидор буд.

Кош будӣ дар замони Аҳмадӣ,
То расидӣ бар сурури сармадӣ.
Ақли ӯ бо хештан дар гуфтутӯст,
Ту раҳи худ рав, ки роҳи худ накӯст.
*"Пеш неҳ гоме, ки омад он мақом,
К-андар ӯ бе ҳарф мерӯяд калом!"*²²

Ҳаракат ба Ҷаннату-л-Фирдавс

Даргузаштам аз ҳади ин коинот,
По ниҳодам дар ҷаҳони бечихот.
Бе ямину бе ясор аст ин ҷаҳон,
Фориғ аз лайлу наҳор аст ин ҷаҳон.

Пеши ӯ қандили идрокам фусурд,
Ҳарфи ман аз ҳайбати маънӣ бимурд.
Бо забони обу гил гуфтори ҷон,
Дар қафас парвоз меояд гарон.
Андаке андар ҷаҳони дил нигар,
То зи нури худ шавӣ равшанбасар.
Чист дил, як олами бе рангу бўст,
Олами бе рангу бў, бечорсӯст.
Сокину ҳар лаҳза сайёр аст дил,
Олами аҳволу афкор аст дил.
Аз ҳақоиқ то ҳақоиқ рафта ақл,

²² Ин байт аз мавлои Рум аст.

Сайри ў бе чодаву рафтору нақл.
Сад хаёлу ҳар як аз дигар чудост,
Ин ба гардун ошно, он норасост.
Кас нагӯяд ин, ки гардун ошност,
Бар ямини он хаёли норасост.
Ё суруре, к-ояд аз дидори дӯст,
Ним гоме аз ҳавои кӯйи ўст.
Чашми ту бедор бошад ё ба хоб,
Дил бубинад бе шуъои офтоб.
Он чаҳонро бар чаҳони дил шинос,
Ман чӣ гӯям, з-он чи н-ояд дар қиёс!

Андар он олам чаҳоне дигаре,
Асли ў аз *"кун факон"*-е дигаре.
Лозаволу ҳар замон навъи дигар,
Н-ояд андар ваҳму ояд дар назар.
Ҳар замон ўро камоле дигаре,
Ҳар замон ўро ҷамоле дигаре.
Рӯзгораш бениёз аз моҳу меҳр,
Гунҷад андар соҳати ў нӯҳ сипеҳр.
Ҳар чӣ дар ғайб аст ояд рӯ ба рӯ,
Пеш аз он, к-аз дил бирӯяд орзу.
Дар забони худ чӣ сон гӯям, ки чист,
Ин чаҳон нуру ҳузуру зиндагист!
Лолаҳо осуда дар кӯҳсорҳо,
Наҳрҳо гарданда дар гулзорҳо.
Ғунҷаҳои сурху испеду кабуд

Аз дами қуддусиён ўро кушуд.
Обҳо симин, ҳавоҳо анбарин,
Қасрҳо бо қуббаҳои зумрадин.
Хаймаҳо ёқутгун, зарринтаноб,
Шоҳидон бо талъати ойинатоб.
Гуфт Румӣ: "Эй гирифтори қиёс,
Даргузар аз эътибороти ҳавос.
Аз таҷаллӣ корҳои хубу зишт
Мешавад он дӯзах, ин гардад бихишт.
Ин ки бинӣ қасрҳои ранг-ранг,
Аслаш аз аъмол не, аз хишту санг.
Он чи хонӣ кавсару гилмону ҳур,
Чилваи ин олами ҷазбу сурур.
Зиндагӣ ин ҷо зи дидор асту бас,
Завқи дидор асту гуфтор асту бас!"

Қасри Ширафуннисо

Гуфтам, ин кошонае аз лаъли ноб,
Он, ки мегирад хироҷ аз офтоб,
Ин мақом, ин манзил, ин кохи баланд,
Ҳуриён бар даргаҳаш эҳромбанд,
Эй, ту додӣ соликонро чустучӯй,
Соҳиби ӯ кист? Бо ман боз гӯй!
Гуфт: "Ин кошонаи Шарфуннисост,
Мурғи бомаш бо малоик ҳамнавоств.
Қулзуми мо инчунин гавҳар назод,

Ҳеч модар инчунин духтар назод,
Хоки Лоҳур аз мазораш осмон,
Кас надонад рози ўро дар ҷаҳон!
Он саропо завқу шавқу дарду доғ,
Ҳокими Панҷобро чашму чароғ.
Он фуруғи дудаи Абдуссамад,
Фақри ў нақше, ки монад то абад!
То зи Қуръон пок месўзад вучуд,
Аз тиловат як нафас фориғ набуд.
Дар камар теғи дурў, Қуръон ба даст,
Тан, бадан ҳушу ҳавосуллоҳ маст.
Хилвату шамшеру Қуръону намоз,
Эй хуш он умре, ки рафт андар ниёз!
Бар лаби ў чун дами охир расид,
Сўйи модар диду муштоқона дид!
Гуфт, агар аз рози ман дорӣ хабар,
Сўйи ин шамшеру ин Қуръон нигар.
Ин ду қувват ҳофизи яқдигаранд,
Коиноти зиндагиро меҳваранд.
Андар ин олам, ки мирад ҳар нафас
Духтарашро ин ду маҳрам буду бас.
Вақти рухсат бо ту дорам ин сухун,
Теғу Қуръонро ҷудо аз ман макун.
Дил ба он ҳарфе, ки мегўям бинех,
Қабри ман бе гунбаду қандил бех.
Мўъминонро теғ бо Қуръон бас аст,

Турбати моро ҳамин сомон бас аст!"

Умрҳо дар зери ин заррин қибоб,
Бар мазораш буд шамшеру Китоб.
Марқадаш андар ҷаҳони бесубот,
Аҳли Ҳақро дод пайғоми ҳаёт.
То мусалмон кард бо худ он чи кард
Гардиши даврон бисоташ дарнавард.
Марди Ҳақ аз ғайри Ҳақ андеша кард,
Шери мавло рӯбаҳиро пеша кард.
Аз дилаш тобу таби симоб рафт,
Худ бидонӣ, он чи бар Панҷоб рафт.
Холиса, шамшеру Қуръонро бибурд,
Андар он кишвар мусалмонӣ бимурд!

Зиёрати амири кабир, ҳазрати Сайидалии Ҳамадонӣ ва Муллотоҳир Ғании Кашмирӣ

Ҳарфи Румӣ дар дилам сўзе фиканд,
Оҳ Панҷоб, он замини арҷманд.
Аз тапи ёрон тапидам дар биҳишт,
Кўҳнағамҳоро харидам дар биҳишт.
То дар он гулшан садое дардманд
Аз канори ҳавзи Кавсар шуд баланд:
"Ҷамъ кардам мушти хошоке, ки сўзам хешро,

Гул гумон дорад, ки бандам ошён дар бӯстон".²³

Гуфт Румӣ: "Он чи меояд нигар,
Дил мадеҳ бо он чи бигзашт, эй писар!
Шоъири рангиннаво-Тоҳир Ғанӣ,
Фақри ў ботин ғанӣ, зоҳир ғанӣ.
Нағмае мехонд он масти мудом,
Дар ҳузури сайиди воломақом.
Сайидуссодот, солори Аҷам,
Дасти ў меъмори тақдири умам.
То Ғазолӣ дарси "иллаҳ" ҳў" гирифт,
Зикру фикр аз дудмони ў гирифт.
Муршиди он кишвари минупазир,
Миру дарвешу салотинро мушир.
Хитгаро он шоҳи дарёостин,
Дод илму санъату тазҳибу дин.

Офарид он мард Эрони сағир,
Бо ҳунарҳои ғарибу дилпазир.
Як нигоҳи ў кушояд сад гирех,
Хезу тирашро ба дил роҳе бидех!"

Дар ҳузури Шоҳи Ҷамадон

Зиндаруд

Аз ту хоҳам сирри Яздонро калид,
Тоъат аз мо ҷусту шайтон офарид.

²³ Ин байт аз Ғании Кашмирист.

Зишту нохушро чунон оростан,
Дар амал аз мо накӯй хостан.
Аз ту пурсам ин фусунсозӣ, ки чӣ?
Бо қимори баднишин бозӣ, ки чӣ?
Мушти хоки ин сипехри гирдгард,
Худ бигӯ, мезебадаш коре, ки кард?
Кори мо, афкори мо, озори мо,
Даст бо дандон газидан кори мо!

Шоҳи Ҳамадон

Бандае, к-аз хештан дорад хабар,
Офаринад манфиъатро аз зарар.
Базм бо дев аст Одамро вубол,
Разм бо дев аст Одамро ҷамол.
Хешро бар Аҳриман бояд задан,
Ту ҳама теғ, он ҳама санги фасан.
Тезтар шав, то фитад зарби ту сахт
В-арна бошӣ дар ду гетӣ тирабахт!

Зиндаруд

Зери гардун одам одамро хурад,
Миллате бар миллати дигар чарад.
Ҷон зи аҳли хитта сӯзад чун сипанд,
Хезад аз дил нолаҳои дардманд.
Зираку дарроку хушгил миллатест,
Дар чаҳон тардастии ӯ оятест.

Соғараш ғалтаңда аңдар хуни ўст,
Дар найи ман нола аз мазмуни ўст.
Аз худї то бенасиб афтодааст,
Дар диёри худ ғариб афтодааст.
Дастмузди ў ба дасти дигарон,
Моҳии рўдаш ба шасти дигарон.
Корвонҳо сўйи манзил гом-гом,
Кори ў нохубу беандому хом.
Аз ғуломї ҷазбаҳои ў бимурд,
Оташе аңдар раги токаш фусурд.
То напиндорї, ки будаст инчунин,
Ҷабҳаро ҳамвора суд аст инчунин.
Дар замоне сафшикан ҳам будааст,
Чираву ҷонбозу бардам будааст!

Кўҳҳои хингсори ў нигар,
Оташин дасти чинори ў нигар.
Дар баҳорон лаъла мерезад зи санг,
Хезад аз хокаш яке тўфони ранг.
Лаккаҳои абр дар кўҳу даман,
Пунба паррон аз камони пунбазан.
Кўҳу дарёву ғуруби офтоб,
Ман Худоро дидам он ҷо бе ҳиҷоб.
Бо насим овора будам дар Нишот,
"Бишнава аз най" месурудам дар Нишот.

Мурғаке меғуфт аңдар шохсор,

Бо пашизе менаярзад ин баҳор.
Лола русту наргиси шаҳло дамид,
Боди наврӯзӣ гиребонаш дарид.
Умрҳо болид аз ин кӯҳу камар,
Настар аз нури қамар покизатар.
Умрҳо гул рахт барбасту кушод,
Хоки мо дигар Шихобуддин назод!
Нолаи пурсӯзу он мурғи самар,
Дод чонамро табу тоби дигар.
То яке девова дидам дар хурӯш
Он, ки бурд аз ман матоъи сабру хӯш.

*"Бигзар зи мову нолаи мастонае маҷӯй,
Бигзар зи шохи гул, ки тилисмест рангу бӯй.
Гуфтӣ, ки шабнам аз варақи лола мечакад,
Ғофил дилест, ин ки бигиряд канори ҷӯй.
Ин мушти пар куҷову суруд инчунин куҷо,
Рӯҳи Ғанист мотамии марги орзӯй.
Боди сабо, агар ба Чинево гузар кунӣ,
Ҳарфе зи мо ба Маҷлиси ақвом боз гӯй.
Дехқону кишту ҷӯю хиёбон фуруҳтанд,
Қавме фуруҳтанду чӣ арзон фуруҳтанд!"*

Шоҳи Ҳамадон

Бо ту гӯям рамзи борик, эй писар,
Тан ҳама хок асту ҷон волоғуҳар.
Ҷисмро аз баҳри ҷон бояд гудохт,

Покро аз хок мебояд шинохт.
Гар бибуррӣ пораи танро зи тан,
Рафт аз дасти ту он лахти бадан.
Лекин он чоне, ки гардад чилвамаст,
Гар зи даст ўро дихӣ, ояд ба даст?
Чавҳараш бо ҳеч шай монанд нест,
Ҳаст андар банду андар банд нест.
Гар ниғаҳ дорӣ бимирад дар бадан,
Гар бияфшонӣ, фуруғи анчуман.
Чист чони чилвамаст, эй марди род?!
Чист чон додан зи даст, эй марди род?!
Чист чон додан?-Ба Ҳақ пардохтан,
Кўхро бо сўзи чон бигдохтан.
Чилвамастӣ? Хешро дарёфтан,
Дар шабон чун кавкабе бартофтан.
Хешро ноёфтан нобудан аст,
Ёфтан худро ба худ бахшудан аст.
Ҳар кӣ худро диду ғайр аз худ надид,
Рахт аз зиндони худ берун кашид.
Чилва бадмасте, ки бинад хешро.
Хуштар аз нўшина донад нешро.
Дар нигоҳаш чон чу бод арзон шавад
Пеши ў зиндони ў ларзон шавад.
Тешаи ў хораро бармедарад,
То насиби худ зи гетӣ мебарад.
То зи чон бигашт қонаш чони ўст

В-арна чонач як-ду дам меҳмони ўст!

Зиндаруд

Гуфтаи аз ҳикмати зишту нақўй,
Пири доно, нуктаи дигар бигўй.
Муршиди маънинигоҳон будай,
Маҳрами асрори шоҳон будай.
Мо фақиру ҳукмрон хоҳад хироч,
Чист асли эътибори тахту тоҷ?

Шоҳи Ҳамадон

Асли шоҳи чист андар Шарку Ғарб?
Ё ризои умматон ё ҳарбу зарб!
Фош гўям бо ту, эй воломақом,
Бочро чуз бо ду кас додан ҳаром.
Ё "ули-л-амр"-е, ки "минкум" шони ўст
Ояи Ҳақ ҳуччату бурҳони ўст.
Ё ҷавонмарде, чу сарсар тундхез,
Шаҳргиру хешбоз андар ситез.
Рўзи кин кишваркушо аз қоҳирӣ,
Рўзи сулҳ аз шеваҳои дилбарӣ.
Метавои Эрону Ҳиндустон харид,
Подшоҳиро зи кас натвон харид.
Ҷоми Ҷамро, эй ҷавони боҳунар,
Кас нагирад аз дўкони шишагар.
В-ар бигирад, моли ў чуз шиша нест,
Шишаро ғайр аз шикастаи пеша нест!

Ғанӣ

Ҳиндро ин завқи озодӣ кӣ дод?
Сайдро савдои сайёдӣ ки дод?
Он бараҳманзодагони зиндадил,
Лолаи аҳмар зи рӯйи шон хичил.
Тезбину пухтакору сахткӯш,
Аз нигоҳи шон Фаранг андар хурӯш.
Аслашон аз хоки домангири мост,
Матлаъи ин ахтарон Кашмири мост.
Хоки моро бешарар донӣ агар
Бар даруни худ яке бикшо назар.
Ин ҳама сӯзе, ки дорӣ, аз кучост?
Ин дами боди баҳорӣ аз кучост?
Ин ҳамон бод аст, к-аз таъсири ӯ
Кӯҳсори мо бигирад рангу бӯ!

Ҳеч медонӣ, ки рӯзе дар Вулар,
Мавҷае меғуфт бо мавҷи дигар:
Чанд дар қулзум ба якдигар занем,
Хез то як дам ба соҳил сар занем.
Зодаи мо, яъне он чӯйи куҳан
Шӯри ӯ дар водиву кӯҳу даман.
Ҳар замон бар санги раҳ худро занад,
То бинои кӯҳро бармеканад.
Он чавон, к-ӯ шаҳру дашту дар гирифт,
Парвариш аз шири сад модар гирифт.
Сатвати ӯ хокиёнро маҳшарест,

Ин ҳама аз мост, не аз дигарест.
Зистан андар ҳади соҳил хатост,
Соҳили мо санге андар роҳи мост.
Бо карон дарсохтан марги давом,
Гарчи андар баҳр ғалтӣ субҳу шом.
Зиндагӣ ҷавлон миёни кӯҳу дашт,
Эй хунук мавҷе, ки аз соҳил гузашт!

Эй, ки хондӣ хатти симои ҳаёт,
Эй ба Ховар дода ғавғои ҳаёт.
Эй туро оҳе, ки месӯзад чигар,
Ту аз ў бетобу мо бетобтар.
Эй зи ту мурғи чаманро ҳою ҳу,
Сабза аз ашки ту мегирад вузу.
Эй, ки аз табъи ту кишти гул дамид,
Эй зи уммеди ту ҷонҳо пурумед.
Корвонҳоро садои ту даро,
Ту зи аҳли хитта навмедӣ чаро?
Дил миёни синаи шон мурда нест,
Ахгари шон зери ях афсурда нест.
Бош, то бинӣ, ки бе овози сур,
Миллате бархезад аз хоки қубур.
Ғам маҳӯр, эй бандаи соҳибназар,
Баркаш он оҳе, ки сӯзад хушқу тар.
Шаҳрҳо зери сипехри лочвард
Сӯхт аз сӯзи дили дарвешмард.
" Салтанат нозуктар омад аз ҳубоб,

Аз даме ўро тавон кардан хароб.
Аз наво ташкили тақдири умам,
Аз наво таҳрибу таъмири умам.
Наштари ту гарчи дар дилҳо халид
Мар туро чунон ки ҳастӣ, кас надид.
Пардаи ту аз навои шоъирист,
Он чӣ гӯи моварои шоъирист.
Тоза ошубе фикан андар биҳишт,
Як наво мастана зан андар биҳишт!

Зиндаруд

Бо нашъаи дарвешӣ дарсозу дамодам зан,
Чун пухта шавӣ, худро бар салтанати Чам зан.
Гуфтанд:-Чаҳони мо оё ба ту месозад?
Гуфтам, ки намесозад, гуфтанд, ки барҳам зан!
Дар майкадаҳо дидам шойиста ҳарифе нест,
Бо Рустами Дастон зан, бо муғбачаҳо кам зам.
Эй лолаи саҳроӣ, танҳо натавонӣ сухт,
Ин доғи чигартобе бар синаи Одам зан.
Ту сӯзи даруни ӯ, ту гармии хуни ӯ,
Бовар накуни чоке дар пайкари олам зан!
Ақл аст чароғи ту?-Дар роҳгузоре неҳ,
Ишқ аст аёғи ту?-Бо бандаи маҳрам зан!
Лахти дили пурхуне аз дида фурӯ резам,
Лаъле зи Бадахшонам, бардору ба хотам зан!

Сӯҳбат бо шоъири ҳиндӣ Бартариӣ Ҳарӣ

Ҳуриёнро дар қусуру дар хиём,
Нолаи ман даъвати сӯзи тамом.

Он яке аз хайма сар берун кашид
В-он дигар аз ғурфа рух бинмуду дид.
Ҳар дилеро дар биҳишти ҷовидон
Додам аз дарду ғами он хокдон.
Зери лаб хандид пири покзод,
Гуфт: "Эй ҷодугари ҳиндинажод,
Он навопардозӣ ҳиндиरो нигар,
Шабнам аз файзи нигоҳи ӯ гуҳар.
Нуктаорое, ки номаш Бартарист,
Фитрати ӯ чун саҳоби озарист.
Аз чаман чуз ғунчаи наврас начид,
Нағмаи ту сӯйи мо ӯро кашид.
Подшоҳе бо навои арҷманд,
Ҳам ба факр андар мақоми ӯ баланд.
Нақши хубе бандад аз фикри шигарф,
Як ҷаҳон маънӣ ниҳон андар ду ҳарф.
Коргоҳи зиндагиро маҳрам аст,
Ӯ Чам асту шеърӣ ӯ "Ҷоми Чам" аст.
Мо ба таъзими ҳунар бархостем,
Боз бо вай сӯхбате оростем.

Зиндаруд

Эй, ки гуфтӣ нуктаҳои дилнавоз,

Машриқ аз гуфтори ту донои роз.
Шеърро сўз аз кучо ояд, бигўй,
Аз худӣ ё аз Худо ояд, бигўй!

Бартариӣ Ҳарӣ

Кас надонад дар ҷаҳон шоъир кучост,
Пардаи ӯ аз баму зери навошт.
Он дили гарме, ки дорад дар канор,
Пеши Яздон ҳам намегирад қарор.
Ҷони моро лаззат андар ҷустуҷўст,
Шеърро сўз аз мақоми орзўст.
Эй ту аз токи сухан масти мудом,
Гар туро ояд муяссар ин мақом,
Бо ду байте дар ҷаҳони сангу хишт,
Метавон бурдан дил аз ҳури биҳишт!

Зиндаруд

Ҳиндиёнро дидаам дар печу тоб,
Сирри Ҳақ вақт аст гўй бе хичоб!

Бартариӣ Ҳарӣ

*"Ин худоёни тунукмоя зи санганду зи хишт,
Бартарӣ ҳаст, ки дур аст зи дайру зи кунист.
Саҷда бе завқи амал хушку ба ҷое нарасад,
Зиндагонӣ ҳамакирдор, чӣ зебову чӣ зишт.
Фош гўям ба ту ҳарфе, ки надонад ҳама кас,
Эй хуш он банда, ки бар лавҳи дил ӯро бинавишт.*

*Ин ҷаҳоне, ки ту бинӣ, асари Яздон нест,
Чарха аз тусту ҳам он ришта, ки бар дуки ту ришт.
Пеши ойини мукофоти амал саҷда гузор,
З-он ки хезад зи амал дӯзаҳу аърофу бихишт!"²⁴*

Ҳаракат ба кохи салотини Машрик Нодир, Абдолӣ, Султони Шаҳид

Рафт дар чонам садои Бартарӣ,
Маст будам аз навои Бартарӣ.
Гуфт Румӣ: "Чашми дил бедор бех,
По бурун аз ҳалқаи афкор нех.
Кардай бар базми дарвешон гузар,
Як назар кохи салотин ҳам нигар.

Хусравони Машрик андар анчуман,
Сатвати Эрону Афғону Дакан.
Нодир, он донои рамзи иттиҳод,
Бо мусалмон дод пайғоми видод.
Мурд Абдолӣ, вучудаш ояте,
Дод афғонро асоси миллате.
Он шаҳидони муҳаббатро имом,
Обрӯи Ҳинду Чину Руму Шом.
Номаш аз хуршеду маҳ тобандатар,
Хоки қабраш аз ману ту зиндатар.
Ишқ розе буд, бар саҳро ниҳод,

²⁴ *Ин шеър таръуман форсии шеъри шоъири Ҳинду Бҳаратенду Харишчандра аст, ки Иқбол ўро Бартариш Ҳарӣ номида.*

Ту надонӣ, чон чӣ муштоқона дод.
Аз нигоҳи Хоҷаи Бадру Ҳунайн,
Фақри султон, вориси ҷазби Ҳусайн.
Рафт султон 3-ин сарои ҳафтрӯз,
Навбати ў дар Дакан боқӣ ҳанӯз!"

Ҳарфу савтам хому фикрам нотамом,
Кай тавон гуфтан ҳадиси он мақом.
Нуриён аз ҷилваҳои ў басир,
Зиндаву донову гӯёву хабир.
Қасре, аз фирӯза девору дараш,
Осмони нилгун андар бараш.
Рафъати ў бартар аз чанду чигун,
Мекунад андешаро хору забун.
Он гулу сарву саман, он шохсор
Аз латофат мисли тасвири баҳор.
Ҳар замон барги гулу барги шачар
Дорад аз завқи нумӯ ранги дигар.
Ин қадар боди сабо афсунгар аст,
То мижа бар ҳам занӣ зард аҳмар аст.
Ҳар тараф фаввораҳо гавҳарфурӯш,
Мурғаки фирдавсзод андар хурӯш.
Боргоҳе, андар он кохе баданд,
Зарраи ў офтоб андар каманд.
Сақфу девору асотин аз ақиқ,
Фарши ў аз яшму парчин аз ақиқ.
Бар ямину бар ясори он висоқ,

Ҳуриён саф баста бо заррин нитоқ,
Дар миён биншаста бар авранги зар,
Хусравони чамхашам, баҳромфар.
Румӣ, он ойинаи ҳусни адаб,
Бо камоли дилбарӣ бикшод лаб.
Гуфт: *"Марде, шоъире аз Ховар аст,
Шоъире ё соҳире аз Ховар аст.
Фикри ӯ борику қонаш дардманд,
Шеъри ӯ дар ховарон сӯзе фиканд"*.

Нодир

Хуш биё, эй нуктасанчи ховарӣ,
Эй, ки мезебад туро ҳарфи дарӣ.
Маҳрами розем, бо мо роз гӯй,
Он чи медонӣ зи Эрон, бозгӯй.

Зиндаруд

Баъди муддат чашми худ бар худ кушод,
Лекин андар ҳалқаи доме фитод.
Куштаи нози бутони шўху шанг,
Холиқи таҳзибу тақлиди Фаранг.
Кори он ворафтаи мулку насаб,
Зикри Шопур асту таҳқири араб.
Рўзгори ӯ тижӣ аз воридот,
Аз қубури кўҳна мечўяд ҳаёт.
Бо ватан пайвасту аз худ даргузашт,
Дил ба Рустам доду аз Ҳайдар гузашт.

Нақши ботил мепазирад аз Фаранг,
Саргузашти худ бигирад аз Фаранг!

Пирии Эрон, замони Яздичард,
Чехраи ӯ бефурӯғ аз хуни сард.
Дину ойину низоми ӯ куҳан,
Шеду тори субҳу шоми ӯ куҳан.
Мавҷи май дар шишаи токаш набуд,
Як шарар дар тӯдаи хокаш набуд.
То зи саҳрое расидаш маҳшаре,
Он, ки дод ўро ҳаёти дигаре.
Инчунин ҳашр аз иноёти Худост
Порс боқӣ, Руммат-л-кубро кучост?
Он, ки рафт аз пайкари ӯ чони пок,
Бе қиёмат барнамеояд зи хок.
Марди саҳрой ба Эрон чон дамид,
Боз сўйи регзори худ рамид.
Кўҳнаро аз лавҳи мо бистурду рафт,
Баргу сози асри нав оварду рафт.
Оҳ, эҳсони араб нашнохтанд,
Аз таши афрангиён бигдохтанд!

**Намудор мешавад рӯҳи Носири Хусрави Алавӣ
ва ғазале мастона сароида ғоиб мешавад**

*Дастро чун маркаби тегу қалам кардӣ мадор,
Ҳеҷ ғам гар маркаби тан ланг бошад ё аран.*

*Аз сари шамшеру аз нўки қалам зояд ҳунар,
Эй бародар, ҳамчу нур аз нору нор аз норван.
Беҳунар дон назди бедин ҳам қалам, ҳам тегро,
Чун набошад дин, набошад килку оҳанро саман.
Дин гиromӣ шуд ба донову ба нодон хор гашт,
Пеши нодон дин чу пеши гов бошад ёсаман.
Ҳамчу карбосе, ки аз як нима з-ӯ Илёсро
Курта ояд в-аз дигар нима яҳудиро кафан”?*²⁵

Абдолӣ

Он чавон, к-ӯ салтанатҳо офарид,
Боз дар кўху қафори худ рамид.
Оташе дар кўхсораш барфурўхт,
Хушаёр омад бурун ё пок сўхт?

Зиндаруд

Умматон андар ухувват гармхез,
Ў бародар бо бародар дар ситез.
Аз ҳаёти ў ҳаёти Ховар аст,
Тифлаки даҳсолааш лашкаргар аст.
Беҳабар худро зи худ пардохта,
Мумкиноти хешро нашнохта.
Ҳаст дорои дилу ғофил зи дил,
Тан зи тан андар фироку дил зи дил.
Марди раҳравро ба манзил роҳ нест,
Аз мақосид ҷони ў огоҳ нест.
Хуш суруд он шоъири афғоншинос,
Он, ки бинад, боз гўяд бе ҳарос.

²⁵ Ғазал аз Носири Хусрави Кубодиёнист

Он ҳақими миллати афғониён,
Он табиби иллоти афғониён.
Рози қавме диду бебокони гуфт,
Ҳарфи Ҳақ бо шўхии риндона гуфт.
*"Уштуре ёбад агар афғони ҳурр,
Бо яроқу созу бо анбори дурр.
Ҳиммати дунаш аз он анбори дурр,
Мешавад хушнуд бо занги шутур"*²⁶

Абдолӣ

Дар ниҳоди мо табу тоб аз дил аст,
Хокро бсдориву хоб аз дил аст.
Тан зи марги дил дигаргун мешавад,
Дар масомоташ арақ хун мешавад.
Аз фасоди дил бадан ҳеч аст ҳеч,
Дида бар дил банду чуз бар дил мапеч.
Осиё як пайкари обу гил аст,
Миллати афғон дар он пайкар дил аст.
Аз фасоди ў фасоди Осиё,
Дар кушоди ў кушоди Осиё.
То дил озод аст, озод аст тан
В-арна коҳе дар раҳи бод аст тан.
Ҳамчу тан побанди ойин аст дил,
Мурда аз кин, зинда аз дин аст дил.
Қуввати дин аз мақоми ваҳдат аст,
Ваҳдат ар машҳуд гардад, миллат аст!

²⁶ Ин ду байт аз Хушхолхони Хаттак аст.

Шарқро аз худ барад тақлиди Ғарб,
Бояд ин ақвомро танқиди Ғарб
Қуввати Мағриб на аз чангу рубоб,
Не зи рақси духтарони беҳичоб.
Не зи сеҳри соҳирони лоларӯст,
Не зи урёнсоқу не аз қатъи муст.
Маҳкамӣ ўро на аз лодинӣ аст,
Не фурӯғаш аз хати лотинӣ аст.
Қуввати Афранг аз илму фан аст,
Аэ ҳамин оташ чароғаш равшан аст.
Ҳикмат аз қатъу буриди ҷома нест,
Монеъи илму ҳунар аммома нест.
Илму фанро, эй ҷавони шўхшанг,
Мағз мебояд, на малбуси Фаранг.
Андар ин раҳ ҷуз ниғаҳ матлуб нест,
Ин кулаҳ ё он кулаҳ матлуб нест.

Фикри чолоке агар дорӣ, бас аст,
Табъи дарроке агар дорӣ, бас аст!

Гар касе шабҳо хўрад дуди чароғ,
Гирад аз илму фану ҳикмат суроғ.
Мулки маънӣ, кас ҳади ўро набаст,
Бе ҷиҳоди пайҳамӣ н-ояд ба даст.
Турк аз худ рафтаву масти Фаранг,
Заҳри нўшин хўрда аз дасти Фаранг.
3-он ки тарёқи Ироқ аз даст дод,

Ман чӣ гўям чуз Худояш ёр бод,
Бандаи Афранг аз завқи намуд
Мебарад аз ғарбиён рақсу суруд.
Нақди қони хеш дарбозад ба лаҳв,
Илм душвор аст, месозад ба лаҳв.
Аз таносонӣ бигирад саҳро,
Фитрати ў дарпазирад саҳро.
Саҳро чустан дар ин дайри куҳан,
Ин далели он, ки қон рафт аз бадан!

Зиндаруд

Мешиносӣ чист тазҳиби Фаранг,
Дар чаҳони ў дусад фирдавсранг.
Ҷилваҳояш хонумонҳо сўхта,
Шоҳу баргу ошёнҳо сўхта.
Зоҳираш тобандаву гирандаест,
Дилзаъиф асту ниғахро бандаест.
Чашм бинад, дил билағзад андарун,
Пеши ин бутхона афтад сарнагун.
Кас надонад Шарқро тақдир чист,
Дил ба зоҳир бастаро тадбир чист?

Абдолӣ

Он чӣ бар тақдири Машриқ қодир аст,
Азму ҳазми Паҳлавӣю Нодир аст.
Паҳлавӣ, он вориси таҳти Қубод,
Нохуни ў уқдаи Эрон кушод.

Нодир, он сармоџи дуррониён,
Он низоми миллати афғониён.
Аз ғами дину ватан зору забун,
Лашкараш аз кўҳсор омад бурун.
Ҳам сипоҳӣ, ҳам сипаҳгар, ҳам амир,
Бо адӯ фўлоду бо ёрон харир.
Ман фидои он, ки худро дидааст,
Асри ҳозирро нақў санҷидааст.
Ғарбиённо шеваҳои соҳирист,
Тақя ҷуз бар хеш кардан кофирист!

Султони Шаҳид

Бозгў аз ҳинду аз Ҳиндустон,
Он, ки бо коҳаш наарзад бўстон.
Он, ки андар масҷидаш ҳангома мурд,
Он, ки андар дайри ӯ оташ фусурд.
Он, ки дил аз баҳри ӯ хун кардаем,
Он, ки ёдашро ба ҷон парвардаем.
Аз ғами мо кун ғами ўро қиёс,
Оҳ аз он маъшуқи ошиқношинос!

Зиндаруд

Ҳиндиён мункир зи қонуни Фаранг,
Дарнагирад сеҳру афсуни Фаранг.
Рўҳро бори гарон ойини ғайр,

Гарчи ояд з-осмон ойини ғайр!

Султони Шаҳид

Чун бирўяд одам аз мушти гиле,
Бо диле, бо орзуе дар диле,
Лаззати исён чашидан кори ўст,
Ғайри худ чизе надидан кори ўст.
З-он ки бе исён худӣ н-ояд ба даст,
То худӣ н-ояд ба даст, ояд шикаст.
Зоири шаҳру диёрам будай,
Чашми худро бар мазорам судай.
Эй шиносои ҳудуди коинот,
Дар Дакан дидӣ зи осори ҳаёт?!

Зиндаруд

Тухми ашке рехтам андар Дакан,
Лолаҳо рўяд зи хоки он чаман.
Рўди Ковирӣ мудом андар сафар,
Дидаам дар қони ў шўре дигар.

Султони Шаҳид

Эй туро доданд ҳарфи дилфурўз,
Аз тапи ашки ту месўзам ҳанўз.
Ков-кови нохуни мардони роз
Қўйи хун бикшод аз рағҳои соз.
Он наво, к-аз қони ту ояд бурун,

Медиҳад ҳар синаро сўзи дарун.
Будаам дар ҳазрати Мавлои кул(л),
Он, ки бе ӯ тай намегардад субул.
Гарчи он чо чуръати гуфтор нест,
Рӯхро коре ба чуз дидор нест.
Сўхтам аз гармии ашъори ту,
Бар забонам рафт аз афкори ту.
Гуфт: "Ин байте, ки бархондӣ, зи кист?
Андар ӯ ҳангомаҳои зиндагист!
Бо ҳамон сўзе, ки дарсозад ба ҷон
Як-ду ҳарф аз мо ба Ковирӣ расон.
Дар ҷаҳон ту Зиндаруд, ӯ Зиндаруд,
Хуштарак ояд суруд андар суруд".

Пайғоми Султони Шаҳид ба рӯди Ковирӣ Ҳақиқати ҳаёту марг ва шаҳодат

Рӯди Ковирӣ яке нармак хиром,
Хастай шояд, ки аз сайри давом.
Дар кӯҳистон умрҳо нолидаӣ,
Роҳи худро бо мижа ковидаӣ.
Эй маро хуштар зи Ҷайхуну Фурот,
Эй Даканро оби ту оби ҳаёт.
Оҳ шаҳре, к-ӯ дар оғӯши ту буд,
Ҳусни нӯшин ҷилва аз нӯши ту буд.
Кӯҳна гардидӣ, шабоби ту ҳамон,
Печу тобу рангу оби ту ҳамон.

Мавчи ту чуз донаи гавҳар назод,
Турраи ту то абад шӯрида бод!
Эй туро созе, ки сӯзи зиндагист,
Ҳеч медонӣ, ки ин пайғоми кист?
Он, ки мекардӣ тавофи сатваташ,
Будай ойинадори давлаташ.
Он, ки сахроҳо зи тадбираш бихишт,
Он, ки нақши худ ба хуни худ навишт
Он, ки хокаш марчаъи сад орзӯст,
Изтироби мавчи ту аз хуни ўст.
Он, ки гуфтораш ҳама кирдор буд,
Машриқ андар хобу ў бедор буд!

Эй ману ту мавче аз рӯди ҳаёт,
Ҳар нафас дигар шавад ин коинот.
Зиндагонӣ инқилоби ҳар дамest,
3-он ки ў андар суроғи оламест.
Тору пуди ҳар вучуд аз рафту буд,
Ин ҳама завқи намуд аз рафту буд.
Қодаҳо чун раҳравон андар сафар,
Ҳар кучо пинҳон сафар, пайдо ҳазар.
Корвону ноқаву дашту нахил,
Ҳар чи бинӣ нолад аз дарди раҳил.
Дар чаман гул меҳмони як нафас,
Рангу обаш имтиҳони як нафас.
Мавсими гул мотаму ҳам ною нӯш,
Ғунча дар оғӯшу наъши гул ба дӯш.

Доларо гуфтам: "Яке дигар бисўз!"
Гуфт: "Рози мо намедонӣ ҳанўз!"
Аз хасу хошоки таъмири вучуд,
Ғайри ҳасрат чист подоши намуд?!

Дар саройи ҳасту буд ойӣ, маё!
Аз адам сўйи вучуд ойӣ, маё!
В-ар биёй чун шарор аз худ марав,
Дар талоши хирмане овора шав.
Тобу таб дорӣ агар монанди меҳр,
По бинех дар вусъатободи сипеҳр.
Кўху марғу гулшану саҳро бисўз,
Моҳиёнро дар таҳи дарё бисўз.
Синае дорӣ агар дархурди тир,
Дар чаҳон шоҳин бизӣ, шоҳин бимир!
З-он ки дар арзи ҳаёт омад субот,
Аз Худо кам хостам тўли ҳаёт.

**Зиндагиро чист расму дину кеш,
Як дами шерӣ беҳ аз сад соли меш!**
Зиндагӣ маҳкам зи таслиму ризост,
Мавти найранчу тилисму симиёст.
Бандаи Ҳақ зайғаму охуст марг,
Як мақом аз сад мақоми ўст марг.
Мефитад бар марг он марди тамом,
Мисли шоҳине, ки афтад бар ҳумом.
Ҳар замон мирад ғулом аз бими марг,

Зиндагӣ ўро ҳаром аз бими марг.
Бандаи озодро шоне дигар,
Марг ўро медиҳад қоне дигар.
Ў худандеш асту маргандеш нест,
Марги озодон зи оне беш нест.
Бигзар аз марге, ки созад бо лаҳад,
З-он ки ин марг аст марги дому дад.
Марди мўъмин хоҳад аз Яздони пок
Он дигар марге, ки баргирад зи хок.
Он дигар марг интиҳои роҳи шавқ,
Охирин такбир дар қангоҳи шавқ.
Гарчи ар марг аст бар мўъмин шакар,
Марги Пури Муртазо чизе дигар!
Қанги шоҳони қаҳон ғоратгарист,
Қанги мўъмин суннати пайгамбарист.
Қанги муъмин чист? Ҳичрат сўйи дўст,
Тарки олам, ихтиёри кўйи дўст.
Он, ки ҳарфи шавқ бо ақвом гуфт,
Қангро раҳбонии Ислом гуфт.
Қас надонад қуз шаҳид ин нуктаро,
К-ў ба хуни худ харид ин нуктаро!

Зиндаруд рухсат мешавад аз фирдавси барин ва тақозои ҳурони биҳишти

Шишаи сабру сукунам рез-рез,
Пири Румӣ гуфт дар гўшам, ки хез.

Он ҳадиси шавқу он ҷазбу яқин,
Охи он айвону он кохи барин.
Бо дили пурхун расидам бар дараш,
Як ҳучуми ҳур дидам бар дараш.
Бар лаби шон Зиидаруд, эй Зиндаруд,
Зиндаруд, эй соҳиби сўзу суруд,
Шўру ғавфо аз ясору аз ямин:
Як ду дам бо мо нишин, бо мо нишин!"

Зиндаруд

Роҳрав ку, донад асрори сафар,
Тарсад аз манзил, зи раҳзан бештар.
Ишқ дар ҳаҷру висол осуда нест,
Бе ҷамоли лоязол осуда нест.
Ибтидо пеши бутон афтодагӣ,
Интиҳо аз дилбарон озодагӣ.
Ишқ бепарвою ҳар дам дар раҳил,
Дар макону ломакон ибну-с-сабил.
Кеши мо монанди мавҷи тезгом,
Ихтиёри ҷодаву тарки мақом!

Ҳурони бихишт

Шеваҳо дорӣ мисоли рўзгор,
Як навои хуш дарег аз мо мадор.

Ғазали Зиндаруд

Ба одамӣ нарасидӣ, Худо чӣ мечӯӣ?

Зи худ гурехтай, ошно чӣ меҷӯӣ?
Дигар ба шохи гул овезу обу нам даркаш,
Паридаранг, зи боди сабо чӣ меҷӯӣ?
Ду қатра хуни дил аст-он чӣ мушк меноманд,
Ту, эй ғизоли Ҳарам, дар Хито чӣ меҷӯӣ?

Аёри фақр зи султониву чаҳонгирист,
Сарири Ҷам биталаб, буриё чӣ меҷӯӣ?
Суроғи ӯ зи хиёбони лола мегиранд,
Навои хуншудаи мо зи мо чӣ меҷӯӣ?
Назар зи сӯхбати равшандилон бияфзояд,
Зи дарди камбасарӣ тўтиё чӣ меҷӯӣ?
Қаландарему каромоти мо чаҳонбинист,
Зи мо нигоҳ, талаб, кимиё чӣ меҷӯӣ?

Ҳузур

Гарчи чаннат аз таҷаллиҳои ӯст,
Ҷон наёсояд ба ҷуз дидори дўст.
Мо зи асли хештан дар пардаем,
Тоирему ошёнгулкараем.
Илм агар қачфитрату бадгавҳар аст,
Пеши чашми мо ҳичоби акбар аст.
Илмо мақсуд агар бошад назар,
Мешавад ҳам ҷодаву ҳам роҳбар.
Мениҳад пеши ту аз қишри вучуд,
То ту пурсӣ чист рози ин намуд?!
Ҷодаро ҳамвор созад инчунин,

Шавқро бедор созад инчунин.
Дарду доғу тобу таб бахшад туро,
Гиряҳои нимшаб бахшад туро.
Илм тафсири чаҳони рангу бӯ
Дидаву дил парвариш гирад аз ў.
Бар мақоми ҷазбу шавқ орад туро,
Боз чун Ҷибрил бигзорад туро.
Ишқ касро кай ба хилват мебарад
Ў зи чашми хеш ғайрат мебарад.
Аввали ў ҳам рафиқу ҳам тарик,
Охири ў роҳ рафтан бе рафиқ!

Даргузаштам з-он ҳама ҳуру қусур,
Заврақи чон бохтам дар баҳри нур.
Ғарқ будам дар тамошои ҷамол,
Ҳар замон дар инқилобу лоязол.
Гум шудам андар замири коинот,
Чун рубоб омад ба чашми ман ҳаёт.
Он, ки ҳар тораш рубоби дигаре,
Ҳар наво аз дигаре хунинтаре.
Мо ҳама як дудмони нору нур,
Одаму Меҳру Маҳу Ҷибрилу Хур.
Пеши чон ойинае овехтанд,
Ҳайратеро бо яқин омехтанд.

Субҳи имрӯзӣ, ки нураш зоҳир аст,
Дар ҳузураш дӯшу фардо ҳозир аст.

Ҳақ ҳувайдо бо ҳама асрори хеш,
Бо нигоҳи ман кунад дидори хеш.
Диданаш афзудани бекостан,
Диданаш аз қабри тан бархостан.
Абду мулло дар камини якдигар,
Ҳар ду бетобанд аз завқи назар.
Зиндагӣ ҳар ҷо, ки бошад ҷустуҷӯст,
Ҳал нашуд ин нуқта, ман сайдам, кӣ ўст?!
Ишқ ҷонро лаззати дидор дод,
Бо забонам ҷуръати гуфтор дод.
Эй ду олам аз ту бо нуру назар,
Андаке он хокдонеро нигар.
Бандаи оздро носозгор,
Бардамад аз сунбули ў неши хор.
Ғолибон ғарқанд дар айшу тараб,
Кори мағлубон шумори рӯзу шаб.
Аз мулукият ҷаҳони ту хароб,
Тирашаб дар остини офтоб.
Дониши афраниён ғоратгарӣ,
Дайрҳо Хайбар шуд аз беҳайдарӣ.
Он ки гӯяд "ло илаҳ" бечорест,
Фикраш аз бемарказӣ овораест.
Чор марг андар пайи ин дермир,
Судхору воливу муллову пир.
Инчунин олам кучо шоёни туст,
Обу гил доғе, ки бар домони туст!

Нидои Чамол

Килки Ҳақ аз нақшҳои хубу зишт,
Ҳар чӣ моро созгор омад, навишт.
Чист будан? Донӣ, эй марди начиб,
Аз ҷамоли зоти Ҳақ бурдан насиб!
Офаридан ҷустуҷӯи дилбаре,
Во намудан хешро бар дигаре.
Ин ҳама ҳангомаҳои ҳасту буд,
Бе ҷамоли мо наёяд дар вучуд.
Зиндагӣ ҳам фониву ҳам боқӣ аст,
Ин ҳама халлоқиву муштоқӣ аст.
Зиндаӣ, муштоқ шав, халлоқ шав,
Ҳамчу мо гирандаи офоқ шав.
Даршикан онро, ки н-ояд созгор,
Аз замири худ дигар олам биёр.
Бандаи озодро ояд гарон
Зистан андар ҷаҳони дигарон.
Ҳар кӣ ўро қуввати таҳлиқ нест,
Пеши мо чуз кофиру зандиқ нест.
Аз ҷамоли мо насиби худ набурд,
Аз нахили зиндагонӣ бар нахўрд.
Марди Ҳақ, бурранда чун шамшер бош,
Худ ҷаҳони хешро тақдир бош!

Зиндаруд

Чист ойини қаҳони рангу бў,
Чуз, ки оби рафта менояд ба чў.
Зиндагониро сари такрор нест,
Фитрати ў хўтари такрор нест.
Зери гардун раҷъат ўро норавост,
Чун зи по афтод қавме, барнахост.
Миллате чун мурд, кам хезад зи қабр,
Чораи ў чист ғайр аз қабру сабр!

Нидои Қамол

Зиндагонӣ нест такрори нафас,
Асли ў аз ҳайю қайюм асту бас.
Қурби қон бо он ки гуфт *"иннӣ қариб"*,
Аз ҳаёти қовидон бурдан насиб.
Фард аз тавҳид лоҳутӣ шавад.
Миллат аз тавҳид қабрутӣ шавад.
Боязиду Шибливу Бузар аз ўст,
Умматонро Туғралу Санҷар аз ўст.
Бе таҷаллӣ нест одамро субот,
Қилваи мо фарду миллатро ҳаёт.
Ҳарду аз тавҳид мегирад камол,
Зиндагӣ инро қалол, онро қамол.
Ин сулаймонист, он салмонӣ аст,
Он саропо фақру ин султонӣ аст.
Он якеро бинад, ин гардад якӣ,

Дар чаҳон бо он нишин, бо ин бизй!

Чист миллат, эй ки гӯй "ло илаҳ",
Бо ҳазорон чашм будан як ниғаҳ.
Аҳли Ҳақро хуччату даъво якест,
Хаймаҳои мо ҷудо, дилҳо якест.

Зарраҳо аз якнигоҳӣ офтоб,
Якниғаҳ шав, то шавад Ҳақ беҳичоб.
Якнигоҳиро ба чашми кам мабин,
Аз таҷаллиҳои тавҳид аст ин.
Миллате чун мешавад тавҳидмаст,
Қуввату ҷабрут меояд ба даст!

Рӯҳи миллатро вучуд аз анҷуман,
Рӯҳи миллат нест мӯҳтоҷи бадан,
То вучудаширо намуд аз сӯҳбат аст,
Мурд, чун шерозаи сӯҳбат шикаст.
Мурдаӣ, аз якнигоҳӣ зинда шав,
Бигзар аз бемарказӣ, поянда шав!
Ваҳдати афқору кирдор офарин,
То шавӣ андар чаҳон соҳибнигин!

Зиндаруд

Ман киям, ту кистӣ, олам кучост?
Дар миёни мову ту дурӣ чарост?

Ман чаро дар банди тақдирам, бигўй,
Ту намирӣ, ман чаро мирам, бигўй?!

Нидои Чамол

Будай андар ҷаҳони чорсӯ,
Ҳар кӣ гунҷад андар ў, мирад дар ў.
Зиндагӣ хоҳӣ худиро пеш кун,
Чорсӯро фарқ андар хеш кун.
Боз бинӣ ман киям, ту кистӣ,
Дар ҷаҳон чун мурдиву чун зистӣ!

Зиндаруд

Пўзиши ин марди нодон дарпазир,
Пардаро аз чеҳраи тақдир гир.
Инқилоби Русу Олмон дидаам,
Шўр дар ҷони мусалмон дидаам.
Дидаам тадбирҳои Фарбу Шарқ,
Во намо тақдирҳои Фарбу Шарқ!

Афтодани таҷаллии Ҷалол

Ногаҳон дидам ҷаҳони хешро,
Он замину осмони хешро.
Фарқ дар нури шафақгун дидамаш,
Сурх монанди табархун дидамаш.

3-он таҷаллиҳо, ки дар чонам шикаст,
Чун Калимуллаҳ фитодам чилвамаст.
Нури ӯ ҳар пардагиро во намуд,
Тоби гуфтор аз забони ман рабуд.

Аз замири олами бечанду чун,
Як навои сўзнок омад бурун:

*"Бигзар аз Ховару афсунии Афранг машав,
Ки наарзад ба ҷаве ин ҳама деринаву нав.
Он нигине, ки ту бо аҳриманон бохтаӣ,
Ҳам ба Чибрили Аминӣ натавон кард гарав.
Зиндагӣ анҷуманорову нигаҳдори худ аст,
Эй, ки дар қофилай, бе ҳама шав, бо ҳама рав.
Ту фурузандатар аз меҳри мунир омадаӣ,
Ончунон зӣ, ки ба ҳар зарра расонӣ партав.
Чун пари коҳ, ки дар раҳгузари бод афтод,
Рафт Искандару Дорову Кубоду Хусрав.
Аз тунукҷомии ту майкада расво гардид,
Шишае гиру ҳакимона биошому бирав!"*

ХИТОБ БА ҶОВИД **(Сухане ба нажоди нав)**

Ин сухан оростан беҳосил аст,
Барнаёяд он чӣ дар қаъри дил аст.

Гарчи ман сад нукта гуфтам бе хиҷоб,
Нуктае дорам, ки н-ояд дар китоб.
Гар бигўям, мешавад печидатар,
Ҳарфу савт ўро кунад пўшидатар.

Сўзи ўро аз нигоҳи ман бигир,
Ё зи оҳи субҳгоҳи ман бигир!

Модарат дарси нахустин бо ту дод,
Ғунҷаи ту аз насими ў кушод.
Аз насими ў туро ин рангу бўст,
Эй матоъи мо, баҳои ту аз ўст.
Давлати ҷовид аз ў андўхтӣ,
Аз лаби ў "*ло илаҳ*" омўхтӣ.

Эй писар, завқи ниғаҳ аз ман бигир,
Сўхтан дар "*ло илаҳ*" аз ман бигир.

"*Ло илаҳ*" гўй, бигў аз рўйи ҷон
То зи андоми ту ояд бўйи ҷон.
Меҳру маҳ гардад зи сўзи "*ло илаҳ*",
Дидаам ин сўзро дар кўҳу қаҳ.
Ин ду ҳарфи "*ло илаҳ*" гуфтор нест,
"*Ло илаҳ*" ҷуз теги безинҳор нест.

Зистан бо сўзи ў қаҳҳорӣ аст,

"Ло илах" зарб асту зарби корӣ аст!

Мӯмину пеши касон бастан нитоқ,
Мӯмину ғаддориву фақру нифоқ,
Бо пашизе дину миллатро фуруҳт,
Ҳам матоъи хонаву ҳам хона сӯхт.

"Ло илах" андар намозаш буду нест,
Нозҳо андар ниёзаш буду нест.

Нур дар савму салоти ӯ намонд,
Ҷилвае дар коиноти ӯ намонд.
Он, ки буд *"Аллоҳ"* ӯро созу барг,
Фитнаи ӯ хубби молу тарси марг,
Рафт аз ӯ он мастиву завқу сурур,
Дини ӯ андар китобу ӯ ба гӯр.

Сӯхбаташ бо асри ҳозир даргирифг,
Ҳарфи динро аз ду пайғамбар гирифг.

Он зи Эрон буду ин ҳиндинажод,
Он зи ҳаҷ бегонаву ин аз чиҳод.
То чиҳоду ҳаҷ намонд аз вочибот,
Рафт қон аз пайкари савму салот.
Рӯҳ чун рафт аз салоту аз сиём,
Фард ноҳамвору миллат бенизом.

Синаҳо аз гармии Қуръон тихӣ,
Аз чунин мардон чӣ уммеда беҳӣ.

Аз худӣ марди мусалмон даргузашт,
Эй Хизар, дасте, ки об аз сар гузашт!
Сачдае, к-аз вай замин ларзидааст,
Бар муродаш меҳру маҳ гардидааст.

Санг агар гирад нишони он сучуд,
Дар ҳаво ошуфта гардад ҳамчу дуд.

Ин замон чуз сарбазерӣ ҳеч нест,
Андар ӯ чуз заъфи пирӣ ҳеч нест.
Он шукӯҳи "Раббиа-л-аъло" кучост,
Ин гуноҳи ӯст ё тақсири мост.
Ҳар касе бар ҷодаи худ тундрав,
Ноқай мо безимому ҳарзадав.

Соҳиби Қуръону бе завқи талаб,
Алаҷаб, сумма-л-аҷаб, сумма-л-аҷаб!

Гар Худо созад туро соҳибназар,
Рӯзгореро, ки меояд, нигар.
Ақлҳо бебоку дилҳо бегудоз,

Чашмҳо бешарму ғарқ андар миҷоз.
Илму фан, дину сиёсат, ақлу дил,
Завҷ-завҷ андар тавофи обу гил.

Осиё, он марзу буми офтоб,
Ғайрбин аз хештан андар ҳичоб.

Қалби ӯ бе воридоти нав ба нав
Ҳосилашро кас нагирад бо ду чав.
Рӯзгораш андар ин деринадаир
Сокину яхбаставу бе завқи сайр.
Сайди муллоёну нахчири мулук,
Оҳуи андешаи ӯ лангу лук.

Ақлу дину донишу номусу нанг,
Бастаи фитроки лордони Фаранг.

Тохтам бар олами афкори ӯ,
Бардаридам пардаи асрори ӯ.
Дар миёни сина дил хун кардаам,
То ҷаҳонашро дигаргун кардаам!

Ман ба табъи асри худ гуфтам ду ҳарф,
Кардаам баҳраинро андар ду зарф.

Ҳарфи печопечу ҳарфи нешдор,
То кунам ақлу дили мардон шикор.

Ҳарфи таҳдоре ба андози Фаранг,
Нолаи мастонае аз тори чанг.
Асли ин аз зикру асли он зи фикр,
Эй ту бодо вориси ин фикру зикр.

Оби чўям, аз ду баҳр асли ман аст,
Фасли ман фасл асту ҳам васли ман аст.

То мизочи асри ман дигар фитод,
Табъи ман ҳангоман дигар ниҳод!
Навҷавонон ташналаб холиаёғ,
Шустарў, торикҷон, равшандимоғ.
Камнигоху беяқину ноумед,
Чашмашон андар ҷаҳон чизе надид.

Нокасон мункир зи худ, мўъмин ба ғайр,
Хиштбанд аз хокашон меъмори дайр.

Мактаб аз мақсуди хеш огоҳ нест,
То ба ҷазби андарунаш роҳ нест.
Нури фитратро зи ҷонҳо пок шуст,
Як гули раъно зи шохи ў наруст.

Хиштро меъмори мо қач мениҳад,
Хўйи бат бо бачаи шоҳин диҳад.
Илм то сўзе нагирад аз ҳаёт,

Дил нагирад лаззате аз воридот,

Илм ҷуз шарҳи мақомоти ту нест,
Илм ҷуз тафсири оёти ту нест.
Сўхтан мебояд андар нори ҳис,
То бидонӣ нуқраи худро зи мис.
Илми Ҳақ аввал ҳавос, охир ҳузур,
Охири ӯ менагунҷад дар шуъур!

Сад китоб омӯзӣ аз аҳли ҳунар,
Хуштар он дарсе, ки гирӣ аз назар.

Ҳар касе з-он май, ки резад аз назар,
Маст мегардад ба андози дигар.
Аз дами боди саҳар мирад чароғ.
Лола з-он боди саҳар май дар аёғ.
Камхўру камхобу камгуфтор бош,
Гирди худ гарданда чун паргор бош.

Мункири Ҳақ назди мулло кофир аст,
Мункири худ назди ман кофиртар аст.

Он ба инкори вучуд омад ачул,
Ин ачулу ҳам залуму ҳам ҷаҳул.
Шеваи ихлосро маҳкам бигир,
Пок шав аз хавфи султону амир.
Адл дар қаҳру ризо аз каф мадех,

Қасд дар фақру ғано аз каф мадеҳ.
Ҳукм душвор аст, таъвиле маҷў,
Чуз ба қалби хеш қандиле маҷў?!

Ҳифзи чонҳо зикру фикри беҳисоб,
Ҳифзи танҳо забти нафс андар шабоб.
Ҳокимӣ дар олами болову паст,
Чуз ба хифзи чону тан н-ояд ба даст.
Лаззати сайр аст мақсуди сафар,
Гар ниғаҳ бар ошён дорӣ, мапар!

Моҳ гардад, то шавад соҳибмақом,
Сайри одамро мақом омад ҳаром.

Зиндагӣ чуз лаззати парвоз нест,
Ошён бо фитрати ў соз нест.
Ризқи зоғу каргас андар хоки гур,
Ризқи бозон дар саводи моҳу хур!
Сирри дин сидқи мақол, ақли ҳалол,
Хилвату чилват-тамошои ҷамол.

*Дар раҳи дин саҳт чун алмос зӣ,
Дил ба Ҳақ барбанду бе васвос зӣ.*

Сирре аз асрори дин баргўямат,
Достоне аз Музаффар гўямат,
Андар ихлоси амал фарди фарид,

Подшоҳе бо мақоми Боязид,
Пеши ў аспе, чу фарзандон азиз,
Сахтқўш, чун соҳиби худ дар ситез.

Сабзаранге, аз начибони араб,
Бовафо, беайб, пок андар насаб.

Марди мўъминро азиз, эй нуктарас,
Чист чуз Қуръону шамшеру фарас?!
Ман чӣ гўям васфи он хайру-л-чиёд,
Кўху рўйи обҳо рафтӣ чу бод.
Рўзи ҳайчо аз назар оmodатар,
Тундбодe, тоифи кўху камар.

Дар таки ў фитнаҳои растахез,
Санг аз зарби суми ў рез-рез.

Рўзе он ҳайвон, чу инсон арчманд,
Гашт аз дарди шикам зору нажаңд.
Кард байторе илоҷаш аз шароб,
Аспи шаҳро вораҳонд аз печу тоб.
Шохи ҳақбин дигар он якрон нахост,
Шаръи тақво аз тариқи мо ҷудост.

Эй туро бахшад Худо қалбу чигар,
Тоъати марди мусалмоне нигар!

Дин саропо сўхтан андар талаб,
Интиҳояш ишқу оғозаш адаб.
Обрўи гул зи рангу бўи ўст,
Беадаб берангу бў, беобрўст.
Навҷавонеро чу бинам беадаб,
Рўзи ман торик мегардад чу шаб.

Тобу таб дар сина афзояд маро,
Ёди аҳди Мустафо ояд маро.

Аз замони худ пушаймон мешавам,
Дар қуруни рафта пинҳон мешавам.

Сатри зан ё завҷ ё хоки лаҳад,
Сатри мардон ҳифзи хеш аз ёри бад.
Ҳарфи бадро бар лаб овардан хатост,
Кофиру мўъмин ҳама халқи Худост.

**Одамият эҳтироми одамӣ,
Бохабар шав аз мақоми одамӣ.**

Одамӣ, аз рабту забти тан ба тан,
Бар тариқи дўстӣ гоме бизан.
Бандаи ишқ аз Худо гирад тарик
Мешавад бар кофиру мўъмин шафиқ.
Куфру динро гир дар паҳнои дил,
Дил агар бигрезад аз дил, войи дил!

Гарчи дил зиндонию обу гил аст,
Ин ҳама офоқ офоқи дил аст!

Гарчи бошӣ аз худовандони дех,
Фақрро аз каф мадеҳ, аз каф мадеҳ.
Сӯзи ӯ хобида дар ҷони ту ҳаст,
Ин куҳанмай аз ниёкони ту ҳаст.
Дар ҷаҳон ҷуз дарди дил сомон маҳоҳ,
Неъмат аз Ҳақ хоҳу аз султон маҳоҳ.

Эй басо марди ҳақандешу басир,
Мешавад аз касрати неъмат зарир.

Касрати неъмат гудоз аз дил барад,
Ноз меорад, ниёз аз дил барад.
Солҳо андар ҷаҳон гардидаам,
Нам ба чашми мунъимон кам дидаам.

Ман фидои он, ки дарवेशона зист,
Вои он, ки аз Худо бегона зист!

Дар мусалмонон маҷӯ он завқу шавқ,
Он яқин, он рангубӯ, он завқу шавқ.

**Олимон аз илми Қуръон бениёз,
Сӯфиён даррандагургу мӯдароз.**

Гарчи андар хонақоҳон ҳою хуст,
Ку ҷавонмарде, ки саҳбо дар кадуст.
Ҳам мусалмонони афрангимаоб,
Чашман кавсар бичўянд аз сароб.

Бехабар аз сирри динанд ин ҳама,
Аҳли кинанд, аҳли кинанд ин ҳама.

Хайру хубӣ бар хавос омад ҳаром,
Дидаам сидку сафоро дар авом.
Аҳли динро боз донад аҳли кин,
Ҳамнишини Ҳақ бичў, бо ў нишин.
Каргасонро расму ойин дигар аст,
Сатвати парвози шоҳин дигар аст

Марди Ҳақ аз осмон афтад чу барқ,
Ҳезуми ў шаҳру дашти Ғарбу Шарқ.

Мо ҳануз андар заломи коинот,
Ў шарики эътимомии коинот.
Ў Калиму ў Масеҳу ў Халил,
Ў Муҳаммад, ў Китоб, ў Ҷабраил.
Офтоби коиноти аҳли дил,
Аз шуъои ў ҳаёти аҳли дил.

Аввал андар нори худ сўзад туро,
Боз султонӣ биёмӯзад туро.

Мо ҳама бо сўзи ў соҳибдилем
В-арна нақши ботили обу гилем.
Тарсам ин асре, ки ту зодӣ дар он,
Дар бадан ғарқ асту кам донад зи чон.
Чун бадан аз қаҳти чон арзон шавад,
Марди Ҳақ дар хештан пинҳон шавад.

Дарнаёбад чустучў он мардро,
Гарчи бинад рў ба рў он мардро.

Ту магар завқи талаб аз каф мадеҳ,
Гарчи дар кори ту афтад сад гирех.
Гар насби сўҳбати марди хабир,
Аз абу ҷад он чӣ ман дорам, бигир!
Пири Румро рафиқи роҳсоз,
То Худо бахшад туро сўзу гудоз.

З-он ки Румӣ мағзро донад зи пўст,
Пойи ў маҳкам фитад дар кўйи дўст.

Шарҳи ў карданду ўро кас надид,
Маънии ў чун ғизол аз мо рамид.
Рақси тан аз ҳарфи ў омўхтанд,
Чашмро аз рақси чон бардўхтанд.
Рақси тан дар гардиш орад хокро,

Рақси чон барҳам занад афлокро.

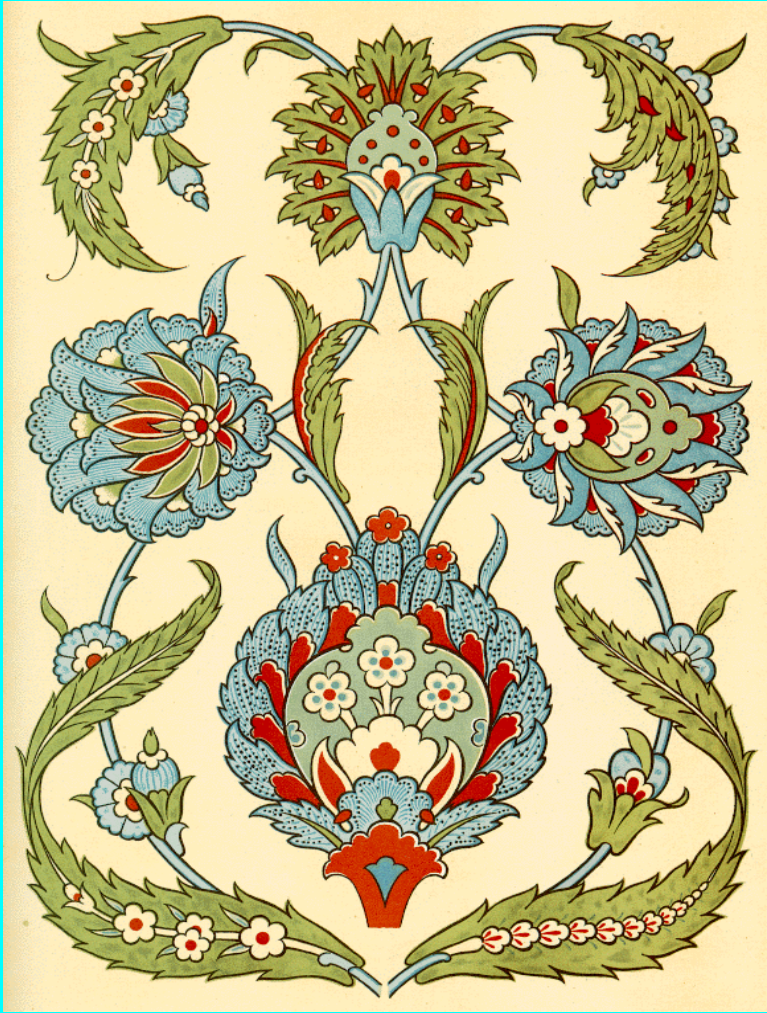
Илму ҳукм аз рақси чон ояд ба даст,
Ҳам замин, ҳам осмон ояд ба даст.

Фард аз вай соҳиби ҷазби Калим,
Миллат аз вай вориси мулки азим.
Рақси чон омӯхтан коре бувад,
Ғайри Ҳақро сӯхтаи коре бувад.
То зи нори ҳирсу ғам сӯзад чигар,
Ҷон ба рақс андар наёяд, эй писар!

Заъф имон асту дилгирист ғам,
Навҷавоно, нимаи пирист ғам.

Мешиносӣ? Ҳирс фақри ҳозир аст,
Ман ғуломи он, ки бар худ қоҳир аст.
Эй, маро таскини чони ношикеб.
Ту агар аз рақси чон гири насиб.
Сирри дини Мустафо гӯям туро,
Ҳам ба қабр андар дуъо гӯям туро!

Маснави

«Пас чї баяд кард, эй ақвоми

Шарқ?»

маъа «Мусофир»

ПАС ЧӢ БОЯД КАРД, ЭӢ АҚВОМИ ШАРҚ?

БА ХОНАНДАИ КИТОБ

*Сипоҳи тоза бараигезам аз вилояти ишқ,
Ки дар Ҳарам хатаре аз баговати хирад аст.
Замона ҳеҷ надонад ҳақиқати ўро,
Чунун қабост, ки мавзун ба қомати хирад аст.
Ба он мақом расидам чу дар бараиш кардам,
Тавофи бому дари ман саъодати хирад аст.
Гумон мабар, ки хирадро ҳисобу мизон нест,
Нигоҳи бандаи мӯъмин қиёмати хирад аст!*

Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим

ТАМҲИД

Пири Румӣ, муршиди равшанзамир,
Корвони ишқу мастиро амир.
Манзилаш бартар зи моҳу офтоб,
Хаймаро аз Қаҳқашон созад таноб.
Нури Куръон дар миёни синааш,

Ҷоми Ҷам шарманда аз ойинааш.
Аз найи он найнавози покзод
Боз шӯре дар ниҳоди ман фитод,
Гуфт: "Ҷонҳо маҳрами асрор шуд,
Ховар аз хоби гарон бедор шуд.
Ҷазбаҳои тоза ўро додаанд,
Бандҳои кўҳнаро бикшодаанд.
Ҷуз ту, эй донои асрори Фаранг,
Кас нақў наншаст дар нори Фаранг.
Бош монанди Халидуллоҳ маст,
Ҷар куҳанбутхонаро бояд шикаст.
Умматонро зиндагӣ ҷазби дарун,
Камназар ин ҷазбро гўяд ҷунун.
Ҷеч қавме зери чархи лочвард,
Бе ҷунуни зуфунун коре накард.
Мўъмин аз азму таваккул қохир аст,
Гар надорад ин ду ҷавҳар, кофир аст!
Хайрро ў бозмедонад зи шар,
Аз нигоҳаш оламе зеру забар.
Кўҳсор аз зарбати ў рез-рез,
Дар гиребонаш ҳазорон растахез.
То май аз майхонаи ман хўрдаӣ,
Кўҳнагири аз тамошо бурдаӣ.
Дар ҷаман зӣ мисли бӯ мастуру фош,
Дар миёни ранг пок аз ранг бош.
Асри ту аз рамзи ҷон огоҳ нест,
Дини ў ҷуз ҳубби ғайриллоҳ нест.

Фалсафӣ ин рамз кам фаҳмидааст,
Фикри ӯ бар обу гил печидааст.
Дида аз қандили дил равшан накард,
Пас надид илло кабуду сурху зард.
*Эй хуш, он марде, ки дил бо кас надод,
Банди ғайриллохро аз по кушод!*

Сирри шереро нафаҳмад говмеш,
Чуз ба шерон кам бигӯ асрори хеш.
Бо ҳарифи сифла натвон хӯрд май,
Гарчи бошад подшоҳи Руму Рай.
Юсуфи моро агар гурге барад,
Беҳ, ки марди нокасе ӯро харад.
Аҳли дунё бе тахайюл бе қиёс,
Бурёбофони атласношинос.
Аъчамимарде, чӣ хуш, шеъре суруд,
Сўзад аз таъсири ӯ чон дар вучуд:
*"Нолаи ошиқ ба гӯши мардуми дунё
Бонги мусалмониву диёри Фаранг аст".*

Маънии дину сиёсат бозгӯй,
Аҳли Ҳақро 3-ин ду ҳикмат бозгӯй.
*"Ғам хӯру нони ғаммафзоён мах(в)ар,
3-он ки оқил ғам хӯрад, кӯдак шакар".*²⁷
Хирқа, худ бор аст бар дӯши фақир,
Чун сабо чуз бӯйи гул сомон магир.

²⁷ Байт аз Мавлои Рум аст.

Қулзумӣ, бо дашту дар пайҳам ситез,
Шабнамӣ, худро ба гулбарге бирез?!

Сирри Ҳақ бар марди Ҳақ пӯшида нест,
Рӯҳи муъмин ҳеҷ медонӣ, ки чист?
Қатраи шабнам , ки аз завқи намуд,
Уқдаи худро ба дасти худ кушуд.
Аз худӣ андар замири худ нишаст,
Рахти хеш аз хилвати афлок баст.
Рух сӯйи дарёи бепоён накард,
Хештанро дар садаф пинҳон накард.
Андар оғӯши саҳар як дам тапид,
То ба коми ғунчаи наврас чакид.

ХИТОБ БА МЕҲРИ ОЛАМТОБ

Эй амири Ховар, эй меҳри мунир,
Мекунӣ ҳар зарраро равшанзамир.
Аз ту ин сӯзу сурур андар вучуд,
Аз ту ҳар пӯшидаро завқи намуд.
Меравад равшантар аз дасти Калим
Заврақи заррини ту дар ҷӯйи сим.
Партави ту моҳро маҳтоб дод,
Лаъро андар дили санг об дод.
Лоларо сӯзи дарун аз файзи туст,
Дар раги ӯ мавҷи хун аз файзи туст.
Наргис он сад пардаро бармедарад,

То насибе аз шуъои ту барад,
Хуш биё, субҳи мурад овардаӣ,
Ҳар шаҷарро нахли Сино кардаӣ.
Ту фурӯғи субҳу ман поёни рӯз,
Дар замири ман чароғе барфурӯз.
Тирахокамро саропо нур кун,
Дар таҷаллиҳои худ мастур кун.
То ба рӯз орам шаби афкори Шарқ,
Барфурӯзам синаи аҳрори Шарқ.
Аз навое пухта созам хомро,
Гардиши дигар диҳам айёмро.
Фикри Шарқ озод гардад аз Фаранг,
Аз суруди ман бигирад обу ранг.
Зиндагӣ аз гармии зикр асту бас,
Ҳуррият аз иффати фикр асту бас.
Чун шавад андешаи қавме хароб,
Носара гардад ба дасташ сими ноб.
Мирад андар синааш қалби салим,
Дар нигоҳи ӯ қач ояд мустақим.
Бар карон аз ҳарбу зарби коинот,
Чашми ӯ андар сукун бинад ҳаёт.
Мавҷ аз дарёш кам гардад баланд,
Гавҳари ӯ чун хазаф ноарҷманд.
Пас нахустин боядаш татҳири фикр,
Баъд аз он осон шавад таъмири фикр.

ҲИКМАТИ КАЛИМӢ

То нубувват ҳукми Ҳақ қорӣ кунад,
Пушти по бар ҳукми султон мезанад.
Дар нигоҳаш қасри султон кўҳнадаир,
Ғайрати ў барнатобад ҳукми ғайр.
Пухта созад сўхбаташ ҳар хомро.
Тозағавғое диҳад айёмро
Дарси ў "Аллоҳ" бас, боқӣ ҳавас,
То наяфтад марди Ҳақ дар банди кас.
Аз нами ў оташ андар шохи тоқ,
Дар кафи хор аз дами ў чони пок.

Маънии Цибрилу Қуръон аст ў,
Фитратуллахро ниғаҳбон аст ў.
Ҳикматаш бартар зи ақлу зуфунун,
Аз замираш уммате ояд бурун.
Ҳукмроне, бениёз аз тахту тоҷ,
Бекулоҳу бесипоҳу беҳироҷ.
Аз нигоҳаш фарвадин хезад зи дай,
Дурди ҳар хум талхтар гардад зи май.
Андар оҳи субҳгоҳи ў ҳаёт,
Тоза аз субҳи намудаш коинот.
Баҳру бар аз зўри тўфонаш хароб,
Дар нигоҳи ў пайёми инқилоб.
Дарси "ло хавфун алайҳим" медиҳад,
То диле дар синаи одам ниҳад.
Азму таслиму ризо омўзадаш,
Дар чаҳон мисли чароғ афрўзадаш.

Ман намедонам, чӣ афсун мекунад,
Рӯхро дар тан дигаргун мекунад.
Сӯхбати ӯ ҳар хазафро дур кунад,
Ҳикмати ӯ ҳар тижиро пур кунад.

Бандаи дармондари гӯяд, ки хез,
Ҳар куҳанмаъбудро кун рез-рез.
Марди Ҳақ, афсуни ин дайри куҳан
Аз ду ҳарфи "*Раббиу-л-аъло*" шикан.
Ғақр хоҳӣ аз тижидастӣ манол,
Офият дар ҳолу не дар чоҳу мол.
Сидку ихлосу ниёзу сӯзу дард,
Не зару симу қумоши сурху зард.
Бигзар аз Ковусу Кай, эй зиндамард,
Тавфи худ кун, гирди айвоне магард.
Аз мақоми хеш дур афтадаӣ,
Каргасӣ кам кун, ки шоҳинзодаӣ.
Мурғак андар шохсори бустон,
Бар муроди хеш бандад ошён.
Ту, ки дорӣ фикрати гардунмасир,
Хешро аз мурғаке камтар магир.
Дигар ин нӯҳ осмон таъмир кун,
Бар муроди худ чаҳон таъмир кун.
Чун фано андар ризои Ҳақ шавад,
Бандаи мӯъмин қазои Ҳақ шавад.
Чорсӯе бо фазои нилгун,
Аз замири поки ӯ ояд бурун.

Дар ризои Ҳақ фано шав чун салаф,
Гавҳари худро бурун ор аз садаф.
Дар заломи ин ҷаҳони сангу хишт,
Чашми худ равшан кун аз нури сиришт.
То нагирӣ аз ҷалоли Ҳақ насиб,
Ҳам наёбӣ аз ҷамоли Ҳақ насиб.
Ибтидои ишқу мастӣ қоҳирист,
Интиҳои ишқу мастӣ дилбарист.
Марди мӯъмин аз камолоти вучуд,
Ў вучуду ғайри ў ҳар шай намуд.

Гар бигирад сўзу тоб аз *"ло илаҳ"*,
Чуз ба коми ў нагардад меҳру маҳ!

ҲИКМАТИ ФИРЪАВНӢ

Ҳикмати арбоби дин кардам аён,
Ҳикмати арбоби кинро ҳам бидон.
Ҳикмати арбоби кин макр асту фан,
Макру фан таҳриби ҷон, таъмири тан.
Ҳикмате, аз банди дин озодае,
Аз мақоми шавқ дурафтодае.
Мактаб аз тадбири ў гирад низом,
То ба коми хоҷа андешад ғулом.
Шайхи миллат бо ҳадиси дилнишин
Бар муроди ў кунад таҷдиди дин.
Аз дами ў ваҳдати қавме дуним,
Кас ҳарифаш нест чуз чўби Калим.

Войи қавме, куштаи тадбири ғайр,
Кори ў таҳриби худ, таъмири ғайр.
Мешавад дар илму фан соҳибназар,
Аз вучуди худ нагардад бохабар.
Нақши Ҳақро аз нигини худ сутурд,
Дар замираш орзуҳо зоду мурд.
Бенасиб омад зи авлоди ғаюр,
Ҷон ба тан чун мурдае дар хоки гўр.
Аз ҳаё бегона пирони куҳан,
Навҷавонон чун занон машғули тан.
Дар дили шон орзуҳои субот,
Мурда зоянд аз бутуни уммаҳот.
Духтарони ў ба зулфи худ асир,
Шўхчашму худнамову хурдагир.
Сохта, пардохта, дилбохта,
Абрувон мисли ду теғи охта.

Соъиди симинашон айши назар,
Синаи моҳӣ ба мавҷ андар, нигар!
Миллате, хокистари ў бешарар,
Субҳи ў аз шоми ў ториктар.
Ҳар замон андар талоши созу барг,
Кори ў фикри маъошу тарси марг.
Мунъимони ў бахилу айшдўст,
Ғофил аз мағзанду андар банди пўст.
Қуввати фармонраво маъбуди ў,

Дар зиёни дину имон суди ў.
Аз ҳади имрӯзи худ берун начаст,
Рӯзгораш нақши як фардо набаст.
Аз ниёкон дафтаре андар бағал,
Аламон аз гуфтаҳои беамал.
Дини ў аҳду вафо бастан ба ғайр,
Яъне аз хишти Ҳарам таъмири Дайр.
Оҳ, қавме дил зи Ҳақ пардохта,
Мурду марги хешро нашнохта!

Ло илоҳа иллоҳ

Нуктае мегӯям аз мардони ҳол,
Умматонро "ло қалол, илло қамол",
"Ло"-ву "илло" эҳтисоби коинот,
"Ло"-ву "илло" фатҳи боби коинот.
Ҳар ду тақдири ҷаҳони "кофу нун",
Ҳаркат аз "ло" зояд, аз "илло" суқун.
То на рамзи "ло илаҳ" ояд ба даст,
Банди ғайриллоҳро натвон шикаст.
Дар ҷаҳон оғози кор аз ҳарфи "лост",
Ин нахустин манзили марди Худост.
Миллате, к-аз сӯзи ў як дам тапид,
Аз гили худ хешро бозофарид.

Пеши ғайриллоҳ "ло" гуфтан ҳаёт,
Тоза аз ҳангомаи ў коинот.
Аз ҷунунаш ҳар гиребон чок нест,

Дархури ин шўъла ҳар хошок нест.
Чазбаи ў дар дили як зиндамард,
Мекунад сад раҳнишинро раҳнавард.
Бандаро бо хоҷа хоҳӣ дар ситез,
Тухми "ло" дар мушти хоки ў бирез.
Ҳар киро ин сўз бошад дар чигар,
Ҳавлаш аз ҳавли қиёмат бештар.
"Ло" мақоми зарбҳои пай ба пай,
Ин ғави раъд аст, не овози най.
Зарби ў ҳар будро созад набуд,
То бурун ой зи гирдоби вучуд!

Бо ту мегўям зи айёми араб,
То бидонӣ пухтаву хоми араб.
Рез-рез аз зарби ў Лоту Манот,
Дар чиҳот озод аз банду чиҳот.
Ҳар қабои кўҳна чок аз дасти ў,
Қайсару Кисро ҳалок аз дасти ў.
Гоҳ дашт аз барқу боронаш бадард,
Гоҳ баҳр аз зўри тўфонаш бадард.
Оламе дар оташи ў мисли хас,
Ин ҳама ҳангомаи "ло" буду бас.
Андар ин Дайри куҳан пайҳам тапид,
То ҷаҳоне, тозае, омад паид.
Бонги Ҳақ аз субҳҳезиҳои ўст,
Ҳар чӣ ҳаст аз тухмрезии ўст.
Ин ки шамъи лола равшан кардаанд,

Аз канори чўйи ў овардаанд.

Лавҳи дил аз нақши ғайриллах бишуст,
Аз кафи хокаш дусад ҳангома руст.
Ҳамчунон бинӣ, ки дар даври Фаранг,
Бандагӣ бо хоҷагӣ омад ба чанг.
Русро қалбу ҷигар гардида хун,
Аз замираш ҳарфи "ло" омад бурун.
Он низоми қўхнаро барҳам задаст,
Тезнеше бар раги олам задаст.
Кардаам андар мақомоташ нигаҳ,
Ло салотин, ло калисо, ло илах.
Фикри ў дар тундбоди "ло" бимонд,
Маркаби худро сӯи "илло" наронд.
Оядаш рўзе, ки аз зўри чунун,
Хешро з-ин тундбод орад бурун.
Дар мақоми "ло" наёсояд ҳаёт,
Сўйи "илло" мехиромад коинот.
"Ло"-ву "илло" созу барги умматон,
Нафйи бе исбот марги умматон.
Дар муҳаббат пухта кай гардад Халил,
То нагардад "ло" сӯи "илло" далел.
Эй, ки андар хучраҳо созӣ суҳан,
Наъраи "ло" пеши Намруде бизан.
Ин ки мебинӣ наарзад бо ду ҷав,
Аз ҷалоли "ло илах" огоҳ шав.
Ҳар кӣ андар дасти ў шамшери "ло"-ст,

Чумла мавчудотро фармонравост!

ФАҚР

Чист фақр, эй бандагони обу гил?
Як нигоҳи роҳбин, як зиндадил!

Фақр, кори хешро санчидан аст,
Бар ду ҳарфи "ло илаҳ" печидан аст.
Фақри хайбаргир бо нони шаъир,
Бастаи фитроки ў султонун мир.
Фақр завқу шавқу таслиму ризост,
Мо амином, ин матоъи Мустафост.
Фақр бар каррубиён шабхун занад,
Бар навомиси чаҳон шабхун занад.
Бар мақоми дигар андозад туро,
Аз зучоҷ алмос месозад туро.
Баргу сози ў зи Қуръони азим,
Марди дарвеше нагунҷад дар гилем.
Гарчи андар базм кам гӯяд суҳан,
Як дами ў гармии сад анҷуман.
Бепаронро завқи парвозӣ диҳад,
Пашшаро тамкини шаҳбозӣ диҳад.
Бо салотин дарфитад марди фақир,
Аз шукӯҳи бўрӯ ларзад сарир.
Аз ҷунун меафканад ҳуе ба шаҳр,
Во раҳонад халқро аз ҷабру қаҳр.
Менагирад ҷуз ба он саҳро мақом,

К-андар ў шоҳин гурезад аз хумом.
Қалби ўро қувват аз ҷазбу сулук,
Пеши султон наъраи ў ломулук.
Оташи мо сўзнок аз хоки ў,
Шўъла тарсад аз хасу хошоки ў.
Барнаафтад миллате андар набард,
То дар ў боқист як дарвешмард.
Обрўи мо зи истиғнои ўст,
Сўзи мо аз шавқи бепарвои ўст.
Хештанро андар ин ойина бин,
То туро бахшанд султони мубин.
Ҳикмати дин дилнавозиҳои фақр,
Қуввати дин бениёзиҳои фақр!
Мўъминонро гуфт он султони дин:
*"Масҷиди ман ин ҳама рўи замин"*²⁸
Аламон аз гардиши нўҳ осмон,
Масҷиди мўъмин ба дасти дигарон.
Сахт кўшад бандаи покизакеш,
То бигирад масҷиди мавлои хеш.
Эй, ки аз тарки ҷаҳон гўй, мағў,
Тарки ин Дайри куҳан тасхири ў.
Рокибаш будан, аз ў ворастан аст,
Аз мақоми обу гил барчастан аст.
Сайди мўъмин ин ҷаҳони обу гил,
Бозро гўй, ки сайди худ бихил?

²⁸ Ишора ба ҳадиси Пайғамбар (с), ки фармудаанд: *«Тамоми дунё масъиди ман аст»*.

Ҳал нашуд ин маънии мушкил маро,
Шоҳин аз афлок бигрезад чаро?
Войи он шоҳин, ки шоҳинӣ накард,
Мурғаке аз чанги ў н-омад ба дард,
Дар куноме монд зору сарнагун,
Пар назад андар фазои нилгун!

Ғақри Қуръон эҳтисоби ҳасту буд,
Не рубобу мастиву рақсу суруд.
Ғақри мўъмин чист? Тасхири чиҳот,
Банда аз таъсири ў мавлосифот.
Ғақри кофир хилвати дашту дар аст,
Ғақри мўъмин ларзаи баҳру бар аст.
Зиндагӣ онро сукуни ғору кўҳ
Зиндагӣ инро зи марги бошукўҳ.
Он Худоро чустан аз тарки бадан,
Ин худиро бар фасони Ҳақ задан.
Он худиро куштану восўхтан,
Ин худиро чун чароғ афрўхтан.

Ғақр чун урён шавад зери сипеҳр,
Аз ниҳеби ў биларзад моҳу меҳр.
Ғақри урён гармии Бадру Ҳунайн,
Ғақри урён бонги такбири Ҳусайн.
Ғақрро то завқи урёнӣ намонд,
Он чалол андар мусалмонӣ намонд!
Войи мо, эй войи ин Дайри куҳан,

Теғи "ло" дар каф на ту дорӣ, на ман.
Дил зи ғайриллаҳ бипардоз, эй ҷавон,
Ин ҷаҳони кӯҳна дарбоз, эй ҷавон!
То кучо бе ғайрати дин зистан,
Эй мусалмон, мурдан аст ин зистан!
Марди Ҳақ боз офаринад хешро,
Ҷуз ба нури Ҳақ набинад хешро.
Бар аёри Мустафо худро занад,
То ҷаҳони дигаре пайдо кунад,
Оҳ, з-он қавме, ки аз по барфитод,
Миру султон зоду дарвеше назод,
Достони ӯ мапурс аз ман, ки ман
Чун бигӯям, он чи н-ояд дар сухан.
Дар гулӯям гиряҳо гардад гирех,
Ин қиёмат андаруни сина бех,
Муслими ин кишвар аз худ ноумед,
Умрҳо шуд бо Худо марде надид.
Лочарам аз қуввати дин бадзан аст,
Корвони хешро худ раҳзан аст.
Аз се қарн ин уммати хору забун,
Зинда бе сӯзу сурури андарун.
Пастфикру дунниҳоду кӯрзавк,
Мактабу муллои ӯ маҳруми шавк.
Зиштии андеша ўро хор кард,
Ифтироқ ўро зи худ безор кард.

То надонад аз мақому манзилаш,

Мурд завқи инқилоб андар дилаш.
Табъи ӯ бесўҳбати марди хабир,
Хаставу афсурдаву ҳақнопазир.

Бандаи радкардаи мавлош ӯ,
Муфлису қаллошу бепарвост ӯ.
Не ба каф моле, ки султоне барад,
Не ба дил нуре, ки шайтоне барад.
Шайхи ӯ лорди фарангири мурид,
Гарчи гўяд аз мақоми Боязид.
Гуфт: «Динро равнақ аз маҳкумӣ аст,
Зиндагонӣ аз худӣ маҳрумӣ аст .
Давлати ағёрро раҳмат шумурд,
Рақсҳо гирди калисо карду мурд!»
Эй тихӣ аз завку шавку сўзу дард,
Мешиносӣ, асри мо бо мо чӣ кард?
Асри мо моро зи мо бегона кард,
Аз ҷамоли Мустафо бегона кард.
Сўзи ӯ то аз миёни сина рафт,
Ҷавҳари ойина аз ойина рафт.
Ботини ин асрро нашнохтӣ,
Дови аввал хешро дарбохтӣ.
То димоғи ту ба печокаш фитод,
Орзуи зиндае дар дил назод.
Эҳтисоби хеш кун, аз худ марав,
Як-ду дам аз ғайри худ бегона шав.
То кучо ин хавфу васвосу ҳарос,

Андарин кишвар мақоми худ шинос!
Ин чаман дорад базе шохи баланд,
Бар нагуншоҳ ошёни худ мабанд.
Нағма дорӣ дар гулӯ, эй беҳабар,
Ҷинси худ бишносу бо зоғон мапар.
Хештанро тезии шамшер деҳ,
Бози худро дар кафи тақдир деҳ.
Андаруни туст сели бепаноҳ,
Пеши ӯ кӯҳи гарон монанди коҳ.
Селро тамкин зи ноосудан аст,
Як нафас осуданаш нобудан аст.
Ман на мулло, не фақеҳи нуктавар,
Не маро аз фақру дарвешӣ хабар.
Дар раҳи дин тезбину сустгом,
Пухтаи ман хому корам нотамом.
То дили пуризитробам додаанд,
Як гиреҳ аз сад гиреҳ бикшодаанд.
Аз табу тобам насиби худ бигир,
Баъд аз ин н-ояд чу ман марди фақир!

МАРДИ ҲУР

Марди ҳур маҳкам зи вирди "*ло таҳаф*",
Мо ба майдон сар ба чайб, ӯ сар ба каф.
Марди ҳур аз "*ло илаҳ*" равшанзамир,
Менагардад бандаи султону мир.
Марди ҳур чун уштурон боре барад,
Марди ҳур боре барад, хоре харад.

Пойи худро ончунон маҳкам ниҳад,
Набзи раҳ аз сӯзи ӯ бармечаҳад.
Ҷони ӯ пояндатар гардад зи мавт,
Бонги такбираш бурун аз харфу савт.
Ҳар кӣ санги роҳро донад зучоҷ,
Гирад он дарвеш аз султон хироҷ.
Гармии табъи ту аз сахбои ӯст,
Ҷӯйи ту парвардаи дарёи ӯст.
Подшоҳон дар қабоҳои ҳарир
Зардрӯ аз сахми он урёнфақир.

Сирри дин моро хабар, ӯро назар,
Ӯ даруни хона, мо беруни дар.
Мо калисодӯст, мо масҷидфурӯш,
Ӯ зи дасти Мустафо паймонанӯш.
Не муғонро банда, не соғар ба даст,
Мо тиҳишаймона, ӯ масти аласт.
Чеҳраи гул аз нами ӯ аҳмар аст,
3-оташи мо дуди ӯ равшантар аст.
Дорад андар сина такбири умам,
Дар чабини ӯст тақдири умам.
Қиблаи мо гаҳ калисо, гоҳ дайр,
Ӯ нахоҳад ризқи хеш аз дасти ғайр.
Мо ҳама абди Фаранг, ӯ абдуҳу,
Ӯ нагунчад дар чаҳони рангу бў.
Субҳу шомӣ мо ба фикри созу барг,
Охири мо чист? Талхиҳои марг!

Дар чаҳони бесубот ўро субот,
Марг ўро аз мақомоти ҳаёт.
Аҳли дил аз сўҳбати мо музмаҳил,
Гил зи файзи сўҳбаташ дорои дил.
Кори мо вобастаи тахмину зан(н),
Ў ҳама кирдору кам гўяд суҳан.
Мо-гадоён кўчагарду фоқамаст,
Фақри ў аз "ло илаҳ" теғе ба даст.
Мо пари коҳе, асири гирдбод,
Зарбаш аз кўҳи гарон чўе кушод.
Маҳрами ў шав, зи мо бегона шав,
Хонавайрон бошу соҳибхона шав.
Шиква кам кун аз сипеҳри гирдгард,
Зинда шав аз сўҳбати он зиндамард.
Сўҳбат аз илми китобӣ хуштар аст,
Сўҳбати мардони хур одамгар аст.

Марди хур дарёи жарфу бекарон,
Об гир аз баҳру не аз новдон.
Синаи ин мард мечўшад чу дег,
Пеши ў кўҳи гарон як туда рег.
Рўзи сулҳ он баргу сози анҷуман,
Ҳамчу боди фарвадин андар чаман.
Рўзи кин он маҳрами тақдири хеш,
Гўри худ меканд аз шамшери хеш.
Эй сарат гардам, гурез аз мо чу тир,
Домани ў гиру бетобона гир.

Менарӯяд тухми дил аз обу гил,
Бенигоҳе аз худовандони дил.
Андарин олам наарзӣ бо хасе,
То наёвезӣ ба домони касе!

ДАР АСРОРИ ШАРИЪАТ

Нуктаҳо аз Пири Рум омӯхтам,
Хешро дар ҳарфи ӯ восӯхтам.
*"Молро гар баҳри дин бошӣ ҳамул,
"Ниъма молун солахун"-гӯяд расул".*²⁹
Гар надорӣ андар ин ҳикмат назар,
Ту ғулому хоҷаи ту симу зар.
Аз тиждастон кушоди умматон,
Аз чунин мунъим фасоди умматон.
Қиддат андар чашми ӯ хор асту бас,
Кӯҳнагиرو ӯ харидор асту бас.
Дар нигоҳаш носавоб омад савоб,
Тарсад аз ҳангомаҳои инқилоб!
Хоҷа нони бандаи муздур хурд,
Обрӯи духтари муздур бурд.

Дар ҳузураш банда менолад чу най,
Бар лаби ӯ нолаҳои пай ба пай.
Не ба ҷомаш бодаву не дар сабӯст,
Кохҳо таъмир карду худ ба кӯст.

²⁹ Байт аз Мавлои Рум аст.

Эй хуш он мунъим, ки чун дарвеш зист,
Дар чунин асре, худоандеш зист!

То надонӣ нуктаи икли ҳалол,
Бар ҷамоъат зистан гардад вабол.
Оҳ, Юруп 3-ин мақом огоҳ нест,
Чашми ў «янзар би нуриллоҳ» нест.
Ў надонад аз ҳалолу аз ҳаром,
Ҳикматаш хом асту кораш нотамом.
Уммате бар уммате дигар чарад,
Дона ин мекорад, он ҳосил барад.
Аз заъифон нон рабудан, ҳикмат аст,
Аз тани шон ҷон рабудан, ҳикмат аст.
Шеваи таҳзиби нав одамдарист,
Пардаи одамдарӣ савдогарист.
Ин банук, ин фикри чолоки яҳуд,
Нури Ҳақ аз синаи Одам рабуд.
То таҳу боло нагардад ин низом,
Донишу таҳзибу дин савдои хом!

Одамӣ андар ҷаҳони хайру шар
Кам шиносад нафъи худро аз зарар.
Кас надонад зишту хуби кор чист,
Ҷодаи ҳамвору ноҳамвор чист?!
Шаръ бархезад зи аъмоқи ҳаёт,
Равшан аз нураш заломи коинот.
Гар ҷаҳон донад ҳаромашро ҳаром,

То қиёмат пухта монад ин низом.

Нест ин кори фақеҳон, эй писар,
Бо нигоҳи дигаре ўро нигар.
Ҳукмаш аз адл асту таслиму ризост,
Беҳи ў андар замири Мустафост,
Аз фироқ аст орзуҳо синатоб,
Ту намонӣ, чун шавад ў бе ҳиҷоб?!
Аз ҷудой гарчи ҷон ояд ба лаб,
Васли ў кам ҷў, ризои ў талаб.
Мустафо дод аз ризои ў хабар,
Нест дар аҳкоми дин чизе дигар.
Тахти Ҷам пўшида зери бурёст,
Фақру шоҳӣ аз мақомоти ризост.
Ҳукми султон гиру аз ҳукмаш манол,
Рўзи майдон нест рўзи қилу қол.
То тавонӣ гардан аз ҳукмаш мапеч,
То напечад гардан аз ҳукми ту ҳеч.
Аз шарият «аҳсану -т-тақвим» шав,
Вориси имони Иброҳим шав!

Пас тариқат чист, эй волосифот,
Шаръро дидан ба аъмоқи ҳаёт.
Фош мехоҳӣ агар асрори дин,
Ҷуз ба аъмоқи замири худ мабин.
Гар набинӣ, дини ту маҷбурӣ аст,
Инчунин дин аз Худо маҳҷурӣ аст.

Банда то Ҳақро набинад ошкор,
Барнамеояд зи ҷабру ихтиёр.
Ту яке дар фитрати худ ғўта зан,
Марди Ҳақ шав, бар зан(н)у тахмин матан.
То бубинӣ зишту хуби кор чист,
Андар ин нўҳ пардаи асрор чист?!
Ҳар кӣ аз сирри Набӣ гирад насиб,
Ҳам ба Ҷибрили Амин гардад қариб.
Эй, ки менозӣ ба Қуръони азим,
То кучо дар хучра мебошӣ муқим.
Дар чаҳон асрори динро фош кун,
Нуктаи шаръи мубинро фош кун.
Кас нагардад дар чаҳон мўхтоҷи кас,
Нуктаи шаръи мубин ин асту бас.
Мактабу мулло суханҳо сохтанд,
Мўъминон ин нуктаро нашнохтанд.
Зинда қавме буд, аз таъвил мурд,
Оташи ў дар замири ў фусурд.
Сўфиёни босафоро дидаам,
Шайхи мактабро накў санчидаам.
Асри ман, пайғамбаре ҳам офарид,
Он, ки дар Қуръон ба ғайр аз худ надид.
Ҳар яке донои Қуръону хабар,
Дар шарият камсаводу камназар.
Ақду нақл афтонда дар банди ҳавас,
Минбари шон, минбари хок асту бас.
3-ин калимон нест уммеди кушуд,

Остинҳо бе яди байзо чӣ суд?!
Кори ақвому милал н-ояд дуруст,
Аз амал бинмо, ки Ҳақ дар дасти туст!

Ашке чанд бар ифтироқи ҳиндиён

Эй Ҳамола, эй Атак, эй рӯди Ганг,
Зистан то кай чунон беобу ранг.
Пирмардон аз фаросат бенасиб,
Навҷавонон аз муҳаббат бенасиб.
Шарқу Ғарб озоду мо нахчири ғайр,
Хишти мо сармояи таъмири ғайр.
Зиндагонӣ бар муроди дигарон,
Ҷовидон марг аст не хоби гарон.

Нест ин марге, ки ояд з-осмон,
Тухми ӯ меболад аз аъмоқи қон.
Сайди ӯ не мурдашӯ хоҳад, на гӯр,
Не ҳучуми дӯстон аз назду дур.
Ҷомаи кас дар ғами ӯ чок нест,
Дӯзахи ӯ он сӯйи афлок нест.
Дар ҳучуми рӯзи ҳашр ӯро маҷӯ,
Ҳаст дар имрӯзи ӯ фардои ӯ.
Ҳар ки ин чо дона кишт, ин чо дуруд,
Пеши Ҳақ он бандаро бурдан чӣ суд.
Уммате, к-аз орзу неше нахӯрд,

Нақши ўро фитрат аз гетӣ сутурд.
Эътибори тахту тоҷ аз соҳирист,
Сахт чун санг ин зучоҷ аз соҳирист.
Даргузашт аз ҳукми ин сеҳри мубин,
Кофире аз куфру диндоре зи дин.
Ҳиндиён бо якдигар овехтанд,
Фитнаҳои кӯҳна бозангехтанд.
То фарангиқавме аз Мағрибзамин
Солис омад дар низоъи куфру дин.
Кас надонад чилваи об аз сароб
Инқилоб, эй инқилоб, эй инқилоб!!
Эй туро ҳар лаҳза фикри обу гил,
Аз ҳузури Ҳақ талаб як зиндадил.
Ошёнаш гарчи дар обу гил аст,
Нӯҳ фалак сарчашмаи ин як дил аст.
То напиндорӣ, ки аз хок аст ў,
Аз баландиҳои афлок аст ў.
Ин ҷаҳон ўро ҳарими қўйи дўст,
Аз қабои лола гирад бўйи дўст.
Ҳар нафас бо рўзгор андар ситез,
Санги раҳ аз зарбати ў рез-рез.

Ошнои минбару дор аст ў,
Оташи худро ниғаҳдор аст ў.
Оби чўю баҳрҳо дорад ба бар,
Медиҳад мавҷаш зи тўфоне хабар.
Зиндаву поянда бе нони танур,

Мирад он соат, ки гардад беҳузур.
Чун чароғ андар шабистони бадан,
Равшан аз вай хилвату ҳам анчуман.
Инчунин дил, худ нигар, аллоҳмаст
Чуз ба дарवेशӣ намеояд ба даст.
Эй чавон, домони ӯ маҳкам бигир,
Дар ғуломӣ зодаӣ, озад мир!

СИЁСАТИ ҲОЗИРА

Мекунад банди ғуломон сахтгар,
Хуррият меҳонад ӯро бебасар.
Гармии ҳангомаи чумхур дид,
Парда бар рӯи мулукият кашид.
Салтанатро ҷомеъи ақвом гуфт,
Кори худро пухта карду хом гуфт.
Дар фазояш болу пар натвон кушуд,
Бо калидаш ҳеҷ дар натвон кушуд.
Гуфт бо мурғи қафас, эй дардманд,
Ошён дар хонаи сайёд банд.
Ҳар кӣ созад ошён дар дашту марғ,
Ӯ набошад эман аз шоҳину чарғ.
Аз фусунаш мурғи зирак донамаст,
Нолаҳо андар гулӯи худ шикаст.
Хуррият хоҳӣ ба печокаш маяфт,
Ташна миру бар нами токаш маяфт.
Алҳазар аз гармии гуфтори ӯ,

Алҳазар аз ҳарфи паҳлӯдори ў.

Чашмҳо аз сурмааш бенуртар,
Бандаи маҷбур аз ў маҷбуртар.
Аз шароби сотгинаш алҳазар,
Аз қимори баднишинаш алҳазар!
Аз худӣ ғофил нагардад марди хур,
Ҳифзи худ кун, ҳабби афюнаш махур.
Пеши фиръавнон бигӯ ҳарфи Калим,
То кунад зарби ту дарёро дуним!
Доғам аз расвоии ин корвон,
Дар амири ў надидам нури ҷон.
Танпарасту ҷоҳмасту камнигаҳ,
Андарунаш бенасиб аз "ло илаҳ".
Дар Ҳарам зоду Калисоро мурид,
Пардаи номуси моро бардарид.
Домани ўро гирифтани аблаҳист,
Синаи ў аз дили равшани тижист.
Андар ин раҳ тақя бар худ кун, ки мард
Сайди оҳу бо сағи кӯре накард.
Оҳ аз қавме, ки чашм аз хеш баст,
Дил ба ғайриллоҳ дод, аз худ гусаст.
То худӣ дар синаи миллат бимурд,
Кӯҳ коҳе карду бод ўро бибурд.
Гарчи дорад "ло илаҳ" андар ниҳод,
Аз бутуни ў мусалмонӣ назод.
Он, ки бахшад беяқинонро яқин,

Он, ки ларзад аз сучуди ў замин,
Он, ки зери теғ гўяд "ло илаҳ",
Он, ки аз хунаш бирўяд "ло илаҳ".
Он сурур, он сўзи муштоқӣ намонд,
Дар Ҳарам соҳибдиле боқӣ намонд.
Эй мусалмон, андар ин дайри куҳан,
То кучо бошӣ ба банди Аҳриман.

Чаҳд бо тавфиқу лаззат дарталаб,
Кас наёяд бе ниёзи нимшаб.
Зистан то кай ба баҳр андар чу хас,
Сахт шав чун кўҳ аз забти нафас!
Гарчи доно ҳоли дил бо кас нагуфт,
Аз ту дарди хеш натвонам нухуфт.
То ғуломам, дар ғуломӣ зодаам,
3-остони Каъба дур афтодаам.
Чун ба номи Мустафо хонам дуруд,
Аз хиҷолат об мегардад вучуд.
Ишқ мегўяд, ки эй маҳкуми ғайр,
Синаи ту аз бутон монанди дайр,
То надорӣ аз Муҳаммад рангу бӯ,
Аз дуруди худ маёло номи ў!
Аз қиёми беҳузури ман мапурс,
Аз сучуди бесурури ман мапурс.
Чилваи Ҳақ гарчӣ бошад як нафас,
Қисмати мардони озод асту бас.
Марди озодде чу ояд дар сучуд,

Дар тавофаш гармрав чархи кабуд,
Мо-ғуломон аз ҷалолаш беҳабар,
Аз ҷамоли лозаволаш беҳабар.
Аз ғуломӣ лаззати имон маҷӯ,
Гарчӣ бошад ҳофизи Қуръон, маҷӯ.
Мӯъмин асту пешаи ӯ озарист,
Дину ирфонаш саропо кофирист.
Дар бадан дорӣ агар сӯзи ҳаёт,
Ҳаст меъроҷи мусалмон дар салот.
В-ар надорӣ хуни гарм андар бадан
Сачдаи ту нест чуз расми куҳан.
Иди озодон шуқӯҳи мулку дин,
Иди маҳкумон ҳучуми мӯъминин!

Ҳарфе чанд бо уммати арабия

Эй дару дашти ту боқӣ то абад,
Наъраи "*ло Қайсару Кисро*" кӣ зад?
Дар чаҳони назду дуру деру зуд,
Аввалин хонандаи Қуръон кӣ буд?
Рамзи "*ло иллаҳ*" киро омӯхтанд,
Ин чароғ аввал кучо афрӯхтанд?
Илму ҳикмат резае аз хони кист,
Ояи "*фасбаҳтум*" андар шони кист?
Аз дами сероби он уммилақаб
Лола руст аз реги саҳрои Араб.
Ҳуррият парвардаи оғӯши ӯст,
Яъне, имрӯзи умам аз дӯши ӯст.

Ў диле дар пайкари Одам ниҳод,
Ў ниқоб аз талъати Одам кушод.
Ҳар худованди куҳанро ў шикаст,
Ҳар куҳаншоҳ аз нами ў ғунча баст.
Гармии ҳангомаи Бадру Ҳунайн,
Ҳайдару Сиддиқу Форуқу Ҳусайн.
Сатвати бонги салот андар набард,
Қиръоти «*Ас-софот*» андар набард.
Теғи Айюбӣ, нигоҳи Боязид,
Ганҷҳои ҳар ду оламро калид.
Ақлу дилро мастӣ аз як қоми май,
Ихтилоти зикру фикри Руму Рай.
Илму ҳикмат, шаръу дин, назми умур,
Андаруни сина дилҳо носабур.
Ҳусни оламсӯзи ал-ҳамрову тоҷ,
Он, ки аз қуддусиён гирад хироч,
Ин ҳама як лаҳза аз авқоти ўст,
Як таҷаллий аз таҷаллиёти ўст,
Зоҳираш ин ҷилваҳои дилфурӯз,
Ботинаш аз орифон пинҳон ҳанӯз.
*"Ҳамди беҳад мар Расули покро,
Он, ки имон дод мушти хокро"*³⁰

Ҳақ туро бурронтар аз шамшер кард,
Сорбонро рокиби тақдир кард.
Бонги такбиру салоти ҳарбу зарб,

³⁰ Ин байт аз Шайх Аттор аст.

Андар он ғавфо кушоди Шарқу Ғарб.
Эй хуш он маҷзубиву дилбурдагӣ,
Оҳ з-ин дилгириву афсурдагӣ.
Кори худро умматон бурданд пеш,
Ту надонӣ қимати саҳрои хеш.
Уммате будӣ, умам гардидаӣ,
Базми худро худ зи ҳам пошидаӣ.
Ҳар кӣ аз банди худӣ вораст, мурд,
Ҳар кӣ бо бегонагон пайваст, мурд.
Он чи ту бо хеш кардӣ кас накард,
Рӯҳи поки Мустафо омад ба дард.
Эй зи афсуни фарангӣ беҳабар,
Фитнаҳо дар остини ӯ нигар.
Аз фиреби ӯ агар хоҳӣ амон,
Уштуронашро зи ҳавзи худ бирон.
Ҳикматаш ҳар қавмро бечора кард,
Ваҳдати аъробиён сад пора кард,
То араб дар ҳалқаи домаш фитод,
Осмон як дам амон ўро надод.
Асри худро бингар, эй соҳибназар,
Дар бадан боз офарин рӯҳи Умар.
Қувват аз чамъияти дини мубин,
Дин ҳама азм асту ихлосу яқин.
То замираш роздони фитрат аст,
Марди саҳро посбони фитрат аст,
Содаву табъаш аёри зишту хуб,

Аз тулўъаш сад ҳазор анчум ғуруб.
Бигзар аз дашту дару кўху даман,
Хаймаро андар вучуди хеш зан.
Табъ аз боди биёбон карда тез,
Ноқаро сар деҳ ба майдони ситез.
Асри ҳозир зодаи айёми туст,
Мастии ў аз майи гулфоми туст.
Шореҳи асрори ў ту будай,
Аввалин меъмори ў ту будай.
То ба фарзандӣ гирифт ўро Фаранг
Шоҳиде гардид бе номусу нанг.
Гарчи ширин асту нўшин аст ў,
Қақхирому шўху бедин аст ў.
Марди сахро, пухтатар кун хомро,
Бар аёри худ бизан айёмро!

ПАС ЧӢ БОЯД КАРД, ЭӢ АҚВОМИ ШАРҚ?!

Одамият зор нолид аз Фаранг,
Зиндагӣ ҳангома барчид аз Фаранг,
Пас чӣ бояд кард, эӣ ақвоми Шарқ?!
Боз равшан мешавад айёми Шарқ!
Дар замиранш инқилоб омад падид,
Шаб гузашту офтоб омад падид.
Юруп аз шамшери худ бисмил фитод,
Зери гардун расми лодинӣ ниҳод.
Гурге андар пустини баррае,

Ҳар замон андар камини баррае,
Мушкилоти ҳазрати Инсон аз ўст,
Одамятро ғами пинҳон аз ўст.

Дар нигоҳаш одамӣ обу гил аст,
Корвони зиндагӣ беманзил аст!

Ҳар чӣ мебинӣ зи анвори Ҳақ аст,
Ҳикмати ашё зи асрори Ҳақ аст.
Ҳар ки оёти Худо бинад хур аст,
Асли ин ҳикмат зи ҳукми "унзур" аст
Бандаи мўъмин аз ў беҳрўзтар,
Ҳам ба ҳоли дигарон дилсўзтар.
Илм чун равшан кунад обу гилаш,
Аз Худо тарсандатар гардад дилаш.
Илми ашё хоки моро кимиёст,
Оҳ, дар Афранг таъсираш чудост.
Ақлу фикраш бе аёри хубу зишт,
Чашми ў бе нам, дили ў сангу хишт.
Илм аз ў расвост андар шаҳру дашт,
Ҷабраил аз сўҳбаташ Иблис гашт.
Дониши афрангиён теге ба дўш,
Дар ҳалоки навъи инсон сахткўш.
Бо хасон андар ҷаҳони хайру шар,
Дарнасозад мастии илму ҳунар.
Оҳ аз Афрангу аз ойини ў,
Оҳ аз андешаи лодини ў.

Илми Ҳақро соҳирӣ омӯхтанд,
Соҳирӣ не, кофирӣ омӯхтанд.
Ҳар тараф сад фитна меорад нафир,
Теғро аз панҷаи раҳзан бигир.
Эй, ки ҷонро бозмедонӣ зи тан,
Сеҳри ин таҳзиби лодинӣ шикан.
Рӯҳи Шарқ андар танаш бояд дамид,
То бигардад қуфли маъниро калид.

Ақл андар ҳукми дил яздонӣ аст,
Чун зи дил озод шуд, шайтонӣ аст!

Зиндагонӣ ҳар замон дар кашмақаш,
Ибратомӯз аст аҳволи ҳабаш.
Шаръи Юруп бе низойи қилу қол
Барраро кардаст бар гургон ҳалол.
Нақши нав андар ҷаҳон бояд ниҳод,
Аз кафандӯздон чӣ уммеди кушод?
Дар Ҷинево чист ғайр аз макру фан,
Сайди ту ин мешу он нахчири ман?!

Нуктаҳо, к-ӯ менагунҷад дар суҳан,
Як ҷаҳон ошӯбу як гетӣ фитан!

Эй асири ранг, пок аз ранг шав,
Муъмини худ, кофири Афранг шав.

Риштаи суду зиён дар дасти туст,
Обрӯи ховарон дар дасти туст.
Ин куҳанақвомро шероза банд,
Рояти сидку сафоро кун баланд.
Ақли Ҳакро зиндагӣ аз қувват аст,
Қуввати ҳар миллат аз чамбият аст.
Ройи беқувват ҳама макру фусун,
Қуввати бе рой ҷаҳл асту ҷунун!

Сўзу созу дарду доғ аз Осиёст,
Ҳам шаробу ҳам аёғ аз Осиёст.
Ишқро мо дилабарӣ омӯхтем.
Шеваи одамгарӣ омӯхтем.
Ҳам хунар, ҳам дин зи хоки Ховар аст,
Рашки гардун хоки поки Ховар аст.
Во намудем он чӣ буд андар ҳичоб,
Офтоб аз мову мо аз офтоб.
Ҳар садафро гавҳар аз найсони мост,
Шавкати ҳар баҳр аз тўфони мост.
Рӯҳи худ дар сўзи булбул дидаем,
Хуни одам дар раги гул дидаем.
Фикри мо ҷўёи асрори вучуд,
Зад нахустин захма бар тори вучуд.
Доштем андар миёни сина доғ,
Бар сари роҳе ниҳодем ин чароғ.
Эй амини давлати таҳзибу дин,
Он яди байзо барор аз остин.

Хезу аз кори умам бикшо гирех,
Нашъаи Афрангро аз сар бинех,
Нақше аз чамъияти Ховар фикан,
Во ситон худро зи дасти Аҳриман!

Донӣ аз Афрангу аз кори Фаранг,
То кучо дар қайди зуннори Фаранг?
Захм аз ў, наштар аз ў, сўзан аз ў,
Мову чўйи хуну уммеди руфў.
Худ бидонӣ подшоҳӣ-қоҳирист,
Қоҳирӣ дар асри мо савдогарист.
Тахтаи дуккон шарики тахту тоҷ,
Аз тиҷорат нафъу аз шоҳӣ хироч.
Он ҷаҳонбоне, ки ҳам савдогар аст,
Бар забонаш хайру андар дил шар аст.
Гар ту медонӣ ҳисобашро дуруст
Аз ҳарираш нармтар карбоси туст.
Бениёз аз коргоҳи ў гузар,
Дар зимистон пўстини ў махар.
Куштани бе ҳарбу зарб ойини ўст,
Маргҳо дар гардиши мошини ўст.
Бўриёи худ ба қолинаш мадеҳ,
Байдақи худро ба фарзинаш мадеҳ.
Гавҳараш тафдору дар лаълаш раг аст,
Мушки ин савдогар аз нофи саг аст.
Раҳзани чашми ту хоби махмалаш,
Раҳзани ту рангу оби махмалаш.

Сад гиреҳ афкандаї дар кори хеш,
Аз қумоши ӯ макун дастори хеш.
Ҳушманде аз хуми ӯ май нахурд,
Ҳар кї хӯрд андар ҳамин майхона мурд.
Вақти савдо ханд-ханду камхурӯш,
Мо чу тифлонему ӯ шаккарфурӯш.
Маҳрам аз қалбу нигоҳи муштарист,
Ё Раб, ин сеҳр аст, ё савдогарист?
Тоҷирони рангу бӯ бурданд суд,
Мо харидорон ҳама кӯру кабуд.
Он чи аз хоки ту руст, эй марди хур,
Он фурӯшу он бипӯшу он бихур.
Он накӯбинон, ки худро дидаанд,
Худ гилеми хешро бофидаанд.
Эй зи кори асри ҳозир беҳабар,
Чарбдастиҳои Юрупро нигар.
Қоли аз абрешими ту сохтанд,
Боз онро пеши ту андохтанд.
Чашми ту аз зоҳираш афсун хурад,
Рангу оби ӯ туро аз ҷо барад.
Войи он дарё, ки мавҷаш кам тапид,
Гавҳари худро зи ғаввосон харид!

ДАР ҲУЗУРИ РИСОЛАТМАОБ

Шаби савуми апрели санаи 1936, ки дар
Дорулиқболи Бихупол будам, Сайид Аҳмадхон
(р)-ро дар хоб дидам. Фармуданд, ки аз
илолати хеш дар ҳузури рисолатмаъоб арз кун

Эй ту мо бечорагонро созу барг,
Во раҳон ин қавмро аз тарси марг.
Сӯхтӣ Лоту Маноти кӯҳнаро,
Тоза кардӣ коиноти кӯҳнаро.
Дар чаҳони зикру фикру инсу ҷон,
Ту салоти субҳ, ту бонги азон.
Лаззати сӯзу сурур аз "ло илаҳ",
Дар шаби андеша нур аз "ло илаҳ".
Не худоҳо сохтем аз гову хар,
Не ҳузури коҳинон афканда сар.
Не сучуде пеши маъбудони пир,
Не тавофи кушки султону мир.
Ин ҳама аз лутфи бепоёни туст,
Фикри мо парвардаи эҳсони туст.
Зикри ту сармояи завқу сурур,
Қавмро дорад ба фақр андар ғаюр.
Эй мақому манзили ҳар роҳрав,
Чазби ту андар дили ҳар роҳрав.
Сози мо бе савт гардид ончунон,

Захма бар рағҳои ў ояд гарон.
Дар Аҷам гардидаму ҳам дар Араб,
Мустафо ноёбу арзон Булаҳаб.
Ин мусалмонзодаи равшандимоғ,
Зулматободи замираш бе чароғ.
Дар ҷавонӣ нарму нозук чун ҳарир,
Орзу дар синаи ў зудмир.
**Ин ғулом, ибни ғулом, ибни ғулом,
Хуррият андешаи ўро ҳаром.**
Мактаб аз вай ҷазбаи дин даррабуд,
Аз вучудаш ин қадар донам, ки буд.
**Ин зи худ бегона, ин масти Фаранг,
Нони ҷав мехоҳад аз дасти Фаранг.**
Нон харид ин фоқакаш бо ҷони пок,
Дод моро нолаҳои сўзнок.

Доначин монанди мурғони сарост,
Аз фазои нилгун ноошност.
Оташи афрангиён бигдохташ,
Яъне ин дўзах дигаргун сохташ.
Шайхи мактаб камсаводу камназар,
Аз мақоми ў надод ўро хабар.
Мўъмину аз рамзу марг огоҳ нест,
Дар дилаш "ло золиба иллаллоҳ" нест.
То дили ў дар миёли сина мурд,
Менаандешад магар аз хобу хурд.
Баҳри як нон наштари "ло"-ву "наъам",

Миннати сад кас барои як шикам.
Аз фарангӣ мехарад Лоту Манот,
Мӯъмину андешаи ӯ Суманот.
"Қум биизнӣ" гӯю ӯро зинда кун,
Дар дилаш "Аллоҳ ҳу"-ро зинда кун.
Мо ҳама афсунии таҳзиби Ғарб,
Куштаи афрангиён бе ҳарбу зарб.
Ту аз он қавме, ки чоми ӯ шикаст,
Во намо як бандаи аллоҳмаст,
То мусалмон боз бинад хешро,
Аз ҷаҳоне баргузинад хешро!
Шаҳсаворо, як нафас даркаш инон,
Ҳарфи ман осон наёяд бар забон.
Орзу ояд, ки н-ояд то ба лаб,
Менагардад шавқ маҳкуми адаб.
Он бигӯяд: "Лаб кушо, эй дардманд",
Ин бигӯяд: "Чашм бикшо, лаб бибанд".
Гирди ту гардад ҳарими коинот,
Аз ту хоҳам як нигоҳи илтифот.
Зикру фикру илму ирфонам туй,
Киштиву дарёву тўфонам туй.

Оҳуи зору забуну нотавон,
Кас ба фитрокам набаст андар ҷаҳон.
Эй паноҳи ман ҳарими кӯйи ту,
Ман ба уммеде рамидам сӯйи ту!

Он наво дар сина парвардан кучо
В-аз даме сад ғунча во қардан кучо.
Нағмаи ман дар гулӯи ман шикаст,
Шўълае аз синаам берун наҷаст.
Дар нафас сўзи ҷигар боқӣ намонд,
Лутфи Қуръони саҳар боқӣ намонд.
Нолае, к-ӯ менагунҷад дар замир,
То кучо дар синаам монад асир,
Як фазои бекарон мебоядаш,
Вусъати нўҳ осмон мебоядаш!
Оҳ з-он дарде, ки дар ҷону тан аст,
Гўшаи чашми ту доруи ман аст.
Дарнасозад бо давоҳо ҷони зор
Талху бўяш бар машомам ногувор.
Кори ин бемор натвон бурд пеш,
Ман чу тифлон нолам аз доруи хеш.
Талхии ўро фиребам аз шакар,
Хандаҳо дар лаб бидўзад чорагар.
Чун басире аз ту мехоҳам кушуд,
То ба ман боз ояд он рўзе, ки буд.
Меҳри ту бар осиеён афзунтар аст,
Дар хатобахшӣ чу меҳри модар аст.
Бо парасторони шаб дорам ситез,
Боз равған дар чароғи ман бирез.
Эй вучуди ту ҷаҳонро навбахор,
Партави худро дарег аз ман мадор.

"Худ бидонӣ қадри тан аз қон бувад,
Қадри қон аз партави қонон бувад".³¹
То зи ғайриллаҳ надорам ҳеч умед,
Ё маро шамшер гардон ё калид.
Фикри ман дар фаҳми дин чолоку чуст,
Тухми кирдоре зи хоки ман наруст.
Тешаамро тезтар гардон, ки ман
Меҳнате дорам фузун аз Кўҳкан.
Мўъминам, аз хештан кофир наям,
Бар фасонам зан, ки бадгавҳар наям!
Гарчи кишти умри ман беҳосил аст,
Чизаке дорам, ки номи ӯ дил аст.
Дорамаш пўшида аз чашми қаҳон,
К-аз суми Шабдизи ту дорад нишон
Бандаеро, к-ӯ нахоҳад созу барг,
Зиндагонӣ бе ҳузури хоҷа марг.
Эй, ки додӣ курдро сўзи араб,
Бандаи худро ҳузури худ талаб.
Бандае, чун лола доғе дар чигар,
Дўстонаш аз ғами ӯ беҳабар.
Бандае андар қаҳон нолон чу най,
Тафтақон аз нағмаҳои пай ба пай.
Дар биёбон мисли чўби нимсўз,
Корвон бигзашту ман сўзам ҳанўз.
Андар ин дашту даре, паҳноваре

³¹ Байт аз Љалолиддини Румӣ аст.

Бў, ки ояд корвоне дигаре.
Чон зи маҳчурӣ бинолад дар бадан,
Нолайи ман войи ман, эй войи ман!

МУСОФИР

Бисмиллоҳир-Раҳмонир-Раҳим

*(Саёҳати чандрӯзаи Афғонистон, октябри 1933
милодӣ)*

Нодири Афғон, шаҳи дарвешхў,
Раҳмати Ҳақ бар равони поки ў.
Кори миллат маҳкам аз тадбири ў,
Ҳофизи дини мубин шамшери ў.
Чун Абузар худгудоз андар намоз,
Зарбаташ Ҳангоми кин хорогудоз.
Аҳди Сиддиқ аз ҷамолаш тоза шуд,
Аҳди Форук аз ҷалолаш тоза шуд.
Аз ғами дин дар дилаш чун лола доғ,
Дар шаби Ховар вучуди ў чароғ.
Дар нигоҳаш мастии арбоби завқ.

Чавҳари ҷонаш саропо ҷазбу шавқ.
Хусравишамшеру дарवेशиниға,
Ҳар ду гавҳар аз муҳити "ло илах".
Фақру шоҳӣ воридоти Мустафост,
Ин таҷаллиҳои зоти Мустафост.
Ин ду қувват аз вучуди мўъмин аст,
Ин қиёму он сучуди мўъмин аст.
Фақри сўзу дарду доғи орзуст,
Фақрро дар хун тапидан обрўст.
Фақри Нодир охир андар хун тапид,
Офарин бар фақри он марди шаҳид!
Эй сабо, эй раҳнаварди тезгом,
Дар тавофи марқадаш нармак хиром.
Шоҳ дар хоб асту по оҳиста неҳ,
Ғунчаро оҳистатар бикшо гиреҳ.
Аз ҳузури ў маро фармон расид,
Он, ки ҷони тоза дар хокам дамид:
*"Сўхтем аз гармии овози ту,
Эй хуш он қавме, ки донад рози ту.
Аз гами ту миллати мо ошност,
Мешиносем, ин навоҳо аз кучост.
Эй ба оғуши саҳоби мо чу барқ,
Равшану тобанда аз нури ту Шарқ.
Як замон дар кўҳсори мо дурахш,
Ишқро боз он табу тобе бубахш.
То кучо дар бандҳо бошӣ асир,
Ту Калимӣ, роҳи Синое бигир!"*

Тай намудам боғу роғу дашту дар,
Чун сабо бигзаштам аз кўху камар.
Хайбар аз мардони Ҳақ бегона нест,
Дар дили ў сад ҳазор афсонаест.
Ҷода кам дидам аз ў печидатар,
Ёва гардад дар хаму печаш назар.
Сабза дар домони кўхсораш маҷўй,
Аз замираш барнаёяд рангу бўй.
Сарзамине, кабки ў шоҳинмизоҷ,
Оҳуи ў гирад аз шерон хироҷ.
Дар фазояш ҷуррабозон тезчанг,
Ларза бар тан аз ниҳеби шон паланг.
Лекин аз бемарказӣ ошуфтарўз,
Бе низому нотамому нимсўз.
Фарри бозон нест дар парвозашон,
Аз тазарвон пасттар парвозашон.
Оҳ, қавме бе табу тоби ҳаёт,
Рўзгораш бенасиб аз воридот.
Он яке андар сучуд ин дар қиём,
Кору бораш чун салоти беимом.
Рез-рез аз санги ў минои ў,
Оҳ аз имрўзи бефардои ў!

Хитоб ба ақвоми сарҳад

Эй зи худ пўшида, худро бозёб,

Дар мусалмонӣ ҳаром аст ин ҳисоб.
Рамзи дини Мустафо донӣ, ки чист,
Ҷош дидан хешро шоҳаншаҳист?!
Чист дин? Дарёфтани асрори хеш,
Зиндагӣ марг аст бе дидори хеш.
Он мусалмоне, ки бинад хешро,
Аз ҷаҳоне баргузинад хешро.
Аз замири коинот огоҳ ёст,
Теғи "ло мавҷуди иллоҳ" ёст.
Дар макону ломакон ғавғои ё,
Нӯҳ сипеҳр овора дар паҳнои ё.
То дилаш сирре зи асрори Худост,
Ҷайф агар аз хештан ноошност.
Бандаи Ҷақ, вориси пайғамбарон,
Ё нағунҷад дар ҷаҳони дигарон.
То ҷаҳони дигаре пайдо кунад,
Ин ҷаҳони кӯҳнаро барҳам занад.
Зиндамард аз ғайри Ҷақ дорад фароғ,
Аз худӣ андар вучуди ё чароғ.
Пойи ё маҳкам ба разми хайру шар,
Зикри ё шамшеру фикри ё сипар.
Субҳаш аз бонге, ки бархезад зи ҷон,
Не зи нури офтоби ховарон.
Фитрати ё бе ҷиҳот андар ҷиҳот,
Ё ҳариму дар тавофаш коинот.
Заррае аз гарди роҳаш офтоб,
Шоҳид омад бар уручи ё Китоб.

Фитрати ўро кушод аз миллат аст,
Чашми ў равшансавод аз миллат аст.
Андаке гум шав ба Қуръону хабар,
Боз, эй нодон, ба хеш андар нигар.
Дар чаҳон оворае, бечорае,
Ваҳдате гумкардае, садпорае.
Банди ғайриллоҳ андар пойи туст,
Доғам аз доғе, ки дар симойи туст.
Мири хайл, аз макри пинҳонӣ битарс,
Аз заёи рӯҳи афғонӣ битарс.
3-оташи мардони Ҳақ месўзамат,
Нуктае аз Пири Рум омўзамат:
*"Ризқ аз Ҳақ ҷў, маҷў аз Зайду Амр,
Мастӣ аз Ҳақ ҷў, маҷў аз бангу хамр.
Гил махар, гилро махур, гилро маҷў,
3-он ки гил хор асту доим зардрў.
Дил бичў, то ҷовидон бошӣ ҷавон,
Аз таҷалли чехраат чун аргувон.
Банда бошу бар замин рав чун саманд,
Чун ҷаноза не, ки бар гардан баранд".*
Шиква кам кун аз сипехри лочвард,
Чуз ба гирди офтоби худ магард.
Аз мақоми завқу шавқ огоҳ шав,
Заррае сайёди меҳру моҳ шав.
Олами мавҷудро андоза кун,
Дар чаҳон худро баландовоза кун.
Баргу сози коинот аз ваҳдат аст,

Андар ин олам ҳаёт аз ваҳдат аст.
Даргузар аз рангу бўҳои куҳан,
Пок шав аз орзуҳои куҳан.
Ин куҳансомон наарзад бо ду чав,
Нақшбанди орзуи тоза шав.
Зиндагӣ бар орзу дорад асос,
Хешро аз орзуи худ шинос.
Чашму гӯшу ҳуш тез аз орзу,
Мушти хоки лолаҳез аз орзу.

Ҳар кӣ тухми орзу дар дил накишт,
Поймоли дигарон чун сангу хишт.
Орзу сармояи султону мир,
Орзу чони ҷаҳонбини фақир.
Обу гилро орзу одам кунад,
Орзу моро зи худ маҳрам кунад.
Чун шарар аз хоки мо бармечаҳад,
Зарраро паҳнои гардун медиҳад.
Пури Озар Каъбаро таъмир кард,
Аз нигоҳе хокро иксир кард.
Ту худӣ андар бадан таъмир кун,
Мушти хоки хешро иксир кун!

**Мусофир ворид мешавад ба шаҳри Кобул
ва ҳозир мешавад ба ҳузури аълоҳазрати
шаҳид**

Шаҳри Кобул, хиттаи ҷаннатназир,
Оби ҳайвон аз раги токаш бигир!
Чашми Соиб *"аз саводаш сурмачин"*,
Равшану поянда бод он сарзамин!
Дар заломи шаб суманзораш нигар,
Бар бисоти сабза меғалтад сахар.
Он диёри хушсавод, он покбум,
Боди ӯ хуштар зи боди Шому Рум.
Оби ӯ барроқу хокаш тобноқ,
Зинда аз мавҷи насимаш мурдахок.
Н-ояд андар ҳарфу савт асрори ӯ,
Офтобон хуфта дар кўҳсори ӯ.
Сокинонаш серчашму хушгуҳар,
Мисли теғ аз ҷавҳари худ беҳабар.
Қасри султони, ки номаш Дилкушост,
Зоиронро гарди роҳаш кимиёст.
Шоҳро дидам дар он кохи баланд,
Пеши султоне фақире дардманд.
Хулқи ӯ иқлими дилҳоро кушуд,
Расму ойини мулук он ҷо набуд.
Ман ҳузури он шаҳи вологуҳар,
Бенаво марде ба дарбори Умар.
Ҷонам аз сўзи каломаш дар гудоз,
Дасти ӯ бўсидам аз роҳи ниёз.
Подшоҳе хушкалому содапўш,
Сахткўшу нармхўю гармчўш.
Сидку ихлос аз нигоҳаш ошкор,

Дину давлат аз вучудаш устувор.
Хокиву аз нуриён покизатар,
Аз мақоми фақру шоҳӣ бохабар.
Дар нигоҳаш рӯзгори Шарқу Ғарб.
Ҳикмати ӯ роздори Шарқу Ғарб.
Шаҳриёре чун ҳакимон нуктадон,
Роздони мадду ҷазри умматон.
Пардаҳо аз талъати маънӣ кушуд,
Нуктаҳои мулку динро во намуд.
Гуфт: "Аз он оташ, ки дорӣ дар бадан,
Ман туро донам азизи хештан.
Ҳар ки ӯро аз муҳаббат рангу бўст,
Дар нигоҳам Ҳошиму Маҳмуд ӯст!"
Дар хузури он мусалмони карим,
Ҳадя овардам зи Қуръони азим,
Гуфтам: "Ин сармоияи аҳли Ҳақ аст,
Дар замири ӯ ҳаёти мутлақ аст.
Андар ӯ ҳар ибтидоро интиҳост,
Ҳайдар аз нерӯи ӯ Хайбаркушост".
Нашъаи ҳарфам ба хуни ӯ давид,
Дона-дона ашк аз чашмаш чакид,
Гуфт: "Нодир дар ҷаҳон бечора буд,
Аз ғами дину ватан овора буд.

*Кӯҳу дашт аз изтиробам беҳабар,
Аз ғамони беҳисобам беҳабар.
Нола бо бонги ҳазор омехтам,*

Ашк бо ҷўйи баҳор омехтам.
Ғайри Куръон ғамгусори ман набуд,
Қуваташ ҳар бобро бар ман кушуд!".
Гуфтугўйи хусрави волонажд,
Боз бо ман чазбаи саршор дод.
Вақти аср омад садои «ас-салот»,
Он, ки мўъминро кунад пок аз ҷихот.
Интиҳои ошиқон сўзу гудоз,
Кардам андар иқтидои ў намоз.
Розҳои он қиёму он сучуд
Ќуз ба базми маҳрамон натвон кушуд!

Бар мазори шоҳаншоҳ Бобури хулдошёнӣ

Биё, ки сози Фаранг аз наво барафтадаст,
Даруни пардаи ў нағма нест, фарёд аст.
Замона кўҳнабутонро ҳазор бор орошт,
Ман аз Ҳарам нагузаштам, ки пухтабунёд аст.
Дирафши миллати Усмониён дубора баланд,
Ќӣ гўямат, ки ба Темуриён ҷӣ афтадаст?
Хушо насиб, ки хоки ту орамид ин ҷо,
Ки ин замин зи тилисми Фаранг озод аст.
Ҳазор мартаба Кобул нақўтар аз Деҳлист,
"Ки он аҷуза арўси ҳазор домод аст".³²
Даруни дида ниғаҳ дорам ашки хунинро,
Ки ман фақираму ин давлати худодод аст.

³² Ин мисраъ аз Ҳоља Ҳофиз аст.

Агарчи пири Ҳарам вирди "ло илаҳ" дорад,
Кучо нигоҳ, ки буррандатар зи пӯлод аст!

Сафар ба Ғазнӣ ва зиёрати мазори Ҳаким Саной

Аз навозишҳои Султони Шаҳид
Субҳу шомам субҳи шомӣ рӯзи ид.
Нуктасанҷи ховарон, ҳинде фақир,
Меҳмони хусрави кайвонсарир.
То зи шаҳри хусравӣ кардам сафар,
Шуд сафар бар ман сабуктар аз ҳазар.
Сина бикшодам ба он боде, ки пор
Лола руст аз файзи ӯ дар кӯҳсор.
Оҳ Ғазнӣ, он ҳарими илму фан,
Марғзори шермардони куҳан.
Давлати Маҳмудро зебо арӯс,
Аз ҳинобандони ӯ Доноӣ Тӯс.
Хуфта дар хокаш Ҳакими Ғазнавӣ,
Аз навои ӯ дили мардон қавӣ.
Он Ҳакими ғайб, он соҳибмақом,
Туркҷӯши Румӣ аз зикраш тамом.
Ман зи пайдо, ӯ зи пинҳон дар сурур,
Ҳарду ро сармоя аз завқи ҳузур.
Ӯ ниқоб аз чехраи имон кушуд,
Фикри ман тақдири мӯъмин во намуд.
Ҳарду ро аз ҳикмати Қуръон сабақ,

Ў зи Ҳақ гўяд, ман аз мардони Ҳақ.
Дар фазои марқади ў сўхтам,
То матоъи нолае андўхтам.
Гуфтам: "Эй бинандаи асрори қон,
Бар ту равшан ин чаҳону он чаҳон.
Асри мо ворафтаи обу гил аст,
Аҳли Ҳақро мушкил андар мушкил аст.
Муъмин аз афрангиён дид он чӣ дид,
Фитнаҳо андар Ҳарам омад падид.
То нигоҳи ў адаб аз дил нахурд,
Чашми ўро қилваи Афранг бурд.
Эй Ҳакими ғайб, имоми орифон,
Пухта аз файзи ту хоми орифон.
Он чи андар пардаи ғайб аст гўй,
Бу, ки оби рафта боз ояд ба чўй!"

Рўҳи Ҳаким Саной аз биҳишти барин ҷавоб медихад

Роздони хайру шар гаштам зи фақр,
Зиндаву соҳибназар гаштам зи фақр.
Яъне он фақре, ки донад роҳро,
Бинад аз нури худӣ Аллоҳро.
*Андаруни хеш чўяд "ло илах",
Дар таҳи шамшер гўяд "ло илах".*
Фикри қон кун, чун закон бар тан матан,
Ҳамчу мардон гўй дар майдон фикан.

Салтанат андар чаҳони обу гил
Қимати ў қатрае аз хуни дил.
Мўъминон зери сипехри лочвард,
Зинда аз ишқанду не аз хобу х(в)ард.
Менадонӣ ишқу мастӣ аз кучост,
Ин шуъои офтоби Мустафост!
Зиндаӣ то сўзи ў дар чони туст,
Ин ниғаҳдорандаи имони туст.
Бохабар шав аз румузи обу гил,
Пас бизан бар обу гил иксири дил.
Дил зи дин сарчашмаи ҳар қувват аст,
Дин ҳама аз мўъчизоти сўҳбат аст.
Дин маҷӯ андар кутуб, эй бехабар,
Илму ҳикмат аз кутуб, дин аз назар.
Буалӣ донандаи обу гил аст,
Бехабар аз хастагиҳои дил аст.
Нешу нўши Буалӣ Сино биҳил,
Чорасозиҳои дил аз аҳли дил.

Мустафо баҳр асту мавчи ў баланд,
Хезу ин дарё ба чўйи хеш банд.
Муддате бар соҳилаш печидаӣ,
Латмаҳои мавчи ў номидаӣ.
Як замон худро ба дарё дарфикан,
То равони рафта боз ояд ба тан.
Эй мусалмон, чуз ба роҳи Ҳақ марав,
Ноумед аз раҳмати оме машав.

Парда бигзор, ошкороӣ гузин,
То биларзад аз сучуди ту замин.
Дӯш дидам Фитрати Бетобро,
Рӯҳи он ҳангомаи асбобро.
Чашми ӯ бар зишту хуби коинот,
Дар нигоҳи ӯ ғуюби коинот.
Дасти ӯ бо обу хок андар ситез,
Он ба ҳам пайваставу ин рез-рез.
Гуфтамаш: "Дар ҷустуҷӯи кистӣ?
Дар талоши тору пӯйи кистӣ?"
Гуфт: "Аз ҳукми Худои зулманан,
Одаме нав созам аз хоки куҳан."
Мушти хокеро ба сад ранг озмуд,
Пай ба пай тобиду санчиду фузуд.
Охир ӯро обу ранги лола дод,
"Ло илаҳ" андар замири ӯ ниҳод.
Бош, то бинӣ баҳори дигаре,
Аз баҳори бостон рангинтаре.
Ҳар замон тадбирҳо дорад рақиб,
То нагирӣ аз баҳори худ насиб.
Бар даруни шохи гул дорам назар,
Ғунчаҳоро дидаам андар сафар.
Лоларо дар водиву кӯҳу даман,
Аз дамидан боз натвон доштан.

Бишнавад марде, ки соҳибҷустуҷӯст,

Нағмаеро, к-ў ҳанўз андар гулўст!

Бар мазори Султон Маҳмуд алайҳирраҳма

Хезад аз дил нолаҳо беихтиёр,
Охи он шаҳре, ки ин чо буд пор!
Он диёру коху кў вайронаест,
Он шукўху фолу фар афсонаест.
Гунбаде, дар тавфи ў чархи барин,
Турбати Султон Маҳмуд аст ин!
Он, ки чун кўдак лаб аз кавсар бишуст,
Гуфт дар гахвора номи ў нахуст.
Барқи сўзон теги безинҳори ў,
Дашту дар ларзанда аз илғори ў.
Зери гардун оятуллаҳ рояташ,
Қудсиён Қуръонсаро бар турбаташ.
Шўхии фикрам маро аз ман рабуд,
То набудам дар ҷаҳони деру зуд.
Рух намуд аз синаам он офтоб,
Пардагиҳо аз фурўғаш беҳичоб.
Меҳри гардун аз ҷалолаш дар рукўъ,
Аз шуъоаш дўш мегардад тулўъ.
Вораҳидам аз ҷаҳони чашму гўш,
Фош чун имрўз дидам субҳи дўш:
Шаҳри Ғазнин як биҳишти рангу бў,
Оби чўҳо нағмагон дар коху кў.
Қасрҳои ў қатор андар қатор,

Осмон бо қуббаҳояш ҳамканор.
Нуктасанчи Тўсро дидам ба базм,
Лашкари Маҳмудро дидам ба разм.
Рӯҳ сайри олами асрор кард,
То маро шўридае бедор кард.

Он ҳама муштоқиву сўзу сурур,
Дар суҳан чун ринди бепарво часур.
Тухми ашке андар он вайрона кошт,
Гуфтугўҳо бо Худои хеш дошт.
То набудам беҳабар аз рози ў,
Сўхтам аз гармии овози ў!

Муноҷоти марди шўрида дар вайронаи Ғазнӣ

Лола баҳри як шуъои офтоб,
Дорад андар шох чандин печутоб.
Чун баҳор ўро кунад урёну фош,
Гўядаш ҷуз як нафас ин ҷо мабош.
Ҳарду омад якдигарро созу барг,
Ман надонам зиндагӣ хуштар, ки марг.
Зиндагӣ пайҳам масофи нешу нўш,
Рангу нам имрўзро аз хуни дўш.
Аламон, аз макри айём, аламон,
Аламон, аз субҳу аз шом, аламон!

Эй Худо, эй нақшбанди ҷону тан,

Бо ту ин шӯрида дорад як сухан.
Фитнаҳо бинам дар ин дайри куҳан,
Фитнаҳо дар хилвату дар анчуман.
Олам аз тақдири ту омад падид,
Ё Худои дигар ўро офарид.
Зоҳираш сулҳу сафо, ботин ситез,
Аҳди дилро шишаи дил рез-рез.
Сидқу ихлосу сафо боқӣ намонд,
"Он қадаҳ бишкасту он соқӣ намонд".
Чашми ту бар лоларўёни Фаранг,
Одам аз афсунашон беобу ранг.
Аз кӣ гирад рабту забт ин коинот?
Эй шаҳиди ишваи Лоту Манот!
Марди Ҳақ, он бандаи равшаннафас,
Ноиби ту дар ҷаҳон ў буду бас.
Ў ба банди нуқраву фарзанду зан,
Гар тавонӣ Суманоти ў шикан.
Ин мусалмон аз парасторони кист?
Дар гиребонаш яке ҳангома нест!
Синааш бесўзу ҷонаш беҳурўш,
Ў Сирофил асту сури ў хамўш.
Қалби ў номаҳкаму ҷонаш нажанд.
Дар ҷаҳон колои ў ноарҷманд.
Дар масофи зиндагонӣ бесубот,
Дорад андар остин Лоту Манот.
Маргро чун кофирон донад ҳалок,
Оташи ў камбаҳо монанди хок.

Шўълае аз хоки ў бозофарин,
Он талаб, он ҷустуҷў бозофарин.
Боз ҷазби андарун ўро бидех,
Он ҷунуни зуфунун ўро бидех.
Шарқро кун аз вучудаш устувор,
Субҳи фардо аз гиребонаш барор.
Баҳри Аҳмарро ба ҷўби ў шикоф,
Аз шуқўхаш ларзае афкан ба Қоф!

Қандаҳор ва зиёрати Хирқай муборак

Қандаҳор, он кишвари минусавод,
Аҳли дилро хоки ў хоки мурод.
Ранғо, бўҳо, ҳавоҳо, обҳо,
Обҳо тобанда чун симобҳо.
Лолаҳо дар хилвати кўҳсорҳо,
Норҳо ях баста андар норҳо.
Кўйи он шаҳр аст моро кўйи дўст,
Сорбон, барбанд махмил сўйи дўст!

Месароям дигар аз ёрони Начд,
Аз навое ноқаро орам ба вачд!

Ғазал

Аз дайри муғон оям бе гардиши саҳбо маст,
Дар манзили "ло" будам аз бодаи "илло" маст.
Донам, ки нигоҳи ў зарфи ҳама кас бинад,
Кардаст маро соқӣ аз ишваю имо маст.

Вақт аст, ки бикшоям майхонаи Румӣ боз,
Пирони Ҳарам дидам дар саҳни калисо маст.
Ин кори ҳакиме нест, домони Калиме гир,
Сад бандаи соҳилмаст, як бандаи дарёмаст.
Дилро ба чаман бурдам, аз боди чаман афсурд,
Мирад ба хиёбонҳо, эй лолаи саҳро, маст.
Аз ҳарфи диловезаш асрори Ҳарам пайдо,
Ди кофираке дидам дар водии Батҳо маст.
Синост, ки Форон аст? Ё Раб, чӣ мақом аст ин?
Ҳар зарраи хоки ман чашмест тамошомаст!

Хирқаи он *"барзахи ло ябғиён,"* .
Дидамаш дар нуктаи *"лӣ хирқатон"*.
Дини ӯ, ойини ӯ тафсири кул,
Дар чабини ӯ хати тақдири кул.
Ақро ӯ соҳиби асрор кард,
Ишқро ӯ теги чавҳардор кард.
Корвони шавқро ӯ манзил аст,
Мо ҳама як мушти хокем, ӯ дил аст.
Ошкоро диданаш Исрои мост,
Дар замиранаш масҷиди Ақсои мост.
Омад аз пирохани ӯ бӯйи ӯ,
Дод моро наъраи "Аллоҳ ҳу".
Бо дили ман шавқи бепарво чӣ кард,
Бодаи пурзӯр бо мино чӣ кард?!
Рақсад андар сина аз зӯри ҷунун,
То зи роҳи дида меояд бурун.

Гуфт: "Ман Цибриламу нури мубин",
Пеш аз ин ўро надидам инчунин.
Шеъри Румӣ хоҳду хандиду гирист,
Ё Раб, ин девонаи фарзона кист?
Дар Ҳарам бо ман сухан риндона гуфт,
Аз маю муғзодаю паймона гуфт.
Гуфтамаш: "Ин ҳарфи бебокона чист?
Лаб фурӯ банд, ин мақоми хомӯшист!
Ман зи ҳуни хеш парвардам туро,
Сохиби охи саҳар кардам туро.
Боз ёб ин нуктаро, эй нуктарас,
Ишқи мардон забти аҳвол асту бас."
Гуфт: "Ақлу ҳуш озори дил аст,
Мастиву ворафтагӣ кори дил аст."
Наъраҳо зад, то фитод андар сучуд,
Шўълаи овози ў буд, ў набуд!

Бар мазори ҳазрати Аҳмадшоҳ Бобо (р) муассиси миллати афғония

Турбати он хусрави равшанзамир,
Аз замираш миллате суратпазир.
Гунбади ўро Ҳарам донад сипеҳр,
Бофурӯғ аз тавфи ў симои меҳр.
Мисли Фотех³³ он амири сафшикан,
Сиккае зад ҳам ба иқлими сухан.

³³ Султон Муҳаммад Фотех, фотеҳи Қустантания.

Миллатеро дод завқи чустучў,
Кудсиён тасбеҳхон бар хоки ў.
Аз дилу дасти гуҳаррезе, ки дошт,
Салтанатҳо бурду бепарво гузошт.
Нуктасанчу орифу шамшерзан,
Рўҳи покаш бо ман омад дар суҳан,
Гуфт: "Медонам мақоми ту кучост,
Нағмаи ту хокиёнро кимиёст?!
Хишту санг аз файзи ту дорои дил,
Равшан аз гуфтори ту Синои дил.
Пеши мо, эй ошнои кўйи дўст,
Як нафас биншин, ки дорӣ бўйи дўст.
Эй хуш он, к-ў аз худӣ ойина сохт
В-андар он ойина оламро шинохт.
Пир гардид ин замину ин сипехр,
Моҳ кўр аз кўрчашмиҳои меҳр.
Гармии ҳангомае мебоядаш,
То нахустин рангу бӯ бозоядаш.
Бандаи мўъмин сиропилӣ кунад,
Бонги ў ҳар кўҳнаро барҳам занад.
Эй туро Ҳақ дод ҷони ношикеб,
Ту зи сирри мулку дин дорӣ насиб.
Фош гў, бо Пури Нодир фош гўй,
Ботини худро ба Зоҳир фош гўй!"

Хитоб ба нодшоҳи Ислом аълоҳазрат

Зоҳиршоҳ

Эй қабои подшоҳӣ бар ту рост,
Соия ту хоки моро кимиёст.
Хусравиро аз вучуди ту аёр,
Сатвати ту мулку давлатро ҳисор.
Аз ту, эй сармоия фатҳу зафар,
Тахти Аҳмадшоҳро шоне дигар.
Синаҳо бе меҳри ту вайрона беҳ,
Аз дилу аз орзу бегона беҳ.
Обгунтеге, ки дорӣ дар камар,
Нимшаб аз тоби ӯ гардад сахар.

Нек медонам, ки теги Нодир аст,
Ман чӣ гӯям, ботини ӯ Зоҳир аст.
Ҳарфи шавқ овардаам, аз ман пазир,
Аз фақире рамзи султонӣ бигир!
Эй нигоҳи ту зи шоҳин тезтар,
Гирди ин мулки худододӣ нигар.
Ин, ки мебинем аз тақдири кист?
Чист он чизе, ки мебоисту нест?
Рӯзу шаб ойинаи тадбири мост,
Рӯзу шаб ойинаи тақдири мост.
Бо ту гӯям, эй ҷавони сахткӯш,
Чист фардо? Духтари имрӯзу дӯш.
Ҳар кӣ худро соҳиби имрӯз кард,
Гирди ӯ гардад сипехри гирдгард.

Ў чаҳони рангу бўро обрўст,
Дўш аз ў, имрўз аз ў, фардо аз ўст.
Марди Ҳақ сармоџи рўзу шаб аст,
3-он ки ў тақдири худро кавкаб аст.
Бандаи соҳибназар, пири умам,
Чашми ў бинои тақдири умам.
Аз нигоҳаш тезтар шамшер нест,
Мо ҳама нахчир, ў нахчир нест.
Ларзад аз андешаи он пухтакор,
Ҳодисот андар бутуни рўзгор.
Чун падар аҳли ҳунарро дўст дор,
Бандаи соҳибназарро дўст дор.
Ҳамчу он хулдошён бедор зӣ,
Сахткўшу пурдаму Каррор зӣ.
Мешиносӣ маънии Каррор чист?
Ин мақоме аз мақомоти Алист!
Умматонро дар чаҳони бесубот,
Нест мумкин чуз ба каррорӣ ҳаёт.

Саргузашти Оли Усмонро нигар,
Аз фиреби ғарбиён хунинчигар.
То зи каррорӣ насибе доштанд,
Дар чаҳон дигар алам афроштанд.
Муслими ҳиндӣ чаро майдон гузошт,
Ҳиммати ў бўйи каррорӣ надошт?!
Мушти хокаш ончунон гардида сард,
Гармии овози ман коре накард.

Зикру фикри Нодирӣ дар хуни туст,
Қоҳирӣ бо дилбарӣ дар хуни туст.
Эй фуруғи дидаи барнову пир,
Сирри кор аз Ҳошиму Маҳмуд гир!
Ҳам аз он марде³⁴, ки андар кӯху дашт
Ҳақ зи теғи ӯ баландовоза гашт.
Рӯзҳо, шабҳо тапидан метавон,
Асри дигар офаридан метавон.
Сад ҷаҳон боқист дар Қуръон ҳанӯз,
Андар оёташ яке худро бисӯз.
Боз афғонро аз он сӯзе бидеҳ,
Асри ӯро субҳи наврӯзе бидеҳ.
Миллате гумгаштаи кӯху камар,
Аз ҷабинаш дидаам чизе дигар.
З-он ки буд андар дили ман сӯзу дард,
Ҳақ зи тақдираш маро огоҳ кард.
Кору бораширо накӯ санҷидаам,
Он чи пинҳон аст пайдо дидаам.
Марди майдон зинда аз "Аллоҳ ҳу"-ст,
Зери пойи ӯ ҷаҳони чорсӯст!
Бандае, к-ӯ дил ба ғайриллаҳ набаст,
Метавон санг аз зучочи ӯ шикаст.
Ӯ нағунчад дар ҷаҳони чуну чанд,
Тӯҳмати соҳил ба ин дарё мабанд.
Чун зи рӯйи хеш баргирад ҳиҷоб,
Ӯ ҳисоб аст, ӯ савоб аст, ӯ азоб!

³⁴ Волоҳазрат Шоҳвалихон.

Баргу сози мо Китобу Ҳикмат аст,
Ин ду қувват эътибори миллат аст.
Он футухоти чаҳони завқу шавқ,
Ин футухоти чаҳони тахту фавқ.
Ҳар ду инъоми Худои лоязол,
Муъминонро он ҷамол аст, ин ҷалол.
Ҳикмати ашё фарангизод нест,
Асли ў чуз лаззати эҷод нест.
Нек агар бинӣ мусалмонзода аст,
Ин гуҳар аз дасти мо афтодааст.
Чун Араб андар Урупо пар кушод,
Илму ҳикматро бино дигар ниҳод.
Дона он саҳронишинон коштанд.
Ҳосилаш афрангиён бардоштанд.
Ин парӣ аз шишаи аслофи мост,
Боз сайдаш кун, ки ў аз Қофи мост.
Лекин аз таҳзиби лодинӣ гурез,
З-он ки ў бо аҳли Ҳақ дорад ситез.
Фитнаҳо ин фитнапардоз оварад,
Лоту Уззо дар Ҳарам бозоварад.
Аз фусунаш дидаи дил нобасир,
Рӯҳ аз беобии ў ташнамир.
Лаззати бетобӣ аз дил мебарад,
Балки дил з-ин пайкари гил мебарад.
Кӯҳнадузде ғорати ў бармалост,
Лола менолад, ки доғи ман кучост?!
Ҳақ насиби ту қунад завқи ҳузур,

Бозгўям он чи гуфтам дар "Забур"³⁵.
Мурдану ҳам зистан, эй нуктарас,
Ин ҳама аз эътиборот асту бас.
Марди кар сўзи наворо мурдае,
Лаззати савту садоро мурдае.
Пеши чангӣ масту масрур аст кўр,
Пеши рангӣ зиндадаргўр аст кўр.
Рўх бо Ҳақ зиндаву поянда аст
В-арна инро мурда, онро зинда аст.
Он ки "*ҳайи лоямут*" омад Ҳақ аст,
Зистан бо Ҳақ ҳаёти мутлақ аст.
Ҳар кӣ бо Ҳақ зист чуз мурдор нест,
Гарчи кас дар мотами ў зор нест.
Бархур аз Куръон агар хоҳӣ субот,
Дар замираш дидаам оби ҳаёт.
Медихад моро паёми "*ло тахаф*",
Мерасонад бар мақоми "*ло тахаф*".
Қуввати султонуну мир аз "*ло илаҳ*".
Ҳайбати марди фақир аз "*ло илаҳ*".
Мо ду теги "ло"-ву "илло" доштем,
Мосиваллаҳро нишон нагзоштем.
Ховарон аз шўълаи ман равшан аст,
Эй хунук марде, ки дар асри ман аст.
Аз табу тобам насиби худ бигир.
Баъд аз ин н-ояд чу ман марде фақир.
Гавҳари дарёи Куръон суфтаам,

³⁵ Китоби Иқбол – «Забури Аъям»

Шарҳи рамзи сибғатуллоҳ гуфтаам.
Бо мусалмонон ғаме бахшидаам,
Кўхнашохеро наме бахшидаам.

Ишқи ман аз зиндагӣ дорад суроғ,
Ақл аз саҳбои ман равшанаёғ.
Нуктаҳои хотирафрӯзе кӣ гуфт?
Бо мусалмон ҳарфи пурсӯзе кӣ гуфт?
Ҳамчу най нолидам андар кўху дашт,
То мақоми хеш бар ман фош гашт.
Ҳарфи шавқ омўхтам, восўхтам,
Оташи афсурда бозафрўхтам.
Бо ман оҳи субҳгоҳӣ додаанд,
Сатвати кўҳе ба коҳе додаанд.
Дорам андар сина нури "ло илаҳ",
Дар шароби ман сурури "ло илаҳ".
Фикри ман гардунмасир аз файзи ўст,
Чўй соҳилнопазир аз файзи ўст.
Пас бигир аз бодаи ман як ду чом,
То дурахшӣ мисли теғи бенаём!

АРМУҒОНИ ҲИҶОЗ

ҲУЗУРИ ҲАҚ

Хуш он роҳе, ки сомоне нагирад,

*Дили ў панди ёрон кам пазирад.
Ба оҳи сўзнокаш сина бикшой,
Зи як оҳаш гами садсола мирад.*

Бисмиллоҳи-р-Раҳмони-р-Раҳим

ҲУЗУРИ ҲАҚ

Дили мо бедилон бурданду рафтанд,
Мисоли шўъла афсурданду рафтанд.
Биё, як лаҳза бо омон даромез,
Ки хосон бодаҳо хўрданду рафтанд.

Суханҳо рафт аз буду набудам,
Ман аз хичлат лаби худ кам кушудам.
Сучуди зиндамардон мешиносӣ,
Аёри кори ман гир аз сучудам.

Дили ман дар кушоди чуну чанд аст,
Нигоҳаш аз Маҳу Парвин баланд аст.
Бидеҳ вайронае дар дўзах ўро,
Ки ин кофир бәсе хилватписанд аст.

Чӣ шўр аст ин ки дар обу гил афтод,
Зи як дил ишқро сад мушкил афтод.
Қарори як нафас бар ман ҳаром аст,
Ба ман раҳме, ки қорам бо дил афтод!

Чаҳон аз худ бурун овардаи кист?
Чамолаш чилваи бепардаи кист?
Маро гӯӣ, ки аз шайтон ҳазар кун,
Бигӯ бо ман, ки ӯ парвардаи кист?

Дили беқайди ман дар печу тобест,
Насиби ман итобе ё хитобест.
Дили Иблис ҳам натвонам озурд,
Гуноҳи гоҳ-гоҳи ман савобест.

Сабанта -л-каъса анно Умму Амро,
Ва кона-л-каъсу маҷроҳо л-йамино,
Агар ин аст расми дӯстдорӣ,
Ба девори Ҳарам зан ҷому мино.

Ба худ печидагон дар дил асиранд,
Ҳама дарданду дармоннопазиранд.
Сучуд аз мо чӣ меҳоҳӣ, ки шоҳон
Хироче аз деҳи вайрон нагиранд.

Равам роҳе, ки ӯро манзиле нест,
Аз он тухме, ки резам, ҳосиле нест.
Ман аз ғамҳо наметарсам, валекин
Мадеҳ он ғам, ки шоёни диле нест.

Майи ман аз тунукҷомон ниғаҳ дор,
Шароби пухта аз хомон ниғаҳ дор!
Шарар аз найситоне дуртар беҳ,
Ба хосон бахшу аз омон ниғаҳ дор!

Туро ин кашмакаш андар талаб нест,
Туро ин дарду доғу тобу таб нест.

Аз он аз ломакон бигрехтам ман,
Ки он ҷо нолаҳои ними шаб нест.

Зи ман ҳангомае деҳ ин ҷаҳонро,
Дигаргун кун замини осмонро.
Зи хоки мо дигар одам барангез,
Бикуш ин бандаи суду зиёнро.

Ҷаҳоне тиратар бо офтобе,
Савоби ӯ саропо носавобе.
Надонам то кучо вайронаеро
Дихӣ аз хуни одам рангу обе.

Ғуломам, ҷуз ризои ту начўям,
Ҷуз он роҳе, ки фармудӣ, напўям.
Валекин гар ба ин нодон бигўӣ;
"Хареро аспи тозӣ гў", нагўям.

Диле дар сина дорам бе суруре,

На сўзе дар кафи хокам, на нуре.
Бигир аз ман, ки бар ман бори дўш аст,
Савоби ин намози бе ҳузуре.

Чӣ гўям қиссаи дину ватанро,
Ки натвон фош гуфтан ин суханро.
Маранҷ аз ман, ки аз бемехрии ту
Бино кардам ҳамон Дайри куханро.

Мусалмоне, ки дар банди Фаранг аст,
Дилаш дар дасти ӯ осон наёяд.
Зи симое, ки судам бар дари ғайр,
Сучуди Бузару Салмон наёяд.

Нахоҳам ин чаҳону он чаҳонро,
Маро ин бас, ки донам рамзи ҷонро.
Сучуде дех, ки аз сўзу сурураш,
Ба ваҷд орам замину осмонро.

Чӣ мехохӣ аз ин марди таносой,
Ба ҳар боде, ки омад рафтам аз ҷой.
Саҳар Ҷовидро дар саҷда дидам,
Ба субҳаш чехраи шомам биёрой.

Ба он қавм аз ту мехоҳам кушоде,
Фақеҳаш беяқине, камсаводе.
Басе нодиданиро дидаам ман,

"Маро, эй кошкӣ, модар назодӣ"

Нигоҳи ту итоболуд то чанд?
Бутони ҳозиру мавҷуд то чанд?
Дар ин бутхона авлоди Бироҳим,
Намакпарвардаи Намруд то чанд?

Суруди рафта боз ояд, ки н-ояд!
Насиме аз Ҳичоз ояд, ки н-ояд!
Сар омад рӯзгори ин фақире,
Дигар донои роз ояд, ки н-ояд!

Агар меояд он донои розе,
Бидеҳ ўро навои дилгудозе.
Замири умматонро мекунад пок
Калиме ё ҳакиме найнавозе.

Матоъи ман дили дардошноест,
Насиби ман фиғони норасоест,

Ба хоки марқади ман лола хуштар,
Ки ҳам хомўшу ҳам хуниннавоест.

Дил аз дасти касе бурдан надонад,
Ғам андар сина парвардан надонад.
Дами худро дамидӣ андар он хок,

Ки ғайр аз хўрдану мурдан надонад.

Дили мо аз канори мо рамида,
Ба сурат мондаву маънӣ надида.
Зи мо он рондаи даргоҳ хуштар,
Ҳақ ўро дидаву моро шунида.

Надонад Ҷабраил ин ҳою хуро,
Ки нашносад мақоми ҷустуҷўро.
Бипурс аз бандаи бечораи хеш,
Ки донад нешу нўши орзуро.

Шаби ин анҷуман оростам ман,
Чу маҳ аз гардиши худ костам ман.
Ҳикоят аз тағофулҳои ту рафт,
Валекин аз миён бархостам ман.

Чунин давр осмон кам дида бошад,
Ки Ҷибрили Аминро дил харошад.
Чӣ хуш Дайре бино карданд он ҷо,
Парастад мўъмину кофир тарошад.

Ато кун шўри Румӣ, сўзи Хусрав,
Ато кун сидку ихлоси Саной,
Чунон бо бандагӣ дарсохтам ман,
Нагирам, гар маро бахшӣ худой.
Мусалмон фоқамасту жандапўш аст,

Зи кораш Ҷабраил андар хурӯш аст.
Биё, нақши дигар миллат бирезем,
Ки ин миллат ҷаҳонро бори дӯш аст.

Дигар миллат, ки коре пеш гирад,
Дигар миллат, ки нӯш аз неш гирад.
Нагардад бо яке олам ризоманд,
Ду оламро ба дӯши хеш гирад.

Дигар қавме, ки зикри ло илоҳаш
Барорад аз дили шаб субҳгоҳаш.
Шиносад манзилашро офтобе,
Ки реги Каҳкашон рӯбад зи роҳаш.

Ҷаҳони туст дар дасти хасе чанд,
Касони ӯ ба банди нокасе чанд.
Ҳунарвар дар миёни коргоҳон,
Кушад худро ба айши каргасе чанд.

Муриди фоқамасте гуфт бо шайх,
Ки: "Яздонро зи ҳоли мо хабар нест.
Ба мо наздиктар аз шаҳраги мост,
Валекин аз шикам наздиктар нест".

Дигаргун кишвари Ҳиндустон аст,
Дигаргун он замину осмон аст.
Маҷӯ аз мо намози панҷгона,

Ғуломонро сафорой гарон аст.

Зи маҳкумӣ мусалмон худфурӯш аст,
Гирифтори тилисми чашму гӯш аст.
Зи маҳкумӣ рагон дар тан чунон сушт,
Ки моро шаръу ойин бори дӯш аст.
Яке андоза кун суду зиёнро,
Чу ҷаннат ҷовидонӣ кун ҷаҳонро.
Намебинӣ, ки мо хокиниҳодон
Чу хуш орошем ин хокдонро!

Ту медонӣ ҳаёти ҷовидон чист,
Намедонӣ, ки марги ногаҳон чист!
Зи авқоти ту як дам кам нагардад,
Агар ман ҷовидон бошам, зиён чист?

Ба поён чун расад ин олами пир,
Шавад бепарда ҳар пӯшидатақдир.
Макун расво ҳузури хоҷа моро,
Ҳисоби ман зи чашми ӯ ниҳон гир.

Бадан вомонду ҷонам дар такупӯст
Сӯйи шаҳре, ки Батҳо дар раҳи ӯст.
Ту бош ин ҷову бо хосон биёмез,
Ки ман дорам ҳавои манзили дӯст.

ҲУЗУРИ РИСОЛАТ

*Адабгоҳест зери осмон аз Арш нозуктар,
Нафас гум карда меояд Чунайду Боязид ин ҷо.*

Иззати Бухорӣ

Ҳузури рисолат

*"Ало, ё хаймагӣ, хайма фурӯ ҳил,
Ки пешоҳанг берун шуд зи манзил".³⁶*

*Хирад аз рондани маҳмил фурӯ монд,
Зимоми хеш додам дар кафи дил.*

*Нигоҳе доштам бар ҷавҳари дил,
Тапидам, орамидам дар бари дил.
Рамидам аз ҳавои қаряву шаҳр,*

³⁶ Ин байт аз Манучехрии Домғонист

Ба боди дашт во кардам дари дил.

Надонам дил шаҳиди чилваи кист,
Насиби ў қарори як нафас нест.
Ба саҳро бурдамаш афсурдатар гашт,
Канори оби чўе зор бигрист.

Мапурс аз корвони чилвамастон,
Зи асбоби чаҳон барканда дастон.
Ба ҷони шон зи овози ҷарас шўр,
Чу аз мавҷи насиме дар найистон.

Ба ин пирӣ раҳи Ясриб гирифтам,
Навохон аз сурури ошиқона.

Чу он мурғе, ки дар саҳро сари шом
Кушояд пар ба фикри ошёнә.

Гуноҳи ишқу мастӣ ом карданд,
Далели пухтагонро хом карданд.
Ба оҳанги ҳиҷозӣ месароям:
"Нахустин бода к-андар ҷом карданд".³⁷

Чӣ пурсӣ аз мақомоти навоям,
Надимон кам шиносанд аз кучоям.

³⁷ Ин мисраъ аввали ғазали машҳури Фаҳриддини Ироқӣ аст.

Кушодам рахти худро андар ин дашт,
Ки андар хилваташ танҳо сароям.

Сахар бо ноқа гуфтам: "Нармтар рав,
Ки рокиб хаставу бемору пир аст".
Қадам мастона зад чандон, ки гӯй,
Ба пояш реги ин сахро ҳарир аст.

Миҳор, эй сорбон, ўро нашояд,
Ки ҷони ў чу ҷони мо басир аст.
Ман аз мавҷи хиромаш мешиносам,
Чу ман андар тилисми дил асир аст.

Нами ашк аст дар чашми сиёҳаш,
Дилам сўзад зи оҳи субҳгоҳаш.
Ҳамон май, к-ў замирамро барафрўхт,
Паёпай резад аз мавҷи нигоҳаш.

Чӣ хуш сахро, ки дар вай корвонҳо
Дуруде хонаду маҳмил биронад.

Ба реги гарми ў овар сучуде,
Ҷабинро сўз, то доғе бимонад.

Чӣ хуш сахро, ки шомаш субҳханд аст,
Шабаш кўтоҳу рўзи ў баланд аст.

Қадам, эй роҳрав, оҳистатар нех,
Чу мо ҳар зарраи ӯ дардманд аст.

Амири корвон! Он аъчамӣ кист?
Суруди ӯ ба оҳанги араб нест.
Занад он нағма к-аз серобии ӯ,
Хунукдил дар биёбоне тавон зист.

Мақоми ишқу мастӣ манзили ӯст,
Чӣ оташҳо, ки дар обу гили ӯст.
Навои ӯ ба ҳар дил созгор аст,
Ки дар ҳар сина қоше аз дили ӯст.

Ғами пинҳон, ки бе гуфтан аён аст,
Чу ояд бар забон як дoston аст.
Раҳе пурпечу роҳе хаставу зор,
Чароғаш мурдаву шаб дар миён аст.

Ба роғон дола руст аз навбаҳорон,
Ба саҳро хайма густурданд ёрон.
Маро танҳо нишастан хуштар ояд,
Канори оби чўйи кухсорон.

Ғаҳе шеъри Ироқиро бихонам,
Ғаҳе Ҷомӣ занад оташ ба ҷонам.
Надонам гарчи оҳанги арабро,

Шарики нағмаҳои сорбонам.
Ғами роҳе нишотомезтар кун,
Ғиғонашро чунунангезтар кун.
Бигир, эй сорбон, роҳи дарозе,
Маро сӯзи ҷудой тезтар кун.

Биё, эй ҳамнафас, бо ҳам бинолем,
Ману ту куштаи шаъни ҷамолем.
Ду ҳарфе бар муроди дил бигӯем,
Ба пойи Хоҷа ҷашмонро бимолем.

Ҳақимонро баҳо камтар ниҳоданд,
Ба нодон ҷилваи мастона доданд.
Чӣ хуш баҳте, чӣ хуррам рӯзгоре,
Дари султон ба дарвеше кушоданд.

Ҷаҳони чорсӯ андар бари ман,
Ҳавои ломакон андар сари ман.
Ҷу бигзаштам аз ин боми баланде,
Ҷу гард афтод парвоз аз пари ман.

Дар ин водӣ замоне ҷовидонӣ,
Зи хокаш бе сувар рӯяд маъонӣ.
Ҳақимон бо Калимон дӯш бар дӯш,
Ки ин ҷо кас нагӯяд: "лан таронӣ".

Мусалмон-он фақири қачқулоҳе,

Рамид аз синаи ў сўзи оҳе.
Дилаш нолад. Чаро нолад? Надонад,
Нигоҳе ё Расулудлаҳ, нигоҳе!

Табу тоби дил аз сўзи ғами туст,
Навои ман зи таъсири дами туст.

Бинолам, з-он ки андар кишвари Ҳинд
Надидам бандае, к-ў маҳрами туст.

Шаби ҳиндиғуломонро саҳар нест,
Ба ин хок офтоберо гузар нест.
Ба мо кун гўшае чашме, ки дар Шарқ
Мусалмоне зи мо бечоратар нест.

Чӣ гўям з-он фақире, дардманде,
Мусалмоне, ба гавҳар арчманде.
Худо ин саҳтҷонро ёр бодо,
Ки афтодаст аз боми баланде.

Чӣ сон ақволи ўро бар лаб орам,
Ту мебинӣ ниҳону ошкорам.
Зи рўдоди дусад солам ҳамин бас,
Ки дил чун кундаи қассоб дорам.

Ҳанўз ин чархи нилӣ қачхиром аст,
Ҳанўз ин корвон дур аз мақом аст.

Зи кори бенизоми ў чӣ гўям?
Ту медонӣ, ки миллат беимом аст.

Намонд он тобу таб дар хуни нобаш,
Нарӯяд лола аз кишти харобаш.
Наёми ў тихӣ чун кисаи ў
Ба тоқи хонаи вайрон китобаш.

Дили худро асири рангу бӯ кард,
Тихӣ аз завқу шавқу орзу кард,
Сафири шоҳбозон кам шиносад,
Ки гўшаш бо танини пашша хў кард.

Ба рӯи ў дари дил нокушода,
Худӣ андар кафи хокаш назода.
Замири ў тихӣ аз бонги такбир,
Ҳарими зикри ў аз по фитода.

Гиребон чоку бе фикри руфу зист,
Намедонам чӣ сон бе орзу зист.
Насиби ўст марги нотамоме,
Мусалмоне, ки бе "Аллоҳ ҳу" зист.

Ҳақи он деҳ, ки "мискину асир" аст,
Фақиру ғайрати ў дермир аст.

Ба рӯйи ӯ дари майхона бастанд,
Дар ин кишвар мусалмон ташнамир аст.

Дигар покиза кун обу гили ӯ,
Чаҳоне офарин андар дили ӯ.
Ҳаво тезу ба домонаш дусад чок,
Биандеш аз чароғи бисмили ӯ.

Арӯси зиндагӣ дар хилваташ ғайр,
Ки дорад дар мақоми нестӣ сайр.
Гунаҳкорест пеш аз марг дар қабр,
Накираш аз Калисо, Мункар аз Дайр.

Ба чашми ӯ на нуру не сурур аст,
На дил дар синаи ӯ носабур аст,
Худо он умматеро ёр бодо,
Ки марги ӯ зи чони бе ҳузур аст.

Мусалмонзодаву номаҳрами марг,
Зи бими марг дарзон то дами марг.

Вале дар синаи чокаш надидам,
Дами бигсастае буду ғами марг.

Мулукият саропо шишабозист,
Аз ӯ эман на румӣ, не ҳиҷозист.
Ҳузурӣ ту ғами ёрон бигўям,

Ба уммеде, ки вақти дилнавозист.

Тани марди мусалмон пойдор аст,
Бинои пайкари ӯ устувор аст.
Табиби нуктарас дид аз нигоҳаш,
Худӣ андар вучудаш раъшадор аст.

Мусалмон шармсор аз бекулоҳест,
Ки динаш мурду фақраш хонақоҳист.
Ту донӣ дар ҷаҳон мероси мо чист?
Гилеме аз қумоши подшоҳист.

Манурс аз ман, ки аҳволаш чӣ сон аст,
Заминаш бадгуҳар чун осмон аст.
Бар он мурғе, ки парвардӣ ба анчир,
Талоши дона дар саҳро гарон аст.

Ба чашмаш во намудам зиндагиро,
Кушудам нуктаи фар Довудиро.
Тавон асрори ҷонро фоштар гуфт,
Бидеҳ нутқи араб ин аъҷамиро.

Мусалмон гарчи бе хайлу сипоҳист,
Замири ӯ замири подшоҳист.
Агар ӯро мақомаш боз бахшанд,
Ҷамоли ӯ ҷалоли бепаноҳист.

Матоъи шайх асотири куҳан буд,
Ҳадиси ў ҳама тахмину занн буд.
Ҳанўз Исломи ў зуннордор аст,
Ҳарам чун Дайр буд, ў барҳаман буд.

Дигаргун кард лодинӣ чаҳонро,
Зи осори бадан гуфтанд ҷонро.
Аз он фақре, ки бо Сиддиқ додӣ,
Ба шўре овар ин осуда ҷонро.

Ҳарам аз дайр гирад рангу бўе,
Бути мо пираки жўлидамуе,
Наёбӣ дар бари мо тирабахтон
Диле равшан зи нури орзуе.

Фақирон то ба масҷид саф кашиданд,
Гиребони шаҳаншоҳон дариданд.
Чу он оташ даруни сина афсурд,
Мусалмонон ба даргоҳон хазиданд.

Мусалмонон ба хешон дар ситезанд,
Ба ҷуз нақши дуӣ бар дил нарезанд.
Биноланд, ар касе хиште бигирад
Аз он масҷид, ки худ аз вай гурезанд.

Ҷабинро пеши ғайриллоҳ судем,
Чу габрон дар ҳузури ў сурудем,

Нанолам аз касе, менолам аз хеш,
Ки мо шоёни шаъни ту набудем.

Ба дасти майкашон холӣ аёғ аст,
Ки соқиро ба базми ман фароғ аст.

Ниғаҳ дорам даруни сина оҳе,
Ки асли ў зи дуди он чароғ аст.

Сабӯи хонақохон холӣ аз май,
Кунад мактаб раҳи тайкардаро тай.
Зи базми шоъирон афсурда рафтам,
Навоҳо мурда берун афтад аз най.

Мусалмонам, ғариби ҳар диёрам,
Ки бо ин хоқдон коре надорам.
Ба ин бетоқатӣ дар печу тобам,
Ки ман дигар ба ғайриллах дучорам.

Ба он боле, ки бахшидӣ паридам,
Ба сўзи нағмаҳои худ тапидам.
Мусалмоне, ки марг аз вай биларзад,
Чаҳон гардидаму ўро надидам.

Шабе пеши Худо бигристам зор:
"Мусалмонон чаро зоранду хоранд?"
Нидо омад: "Намедонӣ, ки ин қавм

Диле доранду маҳбубе надоранд".

Нағўям аз фару фоле, ки бигзашт,
Чӣ суд аз шарҳи аҳволе, ки бигзашт.
Чароғе доштам дар синаи хеш,
Фусурд андар дусад соле, ки бигзашт.

Ниғаҳбони Ҳарам меъмори Дайр аст,
Яқинаш мурдаву чашмаш ба ғайр аст.
Зи андози нигоҳи ӯ тавон дид,
Ки навмед аз ҳама асбоби хайр аст.

Зи сўзи ин фақири раҳнишине
Бидеҳ ўро замири оташине.
Дилашро равшану поянда гардон
Зи уммеде, ки зояд аз яқине.

Гаҳе афтам, гаҳе мастона хезам,
Чу хун бе теғу шамшере бирезам.
Нигоҳи илтифоте бар сари бом,
Ки ман бо асри хеш андар ситезам.

Маро танҳоиву оҳу фиғон беҳ,
Сўи Ясриб сафар бе корвон беҳ.
Кучо мактаб, кучо майхонаи шавқ?
Ту худ фармо, маро ин беҳ, ки он беҳ?

Паридам дар фазои дилпазираш,
Парам тар гашт аз абри матираш.
Ҳарам то дар замири ман фуру рафт,
Сурудам он чӣ буд андар замираш.

Ба он розе, ки гуфтам, пай набурданд,
Зи шохи наҳли ман хурмо нахӯрданд.
Ман, эй мири умам, дод аз ту хоҳам,
Маро ёрон ғазалхоне шумурданд.

На шеър аст ин, ки бар вай дил ниҳодам,
Гиреҳ аз риштаи маънӣ кушодам.
Ба уммеде, ки иксире занад ишқ,
Миси ин муфлисонро тоб додам.

Ту гуфтӣ, аз ҳаёти ҷовидон гӯй,
Ба гӯши мурдае пайғоми ҷон гӯй.

Вале гӯянд ин ноҳақшиносон,
Ки таърихи вафоти ину он гӯй.

Рӯхам аз дарди пинҳон заъфаронӣ,
Таровад хун зи чашми арғувонӣ.
Сухан андар гулӯи ман гиреҳ баст,
Ту аҳволи маро ногуфта донӣ.

Забони мо-ғарибон аз нигоҳест,
Ҳадиси дардмандон ашқу оҳест.
Кушодам чашму барбастам лаби хеш,
Сухан андар тариқи мо гуноҳест.

Худӣ додам зи худ номаҳрамеро,
Кушодам дар гили ӯ Замзамеро.
Бидеҳ он нолаи гарме, ки аз вай
Бисўзам чуз ғами дин ҳар ғамеро.

Даруни мо ба чуз дуди нафас нест,
Ба чуз дасти ту моро дастрас нест.
Дигар афсонаи ғам бо кӣ гўям
Ки андар синаҳо ғайр аз ту кас нест?

Ғарибе, дардманде, найнавозе,
Зи сўзи нағман худ дар гудоze,
Ту медонӣ чӣ мечўяд, чӣ хоҳад,
Диле аз ҳар ду олам бениёze?!

Наму ранг аз дами боде начўям,
Зи файзи офтоби ту бирўям.
Нигоҳам аз Маҳу Парвин баланд аст,
Суханро бар мизочи кас нагўям.

Дар он дарё, ки ўро соҳиле нест,
Далели ошиқон ғайр аз диле нест.

Ту фармудӣ раҳи Батҳо гирифтем,
Вагарна чуз ту моро манзиле нест.

Марон аз дар, ки муштоқи хузурем,
Аз он дарде, ки додӣ, носабурем,
Бифармо ҳар чӣ мехоҳӣ ба чуз сабр,
Ки мо аз вай дусад фарсанг дурем.

Ба афрангӣ бутон дил бохтаман,
Зи тоби дайриён бигдохтам ман.
Чунон аз хештан бегона будам,
Чу дидам хешро нашнохтаман.

Май аз майхонаи Мағриб чашидам,
Ба ҷони ман ки дарди сар харидам.
Нишастам бо нақӯёни фарангӣ,
Аз он бесўзтар рўзе надидам.

Фақирам, аз ту хоҳам ҳар чӣ хоҳам,
Дили кўҳе харош аз барги коҳам.
Маро дарси ҳақимон дарди сар дод,
Ки ман парвардаи файзи нигоҳам.

На бо мулло, на бо сўфӣ нишинам,
Ту медонӣ, ки ман онам, на инам.
Навис "Аллоҳ" бар лавҳи дили ман,

Ки ҳам худро, ҳам ўро фош бинам.

Дили мулло гирифтори ғаме нест,
Нигоҳе ҳаст, дар чашмаш наме нест.

Аз он бигрехтам аз мактаби ў,
Ки дар реги Ҳиҷозаш Замзаме нест.

Сари минбар каломаш нешдор аст,
Ки ўро сад китоб андар канор аст.
Ҳузури ту ман аз хичлат нагуфтам,
Зи худ пинҳону бар мо ошкор аст.

Дили соҳибдилон ў бурд ё ман?
Паёми шавқ ў овард ё ман?
Ману мулло зи кеши дин ду тирем,
Бифармо, бар ҳадаф ў хўрд ё ман?

Ғарибам дар миёни маҳфили хеш,
Ту худ гў, бо кӣ гўям мушкили хеш.
Аз он тарсам, ки пинҳонам шавад фош,
Ғами худро нагўям бо дили хеш.

Дили худро ба дасти кас надодам,
Гиреҳ аз рӯи кори худ кушодам.
Ба ғайриллоҳ кардам такя як бор,

Дусад бор аз мақоми худ фитодам.

Ҳамон сўзи ҷунун андар сари ман,
Ҳамон ҳангомаҳо андар бари ман.
Ҳанўз аз ҷўши тўфоне, ки бигзашт,
Наёсудаст мавчи гавҳари ман.

Ҳанўз ин хок дорои шарар ҳаст,
Ҳануз ин синаро оҳи саҳар ҳаст.
Таҷаллӣ рез бар чашмам, ки бинӣ,
Ба ин пирӣ маро тоби назар ҳаст.

Нигоҳам з-он чи бинам бениёз аст,
Дил аз сўзи дарунам дар гудоз аст.
Ману ин асри бе ихлосу бе сўз,
Бигў бо ман, ки охир ин чӣ роз аст?

Маро дар асри бесўз офариданд,
Ба хокам ҷони пуршўре дамиданд.
Чу нах дар гардани ман зиндагонӣ,
Ту гўй бар сари дорам кашиданд.

Нагирад лолаву гул рангу бўям,
Даруни синаам мурд орзуям.
Ғами пинҳон ба ҳарф андар нагунҷад,
Агар гунҷад чӣ гуям, бо кӣ гўям?

Ман андар Машриқу Мағриб ғарибам,
Ки аз ёрони маҳрам бенасибам,
Ғами худро бигўям бо дили хеш,
Чӣ маъсумона ғурбатро фиребам!

Тилисми илми ҳозирро шикастам,
Рабудам донаву домаш гусастам.
Худо донад, ки монанди Бироҳим
Ба нори ў чӣ бепарво нишастам!

Ба чашми ман ниғаҳовардаи туст,
Фурўғи "ло илаҳ" овардаи туст.
Дучорам кун ба субҳи "ман раонӣ":
Шабамро тоби маҳ овардаи туст.

Чу худро дар канори худ кашидам
Ба нури ту мақоми хеш дидам.

Дар ин дайр аз навои субҳгоҳӣ
Ҷаҳони ишқу мастӣ офаридам.

Дар ин олам биҳишти хурраме ҳаст,
Ба шохи ў зи ашки ман наме ҳаст.
Насиби ў ҳанўз он ҳою ҳу нест,
Ки ў дар интизори одаме ҳаст.

Бидеҳ ўро ҷавони покбозе,

Сурураш аз шароби хонасозе.
Қавӣ бозуи ў монанди Ҳайдар,
Дили ў аз ду гетӣ бениёзе.

Биё соқӣ, бигардон ҷоми майро,
Зи май сўзандатар кун сўзи найро.
Дигар он дил бинех дар синаи ман,
Ки печам панҷаи Ковусу Кайро.

Ҷаҳон аз ишқу ишқ аз синаи туст,
Сурураш аз ман деринаи туст.
Ҷуз ин чизе намедонам зи Ҷибрил,
Ки ў як ҷавҳар аз ойинаи туст.

Маро ин сўз аз файзи дами туст,
Ба тоқам мавҷи май аз Замзами туст.
Хичил мулки Ҷам аз дарवेशии ман,
Ки дил дар синаи ман маҳрами туст.

Дар ин Бутхона дил бо кас набастам,
Валекин аз мақоми худ гусастам.
Зи ман имрӯз мехоҳад сучуде
Худованде, ки дӣ ўро шикастам.

Дамид он лола аз мушти ғуборам,
Ки хунаш метаровад аз канорам.

Қабулаш кун зи роҳи дилнавозӣ,
Ки ман ғайр аз диле чизе надорам.

Ҳузури миллати байзо тапидам,
Навои дилгудозе офаридам.
Адаб гӯяд суханро мухтасар гӯӣ,
Тапидам, офаридам, орамидам.

Ба сидқи фитрати риндонаи ман,
Ба сӯзи оҳи бетобонаи ман,
Бидеҳ он хокро абри баҳорӣ,
Ки дар оғӯш гирад донаи ман.

Диле бар каф ниҳодам, дилбаре нест,
Матобе доштам, ғоратгаре нест.
Даруни синаи ман манзиле гир,
Мусалмоне зи ман танҳотаре нест.

Чу Румӣ дар Ҳарам додам азон ман;
Аз ӯ омӯхтам асрори чон ман.
Ба даври фитнаи асри куҳан ӯ,
Ба даври фитнаи асри равон ман.

Гулистоне зи хоки ман барангез,
Нами чашмам ба хуни лола оmez.
Агар шоён наям теғи Алиро,

Нигоҳе деҳ чу шамшери Алӣ тез.

Мусалмон то ба сохил орамидаст,
Хичил аз баҳру аз худ ноумед аст.
Чуз ин марди фақире, дардманде
Чароҳатҳои пинҳонаш кӣ дидаст?

Кӣ гуфт ўро, ки ояд бӯи ёре?
Кӣ дод ўро умеди навбахоре?
Чу он сӯзи куҳан рафт аз дами ў,
Кӣ зад бар найситони ў шароре?

Зи баҳри худ ба чӯйи ман гуҳар деҳ,
Матоъи ман ба кӯху дашту дар деҳ.
Дилам накшуд аз он тўфон, ки додӣ,
Маро шўре зи тўфоне дигар деҳ.

Ба ҷилват найнавозиҳои ман бин,
Ба хилват худгудозиҳои ман бин.

Гирифтам нуктаи фақр аз ниёкон,
Зи султон бениёзиҳои ман бин.

Ба ҳар ҳоле, ки будам хуш сурудам,
Ниқоб аз рӯи ҳар маънӣ кушудам.
Мапурс аз изтироби ман, ки бо дўст,

Даме будам, даме дигар набудам.

Шарики дарду сўзи лола будам,
Замири зиндагиро во намудам.
Надонам бо кӣ гуфтам нуктаи шавқ,
Ки танҳо будаму танҳо сурудам.

Ба нури ту барафрӯзам нигахро,
Ки бинам андаруни меҳру махро.

Чу меғям мусалмонам, биларзам,
Ки донам мушкилоти "ло илах"-ро.

Ба кӯйи ту гудози як наво бас,
Маро ин ибтидо, ин интиҳо бас.
Хароби чуръати он ринди покам,
Худоро гуфт: "Моро Мустафо бас".

Зи шавқ омӯхтам он ҳою ҳуе,
Ки аз санге кушояд оби чӯе.
Ҳамин як орзу дорам, ки Ҷовид
Зи ишқи ту бигирад рангу бўе.

Яке бингар фарангӣ качкулоҳон,
Ту гӯйи офтобонанду моҳон.
Ҷавони содаи ман гарми хун аст,

Нигаҳдораш аз ин кофирнигоҳон.

Бидеҳ дасте зи по афтодагонро,
Ба ғайриллоҳ дил нододагонро.
Аз он оташ, ки чони ман барафрӯхт,
Насибе деҳ мусалмонзодагонро.

Ту ҳам он май бигир аз соғари дӯст,
Ки бошӣ то абад андар бари дӯст.
Сучуде нест, эй Абдулазиз, ин,
Бирӯбам аз мижа хоки дари дӯст.

Ту Султони Ҳичозӣ, ман фақирам,
Вале дар кишвари маънӣ амирам.
Чаҳоне, к-ӯ зи тухми "ло илаҳ" руст,
Биё, бингар ба оғӯши замирам.

Саропо дарди дармоннопазирам,
Напиндорӣ забуну зору пирам.
Ҳанӯзам дар камоне метавон ронд,
Зи кеши миллате афтода тирам.

Биё, бо ҳам даровезему рақсем,
Зи гетӣ дил барангезему рақсем.
Яке андар ҳарими кӯчаи дӯст,
Зи чашмон ашки хун резему рақсем.

Туро андар биёбоне мақом аст,
Ки шомаш чун саҳар ойинафом аст.
Ба ҳар чое, ки хоҳӣ хайма густар,
Таноб аз дигарон ҷустан ҳаром аст.

Мусалмонему озод аз маконем,
Бурун аз ҳалқаи нӯҳ осмонем.
Ба мо омӯхтанд он сачда, к-аз вай
Баҳои ҳар худованде бидонем

Зи афрангӣ санам бегонатар шав,
Ки паймонаш намеарзад ба як ҷав:
Нигоҳе вом кун аз чашми Форук,
Қадам бебок неҳ дар олами нав.

ҲУЗУРИ МИЛЛАТ

Мачӯ аз ман каломи орифона,
Ки ман дорам сиришти ошиқона.
Сиришки лолагунро андар ин боғ
Бияфшонам чу шабнам дона-дона.

Ҳузури миллат

Ба Ҳақ дил банду роҳи Мустафо рав

Ба манзил кўш монанди маҳи нав,
Дар ин нилӣ фазо ҳар дам фузун шав.
Мақоми хеш агар хоҳӣ дар ин Дайр,
Ба Ҳақ дил банду роҳи Мустафо рав.

Чу мавҷ аз баҳри худ болидаам ман,
Ба худ мисли гуҳар печидаам ман.
Аз он Намруд бо ман саргарон аст,
Ба таъмири Ҳарам кўшидаам ман.

Биё соқӣ, бигардон сотгинро,
Бияфшон бар ду гетӣ остинро.
Ҳақиқатро ба риндӣ фош карданд,
Ки мулло кам шиносад рамзи динро.

Биё соқӣ, ниқоб аз рух барафкан,
Чакид аз чашми ман хуни дили ман.
Ба он лаҳне, ки не шарқӣ, на ғарбист,
Навое аз мақоми "ло тахаф" зан.

Бурун аз сина каш такбири худро,
Ба хоки хеш зан иксири худро.
Худиро гиру маҳкам гиру хуш зӣ,
Мадеҳ дар дасти кас тақдири худро.

Мусалмон, аз худӣ марди тамом аст,

Ба хокаш то худї мирад, ғулом аст.

Агар худро матоғи хеш донї,
Ниғахро чуз ба худ бастан ҳаром аст.

Мусалмонон, ки худро фош диданд,
Ба ҳар дарё чу гавҳар орамиданд.
Агар аз худ рамиданд андар ин Дайр,
Ба ҷони ту, ки марги худ хариданд.

Кушудам пардаро аз рўйи тақдир,
Машав навмеду роҳи Мустафо гир.
Агар бовар надорї он чї гуфтам,
Зи дин бигрезу марги кофирї мир!

Ба туркон баста дарҳоро кушоданд,
Бинои мисриён маҳкам ниҳоданд.
Ту ҳам дасте ба домони худї зан,
Ки бе ў мулку дин касро надоданд.

Ҳар он қавме, ки мерезад бахораш,
Насозад чуз ба бўҳои рамида.
Зи хокаш лола мерўяд, валекин
Қабое дорад аз ранги парида.

Худо он миллатеро сарварӣ дод,
Ки тақдираш ба дасти хеш бинвишт.
Ба он миллат сару коре надорад,
Ки деҳқонаш барои дигарон кишт.

Зи Розӣ ҳикмати Қуръон биёмӯз,
Чароғе аз чароғи ӯ барафрӯз.

Вале ин нуктаро аз ман фаро гир,
Ки натвон зистан бе мастиву сӯз.

Худӣ

Касе, к-ӯ бар худӣ зад "ло илаҳ"-ро,
Зи хоки мурда рӯёнад ниғахро.
Мадеҳ аз даст домони чунин мард,
Ки дидам дар камандаш меҳру махро.

Ту, эй нодон, дили огоҳ дарёб,
Ба худ мисли ниёкон роҳ дарёб.
Чи сон мӯъмин кунад пӯшидаро фош,
Зи "ло мавҷуд" "иллаллоҳ" дарёб.

Дили ту доғи пинҳоне надорад,
Табу тоби мусалмоне надорад.
Хиёбони худиро додай об,
Аз он дарё, ки тӯфоне надорад.

Аналҳақ

"Аналҳақ" чуз мақоми кибриё нест,
Сазои ў чалипо ҳаст ё нест.
Агар фарде бигўяд, сарзаниш беҳ,
Агар қавме бигўяд, нораво нест.

Ба он миллат "Аналҳақ" созгор аст,
Ки аз хунаш нами ҳар шохсор аст.
Ниҳон андар чалоли ў чамоле,
Ки ўро нўҳ сипеҳр ойинадор аст.

Миёни умматон воломақом аст,
Ки он уммат ду гетиро имом аст.

Наёсояд зи кори офариниш,
Ки "хобу хастагӣ" бар вай ҳаром аст.

Вучудаш шўъла аз сўзи дарун аст,
Чу хас ўро чаҳони чанду чун аст.
Кунад шарҳи "Аналҳақ" ҳиммати ў,
Пайи ҳар "кун", ки мегўяд, "якун" аст.

Парад дар вусъати гардун ягона,
Нигоҳи ў ба шохи ошёна.
Маху анҷум гирифтори камандаш,

Ба дасти ўст тақдири замона.

Ба боғон андалебе, хушсафире,
Ба роғон чуррабозе, зудгире.
Амири ў ба султонӣ фақире,
Фақире ў ба дарвешӣ амире.

Ба чоми нав куҳанмай аз сабў рез,
Фурўғи хешро бар коху ку рез.
Агар хоҳӣ самар аз шоҳи Мансур,
Ба дил "ло ғолиб иллалох" фурў рез.

Сўфӣ ва мулло

Гирифтам, ҳазрати мулло турушрўст,
Нигоҳаш мағзро нашносад аз пўст.
Агар бо ин мусалмонӣ, ки дорам,
Маро аз Каъба меронад, ҳақи ўст.

Фарангӣ сайд баст аз Каъбаву Дайр,
Садо аз хонақохон рафт: "ло ғайр!".

Ҳикоят пеши мулло боз гуфтам,
Дуьо фармуд: "Ё Раб, оқибат хайр".

Ба банди сўфиву мулло асирӣ,
Ҳаёт аз ҳикмати Қуръон нагирӣ.

Бо оёташ туро коре чуз ин нест,
Ки аз Ёсини ў осон бимири.

Зи Қуръон пеши худ ойина овез,
Дигаргун гаштай, аз хеш бигрез.
Тарозуе бинех кирдори худро,
Қиёматҳои пешинро барангез.

Зи ман бар сўфиву мулло саломе,
Ки пайғоми Худо гуфтанд моро.
Вале таъвилашон дар ҳайрат андохт,
Худову Ҷабраилу Мустафоро.

Зи дўзах воъизи кофиргаре гуфт,
Ҳадисе хуштар аз вай кофире гуфт:
"Надонад он гулом аҳволи худро,
Ки дўзахро мақоми дигаре гуфт".

Муриде, худшиносе, пухтакоре
Ба пире гуфт ҳарфи нешдоре:
"Ба марги нотамомӣ чон супурдан,
Гирифтан рўзӣ аз хоки мазоре".

Писарро гуфт пири хирқабозе:
"Туро ин нукта бояд ҳирзи чон кард,

Ба намрудони ин давр ошно бош,
Зи файзи шон Бироҳиме тавон кард".

Румӣ

Ба коми худ дигар он кўҳнамай рез,
Ки бо чомаш наарзад мулки Парвез.
Зи ашъори Чалолиддини Румӣ
Ба девори ҳарими дил биёвез.

Бигир аз соғараш он лоларанге,
Ки таъсираш диҳад лаъле ба санге.
Ғизолеро дили шере бубахшад,
Бишӯяд доғ аз пушти паланге.

Насибе бурдам аз тобу таби ў,
Шабам монанди рўз аз кавкаби ў.
Ғизоле дар биёбони Ҳарам бин,
Ки резад хандаи шер аз лаби ў.

Саропо дарду сўзи ошноӣ,
Висоли ў забондони ҷудой.
Ҷамоли ишқ гирад аз найи ў,
Насибе аз чалоли кибриёӣ.

Гиреҳ аз кори ин нокора во кард,
Ғубори раҳгузарро кимиё кард.
Наи он найнавозе, покбозе
Маро бо ишқу мастӣ ошно кард.

Ба рӯи ман дари дил боз карданд,
Зи хоки ман ҷаҳоне соз карданд.
Зи файзи ӯ гирифтам эътиборе,
Ки бо ман моҳу анҷум соз карданд.

Хаёлаш бо маҳу анҷум нишинад,
Нигоҳаш он сӯи Парвин бубинад.
Дили бетоби худро пеши ӯ неҳ,
Дами ӯ раъша аз симоб чинад.

Зи Румӣ гир асрори фақирӣ,
Ки он фақр аст маҳсуди амире.
Ҳазар з-он фақру дарवेशӣ, ки аз вай
Расидӣ бар мақоми сарбазерӣ.

Худӣ то гашт маҳҷури худой,
Ба фақр омӯхт одоби гадой.
Зи чашми масти Румӣ вом кардам,
Суруре аз мақоми кибриёӣ.

Ман равшан зи токи ман фуру рехт,
Хушо марде, ки дар домонам овехт.

Насиб аз оташе дорам, ки аввал
Саной аз дили Румӣ барангехт.

Паёми Форуқ

Ту эй боди биёбон, аз Араб хез,
Зи Нили мисриён мавче барангез.
Бигӯ Форуқро пайгоми Форуқ,
Ки худ дар фақру султонӣ биёмез.

Хилофат фақр бо тоҷу сарир аст,
Зихӣ давлат, ки поённопазир аст.

Чавонбахто, мадеҳ аз даст ин фақр,
Ки ў бе подшоҳӣ зудмир аст.

Чавонмарде, ки худро фош бинад,
Чаҳони кӯҳнаро боз офаринад,
Ҳазорон анҷуман андар тавофаш,
Ки ў бо хештан хилват гузинад.

Ба рӯи ақлу дил бикшоӣ ҳар дар,
Бигир аз пири ҳар майхона соғар.
"Дар он кӯш аз ниёзи синапарвар,
Ки бо ман пок дорӣ, остин тар".

Хунук он миллате бар худ расида,

Зи дарди чустучў ноорамида.
Дурахши ў таҳи ин нилгун чарх
Чу теҒе аз миён берун кашида.

Чӣ хуш зад турки маллоҳе суруде,
Руҳи ў аҳмаре, чашмаш кабуде:
"Ба дарё гар гиреҳ афтад ба корам,
Ба чуз тўфон намехоҳам кушуде".

Чаҳонгире ба хоки мо сириштанд,
Имомат дар ҷабини мо навиштанд.
Даруни хеш бингар он чаҳонро,
Ки тухмаш дар дили Форуқ киштанд.

Касе, к-ў донад асрори яқинро,
Якибин мекунад чашми дубинро.
Биёмезанд чун нури ду қандил,
Маяндеш ифтироқи мулку динро.

Мусалмоне, ки худро имтиҳон кард,
Ғубори роҳи худро осмон кард.
Шарори шавқ агар дорӣ, ниғаҳ дор,
Ки бо вай офтобе метавон кард.

Шуъарои араб

Бигў аз ман навохони арабро,

Баҳои кам ниҳодам лаъли лабро.
Аз он нуре, ки аз Қуръон гирифтам,
Саҳар кардам саду сисола шабро.

Ба ҷонҳо офаридам ҳою ҳўро,
Кафи хоке шумурдам коху кўро.
Шавад рўзе ҳарифи баҳри пуршўр
Зи ошўбе, ки додам оби ҷўро.

Ту ҳам бигзор он суратнигорӣ,
Мачў ғайр аз замири хеш ёрӣ.
Ба боғи мо баровардӣ пару бол,
Мусалмонро бидеҳ сўзе, ки дорӣ.

Ба хоки мо диле, дар дил ғаме ҳаст,
Ҳанўз ин кўҳна шохеро наме ҳаст.
Ба афсуни хунар он чашма бикшой,
Даруни ҳар мусалмон Замзаме ҳаст.

Мусалмон бандаи мавлосифот аст,
Дили ў сирре аз асрори зот аст.
Ҷамолаш ҷуз ба нури Ҳақ набинӣ,
Ки аслаш дар замири коинот аст.

Бидеҳ бо хоки ў он сўзу тобе,
Ки зояд аз шаби ў офтобе.

Наво он зан, ки аз файзи ту ўро
Дигар бахшанд завқи инқилобе.

Мусалмонӣ ғами дил бархаридан,
Чу симоб аз тапи ёрон тапидан,
Ҳузури миллат аз худ даргузаштан,
Дигар бонги "Аналмиллат" кашидан.

Касе, к-ў фош дид асрори ҷонро,
Набинад ҷуз ба чашми худ ҷаҳонро.
Навое офарин дар синаи хеш,
Баҳоре метавон кардан хазонро.

Ниғаҳ дор он чӣ дар обу гили туст,
Сурури сўзу мастӣ ҳосили туст.
Тиҳӣ дидам сабӯи ину онро,
Майи боқӣ ба минои дили туст.

Шаби ин кўҳу дашти синатобе,
На дар вай мурғаке, не мавчи обе.
Нагардад равшан аз қандили раҳбон,
Ту медонӣ, ки бояд офтобе.

Накў мехон хати симои худро,
Ба даст овар раги фардои худро.
Чу ман по дар биёбони Ҳарам неҳ,

Ки бинӣ андар ӯ паҳнои худро.

Эй фарзанди сахро

Сахаргоҳон, ки равшан шуд дару дашт,
Садо зад мурғе аз шохи нахиле:
"Фурӯ ҳил хайма, эй фарзанди сахро,
Ки натвон зист бе завқи раҳиле".

Арабро Ҳақ далели корвон кард,
Ки ӯ бо фақр худро имтиҳон кард.
Агар фақри тиҳидастон ғаюр аст,
Чаҳонеро таҳу боло тавон кард.

Дар он шабҳо хурӯши субҳи фардост,
Ки равшан аз таҷаллиҳои Синост.
Тану ҷон маҳкам аз боди дару дашт,
Тулӯби умматон аз кӯҳу саҳрост.

Ту чӣ донӣ, ки дар ин гард саворе бошад

Дигар ойини таслиму ризо гир,
Тариқи сидқу ихлоси вафо гир.
Мағӯ шеърам чунин асту чунон нест,
Чунуни зиракӣ аз ман фаро гир.

Чаманҳо з-он чунун вайрона гардад,
Ки аз ҳангомаҳо бегона гардад.

Аз он ҳӯе, ки афкандам дар ин шаҳр,
Чунун монад, вале фарзона гардад.

Нахустин лолаи субҳи баҳорам,
Паёпай сӯзам аз доғе, ки дорам.
Ба чашми кам мабин танҳоиямро,
Ки ман сад корвон гул дар канорам.

Парешонам чу гарди раҳгузоре,
Ки бар дӯши ҳаво гирад қароре.

Хушо бахтеву хуррам рӯзгоре,
Ки берун ояд аз ман шаҳсаворе.

Хуш он қавме-парешонрӯзгоре,
Ки зояд аз замираш пухтакоре,
Намудаш сирре аз асрори ғайб аст,
Зи ҳар гарде бурун н-ояд саворе.

Ба баҳри хеш чун мавче тапидам,
Тапидам, то ба тӯфоне расидам.
Дигар ранге аз ин хуштар надидам,
Ба хуни хеш тасвираш кашидам.
Нигоҳаш пур кунад холӣ сабӯҳо,
Давонад май ба токи орзӯҳо.
Зи тӯфоне, ки бахшад ройгонӣ,

Ҳарифи баҳр гардад оби чўҳо.

Чу баргирад зимоми корвонро,
Диҳад завқи таҷаллӣ ҳар ниҳонро.

Кунад афлокиёнро ончунон фош,
Таҳи по мекашад нўҳ осмонро.

Муборакбод кун он покҷонро,
Ки зояд он амири корвонро.
Зи оғўши чунин фархунда модар,
Хиҷолат медиҳам ҳури чинонро.

Дил андар сина гўяд, дилбаре ҳаст,
Матоъе офарин, ғоратгаре ҳаст.
Ба гўшам омад аз гардун дами марг:
"Шукуфа чун фурў резад, баре ҳаст".

Хилофат ва мулукият

Араб худро ба нури Мустафо сўхт,
Чароғи мурдаи Машриқ барафрўхт.
Валекин он хилофат роҳ гум кард,
Ки аввал мўъминонро шоҳӣ омўхт.

Хилофат бар мақоми мо гувоҳист,

Ҳаром аст, он чӣ бар мо подшоҳист.
Мулукият ҳама мақр асту найранг,
Хилофат ҳифзи номуси илоҳист.

Дарафтад бо мулукият Калиме,
Фақире, бекулоҳе, бегилеме.
Гаҳе бошад, ки бозиҳои тақдир,
Бигирад кори сарсар аз насиме.

Ҳанӯз андар ҷаҳон одам ғулом аст,
Низомаш хому кораш нотамом аст.
Ғуломи фақри он гетипаноҳам,
Ки дар динаш мулукият ҳаром аст.

Муҳаббат аз нигоҳаш пойдор аст,
Сулукаш ишқу мастиро аёр аст.
Мақомаш абдуху омад, валекин
Ҷаҳони шавқро парвардигор аст.

Турки Усмони.

Ба мулки хеш Усмони амир аст,
Дилаш огоҳу чашми ӯ басир аст.
Напиндори, ки раст аз банди Афранг,
Ҳанӯз андар тилисми ӯ асир аст.

Хунук мардон, ки сеҳри ӯ шикастанд,
Ба паймони фаранги дил набастанд.

Машав навмеду бо худ ошно бош,
Ки мардон пеш аз ин буданду ҳастанд.

Ба туркон орзуе тоза доданд,
Бинои корашон дигар ниҳоданд.
Валекин ку мусалмоне, ки бинад
Ниқоб аз рӯи тақдире кушоданд.

Духтарони миллат

Бихил, эй духтарақ, ин дилбариҳо,
Мусалмонро назебад кофириҳо.
Манеҳ дил бар чамоли ғозапарвард,
Биёмӯз аз ниғаҳ ғораттариҳо.

Нигоҳи туст шамшери худодод,
Ба захмаш ҷони моро Ҳақ ба мо дод.
Дили комилаёр он покҷон бурд,
Ки теғи хешро об аз ҳаё дод.

Замири асри ҳозир бениқоб аст,
Кушодаш дар намуди рангу об аст.
Чаҳонтобӣ зи нури Ҳақ биёмӯз,
Ки ў бо сад таҷаллӣ дар ҳиҷоб аст.

Чаҳонро маҳкамӣ аз уммаҳот аст,
Ниҳоди шон амини мумкинот аст.
Агар ин нуктаро қавме надонад,

Низоми кору бораш бесубот аст.

Маро дод ин хирадпарвар чунуне,
Нигоҳи модари пок андаруне,
Зи мактаб чашму дил натвон гирифтаг,
Ки мактаб нест ҷуз сеҳру фусуне.

Хунук он миллате, к-аз воридоташ
Қиёматҳо бубинад коиноташ.
Чӣ пеш ояд, чӣ пеш афтод ўро,
Тавон дид аз ҷабини уммаҳоташ.

Агар панде зи дарвеше пазири,
Ҳазор уммат бимирад, ту намири.
Батуле бошу пинҳон шав аз ин аср,
Ки дар оғӯш Шаббуре бигири.

Зи шоме мо бурун овар саҳарро,
Ба Қуръон боз хон аҳли назарро.
Ту медонӣ, ки сўзи қиръати ту
Дигаргун кард тақдири Умарро.

Асри ҳозир.

Чӣ аср аст ин, ки дин фарёдии ўст,
Ҳазорон банд дар озодии ўст.

Зи рӯи одамият рангу нам бурд,
Ғалат нақше, ки аз беҳзодии ўст.

Нигоҳаш нақшбанди кофириҳо,
Камоли санъати ў озариҳо.
Ҳазар аз халқаи бозоргонаш,
Қимор аст ин ҳама савдогариҳо.

Чавононро бадомўз аст ин аср,
Шаби Иблисро рўз аст ин аср.
Ба домонаш мисоли шўъла печем,
Ки бенур асту бесўз аст ин аср.

Мусалмон фақру султони ба ҳам кард,
Замираш боқиву фонӣ ба ҳам кард.
Валекин, аламон аз асри ҳозир,
Ки султони ба шайтони ба ҳам кард.

Чӣ гўям рақси ту чун асту чун нест,
Ҳашиш аст ин, нишоти андарун нест.
Ба тақлиди фарангӣ пой кўбӣ,
Ба рағҳои ту он туғёни хун нест.

Бараҳман

Дари сад фитнаро бар худ кушодӣ,
Ду гоме рафтиву аз по фитодӣ.

Бараҳман аз бутон тоқи худ орост,
Ту Куръонро сари тоқе ниҳодӣ.

Бараҳманро нағӯям ҳечқора,
Кунад санги гаронро пора-пора.
Наёяд ҷуз ба зӯри дасту бозу,
Худоеро тарошидан зи хора.

Ниғаҳ дорад бараҳман кори худро,
Намеғӯяд ба кас асрори худро.
Ба ман гӯяд, ки "аз тасбеҳ бигзар",
Ба дӯши худ барад зуннори худро.

Бараҳман гуфт: "Барҳез аз дари ғайр,
Зи ёрони ватан н-ояд ба ҷуз хайр.
Ба як масҷид ду мулло менагунҷад,
Зи афсуни бутон гунҷад ба як Дайр".

Таълим

Табу тобе, ки бошад ҷовидона
Саманди зиндагиरो тозиёна.
Ба фарзандон биёмӯз ин табу тоб,
Китобу мактаб, афсуну фасона.

Зи илми чорасозе бегудозе,
Басе хуштар нигоҳи покбозе.
Накӯтар аз нигоҳи покбозе,

Диле аз ҳар ду олам бениёзе.

Ба он мўъмин Худо коре надорад,
Ки дар тан чони бедоре надорад.
Аз он аз мактаби ёрон гурезам,
Чавони худ ниғаҳдоре надорад.

Зм ман гир ин, ки марде кўрчашме,
Зи бинои ғалатбине нақўтар.
Зи ман гир ин ки нодоне нақўкеш
Зи донишманди бедине нақўтар.

Аз он фикри фалакпаймо чӣ ҳосил
Ки гирди собиту сайёра гардад?
Мисоли пораи абре, ки аз бод
Ба паҳнои фазо овора гардад.

Адаб пирояи нодону доност,
Хуш он, к-ӯ аз адаб худро биёрост.

Надорам он мусалмонзодаро дўст,
Ки дар дониш фузуду дар адаб кост.

Туро навмедӣ аз тифлон раво нест,
Чӣ парво гар димоғи шон расо нест.
Бигӯ, эй шайхи мактаб, гар бидонӣ,

Ки дил дар синаи шон ҳаст ё нест.

Ба пури хеш дину дониш омӯз,
Ки тобад чун маху анҷум нигинаш.
Ба дасти ӯ агар додӣ ҳунарро,
Яди байзост андар остинаш.

Наво аз синаи мурғи чаман бурд,
Зи ҳуни лола он сӯзи қуҳан бурд.
Ба ин мактаб, ба ин дониш чӣ нозӣ,
Ки нон дар каф надоду қон зи тан бурд.

Худоё, вақти он дарвеш хуш бод,
Ки дилҳо аз дамаш чун ғунча бикшод.
Ба тифли мактаби мо ин дуъо гуфт:
"Пайи ноне ба банди кас маяфтод".

Касе, қ-ӯ "ло илаҳ"-ро дар гиреҳ баст,
Зи банди мактабу мулло бурун қаст.
Ба он дину ба он дониш мапардоз,
Ки аз мо мебарад чашму дилу даст.

Чу мебинӣ, ки раҳзан корвон кушт,
Чи пурсӣ корвонеро чӣ сон кушт.
Мабош эмин аз он илме, ки хонӣ,
Ки аз вай рӯҳи қавме метавон кушт.

Чавоне, хушгиле, рангинкулоҳе,
Нигоҳи ӯ чу шерон бепаноҳе.
Ба мактаб илми меширо биёмӯхт,
Муяссар н-оядаш барги гиёҳе.

Шутурро баччаи ӯ гуфт дар дашт:
"Намебинам Худои чорсӯро".
Падар гуфт: "Эй писар, чун по билағзад,
Шутур ҳам хешро бинад, ҳам ўро".

Талоши ризқ

Паридан аз сари боме ба боме,
Набахшад чуррабозонро мақоме.
Зи нахчире, ки чуз мушти παρε нест,
Ҳамон беҳтар, ки мири дар куноме.

Нигар худро ба чашми маҳрамона,
Нигоҳи мост моро тозиёна.
Талоши ризқ аз он доданд моро,
Ки бошад пар кушуданро баҳона.

Наҳанг бо баччаи хеш

Наҳанге баччаи худро чӣ хуш гуфт:
*"Ба дини мо ҳаром омад карона.
Ба мавҷ овезу аз соҳил бипарҳез,
Ҳама дарёст моро ошён».*

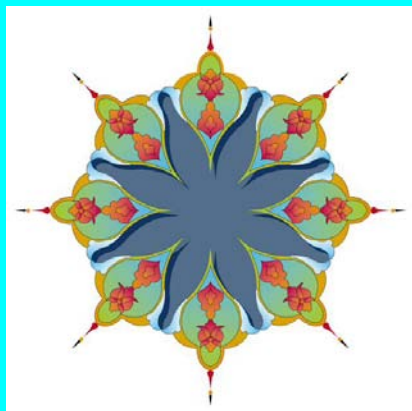
Ту дар дарё найӣ, ў дар бари туст,
Ба тўфон дарфитодан ҷавҳари туст.
Чу як дам "аз талотумҳо биёсуд,
Ҳамин дарёи ту ғоратгари туст".

Хотима

На аз соқӣ, на аз паймона гуфтам,
Ҳадиси ишқ бебокона гуфтам.
Шунидам он чи аз покони уммат,
Туро бо шўхии риндона гуфтам.

Ба худ боз ову домони диле гир,
Даруни синаи худ манзиле гир
Бидеҳ ин киштро хунобаи хеш,
Фишондам дона ман, ту ҳосиле гир.

Ҳарам чуз қиблаи қалбу назар нест,
Тавофи ў тавофи бому дар нест.
Миёни мову Байтуллоҳ рамзест,
Ки Ҷибрили Аминро ҳам хабар нест.

ҲУЗУРИ ОЛАМИ ИНСОНӢ

*Одамият эҳтироми одамӣ,
Бохабар шав аз мақоми одамӣ.*

Ҷовиднома

Бисмиллоҳир-Раҳмонир-Раҳим

ТАМҲИД

Биё соқӣ, биёр он кӯҳнамайро,
Ҷавоне фарвадин кун пири дайро.
Навоя дех, ки аз файзи дами хсш
Чу машғал барфурузам чӯби найро.

Яке аз хучраи хилват бурун ой,
Ба боди субҳгоҳӣ сина бикшой.
Хурӯши ин мақоми рангу бўро
Ба қадри нолаи мурғе бияфзой.

Замона фитнаҳо оварду бигзашт,
Хасонро дар бағал парварду бигзашт.
Дусад Бағдодро чингизии ў
Чу гӯри тирабахтон карду бигзашт.

"Басо кас андӯҳи фардо кашиданд,
Ки дӣ мурданду фардоро надиданд".
Хунук мардон, ки дар домони имрӯз
Ҳазорон тозатар ҳангома чиданд.

Чу булбул нолаи зоре надорӣ,
Ки дар тан ҷони бедоре надорӣ.

Дар ин гулшан, ки гулчинӣ ҳалол аст,
Ту захме аз сари хоре надорӣ.

Биё бар хеш печидан биёмӯз,
Ба нохун сина ковидан биёмӯз.
Агар хоҳӣ Худоро фош бинӣ,
Худиро фоштар дидан биёмӯз.

Гида аз саҳтии аёйм бигзор,

Ки сахтӣ нокашида камаёр аст.
Намедонӣ, ки оби ҷўйборон
Агар бар санг ғалтад, хушгвор аст.

Кабўтар баччаи худро чӣ хуш гуфт,
Ки "натвон зист бо хўйи харирӣ,
Агар "ё ҳу" занӣ аз мастии шавқ,
Кулаҳро аз сари шоҳин бигирӣ".

Фитодӣ аз мақоми кибриёӣ,
Ҳузури дунниҳодон чехра соӣ.
Ту шоҳинӣ, валекин хештанро
Нагирӣ, то ба доми худ наёӣ.

Хушо рўзе, ки худро бозгирӣ,
Ҳамин фақр аст, к-ў бахшад амириӣ.
Ҳаёти ҷовидон андар яқин аст,
Раҳи тахмину занн гириӣ, бимириӣ.

Ту ҳам мисли ман аз худ дар ҳичобӣ,
Хунук рўзе, ки худро бозёбӣ.
Маро кофир кунад андешаи ризқ,
Туро кофир кунад илми китобӣ.

Чӣ хуш гуфт уштуре бо курраи хеш:
"Хунук он кас, ки донад кори худро!
Бигир аз мо куҳан саҳронавардон

Ба пушти хеш бурдан бори худро".

Маро ёд аст аз донои Афранг,
Басо розе, ки аз буду адам гуфт.
Валекин бо ту гўям ин ду ҳарфе,
Ки бо ман пирмарде аз Аҷам гуфт.

Адо, эй куштаи номаҳраме чанд,
Харидӣ аз пайи як дил ғаме чанд.
Зи таъвилоти муллоён накўтар,
Нишастан бо худогоҳе даме чанд.

Вучуд аст ин ки бинӣ, ё намуд аст,
Ҳақими мо чӣ мушқилҳо кушудааст.
Китобе бар фани ғаввос бинвишт,
Валекин дар дили дарё набудааст.

Ба зарби теша бишкан Бесутунро,
Ки фурсат андаку гардун дуранг аст.
Ҳақимонро дар ин андеша бигзор,
Шарар аз теша хезад, ё зи санг аст.

Манеҳ аз каф чароғи орзуро,
Ба даст овар мақоми хою хўро.
Машав дар чорсўи ин чаҳон гум,
Ба худ боз ову бишкан чорсўро.

Дили дарё сукун бегона аз туст,
Ба чайбаш гавҳари яқдона аз туст.

Ту, эй мавч, изтироби худ ниғаҳ дор,
Ки дарёро матоъи хона аз туст.

Ду гетиро ба худ бояд кашидан,
Набояд аз ҳузури худ рамидан.
Ба нури дӯш бин имрӯзи худро,
Зи дӯш имрӯзро натвон рабудан.

Ба мо, эй лола, худро во намудӣ,
Ниқоб аз чеҳраи зебо кушудӣ.
Туро чун бардамидӣ, лола гуфтанд,
Ба шох андар чӣ сон будӣ? Чӣ будӣ?

Нагиряд мард аз ранчу ғаму дард,
Зи даврон кам нишинад бар дилаш гард.
Қиёс ўро макун аз гиряи хеш,
Ки ҳаст аз сўзу мастӣ гиряи мард.

Напиндорӣ, ки марди имтихон мурд,
Намирад гарчи зери осмон мурд.
Туро шоён чунин марг аст, варна
Зи ҳар марге, ки хоҳӣ метавон мурд.

Агар хоки ту аз ҷон маҳраме нест,

Ба шохи ту ҳам аз найсон наме нест.
Зи ғам озод шав, дамро ниғаҳ дор,
Ки андар синаи пурдам ғаме нест.

Парешон ҳар дами моро ғаме чанд,
Шарики ҳар ғаме номаҳраме чанд.
Валекин тарҳи фардое тавон рехт,
Агар донӣ баҳои ин даме чанд.

Чавонмарде, ки дил бо хештан баст,
Равад дар баҳру дарё эмин аз шаст.
Ниғаҳро ҷилвамастиҳо ҳалол аст,
Вале бояд ниғаҳ дорӣ дилу даст.

Аз он ғамҳо дили мо дардманд аст,
Ки асли ӯ аз ин хоки нажанд аст.
Ману ту з-он ғами ширин надонем,
Ки асли ӯ зи афкори баланд аст.

Мағӯ бо ман Худои мо чунин кард,
Ки шустан метавон аз доманаш гард.
Таҳу боло кун ин олам, ки дар вай
Қиморе мебарад номард аз мард.

Бурун кун кинаро аз синаи хеш,
Ки дуди хона аз равзан бурун беҳ.
Зи кишти дил мадеҳ касро хироче,

Машав, эй деххудо, ғоратгари дех.

Сахарҳо дар гиребони шаби ўст,
Ду гетиро фуруғ аз кавкаби ўст.
Нишони марди Ҳақ дигар чӣ гўям,
Чу марг ояд, табассум бар лаби ўст.

Ба боди субҳидам шабнам бинолид,
Ки дорам аз ту уммеди нигоҳе.
Дилам афсурда шуд аз сўхбати гил,
Чунон бигзар, ки резам бар гиёҳе.

Дил

Дил он баҳр аст, к-ў соҳил наварзад,
Наҳанг аз ҳайбати мавҷаш биларзад.
Аз он селе, ки сад ҳомун бигирад,
Фалак бо як хубоби ў наярзад.

Дили мо оташу тан мавҷи дудаш,
Тапиди дам ба дам сози вучудаш.
Ба зикри нимшаб ҷамъияти ў,
Чу симобе, ки баъдад чўби удаш.

Замона кори ўро мебарад пеш,
Ки марди худнигаҳдор аст дарвеш.

Ҳамин фақр асту султонӣ, ки дилро
Ниғаҳдорӣ чу дарё гавҳари хеш.

На нерӯӣ худиро озмудӣ,
На банд аз дасту пойи худ кушудӣ.
Хирад занҷир будӣ одамиро,
Агар дар синایی ў дил набудӣ.

Ту мегӯӣ, ки дил аз хоку хун аст,
Гирифтори тилисми "кофу нун" аст.
Дили мо гарчи андар синайи мост,
Валекин аз ҷаҳони мо бурун аст.

Ҷаҳони меҳру маҳ зуннорӣ ўст,
Кушоди ҳар гиреҳ аз зорӣ ўст.
Паёме деҳ зи ман Ҳиндустонро,
Ғулом озод аз бедорӣ ўст.

Ману ту кишти Яздон, ҳосил аст ин,
Арӯси зиндагиро маҳмил аст ин.
Ғубори роҳ шуд доноӣ асрор,
Напиндорӣ, ки ақл аст ин, дил аст ин.

Гаҳе ҷўяндаи ҳусни ғарибе,
Хатибе, минбари ў аз салибе.
Гаҳе султони бо хайлу сипоҳе,

Вале аз давлати худ бенасибе.

Чаҳони дил чаҳони рангу бӯ нест,
Дар ў пасту баланду коху кӯ нест.
Замину осмону чорсӯ нест,
Дар ин олам ба ҷуз "Аллоҳ ҳў" нест.

Нигаҳ диду хирад паймона овард,
Ки паймояд чаҳони чорсӯро.
Майошоме, ки дил карданд номаш,
Ба хеш андар кашид ин рангу бӯро.

Муҳаббат чист? Таъсири нигоҳест,
Чи ширин захме аз тири нигоҳест.
Ба сайди дил равӣ таркаш бияндоз,
Ки ин нахчир нахчири нигоҳест.

Худӣ

Худӣ равшан зи нури кибриёист,
Расоиҳои ў аз норасоист.
Ҷудой аз мақомоти висолаш,
Висолаш аз мақомоти ҷудоист.

Ҷу қавме даргузашт аз гуфтугӯҳо,
Зи хоки ў бирӯяд орзӯҳо.

Худӣ аз орзу шамшер гардад,
Дами ў рангҳо буррад зи бўҳо.

Худиро аз вучуди Ҳақ вучуде,
Худиро аз намуди Ҳақ намуде.
Намедонам, ки ин тобанда гавҳар
Кучо будӣ, агар дарё набудӣ.

Диле чун сўҳбати гул мепазирад,
Ҳамон дам лаззати хобаш бигирад.
Шавад бедор чун "ман" офаринад,
Чу "ман" маҳкуми тан гардад, бимирад.

Висоли мо-висол андар фироқ аст,
Кушуди ин гиреҳ ғайр аз назар нест.
Гуҳар гумгаштаи оғўши дарёст,
Валекин оби баҳр оби гуҳар нест.

Кафи хоке, ки дорам аз дари ўст,
Гуду райҳонам аз абри тари ўст.
На "ман"-ро мешиносам, ман на "ў"-ро,
Вале донам, ки "ман" андар бари ўст.

Ҷабру ихтиёр

Яқин донам, ки рўзе ҳазрати ў
Тарозуе ниҳад ин коху кўро.

Аз он тарсам, ки фардои қиёмат
На моро созгор ояд, на ўро.

"Ба Рум о", гуфт бо ман роҳиби пир,
Ки дорам нуктае, аз ман фаро гир.

Кунад ҳар қавм пайдо марги худро,
Ту ро тақдиру моро гашт тадбир.

Мавт

Шунидам марг бо Яздон чунин гуфт:
"Чӣ бе нам чашми он к-аз гил бизояд!
Чу ҷони ў бигирам, шармсорам,
Вале ўро зи мурдан ор н-ояд".

Суботаш дех, ки мири шаш чиҳот аст,
Ба дасти ў зимомии коинот аст.
Нагардад шармсор аз хориӣ марг,
Ки номаҳрам зи номуси ҳаёт аст.

Бигӯ Иблисро

Бигӯ Иблисро аз ман паёме,
Тапидан то кучо дар зери доме.
Маро ин хокдоне хуш наёяд,
Ки субҳаш нест чуз тамҳиди шоме.

Чаҳон то аз адам берун кашиданд,
Замираш сарду беҳангома диданд.
Ба ғайр аз ҷони мо сўзе кучо буд?
Туро аз оташи мо офариданд.

Чудой шавқро равшанбасар кард,
Чудой шавқро ҷўяндатар кард.
Намедонам, ки аҳволи ту чун аст,
Маро ин обу гил аз ман хабар кард.

Туро аз остони худ биронданд,
Раҷиму кофиру тоғут хонданд.
Ман аз субҳи азал дар печу тобам
Аз он хоре, ки андар дил нишонданд.

Ту медонӣ савобу носавобам,
Нарўяд дона аз харобам.
Накардӣ сачдаву аз дардмандӣ
Ба худ гири гуноҳи беҳисобам.

Биё, то нардро шоҳона бозем
Чаҳони чорсўро даргузорем.
Ба афсуни ҳунар аз барги коҳаш
Биҳиште ин сўи гардун бисозем.

ИБЛИСИ ХОКИВУ ИБЛИСИ НОРӢ

Фасоди асри ҳозир ошкор аст,

Сипеҳр аз зиштии ӯ шармсор аст.
Агар пайдо кунӣ завқи нигоҳе,
Дусад шайтон туро хидматгузор аст.

Ба ҳар кӯ раҳзанони чашму гӯшанд,
Ки дар торочи дилҳо сахткӯшанд.
Гаронқимат гуноҳе бо пашизе,
Ки ин савдогарон арзонфурӯшанд.

Чӣ шайтоне, хиромашвожуне,
Кунад чашми туро кӯр аз фусуне.
Ман ӯро мурда шайтоне шуморам,
Ки гирад чун ту нахчири забуне.

Чӣ захробе, ки дар паймонаи ӯст,
Кушад ҷонрову тан бегонаи ӯст.

Ту бинӣ ҳалқаи доме, ки пайдост,
На он доме, ки андар донаи ӯст.

Башар то аз мақоми худ фитодаст,
Ба қадри маҳкамӣ ӯро кушод аст.
Гунаҳ ҳам мешавад белаззату сард,
Агар Иблиси ту хокиниҳод аст.

Машав нахчири иблисони ин аср,

Хасонро ғамзаашон созгор аст.
Асилонро ҳамон Иблис хуштар,
Ки яздондидаву комилаёр аст.

Ҳарифи зарби ў марди тамом аст,
Ки он оташнасаб воломақом аст.
На ҳар хокӣ сазовори нахи ўст,
Ки сайди лоғаре бар вай ҳаром аст.

Зи фаҳми дунниҳодон гарчи дур аст,
Вале ин нуктаро гуфтан зарур аст.
Ба ин навзода иблисон насозад
Гунаҳгоре, ки табъи ў ғаюрает.

БА ЁРОНИ ТАРИҚ

Биё, то кори ин уммат бисозем,
Қимори зиндагӣ мардона бозем.
Чунон нолам андар масҷиди шаҳр,
Ки дил дар синаи мулло гудозем.

Ба ёрони тариқ

Қалаңдар чуррабози осмонҳо
Ба боли ў сабук гардад гаранҳо.

Фазои нилгун нахчиргоҳаш,
Намегардад ба гирди ошёнҳо.

Зи чонам нағман "Аллоҳ ҳў" рехт,
Чу гард аз рахти ҳастӣ чорсў рехт.
Бигир аз дасти ман созе, ки тораш
Зи сўзи захма чун ашкам фуру рехт.

Чу ашк андар дили фитрат тапидам,
Тапидам то ба чашми ў расидам.
Дурахши ман зи мижгонаш тавон дид,
Ки ман бар барги коҳе кам чакидам.

Маро аз мантиқ ояд бўйи хомӣ,
Далели ў далели нотамомӣ.
Ба рўям баста дарҳоро кушояд
Ду байт аз Пири Румӣ ё зи Ҷомӣ.

Биё аз ман бигир он дерсола,
Ки бахшад рўҳ бо хоки пиёла.
Агар обаш диҳӣ аз шишаи ман,
Қади одам бирўяд шохи лола.

Ба дасти ман ҳамон дерина чанг аст
Дарунаш нолаҳои ранг-ранг аст.
Вале бинвозамаш бо нохуни шер,
Ки ўро тор аз рағҳои санг аст.

Бигў аз ман ба парвезони ин аср,
На Фарҳодам, ки гирам теша дар даст.

Зи хоре, к-ӯ халад дар синаи ман,
Дили сад Бесутунро метавон хаст.

Фақирам созу сомонам нигоҳест,
Ба чашмам кӯҳи ёрон барги коҳест.
Зи ман гир ин, ки зоғи дахма беҳтар
Аз он бозе, ки дастомӯзи шоҳест.

Дари дилро ба рӯйи кас набастам,
На аз хешон, на аз ёрон гусастам.
Нишеман сохтаи дар синаи хеш,
Таҳи ин чархи гардон хуш нишастам.

Дар ин гулшан надорам обу чҷоҳе,
Насибам не қабое, не кулоҳе.
Маро гулчин бадомӯзи чаман хонд,
Ки додам чашми нарғисро нигоҳе.

Дусад доно дар ин маҳфил сухан гуфт,
Сухан нозуктар аз барги суман гуфт.
Вале бо ман бигӯ он дидавар кист,
Ки хоре диду аҳволи чаман гуфт.

Надонам нуктаҳои илму фанро,
Мақоме дигаре додам суханро.
Миёни корвон сӯзу сурурам

Сабукпай кард пирони куҳанро.

Напиндорӣ, ки мурғи субҳхонам,
Ба ҷуз оху фиғон чизе надонам.
Мадеҳ аз даст домонам, ки ёбӣ
Калиди боғро дар ошёнам.

Ба чашми ман ҷаҳон ҷуз раҳгузар нест,
Ҳазорон раҳраву як ҳамсафар нест.

Гузаштам аз ҳучуми хешу пайванд,
Ки аз хешон касе бегонатар нест.

Ба ин нобудмандӣ будан омӯз,
Баҳои хешро афзудан омӯз.
Биафт андар муҳити нағман ман,
Ба тӯфонам чу дур осудан омӯз.

Куҳанпарвардаи ин хоқдонам,
Вале аз манзили худ дилгаронам.
Дамидам гарчи аз файзи нами ӯ,
Заминро осмони худ надонам.

Надонӣ, то набошӣ маҳрами мард,
Ки дилҳо зинда гардад аз дами мард.
Ниғаҳ дорад зи оху нола худро,
Ки худдор аст чун мардон ғами мард.

Нигоҳе офарин, чон дар бадан бин,
Ба шохон нодамида ёсаман бин.
Вагарна мисли тире дар камонӣ,
Ҳадафро бо нигоҳи тирзан бин.

Хирад бегонаи завқу яқин аст,
Қимори илму ҳикмат баднишин аст.
Дусад Бухамиду Розӣ наарзад
Ба нодоне, ки чашмаш роҳбин аст.

Қумоши нукраву лаълу гуҳар чист?
Ғуломи хушгилу зарринкамар чист?
Чу Яздон аз ду гетӣ бениёзанд,
Дигар сармои аҳли ҳунар чист?

Худиро нашъаи ман айни хуш аст,
Аз он майхонаи ман камхурӯш аст.
Майи ман гарчи нософ аст, даркаш,
Ки ин таҳчуръаи хумҳои дӯш аст.

Туро бо хирқаву аммома коре,
Ман аз худ ёфтаи бӯи нигоре.
Ҳамин як чӯби най сармои ман,
На чӯби минбаре, не чӯби доре.

Чу дидам ҷавҳари ойинаи хеш,

Гирифтам хилват андар синаи хеш.
Аз ин донишварони кӯру безавқ
Рамидам бо ғами деринаи хеш.

Чу раhti хеш барбастам аз ин хок,
Ҳама гуфтаанд бо мо ошно буд.
Валекин кас надонист, ин мусофир
Чӣ гуфту бо кӣ гуфту аз кучо буд.

Агар донодилу софизамир аст,
Фақире бо тихидастӣ амир аст.
Ба дӯши мунъими бедину дониш,
Қабое нест, полони ҳарир аст.

Сучуде оварӣ Дорову Чамро,
Макун, эй беҳабар, расво Ҳарамро.
Мабар пеши фарангӣ хочати хеш,
Зи тоқи дил фуру рез ин санамро.

Шунидам байтаке аз марди пире,
Куҳан фарзонаи равшанзамире:

*"Агар худро ба нодорӣ ниғаҳ дошт,
Ду гетиро бигирад он фақире".*

Ниҳон андар ду ҳарфе сирри кор аст,
Мақоми ишқ минбар нест, дор аст,

Бироҳимон зи намрудон нарастанд,
Ки уди хомро оташ аёр аст.

Маҷӯ, эй лола, аз кас ғамгусорӣ,
Чу ман хоҳ аз даруни хеш ёрӣ.
Ба ҳар боде, ки ояд сина бикшой,
Ниғаҳ дор он куҳандоғе, ки дорӣ.

Зи пире ёд дорам ин ду андарз:
*"Набояд чуз ба қони хештан зист,
Гурез аз пеши он марди фурӯдаст,
Ки қони худ гарав карду ба тан зист"*.

Ба соҳил гуфт мавчи беқароре:
*"Ба фиръавнӣ кунам худро аёре,
Гаҳе бар хеш мепечам чу море,
Гаҳе рақсам ба завқи интизоре"*.

Агар ин обу қоҳе аз Фаранг аст,
Қабини худ манеҳ чуз бар дари ў,
Суринаро ҳам ба чўбаш деҳ, ки охир
Ҳаке дорад ба хар полонгари ў.

Фарангиро диле зери нигин нест,
Матоғи ў ҳама мулк асту дин нест.
Худованде, ки дар тавфи ҳаримаш
Сад Иблис асту як Рӯҳуламин нест.

Ману ту аз дилу дин ноумедем,
Чу бӯйи гул зи асли худ рамидем.
Дили мо мурду дин аз мурданаши мурд,
Дуто марге ба як савдо харидем.

Мусалмоне, ки донад рамзи динро,
Насояд пеши ғайриллаҳ ҷабинро.
Агар гардун ба коми ӯ нагардад,
Ба коми худ бигардонад заминро.

Дили бегонаҳў з-ин хокдон нест,
Шабу рўзаш зи даври осмон нест.
Ту худ вақти қиёми хеш дарёб,
Намози ишқу мастиро азон нест.

Мақоми шавқ бе сидку яқин нест,
Яқин бе сўҳбати Рўхуламин нест.
Гар аз сидку яқин дорӣ насибе,
Қадам бебок неҳ, кас дар камин нест.

Мусалмонро ҳамин ирфону идрок,
Ки дар худ фош бинад рамзи "лавлок"
Худо андар қиёси мо нағунчад,
Шинос онро, ки гўяд "мо арафнок".

Ба афрангибутон худро супурдӣ,

Чӣ номардона дар бутхона мурдӣ.
Хирад бегонаи дил, сина бесӯз,
Ки аз токи ниёгон май нахӯрдӣ.

На ҳар кас худгару ҳам худгудоз аст,
На ҳар кас масти ноз андар ниёз аст.

Қабои "ло илаҳ" хунин қабоест,
Ки бар болои номардон дароз аст.

Бисӯзад мӯъмин аз сӯзи вучудаш,
Кушуди ҳарчи бастанд аз кушудаш.
Чалоли кибриёӣ дар қиёмаш,
Чамоли бандагӣ андар сучудаш.

Чӣ пурсӣ аз намози ошиқона,
Руқъаш чун сучудаш маҳрамона.
Табу тоби яке "Аллоҳу акбар",
Нағунҷад дар намози панҷгона.

Ду гетиро сало аз қиръати ўст,
Мусалмон ло ямут аз рақъати ўст.
Надонад куштаи ин асри бесӯз,
Қиёматҳо, ки дар "қад қомат"-и ўст.

Фаранг ойини раззоқӣ бидонад,
Ба ин бахшад, аз ў воме ситонад.

Ба шайтон он чунон рӯзӣ расонад,
Ки Яздон андар он ҳайрон бимонад.

Чӣ хочат тӯл додан дostonро,
Ба ҳарфе гӯям асрори ниҳонро.
Чаҳони хеш бо савдогарон дод,
Чӣ донад ломакон қадри маконро.

Биҳиште баҳри покони Ҳарам ҳаст,
Биҳиште баҳри арбоби ҳимам ҳаст.
Бигӯ ҳиндимусалмонро, ки хуш бош!
Биҳиште фӣ сабиллилоҳ ҳам ҳаст.

Қаландар майли тақрире надорад,
Ба чуз ин нукта иксире надорад.
Аз он кишти харобе ҳосиле нест,
Ки об аз хуни Шаббире надорад.

***ТАВЗЕҲОТ
ВА
ШАРҲИ ЛУҒОТ***

А

Абада – ч. обид; ибодаткунанда.

Абд - ғулом, ғуломи Худо.

Абдолай - Аҳмадшоҳи Абдолай ё Дурронӣ, поягузори давлати Дуррониҳост. Ў дар замони ҳукмронияш (солҳои 1747 – 1773 милодӣ) ба ҷуз аз тамоми вилоятҳои Афғонистон як қатор шаҳру вилоятҳои Ҳиндустонро тобеи давлати Дуррониҳо намуда буд.

Абдуху - ғуломи вай, яъне бандаи Аллоҳ дар назар аст.

Мақомаш абдуху омад - ишора ба он аст, ки Муҳаммад (с) ҳарчанд «абд»- бандаи Аллоҳ аст, аммо ҷойгаҳи ӯ хеле бузург аст ҳамчун расули Худо.

Абид – ч. абд.

Абикум - падари шумо.

Абри матир - абри боронӣ.

Абу мой - аб-падар, мой-модар.

Абғаза-л-ашё индӣ ат-талоқ (ар.) - бадтарин чиз назди ман талоқ аст.

Абуҳомид Муҳаммад Ғаззолай - (соли ваф. 1111 м.) фақеҳ ва файласуфи маъруфи форсу тоҷик.

Аднон – номи сараҷдоди қабилаҳои араб, ки дар гуза шга асос ва бунёди қавмҳои арабро гузоштааст.

Азмат - азамат, шукӯҳ.

Айюбӣ - ишора ба Салоҳиддини Айюбӣ, сарлашқари мусалмонон дар ҷангҳои салибӣ.

Айна банук (ар.) - фарзандонат дар кучоянд?

Ақл - ҳурдан.

Ал-арзу-л-иллаҳ (ар.) - ин порча аз Қуръон аст ва зиёд дучор меояд; *Замин аз они Худост.*

Аласт - ишора ба ояти шарифаи 172 аз сураи Аъроф аст. *"Аласту бираббикум қолу бало!"* – «Оё ман Парвардигори шумо нестам? Гуфтанд: - *Бале, Парвардигори мой!*

Аёз - гулом, маҳрам ва маҳбуби Султон Маҳмуди Ғазнавиست.

Аёр - маҳак, меъёр.

Аёғ - пиёла, паймона, чоми шаробхӯрӣ.

Алванд - номи кӯҳест дар чануби Ҳамадон; номи рӯдхона ҳам ҳаст, ки ба тарафи Қасри Ширин (*Эрони Ғарбӣ*) чорӣ аст.

Аллама-л-асмо (ар.) - ишора ба ояти 31-и сураи Бақара; «**Биёмӯхт ба Инсон номҳоро**».

Амиқ - чуқур, жарф.

Амонуллоҳон (1892 - 1960) - шоҳи Афғонистон дар солҳои 1919-1929 милодӣ. Китоби "**Паёми Машриқ**"- ро маҳз ба ин шахс бахшидани Иқбол бесабаб нест. Дар Ховари Миёна Амонуллоҳон алайҳи истеъморгарон дар ин минтақа мубориза кардааст.

Амуллаҳ- амри Худо, кори Худо.

Ана-л-масмум (ар.) - ман захрхӯрда ҳастам.

Аналмиллат - ман миллат ҳастам.

Аналҳақ - ман Ҳақ ҳастам Ин гуфта и орифи маҷури қарни IX Мансури Ҳаллоҷ аст, ки ўро бо чурми он ки худро Ҳақ, яъне Худо гуфтааст, ба дор кашида буданд.

Ано - ман; азоб, машаққат.

Антар - маймун.

Анфус - ч. нафс; рӯххо, одамон, аҳоли.

Ан йутфиу (ар.) - ишора ба ояти 32 аз сураи Тавба; «**Меҳоҳанд нури Худоро ба даҳонҳои худ фуру нишонанд**».

Анқо - мурғи афсонавие, ки дар кӯҳи Қоф зиндагӣ мекардааст; чизи хаёли.

Аран - беморие, ки дар поёни пойи шутур ба рояд ва мӯй барафканад, кӯфтагии дасту пойи шутур.

Афлотун - файласуфи Юнони қадим (430 - 347 то милод).

Аҳрор - ч. хур; некон, олиҳимматон, озодон, озодагон.

Аҳром - ч. ҳарам; ч. раҳим, бачадон, заҳдон.

Аҳсану-т-тақвим - ишора ба ояти шарифаи 4-и аз сураи

Тин: «**Мо офаридем инсонро ба некӯтарин сурат**».

Асвад - сиёҳ.

Асвор - ч. усвор; дастпона, дастбанд.

Аслоф - ч. салаф; наслу авлод.

Асмо - ч. исм; ном.

Асном - ч. санам.

Асғар - хурд.

Аташ - ташнагӣ.

Атқо - поктарин.

Афрангӣ - фарангӣ, аврупой.

Ашҳаб - аспи хокистарранг.

Аъдо - ч. адӯ; душман.

Аъмо - кӯр, нобино.

Аъноқ - ч. унуқ, гарданҳо.

Аъсоб - ч. асаб.

Аъсор - ч. аср.

Ағроз - ғаразҳо.

Ақдам - пешравгар, пешқадамтар, намоёнтар.

Ақим - бесамар, бебаҳра.

Аҳад - сифати Худост, ба маънии ягона.

Аҳмадӣ - манзур ҳазрати Шайх Аҳмади Сарҳиндист.

Аҳаллу қавмаҳум дора-л-бавор (ар.) - ишора ба ояти 28 аз сураи Иброҳим; «**Қавми худро ба хонаи ҳалокат дароварданд**».

Аҷониб - ч. аҷнабӣ; бегонагон, хоричиён.

Ачул - шитобкор.

Б

Бадзани - бадгумон.

Байдақ - пиёда дар бозии шатранҷ.

Байрон - Чорч Ноэл Гордон (1788-1824), шоъири романтики англис.

Байтуллоҳ -Хонаи Худо, яъне Каъба.

Бам - овоз.

Банину банот - писарон ва духтарон.

Бараҳманзодае, рамзошное - ин ҷо шоъир ишора ба худ мекунад: ман ки аз бараҳманзодагон будам, пайрави Ҷалолиддини Румиву Шамси Табрезӣ шудам.

Барзах - чизе, ки дар миёни ду чизи ба ҳам муқобил воқеъ бошад.

Бароҳим - Иброҳим пайгамбар (а).

Барроқ - дурахшанда, тобон.

Бартарии Ҳарӣ - Бҳаратенду Ҳаришчандра (1850-1885 м.) аз шоъирони озодихоҳи Ҳинд аст, ки Иқбол ўро Бартарии Ҳарӣ хондааст.

Барӣ - холӣ.

Бат- мурғобӣ.

Батул - шахсе, ки аз дунё қатъи алоқа намудааст ва Батул лақаби ҳазрати Фотима (р) мебошад, ки зани порсо ва аз алоқи дунё озод буд.

Батҳо - ноҳияи водии Макка.

Бастом - номи маҳал дар Эрон.

Башир - башоратдиҳанда, муждарасон.

Баъл - номи бутест.

Бағоват - туғён, саркашӣ, чафо қардан.

Бағӣ - фармоннобардорӣ, саркашӣ; нофармон.

Бекон - Франсис Бекон (1561-1626) аз файласуфони машҳури Инглистон.

Бергсон Анри - файласуфи Фаронса, намояндаи чараёни интуитивизм ва фалсафаи ҳаёт. Солҳои зиндагонияш 1859 – 1941

Бесутун - номи кӯҳест дар Эрон.

Беҳзод - Камолиддини Беҳзод, рассоми машҳури қарин XV.
Би-л-адли ва-л-эҳсон (ар.) - ишора ба ояти 90-и сураи Наҳл;
ба адлу эҳсон.

Бигса-л-қарор (ар.) - ишора ба ояти 29 аз сураи Иброҳим;
бад қароргоҳ.

Биҳил - бахшидани гуноҳ.

Бобур - Заҳириддин Муҳаммад Бобур (1526-1530 солҳои ҳокимияташ) бунёдгузори салтанати Темуриёни Ҳинд.

Боязид - Боязиди Бастомӣ, ориф ва мутасаввифи номдори қарни IX. Дар соли 875 ғавтидааст.

Бранинг Роберт (1812-1889) - шоъири англис. Дар лирикаи англисӣ жанри монолог - рози дилро қорӣ намудааст.

Бук - шояд, мумкин аст, эҳтимол, аҷаб не.

Бурудат - хунукӣ, сармо.

Булбашар (Абулбашар) - лақаби ҳазрати Одам (а) аст, ки насли инсон аз ӯ оғоз мегардад.

Бузар - яке аз асҳоби муҳочирини Пайғамбари ақрам (с)

Будаҳаб, Абудаҳаб - ба маънии Оташзод, лақаби Абдулуззо ибни Абдулмуталлиб, амак ва яке аз душманони қаттоли Пайғамбари Ислому (с) аст. Сураи Лаҳаби Қуръони маҷид дар таъни вай ва ҳамсари ӯст.

Бӯъд - дурӣ.

В

Вақр - ошӯна, лона, хонаи парранда.

Вард - гул, гули сурх, гули садбарг.

Веймар - шаҳри қадимаи Олмон ва маркази бузурги маъорифпарварии ин кишвар дар қарни XIX. Бисёр намояндагони илму фарҳанг мисли Гёте, Шиллер ва Лист дар ин шаҳр зиндагӣ ва эҷод кардаанд.

Видод - дӯстӣ, муҳаббат.

Вилоъ - дӯстӣ, муҳаббат.

Висоқ - хона, манзил, ҳарамсаро.

Вузӯ - таҳорат кардан.

Вулар - номи рӯдест дар Кашмир.

Вуфур - фаровонӣ.

Г

Гаутама (Гутам) - Сиддихарта Гаутама бо лақаби Буддо. Мувофиқи ривоятҳои буддой асосгузори буддоия буда, солҳои 628-544 пеш аз милод зиндагӣ кардааст. Ӯ дар 29-солагӣ оила ва хонаи падарро тарк карда, баъди ҳафт сол дар натиҷаи андешаҳои зиёд ба таълимоти дини буддой асос гузоштааст.

Гегел (Ҳегел) - Георг Вилгелм Фридрих Гегел (1770-1831) файла суфи олмонист, ки дар асоси идеализми холисона назарияи мунтазами диалектикаро эҷод кардааст.

Гёте - Иоханн Волфранг Гёте (1749-1832) шоъир ва мутафаккири бузурги Олмон, поягузори адабиёти навини олмонӣ.

Гидягар - гадо, гадоикунанда.

Гули дурӯ - гулест, ки барги он аз рӯ сурхрангу аз пас зардранг аст.

Д

Дай - номи моҳи даҳуми шамсӣ аст, ки ба фасли зимистон рост меояд.

Далел - раҳнамо, ҳодӣ.

Дами Исо - нафаси мӯъҷизаосори Исои Масеҳ буд, ки мурдаро зинда, кӯрро бино мекард.

Дарвешӣ Судонӣ - ишора ба Маҳдии Судонист, ки дарвешона зиндагӣ мекард.

Даро - чарас, зангулаҳои шутурони корвон

Дарюза - гадоӣ.

Дахма - хонаи зеризаминие, ки дар он часади оташпарастонро мегузоранд, сағона, гӯр.

Девсор - девмонанд, зиштнамо, девсират.

Дид - назар, нигоҳ, шинохту наззора.

Довуд - номи пайғамбар (а) ва подшоҳи бани Исроил. Дар Куръон овози хуши мафтункунандаи ӯ зикр шудааст. Аз ин ҷо дар назми форсӣ "**нағмаи Довудӣ**" хеле машҳур аст.

Дому дад - ҳайвоноти хонагӣ ва ваҳшӣ.

Донои Тӯс - ишора ба Насириддини Тӯсист.

Доро - номи чанд подшоҳи Ҳахоманишиён аст.

Дудгард - тира, тор, дудгун.

Духон - дуд.

Духур - ҷ. даҳр, дунё.

Ё

Ё лайта қавмӣ яъламун (ар.) - ишора ба ояти 26-и аз сураи Ёсин; «**Эй кош, қавми ман бидонистанд**».

Ёсин - номи яке аз сураҳои Куръони мачид

Ё ули-л-амр-и, минкум (ар.) - ишора ба ояти 59и сураи Нисо; «**Кордорони худатонро (фармон баред)**».

Ё ҳайю ё қайюм (ар.) - зиндаву поянда (*сифоти Худо аст*).

Ж

Жав - дарё, баҳр.

З

Забехуллоҳ - кушта шуда, сарбуридаи роҳи Худо.

Забт - худдорӣ, бардошт, тоқат.

Зав ё жав - дарё, баҳр.

Завҷ - шавҳар.

Завҷ-завҷ - чуфт-чуфт.

Зайёъ, заёъ - табоҳ шудан, халок гаштан.

Зайнулобидин - писари Ҳусайн ибни Алӣ (р) аст, ки байни солҳои 657.-712 м. зиндагӣ қардааст.

Зайғам - шер, шери қавй.

Залом - торикй.

Залу - золу, шулук, зулук.

Зарвон - Дар Авесто чанд бор Зарвон дар радифи дигар яздонхо ном бурда шуда а т. Да р ин ма заб замона бо оғозу анҷоме тасаввур нашуда, он ҳамеша пойдор ва ҷовидонӣ мебошад.

Зибҳ - гулӯбурида, қурбонишуда.

Зикри ҷамил - мақсуд аз "Маснавии маънави" -и Румист.

Зилл - соя.

Зиндаруд - дар манзумаи "Ҷовиднома" ишора ба худи аллома Муҳаммад Иқбол аст.

Зоир - зиёраткунанда.

Зорй - аз калиман "царь" (русӣ) а т, яъне салтанати подшоҳии рус.

Зухайр - Ибни Салмо, ки аз шоирони машҳури араб буда, солҳои 550-628 милодӣ умр ба сар бурдааст.

Зучоҷ - шиша, булӯр.

И

Ибни Марям - писари Марям, яъне Исои Масеҳ.

Ийбак - бут, санам.

Имтизоҷ - омехташавӣ, якҷояшавӣ; ҳамнишинӣ, ҳамсӯҳбатӣ.

Индаху ҳусну-л-маоб (ар.) - ишора ба ояти 14-и аз сураи Оли Имрон. «Ҷойи бозгашти нек назди Ёст, яъне Худост».

Инкисор - шикастан, шикастагӣ.

Ин кунта азамта-л-фироқ (ар.) – «агар тасмим гирифтаӣ ба ҷудой.

Иннӣ қариб (ар.) - аз ояти 186-и сураи Бақара; «Ҳар ойина ман наздиқам».

Иннӣ чоъилун (ар.) - аз ояти 30, сураи Бақара; «Ман чонишине дар замин падида мекунам.

Инно аразно (ар.) - сураи Аҳзоб аз ояти 72-и Қуръони маҷид: «**Мо арза кардем**». Парвардигор мегӯяд: «**Мо амонатамонро ба осмонҳо ва заминро қўхҳо арза кардем, онҳо аз бардоштани ин амонат ибто карданд ва инсон онро бардошт. Ба дурустӣ, инсон ситамкор ва нодон аст**».

Инҳитот - коҳиш, таназзул, пастравӣ.

Изола - дур кардан, аз байн бурдан.

Иксир - илми кимиё, ки аз фулузот зар ҳосил мекунад.

Илал - ҷ. иллат; иллатҳо, бемориҳо.

Иллаллоҳ - магар Худо.

Илло бисултон (ар.) - дар Қуръони маҷид ба чанд маънӣ омадааст: «**ба ҷуз қудрат**», «**ба ҷуз далел**», «**ба ҷуз ғалаба**» ва ғ.

Илғор - ҳучум, ҳамла, тохту тоз.

Илҳод - бединӣ; сарпечӣ кардан аз фармон, баҳусус аз фармони динӣ.

Ироқӣ - Фаҳруддини Ироқӣ, шоъир ва орифи маъруф (1213-1289 м.).

Иршод - ҳидоят кардан, роҳбаладӣ.

Исро - сафари шабона, шабравӣ, шаби Меъроҷи Паёмбар (с)

Исрофил - номи фириштаест, ки сурро медамад ва қиёмат қоим мешавад.

Истикбор - ғурур, такаббур.

Истикболу мозӣ - оянда ва гузашта.

Итрат - оила, хонавода, авлод.

Иттибоъ - аз пай рафтан, пайравӣ кардан.

Ифлос - бенавой, бечорагӣ, муфлисӣ.

Ифтироқ – ҷудой, фироқ.

Ишроқӣ - пайрави як чараёни фалсафаи Шарқ аст ба номи "ишроқ" ва "ишроқиюн".

Икраъ (ар) - ишора ба ояти 1 аз сураи Алақа, аввалин сурае, ки ба Пайғамбари акрам (с) нозил шуда. «**Бихон, эй Муҳаммад, ба номи Парвардигори худ**».

Иқтидо - пайравӣ, тақлид.

Иқтиҳод - кӯшишу ғайрат, комёб шудан ба унвони баланд дар илми илоҳиёт.

К

Кааннаҳум аъҷозу нахлин ховиятин (ар.) - ишора ба ояти 7 аз сурраи Алҳоққа; «**Гӯё онҳо танаҳои дарахтони пӯсидаанд**».

Кавс - оҳистарав.

Кай - лақаби подшоҳони қадими каёнӣ аст.

Кайфу кам - чигунагӣ ва чандӣ; сифат ва камият, сифат ва миқдор.

Каъб ибни Зухайр - тав. маълум нест, вафот 662 м., аз шоъирони давраи охири ҷоҳилия ва аввали Ислом. Ӯ нахуст Ислом ва Пайғамбари онро ҳаҷв карда, баъд аз ин кор даст мекашад ва дар васфи Пайғамбар (с) қасидаи "**Бонат суод**"-ро менависад.

Казоб - дурӯнғӯй, дӯрӯнғӯйи гузаро.

Калим - лақаби ҳазрати Мӯсо ибни Имрон (а) аст.

Кам лабистум (ар.) - ишора ба ояти 19 аз сураи Каҳф. Вақте ки ёрони ғори Каҳф аз хоби чандинсола бедор мешаванд, яке аз онҳо мепурсад: "**Кам лабистум**" - чӣ қадар, яъне чанд сол дар ғор хоб будед?

Ка нафсин воҳидатин (ар.) - ишора ба ояти 28 аз сураи Луқмон; «**Монанди як бар дамидан аст**».

Карб - андӯх, ғам, нооромӣ.

Каррор - лақаби ҳазрати Алӣ (р). Дар матн ба маънии нотарсона, такрор ба такрор ба душман ҳамла кардан низ омадааст.

Каррубиён - фариштаҳои муқарраби боргоҳи илоҳӣ.

Кашнар - Китченер, номи гинерал-губернатори англис, ки дар забти ноҳияҳои на диҳимолоии Ҳиндустон бар манфиъати англисҳо саҳми намоён дошт.

Каъбатайн - санги мукаъабби шашпахлӯ, ки ба он нард бозӣ кунанд.

Байтулҳарам - яъне Каъба дар Макка ва Байтулмуқаддас дар Фаластин.

Кеш - мухаффафи тиркаш (ниг.) аст.

Ки гуфтаанд, нахустин рафиқу - ин ҷо мақоли арабӣ манзур аст (ар)- **«Рафиқу сумма-т-тариқу»**, яъне *«нахуст рафиқи сафар пайдо кун, сипас ба роҳ баро»*.

Кисват - либос.

Китоб - Қуръон дар назар дошта шудааст.

Ковирӣ - рӯдест дар Дакан.

Кофу нун - ибораи "кун" аз ояти *"Кун фаякун"* аст. Ниг. шарҳи мисраи «Пайи ҳар "кун", ки мегӯяд "якун" аст. "Кофу нун" дар ашъори Иқбол борҳо омадааст.

Кофурӣ - паррандаи шикорист аз навъи боз, сафедранг буда дар қўху доманаи кўҳҳои Туркистон зиндагӣ мекардааст; ба маънии сафед низ омада.

Қоҳин - марди рӯҳони мисриён, насрониён ва яҳудиёни қадим.

Кулли явмин ҳува фи шаън (ар.) - ишора ба ояти 29 аз сураи Раҳмон; **«Ҳар рӯз Худо дар кор аст»**.

Кулуфт - зишт, баднамо.

Куном - лонаи ҷонварони ваҳшӣ.

Курагон - лақаби амир Темур мебошад. Азбаски ӯ духтари шоҳи Қошғарро ба занӣ гирифт, минбаъд қабилаҳои турк Темурро Курагон (*домод*) мегуфтанд.

Кӯр - афзунӣ.

Кўшак - кўшк.

Л

Лавлок (ар.) - агар ту намебудӣ.

Лаъим - нокас, сифла.

Лан таноду-л-бирра ҳатто тунфиқу (ар.) - ишора ба ояти 92-и аз сураи Оли Имрон; «**Некиро нахоҳед ёфт, то он даме, ки садақа нақунед (дар роҳи Худо).**

Лан таронӣ (ар.) - маро намебинӣ. Аз ояти 132, сураи Аъроф. Вақте ки Мӯсо (а) ба кўҳи Сино меояд ва ба Худо мегӯяд: «*Худро ба ман бинмо, ки туро бинам!*» Аз Худо нидо меояд; -«*Ту маро нахоҳӣ дид, аммо ба ин кўҳ бингар, шояд маро бинӣ, агар кўҳ ба ҷойи худаи барқарор монад*».

Лаҳв - бозӣ, бозӣ қардан, вақтро беҳуда гузаронидан,

Лӣ хирқатон (ар.) - ду хирқа дорам.

Лок Чон (1632-1704) - файласуфи англис.

Ло мавҷуд илладлоху (ар.) - нест мавҷуд ғайри У, яъне Худо.

Лонаём - бемақон, бечой.

Лорди Мағриб - манзур ширкати "Ҳинди Шарқӣ" аст, ки ба ақидаи Иқбол бо миллатгароӣ ва нифоқ меҳост, то тасарруфоти худро бештар кунад.

Ло тасу бу-д-дахр (ар.)- даҳрро дашном надихед (*ҳадиси набағӣ*).

Ло туфсиду (ар.) - ин порча дар чанд ояти Қуръон омадааст; «**фасодкорӣ нақунед**»,

Ло туад (ар.) - беадад, беҳисоб.

Лоту Манот - номи ду бути ма шқур, ки давраи ҷоҳилият мардуми араб ба онҳо ибодат мекарданд.

Ло тахаф (ар.) - натарс. Ин ибора дар Қуръон борҳо омадааст.

Ло тақнату (ар.) - маъҳаз аз ояти 53-и сураи Зумари Қуръон; «Навмед набошед».

Ло таҳзан (ар.) - маҳзун машав.

Ло хавфун алайҳим (ар.) - ҳеч тарсе бар онҳо нест. Ин ибора дар Қуръони мачид бисёр омадааст.

Лоязол (ар.) - безавол, ҷовид. Сифати Худованди мутаъол.

Ло ямут (ар.) - намурданӣ, зинда.

Ло янфак (ар.) - ҷудонопазир, пайваст.

Ло ғайр (ар.) - ғайр, бегона нест.

Лоҳут - худой, осмонӣ, илоҳӣ.

Луку ланг - маъюб.

Лӣ маъаллаҳ (ар.)- «Аз барои ман бо Худо вақтест».

Луку ланг – маъюб.

М

Мавҳум - хаёли, тасаввурот, тахайюлот.

Мазаллат - хорӣ, зорӣ.

Маздак (ваф. 528 м.) - сардори шӯриши мардумӣ дар аҳди Қубоди I (488 - 531).

Мазмум - бад ва зишт.

Мазохир - ҷ. мазҳар, ҷойи зуҳур.

Макнун - махфӣ, пинҳон; ягона.

Малбус - либос, пӯшок.

Маном - хобу хаёл.

Ман раонӣ (ар.) – кӣ маро дид.

Мансур - Мансури Ҳаллоҷ, орифи қарни IX, ки ба чурми "Аналҳақ" гуфтанаш ўро ба дор кашида будамд.

Ман яронӣ (ар.) - Он кас, ки маро мебинад.

Маол - натиҷа, оқибати кор.

Марам - такмилёфта.

Марзӣ - мақбул, писандида.

Карл Маркс (1818-1883) - поягузори коммунизми илмӣ, муаллифи асари "Капитал".

Маръуб - даҳшатзада, тарсида.

Марчаъ - ҷойи бозгашт, ҷойи ручӯъ; дар матн ба маънои пайрав омадааст.

Маслуд - берункашида аз ғилоф (*дар бораи шамшер*); гирифтори бемории сил.

Масмум - захролуд, захрнок.

Масомот - ҷ. масам; сӯроҳҳои хурд-хурди пӯсти бадан, ки аз онҳо арақ берун мебарояд.

Масоф - майдони ҷанг; набард, ҷанг.

Масҳур - сеҳрашга, ҷодушуда.

Матруд - тарк кардашуда, рондашуда, мардуд.

Машшой - пайрави фалсафаи машшоияи асрҳои миёнаи Шарқ.

Машҳуд - дидашуда, ошкор.

Маъбуд - парастиишкардашуда, дӯстдошта, монанди Худо, бут, оташ ва ғ.

Маъдум - азбайнрафта, нестшуда.

Маъмур - обод, биношуда.

Маҳдӣ - Муҳаммад Аҳмад маъруф ба Маҳдии Судонӣ, ки дар солҳои 1881-1898 милодӣ ба муқобили мустамликадорони англис мубориза бурда, онҳоро шикастҳо дод ва муддате шаҳри Хартумро ишғол карда буд. Ў соли 1881 милодӣ худро Маҳдӣ эълон карда, халқро ба зидди истилогарони хориҷӣ даъват менамояд.

Маҳмил - қачова, тахти равон.

Маҳмуди Шабистарӣ - орифи бузурги Эрон дар қарни XIII

Маҳсуд - ҳасадангез, шаҳсе, ки аз вай ҳасад мебаранд.

Маҳсур - дар ихота буда, дар муҳосира буда, пӯшида.

Маҳсус - ҳисшаванда, намоён.

Меъроҷ - боло баромадан, ба осмон баромадан.

Меғу моғ - абру бӯхор.'

Мидод – сиёҳӣ барои навиштан.

Мину – осмон, биҳишт, чаннат.

Мисоқ - аҳду паймон.

Михлаб - чанголи парранда.

Мо зоға-д-басар (ар.) - ишора ба ояти 17 аз сураи Начм;
«**Чашм хато накард**».

Момак - модар; зани куҳансол, пиразан.

Мо рамайта (ар.) - ишора ба ояти 17 аз сураи Анфол: - «**Ту назади ба ҳадаф тирро**».

Мосиво (ар.) - боқимонда ва ғ.

Мо сиваллаҳ (ар.) - он чи ғайри Худост.

Моъу тин (ар.) - обу хок.

Мо инди би тареқи ва ло роқи - ман тареке ва афсунгаре надорам.

Мокиёвел - Макиавелли Никкол (1469-1527), мутафаккир ва арбоби сиёсии Италия.

Мо арафнок - ҳадиси Пайғамбар (с) аст:- "**Мо арафнок Ҳаққа маърифатака**" - "**Ҳаққо, ман ба маърифати ту нарасидам**".

Мо фи-с- судур (ар.) -он чи дар синаҳост.

Муохот - бародари қардан, дўстии бародарона.

Муддаъӣ - даъвогар.

Музаффар - писари чаҳорумини Насриддиншоҳи Қочори Эрон, ки солҳои салтанати ӯ 1284 ҳ. ш. то 1324 ҳ. ш. мебошад.

Музмар - пинҳон, махфӣ, дар дилбуда.

Музмаҳил - маҳвшаванда, несту нобудшаванда.

Музоб - гудохташуда, обқардашуда.

Музтар - зарардида, ночор, дармонда.

Мулки ло ябло (ар.) - ояти 120 аз сураи Тоҳо; «**Мулке, ки завол напазирад**».

Мурғи лоҳут - мурғи илоҳӣ.

Мурал - расул, пайғамбар.

Мусйӯ - чаноб.

Мустамир - доимӣ, устувор, пойдор.

Мустанир - мунаввар, дурахшон, тобон.

Мустафо - аз лақабҳои ҳазрати Расули ақрам (с) аст.

Мустафо Камол Отатурк (1881-1938) - сарвари инқилоби милливу озодихонаи Туркия (1918-1923), нахустин Президенти Туркия (солҳои 1923-1938).

Мустаъор - орият, ба орият гирифташуда, муваққатӣ.

Мустаҳаб - маҳбуб, қобили қабул, имконпазир, мумкин (аз рӯи шариат).

Мушир - ишораткунанда, мушовир.

Мухаддарот - ҷ. мухаддара; зани парданишин, зани дар хиҷоб, мастура; моддаҳои нашъаовар.

Муқаддар - тақдир кардашуда, қисмат гардонидашуда.

Муқтадӣ - пайравикунанда.

Муҳаммад Тоҳир - мутахаллис ба Ғании Кашмирӣ (1608-1669), аз шоъирони маъруфи форсиабони Ҳиндустон аст.

Муҳиддин Аврангзеби Оламгир (1658-1707) - аз шоҳони сулолаи Темуриёни Ҳиндустон мебошад.

Мӯсои Имрон – пайғамбар (а,) ки дар замони Фиръавн ба дунё омадааст ва муъҷизаҳои зиёде дошт. 11111

Мӯҳдате "ин кунта аз маъта-л-фироқ" - мӯҳдате, агар майли фироқ карда бошӣ!

Н

Наъам - ҳа, бале.

Наббоз - набззананда.

Навбат - киноя аз ҳукмронӣ қардан, ҳокимият.

Навм - хоб.

Навомис - ҷ. номус.

Ниём - ғилоф, ғилофи шамшер.

Нажанд - ғамгин, хор, парешон; дахшат.

Назир - бохабаркунанда, огоҳкунанда.

Назирӣ - Назирии Нишопурӣ (соли ваф. 1615 м), ки дар Ҳиндустон зиндагӣ ва эҷод кардааст.

Намруд - лақаби подшоҳи Бобул, ки зиндагии ӯ ба афсона омехтааст.

Бинои шаҳри Бобудро ба ӯ нисбат додаанд.

Наср - каргас; уқоб.

Настар - шақли кӯтоҳшудаи настарин.

Нафӣ - манфӣ, рад кардан, инкор кардан.

Нахват - ғурур, такаббур, худпарастӣ.

Ниъма молун соlexун (ар.) - хуб аст, агар мол ҳалол бошад.

Наъш - мурда, тани бечон.

Наҳну наззално (ар.) – «**Мо фуруъ фиристодем**».

Наҷд - номи яке аз ноҳияҳои калони Арабистони Саъудӣ.

Ниъам - ҷ. неъмат.

Ниёбат - ноибӣ, намояндагӣ, расулӣ, ваколат.

Низор - суст, заиф, нотавон, лоғар.

Нилитутуқ - киноя аз осмон аст.

Нитоқ - миёнбанд, камарбанд.

Нича Фридрих (1844-1900) – файласуфи машҳури олмонӣ.

Нишот - номи боғи зебое, ки дар канори дарёчаи Толи Кашмир султон Ҷаҳонгир (1605-1627) сохта буд, ки имрӯз ҳам чун осори таърихӣ барҷост.

Ниҳеб - ҳайбат, тарсу бим.

Ниҳоб - ҷ. наҳб; ғорат, тороч, дуздӣ.

Ноб - дандони тези даррандагон.

Нодир - Нодиршоҳи Афшор, ки солҳои 1736-1747 дар Эрон салтанат рондааст.

Нодири Афғон - подшоҳи Афғонистон дар солҳои 1929-1933.

Нол - най, қамиш.

Нопид - нопайдо.

Носавоб - нодуруст, хато.

Носут - олами чисмонӣ, дунё, ин ҷаҳон.
Нофа - мушк, умуман хушбӯиҳо.
Ноҳудо - киштирон, ронандаи киштӣ.
Ноқа - шутури мода.
Ноҳӣ - манъқунанда, боздоранда; зидди амр.
Нубувват - пайғамбарӣ.
Нуфур - нафрат кардан, бо нафрат дур шудан аз кас, чизе.
Нучуми Паран - номи ҷаҳд ситора ғе ки дар як ҷо ҷамъ шудааст ва ба бурҷи Савр дохил мешавад; Сурайё.

О

Обно - шохоб, наҳр, маҷро.
Огюст Конт (1798-1857) - файласуфи фаронсавӣ, яке аз асосгузори позитивизм ва ҷомеашиносии буржуазӣ.
Озар - номи падари пайғамбар Иброҳим (а) а т, Ки бутпарастӣ мекард.
Олами улвӣ - олами малакутӣ, олами боло.
Олом - ҷ. алам; алам, озор, ноҳушӣ.
Омид - хоким, волӣ.
Отӣ-р-Раҳмони абдан (ар.) - ишора ба ояти 93 аз сураи Марям; *Пеши Раҳмон ба бандагӣ биёнд.*
Офил - фурураванда, нопадидшаванда, фонӣ.

П

Пайи ҳар "кун", ки меғӯяд "якун" аст - ояти Қуръони маҷид "**кун фаякун**" дар назар аст. Парвардигор фармуд, ки олам, ҷаҳон ба вучуд биёяд ва ба вучуд омад.
Попо (папа) - марди рӯҳонии дини насронӣ.
Почароғ - шамъдон.
Пури Марям - ҳазрати Исо (а) дар назар аст.
Питрус - яке аз уламои дини насронист (қарнҳои XII ё XIII).
Парвез - ниг. Хусрави Парвез.

Петефи Шандор (1823-1849) – шоъири чавони боистеъдод ва инқилобгари Маҷористон мебошад. Дар давраи инқилоби солҳои 1848-49 милодӣ ба шӯриши Пешта роҳбарӣ кардааст. Ҷасадашро пас анҷоми ҷанг пайдо накарданд.

Р

Раббийа-л-аъло - Парвардигори бузургвори ман.

Раббӣ зиднӣ (ар.) - аз ояти 114 сураи Тоҳо: «**Парвардигори ман, дониши маро биафзой!**»

Райб - шак, шубҳа, нобоварӣ.

Раъшадор - ларзанда, ҷунбанда.

Раҳил - кӯч, мурдан, вафот кардан.

Раҷъат - бозгашт.

Рев - фиреб, найранг, ҳила.

Рибо - судхӯрӣ, фоида, суд.

Ридо - болопӯш, чома.

Риман - шақли кӯтоҳшудаи Аҳриман.

Ройиқ - соф, пок, беғубор, холист;
матӯъ ва асбобе, ки ба он шаробро соф кунанд.

Розӣ - Фаҳриддини Розӣ (1149-1209) файласуф ва мутафаккири машҳури Шарқ.

Роҳиб - рӯҳонии насронӣ, ки тарки дунё карда, дар дайрҳо машғули ибодат мешавад.

Роҳила - маркаб, ҳайвони боркаш.

Рукуъ - хам шудан дар намоз.

Руму Рай - яъне, ишора ба Ҷалолиддини Румӣ ва Имом Фаҳри Розӣ аст.

Рустами Дастон - яке аз қаҳрамонони асосии *“Шоҳнома”*-и Фирдавсӣ.

Рустоқ - русто, деҳ.

Рӯшинос - ошно, шинос, номдор, машҳур.

Рӯъят - дидан, ба ҷашм дидан.

Рӯҳбон - ҷ. роҳиб; рӯҳони насронӣ.

Рӯҳудамин - лақаби Ҷабраил (а) аст. Амин аз он сабаб меғуфтанд, ки каломи илоҳиро айнан ва бо амонат ба Пайғамбари акрам (с) мерасонид.

Рӯҳулқудус - рӯҳи пок.

С

Савм - рӯза, рӯзадорӣ; савму салот-рӯзаву намоз.

Савод - канор, атроф, кишвар.

Садук - кобиң, маҳри зан.

Сайид Маҳмуд Алии Ҳучвирӣ - мутасаввифи машҳури исломӣ (1010-1072), ки марқа дш да р Лоҳури Покистон зиёратгоҳи мардум аст.

Сайид Алии Ҳамадонӣ - Мирсайидалӣ ибни Шихобуддин Муҳаммади Ҳамадонӣ (1314-1384) яке аз мутафаккирони маъруфи исломии Шарқ аст.

Сайид Аҳмадхон - солҳои зиндагиаш 1817-1898 милодӣ аз арбобони намоёни ҷамъиятӣ ва нависандаи урдузабони Ҳиндустон мебошад.

Сайиду-с-содот - сайиди сайидон.

Сайфун мин суюфиллоҳ - шамшере аз шамшерҳои Ҳудо.

Салимо (Салмо) - номи маъшуқа дар адабиёти араб.

Салмони Маздакӣ - ишора ба ривояте аст, ки Салмон пеш аз насронӣ шудан, маздакӣ буд. Сипас насронӣ ва ба ӯ аз он мусалмон мешавад. Ӯ яке аз саҳобагони Пайғамбари акрам (с) аст.

Сало - даъват, эълон, эълон, мурочиат.

Салот - дуъо, намоз.

Салсабил - чашмае дар биҳишт.

Саман - баҳо, нарх, қимат.

Санги асвад - санги сиёҳи муқаддас дар Каъба.

Саной - шоъири орифи форсу тоҷик и қарни XI.

Санҷар - Аҳмад бинни Султон Санҷари Салҷукӣ, ки солҳои салтанати ў 1117-1157 милодӣ будааст.

Сареъу-с-сайр (ар.) - суръатнок, тезҳаракат, тезрафтор.

Сарир - тоҷу тахт.

Сармоя - мақсуд асари "*Капитал*"-и Карл Маркс аст.

Сарсар - боди шадид, шамоли саҳт.

Сатват - ҳамла, ҳучум; қувват.

Сатр - парда, ҳичоб, рӯпӯши занон.

Сафир - хониш ва овози паррандаҳо.

Саъид Ҳалимпашшо - (1865-1921) яке аз роҳбарони ҳаракати ислоҳоти мазҳабии Туркия аст.

Саҳбо - қадаҳи шароб.

Саҳбонӣ ё Саҳбон - номи яке аз қабилаҳои араб буда, дар матн ба маънии балеғ ва фасоҳатбаён низ омадааст.

Сеҳри Сомирӣ - мансуб ба сеҳру ҷодуи Сомира.

Сибғатуллаҳ - роҳи Худо, дини Ҳақ.

Сидра - номи дарахтест, ки дар канори осмони ҳафтум будааст.

Сино - номи кӯҳе дар Арабистон, ки Мӯсо ба умеди дидори илоҳӣ ба он ҷо рафта буд.

Сирофил - ниг. Исрофил.

Сиқа - марди устувор ва боварибахш.

Содиқ - ҳокими вилояти Дакан, ки ў ҳам мисли Мир Ҷаъфар шахси мунофику разил буда, ба бадбахт гардидани мардуми Ҳиндустон созгорӣ кардааст.

Сойил - гадо, саволкунанда, талбанда.

Сомиту нотик - хомӯш ва гӯянда.

Сотгин - қадаҳи калони шаробхӯрӣ.

Сотур - корди қассобӣ.

Субул - ҷ. сабил; тариқат, роҳҳо.

Субҳона - л- лазӣ асро - ояти 1 аз сураи бани Исроил.

Сукр - мастӣ, махмурӣ.

Сулаймон - аз подшоҳони бани Исроил, писари Довуд аст. Дар Куръон қиссаи ӯ омадааст.

Сулб - зот, ниҳод.

Султон Маҳмуди Ғазнавӣ (988-1030) - поягузори давлати Ғазнавиён мебошад.

Султони Шаҳид - Типу Султон дар солҳои 1782-1799 милодӣ дар Майсури Ҳиндустон ҳукмронӣ намудааст. Шаҳси шучоъ, қавиירוда, адолатчӯ ва ватанпарвар буда, бо генерал – губернатори Британия Корнаваллис ва Вилсли дар Ҳиндустон муқобилияти сахт нишон додааст. Ӯ соли 1799 дар майдони набард ҳалок шуд.

Суманот - номи буткадаи машҳуре, ки Маҳмуди Ғазнавӣ баъди фатҳи шимоли Ҳиндустон онро хароб кард.

Сур - шайпур, карнай.

Суруш - фириштае дар Эрони қадим.

Суриҳ - сулолаи подшоҳони афғон, ки да р Ҳиндустон ҳукмронӣ ҳукардаанд.

Суғур - ч. сағр; марз, сарҳад, ҳудуд.

Суфор - чоки бунӣ ти

р, чоки охири тир, ки да р зеҳи камон гузошта мешавад; сӯроҳӣ.

Т

Табархун - унноб, челон, дарахти унноб.

Тавоф - маросими зиёрати мазорҳо ё Каъба.

Тавҷеҳ - шарҳу тавзеҳ; тамоюл, рӯварӣ.

Тазҳиб - тиллокорӣ, бо зар нақш бастан.

Тайласон - як навъ чомаи васеи дарозу бе остин ва онро рӯҳониёну қозиён меҷӯшиданд.

Тамҳид - муқаддима, оғоз.

Таркаш – шакли саҳеҳаш «**тиркаш**», ғилофе, ки дар он тирхоро ҷой кунанд.

"Тасхири фитрат" - ин асар дар асоси ривояти аз биҳишт ронда шудани Одам (а) эҷод гардидааст. Дар ривоят омада, ки Худованд дар қатори дигар фариштаҳо Иблисро низ аз нур офарид. Сипас аз гил Одамро сохта, фариштагонро даъват намуд, ки ба Одам сачда кунанд. Иблис барои дар назди *"кафи хок"*-е сари таъзим фуруд наовардан, ба ғазаби Худо гирифтбор шудааст. Одам, ки бо иғвои Иблис аз биҳишт ронда мешавад, баъди ба иродаи хеш мутеъ сохтани табиъат ҳукмравои олам мегардад.

Татҳир - таҳорат намудан, пок кардан, тоза кардан.

Таф - гармӣ, нур, нурпошӣ.

Таҳлиқ - хушбӯӣ сохтан; молидани бӯи хуш.

Таҳриб - ҳароб кардан, вайрон кардан.

Таш - шакли кутоҳшудаи оташ.

Таъвиз - ба паноҳ гирифтан; ба маънии тӯмор ҳам омадааст.

Таъвил - ба маънии шарҳу тафсир.

Тақбил - бӯсидан, бӯса кардан.

Таҳзиб - ислоҳ, беҳтаршавӣ; муқаддима, пешгуфтор.

Таҳарро байти (ар.) - хонаи маро тоза карданд.

Тиҳу - бедона; хурӯси даштӣ.

Туб алайно - аз ояти 128-и сураи Бақара: - «Тавбаи моро бипазир».

Тунукмоя - камбизоъат, камбағал, нодор.

Тунукҷӯш - нимпухта кардани гӯшт; киноя аз саросемавор ва нимкора анҷом додани коре.

Тоиф - тавофқунанда; номи шаҳрест наздики Макка.

Толстой Лев Николаевич (1828-1910) - нависандаи бузурги рус.

Торик - таркқунанда.

Торику-л-лаҳм (ар.) - парҳезгори гӯшт.

Тоғут - Иблис, Шайтон ва номи буге.

Тоҳира - Фотима мутахаллис ба Тоҳира аз шоъираҳои озодиҳои Эрон буд. Тоҳираро ба Қурратулъайн мулаққаб мегардонанд ва баъдтар Сиддиқа меноманд.

Тӯ ба тӯ - таҳ ба таҳ, қабат ба қабат.

Тӯсӣ - Насриддин Муҳаммад ибни Ҳасани Тӯсӣ (1200-1274), адиб ва донишманди маъруфи форсу тоҷик.

У

Уд - чӯби хушбӯи сиёҳранг, ки бо сӯзонидан хушбӯӣ медиҳад.

Удъунӣ (ар.) - маро даъват кунед.

Уззо - номи буге дар Арабистони пеш аз Ислом.

Узубат - хуш, форама; равонӣ ва ширинии сухан.

Уммат - пайравон, ҳаммаслақон; халқ, мардум.

Уммаҳот - маҷозан ба маънии чаҳор унсур-бод, об, хок, оташ омада.

Уммон - номи мавзеъе дар нимҷазираи Арабистон.

Умму-л-китоб - модаркитоб, яъне Қуръони маҷид.

Умумат (ар.) - модарӣ, модар будан.

Унноб - дарахт ва меваи челон.

Унзур (ар.) - бингар. Ин хитоб дар Қуръони маҷид нисбат ба одам бисёр омадааст.

Уруҷ - боло баромадан, ба баландӣ рафтан.

Усқуф – пешвои насронӣён, ки дар мартаба болотар аз кашӣш ва пойинтар аз матрон мебошад (*матрон* - митрапол).

Уторид - сайёраи Тир, Меркурий, ки дар истилоҳи нучуми қадим Дабири фалак номида мешуд.

Ухувват - бародарӣ, дӯстӣ.

Уқбо - ҳаёти онҷаҳонӣ, охират.

Уқлидус - риёзидон ва ҳандасашиноси Юнони қадим (306-283 пеш аз милод).

Ф

Фазли Араб - вазири дарбори Маҳмуди Ғазнавӣ (соли 404 х. қ).

Фалотун - ниг. Афлотун.

Фалотус – Понтий Пилат - ҳокими Ерусалим ва намояндаи подшоҳи Рум дар Фалатин, ки ба фармони ӯ Исо (а) ба дор овехтанд.

Фаранг, Афранг - дар шеъри Иқбол ба маънии Ғарб ва Урупо омадааст.

Фарвадин - кӯтоҳшудаи фарвардин, моҳи аввали шамсии эронӣ.

Фасон - қайроқсанг.

Фасбаҳтум (ар.) - шудед шумо.

Фақиз - паймона.

Фаҳшо - фоҳишагарӣ, бадаҳлоқӣ.

Фиръавн - подшоҳи ситамгари Миср дар замони зиндагии пайғамбар Мӯсо (а)

Фитрат - офариниш, хилқат; сифат ва хислати табиъии инсон.

Фитрок - тасмаи зини асп, ки дар он сайдро мебастанд.

Форон - номи кӯҳест дар нимҷазираи Арабистон.

Форуқ – Лақаби Умар (р), халифаи дуюми рошидин.

Фӣ сабилиллоҳ (ар.) - дар роҳи Худо.

Х

Хазаф - сафол; чизҳои беқадру қимат.

Хайру-л-чиёд (ар.) - беҳтарин асп.

Халил - лақаби Иброҳим (а) а с, ки бутҳоро шикаста, ба парастии Худои ягона ҳамагонро даъват мекард.

Хасимун мубинун - «Ситезақори ошқор», *оятӣ 4 аз сураи Наҳл*

Хатлӣ - мансуб ба Хатлон.

Хатму-л-мурсалин - мӯҳри пайғамбарон, яъне Муҳаммад (с).

Хиём - ҷ. хайма.

Хизр ё Хизар - номи авлиёест, ки Мӯсоро раҳнамоӣ кардааст. Умуман, рамзи шаҳси мушқилкушо ва раҳнамо.

Халлада-л-лоҳу мулкаҳу ва ичдолаҳу - Худо подшоҳӣ ва шукӯҳи ўро ҷовид кунад.

Ховия - холӣ, тихӣ, ҳаробу вайрон.

Холид - бихиштӣ, ҳамешагӣ, ҷовидона.

Холид ибни Валид- сипаҳсолори бузурги Ислом.

Хотам - ангуштарӣ.

Хотуни Аҷам - ин ҷо шоъира Қурратулъайн Тоҳира дар назар дошта шудааст.

Хофтину Ялдарам - номҳои кӯҳҳои оташфишони сайёраи Қамар.

Хоча – манзур Хоча Ҳофизи Шерозӣ аст.

Хуни Ҳусайн боз деҳ – ишора ба *шаҳид гаштани* Имом Ҳусайн ибн Алӣ (р) .

Хусрави Парвез - подшоҳи сосонӣ (590-628), ки ба дасти писараш Шируя кушта шудааст. Парвез лақаби ўст, ба маънии музаффар ва голиб.

Хусрон - зарар, зиён.

Ҷ

Ҷарғ - паррандае шикорӣ аз чинси боз.

Ҷовидан - тавалло ва зорӣ қардан.

Ҷўби Калим - асои ҳазрати Мӯсо (а) аст, ки гоҳ аждаҳо, гоҳе дарё, гоҳ бод, гоҳ пул ва ғ. мешуд.

Ш

Шаббир - яке аз лақабҳои ифтихории имом Ҳусайн (р) аст.

Шайб - пирӣ, мӯйи сафед.

Шайъу - н - нукур (ар.) - ишора ба ояти 6 аз сураи Қамар:- «Чизи нохуш».

Шакра - бози шикорӣ.

Шанкар - Шанкара (тақрибан 788-820) файласуфи машҳури ҳиндӣ, ки дар мазҳаби индуизм истилоҳот ворид намуд.

Шаъир - чав.

Шақ - шикоф, шикофта.

Шери Худо – лақаби ҳазрати Алӣ (р).

Шиблӣ - ориф ва шайхи маъруф, ки зиндагии вай солҳои 861-946 м. сипарӣ шудааст.

Шикобо - пурсабр, пуртоқат; вазнин.

Шиқоқ - муҳолифат, ихтилофот, нифоқ, чудой, душманӣ.

Шиҳобиддин - ҳокими Кашмир дар қарни XIV.

Шоз - ягона, ноёфт; макони шоз - ҷои регзор.

Шоъири афшонинос - ишора ба шоъири муборизи Афғонистон - Хушхолхони Хаттак.

Шопенхауер Артур (1788-1860) – файласуфи машҳури олмонӣ, намоёндаи ҷараёни волонтаризм.

Шотир - чусту чолок, шӯху бебок; диловар, шогирд.

Шох-шоҳ - рах-рах, лах-лах, пора-пора.

Шоҳид ала-н-нос (ар.) - маъҳаз аз ояти 143, сураи Бақара: - «Гувоҳоне барои мардум».

Э

Эйнштейн Алберт (1879-1955) физики машҳури олам, яке аз асосгузори физикаи муосир, эҷодкори назарияи нисбият ва ғайра.

Эрони Сағир - яъне Кашмир.

Эхроқ - сӯхтан, сӯзиш; даргирифта.

Эхтироз - мулоҳизакорӣ, худдорӣ қардан.

Ю

Юруп - Ғарб, Аврупо, Урупо.

Юсуф - писари пайгамбар Яъқуб (а) аст, ки бародаронаш ўро аз рашк ба чоҳ андохта буданд ва ў сипас ба мартабаи подшоҳии Миср расид.

Я

Явм - рўз.

Явму-н-нушур (ар) - рўзи зинда шудан, рўзи қиёмат, растохез.

Яди байзо - киноя аз дасти мўъчизакори Мўсо (а), ки дасти худро дар бағал карда берун мебаровард, мисли офтоб медурахшид.

Яди Мўсо - ниг. яди байзо.

Ядуллаҳ (ар.) – ибораи қуръонӣ ба маънои «Дасти Худо».

Ям - баҳр.

Янзар (ар.) - назар мекунад.

Ясриб - номи қадимаи шаҳри Мадина.

Ясфику-д-димомъ - ибораи қуръонӣ аз ояти 30-и сураи Бақара: - «Мерезонанд».

Яҳдӣ ман йурид - ибораи қуръонӣ аз ояти 16 –и сураи Ҳаҷ: - «Худо ҳар киро хоҳад ҳидоят мекунад» .

Ғ

Ғаззоли – мутафаккири маъруфи форсу тоҷик дар қарни XI.

Ғайриллоҳ (ар.) - ба чуз Худо.

Ғамом - абр, абри сафед.

Ғании Кашмирӣ - шоири форсизабони Ҳиндустон. Солҳои зиндагиаш 1608-1669 милодӣ.

Ғаним - душман, ҳариф, рақиб.

Ғиёб - ч. ғайб, ғойиб.

Ғоб - беша.

Ғоза - сурхӣ.

Ғолиб - адиби шинохтаи форсизабони Ҳинд Мирзо Асадуллоҳи Ғолиб, ки солҳои 1796-1869 умр ба сар бурдааст.

Қ

Қавс - камон; номи яке аз бурҷҳо ва номи моҳи нӯҳуми солшумории шамсии исломӣ.

Қадиму мӯҳдас - қадим, он чӣ аз азал ҳаст, яъне Худо; мӯҳдас, он чӣ баъд ба вучуд омадааст.

Қад қомат (ар.) - ба намоз рост истодан.

Қайсар - лақаби пошоҳони Рум дар замони пеш.

Қалби ӯ мӯъмин, димоғаш кофир аст – файласуфи олмонӣ Нича ба фалсафаи ахлоқи насронӣ ҳамлаи шадид овардааст. Иқбол димоғи ӯро аз он сабаб кофир меҳисобад, ки вай Худоро эътироф надорад, вале афкори ӯ дар баъзе хулосаҳои ахлоқӣ ба ақоиди исломӣ ниҳоят наздиканд. Аз ин рӯ, ибораи Паёмбари Исломо, ки нисбат ба шоъираи араб Умми Салмо ба қор бурдааст, истифода карда, "**Қалби ӯ муъмин, димоғаш кофир аст**" - мегӯяд.

Қашмруд - номи кӯҳест дар сайёраи Қамар.

Қибоб - ч. қубба.

Қиртос - қоғаз.

Қиръат - шакли кӯтоҳи қироат аст.

Қиссаи паймони Иблису Ҳаким - Иқбол асари фалсафии Ғете - фочӣбаи "**Фауст**"-ро дар назар дорад, ки дар он муаллиф дар асоси ривояти қадим оид ба аҳду паймони ҳаким Фауст ва Иблис тамоми мундариҷаи инкишофи тавоноии инсонро ба дараҷае қаламдод кардааст, ки дигар шоъирони минбаъдаро муяссар нагардида.

Қифор - ч. қафр, биёбони холӣ.

Қолу ақул (ар.) - гуфтори хирадмандон.

Қолу бало (ар.) - ниг. ба Аласт.

Қосим - қисматқунанда, бахшанда, яке аз сифатҳои Худованд.

Қубур - қ. қабр.

Қудсиён - покон.

Қулзум - номи шаҳрест дар Миср; баҳр, укёнус.

Қул ҳуваллоҳу аҳад Аллоҳу-с-самад, лам ялид ва лам юлад ва лам яқунлаҳу қуфуван аҳад - сураи Ихлос:- «**Бигӯ: Худо ягона аст, Худо бениёз аст, на зод ва на зода шуда ва нест ҳеҷ кас ёро ҳамсар**».

ҚумЧар.) - бархез.

биизнӣ (ар.) - бархез бо изни ман, бо иҷозати ман.

Қурайш - номи машҳуртари қабилаи Араб, ки пайгамбари акрам аз он ҷо баромадааст.

Ҳ

Ҳаб (б) - дона, доруи қуфта.

Ҳаблуллоҳ (ар.) - ҳабл- рағ аст, рағи Худо - яъне шаҳси хеле наздики

Худост. **Ҳавос** - қ. ҳис.

Ҳадми тан - вайрон кардани тан.

Ҳадӣ.

Ҳазар - сукунат дар як ҷо.

Ҳазимат - гурехта, шикастхӯрда.

Ҳазм - эҳтиёткорӣ, матонат, устуворӣ.

Ҳайдар - шер, лақаби Алӣ (р) аст, ки ба далерӣ ва мардонагӣ маъруф буд.

Ҳайдарӣ қардан - далерӣ ва ҷасорат қардан.

Ҳайи доямут (ар.)- зиндаи намиранда, яъне Худо.

Ҳайю қоюм - зиндаву поянда, ҷовидон.

Ҳайчо - чанг, набард, ҳарб.

Ҳала - акнун, ана, ҳоло.

Халлоҷ, - лақаби сўфии машҳур Ҳусайн ибни Мансур аст, ки ба сабаби "**Аналхақ**" гуфтаниш, ба дор кашида шуд.

Ҳал мин мазид (ар.) –«Оё зиёдкунандае ҳаст?», ояи 30-и сураи Қоф.

Ҳамул - тоқат, пуртоқат;

Ҳарам - макони муқаддас, ихотаи атрофи хонаи Каъба. Ба ин маънӣ дар матн бо ҳарфи калон навишта шудааст.

Ҳар кӣ дар вартаи "ло" монд - мурод он аст, ки ҳар кӣ мункири Аллоҳ шуд, ба мақсад нарасад. "**Ло илоҳа**", ки гуфтӣ, ҳатман бояд "**Иллаллоҳ**" гӯй!

Ҳатто тунфиқу - ниг. лан танолу...

Ҳирз - ниғаҳбонӣ, муҳофиза; тўмор, мушқилкушо.

Ҳирмон - маҳрумӣ, бенасибӣ, ноумедӣ.

Ҳиро - номи кўҳест дар наздикии Макка, ки Муҳаммад (с) дар ғори он ҷо ибодат мекард ва рисолат аз он ҷо ёфт.

Ҳисом - шамшер, теғ.

Ҳолик - халокатовар.

Ҳор - чизи гандида ва бадбуй; дайду, девона.

Ҳужабр - шери жаён, шери тундху.

Ҳумом - кабутар.

Ҳунайн – номи маконе, ки мусалмонон ғазо карданд.

Ҳур - озод.

Ҳубал - номи буте дар Каъба дар давраи пеш аз Ислом.

Ҷ

Ҷабраил (ё **Ҷибриил**) – фириштаи муқаббали Худо, ки ба Муҳаммад (с) рисолат ва ваҳйи илоҳиро мерасонид.

Ҷабарут - қудрат ва тавоноии тамом, азамат ва бузургӣ.

Ҷавзан - тоифае аз соҳирони қадими Ҳиндустон.

Ҷавола - халта, кўлбор.

Ҷазб - ҷалб кардан, ба худ кашидан.

Чалол - Мавлоно Чалолиддини Румӣ дар назар дошта шудааст.

Чалӣ - равшан, возеҳ, ошкор, маълум.

Чам - мухафафи номи подшоҳи машҳури сулолаи Пешдодиён - Чамшед аст, ки ба базму разм ва майгусорӣ маъруф буд.

Чамолуддини Афғон – донишманд ва мутафаккири бузурги исломӣ Сайид Чамолуддини Афғонӣ (1838-1897).

Чаъфар - яке аз намояндагони синфи ҳукмрони қарни ХУПІ Ҳиндустон буда, ба урдуи англис барои фатҳи Бангола кӯмаки амалӣ расонидааст.

Чаҳул - саҳт чоҳил, он кӣ аз ҳад зиёд нодон аст.

Чибол - ҷ. чабал, кӯҳхо.

Қибри - ниг. Қабраил.

Чинево - Женева.

Қиҳот - ҷ. қиҳат; тарафҳо.

Қовид Иқбол - писари Муҳаммад Иқбол. Ӯ соли 1924 дар пшшаҳри Сиёлкут ба дунё омадааст. Факултаи забони англисӣ ва фалсафаи Донишгоҳи Панҷобро хатм намуда, дониши худро дар Донишгоҳи Кембриҷи ИМА ва Лондон такмил медиҳад. Дар Донишгоҳҳои Амрико, Канада, Туркия ба толибилмон аз фалсафаи Шарқ дарс гуфтааст ва алҳол сенатори Покистон мебошад ва ду бор ба Тоҷикистон ташриф овардааст.

Қоил - созанда, ба вучуд оваранда.

Қунайд - Қунайдӣ Бағдодӣ, яке аз сӯфиён ва орифони номдори қарни даҳи милодӣ

Қурра - бози нар.

"**Қўйи об**" - тарҷумаи озоди "**Нағмаи Муҳаммад**" ном шеърӣ Гёте мебошад.

Қўъ - гуруснагӣ.

Муҳаррири масъул:
Қиёмидин Сатторӣ

Ҳуруфчин ва саҳифабанд:
Ҳамидуллоҳи Азиз

Ба матбаа 01.04.08 супорида шуд. Ба чопаш
имзо шуд. Қоғази офсетӣ. Гарнитурани 000, адади нашр 1000
нусха. Дар матбааи «Паёми ошно» ба таъб расидааст.
Суроға: ш. Душанбе, хиёбони Борбад 52 «а»